552.

A MAGYARORSZÁGI BOSZORKÁNYSÁG FORRÁSAI

IV



BALASSI KIADÓ

A MAGYARORSZÁGI BOSZORKÁNYSÁG FORRÁSAI

IV

Sorozatszerkesztő

PÓCS ÉVA

A MAGYARORSZÁGI BOSZORKÁNYSÁG FORRÁSAI

IV

Szerkesztő

TÓTH G. PÉTER



BALASSI KIADÓ
BUDAPEST

Készült a Magyar Tudományos Akadémia Néprajzi Kutató Intézetében.

Megjelent az Országos Tudományos Kutatási Alap
„Hatások, konfliktusok és változások az újkor mentalitástörténetében. Történeti néprajzi vizsgálatok XVI–XVIII. századi levéltári források és kéziratos irodalom alapján" című, T30691. és T4642. számú programja (témavezető Pócs Éva), továbbá az OKTK „Kulturális hagyományaink feltárása, nyilvántartása és kiadása" keretében, valamint a Nemzeti Kulturális Alapprogram Népművészeti Szakkollégiuma támogatásával.

A címlapon ismeretlen rajzoló fametszete Hans Vintler *Tugend-Spiegel* című, 1486-ban Augsburgban megjelent munkájából

Német nyelvi lektorok
HARALD PRICKLER, KISS ANDRÁS

Latin nyelvi lektor
BOROSS ISTVÁN

Szlovák nyelvi lektorok
ZSILÁK MÁRIA, DEMECS ANDREA

A helynévmutató
TÓTH G. PÉTER
munkája

A szerkesztő munkatársa
JAKAB RÉKA

Külön köszönet
KISS ANDRÁSNAK
a Vas megyei iratok lektorálásáért,
és RADOSLAV RAGÁČNAK
egyes Trencsén megyei iratok átnézéséért

A kötetben közölt források feltárói

BALOGH BÉLA Máramaros vármegye (1–29); BARISKA ISTVÁN Vas vármegye (60); BENCZIK GYULA Vas vármegye (69); BESSENYEI JÓZSEF Trencsén vármegye (30–41); Turóc vármegye (42–59); Zemplén vármegye (115–121); DOMINKOVITS PÉTER Vas vármegye (84, 85); FABÓ ANDRÁS Vas vármegye (66); KARL HOMMA Vas vármegye (71, 72); HUDI JÓZSEF Veszprém vármegye (88); IVÁNYI BÉLA Vas vármegye (65); SÁRAI SZABÓ KATALIN Zala vármegye (90, 92–114); TÓTH G. PÉTER Vas vármegye (61–64, 67–68, 70); Veszprém vármegye (89); TÓTH PÉTER Zala vármegye (91)

© Tóth G. Péter, 2005

ISBN 963 506 629 5
ISBN 963 506 201 x ö

TARTALOM

BEVEZETŐ 23

ELŐSZÓ 25

RÖVIDÍTÉSEK 29
A LEVÉLTÁRAK NEVEINEK RÖVIDÍTÉSEI 31
A FEJREGESZTÁBAN ALKALMAZOTT RÖVIDÍTÉSEK 31
RÖVIDÍTÉSEK A SZÖVEGBEN 31
AZ IRATOK IRATTANI MEGHATÁROZÁSÁNAK RÖVIDÍTÉSEI 32
A MUTATÓBAN HASZNÁLT RÖVIDÍTÉSEK 32

IRATOK 33

MÁRAMAROS VÁRMEGYE
1. 1680. március 21.–július 17., Máramarossziget
MÁRAMAROSSZIGET MEZŐVÁROS ÍTÉLŐSZÉKÉNEK A PARÁZNASÁGGAL, MÉRGEZÉSSEL ÉS BŰBÁJOSSÁGGAL VÁDOLT RÁTZ PÁLNÉ KOVÁCS ANNA, VALAMINT GOMBKÖTŐ SÁMUEL ÉS VERBŐCZI GYÖRGYNÉ ELLENI PERIRATAI ... 35

I. 1680. március 21., Máramarossziget
PERFELVÉTEL ÉS A VÁDLOTT VÉDEKEZÉSE 35

II. 1680. május 9., Máramarossziget
AZ ÍTÉLŐSZÉKNEK A FŐVÁDLOTT, VALAMINT GOMBKÖTŐ SÁMUEL ÉS A KERÍTŐ, VERBŐCZI GYÖRGYNÉ ELLENI ÍTÉLETE 36

III. 1680. június 27. és július 17., Máramarossziget
A PER FELLEBEZÉS UTÁNI ÚJRATÁRGYALÁSA ÉS SZIGET MEZŐVÁROS ÍTÉLŐSZÉKÉNEK RÁTZ PÁLNÉ, GOMBKÖTŐ SÁMUEL ÉS A KERÍTŐ, VERBŐTZI GYÖRGYNÉ ELLENI MÁSODÍTÉLETE 37

2. 1691. március 15., Máramarossziget
A BŰVÖLÉSSEL, BÁJOLÁSSAL ÉS VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT ORBÁN ANDRÁSNÉ ÉS BARTHA SIMONNÉ ELLENI PERKEZDÉS IRATAI 38

3. 1693. március 5. (és 20.), Máramarossziget
A FÉRJÉNEK MÉRGEZÉSSEL ÉS BŰBÁJOLÁSSAL TÖRTÉNŐ MEGÖLÉSÉVEL VÁDOLT HEREBI ZSIGMONDNÉ CSATÁRI MARGIT PERÉNEK IRATAI ÉS MÁRAMAROSSZIGET BŰNFENYÍTŐSZÉKÉNEK ÍTÉLETE 38

4. 1714. július 10–11. után, Máramarossziget
A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT MÁRAMAROSSZIGETI FEJÉR MÁTYÁSNÉ KOVÁCS KATA ELLEN FOLYTATOTT PER IRATAI 40

I. 1714. július 10., Máramarossziget
MÁRAMAROSSZIGET NEMESI KÖZÖNSÉGÉNEK
FEJÉR MÁTYÁSNÉ ELLENI VIZSGÁLATA 40

II. 1714. július 11., Máramarossziget
FEJÉR MÁTYÁSNÉ VÉDELMÉT CÉLZÓ VIZSGÁLAT 50

III. [1714. július 11. után, Máramarossziget]
JEGYZET FEJÉR MÁTYÁSNÉ KÍNVALLATÁSÁRÓL 53

5. 1714. augusztus 2–8. után, Máramarossziget
MÁRAMAROSSZIGET NEMESI KÖZÖNSÉGÉNEK VIZSGÁLATA
A BOSZORKÁNYSÁGGAL ÉS VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT PÁL KOVÁCSNÉ SIBAI ILONA,
GARBAI ISTVÁNNÉ KELEMEN ZSÓFIA, VLASIN SOFRONNÉ ANUCZA
ÉS MÁSOK ELLEN 54

I. 1714. augusztus 2., Máramarossziget
ELSŐ VIZSGÁLAT A KURUZSLÁSSAL ÉS VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT
VLASIN SOFRONNÉ ELLEN 54

II. 1714. augusztus 3. és 6., Máramarossziget
KOVÁCS PÁLNÉ SIBAI ILONA, GARBAI ISTVÁNNÉ KELEMEN ZSÓFIA,
SZŐCS MIHÁLYNÉ KOLYA SÁRA, (VLASIN) SOFRONNÉ ANUCZA ÉS MÁSOK
BOSZORKÁNYSÁGÁT TUDAKOZÓ KÉRDŐPONTOK 55

III. 1714. augusztus 4. és 6., Máramarossziget
PÁL KOVÁCSNÉ SIBAI ILONA ÉS GARBAI ISTVÁNNÉ ÁRTATLANSÁGÁNAK
BIZONYÍTÁSÁT CÉLZÓ VIZSGÁLATOK 56

IV. 1714. augusztus 7., Máramarossziget
ZILAHI ANDRÁSNÉ, PÁL KOVÁCSNÉ, GARBAI ISTVÁNNÉ ÉS SZŐCS MIHÁLYNÉ
ELLENI VIZSGÁLAT 65

V. 1714. augusztus 8., Máramarossziget
PÓTVIZSGÁLAT PÁL KOVÁCSNÉ SIBAI ILONA ÉS VLAZIN SOFRON FELESÉGE,
ANUCZA ELLEN 73

VI. [1714. augusztus 8. után, Máramarossziget]
PÁL KOVÁCSNÉ SIBAI ILONA VALLOMÁSA 78

6. 1721. február 10., Máramarossziget
MÁRAMAROSSZIGET NEMESI KÖZÖNSÉGÉNEK ÁLTALÁNOS BŰNVIZSGÁLATA
A VÁROS TISZAI RÉSZÉN 80

7. 1732. november 19.–1733. január 24., Máramarossziget
MÁRAMAROSSZIGET NEMESI KÖZÖNSÉGÉNEK ÁLTALÁNOS BŰNVIZSGÁLATA ... 82

8. 1733. március 12.–május 7., Máramarossziget
A VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT BERTALAN MIHÁLYNÉ
SZILÁGYI ERZSÉBET PERIRATAI 110

9. 1733. március 12.–december 7., Máramarossziget
A VARÁZSLÁSSAL ÉS BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT SZŐCS MIHÁLYNÉ
KABOLAPOJÁNAI MÁRIA ÉS ÖZVEGY FEJÉREGYHÁZI JÁNOSNÉ DÁN HÁFIA
PERIRATAI 112

10. 1733. július 16., Máramarossziget
A KORÁBBAN VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT BIRTALAN MIHÁLYNÉ
BECSÜLETSÉRTÉSI KERESETE PÁL KOVÁCSNÉ SZILÁGYI SOFIA ELLEN 114

11. 1735. június 24.–november 1., Máramarossziget
A MÁRAMAROSSZIGETI ÖZVEGY TIMÁR GYÖRGYNÉ KOVÁCS ANNA BOSZORKÁNYPERE ... 116

I. 1735. június 24., Máramarossziget
SZIGETI TIMÁR ISTVÁNNAK A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT ÖZVEGY TIMÁR GYÖRGYNÉ ELLENI VIZSGÁLATA ... 116

II. 1735. június 27., Máramarossziget
ÖZVEGY TIMÁR GYÖRGYNÉ VÉDEKEZŐ VIZSGÁLATA ... 124

III. 1735. augusztus 20., Máramarossziget
A MÁRAMAROSSZIGETI NEMESSÉG HADNAGYÁNAK ÖZVEGY TIMÁR GYÖRGYNÉT PERBE IDÉZŐ LEVELE ... 130

IV. 1735. október 1.–november 1., Máramarossziget
AZ ÖZVEGY TIMÁR GYÖRGYNÉ ELLEN FOLYTATOTT PER IRATAI ÉS AZ ÍTÉLET ... 131

12. 1735. augusztus 12.–1736. március 6., Máramarossziget és Szlatina
A BOSZORKÁNYSÁGGAL ÉS VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT ÖZVEGY KÓSA GYÖRGYNÉ KOMÁROMI ANNA, GARBAI ISTVÁNNÉ KELEMEN SOFIA, ÖZVEGY FEKETE JÁNOSNÉ PÉTER SOFIA ÉS ORINKA SZŰCS LÁSZLÓNÉ OROSZ PALANA MÁRAMAROSSZIGETI LAKOSOK ELLENI VIZSGÁLATI ÉS PERIRATOK ... 135

I. 1735. augusztus 12., Máramarossziget
A MÁRAMAROSSZIGETI NEMESSÉG FŐ HADNAGYÁNAK ÖZVEGY KÓSA GYÖRGYNÉ KOMÁROMI ANNA ELLENI PERBE IDÉZŐ LEVELE ... 135

II. 1735. augusztus 12., Máramarossziget
A MÁRAMAROSSZIGETI NEMESSÉG FŐ HADNAGYÁNAK ORINKA SZŰCS LÁSZLÓ ÉS FELESÉGE, OROSZ PALANA ELLENI PERBE IDÉZŐ LEVELE ... 136

III. 1735. augusztus 28., szeptember 11. és 1736. február 16., Máramarossziget
A MÁRAMAROSSZIGETI NEMESSÉGNEK A BOSZORKÁNYSÁGGAL ÉS VARÁZSLÁSSAL GYANÚSÍTHATÓK ELLENI ÁLTALÁNOS VIZSGÁLATA ... 137

IV. 1735. augusztus 31., Máramarossziget és Szlatina
A VARÁZSLÁSSAL ÉS BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT FEKETE JÁNOSNÉ PÉTER SOFIA VÉDEKEZÉSÉT CÉLZÓ VIZSGÁLAT ... 152

V. 1735. november 21., Máramarossziget
A GARBAI ISTVÁNNÉ KELEMEN SOFIA VÉDELMÉBEN VÉGZETT VIZSGÁLAT KÉRDŐPONTJAI ... 155

VI. 1735. november 21., Máramarossziget
A GARBAI ISTVÁNNÉ KELEMEN SOFIA VÉDELMÉBEN VÉGZETT VIZSGÁLAT ... 156

VII. 1735. november 21., Máramarossziget
AZ ÖZVEGY KÓSA GYÖRGYNÉ KOMÁROMI ANNA VÉDELMÉBEN VÉGZETT VIZSGÁLAT ... 158

VIII. 1735. december 2., Máramarossziget
MÁRAMAROS VÁRMEGYE ÖT ESKÜDTJÉNEK ÖZVEGY KÓSA GYÖRGYNÉ ÁRTATLANSÁGÁT TANÚSÍTÓ LEVELE ... 163

IX. [1735. december 5. után, Máramarossziget]
AZ ÖZVEGY KÓSA GYÖRGYNÉ VÉDELMÉBEN VÉGZETT UTÓLAGOS VALLATÁSI JEGYZŐKÖNYV ... 163

X. [1735. december 5. körül, Máramarossziget]
ÖZVEGY KÓSA GYÖRGYNÉ ELLENI VIZSGÁLAT TÖREDÉKE 167

XI. 1735. december 5.–1736. március 2., Máramarossziget
A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT ÖZVEGY KÓSA GYÖRGYNÉ, GARBAI ISTVÁNNÉ, ÖZVEGY FEKETE JÁNOSNÉ ÉS SZŰCS LÁSZLÓNÉ PERIRATAI ÉS AZ ÍTÉLET 167

XII. 1736. március 6., Máramarossziget
JEGYZET ÖZVEGY KÓSA GYÖRGYNÉ KÉNYSZERVALLATÁSÁRÓL 186

13. [1738. október 16. után, Máramarossziget]
A CSALÁSSAL, BABONASÁGGAL ÉS BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT MÁRAMAROSSZIGETI KODORMÁNYNÉ ELLENI VIZSGÁLAT 190

14. 1739. április 18. és május 27., Máramarossziget
A BOSZORKÁNYSÁGGAL ÉS VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT BOER MAJORÁNNÉ RAKOS TETYÁNA PERÉNEK IRATAI 192

I. 1739. április 18. és május 27., Máramarossziget
A SZEGEDI FERENC MÁRAMAROS VÁRMEGYEI ALISPÁN ÁLTAL KEZDEMÉNYEZETT TANÚKIHALLGATÁS 192

II. 1739. május 27., Máramarossziget
MÁRAMAROS VÁRMEGYE BŰNFENYÍTŐ SZÉKÉNEK A BOSZORKÁNYSÁGGAL ÉS VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT RÁKOS TETYANA ELLENI ÍTÉLETE 195

15. 1741. május 25., Máramarossziget
A LOPÁSSAL ÉS BOSZORKÁNYSÁGGAL GYANÚSÍTOTT RAHÓI LÁSZLÓNÉ FODOR ANNA ÜGYÉBEN VÉGZETT VIZSGÁLAT 196

16. 1741. május 27.–október 19., Máramarossziget
A MÁRAMAROSSZIGETI NEMESI KÖZÖNSÉG VIZSGÁLATA A PARÁZNASÁGGAL ÉS VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT PRIKOP MIHÁLYNÉ BOJCSUK ILONA ELLEN 198

I. 1741. május 27., Máramarossziget
TANÚKIHALLGATÁS PRIKOP MIHÁLYNÉ BOJCSUK ILONA ÜGYÉBEN 198

II. 1741. október 19., Máramarossziget
MÁRAMAROSSZIGET NEMESI KÖZÖNSÉGE ÍTÉLŐSZÉKÉNEK BOJCSUK ILONA ELLENI HATÁROZATA 199

17. [1741., Máramarossziget]
A LOPÁSSAL, PARÁZNASÁGGAL, VARÁZSLÁSSAL ÉS BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT HIDASI ERZSÉBET ÉS LEÁNYAI – MÁRIA ÉS SÁRA – ELLENI VIZSGÁLAT KÉRDŐPONTJAI 200

18. 1744. április 16–30., Máramarossziget
DEBRECZENI JÁNOS IFJÚ SZENTMIHÁLYFALVI ISTVÁN ELLEN INDÍTOTT BECSÜLETSÉRTÉSI PERÉNEK IRATAI 201

I. 1744. április 16., Máramarossziget
PERFELVÉTELI TÁRGYALÁS MÁRAMAROSSZIGET MEZŐVÁROS NEMESI KÖZÖNSÉGÉNEK ÍTÉLŐSZÉKE ELŐTT 201

II. 1744. április 28., Máramarossziget
A SZENTMIHÁLYFALVI ISTVÁN ÜGYÉBEN TÖRTÉNT TANÚKIHALLGATÁS 202

III. [1744. április 30. után, Máramarossziget]
A VÁDLOTT VÉDEKEZÉSE 204

19. 1745. szeptember 1., Máramarossziget
A MÁRAMAROSSZIGETI NEMESEK HADNAGYÁNAK SÁRKÁNY ISTVÁN ÉS ÖZVEGY DEMETER JÁNOSNÉ ELLENI VIZSGÁLATA PARÁZNASÁG ÉS BOSZORKÁNYSÁGRA TÖRTÉNŐ UTALÁS MIATT 205

20. 1750. június 29., Máramarossziget
AZ ÖZVEGY VAJDA PÁLNÉ ÉS VAJDA ANDRÁSNÉ KÖZÖTTI KÖLCSÖNÖS VÁDASKODÁS MIATT SZIGET MEZŐVÁROS NEMESI KÖZÖNSÉGE ÁLTAL INDÍTOTT VIZSGÁLAT 206

21. 1751. április 20., Máramarossziget
A MÁRAMAROSSZIGETI NEMESSÉG HADNAGYÁNAK HATVANI PÁLNÉ ELLENI VIZSGÁLATA BECSÜLETSÉRTÉS ÉS BOSZORKÁNYOZÁS MIATT 209

22. 1751. május 6.–szeptember 2., Máramarossziget
ÍTÉLET ÖZVEGY TAR MÁRTONNÉ BARTOS SOFIÁNAK HATVANY PÁL FELESÉGE ELLENI BECSÜLETSÉRTÉSI PERÉBEN SZIGET VÁROS NEMESI KÖZÖNSÉGE ÍTÉLŐSZÉKÉN 211

23. 1753. augusztus 21.– november 27., Máramarossziget
A VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT MIHALLYKA HAFFIA, GROZ TETYANA AKSZENIA ÉS FISAN TEODORNÉ NASZTASZIA PERIRATAI 213

I. 1753. augusztus 21., Máramarossziget
MÁRAMAROS VÁRMEGYE BŰNFENYÍTŐ SZÉKÉNEK PERFELVÉTELI IRATA 213

II. 1753. november 27., Máramarossziget
MÁRAMAROS VÁRMEGYE BŰNFENYÍTŐ SZÉKÉNEK A VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT MIHALKA HAFIA ELLENI PERHALASZTÓ ÍTÉLETE 214

24. 1757. március 22., Máramarossziget
AZ ISÁK GYÖRGYNÉ ÁLTAL VARÁZSLÁSSAL ÉS BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT BOLDISÁR ISTVÁNNÉ KÉRÉSÉRE KÉSZÜLT TANÚKIHALLGATÁSI JELENTÉS 215

25. 1758. május 6., Máramarossziget
A MÁRAMAROSSZIGETI NEMESI KÖZÖNSÉG, VALAMINT A VÁROS POLGÁRI BÍRÁJÁNAK KÖZÖS VIZSGÁLATA ÉS ÍTÉLETE AZ EGYMÁST BOSZORKÁNYSÁGGAL ÉS VARÁZSLÁSSAL VÁDOLÓ CIGÁNYOK ELLEN 217

26. 1775. május 24.–június 12., Desze [és Máramarossziget]
A VARÁZSLÁS IRÁNT HISZÉKENY DESZEI SIMON KORCSMÁROS ÉS FELESÉGE, ANUCZA ELLENI VIZSGÁLAT ÉS ÍTÉLET 220

27. 1782. szeptember 5–26., Máramarossziget
KOVÁCS JÁNOS MÁRAMAROSSZIGETI POLGÁR NEMES SZŰCS ISTVÁN ELLENI BECSÜLETSÉRTÉSI PERÉNEK IRATAI ÉS A NEMESI SZÉK ÍTÉLETE 222

28. [1787 után, Máramarossziget]
BOSZORKÁNYSÁG ÉS VARÁZSLÁS VÁDJÁVAL INDÍTOTT PEREK MÁRAMAROS VÁRMEGYE LEVÉLTÁRÁBÓL 1787 UTÁN KIKÖLCSÖNZÖTT IRATAINAK JEGYZÉKE 223

29. 1812. július 5., [Máramarossziget]
MÁRAMAROS VÁRMEGYE BŰNFENYÍTŐ SZÉKE BOSZORKÁNYSÁGGAL ÉS VARÁZSLÁSSAL KAPCSOLATOS 1629–1786 KÖZÖTTI PEREINEK JEGYZÉKE 224

TRENCSÉN VÁRMEGYE
30. 1653. szeptember 12–24., [Nagybiccse]
TRENCSÉN VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT BUZISSKA ZSUZSANNA ELLEN 226
31. 1665. június 19., Nagybiccse
TRENCSÉN VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT NAGYBICCSEI[?] KOSSIK ZSUZSANNA ELLEN 229
32. 1665. június 20.–1667. április 9., [Nagybiccse]
TRENCSÉN VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT LASZTOVICZA ZSUZSANNA ÉS KATALIN ELLEN 230
I. 1665. június 20., [Nagybiccse]
KÖZBÜLSŐ ÍTÉLET LASZTOVICZA ZSUZSANNA ELLEN 230
II. 1665. június 22., [Nagybiccse]
KÖZBÜLSŐ ÍTÉLET LASZTOVICZA ZSUZSANNA ELLEN 230
III. 1665. június 22., [Nagybiccse]
KÖZBÜLSŐ ÍTÉLET LASZTOVICZA ZSUZSANNA ELLEN 231
IV. 1667. április 9., [Nagybiccse]
VÁDBESZÉD ÉS ÍTÉLET LASZTOVICZA KATALIN ELLEN 232
33. 1665. június 22., [Nagybiccse]
TRENCSÉN VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT BOBKOVA ELLEN 237
34. 1665. július 10., [Nagybiccse]
TRENCSÉN VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT NOVOTNI ZSUZSANNA ELLEN 238
35. 1667. március 14.–június 18., [Nagybiccse]
TRENCSÉN VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT JUNG PÁLNÉ EUFROZINA ELLEN 238
I. 1667. március 14., [Nagybiccse]
PERFELVÉTEL A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT JUNG PÁLNÉ EUFROZINA ELLEN 238
II. 1667. május 28., [Nagybiccse]
VÁDBESZÉD A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT JUNG PÁLNÉ EUFROZINA ELLEN ...240
III. 1667. június 18., [Nagybiccse]
PERFELVÉTEL A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT JUNG PÁLNÉ EUFROZINA ELLEN 248
36. 1687. július 4., [Nagybiccse]
TRENCSÉN VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT SZTRAKA JÁNOSNÉ ANNA ELLEN 250
37. 1687. július 4., Zabnics
TRENCSÉN VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT NEMKINOVIECH JÁNOSNÉ KATALIN ELLEN 251
38. 1687. szeptember 5., Trencsén
TRENCSÉN VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT [NÉV KIHAGYVA] ELLEN 252

39. 1689. április 29., [Nagybiccse]
TRENCSÉN VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT MITUCSINA ANNA ELLEN 254

40. 1747. október 18–19., Nagybiccse
A BICCSEI URADALOM PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT ÖZVEGY BRESKA ANDRÁSNÉ DOROTTYA ELLEN 256

I. 1747. október 18., Nagybiccse
TANÚVALLATÁS ÖZVEGY BRESKA ANDRÁSNÉ DOROTTYA ELLEN 256

II. 1747. október 19., Biccse
A BICCSEI URADALOM PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT ÖZVEGY BRESKA ANDRÁSNÉ DOROTTYA ELLEN 258

41. 1747. [október 19. körül], Nagybiccse
A BICCSEI URADALOM PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL ÉS RABLÁSSAL VÁDOLT BENKÓ JÁNOS ELLEN 259

TURÓC VÁRMEGYE

42.1674. június 21.–július 21., Szucsány
TURÓC VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT VISNYOWIECZ JÁNOSNÉ THURCSÁNSZKY KATALIN ELLEN 261

I. 1674. június 21., Szucsány
VIZSGÁLAT ÉS TANÚVALLATÁS THURCSÁNSZKY KATALIN ELLEN 261

II. 1674. július 10., Szucsány
PERFELVÉTEL 265

III. 1674. július 10–21. között, Szucsány
VISNYOWIECZ JÁNOS LEVELE A VIZSGÁLATOT FOLYTATÓ HATÓSÁGHOZ 269

IV. 1674. július 21., Szucsány
TANÚVALLATÁS, MAJD ÍTÉLET 270

43. 1678. június 11., Kostyán
TURÓC VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT PADRA JÁNOSNÉ JULIANNA ELLEN 277

44. 1688. szeptember 13.–október 8., Turócszentmárton
TURÓC VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT ÖZVEGY KRSKO ANDRÁSNÉ ANNA ELLEN 281

I. 1688. szeptember 13., Turócszentmárton
PERFELVÉTEL 281

II. 1688. október 8., Alsóruttka
VIZSGÁLAT ÉS TANÚVALLATÁS ÖZVEGY KRSKO ANDRÁSNÉ ANNA ÜGYÉBEN ... 281

III. 1688. október 8., Alsóruttka
VIZSGÁLAT ÉS TANÚVALLATÁS ÖZVEGY KRSKO ANDRÁSNÉ ANNA ÜGYÉBEN ... 282

45. 1689. október 10., Turócszentmárton
TURÓC VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT RUZOVA KATALIN ÉS GYURGYIK ANNA ELLEN 283

46. 1691. június 15., Turócbeszterce
TURÓC VÁRMEGYE TANÚVALLATÁSA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT POLYÁK MÁTÉNÉ SIKULA ANNA ELLEN 286

47. 1690. október 17.–1692. május 29., Turócszentmárton
TURÓC VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT UHRIK ANDRÁSNÉ VLADÁR ANNA ELLEN 289

I. 1690. október 17., Tarnó
VIZSGÁLAT UHRIK ANDRÁSNÉ VLADÁR ANNA ÜGYÉBEN 289

II. 1692. május 29., Turócszentmárton
VÁDBESZÉD, MAJD ÍTÉLET UHRIK ANDRÁSNÉ VLADÁR ANNA ELLEN 290

48. 1695. július 15., Kossuth
TURÓC VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT ZATHURECZKY JÁNOSNÉ DUBRAVAY ÉVA ELLEN 293

49. 1699. július 18., Ábrahámfalva
TURÓC VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT ZÁBORSZKY ZSÓFIA ELLEN 295

50. 1709. július 27., Szklabinya, Nagyrákó
TURÓC VÁRMEGYE PERE EGY KURUZSLÁSSAL, SZEMFÉNYVESZTÉSSEL, VIASZÖNTÉSSEL VÁDOLT TRENCSÉNI ASSZONY ELLEN 298

51. 1716. január 30.–1718. június 11., Lászlófalva, Turócszentmárton
TURÓC VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT IDŐSEBB MARKOVICS ANDRÁSNÉ JEZERNICZKY ÉVA ELLEN 300

I. 1716. január 30., Turócszentmárton
PERFELVÉTEL 300

II. 1718. május 30. [és június 11.], Lászlófalva
TANÚVALLATÁS 304

III. 1718. június 3. [és június 11.], Lászlófalva
TANÚVALLATÁS 308

IV. 1718. június 11., Turócszentmárton
ÍTÉLET 314

52. 1730. január 10.–1731. március 1., Turócszentmárton
TURÓC VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT VANDLIK JÁNOSNÉ TOMÁN ANNA ELLEN 316

I. 1730. január 10., Lászlófalva
ÖZVEGY OKOLICSÁNY PÁLNÉ RAKSÁNY ZSUZSANNA KÉRELME 316

II. 1730. január 12., Rudna
TURÓC VÁRMEGYE VIZSGÁLATA ÖZVEGY OKOLICSÁNY PÁLNÉ RAKSÁNY ZSUZSANNA KÉRELMÉRE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT VANDLIK JÁNOSNÉ TOMÁN ANNA ELLEN 317

III. [1731. március 1., Turócszentmárton], Tótpróna
VÁDINDÍTVÁNY VANDLIK JÁNOSNÉ TOMÁN ANNA ELLEN BÁRÓ RÉVAI ERZSÉBET ÚRISZÉKÉN 321

53. 1739. szeptember 3.–1749. szeptember 27., Zaturcsány
TURÓC VÁRMEGYE VIZSGÁLATA ÖZVEGY ZATHURECZKY GYÖRGYNÉ IVÁNKA ZSÓFIA ÜGYÉBEN 323

I. 1739. szeptember 3., Zaturcsány
SZOLGABÍRÓI JELENTÉS A ZATHURECZKY GYÖRGY HÁZÁNÁL TÖRTÉNT BÉKÍTŐ TÁRGYALÁSRÓL 323

II. 1748. december 10., Zaturcsány
TANÚVALLATÁS A NÉHAI ZATHURECZKY GYÖRGY HÁZÁNÁL TÖRTÉNTEKRŐL....324

III. 1749. január 17., Zaturcsány
A TANÚVALLATÁS FOLYTATÁSA ÖZVEGY ZATHURECZKY GYÖRGYNÉ ÜGYÉBEN....327

IV. 1749. szeptember 20., Zaturcsány
TOVÁBBI TANÚVALLATÁSOK ÖZVEGY ZATHURECZKY GYÖRGYNÉ ÜGYÉBEN... 328

54. 1741. július 23.–1744. szeptember 2., Kisselmec
TURÓC VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT GASPAROVICH ZSUZSANNA (VULGO PUSKA) ELLEN 330

I. 1741. július 23., Kisselmec
VIZSGÁLAT GASPAROVICH ZSUZSANNA ÜGYÉBEN 330

II. 1741. szeptember 24., Styavnicska
A VIZSGÁLAT FOLYTATÁSA GASPAROVICH ZSUZSANNA (VULGO PUSKA) ELLEN 334

III. 1744. augusztus 14., Kisselmec
VÁDBESZÉD ÉS ÍTÉLET GASPAROVICH ZSUZSANNA (VULGO PUSKA) ÜGYÉBEN ...335

55. 1742. június 25., Turócszentmárton
TURÓC VÁRMEGYE KÖZGYŰLÉSI HATÁROZATA A BOSZORKÁNYOK ELLENI FELLÉPÉSRŐL..... 337

56. 1742. június 28.–1743. április 4., Turócszentmárton
TURÓC VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT ROHACSIK MIKLÓSNÉ MIKÓ ANNA ÉS TESTVÉRE, MIKÓ ZSUZSANNA ELLEN 338

I. 1742. június 28. [1743. április 4], Szklabinyaváralja és Nagyturány
VIZSGÁLAT ROHACSIK MIKLÓSNÉ MIKÓ ANNA ÉS MIKÓ ZSUZSANNA ELLEN ... 338

II. 1743. március 4., Kisselmec
VÁDBESZÉD, MAJD ÍTÉLET ROHACSIK MIKLÓSNÉ MIKÓ ANNA ÉS MIKÓ ZSUZSANNA ÜGYÉBEN 344

III. 1743. január 30., Turócszentmárton
DÁVID IMRE ALISPÁN LEVELE MIKÓ ANNA ÜGYÉBEN 347

IV. 1743. március 18., Kisselmec
A VIZSGÁLATOT VÉGZŐ IFJABB KRASZNECZ IMRE ÉS ZÁBORSZKY SÁMUEL JELENTÉSE 348

57. 1743. szeptember 27., Kistorboszló
VÁDBESZÉD, MAJD ÍTÉLET DRKOTA KATALIN ÜGYÉBEN 350

58. 1758. augusztus 21., Pozsony
A HELYTARTÓTANÁCS JELENTÉST KÉR TURÓC VÁRMEGYÉTŐL A BOSZORKÁNYSÁGGAL GYANÚSÍTOTT FOGVA TARTOTTAKRÓL..... 352

59. 1759. december 10. [21.?], Pozsony
A HELYTARTÓTANÁCS ÚJABB JELENTÉST KÉR TURÓC VÁRMEGYÉTŐL A BOSZORKÁNYSÁGGAL GYANÚSÍTOTT FOGVA TARTOTTAKRÓL 353

VAS VÁRMEGYE
60. 1561. július 4.–november 12., Kőszeg
KŐSZEG VÁROS PERE FORINTOS MÁTYÁS ELLEN 356
I. 1561. július 4., Kőszeg
KŐSZEG VÁROS BÍRÁJÁNAK ÉS TANÁCSÁNAK JELENTÉSE AZ ALSÓ-AUSZTRIAI KORMÁNYSZÉK SZÁMÁRA FORINTOS MÁTYÁS BOSZORKÁNYPERÉBEN 356
II. 1561. november 12. után, Kőszeg
KŐSZEG VÁROS BÍRÁJÁNAK ÉS TANÁCSÁNAK JELENTÉSE AZ ALSÓ-AUSZTRIAI KORMÁNYSZÉK SZÁMÁRA FORINTOS MÁTYÁS BOSZORKÁNYPERÉBEN: MICHAEL WACKER ÉS KATERINA HÄRTER TORTÚRA NÉLKÜL ÉS TORTÚRÁVAL KIVETT VALLOMÁSA 359
61. 1628. október 21., Szombathely
NEMES GORUP JÁNOS, SZOMBATHELY VÁROS PROVISORA VÁDAT EMEL DEVENYCSEY ALIAS CSIZMAZIA ISTVÁNNÉ DOROTTYA ELLEN RÁGALMAZÁSÉRT 362
62. 1634. március, Szombathely
BAKOS MIHÁLYNÉ KAZÓ ZSUZSANNA RÁGALMAZÁSI PERE VASZARY SZABÓ MÁTYÁSNÉ SZILY KATALIN ELLEN 363
63. 1642. április 11., Szombathely
HES ANNA BEVÁDOLJA HORVÁT SZAPPANFŐZŐ GYÖRGYNÉ SASINOCZY ZSUZSANNÁT, MERT RÓLA AZT ÁLLÍTOTTA, HOGY GYERMEKE RUHÁJÁT VARÁZSLÁS CÉLJÁBÓL ELLOPTA 364
64. 1651. november 22., Szombathely
NÉMETH SZABÓ GYÖRGYNÉ BEPANASZOLJA BAKOS JÁNOST, AMIÉRT RÓLA A BÍRÓ HÁZÁBAN ÉS JELENLÉTÉBEN AZT MONDTA, HOGY BOSZORKÁNY 365
65. 1655. december 5–24., Csákány
CSÁNY BERNÁT LEVELEI BATTHYÁNY I. ÁDÁMHOZ EGY BABOCSAY NEVŰ SZENTGYÖRGYVÖLGYI TUDÓS, JÖVENDŐMONDÓ, ÖRDÖNGÖS EMBERRŐL 366
I. 1655. december 5., Csákány
RÉSZLET CSÁNY BERNÁTNAK BATTHYÁNY I. ÁDÁMHOZ ÍRT LEVELÉBŐL 366
II. 1655. december 12., Csákány
CSÁNY BERNÁT LEVELE BATTHYÁNY I. ÁDÁMHOZ, AMELYBEN EGY PESTIS ELLEN GYÖKÉRORVOSSÁGOT TUDÓ EMBERRŐL ÍR 367
III. 1655. december 18., Csákány
CSÁNY BERNÁT LEVELE BATTHYÁNY I. ÁDÁMHOZ, AMELYBEN A SZENTGYÖRGYVÖLGYI TUDÓS EMBERRŐL ÍR 367
IV. 1655. december 24., Csákány
CSÁNY BERNÁT LEVELE BATTHYÁNY I. ÁDÁMHOZ, AMELYBEN A PESTIS ELLEN GYÖKÉRORVOSSÁGOT TUDÓ EMBERRŐL ÍR 368
66. 1657. március 27., Kőszeg
VITNYÉDI ISTVÁNNAK, ZRÍNYI MIKLÓS BIZALMASÁNAK LEVELE CZIRÁKYHOZ SZÁNTÓHÁZYNÉ BOSZORKÁNYSÁGÁRÓL 368
67. 1657. szeptember 11., Szombathely
KANOVICH TAMÁSNÉ PANASZT TESZ, HOGY GÁLL GERGELYNÉ RÓLA AZT MONDTA, HALOTT EMBER FEJÉT ÉGETTE KURUZSLÁS CÉLJÁBÓL 369

68. 1659. szeptember 10.–december 16., Szombathely
ÖZVEGY SZAPPANFŐZŐ PÁLNÉ PERLI THAPOLCAY MIKLÓSNÉT, MERT AZ AZT MONDTA RÓLA, HOGY ÖRDÖG, ÉS LIDÉRCET TART 370

I. 1659. szeptember 10., Szombathely
ÖZVEGY SZAPPANFŐZŐ PÁLNÉ ELSŐ TÁRGYALÁSA 370

II. 1659. december 16., Szombathely
ÖZVEGY SZAPPANFŐZŐ PÁLNÉ MÁSODIK TÁRGYALÁSA 371

69. 1659. december 12., Szombathely
SZOMBATHELY KIVÁLTSÁGOS MEZŐVÁROS VIZSGÁLATA KÁDAS BENEDEKNÉ BOSZORKÁNYSÁGA ÜGYÉBEN 372

70. 1667. december 19., Szombathely
ÖZVEGY VASZARI GERGELYNÉ, KORÁBBAN ÖZVEGY FARKAS ANDRÁSNÉ KECSKÉS ANNA BECSÜLETSÉRTÉSI ÜGYE SZOMBATHELY KIVÁLTSÁGOS MEZŐVÁROS BÍRÓSÁGA ELŐTT SZAPPANFŐZŐ ANDRÁS VÁDJAI MIATT, AKI ŐT RONTÁSSAL GYANÚSÍTOTTA 374

71. 1688. június 21.–július 9., Pinkafő
PINKAFŐ KIVÁLTSÁGOS MEZŐVÁROS PERE THURL ASSZONY ELLEN BOSZORKÁNYSÁG GYANÚJÁVAL 375

I. 1688. június 21., Pinkafő
PINKAFŐ KIVÁLTSÁGOS MEZŐVÁROS BÍRÓSÁGI KÖLTSÉGEI THURL ASSZONY PERÉBEN 375

II. 1688. július 9., Pinkafő
PINKAFŐ KIVÁLTSÁGOS MEZŐVÁROS TANÚVALLATÁSA THURL ASSZONY ELLEN 377

72. 1699. június 4–9., Pinkafő
PINKAFŐ KIVÁLTSÁGOS MEZŐVÁROS PERE ROSINA (REGINA) HÖRBMANNIN ÉS EPHAMIT (VERONICA) SAMERIN ELLEN 379

I. 1699. június 4., Pinkafő
TANÚVALLATÁS A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT ROSINA (REGINA) HÖRBMANNIN ÉS EPHAMIT (VERONICA) SAMERIN ELLEN 379

II. 1699. július 9., Pinkafő
A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT ROSINA (REGINA) HÖRBMANNIN ÉS EPHAMIT (VERONICA) SAMERIN VALLOMÁSAI 384

73. 1716. február 18., [Körmend] Simonyi
VAS VÁRMEGYE ELJÁRÁSA HORVÁTH KATALIN ÉS HORVÁTH MAGDOLNA ELLEN 388

74. 1719., Körmend
VAS VÁRMEGYE ELJÁRÁSA LOKI ANNA ELLEN 388

75. 1719., Körmend
VAS VÁRMEGYE ELJÁRÁSA SAUFF JÁNOS ELLEN 388

76. 1727., Körmend
VAS VÁRMEGYE ELJÁRÁSA NÉMETH PÁL ELLEN 389

77. 1727., Körmend
VAS VÁRMEGYE ELJÁRÁSA NÉMETH JÁNOS ELLEN 389

78. 1727., Körmend
VAS VÁRMEGYE ELJÁRÁSA SZÁJER GYÖRGY ELLEN 389

79. 1727., Körmend
VAS VÁRMEGYE ELJÁRÁSA SZALAY ILONA ÉS BOROS GYÖRGYNÉ ELLEN 390

80. 1727., Körmend
VAS VÁRMEGYE ELJÁRÁSA HORVÁTH MIKLÓS ELLEN 390

81. 1729., Körmend
VAS VÁRMEGYE ELJÁRÁSA FERENC MIKLÓS ÉS TÁNCZOS ISTVÁNNÉ KISS ANDORI ANNA ELLEN 390

82. 1736., Körmend
VAS VÁRMEGYE ELJÁRÁSA SÓÓS GYÖRGY ELLEN 391

83. 1738., Körmend
VAS VÁRMEGYE ELJÁRÁSA ÖZVEGY BOSITS GYÖRGYNÉ SZÁLLER MÁRIA ELLEN 391

84. 1738. május 29.–1738. november 15., Kőszeg
KŐSZEG VÁROS PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT ÖZVEGY PIMPERL GYÖRGYNÉ, KORÁBBAN ÖZVEGY TURCSICS PÁLNÉ FISCHER MÁRIA ELLEN 392

I. 1738. május 29., Kőszeg
A VÁDLOTT SZELÍD VALLATÁSA 392

II. 1738. május 30., Kőszeg
TANÚVALLATÁSOK 394

III. 1738. november 14. előtt, Kőszeg
PERFELVÉTEL 395

IV. 1738. november 14., Kőszeg
TANÚVALLATÁSOK 398

V. 1738. november 15., Kőszeg
KÍNVALLATÁS ÉS SZAVAZÁS A HALÁLOS ÍTÉLETEKRŐL 403

85. 1743. december 20.–1744. március 13., Kőszeg
KŐSZEG VÁROS PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT HAUSZER ANNA ELLEN 407

I. 1743. december 20., Kőszeg
A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT HAUSZER ANNA BENIGNUM EXAMENE 407

II. 1744. december 23., Kőszeg
TANÚVALLATÁSOK A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT HAUSZER ANNA ELLEN ... 409

III. 1744. december 23., Kőszeg
TANÚVALLATÁSOK A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT HAUSZER ANNA ELLEN ... 412

IV. 1744. február 1., Kőszeg
TANÚVALLATÁSOK A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT HAUSZER ANNA ELLEN ... 414

V. 1744. március 13., Kőszeg
PERFELVÉTEL, VÁDBESZÉD, MAJD ÍTÉLET 417

86. 1759., Körmend
VAS VÁRMEGYE PERE KORBACSITS MÁRIA ELLEN 423

87. 1762., Körmend
VAS VÁRMEGYE PERE KORBACSITS MÁRIA ELLEN 423

VESZPRÉM VÁRMEGYE
88. 1720. május 20., Szentkirályszabadja
SZENTKIRÁLYSZABADJA NEMESI KÖZSÉG STATÚTUMAI 424
89. 1759. augusztus 11.–december 14., Vaszar, Győr
A BOSZORKÁNYSÁG MIATT ELFOGOTT NÉMETH KATA BÁBA ÉS HORVÁTH JÁNOS TUDÓS PÁSZTOR VASZARI LAKOSOK ELLEN FOLYTATOTT VIZSGÁLAT IRATAI ... 426
I. 1759. augusztus 11., Vaszar
VESZPRÉM VÁRMEGYE VASZAR KÖZSÉGBEN FOGÂNATOSÍTOTT VIZSGÁLATA NÉMETH KATA ÉS HORVÁTH JÁNOS ELLEN 426
II. 1759. október 9., Győr
NÉMETH KATA BÁBA JÓINDULATÚ VALLATÁSA (BENIGNUM EXAMEN) 462
III. 1759. október 10., Győr
HORVÁTH JÁNOS JÓINDULATÚ VALLATÁSA (BENIGNUM EXAMEN) 466
IV. 1759. december 7., Győr
GYŐR VÁRMEGYE ALISPÁNJA FELTERJESZTI A VIZSGÁLAT IRATAIT A KIRÁLYI KANCELLÁRIÁHOZ 469
V. 1759. december 14., Bécs
A KIRÁLYI KANCELLÁRIÁNAK A KIRÁLYNŐHÖZ INTÉZETT JELENTÉSE NÉMETH KATA ÉS HORVÁTH JÁNOS PERÉRŐL, AMELYHEZ KIRÁLYI JÓVÁHAGYÁS VÉGETT CSATOLJÁK A GYŐR VÁRMEGYÉHEZ INTÉZENDŐ LEIRATOT, ELRENDELVE BENNE A GYANÚSÍTOTTAK SZABADON BOCSÁTÁSÁT 470
VI. 1759. december 14., Bécs
GYŐR VÁRMEGYÉHEZ INTÉZETT KIRÁLYI LEIRAT A BOSZORKÁNYSÁGGAL GYANÚSÍTOTT NÉMETH KATA ÉS HORVÁTH JÁNOS FELMENTÉSÉRŐL ÉS SZABADLÁBRA HELYEZÉSÉRŐL 471

ZALA VÁRMEGYE
90. 1710 körül, Csáktornya
ZALA VÁRMEGYE VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL ÁRTATLANUL VÁDOLT KELE KATA ÜGYÉBEN 473
91. 1719. szeptember 25.–1722. június 29., Zalaegerszeg
A VESZPRÉMI PÜSPÖKSÉG VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT UDVARDI ANDRÁSNÉ TUNKOVICS KATA ÜGYÉBEN 476
I. 1719. szeptember 25., Zalaegerszeg
A VESZPRÉMI PÜSPÖKSÉG ELSŐ VIZSGÁLATA ZALAEGERSZEGEN UDVARDI ANDRÁSNÉ TUNKOVICS KATA ÜGYÉBEN 476
II. 1722. június 29., Zalaegerszeg
A VESZPRÉMI PÜSPÖKSÉG VIZSGÁLATA ZALAEGERSZEGEN UDVARDI ANDRÁSNÉ TUNKOVICS KATA ÜGYÉBEN AZ ELSŐ JEGYZŐKÖNYV ÁTSZERKESZTÉSÉVEL ... 479
92. 1720 körül, Kacorlaka
ZALA VÁRMEGYE VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT VARGA TAMÁSNÉ VARGA BALI ERZSÉBET ELLEN 481
93. 1724 körül, [Zalaegerszeg]
ZALA VÁRMEGYE ÍTÉLETTÖREDÉKE EGY BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT ASSZONY ELLEN 487

94. 1724. június 8–19., Zalaegerszeg
ZALA VÁRMEGYE VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT PATAI MIHÁLYNÉ HORVÁTH MARGIT ELLEN 488

I. 1724. június 8., Zalaegerszeg
A PATAI MIHÁLYNÉ HORVÁTH MARGIT ELLENI KIHALLGATÁS 488

II. 1724. június 19., Zalaegerszeg
ZALA VÁRMEGYE VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT PATAI MIHÁLYNÉ HORVÁTH MARGIT ELLEN 492

95. [1726. augusztus 18.], Alsóapáti
ZALA VÁRMEGYE VIZSGÁLATA A ZAB ILONA ÁLTAL BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT VARGA FERENCNÉ KIS ORSOLYA ALSÓAPÁTI LAKOS ÜGYÉBEN 495

96. [1730 körül] 1815. január 8., Tihany, Nagypécsely
UTALÁS A TIHANYI APÁTSÁG ÚRISZÉKÉNEK PERÉRE, AHOL CSAPÓ ILONA ELÉGETÉSÉRŐL ESIK SZÓ. TANÚKIHALLGATÁS ASZÓFŐ ÉS NAGYPÉCSELY HATÁRVITÁJÁBAN 496

97. 1731. október 19–28., Hetés
ZALA VÁRMEGYE VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT MIHÁLY GYÖRGY ELLEN 497

I. 1731. október 19., Hetés
ZALA VÁRMEGYE ELSŐ VIZSGÁLATA MIHÁLY GYÖRGY ELLEN 497

II. 1731. november 28., Hetés
ZALA VÁRMEGYE MÁSODIK VIZSGÁLATA A MIHÁLY GYÖRGY MELLETT VALLÓ TANÚK MEGHALLGATÁSÁVAL 499

98. 1732 körül, Zalaegerszeg
ZALA VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT SZANATI ANDRÁS ELLEN 501

99. 1734. október 23., Milej
ZALA VÁRMEGYE VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT EGYED ISTVÁNNÉ NAGY JUTKA ÁBRAHÁMSZEGI ÉS ÁBRAHÁM ERZSÉBET MILEJI LAKOSOK ELLEN 501

100. 1740. január 20.–március 14., Zalaegerszeg, Egervár
ZALA VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT CZIRÁKI ISTVÁNNÉ GÁL ILONA ÜGYÉBEN 503

I. 1740. január 20. körül, Zalaegerszeg
ZALA VÁRMEGYE VIZSGÁLATA CZIRÁKI ISTVÁNNÉ GÁL ILONA ÜGYÉBEN SZÉCHÉNYI ZSIGMOND KEZDEMÉNYEZÉSÉRE 503

II. 1740. január 20. körül, Zalaegerszeg
ZALA VÁRMEGYE MÁSODIK VIZSGÁLATA 509

III. [1740. március 14., Egervár]
A TANÚK MEGHITELTETÉSE ÉS ÚJABB VALLOMÁSAI ZALA VÁRMEGYE VIZSGÁLATA SORÁN 511

IV. 1740. március 14., Egervár
ÍTÉLET A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT CZIRÁKI ISTVÁNNÉ GÁL ILONA PÖLÖSKEI ASSZONY ÜGYÉBEN 513

101. 1740 körül, Zalaegerszeg
ZALA VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT SALAMON KATALIN ELLEN 514

102. 1743 körül, Zalaegerszeg
ZALA VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT SZUKICS JUDIT ÉS VARGA KATALIN ELLEN 514

103. 1753. június 30., Alibánfalva
ZALA VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT BOCSKAY ANNA ELLEN 515

104. 1753. november 12., Nemesapáti
ZALA VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT KANTA FERENC ELLEN 516

105. 1756. március 7., Nagykanizsa
A BATTHYÁNY CSALÁD KÖRMENDI ÚRISZÉKÉNEK VIZSGÁLATA SURDI GYÖRGY ÜGYÉBEN NAGYKANIZSÁN 519

106. 1757. szeptember 3., Zalaegerszeg, Kapornak
ZALA VÁRMEGYE VIZSGÁLATA PAPP ALIAS PALA FERENCNÉ SOMOGYI ILONA ELLEN 521

107. 1760. december 2., Alsólendva
ZALA VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT MAGYAR KATA ELLEN 524

108. 1764. május 14., Nagykutas
ZALA VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT BAKOS ISTVÁNNÉ BANKICS ERZSÉBET NAGYKUTASI LAKOS ELLEN 527

109. 1765. január 11., Pölöske
ZALA VÁRMEGYE PERE BŐSZE KATALIN ELLEN LOPÁS, KÁROMKODÁS ÉS BOSZORKÁNYSÁG VÁDJÁVAL 532

110. 1766. január 11., Milej
ZALA VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT KATONA FERENC ELLEN 536

111. 1767. január 12., Sárhida
ZALA VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT PAP MIHÁLY ÉS PAP MIHÁLYNÉ BIRÓ JUTKA ELLEN 539

112. 1768. június 23., Andráshida
ZALA VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT STEFFANICS IMRE ÉS FÜLÖP FERENCNÉ ELLEN 543

113. 1773. május 16., Kővágóörs
ZALA VÁRMEGYE PERE KOVÁCS ANDRÁS ÉS KOVÁCS ANDRÁSNÉ KISS JUTKA BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT KŐVÁGÓÖRSI LAKOSOK ELLEN 547

114. 1775. július 13., Pakod
ZALA VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT DUDÁS VAGY LUDAS GYÖRGY, DUDÁS GYÖRGYNÉ BOGNÁR KATALIN ÉS DUDÁS ILONA PAKODI LAKOSOK ELLEN 551

ZEMPLÉN VÁRMEGYE
115. 1702., Possa
VIZSGÁLAT RÜBA RUSZKA POSSAI ASSZONY ELLEN 556
116. 1731. június 25–30. után, Megyaszó
VIZSGÁLAT TÓTH GYÖRGYNÉ VARGA JUDIT, PÁSZTORNÉ VARGA KATALIN, TORONYAINÉ, SZENDESNÉ, KIS JÁNOSNÉ, BEREZNAINÉ, KONDÁS GYÖRGYNÉ ÉS BORS ANDRÁSNÉ MEGYASZÓI ASSZONYOK ELLEN 558
I. 1731. június 25., 27–28., Szerencs
TÓTH GYÖRGYNÉ VARGA JUDIT ÉS PÁSZTORNÉ VARGA KATALIN TORTÚRAVALLOMÁSAI 558
II. 1731. június 30., Megyaszó
SZENDESINÉ TORTÚRAVALLOMÁSA 561
III. 1731. június 30. után, Megyaszó
A MEGYASZÓI BOSZORKÁNYOK ÜGYÉBEN VÉGZETT VIZSGÁLATRÓL TUDÓSÍTÓ ELENCHUS 562
117. 1736. április 30., Ladmocs
ZEMPLÉN VÁRMEGYE VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT BATTÓ JÁNOSNÉ NAGY ERZSÉBET ELLEN 563
I. 1736. április 30., Ladmocs
ZEMPLÉN VÁRMEGYE VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT BATTÓ JÁNOSNÉ NAGY ERZSÉBET ELLEN 563
II. 1736., [s. l.]
A VIZSGÁLATRÓL TUDÓSÍTÓ ELENCHUS 565
118. 1740. július 8.–augusztus 20., Sátoraljaújhely
ZEMPLÉN VÁRMEGYE MAGISZTRÁTUSÁNAK VIZSGÁLATA EGY KEMENCÉBEN ELÉGETETT SZOLGAGYERMEK ÜGYÉBEN, KIT RÜHESSÉGE MIATT „ÖRDÖGNEK" GONDOLTAK 566
I. 1740. július 8., Sátoraljaújhely
ZEMPLÉN VÁRMEGYE MAGISZTRÁTUSÁNAK VIZSGÁLATA NAGYTORONYÁN 566
II. 1740. július 28. [augusztus 20.], Varannó
ZEMPLÉN VÁRMEGYE MAGISZTRÁTUSÁNAK VIZSGÁLATA VARANNÓN 568
119. 1748. március 4., Megyaszó
MEGYASZÓ VÁROS MAGISZTRÁTUSÁNAK VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT BALOGH MIHÁLYNÉ KANDÓ ANNA ELLEN 569
120. 1750. március 9.–1751. július, Sátoraljaújhely
ZEMPLÉN VÁRMEGYE VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT BENCSA FERENCNÉ POLOKA ERZSÓK ÜGYÉBEN 571
I. 1750. március 9., Nagytárkány
ELSŐ TANÚVALLATÁS BENCSA FERENCNÉ POLOKA ERZSÓK ÜGYÉBEN 571
II. 1751. június 24., Agárd
MÁSODIK TANÚVALLATÁS BENCSA FERENCNÉ POLOKA ERZSÓK ÜGYÉBEN 574
III. 1751. július, Sátoraljaújhely
ÍTÉLET 578

IV. 1751., [Sátoraljaújhely]
A BOSZORKÁNYSÁGÉRT BEVÁDOLT, ÁRTATLANNAK TALÁLT POLYAKA ERZSÉBET BŰNPERÉRŐL TUDÓSÍTÓ ELENCHUS 579

121. 1754. szeptember 16.–1756. március 11., Sátoraljaújhely
ZEMPLÉN VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT ÖZVEGY DOMBI MIHÁLYNÉ BÉNYEY KATALIN ELLEN 580

I. 1754. szeptember 16., Liszka
VIZSGÁLAT LISZKÁN A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT ÖZVEGY DOMBI MIHÁLYNÉ ELLEN 580

II. 1755. május 27., Sátoraljaújhely
PERFELVÉTEL 584

III. 1755. május 28., Sátoraljaújhely
KIEGÉSZÍTŐ VIZSGÁLAT BÉNYEY KATALIN ÜGYÉBEN 588

IV. 1755. május 28., Sátoraljaújhely
PERBESZÉDEK 590

V. 1755. július 21., Nagykálló
SZABOLCS VÁRMEGYE JELENTÉSE A BÉNYEY KATALIN KORÁBBI LAKHELYÉN VÉGZETT VIZSGÁLATRÓL 591

VI. 1755. július 23., Nagykálló
SZABOLCS VÁRMEGYE LEVELE A TISZALADÁNYI VIZSGÁLATRÓL 591

VII. 1756. március 11., Sátoraljaújhely
ZEMPLÉN VÁRMEGYE ÍTÉLETE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT BÉNYEY KATALIN ÜGYÉBEN 592

BIBLIOGRÁFIA 595

HELYNÉVMUTATÓ 597

BEVEZETŐ

Örömmel bocsátjuk az érintett szakmák és a nagyközönség rendelkezésére a boszorkányüldözés forrásait kiadó sorozatunk negyedik (a városi perek szintén megindult sorozatát is számítva ötödik) kötetét. Örülünk, mert a Bessenyei József szerkesztette első rész közreadásakor még összesen két kötetet terveztünk; remélni sem mertük, hogy néhány év leforgása alatt harmadik és negyedik kötetünk is lesz. Hála történész, levéltáros, néprajzos kollégáink fáradhatatlanságának határon innen és túl, nem csak hogy kezünkben lehet ez a Máramarostól Zemplénig hét, 1913-as vármegye perjegyzőkönyveit tartalmazó kötet, hanem most már biztosan tudjuk, hogy csak a jelenleg birtokunkban lévő, új feltárású dokumentumokból még két vármegyei és négy városi kötet sajtó alá rendezése fejeződik be az elkövetkező években.

Mint eddigi köteteink is jól dokumentálják, elsősorban a határon túli levéltárak hozzáférhetővé válásának köszönhetjük az iratanyagnak ezt a gazdag áradását, amely számos ponton módosítja a kora újkor magyarországi közösségeinek társadalmi szerkezetéről, mentalitásáról, hiedelemvilágáról alkotott eddigi képünket. Természetesen elsősorban magára a boszorkányüldözésre és a boszorkányság intézményére, valamint a boszorkányhitre nézve jutunk új ismeretekhez, aminek lecsapódásai már napvilágra is kerültek a pereket feltáró és feldolgozó szakemberek által publikált számos új tanulmányban. Tudjuk azt is, hogy még korántsem merítettük ki a perfeltárás összes lehetőségét. Még mindig van – főleg az országhatáron kívül – olyan városi vagy volt vármegyei levéltár (például Temesvár, Nagyszeben, Nagyvárad), ahol meg sem kezdődött a feltáró munkának ez a rendszerváltás után megindult új folyamata; bár igaz, hogy nem mindenütt remélhetünk a háborús pusztításoktól, veszteségektől érintetlenül maradt teljes adategyüttest. Ez az országhatárokon belül is érvényes: a publikált peranyag egyenetlen földrajzi eloszlásának hátterében nemcsak az üldözési hullámok terjedésének sajátos dinamizmusa áll, hanem a már nem gyógyítható háborús sebek is. Nem gondoljuk, hogy kevesebb boszorkányt fogtak perbe Baranyában vagy Biharban, mint Békésben; az utóbbi helyen azonban – igen szerencsésen – fennmaradt a dokumentumok szinte teljes anyaga.

Évek óta együttműködő munkatársi gárdánk majd minden tagja töretlenül dolgozott tovább ezen a köteten is. Ezúttal a szerkesztő személyében történt változás. Miután előző kötetünk sajtó alá rendezését kolozsvári és marosvásárhelyi történész kollégáink végezték, most Tóth G. Péter, a veszprémi Laczkó Dezső Múzeum történész-néprajzos muzeológusa (aki egyben a nemrégiben Nagybánya peranyagával indult városi sorozat szerkesztője is) vette kézbe a szerkesztés munkálatait. Tóth G. Péter szinte a kezdetektől tevékeny

tagja a magyarországi boszorkánypereket feltáró és feldolgozó munkacsoportnak, és már a második kötettől kezdve számtalan részmunkát végzett fáradhatatlanul a perek sajtó alá rendezésének hosszú munkafolyamatában, a levéltári kutatástól a mutatók elkészítéséig. Előszavában e kötet minden munkatársát megnevezi, ezért itt elsősorban neki szeretnék – munkacsoportunk nevében – köszönetet mondani e nagy munka véghezviteléért.

Hogy az elkészült könyv testet is ölthetett, azt a Balassi Kiadó igényes, magas szakmai színvonalú szerkesztői-kiadói tevékenységének köszönjük. És végül: természetesen mindez nem jöhetett volna létre az Országos Tudományos Kutatási Alap, valamint a Nemzeti Kulturális Alap most már több mint egy évtizedesnek mondható anyagi támogatása nélkül.

2005. január 20.

Pócs Éva

ELŐSZÓ

A magyarországi boszorkányüldözés forrásai: boszorkányperek, rágalmazási perek, varázsló-perek szövegeit tartalmazó újabb kötetünk Máramaros, Trencsén, Turóc, Vas, Veszprém, Zala és Zemplén vármegye területéről származó iratokat tartalmaz a 17–18. századból. A perfeltárás és a szöveggondozás munkálatait továbbra is az Országos Tudományos Kutatási Alap („Hatások, konfliktusok és változások az újkor mentalitástörténetében. Történeti néprajzi vizsgálatok XVI–XVIII. századi levéltári források és kéziratos irodalom alapján" című programja) és az OKTK pályázatok „Kulturális hagyományaink feltárása, nyilvántartása és kiadása" keretének immár hosszú évek óta tartó támogatása tette lehetővé. A munka szervezésének és a perjegyzőkönyvek archívumának a Magyar Tudományos Akadémia Néprajzi Kutató Intézete adott otthont. A vállalkozás szakmai hátterét a sorozatszerkesztő és témavezető Pócs Éva biztosította, akinek lektori munkáját ezúton is szeretné megköszönni a szerkesztő. A megjelenést ezúttal a Nemzeti Kulturális Alapprogramok Népművészeti Szakmai Kollégiuma is támogatta.

A könyv mindenben folytatása az eddig publikált és Bessenyei József által szerkesztett I. és II. kötetnek, illetve a Kiss András és Pál-Antal Sándor által szerkesztett III. kötetnek. Természetesen követi az első három rész szerkezeti beosztását is, vagyis a periratokat az 1913-as közigazgatás szerinti bontásban, azon belül időrendben közli. A levéltári kutatómunka a következő helyszíneken folyt: Romániában a Kolozsvári Állami Levéltárban, Szlovákiában a Biccsei Területi Állami Levéltárban 1987 és 1997 között, valamint Magyarországon a Zala Megyei Levéltárban és a Vas Megyei Levéltár Kőszegi Fióklevéltárában, továbbá az Országos Széchényi Könyvtárban és a Magyar Országos Levéltárban 1988 és 2004 között.

Kötetünkben 121 pert közlünk. Ha egy elődeink által már publikált szöveg csak apróbb kiegészítésekre, kisebb korrekciókra szorult, akkor azt nem közöltük újra, de ha egy-egy régi kiadás komolyabb revíziót, terjedelmesebb kiegészítést igényelt, akkor ismét közzétesszük, ezúttal hiánytalanul. Az itt közölt iratok német, latin, magyar és szlovák nyelvűek. Az idegen nyelvű szövegeket Boross István, Kiss András (latin), Harald Prickler (német), Zsilák Mária, Demecs Andrea és Radoslav Ragáč (szlovák) ellenőrizte. Munkájukat ezúton is köszönjük.

Közölt irategyüttesünk természetesen nem alkot egységet. A kötet egészéről sem társadalmi, sem statisztikai, sem folklorisztikai értelemben nem lehet érvényes állításokat megfogalmazni, hiszen ez az „egység" csupán a kutatás és a feldolgozás merev sémája szerint jött létre. Bár mesterséges az a csoportosítási elv is, hogy területi bontásban tesz-

szük közzé az iratokat, mégis ennek alapján és a kronológiai elv figyelembevételével tehetünk néhány – az üldözéssel összefüggő – megjegyzést. E bevezető gondolatok természetesen nem pótolják a szövegek részletes elemzését, csupán a rövid tájékoztatás és tájékozódás igényét szolgálják.

A sorozat ismerői bizonyára észrevették, hogy a III. kötetet Udvarhely megyei iratokkal zártuk, így az 1997-ben eredetileg tervezett ábécérend jelen kötetünkkel megbicsaklik. Ennek magyarázata, hogy a máramarosi, a trencséni és a turóci iratokat a III. kötet megjelenése óta sikerült rendeznünk. Ám nem sok értelme volt „várakoztatni" ezeket a szövegeket a közben szerveződő pótkötethez, hiszen tartalmukat tekintve sok fontos művelődéstörténeti és néprajzi adalékkal szolgálhatnak az eddig kevésbé kutatott területekről.

A *Máramaros* megye területéről származó perek mindegyike friss feltárás eredményeként került kiadványunkba, innen eddig egyetlen ismert pert sem közölt a szakirodalom. A feltárást Balogh Béla nagybányai levéltáros végezte el, aki a perek átírását is vállalta. A Máramaros megye területén zajló üldözés eseményeiről a most közölt iratoktól eltekintve eddig nem sokat tudtunk. Mindössze néhány adat állt rendelkezésünkre elsősorban Komáromy Andor oklevéltárának köszönhetően. A perek feldolgozása még hátra van.

Trencsén megye területéről eddig 22 pert közölt elsősorban Komáromy Andor 1910-es oklevéltárában, valamint kisebb számban Schram Ferenc, R. Kiss István és Áldásy Antal. Itt 11 pert közlünk, amelyeket Bessenyei József tárt fel és írt át. A Trencsén vármegye területén működő bírósági fórumokról mindeddig csupán azokat a peres iratokat ismertük, amelyeknek a politika vagy a művelődéstörténet szempontjából volt jelentőségük. Az itt (is) zajló boszorkányüldözés populáris elbeszéléseiről eddig nem sokat tudtunk. Thurzó Szaniszló nádor, majd özvegy Pogrányi Györgyné Liszthy Anna Rozina bűnpöre mellett – amely perek néhány vonatkozásban Trencsén megyét is érintették – ezek az iratok azért sem kerültek a figyelem középpontjába, mivel a Turóc megyei iratokhoz hasonlóan nyelvük a 17. századtól már zömmel szlovák volt.

Ugyanez vonatkozik a *Turóc* megye területéről származó iratokra is, ahonnan eddig csupán egy pert ismertünk R. Kiss István közléséből. Kötetünk 18 Turóc megyei, zömében szlovák nyelvű szöveget közöl. Turóc vármegyében 1674 és 1759 között 22 olyan esetről tudunk, ahol a boszorkányság vádja felmerült. A vádlottak mindegyike nő volt.

A *Vas* megyéből eddig ismert 110 per mellett itt közel harmincat adunk közre, ám sokuk sajnos töredéknek számít, teljes értékű iratcsomóként mindössze nyolc pert tudtunk kiadni. Ezeket Bariska István kőszegi, Dominkovits Péter soproni, Benczik Gyula szombathelyi levéltárosok komoly feltáró, valamint Harald Prickler kismartoni és Kiss András kolozsvári történész-levéltárosok lektori munkájának köszönhetően közölhetjük. Közreadunk továbbá két, 1937-ben Karl Homma által feltárt pinkafői boszorkánypert is, mivel ezek eddig a magyar szakirodalom előtt kevésbé voltak ismertek. Az országos statisztikák ismeretében az egy területi egységre (járásra) vetített gyanúsítottak száma alapján Vas megye a boszorkányüldözések tekintetében élen járt. Mindez talán az itt található nagybirtokok (Batthyány, Esterházy, Erdődy családok) úriszéki szigorának, de egyben hatékony és jól szervezett működésének is köszönhető volt. A perek nagyobb mennyisége természetesen abból a tényből is adódhat, hogy itt mind az iratkezelés, mind pedig az

iratkeletkezés jóval hatékonyabb volt, mint az ebből a szempontból nem túl szerencsés központi vármegyékben. Továbbá az is igaz, hogy a selejtezések, az iratelkallódások is változó mértékben apasztották a különböző levéltárak állományát. A Vas megyei üldözésről beszámoló iratok talán ebből a szempontból is kivételes helyzetben vannak. Sok megmaradt közülük, így rövid bemutatásuk külön figyelmet is érdemelhet. Az eddig fellelt iratok alapján az üldözés területi és társadalmi dinamizmusa ahhoz az általános diffúziós modellhez hasonlatos, amely szerint a vádhullám nyugatról keletre, a városokból a mezővárosok, majd a falusi közösségek felé, illetve a német nyelvű területekről a magyarok lakta vidékek felé terjedt. Ez a folyamat a Szalónak–Rohonc–Németújvár–Monyorókerék–Kőszeg–Szombathely–Körmend-vonal mentén is nyomon követhető. A nyugati régióban a boszorkányvádak már a 17. század közepén igen erőteljesen képviseltették magukat a bírósági fórumokon, a keleti területeken viszont a 18. században volt intenzívebb a boszorkányüldözés. Kőszeg szabad királyi város bíróságán boszorkányvád esetén eddigi ismereteink szerint mindössze nyolc halálos ítéletet hoztak, ebből hat fő máglyán, két személy pedig kötélen végezte be életét. A 17. században az elítélt hat személy közül öt asszonyról és egy férfiról van tudomásunk. A perek egyharmada magyar, kétharmada német vádlottakról tudósít. A 18. században három per zajlott, négy német és egy magyar asszony került boszorkányság vádjával bíróság elé. A térségben jelentős másik város a különleges státusú Szombathely mezőváros volt, ahol jóval több valódi boszorkányper zajlott, mint a szabad város rangjával bíró Kőszegen. Innen főként a 17. századból 17 perről van tudomásunk, 19 asszony és 2 férfi gyanúsított ellen, akik közül 19 személy volt magyar, 1 fő német és 1 fő horvát származású. A perek 23%-a végződött halálos ítélettel, ami a város kivételes rangját is bizonyítja. A térség rangos bírósági helyszíneinek számítottak a Batthyány-uradalmak úriszékei Németújvárott (Güssing), Szalónakon (Schlaining), Rohoncon (Rechnitz) és Körmenden. Ezeken az úriszéki bíróságokon 18 halálos ítéletet hoztak az 56 ismert boszorkányperben. A 202 gyanúsított közül 144 volt nő és 55 férfi; 88 fő német, 82 fő magyar, 28 fő horvát és vend nemzetiségű.

Veszprém megyéből két iratot közlünk, ám ezzel nem gyarapszik az innen származó perek száma (13 irat), mivel kötetünkben csak teljessé tettünk egy 1910-ben közölt szöveget. A 98 tanú vallomásából álló, Vaszaron felvett jegyzőkönyvet korábban Komáromy Andor kivonatolta. Ez az irat az Országos Széchényi Könyvtár kézirattárában lelhető fel, ahová 1973-ban aukciós vétel alkalmával került.

A *Zala* megye területéről származó, eddig nem publikált 21 iratot Sárai Szabó Katalin és Tóth Péter tárta fel 1987–1988-ban, közreadásukra azonban csak most kerülhetett sor. Ezekkel együtt immár 83 zalai boszorkánypert ismerhetünk közelebbről. Az eddig ismert perek alapján Zala megyében a 17. század közepén kezdődik a boszorkányvádak bírósági szintre kerülése, ám az erőteljes üldözés csak az 1710-es évektől figyelhető meg. 1645 és 1773 között mintegy 140 személy került a bíróság elé boszorkányság vádjait és/vagy rágalmait elszenvedve. Közülük 96 személy volt lány, fiatal vagy idősebb asszony, negyvenen pedig férfiak. Ez a nemek arányát tekintve 72% női és 28% férfi vádlottat jelent. A peres iratokban szereplő vármegyei tisztviselők azonosításánál felhasználtuk a Molnár András szerkesztette *Zala megye archontológiája 1138–2000* című kötetet, amely hasznos információkkal szolgálhat a feldolgozás során is.

A *Zemplén* megyei ismert boszorkányperek száma eddig 28 volt, sőt ezek közül néhányat már a 19. század végén közzétett Kazinczy Gábor, majd az 1900-as évek elején Dongó Gyárfás Géza. 1970-ben Schram Ferenc publikált további nyolc szöveget. Kötetünkben hét pert közlünk Zemplén megye területéről, ezek egy része újraközlés, mivel csak így tehettünk teljessé három vádeseményt és annak iratcsomóit. Zemplén vármegyében az 1606 és 1787 között perbe fogott 75 vádlott között 65 nő volt, 9 férfi. Ez a nemek arányát tekintve 93% női és 7% férfi vádlottat jelent. A perek zöme a 18. században zajlott, különösen az 1740–1750-es években, nem különbözve az országos tendenciáktól.

A kötet szerkesztése során felhasználtuk még Balogh Gyula, Bariska István, Benczik Gyula, Dominkovits Péter, Dongó Gyárfás Géza, Fabó András, Hankó Zoltán, Josef Karl Homma, Horváth Ferenc, Horváth Tibor Antal, Hudi József, Iványi Béla, Kállay István, Kazinczy Gábor, Kiss Mária, Klaniczay Gábor, Komáromy Andor, Kristóf Ildikó, R. Kiss István, Ulrike Schönleitner, Schram Ferenc, Pócs Éva, Tóth G. Péter és Veress D. Csaba forrásközlő munkáit, tanulmányait, amelyekről bővebben a kötet végén található bibliográfia tájékoztat.

A szövegek közlési elvei megegyeznek az első kötet Bessenyei József által lefektetett és szerkesztői előtanulmányában leírt módjával, de minden perszöveg elején utalunk az esetleges korábbi részleges, hibás vagy kivonatolt közlésekre. A 121 per esete 213 iraton maradt fenn, ebből szám szerint 139 tekinthető egykorú tisztázatnak, 56 fogalmazványnak, 5 egykorú másolatnak, 13 pedig későbbi másolatnak vagy az irat kiselejtezése miatt csupán levéltári segédletnek. A közzétett iratok zöme tanúvallatási jegyzőkönyv. A megvádolt személyek saját vallomásait tartalmazó szövegre ebben a kötetben is kevés példa akad, mivel a levéltári selejtezés főként ezeket az iratokat érintette. A bíróság nyelvét rögzítő vád- és védőbeszédek ugyancsak ritkábban maradtak fenn, míg a vádiratok és az ítéletszövegek gyakrabban. Ez utóbbi talán azért is, mivel ezeket külön is rögzítették, jegyzőkönyvezték.

Kötetünket részletes helynévmutató zárja, amelyben az 1913-as helynévalakok, a mai helynevek és a szövegben talált egykori helynevek alapján lehet keresni. Minden perbeli névalakról és az idegen nyelvi alakokról mutató készült.

2004. december

Tóth G. Péter

RÖVIDÍTÉSEK

A LEVÉLTÁRAK NEVEINEK RÖVIDÍTÉSEI

BAZmL – Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Levéltára
BTÁL – Biccsei Területi Állami Levéltár
MmOL – Máramarosi Megyei Országos Levéltár
Máramarossziget v. lt. – Máramarossziget város levéltára
MOL – Magyar Országos Levéltár
C 28 – Acta captivorum et malefactorum
P 623 – Széchényi család levéltára, Törzslevéltár
P 1314 – Batthyány család levéltára, Missiles
P 1322 – Batthyány család levéltára, Körmendi Központi Igazgatóság
MTA Kézirattára – Magyar Tudományos Akadémia Kézirattára
OSZK – Országos Széchényi Könyvtár
VamL – Vas Megyei Levéltár
Kőszeg F. lt. – Kőszegi Fióklevéltára
VemL – Veszprém Megyei Levéltár
ZML – Zala Megyei Levéltár

A FEJREGESZTÁBAN ALKALMAZOTT RÖVIDÍTÉSEK

cs. – csomó
Dob. – doboz
Fasc. – fasciculus
Fol. – folio
Inv. – inventárium, inventarii
ir. – irat(ok)
jkv. – jegyzőkönyv(ek)
köt. – kötet
l. – lap
Lad. – Ladula
lt. – levéltár
m. – megye
N. – numerus
NYOMT. KIADÁSA – Nyomtatott kiadása
p. – pagina
Prot. – Protocollum, protocolla
Suppl. – supplementum
sz. – szám
v. – város
vm. – vármegye

RÖVIDÍTÉSEK A SZÖVEGBEN

[– – –] – egynél több szó olvashatatlan vagy hiány van
[– –] – szóköz nélkül egybeírva az olvasható szórészlettel, egy szórészlet olvashatatlan
[!] – sic
[…] – Nem közlöm
[?] – bizonytalan olvasat

L. S. – Locus sigilli
m. p. – manu propria
N. B. – nota bene
P. H. – Pecsét helye
s. d. – sine dato
s. l. – sine loco

AZ IRATOK IRATTANI MEGHATÁROZÁSÁNAK RÖVIDÍTÉSEI

A – Tisztázat
B – Fogalmazvány
C – Egykorú másolat
D – Későbbi másolat

A MUTATÓBAN HASZNÁLT RÖVIDÍTÉSEK

Au. – Ausztria
H. – Horvátország
R. – Románia
Szl. – Szlovákia
Szn. – Szlovénia
U. – Ukrajna

IRATOK

MÁRAMAROS VÁRMEGYE

1.

1680. március 21.–július 17., Máramarossziget

MÁRAMAROSSZIGET MEZŐVÁROS ÍTÉLŐSZÉKÉNEK A PARÁZNASÁGGAL, MÉRGEZÉSSEL ÉS BŰBÁJOSSÁGGAL VÁDOLT RÁTZ PÁLNÉ KOVÁCS ANNA, VALAMINT GOMBKÖTŐ SÁMUEL ÉS VERBŐCZI GYÖRGYNÉ ELLENI PERIRATAI

I.

1680. március 21., Máramarossziget

PERFELVÉTEL ÉS A VÁDLOTT VÉDEKEZÉSE

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Városi tanácsi jkv. 1. sz., 22. p.

Die 21. Martii 1680.

Leválja causaját nemzetes Török György uram mint actoris magistratus Szigeten lakó Rátz Pálné, Kováts Anna incatta ellen per procuratorem legitime Franciscus Fogarasi, dicit: Ezért citáltattam ab officio az incattat, hogy ő házasságbeli személy lévén, nem gondolván Istennek parancsolatjával és az ország törvényével: 1. Gombkötő Sámuellel paráználkodott, nős személy lévén; 2. Diversis vicibus alkalmatosságokat keresvén, hütös urát, Rátz Pált per toxicatum venerum meg akarta étetni; 3. Hogy bűjös-bájosságba elegyítette magát, holt emberek tetemit és a temetőből sírokról hozott földet, emberséges emberek kútjaiba és tornáciba elhintegette, hogy néki ne árthassanak.

Kívánom per hoc, ilyen excessusiért és facinussiért meghaljon. Melyeket ha tagadna, exmissiót kívánok s doceálom.

Pro incatta procuratorem Franciscus Baranyai, solemniter protestando, replicat: Súlyos feleletit a dominus actornak értem. 1. Hogy in anno 1680, amint specificalja citációjában, 14. die Martii vétkeztem volna Rátz Sámuellel. Azt egészen tagadom, mert akkor uram is itthon volt ebéden, vacsorán együtt volt, házomon kívül nem voltam. Quoad 2-dum, hogy azzal is vádoltattam, hogy uramat megétetni akartam, azt is éppen tagadom. Item 3. hogy

böcsületes embereknek kútjokba és tornácokba holt emberek tetemit és temetőből hozott földet hántam volna avégre, hogy nekem ne árthassanak, azt is totaliter tagadom, mert én soha affélét nem cselekedtem. Mindezeket doceálja a dominus actor igaz, tiszta, elégséges nemes személyekkel juxta contentum Decretum pars 2. titulum 27. alioquin actore nihil probante, reus absolvitur similiter titulum 32. et 36. pars 2. decreti Tripartitum. Exmissióról protestálok, ha szükség lészen. Egyébaránt csak az actor producaljon in instanti, most is elvárom.

Pro actore inhaeret premissit.

Exmittuntur ad docenda ambae partes.

II.

1680. május 9., Máramarossziget

AZ ÍTÉLŐSZÉKNEK A FŐVÁDLOTT, VALAMINT GOMBKÖTŐ SÁMUEL ÉS A KERÍTŐ, VERBŐCZI GYÖRGYNÉ ELLENI ÍTÉLETE

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Városi tanácsi jkv. 1. sz., 23–24. p.

Deliberatum post testium reproductionem die 9 Maii.

Megvizsgálván a dominus actornak bizonságit, noha az incattának paráználkodásokat nyilván nem vallják, de erős praesumptio vagyon az incattahoz, hogy paráználkodottanak együtt, mivel a paráznaságnak nagy jelét és sok circumstantiát vallják az tanúk; ami legnagyobb, hogy Rátz Pált, az incatta asszonynak urát meg is akarták etetni, kiben mindenik incatta munkálkodott, mely a bizonságokból nyilván s világosan kitetszik. Csak Isten őrizte meg a nyavalyás Rátz Pált!

Tetszett azért a törvénynek, ily nagy cégéres gonoszságokért, noha halált is megérdemelnének (mivel Gombkötő Sámuel azelőtti két ízben forgott paráznaságnak gyalázatos híriben, egyszer hittel, másszor ecclesiakövetéssel mentette magát; az asszonya nemcsak házasságbéli állapotját mocskolta meg, hanem urának gyilkosa is akart lenni).

Mindazonáltal mégis valami grátiából nem halállal, hanem halálhoz hasonló nagy büntetéssel megbüntessenek, mindketten megfogattassanak, három hétig fogságban legyenek és három pénteken erősen megverettessenek, azután mindenik megkiáltsa, hogy halált érdemlett volna ilyen nagy gonoszságért, és ugyanakkor mindjárt kiűzettessenek az városból, proscriptusok legyenek. Ha pedig a városba titkon vagy nyilván visszajönnének (kire vigyázása legyen), ismét megfogattassanak és píntekesek legyenek, annál inkább, ha kívül öszvekerülnének, megbizonyosodván, halál legyen a fejeken. Rátz Pál is maga hogy babonáskodott. Temetőből hozott földdel hütös, törvénytevő embereket akarván fűjölni, babonálni, hogy ő azzal a törvényt elfordíthassa, ezért a templomból publice excomuniáltassék, ecclesiakövetés nélkül ne is recipiáltassék, míg megtörődését nem mutatja. Külső büntetést is florenos 6 fizessen.

Incattae appelant ad congregatio comitatensis.

Transmittáltatnak is, de úgy, hogy addig fogságban legyenek, vagy elegendő kezeseket állítanak usque florenos 200–200.

III.

1680. június 27. és július 17., Máramarossziget

A PER FELLEBEZÉS UTÁNI ÚJRATÁRGYALÁSA ÉS SZIGET MEZŐVÁROS ÍTÉLŐSZÉKÉNEK RÁTZ PÁLNÉ, GOMBKÖTŐ SÁMUEL ÉS A KERÍTŐ, VERBŐTZI GYÖRGYNÉ ELLENI MÁSODÍTÉLETE

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Városi tanácsi jkv. 1. sz., 28. p.

[...][1]

Rátz Pálné, Gombkötő Sámuel, Verbőtzi Györgyné[2] fennforgott dolgoknak ultimaria decisiója, kik a nemes vármegyére appellaltak volt, de ott sem absolváltattak különben, hanem ha heted-hetedmagokkal, tisztességbéli személyekkel, tétsiekkel, vagy Hosszumezeiekkel, vagy szigethiekkel mentik magokat ad quindenam, mely quindenara, úgy, mint ad diem 17. Julii, öszvegyűlvén, hüteknek meghallására és látván, miben forgana dolgok s készületek, ilyen ultimaria decisiót tettünk:

Anno 1680. die 17. Julii. Az nemes vármegye deliberatiója szerint ad quindenam conjuratorokkal nem compareálván az reusok, noha a deliberatió szerént vártuk ha compareálnak. Meg is kérdeztük, ha készen vadnak-é, de nem voltanak, hanem Rátz Pálné instantiára fogá dolgát, Samu pedig ugyan el is illant előtte. Verbőtziné is, az mely három conjuratorokkal compareált, minthogy sem pleno numero nem voltak, azok is a deliberatióban letett forma szerint jurálni nem akartak. Tetszett azért minekünk, noha az nemes vármegye deliberátiója szerint helyben kellene maradni az előtti Szigethen lett deliberationak, de mivel instantiára fogják dolgokat, Rátz Pálné a Verbőtziné, hogy azelőtti deliberationkat mittigaljuk ennyiben, hogy az proscriptió megengedtessék ez kettőnek; az háromszori veretés is egyszerre engedtetik, úgyhogy most a kalitkában vitetvén, a jövő píntekhez egy hétre megverettessenek, meg is kiátsák akkor, hogy halált érdemlettek volna; melyeken általkelvén, reversalist adjanak, hogy tisztességes, jámbor életet élnek; azután ecclesiát reconciliáljanak. Rátz Samu pedig mindenütt persequaltassék, ha hol lakását hallhatni, utána kell írni, míg executióba nem megyen rajta az szigeti deliberatióban decernalt poena.

1 Az ügyhöz nem tartozó szövegrészeket kihagytuk.

2 Rátzné ügyében kerítőnek tartják, s mint ilyennek, külön pere volt folyamatban.

2.

1691. március 15., Máramarossziget

A BŰVÖLÉSSEL, BÁJOLÁSSAL ÉS VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT ORBÁN ANDRÁSNÉ ÉS BARTHA SIMONNÉ ELLENI PERKEZDÉS IRATAI

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Városi tanácsi jkv. 1. sz., 144. p.

Anno 1691. die 15 Martii. Causaját leválja Máramaros vármegyében, Szigheten lakó nemzetes Tóth Gergely uram, ratione officii, tamquam magistratus, ugyanitt vármegyénkben s városunkban lakó Orbán Andrásné, Margith asszonyom és Bartha Simonné incatták ellen.

A dominus actor juratus procuratorem suum legitimum Franciscum Fogarasi az incattak ellen így proponáltat: Ezért kelletik nékem az incattakat in jus intrahalnom, hogy in hoc anno praesenti 1691. circa diem 12. Februarii, lévén súlyos betegségben Görög Lukácsné és az incatták hozzája folyamodván elhitették, hogy ők meggyógyítják. Ők penig mind Isten s ország törvénye ellen bűvölték, bájolták, varázslották: egy lepedőt négy asszonyemberrel tartatván a beteg felett, ónt öntvén reá, jóslották, s holmi egyet-mással varázslották. Kit magok sem tagadhatnak, mert doceálok.

Mivel penig Isten ezeket az ő könyvében megtiltotta: Moszes 5-dik, 18. rész, item Lev. capitulus 19 és 20, kívánom ország s Isten törvénye szerint érette meghaljanak.[1]

1 Az ügy további folytatása ismeretlen.

3.

1693. március 5. (és 20.), Máramarossziget

A FÉRJÉNEK MÉRGEZÉSSEL ÉS BŰBÁJOLÁSSAL TÖRTÉNŐ MEGÖLÉSÉVEL VÁDOLT HEREBI ZSIGMONDNÉ CSATÁRI MARGIT PERÉNEK IRATAI ÉS MÁRAMAROSSZIGET BŰNFENYÍTŐSZÉKÉNEK ÍTÉLETE

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Városi tanácsi jkv. 1. sz., 181–182. p.

Anno 1693. die 5 Martii: Máramaros vármegyében, Sziget járásban, Szigeten lakó Balogh Györgynek mint actornak, ratione offici et tamquam magistratum, ugyan Szigeten lakó Csatári Margit asszony, Herebi Sigmondné incatta ellen való causája. Az actor procuratora, Fogarasi Ferenc által premissa protestatione dicit et allegat contra praenotatam incattam:

Ezért kellett az incattat ratione mei offici contentáltatnom, hogy ő, nem gondolván sem Isten, sem ország törvényével, sem körösztyéni vallásával, hanem ezelőtti második urát, úgy mint Orbán Andrást, az mint hallatik, megetette, s őmiatta halt meg. Azzal meg nem elégedvén, cum honore sic dictu, más asszonyembernek ganéját ellopatta és azt megaszalván, az urának, Herebi Sigmondnak enni béadta; insuper ördögi bűbájolással, úgy mint akasztott embernek kötelével varázslotta. Mindezekkel sem elégedvén meg, holmi egy és másokat: por csontot és másféle ártalmas dolgokat csinált in anno 1692, circa diem 20. Septembris. És akkori okos Borka nevű szolgálónak megparancsolta, hogy az ételekben belétegye, megetessen vele. Kit mikor keresztyéni indulattúl viseltetvén az leány meg nem cselekedett, kit az incatta is látván, az szolgálótúl azon ártalmas materiákból némely részit elvette, némely részit peniglen az leány magának reserválta és mint magistratusnak énnekem kezemhez adta. Mit is, pro signo, előadhatok. In instante, maga is az incatta rátottát csinálván, ennem adta, ki mia rettenetes fájdalmat szenvedtem, úgyhogy ha Isten nem könyörült volna Herebi Sigmonddal, ki nem vethette volna, meg kellett volna belé halni. És így nyilvánvaló deliberatum homicidiumnak mondatik, et sic hominem executione, vero veneno plus est quam gladio. Melyből is kitetszik világosan, hogy ő dolga legyen, mert mind az Herebi inasát, mind penig az szolgálót, fizetésével tudta el az háztúl, hogy azok semmit nem doceáljanak.

Mindezeket az dolgokat doceálom vel modo ex dato termino.

Kívánom azért mind Istennek törvénye szerint, uti Decretorum 18. capitulum meg vagyon írva, hogy varázslásáért meghaljon et Lev. 19. capitulum et 2dum, titulum 25., pars prima praenotati Decreti Tripartiti, hasonló mértékkel kell neki mérni, az mellyel másnak akart mérni; meg akarván ölni igaz férjit, ő haljon meg érötte.

Pro incatta maga képében minden ellene való propositióját az actornak tagadja in omnibus punctis, eo clausalis: – Sem hírem, sem támaszom nincs benne; az mit csináltatott, maga tudja mit, kivel, én szememmel sem láttam.

Exmittantur ad documentum intra 15 diem.

Deliberatum

Ez nehéz, terhes és titkos dologban forgó causát ruminálván, jóllehet azon ártalmas materiákból öszvetemporált materiáknak némely része most is nyilván vagyon, de incertum: halálra valók voltak-e, vagy szeretetre, az mint az bizonyságoknak nem elég részét attingálja, de elég az, hogy nem tisztességes dolog jámbor házasok között.

Tetszett az törvénynek, hogy bizonsági mellé Herebe Sigmond jurálja hetedmagával, jámbor személyekkel in instanti azon, hogy nyilván halálra való materiák voltak, s üttesse el a fejét. Ha penig az actor meg nem esküszik ilyen sok öszvetimporált cseleködetiért, vigye ki az mezítelen pallost, kiáltsa meg háromszor, hogy az volt volna érdemes fizetése, hogy fejével fizetött volna, hanem most az egyszer hóhér által verettetik meg s az városról csapattassék ki s az városon lakása többször meg nem engedtessék in perpetuum.[1]

1 Az ügy további fejleményei ismeretlenek.

4.

1714. július 10–11. után, Máramarossziget

A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT MÁRAMAROSSZIGETI FEJÉR MÁTYÁSNÉ KOVÁCS KATA ELLEN FOLYTATOTT PER IRATAI

I.

1714. július 10., Máramarossziget

MÁRAMAROSSZIGET NEMESI KÖZÖNSÉGÉNEK FEJÉR MÁTYÁSNÉ ELLENI VIZSGÁLATA

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 175. sz., 2–7. p.

Spectabilibus[1] generosis egregiis nobilibus dominis dominis ductori primario Georgio Kósa seniori, caeterisque juratis assessoribus non secus dominus Gáspáro Tálas, tanquam judici primario oppidi Szigeth, coeterisque dominis consulibus eiusdem oppidi Szigeth, dominis dominis nobis semper observandissimis, colendissimis!

Respectorum humillimorumque servitiorum nostrorum paratissimorum debitamque semper obligationum! Hogy Isten Kegyelmeteket számos esztendőkig szerencsésen éltesse, kévánjuk!

Szigethi főbíró Tálas Gáspár uram ratione oficii sui tanquam magistratus, érdemes viceispány tekintetes nemzetes Csebi Pogány György uram őkegyelme idéző pecsétivel jöve hozzánk és kére bennünket azon, hogy mielőnkbe convocalandó személyeket hitünk szerint megesketnők és hitek után való fassiójokat relatoriába vennők. Mi is azért kötelességünk szerint engedelmeskedvén ispány uram pecsétinek, az előnkbe convocalt személyeket utrom szerint megeskettünk és hitek után való fassiójokat rend szerit tudó fide nostra mediante relatoriaba vettök in Szigeth, die 10. Julii anno 1714.

1. testis Joannes Gergely[2] oppidanus, annorum circiter 60, juratus, examinatus, fassus: hallottam Dési Jánosnétúl, hogy boszorkánynak kiáltotta Fejér Mátyásnét mondván, hogy őmiatta veszett el az jó tehene. Szűcs Szabó Jánost is hallottam, hogy még éltében boszorkánynak kiáltotta Mátyásnét, hogy annak is az tehenét megkuruzsolta volna. És odahívatván Mátyásné Szabó Jánost, megbékélt véle.

2. testis Joannes Pribék, annorum circiter 50, juratus, examinatus, fatetur: Szűcs Szabó János életében hallottam, hogy tehenét nem fejhette, az tehén futott az Fejér Mátyásné kapujára és ott rítt bé az kapun az tehén. Odament Szabó János, szidván Szabó Mátyásnét, hogy mit csinált az tehenének. Boszorkányozta erősen, mondván, hogy meggyógyítsa az tehenét! Mátyásné megbékélt Szabó Jánossal, megvendégelte és az tehént is meggyógyította. Désinétűl is hallottam, hogy az ő teheneket meg akarta venni Mátyásné, de hogy néki el nem adták az tehenet, megvesztette, kuruzolta, meg nem bornyazhatott, és az tehén megholt belé. Hallottam, hogy Gergely János fia boszorkányozta Mátyásnét.

3. testis Cathrina Pribék, annorum circiter 54, consors Stephani Toth, jurata, examinata, fassa: Fogarasi Pandától, Tálas Erzoktúl[!] és mostani bírónétúl hallottam, hogy az teheneknek tejének elvesztését Fejér Mátyásnéra mondták volna, de én nem tudom.

4. testis Michael Buda, juratus, examinatus, fassus: hallottam mástúl, hogy Tálasék tehenét Mátyásné babonálta volna, de én nem tudom. Ad plura nihil.

5. testis Stephanus Bartha, annorum circiter 40, juratus, examinatus, fassus: Pataki Györgytűl hallottam, hogy az lábát Mátyásné vesztette volna meg. Dési Jánostúl is hallottam, hogy az mely tehene megholt, Mátyásné mia veszett el. Hallottam az sütőktűl, hogy míg az Mátyásné kenyere el nem kél, addig az másét nem veszi az vevő. Pataki Györgynétűl hallottam, hogy mikor tejet kért ötűle Mátyásné, és nem adhatott, mindjárt az tehenét meg nem fejhette mindaddig, valamíg tejet nem küldött néki, úgy fejhette oztán meg.

6. testis Franciscus Bukrics oppidanus, annorum circiter 36, juratus, examinatus, fassus: másoktúl hallottam, hogy Mátyásnét boszorkánynak kiáltották. Hallottam Gergely János vejitűl, Ferenctűl, mondván, hogy egy jó reggel látta volna, mikor Fejér András tehenét megfejte volt Mátyásné még Fejér András özvegységében.

7. testis Demetrius Ferenc oppidanus, annorum circiter 32, juratus, examinatus, fassus: Szücs Szabó Jánostúl hallottam, hogy Mátyásnét szidta, boszorkányozta az ablakán bé, hogy megkuruzolta volt. És estvére odahítta Mátyásné Szabó Jánost és megvendégelte, megbékélt vele, az tehenét is meggyógyította. Mikor én Fejér Andrásnál laktam régen, egyszer csak magam voltam otthon egy reggel. Kimegyek magam tehén fejni, hát az tehén meg volt fejve és az tehén tapodott erősen. Nézek széjjel, látom Fejér Mátyásnét az Fehér András kertében. Általhágván az rekeszen, bément az házába, az tehén pedig csak ganajolt és vizellett.

8. testis Ladislaus Petrovai, inquilinus Michaelis Bertalan, nobilis de Petrova, annorum circiter 32, juratus, examinatus, fassus: mikor Fejér Andrással laktam özvegységében, hallottam tűle mondván, hogy nem kár volna megégetni Mátyásnét, mert sült boszorkány. Egyszer magamnak is fejőstehenem volt. Mátyásné odaküldte az leányát tejér. Hogy nem adhattam, maga odajött Mátyásné azt mondván: – Hamis lelkű! Nem adál tejet, de bizony magad sem eszel benne! Úgy is lett! Már azon az nyáron semmi hasznát nem vehettem az tehénnek, semmit sem adott! Osz hogy szegény voltam, én csak abba hadtam. Hallottam, hogy Tálasék is boszorkánynak kiáltották Mátyásnét.

9. testis Paulus Lucas, annorum circiter 42, juratus, examinatus, nihil fassus.

10. testis Georgius Fejér, annorum circiter 26, juratus: mástúl hallottam, hogy boszorkány volna Fejér Mátyásné, de bizonyoson semmit sem tudok.

11. testis Petrus Bartha, vice ductor, annorum circiter 32, juratus, fassus: az tavaszon Tálas Ersók engem odahíván, úgy mutatta nekem az beteg tehenét, mondván, hogy Fejér Mátyásné vesztette meg, hogy néki nem adták az tehenet pénzen, mely tehén meg is betegedvén, elveszett belé. Hallottam, hogy az Gergely János fia boszorkányozta erősen az utcán Mátyásnét, az házára is reámenvén, úgy kiáltotta neki.

12. testis Demetrius Kodra, annorum circiter 40, juratus, fassus: hallottam, hogy az Szabó János tehene odament volt az Mátyásné kapujára, feltévén az fejét, úgy rítt bé oda. És megbékélt Szabó Jánossal, az tehén is meggyógyult. Tálas Erzóktúl hallottam, mikor

az tehene beteg volt, mondta, hogy Mátyásné cselekedte ezt, mert kérte az tehenet és nem adták neki.

13. testis Franciscus Poncz oppidanus, annorum circiter 25, juratus: Szőcs Szabó János életében látta, hogy az tehene Szabó Jánosnak az Fejér Mátyásné kapujában járt ríni. Odamenvén Szabó János boszorkányozta Mátyásnét, de Mátyásné odahítta Szabó Jánost, vendígelte, megbékélt vele, az tehént meggyógyította. Csiszár Istvántúl is hallottam, hogy egyszer tejet kért tűle Mátyásné, és hogy nem adhatott, elveszett az teje. És reáment Mátyásnéra, mondta néki, hogy gyógyítsa meg az tehént. Úgy orvosolták, az mivel mondta Mátyásné, úgy jött meg az teje az tehénnek. Az elmúlt télen esküdt bíró lévén fa szedni járván némettel az Szeren, az Mátyásné telekére az német bement fáért és hozott ki egy szálát. Engem mind szidott Mátyásné és mondám néki: – Hallgass, te boszorkány! Ha én boszorkány vagyok, te még sokszor dobosom leszesz. Hallottam az Gergely János fiátúl is, hogy az város utcáján boszorkánynak kiáltotta Fejér Mátyásnét, de elszenyvedte[!].

14. testis Gasparus Tot, annorum circiter 56, juratus, fassus: hallottam mástúl: Szabó János bátyám tehenének az teje mikor elveszett, az tehén mindenkor odajárt ríni az Mátyásné kapujára. Bátyám utána menvén öszveszidta és boszorkányozta Mátyásnét, az tehenét, de az asszony azt mondotta, hogy ne cselekedje azt, már semmi gondja nem lesz. Oztán jól megvendígelte bátyámat, az tehén is meggyógyult. Láttam, mikor az Désiné tehenét kérte Mátyásné, és nem adták neki, mondta Mátyásné, hogy: – Nem adod nekem az tehenet, de te sem veszed hasznát! Úgy is lett, és az tehén megbetegedvén elveszett vele. Pataki Györgynétűl is hallottam, hogy elvette az tehenének az tejét Mátyásné. Ő megboszorkányozta Mátyásnét, úgy mondta, mivel orvosolják, s úgy gyógyult meg.

15. testis Franciscus Ács, annorum circiter 60, juratus, fassus: Mikor én nőtelen voltam, akkor Fejér Mátyásné leány volt. És hogy el nem vettem őtet, egyszer az feleségemtűl mézet kéretett Mátyásné. Hogy nem adott az feleségem, minden éjjel Mátyásné képiben jártak az feleségemre, magamra pedig Molnár Mária anyja képében. De Kápláni Pál uram lévén hadnagy, őkegyelmének panaszoltam. Őkegyelme reáizent Mátyásnéra és a Molnárnéra, és úgy szűntek el rólunk. Ezt bizonnyal tudom, hogy Kovács Kata Fejér Mátyásné képében jártak reánk. Hallottam másoktúl is, hogy boszorkánynak mondták Mátyásnét.

16. testis Elizabeta Kónya, annorum circiter 56, jurata, consors Joannis Kotormány: tudom bizonyoson, hogy néhai Szabó János Fejér Mátyásnét egyszer éltében az tehene tejének megkuruzlásáért nyilvánvaló boszorkánynak kiáltotta, holott az tehenét nem fejhette Szabó János, annak minden tejét elvette volt Mátyásné. De nemhogy reákereste volna Mátyásné az szép titulusért Szabó Jánost, hanem hét vagy nyolc icce bort kért Losonczi uramtúl és megvendégelte Szabó Jánost, csak ne mondja boszorkánynak, és az tehenet is meggyógyította. Annakutána elég teje volt az tehénnek. Fülemmel hallottam mind Gergely János fiátúl, mástól is, hogy az utcán sokszor boszorkánynak kiáltották Mátyásnét, de csak elszenvedte. Hallottam, mikor Csiszár István tehenét is megkuruzolta volt, és annakutána Mátyásné maga tanította őket az tehénnek gyógyítására. Hallottam azt is, hogy Fejér András az maga lakadalmában mondta volna, hogy Mátyásné boszorkányságával kötötte reá az leányát, másként el nem vette volna.

17. testis Sára Fogarasi, annorum circiter 32, consors Georgii Pataki, jurata, examinata, fassa: Hallottam néhai Szabó János szájából, mikor Mátyásnét boszorkánynak kiáltotta,

hogy az fejőstehene az Mátyásné kapujára járt ríni. Oztán Mátyásné bátyámat, Szabó Jánost vacsorára hítta, vendégelte borral és az tehenét is meggyógyította. Azután a teje visszament az tehénnek, úgy kérte Mátyásné, hogy ne kiáltsa bozorkánynak őtet. Tudom azt is, ennekelőtte egynéhány esztendővel hozzánk jöve Mátyásné tej kérni. Az ecsém, Panda mondá, hogy nem adhat. Onnét az asszony elmenvén nagy haraggal, a tehéntől semmit sem vehettünk, nem fejhettük, az ecsémet felöklelte. Mi oztán sokat jártunk Mátyásnéra, hogy gyógyítsa meg az tehént, ha megkuruzolta. Egyszer mondá, hogy füstölni kell az tehenet, de mivel, elfelejtettem. És azt cselekedvén, meggyógyult az tehén.

Az én uram lába pedig más héten mindjárt kiveszett, azolta mind kínlódott vele. Mely iránt is minden gyanúságunk Mátyásnéra vagyon. Mások is mind vesztésnek mondották, az kik látták az uram lábát. Hallottam Tálas Gáspárnétúl, hogy az gyermekét is Mátyásné vesztette volna meg. Hallottam azt is mástúl, hogy Sorba András az anyával, Mátyásnéval egyszer veszekedett, és monda néki András: – Tüzet néked, anya, tüzet!

Az én szolgálómtúl hallottam, hogy Mátyásné szolgálója neki azt beszélte, hogy két kenőcsös cserepet tart az asszonya, és egyikbűl mihelt megkeni magát, mindjárt odamehet, az hová akar. Az másik cserépben embervesztő kenőcs vagyon és békaláb. Azt is hallottam az magam szolgálómtúl, hogy őneki azt is az Mátyásné szolgálója beszélte, hogy télen, mikor az tűznél melegítette volna Mátyásné magát, az leány farkát látta volna az asszonyának. Azt is mondta az szolgálója az én szolgálómnak, hogy egyszer Mátyásné azon maga szolgálójával menvén az mezőn az Csető felé, az asszonya egyszer csak eltűnt mellőle, és hol kutya, hol fényes kakas jár mellette az leánynak, és csak meg nem égett az lég belé! Mikor pedig az asszony Mátyásné előkerül, mondta az leány néki, mit látott. Mondta néki Mátyásné: – Kurva anyádat láttál, semmit!

18. testis Elizabeta László, annorum circiter 32, consors Georgii Izák, jurata, examinata, fassa: Désiné tehenét hallottam, hogy megveszté volna Mátyásné, és hogy nem adák, az tehén megbetegedett és megholt belé, és reáizentek Mátyásnéra. Tudom azt is, mikor Szabó János bátyámnál egyszer tejet kért Mátyásné, és hogy nem adhatott néki tejet az bátya, az tehenet semmiképpen meg nem fejhették. Csak tapodott, rúgott az tehén, odafut, az Mátyásné kapujára tette az fejét és úgy rítt bé! Az bátya utánament, rútul szidta, boszorkányozta Mátyásnét, de nemhogy reákérte volna az bátyámat, hanem odahívatta, megvendígelte, vele megbékélt és az tehént is meggyógyította. Hallottam az Fogarasi uram tehenét is hogy Mátyásné vesztette volt meg, és meg is holt. Hallottam, mikor Tálasné lábával rosszul volt, fenyegette Mátyásné, hogy olyat cselekszik, hogy míg él, megemlegeti! Magam hallottam Fejér András szájából, még el nem vette volt az Mátyásné leányát, hogy Mátyásnét nyilvánvaló boszorkánynak kiáltotta. Hallottam másoktúl, hogy Tálas Mihálynét hítta volna Mátyásné gyükér ásni, de nem ment.

19. testis Margarita Bökényi, annorum circiter 62, relicta quondam Francisci Pribék, jurata, fassa: magam hallottam Szabó János szájából, menvén Mátyásnéhoz, erősen kiáltván az utcán boszorkánynak, hogy ha megvesztette az tehenét, gyógyítsa meg, mert megégetteti! Azután odahívatta Mátyásné Szabó Jánost, véle megbékélt, az tehenét is meggyógyította. Fogarasi uram leánya tehenét is hallottam, hogy Mátyásné babonázta volt meg, de oztán meggyógyította. Hallottam fülemmel, mikor Demeter Ferenc sült boszorkánynak kiáltotta Mátyásnét. Hallottam mástúl, hogy Tálas Mihálynét fenyegette Mátyásné,

hogy így s így jár, és azon ágyában meg is holt. Hallottam Mátyásné szolgálójától, hogy az tavasszal egyszer csak vót otthon, és senkit nem látott, mégis szót hallott. Megijedt belé, és bémenvén az házba, fát, szalmát lát a földön, holott mikor kiment volt az házból, akkor semmi sem volt ott. Az vőmtől hallottam, hogy néki Székely György mondta volna, hogy Fejér András még özvegységében Mátyásnét az tehene alatt jó reggel találta volna, és úgy fejte az tehenét. És akkor boszorkánynak kiáltotta! Azulta is sokszor hallottam, hogy Fejér András az anyjokját boszorkánynak kiáltotta.

20. testis Anna Újvári, annorum circiter 62, relicta quondam Ladislai Szalontai, jurata, examinata, fassa: tudom bizonyoson, mikor Mátyásné Fogarasi uram leányától tejet kért volna és nem adhatott, az tehenet mindjárt megkuruzolta és az tejét elvette. Annakutána reájártak, hogy gyógyítsa meg az tehenet, mert rosszul jár. És maga Mátyásné odajött Csiszár Istvánnéhoz, az maga ingalját levetvén, azzal verte az tehénnek az horpaszát és meggyógyította. Hallottam magam füleimmel, mikor Szabó János boszorkánynak kiáltotta Fejér Mátyásnét az tehene tejének elvesztéséért. De Mátyásné odahítta Szabó Jánost, vendégelte, vele megbékélt, és az tehenét is meggyógyította. Az szolgája Mátyásnénak énnekem nemrégen beszéllette, hogy egyszer kiment az asszonya az házból, utána kimegyen az leány. Sehol sem látta az asszonyát, csak nagy suttogást hall. Megijed belé az leány, bemegyen az házba, gyertyát gyújt az leány, mivel már estve volt. Az gyertyát mindjárt elfútták. Ő oztán csak lefeküdt, de az asszonyát nem tudta, mikor ment bé az házba.

21. testis Stephanus Poncz oppidanus, annorum circiter 36, juratus, examinatus, fassus: magam hallottam Fejér András szájából, mikor öszveveszett Mátyásnéval, az anyjának mondta, hogy: – Az angyal mikor megindul, az ördögöt ki hajtja az házból! Hallottam másoktól, hogy teheneket kuruzolt Mátyásné és sokszor boszorkánynak kiáltották. Tudom, mikor Szabó János, Demeter Ferenc, Patakiék, Csiszár Istvánék is nyilvánvaló boszorkánynak sokszor kiáltották, és Gergely Mihók is.

22. testis Hana Panda, consors Joannis Poncz, annorum circiter 30, jurata, examinata, fassa: mikor én Fogarasi uramnál laktam, egy estve tejet kért tőlem Mátyásné. És hogy nem adhattunk neki, mindjárt az tehenet megkuruzolta, és nem fejhették az tehenet. Reáizentek Mátyásnéra, hogy: – Te, nyilvánvaló boszorkány, az tehenet gyógyíts meg! És az tehén három hét múlva meggyógyult! De addig csak meg nem ölt az Isten bennünket! Mikor pedig az tehén meggyógyult, az Pataki György lába mindjárt veszett, és mind Mátyásnéra gyanakodtunk. Tudom, Pataki György boszorkányozta, és sírt Mátyásné, hogy ne mondja őtet annak. Hallottam Désinétől, hogy az anyának, Tálas Mihálynénak is Mátyásné miatt kellett meghalni, és őtet Mátyásné kötötte volna meg. Hallottam Demeter Ferenctől, mikor boszorkányozta Mátyásnét.

23. testis Ilona Fogarasi, consors Stephani Csiszár, annorum circiter 28, jurata, fassa: tudom, leánykoromban Mátyásné egy polturára tejet kért tőlem, és hogy nem adhattam, az tehén mindjárt engem felöklelt, és mindjárt Mátyásnét boszorkánynak kiáltottuk, és sokszor reáizentünk, mondván, hogy ha megvesztette az tehenet, gyógyítsa meg. És úgy gyógyult meg az tehén. Hallottam Désinétől, hogy az bátyja tehenét meg akarta venni Mátyásné, és hogy néki nem adták, megkuruzolta és megholt belé. Hallottam füleimmel, mikor Gergely János fia szemtől szembe Mátyásnét boszorkánynak kiáltotta. Hal-

lottam, hogy két cserepet tart. Egyikből ha megkeni magát, oda megyen, az hová akar, az másikból pedig mást veszt meg. Az maga szolgálója beszélte volna, úgy hallottam.

24. testis Catharina Técsi, consors Michaelis Szücs, annorum circiter 28, jurata, examinata, fassa: Szücs Szabó Jánostúl hallottam, mikor mondta Mátyásnénak, hogy gyógyítsa meg az tehenét, mert megégetteti. Magam is úgy jártam vele, hogy tejet kért tűlem, és hogy nem adhattam néki, az tehenet megkuruzolta; magamat úgy kergetett az tehén, semmiképpen nem fejhettem. Egy görög mondotta oztán, hogy az kire gyanakszom, annak az házától hozzak hamvat. És mikor Mátyásné otthon nem volt, az házához mentem, és az ház alúl hamvat hoztam. Azzal az hamuval az görög megorvosolván az tehenemet meggyógyult az tehenem. Dési Jánostúl hallottam, hogy az tehene elvesztésében egyszer Mátyásnéra gyanakodtak. Hallottam sok embertűl, hogy boszorkánynak mondották Mátyásnét. Azt is hallottam Désinétűl, hogy azt izente neki Mátyásné, hogy soha az urával jól nem él, valamíg az világon él! Tudom, mikor Szabó János is boszorkánynak kiáltotta, de jól megvendígelte Szabó Jánost Mátyásné, és vele is megbékélt volt.

25. testis Anna Péter, relicta Andreae Meczér, annorum circiter 46, jurata, fassa: Hallottam Szabó Jánosnétúl, hogy Mátyásné megvesztette volt az tehenét, és az tehén odajárt ríni. Tudom, Csiszár Istvánné és Patakiné boszorkányozták Mátyásnét, hogy az teheneket megvesztette volt. Dési Jánostúl is hallottam, hogy boszorkánynak kiáltotta, mikor az tehene megholt volt. Hallottam, hogy Tálas Mihályné betegségében reáizent Mátyásnéra, hogy őmiatta kell meghalni, és meg is holt, mert ő megkötötte volt Tálasnét. Hallottam, hogy Bartos György eccsét, Bartos Lázbul, Mátyásné vitte volna mély patakba és ott tette le. Magam hallottam az utcán, hogy Gergely János veji és fia boszorkányozták. Hallottam mástúl, hogy mikor feküdt Tálas Mihályné, az ablaka alá ment Mátyásné és megfenyegette, hogy abban az ágyban vesszen el. Hallottam mástúl, hogy Fejér András is boszorkányozta anyját.

26. testis Mária Kovács, consors Gaspari Poncz, annorum circiter 48, jurata, examinata, fassa: tudom, Poncz Mihály bíróságában odajövének Jósa Mihállyal panaszlák, hogy Jósa Mihályt megbolonditotta Mátyásné, hogy őtet el nem vette volt. Hallottam Fogarasi uram leányától, hogy Mátyásné vesztette volt meg az tehenét, és maga mondott orvosságot, s úgy gyógyult meg. Hallottam, hogy boszorkányozta Szabó János is, és megbékélt vele. Désinétűl is hallottam, hogy az tehene Mátyásné mia veszett el, mikor Tálas Mihályné halálos betegségben volt. Tudom, hogy Pribék Mihály uramtúl reá izentek Mátyásnéra, hogy térítse meg nyavalyáját, ha megvesztette. Az asszony azt mondta, hogy gyógyítsa Isten, ő nem gyógyítja! Izenjen az rónai boszorkányoknak, az kikhez jártatok, meggyógyítják! Tudom, mikor kuruc szállója volt is Mátyásnénak, az is mondta, hogy sült boszorkány.

27. testis Elizabeta Méczer, consors Michaelis Izák, annorum circiter 24, jurata, fassa: mástól hallottam, hogy Mátyásné teheneket kuruzolt meg, és hogy az Fejér András másik feleségét is ő vesztette volna el. Tudom, hogy nem mertek néki semmit véteni. Hallottam, hogy Désiék boszorkánynak kiáltották, és maga betegsége iránt is reá gyanakodott. Hallottam Jósánétúl, hogy az Mátyásné szolgálója dűtött egy fekete kenőcsös cserepet és megverte az asszonya erősen.

28. testis Ilona Szaniszlai, annorum 40, consors relicta Francisci Zajta, jurata, fassa: hallottam az utcán, hogy Gergely János fia boszorkánynak mondta Mátyásnét. Éntűlem

is tyúktojást kért. Hogy nem adtam, az kebelem mindjárt kifakadt és mások mondták, hogy ő cselekedte. És oztán mondtam neki, és maga tanított mivel orvosoljam. Hallottam Patakiéktúl, hogy mind az tehenét, mind magát Mátyásné vesztette volt meg.

29. testis Ilona Székely, consors Stephani Toót, annorum circiter 36, jurata, fassa: fülemmel hallottam, hogy Demeter Ferenc nyilvánvaló boszorkánynak kiáltotta Mátyásnét, és az Gergely János fia is sokszor házára menvén, úgy boszorkányozta. Hallottam Pataki Györgynétűl, mondotta, hogy az tehenét ha megvesztette, gyógyítsa meg, mert elül jár! És odamenvén Mátyásné, maga tanította, mivel orvosolják, és meggyógyult. Hallottam Tálas Mihálynétúl betegségiben, hogy izent Mátyásnénak, hogy gyógyítsa meg, mert az ő keze mia beteg, és őmiatta kell meghalni.

30. testis Margita Boldizár, annorum circiter 36, consors Joannis Bányász, jurata, fassa: hallottam, hogy Tálas Erzók boszorkánynak kiáltotta Mátyásnét. Tudom, mikor Jósa Mihály megházasodott, özvegy volt, és könyörögtetvén, ereszté. Úgy gyógyult meg Jósa Mihály.

31. testis Georgius Bartha, annorum circiter 52, juratus, examinatus, fassus: tudom, hogy Szőcs Szabó János elboszorkányozta volt Mátyásnét az tehenének megkuruzlásáért. És megvendégelte Mátyásné Szabó Jánost, csak hallgasson. Az Désiné tehenét és urát is hogy Mátyásné kuruzolta és kötötte volna meg, hallottam.

32. testis Georgius Székely, annorum circiter 50, juratus, examinatus, fassus: az szomszédságában sokszor hallottam, hogy nyilvánvaló boszorkánynak kiáltották Mátyásnét. Tudom, hogy az Fogarasi uram cselédi is reáizentek, hogy adja vissza az tehenének az tejét, és úgy jött meg az teje. Hallottam Fejér Andrástúl, hogy az ű másik felesége idejében Mátyásné mindenkor elvette az tehenének az tejét.

33. testis Borbála Marka, consors Francisci Ács, jurata, examinata, fassa: tudom, mikor az uramhoz mentem, Mátyásné az uramhoz bízott, hogy elveszi. És hogy el nem vette, hanem engemet vett el, én reám járt fél esztendeig is, úgy nyomott meg. Én elmentem Kápláni Pál úrhoz, hadnagy lévén, és Mohácsi úrhoz is. Őkegyelmek oztán reáizentek Mátyásnéra, és annak utána, mikor utolszor megnyomott, azt mondta Mátyásné nekem: – Már többször nem nyomlak meg, nem jövök rád.

34. testis Joannes Izák, annorum circiter 38, juratus, fassus: az elmúlt ősszel hallottam Gergely János fiától, hogy boszorkányozta Mátyásnét. Tudom, hogy Tálas Mihálynénak egy tehene lévén, kérte tűle Mátyásné, és hogy néki nem adta, az tehén meg nem ellhetett, és megholt belé. Hogy megnyúzták, oly nagy borjú volt benne, mint kétheti, melyet is mondtak, hogy őmiatta veszett el.

35. testis Georgius Izák, annorum circiter 48, juratus, examinatus, fassus: Désinétűl hallottam, hogy az tehene Mátyásné miatt meg nem ellhetett, és abban meg is holt.

36. testis Joannes Kulcsár oppidanus, annorum circiter 32, juratus, examinatus, fassus: Hallottam Fejér Andrástúl, hogy mondta ilyen s ilyen boszorkánynak az leányát. – Soha el nem vettem volna, ha engemet meg nem kuruzolt volna! Az ecsém, Kulcsár Péter is járt Mátyásné leányához, sokat kénálta véle Mátyásné, és hogy el nem vette, az ecsémet megkuruzolta, kötötte, és azon nyavajából az Baboczi leány gyógyította. Meg is mondta az leány az ecsémnek, hogy az hová járt azelőtt, már oda ne járjon, mert meg kell bele halni. Úgy gyógyult meg az ecsém! Tudom, hogy Poncz István is mondta Mátyásnénak,

hogy tisztíttassa meg magát az boszorkányság alól. Arra csak azt mondta Mátyásné: – Várd meg, mert rád viszem az németet! Reá is vitte az veji bíróságában. Tudom, mikor az veji bíró volt, az én szállóm erősen haragudt az bíróra, hol, miért, addig, míg hozzá nem ment, mind szitkozódott az katona, s fenyegette is, hogy megveri. De mihelt az Mátyásné házába béjutott, mindjárt elmúlt az katona haragja, és meg se szidta, nemhogy megverte volna, és nem is szólhatott az asszonynak.

37. testis Ilona Pasti, consors Petri Lázár, annorum circiter 32, jurata, fassa: mástúl hallottam, hogy Bartos György öccsét Mátyásné és Poncz Gáspárné hozdozták volna az erdő széllyére. Hallottam Desinétűl, hogy Mátyásné mia holt meg az tehene.

38. testis Sofia Ollós, relicta Michaelis Kállai, annorum circiter 48, jurata, examinata, fassa: Désinétűl hallottam, hogy nyilvánvaló boszorkány Mátyásné, meg merne rajta eskenni.

39. testis Joannes Tar, annorum circiter 24, juratus, examinatus, fassus: mikor Fehér András megházasodott, akkor hallottam tűle, mondván Mátyásné felől, hogy: – Megtanítom az ebadta boszorkányát! Gergely János fiátúl is hallotta, hogy boszorkányozta Mátyásnét. Tálas Gáspártúl hallottam, hogy mikor az tehenének az teje elveszett volt, reáizent Mátyásnéra, és mindjárt visszament az teje az tehénnek. Désinétűl is hallottam, hogy Mátyásné mia holt meg az jó tehene.

40. testis Nicolaus Menyhárt, annorum circiter 38, juratus, fassus: az feleségemtűl hallottam, hogy rosszul lesz, de nem tudom, micsoda. Ad pluram nihil.

41. testis Ilona Radóczi, consors Andreae Taligás, jurata, examinata, nihil fassa.

42. testis Elizabeta Rácz, consors Nicolai Menyhárt, juratus, annorum circiter 42: hallottam mástúl, hogy Pataki György lábát Mátyásné vesztette meg.

43. testis Sofia Bartos, annorum circiter 24, consors Joannis Tar, jurata, examinata, fassa: hallottam Gergely János fia szájából, hogy Mátyásnét nyilvánvaló boszorkánynak kiáltotta. Tudom, az elmúlt nyáron éntűlem tejet kért Mátyásné, és hogy nem adhatta, az tehén olyat vizellett, mint az lúg, rettenetes büdös volt. Őreá gyanakodom én is. Az ecsémet mikor elragadták Bartos Lázbúl, azt mondotta, hogy Fejér Mátyásné volt mással, és aztán mély patakba vitték őtet, és ott vendégeskedtek.

44. testis Sára Lakatos, annorum circiter 28, consors Francisci Poncz junior, jurata, fassa: hallottam szájából Gergely Mihóknak, hogy Mátyásnét boszorkánynak mondta, vele veszekedett.

45. testis Anna Comaromi, annorum 42, consors Georgius Kósa, jurata, fassa: Szabó Jánostúl hallottam, mondván: megette az tehenét Mátyásné. És reámenvén szidta, boszorkányozta Szabó János. Mátyásné megvendégelte, az tehenét is meggyógyította. Hallottam Tálas Mihálynétúl betegségiben, mondván, hogy Mátyásné mia kell neki meghalni. Hallottam felszegben, hogy az teheneket Mátyásné kuruzsolja. És az veji, Fejér András is veszekedett vele, mondván, hogy: – Anyja, csak meg kén most tégedet égetni!

46. testis Stephanus Gombkötő, annorum circiter 56, juratus, examinatus, fassus: az télen hallottam egy bocskói asszonynak német szállósátúl, hogy Fejér Mátyásné Bocskón járt éccaka az német szállásán. Az német megesmerte Mátyásnét. Nem aludt az ágyban Mátyásné. Gondolván, hogy aluszik, beszélt az orosz asszonnyal, gyermek is volt az ház-

ban. Mondta Mátyásné az orosznének, hogy tekerjék ki az lábát az gyermeknek, de az oroszné nem hadta.

47. testis Sára Püspöki, consors Georgii Bartos, annorum circiter 22, jurata, examinata, fassa: mikor azután eccsét, Palkót elragadták az Bartos Lázbúl[?], azután hazajűvén mondta, hogy őtet mély patakba vitték két asszony: Mátyásné leánya és Gyöngyösiné.

48. testis Martinus Tóth, annorum 58, juratus, examinatus, fassus: tudom, mikor Szabó János Mátyásnéra reáment volt, mivel két tehenének az tejét elvette volt, erősen szidta, boszorkányozta Szabó János. Az tehén is odament Mátyásné kapujára, feltette az fejét, úgy rítt be az udvarra az tehén. És annakutána megbékélt véle Mátyásné.

49. testis Stephanus László, annorum circiter 32, juratus, examinatus, fassus: ezelőtt két hónappal estve lefeküvén, ágyamban nem aludtam, dohányoztam ledűlve. Egyszer az kemence felől személye szerint reám jöve Fejér Mátyásné. Szólok neki: – Hű, ilyen lelkű boszorkánya! Én többet nem szólhattam, csak megnyoma. Egyszer csak eltűnt, elveszett, akkor nem láthattam, merre ment. Ez előtt ismét két héttel kimentünk volt kerülni az Dobonyosra Tálas Gáspárral. Egy tövisbokor mellett tüzet rakván megtelepedtünk. Ott meghálván Tálas Gáspárra Fejér Mátyásné személye szerint reájött Tálas Gáspárra, megnyomta. Én is hallottam, hogy makogott Gáspár, de nem szólott. Midőn oztán róla eltávozott, mondja Tálas Gáspár, hogy megnyomá Mátyásné. – Csak meg nem halék alatta! Hallottam Tálas Gáspárnétúl is, hogy az ő gyermekét megkötötte volt Mátyásné, mely mia meg is holt az gyermek.

50. testis Gáspár Tálas, judex oppidum Szigeth, annorum circiter 32, juratus, fassus: ennekelőtte nemrégen kimentem kerülni az Dobronyoson. Tüzet rakunk, lefekszünk, de semmit sem aludtuk. Egyszer személye szerint Fejér Mátyásné reám jöve, és azon fekvő helyemben rettenetesen nyoma! Kiáltottam volna, de nem lehetvén kiáltanom. Egyszer csak felkele rólam és eltűnik. Hogy felszabadulhattam tőle, mindjárt mondám az társamnak, hogy úgy megnyoma Mátyásné, hogy csak meg nem haltam alatta. Melyet személye szerint láttam, hogy Fejér Mátyásné volt.

51. testis Ilona Tar, annorum circiter 24, consors Martini Fodor, jurata, examinata, fassa: tudom, hogy Fejér András özvegységében Remethei Katho szolgált ugyan Fejér Andrásnál. Az leány mutatá nekünk az lábát eldagadozva. Fejér Mátyásné ott lévén, mondá az leány Mátyásnénak, hogy: – No, te nyilvánvaló boszorkány, az én lábomat megvesztetted! Azért meggyógyítsad, mert ha az uram hazajő, Fehér András, bizony az porodat elfúvatja az széllel! Melyre azt mondá Mátyásné: – Beszélj hiábavalót, nem lészen semmi gondja az lábodnak! Az szerint az leánynak az lába meggyógyult másnapra. Tudom azt is, hogy Mátyásné azt mondta anyámasszonynak, hogy: – Komámasszony, valamíg én nem akarom, addig Remethei Kathó Fejér Andrásnak felesége nem lészen! Tudom azt is, míg Tálas Mihályné feküdt, sokszor kiáltotta, hogy Mátyásné ötte őtet meg, melyben meg kell halni. Tudom azt is, hogy az egész Felszeg gyakran kiáltotta boszorkánynak, hogy az teheneket is ő veszti meg.

[...][3]

54. testis Elizabeta Tálas, consors Joannis Dési, annorum circiter 32, jurata, examinata, fassa: az szegény anyámasszony, Tálas Mihályné éltében egyszer Fejér Mátyásné káposzta, répa palántot kért tűle. És már elültette volt, nem adhatott neki, csak azért az

tehenünket meg nem fejhettük, csak az Mátyásné kapujára ment az tehén ríni. És valameddig Mátyásnénak répapalántot nem adtunk, addig semmiképpen az tehenet meg nem fejhettük. Tudom azt is, hogy egyszer kért anyámasszonytúl új búzakenyeret, és hogy mindjárt nem adhattunk az szerént, akkor az tehenet megkuruzsolja és semmiképpen meg nem fejhettük, csak odajárt az tehén ríva az Mátyásné kapujára. Hogy oztán Mátyásnénak új búzakenyeret adtunk, úgy fejhettük meg az tehenet. Tudom azt is, egyszer hogy az anyámnak az piacon volt két kenyere eladó, Mátyásnénak is volt az piacon eladó kenyere, és hogy nem az ű kenyerét, hanem az én anyámét vette meg Gombkötő Gergelyné hét poltúrán, azért anyám lábát megvesztette Mátyásné. Mely mia is sokat nyomorgott az anyám, kiáltván az szegény anyámra Mátyásné, hogy: – Te Tálas Mihályné, mig élsz, engemet megemlegetsz! Mely betegségében is az anyám örökké kiáltotta, hogy Mátyásné miá kell meghalni. És meg is holt! Az tehenet is, melyet kért Mátyásné tűlünk, hétfűn, hogy nem adtuk, kedden megbetegedett az tehén és megholt. Melyen is meg merek eskünni, hogy az is Mátyásné miat holt meg, mind az urammal együtt.

Most pedig legközelebb, mikor Szigethi hadnagy úrnak béadtuk sok panaszinkat, az uramat mindjárt most is úgy megkötötte (másra nem gyanakodván), hogy csak meg nem holt az derekával, és egy Sofrony nevű oláh asszony gyógyította meg azon nyavalyájából. Mely is Mátyásné gonosz cselekedeti volt, nem másé, melyen az uram meg is mer eskenni.

55. testis Michael Tot, annorum circiter 48, juratus, examinatus, fassus: szemmel láttam, hogy Szabó János éltében az maga tehene Mátyásné kapujára ment nagy rívással. Az fejét feltévén az kapura, úgy rítt be az telekére. Odament Szabó János és rútul elboszorkányozta Mátyásnét, mondván, hogy ott van az tehenének az teje. Annakutána megbékélt az asszony Szabó Jánossal, az tehénnek is semmi gondja nem lett. Az elmúlt esztendőben magam hallottam, mikor az Losonzi uram legénye az utcán boszorkánynak kiáltotta Mátyásnét. És Pataki György is az szerint kiáltotta neki, hogy: – Nyilvánvaló boszorkány! Te vesztetted meg az én lábomat!

56. testis Catharina Lakatos, annorum circiter 46, consors Joannis Gergely, jurata, fassa: hallottam Dési János, Jósa Mihály, Técsi János mészáros jelen voltokban mondá Mátyásné az vejinek, Fejér Andrásnak, hogy: – Te Fejér András! Ha bíró vagy, végy szoknyát az én leányomnak, az ki te feleséged! Melyre mondá Fejér András: – Ki, ördög lelkű boszorkánya! Ördögi mesterséggel kuruzoltál, és úgy kellett elvennem az te leányodat!

57. testis Elizabetha Simon, annorum 40, consors Michaelis Jósa, jurata, fassa: mikor én az urammal öszveköltem, elhiszem, hogy az uram, Jósa Mihály biztatta volt Mátyásnét, hogy elveszi. De hogy engem vett el, nem őtet az uram, meg bolondította volt. Mikor eskenni kellett, akkor Mátyásné, más orvos gyógyítván az uramat azon nyavalyából, az is megmondta, hogy Mátyásné cselekedte rajta. Hallottam, hogy Szőcs Mihályné tehenét és Szabó Jánosét is megkuruzolta Mátyásné, hogy tejet nem adhattak mindjárt néki. De Szabó János reámenvén öszveboszorkányozta volt, úgy békélt meg vele, és az tehenét is meggyógyította. Hallottam magától Fejér Mátyásnétúl, hogy mondta: – Ha én velem megérik, jól lesz a, az én testemből is csak vér foly, nem tej!

58. testis Cristina Balás, consors Michaelis Meczér, annorum circiter 24, jurata, examinata, fassa: Gergely János fiától, Mihálytúl hallottam, az utcán kiáltotta Fejér Mátyásnénak: – Te boszorkánynál boszorkányabb, ördögnél ördögebb, te Mátyásné! Melyre az

asszony felfordítá az inge alját, honnan – sic scriptum – az seggit verte, mondván: – Itt van az én boszorkányságom! Hallottam Kulcsár Pétertűl is, hogy Mátyásné őtet is megkötötte volt, és az baboczi leány gyógyította meg. Hallottam Tálas Gáspárnétúl is, hogy az ű gyermekét is Mátyásné kötötte volt meg.

Horum vero fassiones sint auctione et variatione fidei nostra medietate spectabilibus generosis dominationibus vestris tradidimus. In reliquo spectabiles generosas dominationes vestras servi manebunt

Franciscus Gyulai[4] juratus assessor comitatus de Maramaros m. p.

Stephanus Poncz consul, juratus oppidi Szigeth m. p.

Appertae[5] per me juratus notarius Georgius Torjai. Anno 1714. 11. mensis Julii.

II.

1714. július 11., Máramarossziget

FEJÉR MÁTYÁSNÉ VÉDELMÉT CÉLZÓ VIZSGÁLAT

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 168. sz., 1–2. p.

Perillustribus[6] generosis egregius dominis dominis domino Georgio Kósa, ductori primario nobilitatis Szigethiensibus, caeterisque juratis assessoribus inclytis sedis judiciariae, dominis nobis semper benevolis ac observandissimis!

Perillustres ac generosi domini!

Jöve mi előnkben nemes Máramaros vármegyében Szigethen lakó néhai Fejér Mátyás meghagyott özvegye, Kovács Kata asszony, és sallario nostro deposito kére és kénszerítvén bennünket arra, hogy az előnkben idézett személyeket erős hittel megeskettünk és utrom szerint való fassiójokat relatoriában vennők. Mi is azért akarván engedelmeskedni, mind azokat megeskettük és fassiójokat ekképpen kiadtuk anno 1714. 11. Julii.

1. testis Joannes Szalka,[7] annorum 45, juratus, examinatus, fatetur: tudom, szomszédságában lakván mint kereskedőasszony kereskedett tisztességesen, és semmi ördögi mesterséget hozzá nem láttam s nem tapasztaltam.

Consors Stephani Toth, Catharina Pribék, annorum 55, jurata, examinata, fassa: ad primum et secundum nem tudok semmi boszorkányságot felőle. Ad tertium tudom, hogy Tálas Ersok azt mondotta: Fejér Mátyásné kötötte meg a tehenében a borjút, azért nem élhetett, s azért holt meg. Ad quartum tudom, hogy Tálas Ersok Pribék uramtúl reáizent Fejér Mátyásnéra, hogy gyógyítsa meg, mert ő mia beteg.[8]

4. Michael Tálas, annorum 31, juratus, examinatus, fassus: Én két esztendeje, hogy vele lakom, de én semmi boszorkányságot nem láttam s nem tapasztaltam hozzá. A tehenemet ugyan kérte, de én nem adtam neki, mert másnak ígírtem a bornyát. Fejér Mátyásné mondotta: – Lássad, de ott eszik meg a tejet! Ad tertium nihil, ad quartum hallottam, hogy az anyám Mátyásnéra gyanakodott, de miért, nem tudom.

5. Joannes Kulcsár, annorum 32, citatus, juratus, fatetur: hallottam ezt az öcsémtűl, Petitűl Fejér Mátyásnéhoz való jártában a leánya iránt, hogy ő kötötte volna meg. Ad tertium hallottam, hogy Tálas Ersók boszorkányozta Fejér Mátyásnét, pogány lelkűnek szidta. Ad quartum Tálas Ersók anyja mondotta, hogy Fejér Mátyásné ötte meg őtet.

6. Consors Caspari Poncz, Maria Kovács, annorum 50, jurata, examinata, fassa: hallottam Csiszár Istvántúl, hogy mondotta: Fejér Mátyásné vötte el a tehenének a tejét. De coetere nihil.

7. Consors Andreae Meczer, annorum 60, jurata, examinata, fassa: tudom, hogy kétkezi munkájával élt ad primum. Ad secundum: hallottam, hogy kiáltoznak sokat Mátyásnéra, hogy ő vötte el a teheneknek a tejét. Ad tertium: Tálas Ersók szájából hallottam, hogy Mátyásné boszorkánynak, hóhérlelkűnek szidta. De coeteris nihil.

8. Matthaeus Varga, nobilis, annorum 34, juratus, examinatus, fatetur: Szomszédságában lakom, én nekem semmi kárt nem tött. Hanem hallottam, mikor öszvevesztenek, boszorkányozták Mátyásnét, hogy a teheneknek a tejét elvötte.

9. Bank Maria, annorum 32, jurata, examinata, fatetur uti antecedentes.

10. Consors Michaelis Szűcs, Catharina Técsi, annorum 30, jurata, examinata, fassa: Hallottam sokaktúl s mondották, hogy a teheneknek a tejét elvötték, de Mátyásné-é, kicsoda-é, nem tudom.

11. Maria Kodra, jurata, examinata, fassa uti proxime antecedens.

12. Consors Ladislai Fazekas, Anna Nyári, annorum 60, jurata, examinata, fassa: hallottam, hogy a Fogarasi tehenét megvesztette volna. Mátyásné mondta azt is, hogy Tálas Ersók anyja ráizent, hogy gyógyítsa meg, mert ő ötte meg.

13. Consors Joannis Bányász, Marghita Boldisár, annorum 40, jurata, examinata, fassa. Hallottam másoktól, hogy boszorkánynak [mondották] sokan Fejér Mátyásnét, de én semmit sem láttam s nem tapasztaltam hozzá afféle ördögi mesterséget. Ad quartum hallottam, hogy ráizent Tálas Ersók, hogy gyógyítsa meg. De coetero nihil.

14. Consors Stephani László, Anna Mezei, annorum 30, jurata, examinata, fassa: én nem tudok semmit, hanem hallottam, hogy utca hallatára boszorkányozták Mátyásnét. Aliud nihil.

15. Joannes Toth, annorum 38, juratus, examinatus, fatetur nihil.

16. Consors Joannis Toth, Odottya Grarida, bona fide fatetur: én semmi jónál egyebet nem láttam hozzá.

17. Consors Georgii Kovács, Juditha Kovács, annorum 43, jurata, examinata, fassa: hallottam, hogy Dési tehenét megkuruzsolta volna, a szegyit megaszalta volna. Azt is, hogy Pataki György gyanakodott, hogy Mátyásné vesztette volna meg. Ad tertium: másoktól hallottam, hogy Tálas Ersók boszorkányozta Mátyásnét a tehene elvesz[tésé]ben. Ad quartum nihil, ad quintum: hallottam, hogy az atyafiai Ersókra neheztelnek azért, hogy Mátyásnét boszorkányozta.

18. Consors Francisci Zajta, Ilona Szaniszlai, annorum 32, jurata, examinata, fassa: én nem tudok semmit, hanem hallottam másoktúl, Patakitúl, hogy a tehenét megvesztette volt. És tudom azt, hogy én tőlem két ízben kéretett tyúkmonyát. Egyszer adtam. Hogy másodszor nem adtam, a csecsem kifakadott, de ki dolga, nem tudom, hanm gyanakodtunk Mátyásnéra. In super azt, hogy Tálas Ersók anyja reá kiáltott és reá is izent, hogy gyógyítsa meg.

19. Georgius Székelly, annorum 40, juratus, examinatus, fatetur: tudom, hogy kézi munkájával táplálta magát. Azt penig hallottam másoktól, hogy tehenet nem tarthatnak miatta, mert elveszi a tejet. De én látva nem láttam hozzá semmit is. Ad tertium et quartum nihil. Ultimus: hallottam Fejér Andrástúl, hogy Mátyásné vötte el a tehenének a tejét.

20. Consors Joannis Posta, annorum 38, jurata, examinata, fassa: hallottam, hogy a Hatvani fiát elragadta volna a fák tetejére, és Bartos Lázban tötte volna le. Azt is hallottam, hogy a teheneket kuruzsolta, de én látva nem láttam s nem tapasztaltam.

21. Georgius Isák, annorum 38, juratus, examinatus, fassus: ad primum et secundum nihil. Ad tertium hallottam Tálas Ersóktól, hogy boszorkányozta Mátyásnét, és mondotta, hogy a teheneket ő ötte meg.

22. Joannes Isák, annorum 34, juratus, examinatus, fassus: Tálas Ersóktúl hallottam, hogy Mátyásné ötte meg a tehenet, az ő nyomorítója. De coetero nihil.

1714. 11. Julii, Szigeth.

Super quamquidem testium fassione literas nostras relatorias sigillis nostris usualis ac subscriptionis manibus ac roboratas fide nostra mediante Deo debita in his extradedimus ac transmissis.

In reliquo perillustres generosas dominas vestras foeliciter vivere desiderantes manemus.

Eandem praetitulatarum dominationum vestrarum servi humillimi

Josephus Szegedi, juratus assessor comitatus de Maramaros m. p.

Georgius Jirsai, juratus assessor inclyti comitatus Maramorusiensis m. p.[9]

Aperta[10] per ductorem primarium Georgius Kósa Szigethiensis die 12. Julii anno 1714.

III.

[1714. július 11. után, Máramarossziget]

JEGYZET FEJÉR MÁTYÁSNÉ KÍNVALLATÁSÁRÓL

AZ IRAT: B: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 175. sz., 1. p.

Fassiones relictae Matthaei Fejér, Catharinae Kovács.
Szigethen Kósa Gyurkáné szakács asszony.
Halacskáné zászlótartó, Püspökiné asszonyomat kínozza.
Gergely Imréné.
Gombkötő Jánosné alias Püspöki Ferencné.
Marikó tehénfejő.
Bojkáné borhordó.
Gyöngyösi Jutka.
Borbély Péterné szakácsasszony.
Garbainé zászlótartó.
Kollya Sára hegedűs.
Gáll Kovácsné Kolya Sigmondot betegítette.
Szücs László uram lábát az felesége vesztette meg.
Alsó Rhónai Marikó.
Markuleczné.
Az mely gyermeket szoptatták Ács Ferencnéék, a falubúl hozták volt és azután szaggatták.
Örmény Árun is, az ki miatt betegedik tekintetes Szerencsi uram. Borbély Péterné is árt ökegyelmének. De ezek mindketten meg is gyógyíthatják. Borbély Péterné az Szerencsi uram gyermekit betegítette. György Kovácsné is rontja Szerencsi uramat, hogy a műhelyt elvitte onnén. A gyermeknek betegségiben is részes volt.
Bányász Mihályné.
Kecskésné.
Prikopné.
Horváth Mihály asszonya, ki a piacon árul, Máthéné.
Sinka Ersók. Halasinét vesztette meg.
Az zászlót a torony tetetjében tartják Szigeten.
Pribék Mihályné elöljáró, de más companiába jár.
Zilahi Andrásné.
Kigyósi anyja.
Sofronné, Gardai házában lakik.
Kopka anyja.[11]

1 Címzés a 7. lap hátoldalán.
2 A kérdőpontok hiányoznak.
3 Két tanú semmit nem vall.
4 A zárt levélformára összehajtott 7. lap hátoldalán két gyűrűspecsét nyomai láthatók.
5 Más kéz írása a 7. lap hátoldalán.
6 Címzés a 2. lap hátoldalán.
7 A kérdőpontok hiányoznak.
8 Ebben a tanúvallomásban a 3., 5., 6., 7., 10., 18. és 19. tanúk a város által kezdeményezett korábbi vizsgálat anyagában is előfordulnak (lásd a 19., 24., 25., 26., 28., 32., 34., 35. és 36. tanúvallomásokat), de a megfelelő szöveg sehol nem egyezik.
9 A levelet összehajtogatás után két gyűrűspecséttel zárták.
10 A megjegyzés a hátlapon olvasható.
11 Az ítélet nem található, de ezen vallomások a tortúra során keletkeztek, a későbbi szövegekben pedig Fejér Mátyásné megégetéséről olvashatunk.

5.

1714. augusztus 2–8. után, Máramarossziget

MÁRAMAROSSZIGET NEMESI KÖZÖNSÉGÉNEK VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL ÉS VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT PÁL KOVÁCSNÉ SIBAI ILONA, GARBAI ISTVÁNNÉ KELEMEN ZSÓFIA, VLASIN SOFRONNÉ ANUCZA ÉS MÁSOK ELLEN

I.

1714. augusztus 2., Máramarossziget

ELSŐ VIZSGÁLAT A KURUZSLÁSSAL ÉS VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT VLASIN SOFRONNÉ ELLEN

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 38. sz., 1–2. p.

Perillustribus[1] generosis egregiis ac circumspectis dominis dominis assessoribus primariisque officialibus, dominis et benevolis, mihi semper gratissimis observandissimis!

Perillustribus generosis egregiis ac circumspectis dominis, mihi stricte honorandis promtissime semper commendationem!

Quandoquidem inquisitionem pro parte domini ductoris circumspectorum dominorum nobilium Szigethiensis Georgii Kosa ad requisitionem sui officii honorabilis citatos debita mea obligatione, juxta utrum de eo firmiter examinantes, jurium fassiones subsequenter ita succedunt.[2]

1. testis nobilis Petrus Hatvani, annorum circiter 4, juratus, examinatus, fatetur: Másoktól hallottam, hogy az Risko Iván feleséginek volna valami mestersége. Az Vlasin Sofron feleségét hívtam feleségem lába gyógyítására mások javallásából, hogy igen tudományos asszony volna, de semmit nem használt.– De ceteris nihil.

[...][3]

6. testis Elizabeth Pap, relicta Stephani Hatvani, annorum circiter 38, jurata, examinata, fassa: hallottam másoktól, hogy az Vlasin Soffron feleségének az afféle varázslásban nagy mestersége légyen, én magát nem is ismertem.

[...][4]

Super quibus testium fassionibus literas meas inquisitoria subscriptione mea fide mea mediante ac debita fidelia sic offero. Anno Domini 1714, datum in Szigeth die 2 Augusti.

Perillustribus generosis egregiis ac circumspectis dominis dominis semper honoravissimis salutem servus promtissimus Stephanus Sz(ent)Mihályfalvi juratus assessor comitatus Máramarosiensis.

II.

1714. augusztus 3. és 6., Máramarossziget

KOVÁCS PÁLNÉ SIBAI ILONA, GARBAI ISTVÁNNÉ KELEMEN ZSÓFIA, SZŐCS MIHÁLYNÉ KOLYA SÁRA, (VLASIN) SOFRONNÉ ANUCZA ÉS MÁSOK BOSZORKÁNYSÁGÁT TUDAKOZÓ KÉRDŐPONTOK

AZ IRAT: B: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 172. sz., 1. p.

Tudod-e, láttad-e szemeiddel s hallottad-é nyilván valakitől Kovács Pálnénak Sibai Ilonának valami bűbájosságát, varázslását, boszorkányságát?

Item Garbai István feleségének, Kelemen Soffinak?

Item Szőcs Mihálynak-Kolya Sárának hasonlóképpen való mesterségeket, ördögi practicatiókat s gyakorlásokat s mint gyakorlották magokat ezekben s hol s mint?

Mindezekben mit tudsz, igaz hütid szerént valld meg, mit tudsz felőlök az kérdésben forgó dolog felől.

In Sziget, die 3 Augusti 1714.

Item Lakatos Katára, Gergely János feleségére és Remetei Annokra, az Szalai feleségére az Mester miatt, csak valld meg!

És Soffron feleségére, Annuczára, valld meg!

Extradatus per substitutum praetitulatum notarium sedriae Szigethiensis.

Szigeth, die 6. Augusti anno 1714.[5]

III.

1714. augusztus 4. és 6., Máramarossziget

PÁL KOVÁCSNÉ SIBAI ILONA ÉS GARBAI ISTVÁNNÉ ÁRTATLANSÁGÁNAK BIZONYÍTÁSÁT CÉLZÓ VIZSGÁLATOK

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 37. sz., 1. p. és 171. sz., 1–5. p.

Utrum de et super eo

1. Tudod-e nyilván, láttad-é és hallottad-é, hogy Szigethen lakó Pál kovács felesége, Sibai Ilona asszony gyermekségétől fogva isteni félelemben neveltetvén az isteni szolgálatot gyakorolta és keresztyéni kegyes életet élvén, másoknak is jó példaadással használni igyekezett?

2. Tudod-e azt is, hogy bűvölést-bájolást, varázslást vagy ördögi tudománnyal együtt járó boszorkányságot hozzája nem láttál, hogy valakinek vagy személye vagy marhája iránt ártott volna, nem láttad, bizonyosan nem tapasztaltad, Fejér Mátyásnéval barátságos társalkodást nem tartott? Ezekben mit tudsz, jó lelked ismeretei szerint valld meg!

3. Hasonlóképpen Garbai Istvánné(ről) mit tudsz, nyilván mit láttál, vagy bizonyoson mit hallottál? Tudod-é, ha közlötte dolgát boszorkányokkal, láttad-é bűvölését, bájolását, babonaságát vagy ördögökkel való egybenszövetkezését és boszorkányságát? Vagy ellenben tudod-é keresztyén istenes életét és tökéletes jámborságát? Mindezekben mit tudsz bizonyosan, jó lelked ismereti szerént valld meg!

Extradatum per me, substitutum notarium sedriae Szigethiensis die 4. Augusti anno 1714.[6]

Spectabilibus[7] perillustribus generosis egregiis ac nobilibus dominis dominis ductori primario, coeterisque juratis, assessoribus ac jurate notario sedis judiciariae inclytae nobilitatis Szigethiensis coeterisque viris jurisperitis et dominis dominis nobis humillime colendissimus observandissimus.

Fassiones vive litterae relatoriae.

Pro parte et in persona nobile foeminae Helenae Sibaj, consortis Pauli kovács de Szigeth et alterius providae foeminae Sophiae Kelemen, consortis providi Stephani Garbaj similorum de Szigeth, penes sigillum citatorum spectabili ac generosi domini Georgii Poganj de Cseb, vice comitis inclyti comitatus Maramorusiensis ad deutra nobis porrecta, praesentibusquae inclusa in oppido Szigeth, domoque nobilitari Joannis K. Técsi anno Domini 1714. diebus 4., 5ae et 6tae mensis Augusti exacto prius a citatis fatentibus, firmissimo juramento, per nos infrascriptos fide nostra mediante taliter receptae ac sub sigillis nostris inclusive, praescriptis exponentibus ad tuenda sua negotia extradatae.

Diebus et anno praenotatis sequentius fassiones receptae modo sequenti:

1. testibus nobilis Martinus Dörgicsey de Szigeth, annorum circiter 68, citatus, juratus, examinatus, fatetur: primum tudom, hogy legényem lévén Püspökj Ferenc ifjú legény korában küldött néki Sibaj Ilona kis korsócskában égett bort. Mivégre, ők tudják. Ad secundum nihil. Ad tertium Garbainé felől semmi rosszat nem tudok, nem is hallottam.

2. testis nobilis Joannes Posta de Szigeth, annorum circiter 58, juratus, examinatus, fatetur: ad primum: én úgy láttam ifjúságának idejében, míg ott lakott szomszédságomban, kegyes és istenes életet élt. Ad secundum: Püspöki Ferenctől hallottam, mikor kiáltott Sibai Ilonának, mondvá: – Az feleségemet meggyógyítsd ilyen adta, mert (hittel mondta) tüzet rakat az hátára, megégettetlek, mert te vesztetted meg a feleségemet! Bökényi Józseftől hallottam, hogy Püspökj Ferenc azért kiáltotta Sibaj Ilonát boszorkánynak, mivel szeretője lévén annakelőtte, azután valami kovácslegényekhez adta volna magát és a kovácslegények megverték Püspöki Ferencet. Azt is hallottam Bökényi Josephtől, hogy őtet Sibaj Ilona fejér lovon hozta volna haza, honnan, én nem tudom. Ad tertius Garbainé felől, hogy boszorkányságot tudna, sohasem hallottam, sem hogy Fejér Mátyásnéval társalkodtak volna, nem hallottam, nem is tudom.

3. testis nobilis Martinus Szanyi de Sziget, annorum circiter 48, juratus, examinatus, fatetur: ad primum nihil, ad secundum uti praecedens secundus testis. Hogy Fejér Mátyásnéval találkodott[!] volna, nem tudom, nem hallottam. Ad tertius uti praecedens secundus testis.

4. testis nobilis Dávid László, alias Bökényi, annorum circiter 28, juratus, examinatus, fatetur: ad primum nihil, ad secundum Bökényi Josephtől hallottam, hogy talám meg nem házasodhatik mind addig, míg Sibaj Ilona él. Ad tertium uti secundus testis.

5. testis nobilis Stephanus Pap de Szigeth, annorum circiter 34, juratus, examinatus, fatetur: ad primum úgy tudom, hogy jámbor és kegyes életet élt, ami időtől fogva én ismerem. Ad secundum nihil, ad tertium uti primus testis.

6. testis providus Michael Kovács de Szigeth, annorum circiter 34, juratus, examinatus, fatetur ad omnia nihil.

7. testis nobilis Andreas Balog de Szigeth, annorum circiter 37, juratus, examinatus, fatetur: ad primum nihil, ad secundus uti secundus testis, ad tertium similiter uti secundus testis.

8. testis nobilis Petrus Foris, vice ductor nobilis Szigethiensis, fide sua mediante fatetur: ad primum soha olyan könyörgő lelket én nem láttam, mint Sibaj Ilona, mert két-három óráig is elimádkozott egy végben, úgyhogy magam is eluntam várni. Ad secundum: öt esztendeig laktam véle egy házban, de én semmi varázslást vagy egyéb boszorkányságot nem tapasztaltam. Ad tertium uti secundus testis.

9. testis Georghius Kricsfalusi, nobilis de Szigeth, annorum circiter 48, juratus, examinatus, fatetur: ad primum uti quintus testis. Ad secundum nihil, ad tertium nihil.

10. testis provida foemina Sofia Ollós, relicta providus Michaelis Kállaj de Szigeth, annorum circiter 52, jurata, examinata, fatetur: ad primum tudom s láttam jó életét, jó magaviselését Sibaj Ilonának. Ad secundum hallottam egy erdélyi lakómtúl, hogy megnyomta volna őtet Sibaj Ilona, hogy egy ködmönt neki nem adott, abbéli haragjában. Ad tertium uti precedens tertius testis.

11. testis nobilis Stephanus Lakatos alias Debreczeni de Szigeth, annorum circiter 51, juratus, examinatus, fatetur: ad primum uti quintus testis. Ad secundum: hallottam Csepczenj János komámtól, hogy tiszta boszorkány Sibaj Ilona, és hogy farka is volna. De én bizonyosat semmit hozzá nem tudok. Ad tertium uti secundum, hoc addito: Garbainé felől egyebet az tisztességes életnél én nem tudok, boszorkánysága felől semmit nem hallottam. Hogy penig Fejér Mátyásnéval társalkodtak volna, nem tudom, nem is hallottam.[8]

12. testis provida foemina Anna Herebj, consors providi Michaelis Bányai de Szigeth, annorum circiter 47, jurata, examinata, fatetur: ad primum tudom, Sibai Ilonának három ura volt, mindenikkel istenesen, kegyesen élt, semmi rosszat hozzá nem tudok, nem is hallottam soha ennekelőtte, ha nem az mostani közönséges rossz hírt, hogy Fejér Mátyásné reávallott volna. Ad secundum nihil. Ad tertium Garbainé felől sem tudok semmi rosszat mondani, jó életet s jámborságát tudom. In reliquo Fejér Mátyásnéval való társalkodásukat soha nem hallottam.

13. testis nobila foemina Elizabetha Benej, relicta Georgii Török de Szigeth, annorum circiter 52, jurata, examinata, fatetur ad primum uti secundus testis, ad secundum nihil, ad tertium uti praecedens 12a testis.

14. testis nobila foemina Sára Nyitraj, relicta nobilis quondam Pauli Rácz de Szigeth, annorum circiter 54, ad primum nihil. Ad secundum Püspökj Istvánné asszonyomtól hallottam, hogy egykor Püspökj Ferencnek karja megdagadván, gyanúja volt Sibaj Ilonára. És Sibaj Ilona odamenvén valami veres kendővel megkente és meggyógyult. Mondott is Sibaj Ilona: – De csak az kantár rángatta meg, de elmúlik. Amint el is múlt. Ad tertium nihil fassa est.

15. testis nobila foemina Sára Csiszár, consors nobilis Johannis Thodor, annorum circiter 24, jurata, examinata, fassa est: ad primum nihil. Ad secundum hallottam gyakorta beszélték Sibaj Ilona felől, hogy nem tiszta személy, de én bizonyosan nem tudom. Ad tertium uti 12a testis.

16. testis nobila foemina Borbála Gyulaj, relicta nobilis Stephanus Nagy alias Asztalos de Szigeth, annorum circiter 51, jurata, examinata, fatetur: ad primum nihil. Ad secundum: uramtól hallottam éltében, hogy Csipásné reávallott volna Sibaj Ilonára anyjával együtt, mondván néki szembe: – Néne! Csipásné rád vallott anyáddal együtt! Ad tertium nihil.

17. testis nobila foemina Sofia Nagy, consors Andreas Szalkaj de Szigeth annorum circiter 28, jurata, examinata, fassa est: ad primum nihil. Ad secundum: tudom bizonyosan, hogy Sibaj Ilona az én lábomat megvesztette, féltvén az én uramat tőlem, minthogy ő maga leányát akarta volna uramra kötni. Én nagyanyám asszonynál feküvén, nagyanyám asszony békötvén lábomat (salvo honore) magam ganéjával. Harmadnapon oda jött Ilona és az ablakon kiáltotta bé, micsoda fűvel kössék az lábomat, és meggyógyul. Aminthogy azon fűvel békötözvén meg is gyógyult. Azt bizonyosan tudom, akarta is nagyanyám szegény reákeresni, ha tovább élhetett volna. Püspöki Ferenc is reákiáltotta felesége megvesztését. És eleitől hallottam, hogy volt gyanús személy Sibaj Ilona. Ad reliqua nihil.

18. testis nobilae foemina Anna Nagy, consors nobilis Michaelis Poncz de Szigeth, annorum circiter 44, jurata, examinata, fassa est: ad primum láttam, hogy járt templomba Sibaj Ilona szorgalmatosan. Ad secundum Csepcsénj legényétől hallottam, hallottam a

Szőcs János vejitől, hogy Sibaj Ilona személye szerént hatodmagával ment reá éccakának idején, és megnyomta volna őtet. Ezt magától hallottam a legénytől. Fenyegette is Sibaj Ilonát mind maga Czepcsénj, s mind a legénye. Ad tertium nihil.

19. testis nobilae foemina Sára Bökényi, consors nobilis Michaelis Borbély de Szigeth, annorum circiter 40, jurata, examinata, fassa est. Ad primum uti praecedentis 18va testis. Ad secundum: vagyon 14 esztendeje, hogy közönségesen hallom ezt a rossz hírt boszorkánysága felől Sibaj Ilonának, kivált midőn Püspöki Ferencnek karja megdagadott. Ő kiáltott reá, hogy Sibaj Ilona vesztette volna meg kezét. A feleségétől, Gombkötő Jánosnétól hallottam. Ad tertium Garbainé felől rossz hírt boszorkánysága felől soha nem hallottam.

20. testis nobilis Michael Orbán de Szigeth, annorum circiter 62, juratus, examinatus, fatetur: ad primum uti 18va testis. Ad secundum: Püspökj Ferenc szidta és fenyegette Sibaj Ilonát, hogy meggyógyítsa feleségét, ha megötte. Másoktól hallottam, én egyebet nem tudok. Ad tertium nihil.

21. testis nobilis Franciscus Diosj de Szigeth, annorum circiter 50, juratus, examinatus, fatetur: ad primum uti secundus testis. Ad secundum Püspökj Ferenctől hallottam, hogy esküdt és fenyegette Pál kovácsnét, hogy megégetteti, ha feleségét meg nem gyógyítja. Másoktól hallotam, nem Püspökj Ferenctől. Ad tertium nihil.

22. testis providus Joannes Nagy de Visk, faber ferrarius, annorum circiter 28, juratus, examinatus, fatetur: ad primum egy télen laktam, Pál kovács legénye lévén, de én semmi rosszat, varázslást, bűvölést, boszorkányságot Pál kovácsnéhoz nem tapasztaltam, nem tudok. Ad reliqua nihil.

23. testis providus Franciscus Pataki de Szigeth, annorum circiter 54, juratus, exminatus, fatetur: ad primum uti secundus testis. Ad secundum Csepcsényitől hallottam, hogy mind magát, mind legényét Pál kovácsné rontotta és vesztegette, melyért fenyegetén Csepcsénj Pál kovácsnét hogy megégetteti, ha meg nem gyógyítja és békét nem hágy. Ezeket Csepsényitől hallottam. Láttam magam az idő tájban, mint félt, rettegett, bujdosott Pál kovácsné. Hallottam is, hogy mondott Pál kovácsné: – Jaj, bizony reám jönnek! Ezt magam láttam és mástól hallottam és attól fogva az legény is meggyógyult. Bárnánétól[!] is ezeket hallottam Pál kovácsné és azon legény felől, ő maga jobban megmondhatja. Ad reliqua nihil.

24. testis providus Samuel Borbély, alias Fazakas de Szigeth, annorum circiter 24, juratus, examinatus, fatetur: ad primum nihil et ad reliqua nihil.

25. testis provida foemina Helena Nagy, relicta Michaelis Kósa, annorum circiter 58, jurata, examinata, fassa est: ad primum nihil. Ad secundum Püspöki Ferenc fenyegetődzését hallotta, hogy reákiáltott Pál kovácsnéra felesége megvesztése iránt. A szolgájától is Püspöki Ferencnek, Páltól, hallottam, hogy kezét reá merné tenni Pál kovácsné fejére és reá merne eskünni, hogy sült boszorkány. Ad reliqua nihil.

26. testis nobilis Joannes Fogarasj, nodulator de Szigeth, annorum circiter 32, juratus, examinatus, fatetur: primum uti praecesoris 18. testis. Ad secundum: miolta ide származtam, mind hallottam, hogy tisztátalan személy volna Pál kovácsné, és hogy az én feleségem is őmiatta sénlett volna hét esztendőkig. Hanem az kuruc világban reámenvén Püspökj Ferenc, és fenyegetvén, hogy házában megégeti, úgy gyógyult meg az feleségem.

Ezeket hallottam, sőt Csepcsényitől azt is hallottam, hogy őkegyelmét is megkopaszétotta volt Pál kovácsné. Maga meg tudja mondani. Ad tertium Garbainé felől semmi rosszat én nem hallottam, et ad reliqua nihil.

27. testis nobilis Georgius Tallyigás de Szigeth, annorum circiter 58, juratus, examinatus, fatetur: tudom bizonyosan, hogy Püspökj Ferenc megnyomorodván lábával, nagy kinokat szenvedett. Én éjjel-nappal mentem, jártam hozzá, látván nagy kínjait. Egykor estve hozzá mentem pünkösdi sokadalom előtt, kérdvén, mint vagyon? Felel: – Bizony rosszul vagyok, lelkem bátyám, de most reáizentem az ebadtára, Sibaj Ilonára, hogy meggyógyétsa ha megötte, mert bizony megégettetem! Immár meglátom reggelig mint leszek! Mert az izenetre csak megnevette magát Sibaj Ilona és ezt felelte (salvo honore): – Szar lelke, nem lessz semmi gondgya! Reggel jókor hozzám jövén Püspökj Ferenc, hát semmi gondja nincs az lábának! Csizmáját is levetvén, lábát megmutatá: hát minden daganatja elmúlt! És mondá: – Az estve elaluván, reggelig fel sem serkentem. Meggyógyította az ebadta! Hallottam bizonyosan, hogy Csipásné is reávallott Pál kovácsnéra, mikor megégették! Ad alia nihil. Ad tertium Garbainé felől semmi rosszat mondani nem tudok.

28. testis nobilis Joannes Albert de Szigeth, annorum circiter 44, juratus, examinatus, fatetur: ad primum nihil. Ad secundum hallottam bizonyosan Horváth Mihálynétól, hogy Szalkaj Andrásné jegyben lévén, lábát megvesztették. Javallották, hogy borsos ganéjjal kössék bé lábát, és az ki megvesztette, oda kell menni[!]. Azt elkövetvén azonnal György kovácsné oda érkezett, kérvén, mi lelte az öccse lábát? Felel Horváth Mihályné: – Ezt, jó öcsém, megvesztették! Kire mond Sibaj Ilona: – Semmi sem, míg hazamennék s még ide jönnék, nem lesz semmi gondja! És az leánynak lába meg is gyógyult! Ad reliqua nihil. Garbainé felől semmi rosszat nem tudok.

29. testis nobilis Georgius Mislaj de Szigeth, annorum circiter 28, juratus, examinatus, fatetur: ad primum nihil, ad secundum ut 27mus testis. Item Péter kovácstól hallottam, hogy midőn legénye volt György kovácsnak, egynéhányszor találta lucskoson hazamenni az asszonyát, mind koslat az küszöb alatt. Nem tudja, hol járt. Tudom azt is, hogy mikor ifjú legény voltam, ott lévén szállva, soha olykor s oly helyen nem járhattam, hogy hazamenvén, mindjárt szememre nem vetette, hol voltam. Én kérdettem: – Hogy tudja? Melyre felelt: – Megmondják nékem! Egykor ismét az veje ingét én előlopván, vittem Szanyi Györgyhöz szárasztani. Azonnal odajővén György kovácsné, egy máriással kínált ing váltságba, de én vissza nem adtam, mondván: – Inkább akarom, hogy haragudjék reám. Hallottam azt is bizonyosan, hogy az Szőcs János veje, az lakatoslegény, György kovácsnéra, Sibaj Ilonára kiáltott, hogy az ő képiben járnak reá és gyötrik mind éjjel-nappal, nagy gyötrelemben lévén az legény. Ismét egy kovácslegények révén mondotta, hogy elmegyen onnan, mert nem szereti az asszonya dolgát: estvének idején sehová őtet nem bocsátja, csak beszélgetni is, hanem mindjárt lefekteti. Maga lefeküvén, mihelyt az ura elaluszik, azonnal ismét felkel az asszonya és tűzt gerjesztvén, magát az tűznél kentefenéli. Mivel? Ő nem tudja! Ő penig azonnal elaluszik, az álomtól elnyomatván. Reggel penig felkelvén egy óráig sem bírta az karjait. Ezeket magától az legénytől hallottam. Item egykor éccaka jővén Veres Martról, hoztam előttem az nyeregben egy berbence pálinkát. Jővén a Tisza-parton szót hallok, mely azt kérdi tőlem: – Miért fenyegeted György

kovácsnét? Azonnal láttam az fekete agarat, mely egészen az Szőcs János kertében is elkésért éppen az házakig. Item Csepcsényitől hallottam, hogy őtet is, ifjú legény korában, megkopasztotta György kovácsné, és reáizenvén, úgy nőtt meg oztán az üstöke. Maga jobban meg tudja ezt mondani.

30. testis nobile foemina Helena Poncz, relicta nobilis quondam Nicolai Hatvanj alias Daru, annorum circiter 64, iurata, examinata, fassa est: ad primum nihil, ad secundum: hallottam régtől fogva, hogy György kovácsné afféle tudományos asszony volna, de én bizonyosan nem tudom. Ad tertium: Garbainé mindenkor inkább haragban volt György kovácsnéval, nemhogy vele közlötte volna dolgait. Ad reliqua nihil.

31. testis nobilis Stephanus Csiszár de Szigeth, annorum circiter 47, ad primum nihil. Ad secundum hallottam, Püspöki Ferenc szidta és fenyegette szemtől szembe Pál kovácsnét, házára is reámenvén, hogy ha meg nem gyógyítja feleségét, megégetteti, mert az ő keze munkája felesége nyavalyája. És azutá épült meg Püspöki Ferencné. Másoktól is hallottam, hogy Pál kovácsné nem tiszta személy volna. Ad tertium Garbainénak jó magaviseletét látta s hallotta ez ideig, semmi boszorkányságot felőle nem tudok, nem is hallottam.

32. testis Petrus Hatvani de Szigeth, annorum circiter 45, juratus, examinatus, fatetur: primum uti 18va testis. Ad secundum hallottam másoktól, hogy tudna az boszorkánysághoz, de én magam nem láttam semmit hozzá, bizonyosat nem is tudok semmit. Ad tertium Garbainé felől semmi rosszat iránta nem tudok. In reliquo nihil.

33. testis provida Foemina Elizabetha Balla, consors providi Joannis Nagy de Szigeth, annorum circiter 38, jurata, examinata, fassa est: ad primum et reliqua similiter nihil.

34. testis nobilis Sigismundi Kollya junior, fatetur: ad primum nihil. Ad secundum Csepcsényitől hallottam: egy öccse legénykedvén György kovácsnál, minden éjjel György kovácsné vagy maga, vagy képiben az gonoszok reájártak és gyötrötték, úgy más legényét is. Csepcsényinél Márton mestert sokáig gyötrötte Pál kovácsné. Szőcs Mihálytól is hallottam oly panaszt, hogy György kovácsné egy hétig minden éjjel reájárt és véle közösködött. Item Timár Mihálytól hallottam, hogy Pál kovácsné híván őtet ebédjére, vacsorájára. Hogy ő nem ment, két esztendeig vagy tovább járt reá éccakánként, és véle közösködött úgy, hogy az természet. Szintén úgy elment tőle, mintha tulajdon feleségével közösködött volna. Item Timár Mihálytól hallottam ezt is, hogy lakodalomban lévén együtt Pál kovácsnéval, kérdette Pál kovácsné: – Miért nincsenek gyermekek? Kire ő felelt: Miért mondanám, holott kegyelmed jobban tudgya! Erre felelt Pál kovácsné: – Mi tagadás, benned ismét. De hiszen még érti kegyelmed a tréfát! És így csak elütötte, vétette. Ad tertium nihil.

35. testis nobilis Gregorius nodulator de Szigeth, annorum circiter 45, juratus, examinatus, fatetur: Ad primum nihil. Ad secundum tudom, hogy Püspökj Ferenc György kovácsnéra kiáltotta, és törvénykeztenek is, de azután megbékéllettek. Egyebet én felőle nem tudok. Ad tertium Garbainénak, tudom, hogy az anyja igen közönséges hírben forgott az boszorkányság iránt, de én Garbainéhoz semmi bizonyost nem tudok.

36. testis nobilis Johannes Csepcsenj de Szigeth, annorum circiter 45, juratus, examinatus, fatetur: ad primum uti 18va testis, hoc addito: én semmi jó példa adását nem hallottam Sibaj Ilonának. Ad secundum: tudom bizonyoson, hogy Lakatos György (ki most Gödényházán lakik) velem egy kézre dolgozván, György kovácsnétól annyéra ma-

gához varázsoltatott és útja elköttetett, hogy minekutána minden pénzét vele megitta, magát észrevévén, innen Szigethről el akart távozni, négy vagy öt ízben is vissza kellett jőni kételenségből[!]. Végre szályára [száljára? szájára?] ülvén és az vizen próbálta, ha elmehet, holott is egynéhány rendben az vízben akart szökni, hogy visszajöhetne. És nehezen válhatott meg tőle. Ezt bizonyosan tudom és maga hittel is gyakran referálta előttem Huszton is. Azt is bizonyoson tudom, hogy Püspökj Ferenc labonc katona lévén, karja eldagadozott, ki miatt nagy kínokat látott, és kínjai között ordított. Végre György kovácsnét hívatta magához és szidván, fenyegetvén ijesztette, hogy megöli, ha karját meg nem gyógyétja, s megijedvén fogadta, hogy meggyógyétja, minthogy küldött is üvegben valami orvosságot, mellyel karját megketvén, azonnal elaludt és karjának fájdalma megkönnyebbedett, holott annakelőtte sem álma, sem nyugodalma nem volt. Az mely orvosság penig az üvegben megmaradott, mint az vér, úgy megpirosodott. Ezeket mind Püspökj Ferenctől, s mind Püspöky Istvántól eszerént hallottam s magam is tudom. Püspökj István jobban meg tudja beszélni, mind feleségestől.

Azt is bizonyosan tudom, hogy egykor délután lenyugodván, fejemre tapasztott valaki. Felütvén fejemet, amint kihaladott az ajtón, szoknyájáról Sibaj Ilonára ismertem. Azután nem sok idővel fejem az tapasztás helyén naponként kopaszodni kezdett, azután mind nagyobbra terjedett. Egykor jutván eszembe, hogy ő tapasztott fejemre, és gondolván, hogy amiatt kopaszodom, reámentem Sibaj Ilonára, szidtam és fenyegettem, hogy ha azon kopaszságot meg nem gyógyítja, rosszul lészen dolga! És azután úgy kezdett haj nőni az kopaszságon. Ezt sok emberséges emberek látták s tudják. Azt is tudom bizonyosan, hogy Püspökj Ferenc, egykor megbúsulván felesége nyomorúságán, híva engemet, hogy menjek el véle. És mezételen kardot vévén kezébe, György kovács házára ment, holott is utca hallottára Sibaj Ilonát tiszta, sült és nyilvánvaló boszorkánynak szemtől szembe sok ízben kiáltotta, szidta és fenyegette, hogy megöli, ha feleségét meg nem gyógyétja! És azután kezdett épülni a felesége is. Ezekre penig György kovácsné csak hallgatott, egyet sem szóllott.

Azt is bizonyosan [tudom], hogy Márton mester legényem lévén, az Szőcs János veje egykor oly nagy kínban és gyötrelemben volt, hogy élete felől sem vala reménységünk. Mi penig mindnyájan akkor fenn lévén gyertyánál, mikor álmából felugrott és kért, hogy imádkozzunk érette, mert elviszik. Félóráig tévén nagy ordétást, azután elbágyadott és mintegy halálra vált. Másnap estvefelé megszólalván, sok kérdésünk[re] kezdé kibeszélni, hogy György kovácsné régtől fogva jár reá éccakánként, és véle fertelmeskedik. Akkor penig sokadmagával reámenvén, egy nagy kést fogott, és az hasát akarta kimetszeni. Mi penig semmit sem láttunk. Ezeket úgy beszéllette minekünk és tiszteletes Nánásj urnak is. Azután sokáig sénlett és ugyana miatt mene el is innen lakni. Magamat is másnap úgy megszorétottak derékban, hogy leheletet sem vehetvén, kevés híja, hogy meg nem halék.

Azt is tudom, hogy egy öcsém, Ábrahám Istók ott legénkedvén, vötte eszébe, hogy asszonya, György kovácsné afféle tisztátalan személy lehet. Vigyázott reája és látta estvénként, hogy lefeküvén az urával, mihelyt az ura elaludt, az legényt kétszer-háromszor is szóllétotta, kérdvén, ha aluszik. De ő csak hallgatván, asszonya felkölt, és tüzet gerjesztvén, holmi kenőcsekkel kenegette magát. Kit ő csak nézett, de végig soha nem nézhette, álom ereszkedvén reá, ő is csak elaludt. Ki miatt az legény is elrémülvén, onnan elbúcsúzott és hazament.

Tudom, hogy Oláh Péterné is, midőn megvakult, György kovácsnéra kiáltott, hogy őmiatta vakult meg. Úgy Tatár Mihályné is reákiáltott. Ezeket jól tudom.

37. testis nobilis Franciscus Fazakas de Szigeth, annorum circiter 47, juratus, examinatus, fatetur: Ad primum: néha úgy tetszett, hogy Pál kovácsné keresztyén életet élt külsőképpen. Ad secundum Csepcsényitől hallottam, hogy Pál kovácsné kopaszétotta volna meg fél felől az fejét. Bányai Lakatos Mártontól is hallottam, hogy Pál kovácsné gyötrette volna őtet másokkal együtt, kik között volt Almásj Mihályné is, Orosz Panda. Ad tertium Garbainét jámbor keresztyén asszonynak tartottuk mindezideig, és egyiknek is Fejér Mátyásnéval való barátságos társalkodását nem tudom, nem is hallottam soha. Ad reliqua nihil.

38. testis Franciscus Kádár, senior, annorum circiter 64, iuratus, examinatus, fassus: Garbainé felől én semmit nem tudok, boszorkánysága felől semmit nem hallottam, hanem most kezdettem hallani, azelőtt semmit nem. Én sem nem vádoltatom, sem kimenteni nem tudom.

39. testis nobilis Michael Csiszér Bányaiensis, annorum circiter 32, juratus, examinatus, fatetur uti praecedentis 38vus testis.

40. testis nobilis Stephanus nodulator senior de Szigeth, annorum circiter 60, juratus, examinatus, fatetur: ad primum uti 18va testis.

41. testis nobilis foemina Anna Komáromy, consors nobilis Georgii Kósa junior praegnans die mediante fatetur, annorum circiter 42. Garbainé felől soha semmi hírt nem hallottam boszorkánysága felől, magát jól viselte. Szegénységét tudom, egyebet nem, sem Fejér Mátyásnéval társalkodását soha nem láttam, nem is hallottam.

42. testis nobila foemina Elizabetha Gönczj, consors nobilis Volphgangi Godsa de Sziget, annorum circiter 46, jurata, examinata, fassa est: ad primum et secundum uti praecedentis 38vus testis in omnibus.

43. testis provida foemina Elizabetha Orosz, iurata, examinata, fassa est ad omnia nihil.

44. testis nobilis Martinus Fodor de Szigeth, annorum circiter 28, jurata, examinata, fatetur uti praecedentis 38vus testis in omnibus.

45. testis nobila foemina Helena Hordaj, consors nobilis Michaelis Balás de Szigeth, annorum circiter 45, jurata, examinata, fassa est: Garbai Istvánné felől soha semmi gonosz életet nem látta, hanem gyermekségétől fogva jámbor, együgyű, csendes életet élt, semmi gonosz társaságot nem gyakorlott, mint szelíd gazdaasszony, házában ült, és magát jól viselte.

46. testis nobila foemina Anna Török, relicta nobilis quondam Georgii Turanczkj, annorum circiter 56, jurata, examinata, fassa est similiter in omnibus uti praedecesoris 47[!] testis.

45.[!] testis nobilis Franciscus Ács de Szigeth, annorum circiter 55, juratus, examinatus, fatetur: primum semmi rossz erkölcsét, gonosz életét Garbaj Istvánnénak nem tudom, nem is hallottam, sem boszorkányságát nem hallottam, vagy hogy Fejér Mátyásnéval társlkodott volna valaha, én nem hallottam.

46.[!] testis[9] nobilis Georgius Bartha de Szigeth, annorum circiter 52, juratus, examinatus, fatetur: Láttam Garbainét, hogy könnyen élt, és mindenkor fejérben járt. Ad reliqua nihil.

47. testis nobila foemina Sophia Péter, consors nobilis Joannis Kricsfalusi, annorum circiter 40, jurata, examinata, fassa est similiter in omnibus uti praedecesoris 45tus testis.

48. testis nobilis Stephanus Bartha, annorum circiter 38, juratus, examinatus, fatetur uti praecedentis 45tus testis hoc addito: az anyjához régen hallottam valamit, hogy nem lött volna tiszta személy.

49. testis nobila foemina Anna Asztalos, consors nobilis Stephani Kovács de Szigeth, annorum circiter 45, iurata, examinata, fassa est similiter uti praecedentis 45tus testis in omnibus.

50. testis nobilis Joannes Sőcs alius Bagosj de Szigeth, annorum circiter 5, iuratus, examinatus, fatetur: ad primus uti 18va testis. Ad secundum Püspökj Ferenc relatiójából értettem, hogy reáment Kovácsnéra, boszorkányozta és fenyegette, hogy ha meg nem gyógyétja feleségét, maga megöli. És azután kezdett felkelni hosszas sénlő ágyból Püspöky Ferencné. Item tudom azt, hogy mikor Pál kovácshoz ment férjhez György kovácsné Sibaj Ilona, akkor Sára leányomat odahívá jegykeszkenő varrani. Az leányom mondotta, hogy midőn szitált volna Kovács Györgyné az lakodalomra, minden szitabéli szitálás lisztbe belépökte nyálát, és kezével elkeverte. Mivégre cselekedte, maga tudja, és azon lisztből sütött az lakodalomra. Garbai Istvánné iránt semmit sem tudok mondani.

Cuius quidem praemissae huiusmodi inquisitionis et attestationis nostrae seriem praescriptorumque testium fassiones modo proprio, prouti per expedita et peracta est specialibus ac generosis nominis inclytae sedriae Szigethiensis iuratis assessoribus rescripsimus per praesentes ac sub sigillis nostris usualibus manuumque propriarum subscriptionibus, inclusive praementionatis exponentibus, futurum iurem suorum ad cautelam necessarium extradedimus, fide nostrae Cristiana mediante. Easdem in reliquo praetitulatas dominationes vestras, quam diutissime ad vota propria foeliciter vivere et prospere valere desiderantes. Actum in oppido Szigeth diebus et anno supra notatis.

Earundem praetitulatarum dominationem vestrarum servi obligatissimi.

Johannes K. Técsj[10] juratus assessor inclytus comitatus Maramorusiensis m. p.

Stephanus de Sz(ent)Mihály falvi, iuratus asessor inclytus comitatus Maramorusiensis.

Aperte[11] per me Georgius Kósa, ductorem inclyti nobilitatis Szigeth, die 8. Julii 1714.

IV.

1714. augusztus 7., Máramarossziget

ZILAHI ANDRÁSNÉ, PÁL KOVÁCSNÉ, GARBAI ISTVÁNNÉ ÉS SZŐCS MIHÁLYNÉ ELLENI VIZSGÁLAT

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 17. sz., 2–5. p.

Spectabilibus[12] generosis egregiis nobilibus dominis dominis ductori primario Georgio Kósa, coeterisquae Iuratis assessoribus sedis judiciariae nobilium oppidi Szigeth dominis dominis Benevolis nobis semper observandissimis collendissimis.

Spectabiles generosi domini domini nobis Collendissimi!

Perpetuorum humillimorumquae servitiorum nostrorum paratissimam debitamque obligationum! Hogy Isten kegyelmeteket szerencsésen éltesse számos esztendőkig kévánjuk!

Szigethi tekintetes nemeseknek fő hadnagya, nemzetes Kósa György uram, tanquam magistratus ratione officii sui ordinarius vice-ispány, tekintetes Csebi Pogány György uram őkegyelme idéző pecsétit küldvén mihozzánk, parancsolá minekünk, hogy azmely személyeket mielőnkbe convocaltatna, azokat utrum szerint megesketnők és hitek után való fassiójokat bizonyos relatoriába vennők. Mi is azért kötelességünk szerint engedelmeskedvén ispány uram őkegyelme pecsétinek is az mielőnkben convocalt testiseket utrum szerint megeskettük és hitek után való fassiójokat relatoriába vettük.

In Sighet die 7. Augusti 1714.

1. testis Michael Bányai nobilis, annorum circiter 45, iuratus, examinatus, fassus: ad praecedentes personas nichil. Ad quindenum personam: Tudom, egy alkalmatossággal Zilahi Györgyné[13] éltiben összeháborodott Zilahi Andrásné anyjokjával, egymást boszorkányozták. Mondta Zilahi Györgyné Zilahi Andrásné anyjokjának, hogy: – Te engemet boszorkánynak mondasz? Én tűled tanultam az én boszorkányságomat!

2. testis Maria Görgiczei, annorum circiter 32, consors Stephani Pap, iurata, examinata, fassa: ad alium pro secus nihil. Hallottam Zilahi Gyurkáné szájából kiáltván Zilahi Andrásnénak, hogy: – Nyilvánvaló boszorkány vagy, és te ettél meg engemet! Czégényi Mártonnétúl is hallottam panaszkodván, hogy vajat nem csinálhatnak Zilahi Andrásné mia. Ad plura nihil.

3. testis Stephanus Pap nobilis, annorum circiter 40, iuratus, examinatus, fassus: Kolya Sára felől hallottam, hogy Fazakas Ferencet őmiatta verték volna meg az németek. Plura nihil.

4. testis Georgius Mislai, inquilinus quondam Mezei András, circiter 32, iuratus, examinatus, fassus: ad primum nihil, ad secundum et tertium nihil, ad quartum: nőtelen koromban voltam szállásán Pál kovácsné[14] házánál, és valahová mentem, mindjárt megtudta. Egyszer kérdém tűle, hogy tudja, hol járok. Ő mondta, hogy néki megmondják. Egyszer elloptam Czégényi háza mellett lakott Foris Péternek az ingét. Azt is megtudta

Pál kovácsné, és kérte tűlem egy máriáson, de nem adtam, hanem elviseltem. Zellér Kovács Péter szájából hallottam, hogy mikor Pál kovácsnénál lakott, egy reggel látta az ház küszöbén belöl igen lucskoson feküve Pál kovácsnét. Hallottam Csepcséni Jánostúl, hogy Pál kovácsné őtet megkopaszította volt, ismét megnevelte az haját, hogy reáizent Csepcsényi. Csepcsényi legényétűl, Márton mestertűl is hallottam, hogy az pestisben való betegségben Pál kovácsnéra kiáltott, hogy ő vesztette volna meg. Az elmúlt esztendőben volt Pál kovácsnak egy bányai kovácslegénye, ki is mondta Váradi Istvánnak, hogy Pál kovácsot elszolgálná, de az feleségét nem szereti, mert estve mindjárt lefekteti őtet, maga az asszony pedig tüzet rak és úgy keni magát. Tudom, egyszer estve későn jövén hazafelé Veres Martrul, az Tisza-parton megszólítnak. A szó tetszett Pál kovácsné szavának, mondván: – Miért fenyegetem György kovácsnét? Egy embert sem láttam, hanem egy fekete agár mellém termett és az temető utcáig mind késért engemet, és ott csak elveszett. Ad quintum hallottam Varga Sámueltűl, hogy Zilahi Andrásnénak farka volna. Plura nihil.

5. testis Hána Kovács Pongrácz, annorum circiter 38, consors Martini Szanyi, jurata, examinata, fassa: ad primum nihil, ad secundum nihil, ad tertium nihil, ad quartum: mástúl hallottam, hogy néhai Püspöki Ferenc reáment volna Pál kovácsnéra, mondván, hogy az feleségét gyógyítsa meg. És szőlőbűl hozott volna az Kovácsné füvet, és azzal orvosolták volna. Ad quintum hallottam az piacon, mikor Zilahi Györgyné kiáltotta Zilahi Andrásnét boszorkánynak, és hogy az ötte volna őtet meg. Ad pluram nihil.

6. testis Petrus Hatvani nobilis, annorum circiter 45, iuratus, examinatus, fassus: ad primum nihil, ad secundum: Kolya Sára felől hallottam Kricsfalusi Györgytűl, mondván, hogy néki az német szállója mondta volna, hogy három aranyat adott Sárának, és csak kétszer vítkezett véle. Hallottam Hosszu Jánostúl, hogy Gerbainé tanítaná Kolya Sárát boszorkányságra. Hallottam, hogy Csipásné is reávallott volna Pál kovácsnéra. Ad quintum: Bányai Mihálytúl hallottam, hogy Zilahi Andrásné és Gyurkáné mikor egymást boszorkányozták, Gyurkáné mondta, hogy Zilahi Andrásnétúl tanulta volt.

7. testis Elizabetha Pap, relicta quondam Stephani Hatvani, annorum circiter 40, jurata, examinata, fassa: ad primum, secundum nihil, ad tertium: mástúl hallottam, hogy Garbainé boszorkányok zászlótartója volna. Ad quarta: hallottam, hogy Pál kovácsné boszorkány volna. Ad quintum: Barnánétúl hallottam, hogy Czégényi Mártonné mikor kente mostani betegségében Zilahi Andrásnét, farka volt. Ad plura nihil.

8. testis Sára Bökényi, consors Michaelis Borbély, annorum circiter 40, jurata, examinata, fassa: ad primum, secundum et tertium nihil. Ad quartum: mástúl hallottam, hogy Pál kovácsné hozta volna haza Magyarországrúl. Plurima nihil.

9. testis Anna Nagy, consors Michaelis Poncz, annorum circiter 40, iurata, examinata, fassa: ad primum, secundum et tertium nihil. Ad quartum: Pál kovácsnak volt egy bányai kovácslegénye, ki is mondta énnékem, hogy őtet megnyomta volna Pál kovácsné. Ad plura nihil.

10. testis Borbála Gyulai, annorum circiter 50, relicta quondam Stephani Asztalos, iurata, examinata, fassa: ad primum, secundum et tertium nihil. Ad quartum: az idvezült uramtúl hallottam, hogy Csipásné rávallott volna Kovácsnéra, hogy boszorkány. Ad plura nihil.

11. testis Sophia Asztalos, consors Andreae Szalkai, annorum circiter 30, iurata, examinata, fassa: ad primum, secundum et tertium nihil, ad quartum: leánykoromban, tudom bizonyoson, hogy Pál kovácsné Foris Péter mia az lábomat megvesztette volt, azért, hogy engemet el ne vegyen Foris Péter, s én laktam Horváth Mihály bátyám uraméknál, és harmadnap múlva odajött az ablak alá Pál kovácsné, onnét szólt bé, hogy micsoda fűvel kössék az lábomat. És azzal kötvén meg is gyógyult az lábom. Sokszor hallottam Püspöki Ferenctűl is, mondván, hogy az feleségét Pál kovácsné vesztette meg. Ad quintum: Zilahi Györgynétűl, hogy őtet Zilahi Andrásné ette volna meg. Ad plurima nihil.

12. testis Sophia Csiszár, annorum circiter 60, relicta quondam Petri Keresztesi, bona fide fassa: ad primum, secundum, tertium, quartum nihil. Ad quintum: Zilahi Andrásné felől hallottam, de kitűl, elfelejtettem, hogy boszorkányos volna. Ad plurima nihil.

13. testis Elisabetha Szendrei, consors Georgius Milai, annorum circiter 8, iurata, examinata, fassa: ad primum nihil, ad secundum: Kolya Péternétűl hallottam, hogy Kolya Sárának az hasán látta volna az németet az ház híján. Ad tertium nihil. Ad quartum: Csepcsényi Jánostúl hallottam, hogy őtet nőtelen korában Pál kovácsné megkopasztotta volt. Ad quintum nihil.

14. testis Georgius Kricsfalusi, annorum circiter 42, iuratus, examinatus, fassus: ad primum nihil, ad secundum: Kolya Sára felől az magam német szállómtól hallottam: éccaka későn hazajővén, mivel másszor is mindenkor hozzá járt az német, mondván, hogy Kolya Sárának három aranyat adott, és csak háromszor volt közi véle, most pedig semmit nem tehetett néki, mert az ura otthon volt. Poncz Gábornétúl hallottam, hogy Mátyásné mondta volna őnéki, hogy csak esztendeje, hogy köztök volt Kolya Sára és hegedűsök voltak. Ad tertium nihil. Ad quartum: hallottam mástúl, hogy Pál kovácsné nem tiszta személy volna. Ad quintum nihil.

15. testis Georgius Gombkötő, annorum circiter 45, iuratus, examinatus, fassus: ad primum, secundum, tertium nihi, ad quartum: tudom, mikor Püspöki Ferenc boszorkányozta Pál kovácsnét, mondván, hogy az tehenét ő vesztette volna meg. Ad plura nihil.

16. testis Elizabetha Baranyai, consors Georgius Talygás, annorum circiter 48, iurata, examinata, fassa: ad primum, secundum et tertium nihil, ad quartum: tudom, mikor néhai Püspöki Ferenc boszorkányozta Pál kovácsnét. Hallottam kisebbik Péter kovács zellértűl, hogy mikor Pál kovácsnénál legénykedett, egy reggel látta lucskoson Pál kovácsnét az ház küszöbén belöl az földön feküdt. Kérte tűle, hol járt, hogy olyan rút lucskos? Mondta, hogy oda ki esett el. Ad quintum hallottam mástúl, hogy nem tiszta személy Zilahi Andrásné.

17. testis Catharina Szilágyi, annorum circiter 42, consors Georgii Gombkötő, iurata, examinata, fassa: ad primum et secundum nihil, hoc addito, hogy Kolya Péternétűl hallottam, hogy az ház híján némettel látták volna Kolya Sárát. Ad tertium nihil, ad quartum: Csepcséni Jánostúl hallottam, hogy nőtelen korában egyszer megharagudt reá Pál kovácsné, és az ő fejét megtapasztotta és mindjárt megkopaszult. Ad plura nihil.

18. testis Georgius Talygás, annorum circiter 58, iuratus, examinatus, fassus: ad primum, secundum, tertium nihil, ad quartum: Püspöki Ferenctűl hallottam egyszer, roszszul lévén az lábával, hogy reáizent Kovácsnéra, hogy megégetteti, ha az lábát meg nem gyógyítja. Másnap, tudom, hogy az lábára állott Püspöki Ferenc, és énhozzám jött. Ad plurima nihil.

19. testis Elisabetha Tordai, consors Francisci Fazakas, annorum circiter 30, iurata, examinata, fassa: ad primum, secundum, tertium nihil. Ad quartum: Csepcséni Jánostól hallottam, hogy Pál kovácsné megkopasztotta volt nőtelen korában, és az fejére tenné az kezét, hogy boszorkány. Alias nihil.

20. testis Elizabetha Gáll, consors Georgius Lenárth, annorum circiter 56, jurata, examinata, fassa: ad primum, secundum, tertium nihil. Ad quartum: Fazakas Ferenctűl hallottam, hogy az tehene iránt nagy gyanúsága van Pál kovácsnéhoz, mivel tűle tejet kért és nem adhatott néki, már az tehenét nem fejhetik. Ad quintum Koczegeséktűl hallottam, hogy Zilahi Andrásné mind az meghalt menyével együtt boszorkányok voltak volna.

22. testis Dávid Bökényi, annorum circiter 30, iuratus, examinatus, fassus: ad primum, secundum, tertium nihil. Ad quartum: Lakatos Györgyné nénémasszonytúl hallottam, hogy őkegyelmének Bökényi Jozeph bátyám azt mondta volna, hogy eddig Pál kovács mia nem házasodhatott volna meg. Ad quintum: Bányi Mihálytúl hallottam, hogy Zilahi Andrásnét Zihali György felesége boszorkányozta volna, és hogy ő is attól tanulta a boszorkányságot.

23. testis Stephanus Lakatos junior, annorum circiter 42, iuratus, examinatus, fassus: ad primum, secundum, tertium nihil. Ad quartum Csepcséni Jánostúl hallottam, hogy Pál kovácsné boszorkány volna, és farka is volna. Ad plura nihil.

24. testis Johannes Szőcs, annorum circiter 50, iuratus, examinatus, fassus: ad primum, secundum, tertium nihil. Ad quartum: egyszer jöttem Tokajbúl hazafelé Püspöki Ferenccel, és mondám néki, hogy miért nem gyógyíttatja meg feleségét? Melyre mondá Püspöki Ferenc: – Meglátod koma, ha hazamegyek, az ilyen adtára, György kovácsnéra mindjárt reámegyek, az szent! Hogy hazajöttünk, reáment és öszveboszorkányozta az Kovácsnét. Tudom, hogy azután az felesége lába is meggyógyult. Az leányomtúl, Sárátúl hallottam, hogy látta, mikor szitált Pál kovácsné, és az lisztbe beléköpött. Ad quintum nihil.

25. testis Julia Bökényi, relicta Michaelis Hatvani, annorum circiter 40, jurata, nihil fassa.

26. testis, Georgius Szanyi, annorum circiter 46, iuratus, examinatus, fassus: ad primum, secundum, tertium nihil. Ad quartum: hallottam Püspöki Ferenctűl, hogy az feleségét Pál kovácsné vesztette volt meg. Plura nihil.

27. testis Ilona Bökényi, consors Martini Czegényi, annorum circiter 40, jurata, examinata, fassa: ad primum, secundum, tertium nihil. Ad quartum: Püspöki Ferenc szájából hallottam elsőbben mondván Pál kovácsnénak: – Te sült boszorkány, meggyógyítsd az feleségemet! Zsellér Péter kovácstúl is hallottam, hogy mikor Pál kovácsnénál lakott, egy reggel lucskosan látta Pál kovácsnét. Ad quintum hallottam Zilahi Györgynétűl, mikor Zilahi Andrásnét boszorkánynak kiáltotta.

28. testis Petrus Kolya, annorum circiter 25, iuratus, examinatus, fassus: ad primum nihil. Ad secundum: mástól hallottam, hogy az húgom, Kolya Sára boszorkányok hegedőse lett volna. Láttam, hogy sokat társalkodott Garbainéval, és együtt ettek-ittak. Ad quartum hallottam Csepczeni Jánostúl, hogy Pál kovácsné megkopasztotta volt az fejét nőtelen korában. És Csepcsényi János szidván Pál kovácsnét, megnevelte az hajt. Hallottam Miszlai Györgytűl, hogy őtet kutya képiben késértette volna éccaka Pál kovácsné. Tudom, egy bányai legény lakott Pál kovácsnál az elmúlt esztendőben, és mondta, hogy nem szeretne

ott lakni, mert az asszonya csak kence-fitéli magát. Hoszú János panaszolta, hogy fenyegette Pál kovácsné Fejér Györgynét, hogy az ő szemét gyógyította. Már boszorkánynak mondják azért. Ad quintum: tudom gyermekkoromban, hogy Zilahi Andrásné sokat kent. Plura nihil.

29. testis Elizabetha Rácz, consors Johannis Gombkötő, annorum circiter 32, iurata, examinata, fassa: ad primum, secundum et tertium nihil. Ad quartum: tudom, az idvezült uram, Püspöki Ferenc járt Pál kovácsnéra, hogy gyanúja lévén hozzá, hogy az kezét ő vesztette volna meg. Csinált volt is valami kenőt, mellyel az uram keze meggyógyult. Annakutána énnekem is sokáig tartó nyavalyám lévén, Pál kovácsnéra volt gyanúnk, melyből Tót Istvánné gyógyított volt engem meg. Tudom, mikor az uram boszorkányozta Pál kovácsnét, csak sírt. Ad quintum: hallottam Zilahi Györgynétől, hogy őtet Zilahi Andrásné vesztette volna meg, mondotta sokszor.

30. testis Ilona Dicső, annorum circiter 38, consors Georgius Szanyi, iurata, examinata, fassa: ad primum, secundum, tertium nihil. Ad quartum mástúl hallottam, hogy Pál kovácsné gyanús személy volna. Plura nihil.

31. testis Stephanus Kovács, annorum circiter 28, juratus, examinatus ad omnia puncta nihil fassus.

32. testis Hána Jakab, consors Petri Kolya, annorum circiter 24, iurata, examinata, fassa: ad primum nihil. Ad secundum: láttam a németet a ház héján, már Kolya Sára lejött volt az ház híjából. Az urától, Szőcs Mihálytúl hallottam, hogy már ötödik kurvasága ez az feleségének. Ad tertium nihil. Ad quartum mástúl hallottam, hogy Pál kovácsné Csepcsényi Jánost megkopaszította volt. Ad quintum nihil.

33. testis Joanes Szanyi, annorum circiter 56, iuratus, examinatus, fassus: ad primum, secundum, tertium nihil. Ad quartum hallottam, hogy Pál kovácsné tudományos volna, de nem tudom. Ad quintum nihil.

34. testis Catharina Szalkai, consors Joannis Olah, gvardian, annorum circiter 28, bona fide dicit nihil ad omnibus puncta, hoc addito: mikor meghalt Zilahi Andrásné, csak arcul mosták őtet meg, és nem feresztették meg, azon kérte az asszonyokat.

35. testis Joannes Debreczeni, annorum circiter 40, iuratus, examinatus, nihil fassus.

36. testis Johannes Kigyósi, annorum circiter 28, iuratus, examinatus, fassus: ad primum, secundum, tertium nihil. Ad quartum Timár Györgynétúl, az Pál kovácsné leányától hallotta anyámasszony, mondván hogy az anyját, Pál kovácsnét betegségében azért kínozták az szép asszonyok, hogy közülök kiállt. Az megholt feleségemtől, Kolya vagy Czepcsényi Sárától hallottam, hogy mikor Sárfi Istvánnak mátkája volt, az feleségem kezét megvesztette volt Pál kovácsné, és Sárfi István reámenvén az kovácsnéra, fenyegette, hogy égetteti érette. És úgy gyógyult meg az keze Czégényi Sárának. Ad quintum Zilahi Györgynétől hallottam, hogy Zilahi Andrásnéra kiáltotta, hogy ő ette volna meg őtet.

37. testis Elizabetha Illyefalvi, consors quondam relicta Georgii Kigyósi, annorum circiter 58, bona fide fassa: ad primum nihil, ad secundum: egyszer Szőcs Mihály az Kolya Sára ura nálunk ülvén mondá, hogy sok szó van az feleségéhez, de elhagyja. Ad tertium nihil, ad quartum: az szegény menyemtől, Czégényi Sárától hallottam volt, hogy Pál kovácsné megvesztette volna az kezét, és Sárfi István reáizent és úgy gyógyult meg az

keze. Ad quintum Zilahi Györgynétűl hallottam kiáltván Zilahi Andrásnéra, hogy ő eszi meg őtet. Balogh Andrásnétúl hallottam, hogy néki Czégényi Mártonné mondotta, hogy farkát látta volna Zilahi Andrásnénak, mikor kente őtet.

38. testis Elizabetha Nagy, consors Stephani Szilágyi, annorum circiter 42, iurata, examinata, fassa: ad primum, secundum, tertium nihil. Hallottam, Pál kovácsné vesztette volt meg a Püspöki Ferenc kezét, és ő gyógyította meg, és hogy a felesége nyavalyájában is őreá mondta volna. Ad quintum: tudom, mikor Zilahi Gyurkáné boszorkánynak mondta Zilahi Andrásnét.

39. testis Sára Vizaknai, consors Joannis Szőcs, annorum circiter 50, iurata, examinata, fassa: ad primum nihil, ad secundum, tertium nihil. Ad quartum: mikor Sára leányom Pál kovácsnéhoz járt varrni, látta az leányom Pál kovácsnét, mikor szitált, beléköpött az lisztbe. Ad quintum: másoktúl hallotta, hogy Zilahi Andrásné tudományos asszony volt.

40. testis Catharina Tordai, annorum circiter 50, relicta quondam Joannis Szabó, iurata, examinata, fassa: ad primum nihil. Ad secundum Daru Sofitúl hallottam, hogy az ő német szállója három aranyat adott volt Kolya Sárának, és csak kétszer volt dolga véle. Ad tertium nihil, ad quartum: hallottam Püspöki Ferenc szájából mondván, hogy Pál kovácsnénak az fejére tenné az kezét, és megeskünnék, hogy boszorkány nyilván, és az ő feleségét is az vesztette volna meg. Ad quintum nihil.

41. testis Mária Sz[ent]Iványi, consors Joannis Debreczeni, annorum circiter 30, iurata, examinata, fassa: ad primum, secundum, tertium nihil. Ad quartum: hallottam cipósütő Szabó Mihálynétúl, hogy mikor Pál kovácsné beteg volt, éccaka az kovácsinas látta, hogy az gonosz társai hítták az kovácsnét és mondta, hogy beteg, nem mehet. Ad quintum Czégényi Mártonnétúl és Balogh Andrásnétúl is hallottam, mikor Viskre mentünk, hogy Zilahi Andrásnénak farkát látták volna, mikor kenték és feresztették volna.

42. testis Anna Máthé, consors Michaelis Pusztai, annorum circiter 38, iurata, fassa: ad primum, secundum, tertium nihil. Ad quartum mástúl hallottam, hogy Pál kovácsné boszorkányos volna. Ad quintum nihil.

43. testis Hána Erdély, consors Michaelis Balás, annorum circiter 24, iurata, ad quarta puncta nihil fassa. Ad quintum: Zilahi Györgynétűl hallottam, hogy Zilahi Andrásnét boszorkányozta volna.

44. testis Elizabetha Kolya, annorum circiter 52, relictam quondam Davidis Pap, iurata, examinata, fassa: ad primum, secundum, tertium nihil. Ad quartum: tudom, hogy Püspöki Ferenc sokat kiáltott Pál kovácsnéra, hogy az feleségét ő vesztette volna meg. Ad quintum nihil.

45. testis Maria Turbucz, consors Andreae Balogh, annorum circiter 32, iurata, examinata, fassa: ad primum, secundum et tertium nihil. Ad quartum: Püspöki Ferenctűl hallottam, szidván erősen Pál kovácsnét, hogy maga megöli, ha meg nem gyógyítja az feleségét. Ad quintum Zilahi Gyurkától hallottam, hogy Zilahi Andrásnénak farka volna, de bizonnyal nem tudom.

46. testis Martinus Szanyi, annorum 48, iuratus, examinatus, fassus: ad primum, secundum, tertium nihil. Ad quartum: Püspöki Ferenc életében hallottam tűle, mikor szidta Pál kovácsnét, mondván, hogy meggyógyítsa az feleségét, mert rútul bánik véle! Ad quintum nihil.

47. testis Joannes Czepczényi, annorum circiter 50, iuratus, examinatus, fassus: ad primum, secundum, tertium nihil. Ad quartum: Püspöki Ferenc életében tudom, hogy Pál kovácsnéra gyanakodott, hogy az kezét ő vesztette volna meg. Mondta is néki Püspöki Ferenc, hogy ha megvesztette az kezét, meg is gyógyítsa, mert bizony az fél kezével megöli, ha meg nem gyógyítja. Pál kovácsné erősen sírt, és oztán valami kenőt csinált az asszony, és azzal gyógyult meg az keze. Az ki megmaradt az kenőben, olyan volt, mint a vér. Mikor Lakatosné asszonyomnál együtt szolgáltam egy György mester nevű lakatos-legénnyel, az legény sokat járt Husztra, és ott akart maradni lakni, de mindenkor fel kellett jönni Pál kovácsnéhoz annak a legénynek, vagy akarta, vagy nem. Az szerint panaszolta münékünk. Egyszer én az Gécsi Simon házában laktam, fényes nappal lefekvén ágyamba, érzettem, hogy megtapasztották az fejemet. Felköltem, és láttam, hogy kisillamodott[!] kék szoknyában Pál kovácsné az ajtón. És mindjárt megkopaszodtam. Én reámenvén Pál kovácsnéra, szidtam, hogy őmiatta kopaszodtam meg. Annakutána hamar megnőtt az hajam. Tudom azt is, mikor Püspöki Ferenc nagy gyanúságban Pál kovácsné ablaka alá ment velem együtt, és úgy boszorkányozta.

Tudom azt is, hogy egy Márton mester nevű bányai legényem lévén, egy estve lefekszik ágyában, hirtelen nagy ordítással felugrik, kiált, hogy ne hagyjuk, mert elviszik! Könyörögtünk érette. Nagy gyötrődésében az legény elaludt sokára, és midőn felkelhetett, annakutána mondta, hogy György kovácsné több társaival az hasára ült néki, kénozta, hogy menne el ő is velek. Akkori dolgát tiszteletes Nánási úrnak is megmondta volt az legény. Nemrégen is volt egy Istók nevű szolgája Pál kovácsnénak, ki is mondá nékem, hogy nem szereti ott lakni, mert az asszony, mihelt az kovács elaluszik, mindjárt az tűzhöz megyen. – Én is lefekve voltam, de nem aluttam. Az asszony szólott hozzám, ha alszom-é, de nem szóltam. Láttam, hogy kente magát az asszony, de soha végig nem nézhettem, oly nagy álom jött reám, el kellett alunnom. Tudom, hogy egyszer nyomtak engem meg, de ki képivel, felejtettem. Ad plura nihil.

48. testis Michael Szőcs, annorum circiter 26, juratus, examinatus, fassus: ad primum, tertium nihil. Ad quartum: ezelőtt egy hólnappal másfél hétig reám jártak az gonoszok Pál kovácsné képiben, és úgy nyomtak meg. Kolya Sigmond sógorom mondta is Pál kovácsnénak azon rossz dolgot, és úgy szűntek el rólam. Egyszer laktam az Kolya Sigmond házában. Egy estve beszélvén az feleségemnek az ágyban Kovács Pálné felől. Másnap mondta az inasnak Pál kovácsné: – Miért beszéltek az estve uradék énfelőlem? Plura nihil.

49. testis Stephanus Csiszár, annorum circiter 50, iuratus, examinatus, fassus: ad primum, secundum, tertium nihil. Ad quartum Püspöki Ferenctűl hallottam, mikor szidta Pál kovácsnét, mondván, hogy ha meg nem gyógyítja az feleségét, bizony öszvevagdalja! Annakutána meggyógyult az Püspöki Ferenc felesége.

Horum vero fassiones sine auctione et variatione spectabilibus generosis Dominationibus vestris fide nostra mediante scripsimus. Anno, die ut supra.

In reliquo spectabiles generosas Dominationes Vestras foeliciter vivere.

Franciscus Gyulai, assessor iuratus comitatus de Maramaros m. p.

Joannes Horváth assessor iuratus comitatus inclyti Maramarosiensis m. p.

50. testis[15] nobilis Stephanus Váradj de Szigeth, annorum circiter 60, iuratus, examinatus, fatetur coram sedriam: Tudom azt bizonyosan, hogy Pál kovácsné nagy rikálást, sikoltást cselekedett az házban. Én azt gondoltam, hogy az ura kínozza. Egykor látom, hogy az ura hazafutván az műhelyből az kiáltásra, és tudakozta, mi lelte, de a felesége csak elfedezte, tétovázván, hogy néki semmi gondja nincsen. Mástól hallottam, hogy az feleségének teste olyan volt, mint egy törött máj. Item egy legényétől Pál kovácsnénak hallottam, hogy azért nem lakhatik Pál kovácsnál, jóllehet szereti Pál kovácsot, de az feleségét nem szereti, mert estvénként mindjárt lefekteti őket, és azután maga felkel, tüzet rakván, magát kenegeti, ő penig soha az kenegetést végig nem nézheti, nagy álom jövén reá, reggelenként penig egy órát is alig bírja az verőt, azért kell elmenni tőle.

51. testis consors Stephani Váradj, fide mediante fatetur similiter uti praecedentis 50mus testis, hoc addito: – Én láttam az testét Pál kovácsnénak, mely ugyan zöld volt, mint az törött máj. Az sikoltásra hogy béfutottunk, senkit magán kívül az házban nem láttunk. Az ura sem volt az házban, az műhelyben dolgozván, ebből tudják, hogy nem az urától esett kínzása. Hogy penig kérdeztük, mi lelte, tagadta, hogy semmi gondja nincsen. Ad reliqua uti praecedentis 50mus testis.

52. testis Stephanus Püspökj, annorum circiter 58, iuratus, examinatus, fatetur: tudom, hogy Püspökj Ferenc öcsém az karjával rosszul lévén, vesztésnek ítélte, gyanúja lévén Pál kovácsnéhoz, reáizent, hogy gyógyítsa meg, ha megvesztette, mert rosszul jár! Pál kovácsné küldött valami veres kenőcsöt, és azzal megkenvén, azután gyógyult meg az karja. Ad reliqua nihil.[16]

Anno 1714. die 8. Augusti aperto per ductorem primarium senatorum Georgius Kósa, inclyti nobilitatis Szigethiensis.[17]

Post scriptum.

50. testis Sigismundus Kolya,[18] annorum circiter 28, juratus, examinatus, fassus: ad primum nihil, ad secundum: tudom, hogy Kolya Sára húgom sokat barátkozott Garbainéval. Ad quartum: Csepcsényi János szájából hallottam, hogy lévén egy Márton nevű lakatoslegénye, ennekelőtte azt mondotta, hogy Pál kovácsné képiben reájártak nyomni. Timár Mihálytól hallottam, hogy őtet ebédre és vacsorára hítta egynehányszor, és hogy nem ment, reájártak nyomni. Pál kovácsné képiben egyszer lakadalomban is lévén együtt Timár Mihály Pál kovácsnéval, kérte Pál kovácsné Timár Mihálytúl, hogy miért nincsen gyermeke, melyre mondta Timár Mihály Pál kovácsnénak, hogy: – Kegyelmed annak az oka! És mondotta Pál kovácsné: – Mi tagadás benne, még érti kegyelmed az tréfát! Ezeket Timár Mihály beszélte énnekem. Ad plura nihil.

V.

1714. augusztus 8., Máramarossziget

PÓTVIZSGÁLAT PÁL KOVÁCSNÉ SIBAI ILONA ÉS VLAZIN SOFRON FELESÉGE, ANUCZA ELLEN

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 170. sz., 1–4. p.

Spectabilibus[19] perillustribus generosis domini ductori primario caeterisque juratis assessoribus ac jurato notario sedis judiciariae inclytis nobilitatis Szigethienssis dominis nobis colendissimis observandissimis!

Spectabiles perillustres ac generosi domini nobis colendissimi observandissimi!

Servitium nostrorum semper paratissimorum humillime ac recomendatione praemissa! Isten Kegyelmeteket számos esztendőkig szerencsén boldogul éltesse, szívesen kívánjuk! Akarok kegyelmeteknek alázatoson értésére adni, quod vero in hoc anno 1714. die vero 8. Augusti ratione officii tanquam magistratus parancsolá münékünk mostan Szigeti tekintetes nemességnek fő hadnagya, nobilis idősb Kósa György uram, nemes Máramaros vármegye viceispánja, tekintetes nemzetes Csebi Pogány György uram ökegyelme pecsétje erejével valakiket előnkben idéznének, azokat erős hittel megesketnők, és hitek után való fassiójokat relatoriába írnók meg. Annakokáért valakiket előnkbe idéztek, engedelmeskedvén ispán uram pecsétjével megeskettük, minek után való fassiójokat relatoriába írtuk, melyek következnek e szerént:

1. testis Helena Szanislai, relicta Francisci Zajta, iurata, examinata, fassa, annorum circiter 34: ad primum: hallottam másoktól, hogy az midőn Csipásnét megégették, hátramenvén az kertben fejére kócsolta az kezit, keményen sírván, félt, s mondotta is, hogy már őtet is megölik, mint Sibai Ilonát. De reliquis nihil.

2. testis Anna Aztalos, consors Stephani Kovács, annorum circiter 45, iurata, examinata, fassa: ad primum hallottam másoktól, hogy mondotta Sibai Ilona, hogy ha néki bíkét hadnak, asszont fogad, az ki meggyógyítja az Szerencsi Josephnek lábát. De reliquis nihil.

3. testis providus Johannes Szálka, generosi domini Josephi Thott inquilinus, annorum circiter 50, iuratus, examinatus, fassus: hallottam az bartfalusiaktól, hogy az Vlasin Sofron felesége, Anucza nagytudományú asszony azféle varázslásban, boszorkányságban. De reliquo nihil.

4. testis Elisabetha Nagy, consors Francisci Kádár, annorum circiter 50, iurata, examinata, fassa: Hallottam, hogy az Vlasin Sofron felesége, Anucza, midőn mondotta Csiszár Mihálynénak az Imre Péterné sütője előtt, hogy: – Én egyéb mesterséget nem tudok, hanem az csillagokból nézem, midőn valaki oly kára felől megtalál, mire mutat és hová igazít. De reliquis nihil.

5. testis Catalina Bökényi, relicta Pauli Munkácsi, annorum circiter 50, iurata, examinata, fassa: hallottam az szájából az Vlasin Sofron feleségének, Annuczának, midőn azt mondotta az Imre Péterné sütőjében, hogy ő semmi ördögi mesterséget nem tud, hanem az csillagokból nézi, midőn valaki kára iránt megkeresi. De reliquis nihil.

6. testis Elizabeta Ungvári, relicta Michaelis Szabó, annorum circiter 55, iurata, examinata, fassa: hallottam Sibai Gergelynétől, hogy Sibai Ilona leveles volt, őkegyelme járta dolgát, de bizonyoson felőle semmit nem tudok. De reliquis nihil.

[...][20]

11. testis Anna Újvári, relicta Ladislai Szalontai, annorum circiter 40, jurata, examinata, fassa: hallottam Püspöki Ferenctől, hogy a felesége sokáig betegeskedvén mondotta, hogy Sibai Ilona ette meg, az fejére merne eskünni. Az Vlaszin Sofron feleségét, Anuczát hallottam, hogy jó varázsló, de bizonyoson nem tudom. De reliquis nihil.

12. testis Catalina Pribék, consors Stephani Thot, annorum circiter 62, iurata, examinata, fassa: hallottam Bökényi Josephnek az szájából, hogy Kóka Péter hadnagyságában, midőn nemesség szolgája volt, Tokajtól az felesége anyja, Sibai Ilona hozta volt haza. De reliquis nihil.

13. testis Paraszka Usztics, relicta Nicolai Rostás, annorum circiter 54, iurata, examinata, fassa: az Vlasin Soffron feleségét hallottam, hogy jó varázsló. Tudom azt, hogy Máthé vargának elvész egy üsti. Hivják az Soffron feleségét, Annuczát, hogy mongya meg, ki lopta el az üstöt. Megvétette valaki! Magam most is megesküszöm, hogy mi el nem idegenítettük! De reliquis nihil.

14. testis Margareta Bökényi relicta Francisci Pribék, annorum 60, iurata, examinata, fassa: hallottam Philep Demeternétől, midőn mondotta, hogy Sibai Ilona kendertörővel jár éccaka, s azzal rontja az embereket. Az pestis előtt hallottam azt is, hallottam az piacon, hogy Pál kovács féltiben vette feleségének Sibai Ilonát, minthogy legénye volt, félt, hogy megveszti! Ki miatt sem él, sem hal! Az Vlasin Sofron feleségét tudom bizonyoson, hogy nagy tudománya vagyon az varázslásban. Az felszigeti asszonyok, ha valami kárt vallottak, mindjárt hozzá mentenek. Mondottam sokaknak, hogy láttam hozzá menni: – csak menjetek, mert az nektek Istenetek! De reliquis nihil.

15. testis Juditha Kovács, relicta Georgii Kovács, annorum circiter 38, iurata, examinata, fassa: hallottam Fejér Mátyásnétól, minthogy nálam volt fogva, midőn megvallatták, visszahozván kérdeztem őtet, kikre, s mit vallott? (mert azt mondá nékem, hogy az kiket tudott, ki vallotta) akkoron mondá, hogy: – Sibai Ilona tiszta boszorkány! Azt is mondá, hogy mind kivallottam, az kiket tudtam, de talán csak megégetések afelől láttatott búsulni rajta. Gergely Jánosné felől nem tudok s nem hallottam egyebet, hanem ezelőtt két esztendővel volt nálla egy Török országból szabadult rab szálláson. Minthogy egyedül voltam, hozzám hívtam, s csakhamar az lábom rútul kiveszett. Látván, hogy Gergely Jánosné az rabért haragszik, visszabocsátottam, az lábom is csakhamar meggyógyult. Az Vlasin Soffron felségét, Anuczát tudom, hogy varázsló asszony. De reliquis nihil.

16. testis Elizabeta Budai, consors Stephani Lakatos, annorum circiter 31, jurata, examinata, fassa: az Vlasin Soffron felesége felől tudom ezt, hogy hozzám jöve egy poltura kásáért. Látván, hogy búsulok, azt kérdi, miért? Megmondám, hogy egy szép keszkenőmet loptak el. Mindjárt biztata, hogy nem vész el, senki nem fel szedte, mégis odavagyon. Azt is minden kénszerítés nélkül mondá, hogy ha kívánom, Török országból idehozza az török uramat. Megbetegszik ugyan, de abba meg nem hal. Kire mondék neki: – Énnékem ne hozd, vagyon egy uram, megérem véle! De reliquo nihil.

17. testis Catalina Igyártó, consors Stephani Püspöki, annorum circiter 60, iurata, examinata, fassa: hallottam Püspöki Ferenctől, hogy az karja annyira megdagadott volt, hogy még az szájához sem vihette, s odahívatta Sibai Ilonát, kit is szidalmazott, fenyegetett, hogy ha meg nem gyógyítja, rosszul leszen dolga! Orvosságot adott az kezének, meg is gyógyult utána. Az midőn tiszta boszorkánynak mondotta s fenyegette, uram őkegyelme hallotta az maga házánál Püspöki Ferencnek. De reliquo nihil.

18. testis Catalina Jánki, consors Georgii Komáromi, annorum circiter 45, jurata, examinata, fassa: hallottam másoktól, hogy Sibai Ilona tud valamit, de bizonyoson felőle nem tudok. Az Vlasin Sofron feleségét, Anuczát hallottam, hogy tud valami mesterséget. Nagy Mihály uramtól hallottam, hogy midőn az felesége megholt, egy szántó vasa veszett ki az házból. Azt meghallván az Sofron felesége, Anucza, bizonyoson fogadta, hogy ha megfizet neki, megmondja, hol legyen, haza is viteti. Hazavitte-e, nem tudom. De reliquis nihil.

19. testis Sára Tar, consors Michaelis Horvát, annorum circiter 28, iurata, examinata, fassa: Hallottam Fodor Mártonnétól magától, hogy az Vlaszin Sofron felesége, Anucza, odamegyen hozzá, szalonnát vagy zsírt hogy adjon neki. Egyszer sem adhatott. Sofronné végigmenvén az Balás Mihály udvarán, bénéz az tehenére az pajtában, s azon estve annyira rúgott az ember után, hogy meg nem fejhették, nem is fejhetik, hacsak valamit nem tesznek eleiben. De reliquis nihil.

20. testis Ilona Bálint, consors Andreae Veress, annorum circiter 50, jurata, examinata, fassa: hallottam másoktól, hogy Sibai Ilona tud valami mesterséget, és hogy Püspöki Ferencnét akkori sok betegségében Sibai Ilona vesztette volna meg. De bizonyost felőle nem tudok. De reliquis nihil.

21. testis Juditha Makai, relicta Georgii Lakatos, annorum circiter 66, jurata, examinata, fassa: hallotta az menyemtől, Eötves András feleségétől, hogy Sibai Ilona minden éccaka odajár, s az urát megnyomja! Az öcsémnek, Bökényi Józsefnek az szájából hallottam, hogy az felesége sokat siránkozott, hogy odaveszett Tokajban. Látván ezt az anyja, Sibai Ilona Tokajból az fák tetején hozta nagy hamarsággal. De reliquis nihil.

22. testis Elizabeta Gönczi, consors Volphangi[!] Godsa, annorum circiter 52, iurata, examinata, fassa: hallottam Csepcsényi Jánostól úgy az kovácslegéntől, Mogyoróssi Mihálytól, hogy Pál kovácsnénak, Sibai Ilonának farka legyen, néha penig nincsen. Azonban 6. Augusti estve Sibai Jánosnak és Sibai Gergelynek azt mondotta, hogy ha ő meghal, minden jószágából részt adjanak az urának, mert az gyermekének nem hagy. De reliquis nihil.

23. testis Ilona Isák, relicta Petri Imre, annorum circiter 40, jurata, examinata, fassa: hallottam Püspöki Ferenctől, midőn a felesége sokat betegeskedett, azt mondotta, hogy Sibai Ilona vesztette meg az feleségét. Az Vlaszin Soffron feleségének, Anuczának az szájából hallottam, azt mondotta, hogy ő tokmálta[21] meg Kondra Demetert, hogy jól él az feleségével. De reliquis nihil.

24. testis Elizabeta Suho, consors nobilis Michaelis Bányász, annorum circiter 40, iurata, examinata, fassa: hallottam régen, hogy Sibai Ilona tud az boszorkánysághoz. Legközelebb az mely nap Fejér Mátyásnét megégették, azon nap mondotta György kovácsnénak, hogy Sibai Ilona tiszta boszorkány, de bizonyoson nem tudom. 2. Hal-

lottam Gergely Jánosnét, hogy ért valamit az boszorkánysághoz, még az nagyanyjától tanulta volna, de bizonyoson nem tudom. 3. Hallottam Dési Jánosnétól, hogy az Vlaszin Soffron felesége, Anucza, az urát nagy kötejből[!], magát is ily nyavalyából gyógyította meg, melyet Fejér Mátyásné cselekedett volt rajtok. Hallottam sokaktól, hogy nagy varázsló, de bizonyoson nem tudom. De reliquis nihil.

25. testis Elizabeta Simon, consors prudentis Michaelis Jósa, annorum circiter 45, iurata, examinata, fassa: 1. Hallottam, mikor Csipásnét megégették, Sibai Ilonát, hogy tud valamit. 2. Az Vlaszin Sofron feleségét hallottam, hogy az csillagokból tudna nézni, s abból varázsolni. De reliquis nihil.

26. testis Elizabeta Kónya, consors Johannis Kodormány, annorum circiter 52. jurata, examinata, fassa: ad primum uti 11. testis. 2. Hallottam Thot Mihálynétól és Kodra Demeternétől, bizonyoson mondották, hogy Vlaszin Sofron feleségének nagy mestersége vagyon az boszorkányságban. Látták szemekkel, midőn az tehenét megfejte, mint babonázta az tejet: az kezét belémártotta, az lábát megmosta, úgy adta el. De reliquis nihil.

27. testis providus Samuel Hatvani, annorum circiter 37, iuratus, examinatus, ad omnia nihil fassus.

28. testis nobilis Petrus Török, annorum circiter 38, juratus, examinatus, fatetur: hallottam Miski Györgytől, midőn mondotta, hogy éccakának idején Veres Martról jövén hazafelé, az Tisza mellett sokáig kísírte Sibai Ilona agár képiben, gyakorta hozzákapdosván. De reliquis nihil.

29. testis Elizabeta Lázár, consors nobilis Gregorii Kabalapataki, annorum circiter 28, iurata, examinata, fassa: hallottam bizonyoson Gulyás Katától, hogy az Vlasin Sofron felesége igen jó varázsló, mert megmondotta, hogy ne féljen, hazajő az ura, az táborban el nem vész. De reliquis nihil.

30. testis Anna Török, relicta Georgii Duranczki, nobilis femina, annorum circiter 45, iurata, examinata, fassa: egyebet semmit sem hallottam egyik felől, hanem hallám Munkácsi Jánostúl, hogy az Sofronné rettenetes hazug, csak csalni tud. De reliquo nihil.

31. testis Catharina Pálfi, consors providi Joannis Kulcsár, annorum circiter 25, jurata, examinata, fassa: én egyik felől sem tudok semmit, mivel nemrégen jöttem ide.

32. testis Elizabeta Tálas, consors providi Joannes Desi, annorum circiter 28, emenda bona fide fassa: azt tudom, hogy amikor uramat megkütötte volt Mátyásné, Sofronné gyógyította meg, s ő vette ki urambúl az kötést. Azt mondotta, hogy: – Láttad-é, Ersók, én most Istenért cselekedtem veled, mivel láttam, hogy búsulsz uradon! Az tehenedet is – úgymond – az ötte meg, az ki uradat megkötötte! Egy alsóapsai oláhot is szabadított meg az kötésbűl két máriásért. Hallottam pedig azt az maga zsellérasszonyától, Titiánától bizonyoson.

33. testis Chatarina Kolcsár, consors nobilis Samueli Rakcsi, annorum circiter 31, iurata, examinata, fassa: hallottam, hogy mikor Csipásnét megégették, akkoron bizonyoson rávallott Pál kovácsnéra, Sibai Ilonára, hogy ő is szint olyan boszorkány mint ő. Maga is mondotta, panaszolta: – Anyámasszonyom, hogy rám vallott, úgy, mint Csipásné. Akkoron volt is valami baja. Sofronnét is hallottam, hogy varázsló volna, az Pribék Mátyásné lábát is az vesztette volna meg. Ezt pedig egy nagy oláh legénytűl hallottam, aki nálam lakott. De coetero nihil.

34. testis Michael Bányai, nobilis, annorum circiter 38, iuratus, examinatus, fassus: tegnap hallottam magától Szűcs Mihálytúl, hogy az elmúlt esztendőben Pál kovácsné reá járt, megnyomta egynéhányszor. Tothfalusi Szűcs Mártonné leányának az lova elveszvén az bércen, azt megmondá Sofronné, hogy hol vagyon. Valamint mondotta, aszerént elékerült, azt tudom bizonyoson. De coetero nihil.

36. testis Anna Décsi, consors Simioni Roĥoni, nobilis foemina, annorum circiter 50, iurata, examinata, fassa: hallottam régen, hogy Püspöki Ferenc nyilvánvaló boszorkánynak mondotta, ki az feleségét megvesztette volna Pál kovácsné, de azolta semmit sem hallottam hozzá. Sofronné felől hallottam, hogy ő gyógyította meg Désit, mikor Mátyásné megkötötte volt. De coeterum nihil.

37. testis Anna Péter, relicta Andreae Meczer, nobilis foemina, iurata, examinata, fassa: Sofronnét hallottam, hogy varázsolni tud. De coeterum nihil.

38. testis Georgius Sibai nobilis, annorum circiter 60, iuratus, examinatus, fassus est: Halacskánéhoz egyebet nem tudok semmit, hanem hallottam, hogy jól tud orvosolni, kenni, Sofronné pedig jól tud varázsolni.

39. testis Panda Szerémi, nobile foemina, consors Pauli Szabó, annorum 35, iurata, examinata, fassa: hallottam Mogyorósi Mihálytúl, az ki György kovácsné szolgálója volt, hogy mondotta: – Az én asszonyomnak farka vagyon, sült boszorkány! Azt is hallottam, hogy egy alkalmatossággal hajnalban rettenetes lucskoson jött haza. Csak bédűlt az házba, az ura tette fel az ágyba szolgájával együtt. Halacskáné felett pedig uti 15. testis fatetur. De coeterum nihil.

40. testis Igyártó Ilona, nobila foemina, consors Sigismundi Kolya, annorum 31, iurata, examinata, fassa: eleitűl fogva hallottam, hogy boszorkányságot tud Pál kovácsné. Püspöki Ferenctűl hallottam sokszor, hogy mondotta, hogy az ő feleségét is Pál kovácsné ette vala meg. De coetero nihil.

[...][22]

Super quamquidem testium fassione literas nostras relatorias sigillis nostris usualis ac subscriptionis manibus ac roboratas fide nostre mediante Deo debita in his extradedimus ac transmissis.

In reliquo perillustris generosis dominationes vestras foeliciter vivere desiderantes manemus.

Datum Siget die et anno supranotata.

Praetitulatarum dominationum vestrarum servi humillimi

Josephus Totth, juratus comitatus Maramorusiensis assessor m. p.

Stephanus Szent Mihályfalvi, juratus comitatus Maramorusiensis assessor m. p.[23]

Aperta[24] die 8. Augusti per me Georgius Kósa, ductor primarius inclyti nobilitatis Sighetiensis m. p.

VI.

[1714. augusztus 8. után, Máramarossziget]

PÁL KOVÁCSNÉ SIBAI ILONA VALLOMÁSA

AZ IRAT: B: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 7. sz., 8–9. p.

Ad examen sine omni tortura Helena Sibai, consors Pauli kovács fatetur:

1. Csepcsényi János hét esztendeje, hogy megnyomott, hajnal felé ezt mondván: – Régen haraguszom reád, most kipótlom, az kik akkor estek rajtam! Gyöngyösinével volt, nem azért mondom, hogy reám esküttCsepcsényi!

2. Garbainé az csirkéjért haragudt meg reám, és éccaka kínzott az nyáron, hogy a kertbül kiűztem a sereget, és megnyomott.

3. Halacska képében éccaka gyakran jártanak reám, mikor az Kósi István uram házok feliben laktam.

4. Bornyát emleget, hogy reáment, s hitte, hogy ez lett Bojkáné.

5. Szerenczi uram lábának semmit nem cselekedtem, hanem magam addig fáradok, hogy az ugocsai nagy leánnyal gyógyítottam, és magam nem tudom gyógyítani.

6. Zilahi Andrásné éjjel hozzám jött, és hívott az Kósi uramék házok feliben, hogy menjek el velek. Én nem mentem, soha nem voltam velek egy társaságban.

7. Garbainéhoz ment Kolya Sára a nyárban estve későn Feketéné[vel], mikor én tehenet fejtem. Az ablakrúl hallottam, hogy: – Menjünk el, megjárhatjuk! Hová, nem tudom Garbainé szavára.

8. Visken lévén vásárra Szent György napra, Kósa Gyurkáné megrészegedett korcsomán, és szállásomra jövén Kósáné éccaka, hítt fére velem, erdőre, hová, ő tudja!

9. Tót Gáspárné megnyomta őtet rútul!

10. Az nyárban jó reggel mentem dagasztóvízért az kútra, láttam az Szerenczi uram kisajtaján kijön utcára.

11. A disznópásztornéja Szerenczi uramnak jő egykor felém. Kérdem: – Jobban vagyon-e Szerenczi uram? Mondá: – Gyógyult, bár veszne el! Ha mit tudnál, bár most csinálnál, ne később! Én mondék arra: – Bizony megszidnálak, ha más volna, hogy azt mondá!

12. Háromszor voltam Fejér Mátyásnéval, leányával, Tatár Mihálynéval és az csősz asszonnyal, Bajkánéval[?] az oldalban éccakára. Egy fa tövire ültem, oda tettenek. Magok elmentek, visszahoztanak, az ágyban tettenek, ajtón, ablakon, én nem tudom. Az leány utólmaradt, Fejér Andrásné biztatott: ne féljek, s nagy csattogással mentenek! Más éccaka is elvittenek, ott énekeltek, tapsoltak. Harmadszor oztán nagy zuhogással hordoztak magokkal az fák tetején, biztattanak, hogy ne féljek! Negyedszer oztán el nem mentem, úgy kínoztak meg, hogy el nem mentem velek.[25]

1 Címzés a 2. lap hátoldalán.
2 A kérdőpontok hiányoznak.
3 Négy tanú – mindannyian Szegedi József zsellérei – semmit nem vall.
4 Öt tanú – akik közül három Szegedi József zsellére – semmit nem vall.
5 A kiadó neve és aláírása hiányzik.
6 A kiadó neve és aláírása hiányzik.
7 Címzés az 5. lap hátoldalán.
8 E vizsgálat szövegében több olyan személlyel találkozunk, akik más alkalommal is megszólaltak. Ebben a vonatkozásban főként a jelen szövegben a 11, 16, 27, 29, 32, 34 és 50-es számok alatt következő vallomásokra utalunk. Ezekben az esetekben a vallomások hasonlítanak vagy részben megegyeznek a szövegünkben következő vizsgálat 23., 12., 18., 4., 49., 50. illetve a 24. számú tanúk állításaival. (Lásd Fasc. 16, 172. sz.).
9 A tanúk számozásánál az írnok a 45. és 46. sorszámot kétszer használja.
10 Az összehajtott irat hátlapján két azonos méretű vörös viaszpecsét látható.
11 Más kézzel írott korabeli bejegyzés az 5. lap hátoldalán.
12 Címzés az 5. lap hátoldalán.
13 Széljegyzet: „Zilahi Andrásné."
14 Széljegyzet: „Pál kovácsné."
15 A szöveg lezárását követően, minden megjegyzés nélkül, más kéz írásával következik az 50., 51. és 52. tanúk vallomása.
16 A jelentést összehajtogatva két gyűrűspecséttel zárták, amelyek nyomai a hátlapon láthatók.
17 Más kéz írása.
18 Datálatlan tanúvallomás egy különálló nyolcadívnyi nagyságú papírlapon. Csupán a kérdések számozása alapján vélhető, hogy az 1714. augusztus 7-én felvett tanúkihallgatáshoz tartozik. A tanú megegyezik a III-as számú, korábbi iratban 34. szám alatt valló egyénnel, és mostani vallomása tartalmában hasonlít is a korábban elhangzottakhoz (lásd Fasc. 16, 171. sz.).
19 Címzés a 4. lap hátoldalán.
20 Négy tanú semmit nem vall.
21 A román nyelvű *a tocmi* ige egyik jelentése: 'megegyezni, megállapodni'.
22 Öt tanú semmit nem vall.
23 A hátlapon két pecsét nyoma látható.
24 A megjegyzés a hátlapon található, más kéz írása.
25 A vizsgálat későbbi fejleményei, illetve az ítélet(ek) ismeretlenek. A későbbi évek adataiból nyilvánvaló, hogy Pál kovácsné Sibai Ilonát megégették, Garbainéval pedig az 1732–1736-os évek vizsgálati, illetve pereskedési irataiban újból találkozunk.

6.

1721. február 10., Máramarossziget

MÁRAMAROSSZIGET NEMESI KÖZÖNSÉGÉNEK ÁLTALÁNOS BŰNVIZSGÁLATA A VÁROS TISZAI RÉSZÉN

AZ IRAT: B: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 39. sz., 1–9. p.

Communis[1] inquisitio de hominibus per partem Tybisci commorantibus.
Communis inquisitio anno 1721. 10. Februarii.
[...][2]

62. Törsök Gergelly, ad tertium: Kodra Gábor urat hallottam adtát-teremtettét mondani, úgy a zselléremet is, ebadtával hogy szitkozódott. Ad quartum: hallottam, hogy az félszemű mészáros felesége lopó és kurva volna. Ad quintum: Hallottam, hogy Török Péter Lakatos Istvánnétól vitt egy bélést, úgy tyúkot is lopott volna. Ad octavum: hallottam Szigethi Nagy Mihálytól, hogy Szász Lukátsnéra gyanakodnék a felesége egészségtelensége iránt.
[...][3]

83. Szanyi Márton. Ad primum: Szerentsi uram béresit láttam, hogy az Kigyósi uram zabján mentek, oda pedig nem mehettek gyepűhányás nélkül. Ad sextum: Huszár András fiát tudom, hogy a lovát örökké itthon tartja, s más ember füvit hordja. Ad octavum: hallottam, de nem tudom, hogy Halatskáné mia lett volna olyan hosszas betegségben Püspöki Mártonné asszony őkegyelme. Ismét a felszegben egy asszonynak a kezit megvesztette volna. Barassai Máriához tudom, hogy járnak, de mivégre, nem tudom.
[...][4]

99. Kováts alias Tétsi Pál. Kodormánnénál laktamban egy alkalmatossággal bémenvén, láttam, hogy az asztalon kereszt formálag raktak két darab kenyeret és két darab szenet. Ismét nyáron az eresziben tartott egy kétágú vesszőt, de mivégre s miért, én nem tudom. Továbbá künn az falun tartottak egy tehenet, s engem utánaküldött, hogy hazahajtsam. Nékem meghadta, hogy mikor az életiről annak [az] embernek kihajtom az tehenét, akarmit, ha csak egy vesszőt is, felvegyek, s avval hajtsam haza és itthon az kezibe adjam, aminthogy kezibe is hoztam. Annakutána azt darabonként tördelvén, cérnával öszvekötötte, az fejő sétárba tevén, egész nyáron arra fejte az tehenét!

Ugyan Kodormánnétól hallottam, hogy szidta az maga leányát: – Ördög szállja meg a lelkit! Nyárs lévén az keziben, azt mondotta: Majd általverem ezt az nyársat benned, és megforgatom benned! Annakfelette az asszony reggel elmenvén hazul, elzárta az leánya előtt az kenyeret, s elkezdi az leánya: – Ördög születte országán! Mi haszna, hogy elzárja előttem, mert ő is tud egy kis ördögséget, de én is tudok!
[...][5]

145. Bányai Szabó Jánosné. Ad primum: A mendikánsokat láttam, hogy a porgolátot hordozták, úgy az én kapumat is éjjel elvitték. Magam is utánamentem, hogy eszembe vettem, de már felvágták volt. Láttam, hogy Menyhárt Miklós az Vizaknai kertit

hordotta. Ad quartum: Kigyósi uram legényét, Jeneit láttam, hogy Brassai Máriához járt, de mivégre, nem tudom. Török Gyurkát is láttam, hogy Szabó Andrásnéhoz járt, de mivégre, azt nem tudom. Másoktól hallottam, hogy Török Gyurka a bátyját szidta, az anyját pedig nemcsak szidta, hanem boszorkányozta is. Miatta az anyja ma sem lakhatik otthon.

146. Sibai Ferenc ad primum: a mendikánsokat láttam, hogy ölenként hoztak háromszor is. Ad tertium: csak az napokban hallottam Cseh Pistát, hogy az feleségét menkő teremtettének, kurvának, boszorkánnak szidta. Annakelőtte ugyanőt éjszakának idején hallottam, hogy égre kiáltó káromkodásokat vitt végbe. Az Szegedi Sigmond uram kocsisa az Izán szénát hozván által, adtával, teremtettével káromkodott s mitsoda fia lovaiknak szidta az lovakat. Ad octavum: tudom azt, hogy Török Györgyné az fiának olyan orvosságot keresett, hogy az boritalt elhagyathassa. Ismét Török Györgynét hallottam, hogy Bencze Ersébetet, Menyhárt Miklósnét, boszorkánynak kiáltott, Menyhártné pedig Török Györgynét kurvának. Továbbá Gombkötő Jánosnál, amiolta özvegyember, elégszer hallottam, hogy hol hegedűszónál, hol timboránál éjjel és nappal táncoltak s bolondoskodtanak.[6]

1 A 9. lap hátoldalán olvasható. A vallatási kérdések hiányoznak.
2 Az első 61 tanú vallomásában témánkat illetően egyetlen hivatkozás sincs.
3 Témánkat illetően húsz tanú semmit nem tud.
4 Témánkat illetően tizenöt tanú semmit nem vall.
5 Témánkat illetően negyvenöt tanú semmit nem vall.
6 Az irat ezzel minden befejezés vagy aláírás nélkül véget ér.

7.

1732. november 19.–1733. január 24., Máramarossziget

MÁRAMAROSSZIGET NEMESI KÖZÖNSÉGÉNEK ÁLTALÁNOS BŰNVIZSGÁLATA

AZ IRAT: B: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 7. sz., 18–53. p.

Spectabiles perillustres generosi egregii item ac nobiles domini domini nobis plurimum colendissimi observandissimi!

Salutem servitiorum nostrorum semper paratissimam reccomendationem! Akarunk a Tekéntetes Nemességnek alázatoson jelentenünk, hogy in anno 1732. die 17. Novembris az tekéntetes nemesség elvégezett akaratjából az communis inquisitióra rendeltettünk az végre, hogy egész várost és zselléreket nemzetes vitézlő fő hadnagy Bányai János uram őkegyelme quam magistatus tekintetes nemzetes vice ispány uram ő kegyelme pecsétjével elünkbe állítana, erős hittel megesketnők, és elénkbe adatott utrum szerént és hütök után való fassiójokat leírnók. Mi azért kötelességünknek akarván megfelelnünk, in 1732. die 19. Novembris elkezdett és az communis inquisitiohoz fogván peragáltuk, és kinek hütök után való fassiójokat fide nostra mediante leírtuk, melyek seriatum ilyeténképpen következnek:

Utrum in illustrum eadem annexo sigillo supra specificata ide annecsalván[!] tekintetes nemzetes viceispány uram ő kegyelme, tekintetes nemzetes idős Szegedi János uram őkegyelme nekünk küldött resumált maga őkegyelme jobbágyi s zselléri iránt, prout ex deutro incluso apparet.[1]

[...][2]

4. testis. Georgius Pribék, nobilis, annorum circiter 32, legitime citatus, juratus, examinatus, fatetur: Hallottam Meczer György szájából, hogy mikor megverte az Szüts János fiáért Szüts Mihálynét Meczer György, azolta nyomorodott meg az lábával, és gyanúja Szüts Mihálynéra vagyon.[3] Ad secundum tertium et quartum nihil.

[...][4]

7. testis Michael Thot, nobilis, legitime citatus, juratus, fatetur: Ad primum hallottam maga szájából Szüts Mihálynénak,[5] azt is tudom, hogy nem egyszer, nem kétszer, éccaka akarmicsoda sötét legyen, kását törni elmegyen, azt mondván: – Azért török kását éccakán, hogy ne elegyedjék minden bitang kásája az én kásám közi. Az mellett akármicsoda sötét legyen az kertben, almát, hagymát meglopni, felszedni úgy egyéb kerti veteményeket. Azt is tudom bizonnyal, hogy Mois Lászlónak kertjéből hagymát lopott. Ott megfogván megbékéllett Mois Lászlóval: az ökrét egy hétig odaadván, hogy dolgozzék rajta, csak ne mondja senkinek. Másokat is hasonlóképpen ellopta, holott ő nem vetett, mégis volt kerti veteménye, mégis elég volt neki, falukra vitte ki eladni.

Azt is tapasztaltam Goriczáné iránt egy alkalmatossággal, midőn reggel ebédet ettünk volna, bejöve hozzánk Goriczáné. Híttuk enni (merthogy kásás tejjel főzött volt az feleségem). Az asztalon lévén az tejesfazék, az asztalhoz mene, megnézé az tejesfazekat, beletekintvén, megnézé, onnan az kemencéhez ment, az kezét kemencére tevén, azután

hazament. Estve hazajővén az tehenünk, nem fejhettük meg. Azután mikor megfejtük is, majd víz volt az tehenünk teje. Neki egy tehene volt, mégis elég teje volt. Ma is feji tehenét, elég tejet ad. Hallottam azt Thott Gáspár szájából magától is: – Oda lett Thot Gáspár máléja! Thot Gáspárnak nem lévén, Goriczánénak volt máléja. Toth Gáspár az akkor dohányon vett is kevés málét. Úgy megcsinálta Goriczáné, hogy az málét megutálta az disznaja, hogy reá sem nézett az máléra. De ha korpágt adtunk, azt megette az disznaja, minthogy nincs több egy disznajánál. Ad secundum, tertium, quartum nihil.

8vus testis Sigismundus Tar, nobilis, annorum circiter 30, legitime citatus, juratus, fatetur: Ad primum, secundum nihil, ad tertium, quartum nihil. Ad primum: Egytől s mástól is hallottam, hogy Goriczáné senior nem tiszta asszony.[6]

[...][7]

12dus testis Johannes Tarr, nobilis, annorum circiter 39, legitime citatus, juratus, examinatus. Ad primum hallottam Balog Andrásnétól, most Peleskei feleségétől, hogy agárrá változott, mikor es agár képiben verte meg az ura. Az után a verés után nagyon nyögött. Az ura kérdezvén: – Miért nyögsz? Melyre mondá az leánya: – Mikor az agarat verte meg kegyelmed, akkor az anyám agárrá változott. Ezt még Feketéné leánya szájából hallotta Peleskeiné. Az fia Feketénének, az sokadalomban beszéllették, hogy az anyjuk agyagból egeret is tud csinálni. Ad secundum, tertium, quartum nihil.

[...][8]

14. testis Ladislaus Kollya, nobilis, annorum circiter 33, legitime citatus, juratus, examinatus: Ad primum hallottam Meczer Györgytől, hogy Szüts Mihálynéra[9] volna gyanúja, hogy az lábát ő vesztette volna meg. Ad secundum, tertium, quartum nihil.

[...][10]

18vus testis Stephanus Csiszár, nobilis, annorum circiter 36, juratus, examinatus, legitime citatus. Ad primum hallottam másoktól, hogy Kósa Gyurkáné[11] afféle személy volna, de hogy tudnám, nem tudom. Engemet is fenyegetett, de én félek tőle, megbékéllettem vele. Hallottam azt Meczer Györgytől, hogy megverte Szüts Mihálynét, azóta az lába nyomorék. Mondá: gyanúja reá vagyon. Ad secundum, tertium, quartum nihil.

[...][12]

22. testis, Elizabetha Metzer, consors Johanni Izsák, nobilissa, annorum 32, legitime citata, examinata. Ad primum egyebet nem tudok, hanem azt, magam is jelen lévén, az fiamot sötét éccakának idején az kendermosásba elvivén, magam is keresvén az fiamat, kérdvén Szüts Mihálynét:[13] – Itt vagyon-e Süts Mihályné? Melyre felele: – Itt vagyok! Én erre azt felelvén: – Hű, ördög megsegít, egyszer megülvén! Azzal ebben maradott. De azt is Metzer György bátyámtól hallottam, hogy az lába nyomorodott, minden gyanúja Szüts Mihálynéra vagyon.

23. testis Elizabetha Tálas, consors Johannis Dési, annorum circiter 48, legitime citata, jurata, examinata, ad primum fatetur: Azt tudom, hogy sötét éccaka hozzám jűvén Szüts Mihályné, holott én az Tisza-soron laktam, tűzért. Nem lévén itthon, az gyermekeim otthon lévén, azt felelte: ők adjanak! Azt is tudom, minthogy magam esett, kétszer megvertem őtet, hogy szilvámot lopta sötét éccakának idején. Ő azzal rútul szidott, elszaladott. Azt is hallottam Meczer György szájából, miolta megverődött, azolta vagyon minden

gyanúja Szüts Mihálynéra.[14] Ad secundum nem egyszer, nem kétszer hallottam: ördög adta, ördög teremtettével káromkodott maga feleségére Izsák György. Azt is tudom, hogy Szüts Mihályné, míg leány volt is, mások kertjét meglopta, az Szász Jánosné babját is kertembe hozván, elvitte. Ad quartum nihil.

[...][15]

26. testis consors Georgii Meczer, Catharina Kállai, annorum 27, legitime citata, jurata, examinata. Ad primum tudom azt nyilván és bizonyoson, hogy Szüts Mihálynét,[16] miolta az uram éccakának idején az tóból kikerítette, az uramot megfenyegetvén: – Vár[j] reá, megtanítalak! Azolta az uram nyomorék az lábában. Sőt az uram azt is mondotta: – Tudd meg, Szüts Mihályné, ha az uram lába meg nem gyógyul, megtanítlak, hisz azt tudnád, hogy te vesztettél meg! Melyre felelé: – Én nem vesztettelek, se mással nem cselekedtettem! Ad secundum, tertium, quartum nihil.

[...][17]

30. testis Popa Juliska[?] consors Kodra Kosztini, nobilis, quondam de Szarvaszó, nunc residens in oppido Szigeth, inquilinus Palugyai ex salis ordine,[18] annorum circiter 36, legitime citata, jurata, examinata, fassa: Hallottam maga szájából Meczer Györgynek, hogy ha én, Meczer György Szüts Mihálynéval[19] nem veszekedtem volna, ma nem volnék nyomorék! Ad reliqua nihil.

[...][20]

32. Ponts András, oppidanus hajdonis[21] ex Szigeth, legitime citatus, juratus, annorum circiter 26. Hallottam Székely Jánostól, hogy elsőbben Székely János Totth Gergelytől megbérelvén az földet, azután Kósa Györgyné[22] asszonyom is megbérelte. Kimenvén az föld szántására, az ökrök mikor szántották, úgy megbödtenek, mint az hat ökör. Erre gyanúja volt Kósa Györgynére. Az Meczer György szájából hallottam, hogy miolta az kendermosásban mint járt Szüts Mihálynéval, azóta nyomorék az lába. Ad secundum, tertium láttam, hogy Mikle Péter[23] behozott egy öl sövént a város végiről való porgolátból. Ad quartum nihil.

[...][24]

38. testis Catharina Kápláni, consors Michaelis Kotsi, annorum circiter 59, jurata, examinata, legitime citata. Ad primum hallottam Bartha Istvántól, hogy odajárt, egy alkalmatossággal Govácáné[25] Bartha István uramhoz jővén, minthogy egy tehenet vett volt, meg nem fejhették. Azután requirált is Bartha István uram, hogy valamit cselekedj vele (minthogy Bartha István házában lakott). Azt mondotta: – Egyebet ne cselekedj, az korpában adj kását neki, semmi baja ne legyen! Azután sem fejhette tehenét, azt tudva, hogy olyan tehén volt, mint egy ökör. Hallottam Szüts János szájából, hogy éccakának idején az ablakon kihömbörödött, az udvaron az szekér alá ment. Nézte, hol vagyon, azután látta, hová lött Szüts Mihályné.[26] Hallottam azt is: éccakának idején akarmicsoda sötét legyen, kertről kertre jár és kását tör. Ne legyen, nem lehet olyan sötét, hogy ő az maga dolgát végben nem viszi, kivált éccakának idején! Ad reliqua uti 7mus testis. Az Katona kádast hallottam nem egyszer, hanem szám nélkül sokszor, hogy mind maga, mind felesége, adta tüzet, teremtettével káromkodott, salvo honore sic dictum. Isak György és felesége, nem különben Szüts Mihály János és feleségek, azzal kelnek-feküsznek le is.

[...][27]

41. testis Juditha Veres, consors Johannis Tar, nobilissa, legitime citata, jurata, examinata, annorum circiter 34. Ad primum hallottam Bartha Jánosnétól, hogy Meczér Györgynek Szüts Mihálynéra[28] vagyon gyanúja.

[...][29]

43. testis Maris Balog, consors Stephani Toth, nobilissa, annorum circiter 28, legitime citata, jurata, examinata. Ad primum hallottam Rosi István uram szájából, úgy anyámaszszony szájából, hogy: – Te Kurlikáné,[30] az mi tehenünknek az vaját te veszed s te eszed meg! Timár Györgynét is hasonlóképpen. Ad secundum, tertium, quartum nihil.

44. testis Elizabetha Zajtó[?], consors Johannes Székely alias Komáromi, annorum circiter 28, legitime citata, jurata, examinata. Ad primum hallottam azt Meczer György szájából, hogy az Isak János fiáért az kendermosásban megverte Szüts Mihálynét,[31] melyre Szüts Mihályné felele: – Várj reá, mert ezt megbánod! Azolta vagyon Meczer Györgynek az lábán hibája. Hallottam Rostás Lászlónétól, hogy Sz[ent] György nap előtt való estvén Szüts Mihályné füveket szedett. Erre Rostás Lászlóné kérdé: – Mire szeded ezt az füvet? Arra felelte: – Csak afféle főfájástól való füvet szedek! Ad secundum et quartum nihil. Ad tertium tudom, hogy Szüts Mihályné az hagymánkot, úgy, mint az édesanyámét, nemegyszer, nem kétszer lopta el. Az idén is rajtakapta az édesanyám, hogy ellopta. Hallottam azt is Meczer György szájából, hogy Isák János asztala előtt azt mondotta, hogy ne bánjék úgy az gyermekével s urával, mert elmegyen! Melyre Szüts Mihályné felelé: – Úgy menjen el, hogy az ágak tetején is visszahozom!

[...][32]

48. Guaza alias Beszermény Marika, consors et inquilinus Georgi Pribék, legitime citata, examinata, ad primum: Hallottam egész szigethi béresektől, hogy Szüts Mihályné[33] nem tiszta asszony, Meczernek is az lábát őt hallom, hogy megvesztette. Ad secundum nihil. Ad tertium maga szájából hallottam Isák Györgynek, hogy adta-teremtettével nem egyszer, nem kétszer, hanem szám nélkül káromkodott. Ad quartum nihil hoc addito: Kósa Györgyné zsellére, Lung Vaszilly mind dézsmát, mind maga részét elvitte, hiszen akaratom ellen máris kárban vagyok, mert ökrömnek hasznát elvette.[34]

49. testis Catharina Csont, consors nobilis Stephani Csiszár, annorum circiter 42, jurata, examinata, legitime citata. Ad primum hallottam Meczer Györgynétől, hogy az urát Szüts Mihályné[35] vesztette volna meg. Ad secundum, tertium, quartum nihil.

[...][36]

56. testis Elizabetha Diószegi, consors Petri Kádár, annorum circiter 24, jurata, examinata, legitime citata: Ad primum hallottam magától Meczer Györgytől, hogy minden gyanúja vagyon az lába megvesztésében Szüs Mihálynéra.[37] Ad secundum nihil. Ad tertium bizonyosan tudom, szememmel láttam, ma is az lopó nálam vagyon, hogy Koszti János fia, Koszti István[38] az magyarországi embereknek borát lopni akarván, ad factum találtatott, meg is fogták. Azalatt az Koszti János fia azt mondotta, hogy ő nem ment volna, ha Eötves Jánosné nem küldötte volna. Az mi az Vásárhellyi dolgát illeti, hallottam, hogy Hatvani Jánosné, hogy az leányát el nem vette, azért esett az az elméjében való változása. Kósa Györgynére is volt gyanú, de én semmit sem tudok ökegyelmére. Ad reliqua nihil.

57. testis, Martinus Székely, nobilis, annorum circiter 48, legitime citatus, juratus, examinatus. Ad primum hallottam magam Pál Lakatos szájából, hogy a felesége, Barthos

Mária betegeskedett, az egész tizeddel strázsába menvén, ott veszekedett Pál Lukáts Kósa Györgynével[39] ezt mondván: – Az feleségem gyógyíts meg, mert széllel fúvatom el az porodot! Az is mentette magát, hogy: – Ezen szódnak ura légy! Ad secundum hallottam másoktól, hogy Gombkötő Jánosné Szabó Ferenc[et] még a tömlötzben is élettel tartotta és szerencse lött volna Gombkötőnek.[40] Ad tertium bizonyoson hallottam, hogy Isák Jánostól Szanyi István egy kanca lovat csikóstól ellopott.

58. testis Stephanus Székely, nobilis, annorum circiter 30, legitime citatus, juratus, examinatus. Ad primum hallottam Makai szájából, hogy Török Györgyné, egy tehene lévén Makainénak, annyira elfogyatkozott az teje, hogy teljességgel az mit fejtenek, zsírja vagy tejfele nem volt. Minthogy ott laktunk Török Györgyné házában, az feleségem öszveszólalkozott Török Györgynéval. Török Györgyné éccakának idején sót teszen az tehenek elejében, úgy veszti el az tehénnek tejét. Azután megjött az tehénnek az teje, mikor Makai hazajött, fenyegette, hogy hadnagy úrnak panaszt teszen iránta. Azután az tehénnek az teje megjött. Az sót is bevitte Makainé az tehene elejétől, az kit éjszaka vitt volt Török Györgyné elejiben. Ad secundum, tertium, quartum nihil.

[...][41]

62. testis Johannes Székely alias Komáromi, nobilis, annorum circiter 32, juratus, examinatus, legitime citatus. Ad primum hallottam magától Meczér Györgytől, hogy az ő lábának megvesztése Szüts Mihályné[42] az oka, gyanúja reá vagyon. Secundum, tertium, quartum nihil.

[...][43]

64. testis Elizabetha Talligás, consors Stephani Csiszár senioris, annorum circiter 34, legitime citata, jurata, examinata, fatetur: Ad primum hallottam Makkainétól, hogy az tehenének az tejét elvették. Megfenyegetvén Makai Török Györgynét, hogy ha az tehénnek tejét meg nem adod[!]. Hallottam azt is, hogy gyanúja volt Török Györgynére.[44] Azután miképpen jött haza az tehenének az teje, azt nem tudom. Ad secundum nihil. Ad tertium: hallottam, hogy adtával káromkodott, káposztát, tököt ő lopta el. Ez hallottam Török Péternétől. Hogy Török György anyját megszidta, fenyegette, de azért úgy tudom, hogy falón való üléssel megfizetett.

65. testis Anna Tallyigás, consors nobilis Samuelis Gombkötő, nobilissa, annorum circiter 50, jurata, examinata, legitime citata, fatetur: Ad primum hallottam Bányai Mihályné szájából, hogy az én Sigmond nevű szolgámot, Lágyiné is jelen lévén, Kósa Györgyné[45] tett, az mit tett vele, ő ette meg. Azt is tudom, hogy egy alkalmatossággal hoztam két hordó bort én, Viski Márton egyet. Ára szerént megalkuván az most is mellé letötte pincémben, hogy azt is áruljam ki. Az bor nem költ. Viski Márton uram sokszor reám jövén vele: az bor avagy ne? Erre azt feleltem: – Bizony az kegyelmed bora nem kél! Melyre felele Viski Márton: – Tudom, hogy Kósa Györgyné kéré tőlem ezt a bort, azért nem kél az én borom! Egy alkalmatossággal Kósáné kért valami kötelet, az mint Viski Márton szájából hallottam, akasztott ember kötele volt. Ezért nem kél az én borom. Ad secundum tudom, hogy Tallyigás Györgyné kertiben hordották az város kertjéből káposztát, de ki hordozta, nem tudom. Ad quartum nihil. Ad primum hoc addito hogy az tekintetes Szerentsi uram András nevű szolgálójának az felesége megvervén az fiát Szanyi Györgynek. Vallja előttünk Gombkötő Sámuelné, hogy az tekintetes Szerencsi Ferenc uram sertéspásztora,

András, ennekelőtte 5 esztendővel circiter 5 sertését ellopta, az kit Pászi orru Andrástól hallottam, őtet kell citálni.

66. testis Michael Isák, nobilis, annorum circiter 48, legitime citatus, juratus, examinatus. Ad primum hallottam, hogy Kósa Györgynét46 azféle személynek mondották, de én semmi okát, hogy olyan személy volna, nem tudom. Ad secundum nihil, ad tertium tudom, hogy az Göntz uram, az mint kellett volna, az dézmát be nem adta, úgy, mint Isak János[46] az Pad mezei vetéséből. Ad tertium: adta mondását nem egyszer hallottam Izsák Györgytől. Ad reliqua nihil.

67. testis Maria Balog, consors Johannis [– –],[47] annorum circiter 42, jurata, examinata, legitime citata. Ad primum fatetur. Hallottam, hogy Kósa Györgyné[48] és Szüts Mihályné olyan személyek volnának, de hogy miért olyan személyek, azt nem tudom. Azt is hallottam, Bertalan Mihályné[49] az cégérében akasztott ember kötelét teszi. Miért teszi, azt nem tudja, hogy annál inkább keljen az korcsomája. Ad tertium szám nélkül hallottam Izsák Györgyöt adta-teremtette mondással káromkodni. Ad quartum nihil.

68. testis Martinus Szanyi, nobilis, annorum circiter 60, legitime citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum hallottam azt az magam leányomtól, Pesta Györgynétől, Szirmai leányától pro uti in inquisitione magistratuali facti est, uti omnibus similiter fatetur. Hallottam azt az gyanúságot is Feketénéről,[50] hogy az fiam gyermekét éccakának idején az bölcsőből tornácba kivitték, és fetrengve, sírva az tornácban találtatott. Hallottam Thot Mihály úrtól, hogy egy alkalmatossággal az tehenet meg nem fejhették, az Rónai uram háza eleibe ment, ottan bőgött volt, még bornya felé haza sem jött. Ad secundum, ad tertium nevezetesen tudom, hogy Sz[ent] Mihályfalvi István[51] szénámot, szalmámot nem egyszer, nem kétszer vitte el, a cigány üllőjét ellopta, a zsidónak, Moskónak beadta, azonban most legközelebb [– –] ellopta. Azt tudom, az Izsák János kancáját Szanyi István ellopta pro ut 57. testis fatetur.

[...][52]

70. testis Elizabetha Nánási, consors Michaelis László, annorum circiter 37, jurata, examinata, legitime citata. Ad primum fatetur: hallottam azt egy Aknán[53] lakó asszonytól, nomine Nyasztya, Guazané kért három almát tőle. Ő nem advá, egész éccaka majd megholt az nagy szenvedés miatta. Azután megfenyegetvén Guazanét, semmi baja nem volt Nyásztyának. Ad secundum, tertium et quartum nihil.

71. testis, eadem anno die 2. Novembris, Michael Szabó alias Kőszegi, nobilis, annorum circiter 48, juratus, examinatus, legitime citatus. Ad primum hallottam Péter Györgynétől, hogy Vásárhellyi, minthogy megtébolyodott elméjében, Hatvani Jánosnéra vagyon gyanú, hogy az leányát el nem vette. Ad secundum hallotta maga szájából Kósa János az Kodra Ábrahámnak, hogy éccakának idején hegedűszónál mentenek Mártonnéhoz az korcsomára. Ad tertium az káposztámot ellopták, az nyomot is Kósa Mártonhoz nyomoztam, az csizmájának is az nyomát oda késértem. Az mely éccakán ellopták, más napon sózta be káposztáját. Másra gyanúm nincsen, hanem Kósa Mártonra. Másszor is az szilvámon kaptam. Azt is tudom, hogy határukról az szénámot Bányai Mihályné asszonyom szolgái ellopták, hazahozták, minthogy az én szénám mellett volt az őkegyelme szénája; a magáé ott maradott, az marhák ették meg. Láttam Lingvai Mihályt, hogy az Kósa Márton almáját az kertből elvitte lopva, Kósa Márton nagyon is haragudott érette.

Ad quartum hallottam Péter Györgyné leányától, hogy az atyja, salvo honore sic dictum: – Szart étettem! Egyéb rút szókkal nem egyszer, nem kétszer cselekedte. Nemkülönben az urát a felesége is sokszor rút becstelenséggel mocskolta.

[...][54]

76. testis Elizabetha Tetsi, consors Georgius Ötves, annorum 40, citata, jurata, examinata, fatetur: Ad primum egytől is, mástól is hallottam múló beszédekkel az piacon, hogy Vásárhellyi Mihály ifjú szíjgyártó legény el nem vette a Kósa Györgyné hajadon öcscsét, és sokan gyanakodtak s gyanakodnak, hogy ő kuruzsolta volna meg. Nemkülönben Goázáné is afféle mesterséggel élne. Hallottam hoc annexo, ennekelőtte két esztendővel ezen Goázáné hozzám jövén ecetet kért. Hogy nem adhattam, megveszvén reá gyanakodtam. Mondottam is néki: gyógyítsa meg. S ő, minthogy két gyertyát adtam, s azon tehenemet meggyógyította. Aliud nihil.

77. testis Péter Thordai, annorum circiter 63, citatus, juratus, examinatus, fassus. Ad primum: néhai Pribék Mihály uram egy alkalmatossággal, künn az utcán, én is jelen lévén, Kósa Györgyné asszonyommal veszekedtek. Mondá nemes Pribék uram: – Hallgass, Panda, mert rosszul jársz! Erre felelé Kósáné: – Ha én rosszul járok, kegyelmed is egy rész benne! Item Pribék Jánosné asszonyom az csecsivel rosszul lévén, az borbély kúrálta. Ezt értvén Kósa Gyurkáné mondotta: – Heába gyógyítja az borbély, mert ha én meg nem gyógyítám, senki is meg nem gyógyítja! Aminthogy ő is gyógyította meg.

[...][55]

80. testis Cristina Gyirös, consors Georgii Pribék, annorum 22, citata, jurata, examinata, fatetur: ad primum: ennekelőtte a Miklósi Pál uram házában zsellérkedő Márkuly leányától, Sophitól hallottam (ki is most nekem szolgál), hogy Meczér György a lábával azolta nyomorog, miolta Szőts Mihálynét megverte volt. De coetero nihil.

[...][56]

82. testis Stephanus Rosi, annorum 22, citatus, juratus, examinatus, fatetur: ad primum: a híd végénél házam előtt lakó Kurtinka Vaszijnéra[57] Búlyóczkiné gyanakodott, hogy tehenét megkuruzsolta, azután tehenének semmi baja nem volt. Item Eötves Jánosné is szembe fogta a leányát Kurtinkának, hogy tehenét megvesztette, s a leánya azt felelte: Nem cselekedte az anyám, nem is tud, hanem másnak ígért három máriást, hogy tanítsák arra az mesterségre! Ezeket hallottam a Diósiné leányától. Az peniglen bizonyoson tudom, két esztendeje, hogy egy rossz tehenet tart, bornya nélkülit. Mindenkor fejte, és úgy tudom, ma is feji. Ad secundum nihil. Ad tertium: az én udvaromon lakó Garbai fiának[58] minden beszéde adta s teremtette mondásból vagyon, az atyja intésével is semmit nem gondol.

[...][59]

84. testis Johannes Pánczél, nobilis, annorum circiter 50, juratus, examinatus, legitime citatus. Ad primum hallottam magam Czegényinétől, hogy egy alkalmatossággal egy tehenet vett Tétsőn, hazahajtotta, az tehenet elnyargalták. Minden gyanúja vagyon Garbainéra.[60] Én elmenvén, neki Garbainénak megmondottam, hogy: – A gyanú kegyelmedre vagyon! Azolta az tehene él-é, vagy megdöglött, nem tudom. Ad reliqua nihil.

85. Anna Nyitrai, consors Petri Lakatos, annorum circiter 26, jurata, examinata, legitime citata. Ad primum: hallottam, magam tudom, minthogy egy alkalmatossággal két

lovam elveszett volt, Guázánét megkérdvén: – Mit gondolsz az egyikről? –, azt felelte, hogy: – Az egyik lovatokat ne keressétek, az másik penig ott az katuson[?] vagyon! Azt megtaláltuk. Ad reliqua nihil.

[...][61]

87. testis Bulyotzki János i[d] e[st] Johannes Bulyotzki, annorum circiter 30, juratus, examinatus, legitime citatus. Ad primum fatetur in omnibus uti 82. testis, hoc addito: Az kiknek tehenek tejét elvette, mások is fenyegették,[62] hogy panaszt tesznek ellene, az teheneknek teje újra megjött. Ad secundum, ad tertium hallottam füleimmel Pap Sámuel[63] feleségétől nem egyszer, nem kétszer, hogy adta-teremtettével, tüzes mennykővel az anyját káromlotta. Ad reliqua nihil.

[...][64]

96. testis Helena Dütső, consors Georgii Szanyi senioris, annorum circiter 45, jurata, examinata, legitime citata. Ad primum tudom nyilván, és hússzor is reá esküszöm becsületes nemes emberekkel, hogy az gyermekemet nem más, hanem az tekintetes Szerentsi uram András nevű felesége vesztette meg. Abban meg is holt. Az nem más, hanem az fenn említett tekintetes Szerentsi uram disznópásztorja[65] volt. Ad secundum, tertium, quartum nihil.

97. testis Maria Czekej, consors nobilis Johannis Bulyeszki[!], annorum circiter 55, jurata, examinata, legitime citata. Ad primum tudom azt, hogy Kurtikáné[66] két tehenemnek az tejét elvette. Megfenyegetvén őtet nemcsak én, hanem mások is, azután az én tehenemnek nem volt semmi baja. Ad secundum nihil, ad tertium: hallottam mind magától Pap Sámueltől,[67] hogy káromkodtanak adtával, egyik olyan, mint a másik.

98. Sámuel Csiszár nobilis, annorum circiter 34, juratus, examinatus, legitime citatus. Ad primum hallottam, hogy Török Györgyné[68] iránt, Makainak valami dolga iránt, tehenének teje elvesztése iránt volt kocódások. Az sót éccakának idején ki is vitte Török Györgyné. Azután teheninek nem lött semmi baja. Ad reliqua nihil.

[...][69]

Eodem anno et mense, die vero 24.

104. testis Maria Balás, consors Francisci Szanyi, annorum circiter 46, citata, jurata, examinata, fatetur: Garbainé[70] hogy a boszorkányok zászlótartója volna, egytől is, mástól is hallottam, de kitől, megmondani nem tudom. Ad secundum nihil, ad tertium: Torjai uram hadnagyságában tudom, hogy éccakának idején felszegből Isák János hozzánk jövén, mondotta: – Kárvallott ember vagyok! Kérdém, mi kára van? Melyre felele: A kancámat ellopták, de az csikómat itt egy ló mellett megtaláltam! Kérdém: – Hát az kanca hol van? Azt mondá erre Szanyi István:[71] a Kigyósi uram kerte mellett van megkötve. Kérdem: Ki oldotta el? Felelé: – Én oldottam el. – No, hamis hitű! mondék: – Azt fogják mondani: az ki oda kötötte, az is oldotta el! Item a Debreczeni Jánosné szájából hallottam, hogy Szanyi István a Poncz Mihályné csűriből búzát lopott. Tudom, hogy Sz[ent] Mihályfalvi[72] az Piniczi üllőjét ellopta.

[...][73]

108. testis Anna Nagy, consors Michaelis Poncz, annorum 53, jurata, examinata, fassa: ad primum: Balás Pálné szájából hallottam, hogy az szíjjártó legény igen rosszul járt, mely iránt is azt mondotta: – Ha valami emberi tétemény van rajta, annak ki cselekedte,

annak oda kell menni ahhoz az házhoz. Kósa Gyurkáné[74] el is indult az Fodor Márton házához, és kéredzett be az házban, de be nem bocsájtották. Be nem bocsátván, az kúton háromszor ivott az vederből. Ad secundum nihil, ad tertium et ad caetera nihil, hoc addito: Piniczi szájából hallottam, hogy Sz[ent] Mihályfalvi[75] uram ellopta az üllőjét, és az zsidónál béadta.

109. testis Catharina Tordai, consors Stephani Szanyi, annorum 28, legitime citata, jurata, examinata, fassa. Ad primum: Dobainé fiától hallottam, hogy Vizaknai uramnál való laktában látta Vizaknainé asszonyom Sz[ent] György éccakáján, hogy Feketéné[76] fejte az Vizaknai uram tehenét. Item hallottam Rosi István uram szolgálója szájából, hogy az ifjú Szanyi György leányát éccakának idején az bölcsőből elvitték, s az gyermek azt mondotta, hogy őtet Feketéné vitte el. Ad secundum nihil, ad tertium: Sz[ent] Mihályfalvi[77] uram szájából hallottam száma nélkül az ördög adtát és ördög teremtettét. Item Piniczi szájából hallottam, hogy Sz[ent] Mihályfalvi uram ellopta az üllőjét, és elvitte az zsidóhoz, zálogban beadta. Ad coeterum nihil.

110. testis Anna Szücs, consors Johannis Kegies, annorum 38, jurata, examinata, fassa: Ad primum az menyem mondotta az leányomnak, hogy: – Vigyázzatok, mert Török Györgyné[78] éccaka sót adott az teheneteknek ilyen okon, hogy az Török Györgynének az tehenének teje az ő tehenekre ragadott, az tehén penig üdőre elszáradott, meg is döglött. Ad secundum, ad tertium, ad quartum nihil.

[...][79]

113. testis Ladislaus Orosz, inquilinus Thomae Botka, annorum circiter 30, juratus, examinatus, legitime citatus. Ad primum hallottam Szütts János szájából, hogy Szüts Mihálynénak egy lova vagyon. Nincsen olyan sötét éccaka, hogy Szüts Mihályné[80] azon elmegyen, odajár, reggelre hazajött rajta. Hallottam Meczer Györgyné szájából, hogy az fejére teszi az kezét, hogy ő vesztette meg az urát. Ad secundum nihil, ad tertium: Czigány Jánosnét hallottam, hogy egy [– –] vitt reggel. Kié volt, nem tudom. Az Sz[ent] Mihályfalusi uram leányát láttam, hogy az hadnagy uram telekétől az kertet bontotta. Meglátott, hazaszaladott. Ad tertium hallottam hogy Sz[ent] Mihályfalusi az Piniczi üllőjét ellopta és [– – –][81] uram váltatta ki az zsidótól. Ad reliqua nihil.

[...][82]

116. Sára Szanyi, consors Johannis Debreczeni, annorum 28, jurata, examinata, legitime citata. Ad primum hallottam az Szanyi Ferenc fiának szájából, hogy az scholában látott egy nagy egeret, melyre felelte az Feketéné[83] fia: – Anyám egy kis agyagból ennél nagyobbat tud csinálni, úgy futkároz az házban! Szanyi Györgynének az szájából hallottam, hogy a tekintetes Szerencs Ferenc uram disznópásztor neje az pásztorné gyermekét megverte, azután a Szanyiné gyermekinek az száját félre rontották, az nyavalya is tört bele, meg is holt abban az Szanyiné gyermeke. Ad secundum láttam Szanyinét,[84] egy deákkal az kerten által öszveölelkeztenek. Ad tertium uti antecedens testis. Item hallottam, hogy részegeskedett, melyre az kútra mentemben hallottam szájából, hogy: – Ördög adta, baszom az lelkit!

[...][85]

118. testis Maria Borsai, consors Johannis Gombkötő, annorum 27, jurata, examinata, fassa. Ad primum Fekete leányától hallottam, hogy az anyja[86] agárra s egérre változott vol-

na. Ötves Jánosnétúl hallottam, hogy panaszkodott: tejet egyszeri kérésére Garbainénak nem adott egy estve. Akkor én reggel is az tehene Ötves Jánosnénak kétrét görbedt. Reggel mégis az mit fejhetett, odaadta Garbainénak, és azután megjött tehenének teje. Ad secundum nihil, ad tertium: Piniczi szájából hallottam hogy Sz[ent] Mihállyfalvi István[87] uram ellopta az üllőjét és bevitte az zsidónál. Ad caetera nihil.

[...][88]

121. testis Elizabetha Öregdi, consors Francisci Sibai, annorum circiter 42, jurata, examinata, legitime citata. Ad primum hallottam, hogy az sót kivitte éccakának idején az Makainé tehene eleibe. Vetélkedtek egymás között, hogy: – Te loptad el az tehenemnek az tejit! Ezt az sót penig Török Györgyné[89] vitte az tehén eleiben. Ad secundum nihil, ad tertium hallottam az sertéspásztortól, Andrástól, hogy az kerítéseket kihajtva ördög adtával káromkodott. Láttam, hogy Kurtikánénál lakik Hök Lászlóné, hogy az porolátról elhozott vesszőt.

122. testis Catharina Menyhárt, consors Georgii Gat, annorum circiter 24, jurata, examinata, legitime citata. Ad primum. Hallottam, hogy Vásárhellyit megvesztette Kósa Györgyné,[90] de én abban semmit sem tudok. Ad secundum, tertium, quartum nihil.

[...][91]

127. testis consors Csont János nobilis, annorum circiter 36, legitime citatus, juratus, examinatus. Ad primum Vizaknai uram feleségétől, az ki boldogul kimúlt, éccakának utána, hajnal előtt megfejte az Vizaknai uram tehenét Feketéné.[92] Hallottam azt is ifjú Szanyi György úrtól, hogy az gyermeket Feketéné kivitte, az tornácból vitték be. Ad secundum hallottam, minthogy magamon esett: öszveveszvén, ördög adtával Botka János[93] káromkodott. Ad reliqua nihil.

[...][94]

130. Johannes Szilágyi, legitime citatus, juratus, examinatus, annorum circiter 40. Ad primum hallottam Kósa Györgynét és Feketénét,[95] hogy azféle mesterséggel élnénk, de semmi okát nem tudom. Ad secundum, tertium, quartum nihil.

[...][96]

132. Franciscus Sibai, nobilis, annorum circiter 45, legitime citatus, juratus, examinatus. Ad primum tudom azt nyilván és magamon tapasztaltam, hogy egy alkalmatossággal én és Pribék Mihály Kósa Györgynéhez[97] bemenvén valami kenyérvakarót kivett az asztalfiából, azt megévén megbetegedtünk. Azután ha meg nem jelentődött volna, úgy Pribék Mihály Fejér Annokhoz nem ment volna, meg kellett volna halnunk. Ad primum uti testis 98. fatetur. Ad secundum, tertium, quartum nihil.

[...][98]

135. Elisabetha Fekete, consors Petri Pankai, annorum circiter 36, legitime citata, jurata, examinata. Ad primum tudom, hogy az nyáron az tehenemnek az tőgye megveszett. Kérvén tejet töllünk, nem adhattunk. Gyanúnk Garbainéra[99] vagyon. Ad secundum, ad tertium hallottam Pap Sámueltől,[100] úgy, hogy ebszülöttével, lelkével káromkodott. Ad reliqua nihil.

[...][101]

138. testis Johannes Balás, nobilis, annorum circiter 44, legitime citatus, juratus, examinatus. Ad primum hallottam Bartha Istvántól, hogy miolta Guazáné[102] az házba ment

lakni, azolta az tehenének semmi hasznát nem veheti. Azt penig szememmel láttam, hogy az macskája az hol az udvaron bejár, kapcát, rongyot rakott az kapufélfára. Füvet is láttam, hogy szedett, de mi végre, azt nem [tudom]. Ad secundum, ad tertium hallottam az Mois László szolgája,[103] hogy sokszor, nem egyszer, nem kétszer, hogy – salvo honore – ördög adta, teremtettével káromkodott. Ad reliqua nihil.

139. testis Michael Pribék, nobilis, annorum 36, legitime citatus, juratus, examinatus. Ad primum hallottam másoktól, hogy Guazáné[104] olyan mesterséges asszony volna, de mért, én azt nem láttam. Ad secundum nihil, ad tertium hallottam az Miklósi uram fogadott emberétől, hogy az ökröket elvesztették, hogy mennykő teremtettével káromkodott egy Simon.[105] Ad reliqua nihil.

140. testis Elizabeta Magyar, consors Michaelis Bányai, legitime citata, jurata, examinata. Ad primum hallottam Metzer Györgynétűl, hogy az urát Szüts Mihályné vesztette volna meg. Ad secundum, tertium, quartum nihil.

141. testis Helene Szaniszlai, consors Michaelis Fejéregyházi, nobilissa, legitime citata, jurata, examinata. Ad primum hallottam Rostás Lászlónétól, hogy nem tiszta asszony volna, mert nincs olyan éccaka, hogy egy rossz lova vagyon, azon jár örökké. Azt is Rostánétól hallottam, hogy füveket szedett Szüts Mihályné[106] Sz[ent] György nap előtt. Hallottam azt is Szüts Jánosnétől, hogy szánts-vess! De az ura neki azt mondotta, hogy: – Ha szántok, de mivel vessem be? – Ne búsulj, mert leszen búza! Melyet is éccakának idején vete, azzal is berenált. Azt is hallottam Szüts Mihály szájából, hogy szép dolog az ki lopni tud, mert elél utána! Ad secundum nihil. Ad tertium tudom azt nyilván, hogy fokhagymámot is ellopta. Másoktól is hallottam, hogy málét lopott Rusz Vaszijtól és meg is verte, azután ökrit adta békességben. Ad tertium, quartum nihil.

[...][107]

143. testis Maria Jurcza, consors Ladislai Rostás, annorum circiter 32, jurata, examinata, legitime citata. Ad primum láttam most Sz[ent] György nap előtt való napon, hogy Szűts Mihályné[108] az Biró János uram kertjében valami füvet szedett az kötőjébe. Én odamentem, kérdém: mire szeded? Utána azt mondá: – Az gyermeknek fejét mosom meg vele. Ad secundum, tertium, quartum nihil.

144. testis Stephanus Fejér, nobilis, annorum circiter 27, legitime citatus, examinatus, juratus. Ad primum hallottam Makkainétől, hogy Török Györgyné[109] az tehenének tejét elvette. Ad secundum, tertium, quartum nihil.

145. Johannes Sibai, nobilis, annorum circiter 39, juratus, examinatus. Ad primum hallottam, hogy Szüts Mihályné és Guazané[110] olyan tudományos asszonyok volnának, nem kár volna őket megégetni. Ad secundum, ad tertium hallottam Jakab fiától, Alekszétől, hogy ördög adtával káromkodott. Hallottam azt az Lupászka fiától, hogy Bartha Mihály szidta ilyen szóval (salvo honore sic dictus): – Baszom a lelkedet te, mert megtanítlak! Ad reliqua ad tertium hallottam Csiszár Sámueltől, hogy Eötves István Hosszuligetről egy szekér vagy szán szénát elhozott, ellopott, az kit az inasa mondott, hogy ellopta. Azonban búzát is hallottam, hogy Eötves István[111] az nádas mellől ellopott, de kié volt, azt nem tudom. Ezeket Csiszár Sámueltől hallottam.

146. testis Anna Csáki, consors Stephani Kékesi, oppidana, annorum circiter 36, legitime citata, jurata, examinata. Ad primum hallottam, hogy Szüts Mihályné[112] ennekelőtte

három héttel füvet szedett Sz[ent] György nap előtt való napon, és az Toth Josef uram kertjében szedett, mire, azt nem tudom. Hallottam Meczér Györgytől, hogy Szüts Mihálynéra vagyon gyanúja, hogy az ura lábát Szüts Mihályné vesztette meg. Hallottam Nagy Mihálynétől, hogy az hagymáját ellopta Szüts Mihályné, s semmit tőle az kertben meg nem tarthat. Ad secundum, tertium et quartum nihil.

[...][113]

148. testis Martinus Balás, nobilis, annorum circiter 25, legitime citatus, juratus, examinatus. Ad primum hallottam Mois Lászlótól, hogy az teheneknek az vaját elvette. Azt is hallottam, hogy ha egyvalaki kertjén általmegyen, örökké füveket szed, de mi okra szedi, azt nem tudom. Azt is asszonyemberektől hallottam, fenyegették az asszonyok, hogy többször az kenderemen általmenvén, mert megtanítlak, megtanítunk! Ad secundum, tertium, quartum nihil. Ez penig volt Szüts Mihályné.[114]

[...][115]

150. testis Simeon Szálka, judex oppidi, annorum circiter 32, legitime citatus, juratus, examinatus. Magam láttam, hogy Szüts Mihályné[116] az város felső végin az kertben, az én kertemig örökké füvet szed. Én és feleségem kérdettük, mire szedi? Azt felelvén, hogy valami gyermekek orvosságának szedi. Mire szedte, az ő lelke tudja! Meczer Györgynek maga szájából hallottam, hogy miolta az kendermosóban Szüts Mihálynét az ostorral vagy baltával megütötte egyszer farban, akkor megfenyegette Szüts Mihályné: – Várj reá, megbánod ezt! Azóta megnyomorodott, most is nyomorék az lábárúl. Ad secundum, tertium hallottam Tóth Mártonnak[117] szájából, hogy maga szolgáját nem kétszer, hanem száma nélkül ördög adta, ördög teremtettével káromkodott és szidta. Izsák György[118] szájából elégszer hallottam, hogy ördög adtával káromkodott. Ad reliqua nihil.

151. testis Anna Komáromi, consors Georgii Kósa,[119] annnorum circiter 52, jurata, examinata, legitime citata. Ad primum, secundum, tertium, quartum nihil.

152. testis Stephanus Borsovai, oppidanus, annorum circiter 48, legitime citatus, juratus, examinatus. Ad primum hallottam Áts István uramtól, hogy a szomszédok panaszkodtanak, hogy az elmúlt nyáron Guazané[120] vette volna el az teheneknek az tejét. Ad secundum, tertium, quartum nihil.

[...][121]

154. Gasparus Tálas, annorum 49, legitime citatus, juratus, examinatus. Ad primum hallottam Havrilánétól, hogy tavaly az mezőre kimenvén, az disznaját meg akarván lőni, nem volt annyi lelkem, hogy meglőjem! Ezt magát[ól] Havrillyánétól, tekintetes viceispán uram jobbágyasszonyától: – Ha megnézi az puskát, senki se talál, mert el nem sül az puskája! Ad secundum, tertium tudom, hogy bíróságomban Szüts Mihálynétól egy vékony kötelet jó hajnalban elvettem, az kit ellopott, mind köles, és zsákja ma is nálam vagyon. Ad quartum nihil. Tudom azt, hogy Péter György az dézsmát a Cseren fejte, melyet ellopta az nyáron.

[...][122]

158. testis Stephanus Bartha, nobilis, annorum circiter 58, legitime citatus, juratus, examinatus. Ad primum tudom nyilván azt, miolta az házamtól Guazané[123] az házamtól elment, azolta az tehenemnek vaját a tejnek elvette, azolta őreá vagyon gyanúm, hogy ő cselekedte az feleségem ellen és marhánk ellen.

159. testis Ladislaus Mois, nobilis, annorum circiter 36, legitime citatus, juratus, examinatus. Ad primum hallottam Todor Mártontól, hogy mikor Vásárhellyi úgy járt, Kósa Györgyné[124] odajött Todor Mártonhoz, gyanúja vagyon Kósa Györgynéhez. Ad secundum nihil. Ad tertium Isak Györgytől[125] hallotta, hogy ördög adtával, teremtettével káromkodott. Ad reliqua nihil.

[...][126]

162. testis Anna Vajna, consors Johanes Sibai, annorum circiter 30, legitime citata, jurata, examinata. Ad primum prouti testis 98. fatetur. Ad secundum hallottam, hogy Csiszár Mihály uram felesége[127] Györgyit szerette volna, ma is szereti, mi okra nézve, nem tudom. Ad reliqua azt panaszolta Áts Miklósné,[128] hogy unokája megütötte.

[...][129]

165. testis, Anna Kis, consors Johannis Szüts, nobilissa, annorum 40, legitime citata, jurata, examinata. Ad primum hallottam azt, hogy Szüts Mihálynét[130] úgy tartották, hogy az tehene után sok hasznot vett. Mire jár a mezőre, azt én nem tudom. Azt tudom, hogy másképpen járt a mezőre. Sötét éccaka járt, mire járt, azt sem tudom, de harmadnapig odajárt, elhagyván negyed holnapi gyermekét. Nincsen olyan éccaka, hogy karót meg nem tör, és kertből akármit fel nem szed. Ad secundum, tertium tudom azt, hogy mikor dézsmát hordottak, akkor ment Szüts Mihály feleségével, hoztanak, az mit hordottanak, de kié volt, honnan hozták, nem tudjuk. Azt is tudom, hogy nekem búzám nem volt, néki búzája nem lévén, elvetette éccakának idején. Ad reliqua nihil. Ad tertium hoc addito: hallottam Nagy Mihályné asszonytól, hogy új hagymáját, káposztáját, Szüts Mihályné, úgy másoktól is, hogy egy éccaka nincsen, hogy nem lopna.

[...][131]

167. testis Elizabetha Ponts, consors Andreas Szalontai, annorum 50, legitime citata, jurata, examinata. Ad primum fatetur: hallottam Butsi Istvánnétől, hogy az nyáron teheneknek hasznát nem vehettem. Gyanúm volt Guazánéra.[132] Hallottam azt is Fodor Márton feleségétől, hogy Vásárhelyi Miska miképpen járt, egész gyanújok volt Kósa Györgynére,[133] hogy ő tett volna valamit vele, de én azt nem tudom, miért, sókat nem tudott adni[!]. Ad secundum, tertium, quartum nihil.

168. testis Maria [– –],[134] consors Michaelis Szüts, annorum circiter 26, legitime citata, jurata, examinata. Ad primum fatetur: tudom azt, hogy ennekelőtte négy esztendővel hozzám jövén másunnét, mert valami almát, kebelében mi lehetett, azt sem láttam, s tudom, hogy az kertemen általment. Arra felele Guazáné: – Várj reá, mert megtanítlak azért! Azt tudom, hogy adós lévén egy véka almával ő, úgymint Guazáné, nekem azt mondá: – Ne búsulj, mert én neked megfizetek! Azon éccaka az csecsemet fogdosta, abból lettem roszszul. Melyre gyanúm nem másra, hanem Guazánéra vagyon. Az tehenemnek tejét, itthon nem lévén, elvették. Magam az faluban lévén, elvették. Egész gyanúm Guazánéra. Csak olyan volt az tehenemnek az teje, mint az savó. Ad secundum nihil, ad tertium: hallottam az uramtól, hogy ki reá, másra vagy marhájára megharagszik, azt nem egyszer, nem kétszer ördög adta, teremtettével káromkodik magam és mások ellen. Egy alkalmatossággal megharagudván Szüts Jánosnéra, megverte, ezekkel az káromkodó szókkal illette. Azt is hallottam az harmincados András nevű szolgájától, hogy az Izán azmint általjött, mind harmincados uramot, mind marháját ördög adta-teremtette szókkal illette. Ad reliqua nihil.

169. testis Elizabetha Hunyadi, consors Stephani Borsovai, oppidanus, annorum circiter 43, jurata, examinata, legitime citata: ad primum: hallottam magától Meczer Györgytől, hogy egész gyanúja Szüts Mihálynéra volna, hogy ő vesztette volna az lábában. Hallottam Bartha Istvántól, hogy egy tehenet vévén, az teje elveszett, mióta Guazané az udvarokon keresztül jár. Ad secundum, ad tertium: hallottam Czigány Istvánnétól, hogy ablakom alatt lakott, hogy gyermekét szidta ördög adta-teremtettével. Hallottam Fejéregyházi Nagy Mihálytól, hogy Szüts Mihályné hagymáját ellopta, Fejéregyházi Mihálynénak. Ad reliqua nihil.

170. testis Johannes Szüts, nobiles, annorum circiter 39, legitime citatus, juratus, examinatus. Ad primum tudom és szememmel láttam azt, hogy Szüts Mihályné az tehenét estve, éccakának idején fejte meg. Reggel, mikor az csordát kihajtották, az Cseren járt az csorda, úgy csapta tehenét utána. Azt is hallottam Szüts Mihály bátyámtól, hogy az feleségét sokszor boszorkánynak mondotta. Azt is tudom, hogy éccakának idején nem lehet olyan setét, hogy el ne menjen, gyermekét odahagyja. Az ősszel is elment lóháton, három zsákot vitt el lóháton. Minthogy egy lovok volt, azzal mit hozott, ő tudja. Azt is tudom, hogy a bátyámnak nem volt több búzájok két vékánál, de mégis bevetett hét fertály földet. Azt is hallottam Szüts Mihály bátyámtól, hogy: – Feleségem, mivel vetjük be, mert nekünk annyi búzánk nincsen? Az felesége erre azt felelte: – Ne búsulj azon, mert polyvát is bevetem, ha egyéb nem leszen! Azt bé nem vethetik, hanem másnak felében adta. Ad secundum, ad tertium tudom azt, hogy mikor dézsmázásnak ideje volt, bátyám feleségestől elment szekérrel. Mit hoztanak, azt én nem tudom. Ez penig volt éccakának idején. Ad reliqua nihil.

171. testis Helena Szabó, consors Georgii Imre, annorum circiter 19, legitime citata, jurata, examinata. Ad primum hallottam másoktól, hogy Szüts Miályné és Guazané nem volnának tiszta személyek. Ad secundum, tertium: hallottam Sz[ent] Györgyi uram Pontz Mihály nevű szolgálójától, hogy ördög adta, teremtette nem egyszer, nem kétszer káromkodott. Ad reliqua nihil.

[...][135]

173. testis Elizabetha Munkátsi, consors quondam relicta Michaelis Csiszár, annorum circiter 39, jurata, examinata, legitime citata. Ad primum tudom, én magam voltam, én vezettem be az Guazáné mostohaleányát, mikor az atyját megölték. Az atyja testéhez bevezettem az leányt. Mihelyt mentem, az nyavalya kitörte. Engemet mellőle eltaszított Guazáné. Láttam azt is, hogy az házban fél oldalát pökte az tenyérrel együtt. Székely Józseftől hallottam azt, hogy engemet, ha én akartam volna, az boszorkányságra Kósa Györgyné, három sing vászonért, megtanított volna Fejér Istvánné előtt. Ad reliqua nihil.

[...][136]

175. testis Sophia Munkátsi, relictae defuncti Matthiae Varga, annorum circiter 36, legitime citata, jurata, examinata. Ad primum, secundum nihil. Ad tertium Vas Istvánnétól, hogy ördög adta-teremtettével káromkodott. Hallottam Szálka Simon házánál ifjú Bartha Mihály szájából, hogy Szüts Mihályné azt mondotta: – Ha én ott nem vagyok is, akar Izán, Tiszán az ki mennyi halat fog, én azt tudom! Kollya Sigmondnét hallottam, hogy porgolátot rontott s égetett. Ad quartum hallottam Rostás László leánya az anyjára támadott sok rendben, még meg is akarta verni!

[...][137]

177. testis Maria Üveges, consors Francisci Bukits, annorum circiter 42, legitime citata, jurata, examinata. Ad primum hallottam soktól, hogy Guazáné azféle mesterséges asszony volna, de én semmit hozzá nem tudok. Ad secundum, tertium hallottam, hogy az Kékesiné fiai atyját, anyját káromolják, ördög szültével. Azt tudom, láttam, hogy Mikle Péterné az porgolátot, úgy Kolyáné, hordották.

178. testis Susanna Lingvai, consors Martini Balás, annorum circiter 22, legitime citata, jurata, examinata. Ad primum hallottam azt az szomszédságomtól, hogy miolta Guázáné onnan elment, azolta az lábai Buszkál [?] Istvánnénak megnyomorodott. Ad tertium hallotta Czigány Gábornétól, hogy Szüts Mihályné, még az búza lábán volt, az búzafejet elszedte. És azt is Szüts Jánosnétól hallottam, hogy mondotta. – Ugyan hol jár kegyelmed annyit, örökké hord haza? Arra azt felelte Szüts Mihályné: – Minden ember vonja fel az seggit! – salvo honore sic dictum – ússzon eléggé!

179. testis Martinus Fodor, nobilis, annorum circiter 55, legitime citatus, juratus, examinatus. Ad primum hallottam másoktól, hogy Guázáné olyan mesterséges asszony volna, de nyilvánvalót nem tudok. Úgy Fekete Jánosné is olyan volna. Ezt Szanyi Györgytől hallottam. Az leányát is az kolcs likán vitte ki Feketéné, és minden gyanú reá volt. Hallottam, mikor Pál kovácsnét megégettette az tisztelt nemesség, hogy Kósa Györgyné, Garbainé és Pribék Mihályné olyan személyek volnának, de okát nem tudom. Hallottam Bartha Mihálynétól, hogy Szüts Jánosné mondotta volna, hogy az gyermeki nem tanulnak és semmit sem tudnak. Melyre Szüts Mihályné azt felele: – Ha megégetnek, az gyermekim semmit sem tudnak! Arra Szüts Jánosné felele: – Hiszen nem égetik meg kegyelmedet, ha nem boszorkány! Szüts Mihályné erre azt mondá: – Én nem tudom, az vagyok-é, vagy nem!

180. testis Ladislaus Rostás, oppidanus, annorum circiter 52, juratus, examinatus, legitime citatus: Ad primum hallottam Meczer Györgytől, hogy Szüts Mihálynéra vagyon minden gyanúja, hogy ő vesztette meg. Ad secundum nihil, ad tertium hallottam azt, hogy az tekintetes Szerentsi uram ökegyelme Róna vizén lévő malmában lakó Kerkén László ördög adta, teremtettével káromkodott. Ad reliqua nihil. Jánki Istvánt láttam az Biró Ferenc uram kertjéből sövént vitt el.

181. testis Duranszky Borbara, consors pie defuncti Stephanum Fejér, annorum circiter 30, legitime citata, jurata, examinata. Ad primum hallottam Székely Sofitúl: – Hogyha én boszorkányságát akartam volna tanulni, Kósáné azt mondotta, hogy három sing vászonért megtanít! De ő azt mondotta: – Neki nem kell! Nem is tanulta azt meg. Ad secundum, tertium, quartum nihil.

[...][138]

185. Juditha Makai, consors Michaelis Ankó, annorum circiter 38, legitime citata, jurata, examinata. Hallottam Bartha István uramtól, hogy Guazáné az tehenének az tejit elvette, de én ott lakván, semmit hozzá nem tudok. Ad secundum, tertium, quartum nihil.

[...][139]

187. testis Elizabetha Kósa, consors Petri Mikle, annorum circiter 36, legitime citata, jurata, examinata. Ad primum hallottam azt Szőcs Mátyásné szájából, hogy az kezemet reá merem tenni Guazánéra is, hogy tiszta sült boszorkány! Sárkánytól hallottam, hogy

Szüts Mihályné éccakának idején az Szalaványban járt. Mit cselekedett, nem tudni! Ad secundum, tertium, quartum nihil.

188. testis Éva Thordai, consors junioris Lukáts, nobilissa, annorum circiter 21, legitime citata, jurata, examinata. Ad primum hallottam, hogy Kósa Gyurkánét, Garbainét mondották volna, hogy boszorkány volna, de én semmi okát nem tudom annak. Ad secundum hallottam azt, tudom, hogy az szolgáló Lőrincz Györgyhöz fonóban jártak, az éccaka is ott hegedültenek, mulatoztanak, azt magam hallottam. Ad reliqua nihil.

[...][140]

190. Sára Sipos, consors Ladislai Majos, annorum circiter 26, legitime citata, jurata, examinata. Ad primum hallottam Bartha István uraméktól, hogy Guazáné az tehenének tejét elvette. Ad secundum, tertium, quartum nihil.

[...][141]

194. testis Johannes Incze, nobilis, annorum circiter 36, legitimus citatus, juratus, examinatus. Ad primum tudom, hogy egy alkalmatossággal tétsi vásáron vettem egy szép tehenet borjastól. Hazahozván Guazá Iván feleségestől, Guazánétől: – Adja nekem azt az tehenét! Én mondék nekik: – Ne kérjétek, mert én nem adom azt az tehenet! Az tehénnek teje elvesz[ett], maga is szemlátomást elszáradott, az bornyú megdöglött ugyancsak! Ad secundum, tertium Petrástól hallottam, hogy egy kötél szénát vitt az magam szénájából.

195. testis Elizabetha Bányai, consors Johannis Ponts, annorum circiter 24, legitime citata, jurata, examinata. Ad primum hallottam, hogy mikor Barasi Istvánné nálam lakott, az csúzával rosszul volt. Hogy sokat járt Guázáné oda, hogy ő vesztette volna meg. Ad secundum, tertium, quartum nihil.

196. testis Stephanus Kodra, nobilis, annorum circiter 36, legitime citatus, juratus, examinatus. Ad primum hallottam Metzer Györgyöt, hogy Szüts Mihályné vesztette volna meg az lábát. Hallottam Bartha István uramtól, hogy az tehenének az tejét elvette. Bartháné mondotta, hogy megfogatja! Az tehenének az teje megjütt. Ad secundum, ad tertium hallottam elégszer, hogy Isák György uram az sertéspásztor András vulgo Piszi Andrásnak, hogy ördög adta, ördög teremtettével káromkodtanak. Ad reliqua nihil.

197. testis Anna Szigethi, consors Martini Tetsi, annorum circiter 29, jurata, examinata, legitime citata. Ad primum hallottam s tudom, hogy Guazáné olyan személy volna, ki valamit kér, féltükben is adnak neki. Hallottam Bartha Istvánétól, az lába iránt reá volna gyanúja. Ad secundum, tertium, quartum tudom, hogy Mois László az felesége édesanyját megverte.

[...][142]

200. testis consors Stephani Szabó, Clara Panczél, annorum circiter 48, jurata, examinata, fassa. Ad primum Tálas Gáspárnétúl hallottam, hogy az tehenének az tejét az maga zsellére, Ivana elvette. És megfenyegette, azután visszacsinálta az tejét tehenének. Ad secundum, tertium, quartum nihil.

[...][143]

203. testis Michael Bertalan, annorum 46, juratus, examinatus, fassus. Ad primum hallottam Kósá Gyurkáné felől gyanúságot, de én semmi bizonyost nem tudok. Ad secundum nihil. Ad tertium: Pál kovácstúl hallottam elégszer és az szájából, hogy káromkodott adta-teremtette mondással.

[...][144]

205. Johannes Késcsináló, annorum 38, juratus, examinatus, fassus. Ad primum másoktól hallottam, hogy Fekete Jánosné nem tiszta személy volna, de én bizonyost nem tudok. Ad secundum nihil, ad tertium Cepcsényi János szájából hallottam azt is, hogy tüzes mennykővel üttette az maga béresét. Ad quartum nihil.

[...][145]

207. Georgius Mérai, annorum 62, juratus, examinatus, fassus: ad primum hallottam, hogy Kósa Gyurkánét boszorkánnak mondották, de én semmi bizonyost nem tudok. Ad secundum, tertium, quartum nihil.

[...][146]

209. relicta Andrea Tecsi, Sophia Székelly, annorum 28, jurata, examinata, fassa. Ad primum: Kósa Gyurkáné énnekem egyszer azt mondotta, hogy másfél sing vászonért megtanítalak. Az uram jelen lévén, azt mondotta: – Ó, hunc fut, mit beszélsz olyant? Ad secundum, tertium et quartum nihil.

[...][147]

211. consors Georgii Lőrincz, Elizabetha Lázár, annorum 40, jurata, examinata, fassa. Ad primum ezelőtt circiter három vagy négy esztendővel nálam lévén Székely Sophia, azt mondotta előttem, hogy bár békét hadnának Kósa Gyurkánénak, mert nekem is bajom lesz miatta. És ha őtet háborgatják, engemet is háborgatnak. Ad secundum Kádár Péternél lévén az korcsomán Székelly Sophia, én is odamenvén, Pap András is jelen lévén, énnekem azt mondotta, hogy Székelly seggiből nőtt ki egy káposzta, rágja meg az magját, az szarát is egye meg az Székellynének. Jelen voltanak akkor, Szalontai is jelen volt az házban. Item Balog Mihálynétúl hallotta, hogy az Kósa Jánosnál lévő mostani asszony olyan asszony, hogy egyik hágja, az másik ismét reá hág, olyan személy. Ad tertium nihil. Ad quartum Bartha András uram feleségétűl hallottam, hogy Bartha Mihók az édesanyjára reátámadott.

[...][148]

213. Stephanus Panicz, oppidanus, annorum 60, juratus, examinatus, fassus. Ad primum hallottam Kósa Gyurkáné felől valami gyanúságot, de én semmi bizonyost nem tudok. Ad secundum nihil. Ad tertium pásztoroktúl az mezőn hallottam, hogy káromkodtanak, de nevezet szerint nem tudom, kinek híjják, és ki szolgája. Ad coetera nihil.

[...][149]

215. consors Michaelis Mezei, annorum 30, granda existens, bona fide fatetus. Ad primum másoktól hallottam, hogy Kósa Gyurkáné volna olyan személy, de én semmi bizonyost nem tudok. Ad secundum nihil, ad tertium: Pap Jánosné panaszkodott, hogy a fél fássát ellopták és él gyanúja Tóth Gergely uram oláh zselléréhez, az ki az udvaron lakik. Ad coetera nihil.

216. relicta quondam domini Francisci Gyulai, Sára Petes, annorum 63, secundum fidem Deo debitam fatetur: ad primum hallottam Kósa Gyurkáné felől való gyanúságot, de én semmi bizonyost nem tudok s nem is hallottam. Ad secundum, tertium, quartum nihil.

[...][150]

218. consors Josephi Balog, Catharina Debreczeni, bona conscientia fatetur: Ad primum Kósa Gyurkánét hallottam, hogy megrontotta Bartha Istvánné lábát, de én magam sem tu-

dom bizonyoson. Ad secundum: Pap Andrást tudom, hogy Brasai Máriához jár, és Técsi Andrásné is jelen vagyon olyankor. Ad tertium nihi, ad quartum similiter nihil.

[...][151]

223. consors Johannis Borkuti, Catharina Konyhai, annorum 58, jurata, examinata, fassa: ad primum hallottam Török Györgyné szájából, hogy Makainé azt cselekedte, hogy megvárta Török Györgyné, hogy lefeküdjék, és akkor adott sót az tehenének, hogy az tejet elvegye, és ragadjon az Makainé tehenére az tej. Az Török Györgyné tehenének az teje is elveszett. Ad secundum nihil, ad tertium: hallottam Váradi Istvánné szájából az ebek lelkű szitkozódást. Ad coetera nihil.

224. Johannes Szabó, annorum 27, juratus, examinatus, fassus. Ad primum hallottam Kósa Gyurkáné és Garbainé felől, hogy tudnak az boszorkánysághoz, de én semmi bizonyost nem tudok irántok. Item hallottam azt is, hogy Vásárhellyi megtébolyodása is Kósa Gyurkáné miatt esett, az emberektűl hallottam. Ad secundum nihil. Ad tertium hallottam tekintetes vice ispán uram sertés pásztorától, hogy az ördög vagy eb adtával szitkozódott. Ad quartum nihil.

[...][152]

227. testis Josephus Balog, annorum 28, juratus, examinatus, fassus: ad primum Kósa Gyurkáné felől hallottam gyanúságot. Balás Pál lábát is megvesztette volna. Ad secundum hallottam, hogy Toth Gergely uram pincéjében András mesterné az pincében hált volna az némettel. Ad tertium hallottam az viceispán uram sertéspásztorától, hogy ördög adtával, teremtettével szitkozódott. Item láttam szemeimmel, hogy Sz[ent] Mihályfalvi István uram felrakta az Csorba László szénáját. Ad coetera nihil.

228. Stephanus Remetei, annorum 32, juratus, examinatus, fassus. Ad primum tudom s hallottam, hogy mikor Horváth György sógor eskettetett, Kósa Gyurkáné felől eskettetett és úgy jött be a fassióban, hogy Kósa Gyurkáné táncolt az Kajla előtt éccaka Körtvéllyesen. Lakatos Jánosné szájából hallottam, hogy Toth József uram zsellére, Orinka Lászlóné kígyót tart az házában. És kérte Lakatos Jánosné az Orinka László leányát, hogy mutassa meg neki, de nem mutatta meg. Ad secundum nihil, ad tertium tudom, hogy mind az mi csordásunk, András, mind az tisztelt Szebeni uram csordása is, András, ördög adtát s teremtettét mondottak. Item széna ellopása iránt panaszkodtam az Máthé fia előtt, Iván előtt. Azt mondotta, ő nem lopós, de tudja, hogy tekintetes Szerencsi Sigmond uram bérese, Nikora, az vágta ki az kertet és megetette az Szebeni uram őkegyelme marháival. Most volt ezen őszön, in anno 1732. Ad coetera nihil.

229. consors Pauli Vajda, Maria Tecsi, annorum 48, jurata, examinata, fassa. Ad primum mikor az én uramon az a gonosz tétemény esett, hallottam Kósa Györgyné szájából és mondotta, hogy: – Orvosoljam meg, azután égettessek meg? Én mondottam, hogy én meg nem égetem! Kósa Gyurkáné füvet ígért, hogy füstölje meg az urát, de én nem füsteltem. Kósáné penig azt mondotta, hogy ő megfüsteli nekem. Minden gyanúságom vagyon Kósa Gyurkánéra. Ad secundum nihil, ad tertium nihil. Ad quartum hallottam, hogy Bartha Mihály megtaszigálta az anyját.

230. relicta quondam Georgii Bartha, Sára Püspöki, annorum 38, jurata, examinata, fassa. Ad primum hallottam Horváth György sógor uramtúl Uray által, hogy minden gya-

núsága volt Kósa Gyurkánéhoz, mivel az kisded gyermekének lábai kivesztenek térdeiben. Ad secundum, tertium, quartum nihil.

231. Paulus Hatvani, junior, annorum 36, jurata, examinata, fassa. Ad primum Garbainé felől hallottam, hogy gyanús volt, és Timár István uramnál lévő legény panaszolta, hogy az száját félrehúzta, és lúd képében berepült volna. Szüts Mihályné felől hallottam, magam is tudom, hogy harmadnapig is odavolt. Azután hallottam, Sz[ent] Gellér hegyére járt volna. Ad secundum nihil. Ad tertium Pál kovácstúl hallottam füleimmel, ördög adtát s teremtettét hogy mondott sokszor. Ad quartum nihil.

232. Franciscus Makai, nobilis, annorum circiter 32, juratus, examinatus, legitime citatus. Ad primum tudom nyilván és bizonyoson, hogy Török Györgyné éccakának idején az tehenem eleiben sót adott, hogy tejét elvegye. Az veje mondotta, hogy: – Reá vigyázzon, mert én több hasznát vettem az kegyelmed tehenének! Ad secundum, tertium: füleimmel hallottam, hogy mind Török Györgyné, mind fia szám nélkül az ördög adta káromkodással szitkozódott. Ad reliqua nihil.

233. testis Michael Kigyós, nobilis, annorum circiter 44, juratus, examinatus, ad primum: hallottam másoktól, hogy gyanú volna iránta,[153] hogy boszorkányságot tudna, de én okát nem tudom, mert egy Szüts Mihálynét is hasonlóképpen hallottam, de én azt egyiket sem tudom. Hallottam piac hallatára Török Györgynét, hogy Szabó Andrásné farkas boszorkánynak kiáltotta. Hallottam azt Szélesitől, hogy az fiú mondotta az anyjának: – Te tettél engem abban, az miben vagyok, de ha meg nem gyógyítasz, rosszul jársz, anya! Azt is hallottam Pap Andrásné felől, hogy Kósánéra menvén Brasai Mihályhoz, hogy Székely Sofi Pap Andrással együtt feküdtenek, jelen lévén Tordai János is ezen szó közben. Ad tertium tudom és hallottam nyilván, hogy Isák György nem egyszer, nem kétszer, úgy Török György, az disznópásztorunk, Paller András, adta s teremtettével káromkodtanak. Tudom és nyilván láttam, hogy Pap Sámuel az porkolátot hordott sok ízben. Tudom, azt is láttam, hogy Pap Sámuel olyan padján, egy alkalmatossággal odamenvén, búza-, zab-, árpakévéket találtam, neki penig affélék nem voltanak. Azt is hallottam, hogy Poncz Mihály búzáját ellopták és Tálas Gáspár földére vitték, de én nem láttam. Hallottam azt is, hogy Eötves István búzát lopott. Az Hajdú Andrásné fia meg tudná mondani. Menyhárt Miklós nem egyszer, nem kétszer láttam, hogy porkolátot rontott, hordott. Tudom és magam tapasztaltam, hogy az fódozó Varga az kertemet rontotta. Meg is fogtam, fejszéjét elvettem, de ez nem egyszer, nem kétszer esett. Ad quartum nihil.

[...][154]

235. testis, Michael Székely, nobilis, annorum circiter 32, legitime citatus, juratus, examinatus. Ad primum hallottam azt másoktól, hogy az feleségének mondották, hogy Guazáné és Szüts Mihályné olyan mesterséggel élő asszonyok voltanak. Ad secundum nihil. Ad tertium: hallottam Nemes Jánostól, hogy Bertóczi Mihály az Pűd mezőről oltott körtvélyt ellopott.

236. testis Michael Szöllősi, nobilis, annorum circiter 36, juratus, examinatus, legitime citatus. Ad primum hallottam másoktól, hogy Meczer Györgyöt Szüts Mihályné vesztette meg. Ad secundum, tertium, quartum nihil.

[...][155]

239. testis Benej Ersébeth, consors et relicta Georgii Török, annorum circiter 56, legitime citata, jurata, examinata. Ad primum én magam is próbáltam, hogy egy alkalmatossággal az tehenemnek teje elveszvén semmi tejet nem fejhetek belőle. Az fiam Szolnokból hazajővén kér tejet. Azt mondám neki, hogy ha vissza nem adja Makai vagy a felesége az tehenemnek tejét, meg nem hagyja! Én mondottam Makainak: – Tégy sót az tehenemnek eleibe, hogy jöjjön vissza az teje. Azután visszajött az teje. Ad aliqua penitus nihil.

[...][156]

241. testis Michael Mezej, nobilis, annorum circiter 48, legitime citatus, juratus, examinatus. Ad primum hallottam Majkár Tóder vejétől, hogy egy alkalmatossággal, hogy az tűz támadott és az fedeles kerten általment, és az Tóth Gergely házában szűnt meg az tűz, most penig lakik az Szigethi Mihály házában. Ad secundum nihil, ad tertium nihil, ad reliqua nihil, ad quartum tudom, magától Balog Mihálytól hallottam, hogy Balog Mihály fiával, Jóseffel alig maradtam meg, hogy meg nem verekedtem.

[...][157]

244. testis consors Johannis Makai, Anna Kegyes, annorum circiter 21, legitime citata, jurata, examinata. Ad primum azt tudom nyilván, én magam forgolódtam az világban, hogy egy alkalmatossággal, az minthogy Török Györgyné házánál laktam, az tehenem előtt tizenegy óra tájban alája ment és sót adott eleiben, azért, hogy az ő tehenének jusson teje, hogy ő vette el az tejet. Én mondom erre, hogy: – Miért vette kegyelmed el az tehenemnek az tejét? Odajővén az tehenem, tőle egy kis tejet vettem, de mikor azt vettem volna, elszáradott, megdöglött. Ad secundum nihil, ad tertium hallottam Török Györgyöt és anyját, hogy ördög adta mondottával szidta. Ad reliqua nihil.

[...][158]

247. testis Anna Tetsi, consors pie defuncti Josephi Bökényi, annorum circiter 38, legitime citata, jurata, examinata. Ad primum hallottam, hogy Birtalan Mihályné, mikor kedve vagyon, az fazokat feltartva, az ágy alatt tartja, míg kedve leszen, addig az vendégek ott vannak. Ha neki nem tetszik, az fazékot lefordítván, hogy ne igyanak tovább vendégei, úgy korcsomán ivó vendégei elmennek. Ad secundum, tertium, quartum nihil.

[...][159]

250. testis Michael Miskei, annorum circiter 42, legitime citatus, juratus, examinatus. Ad primum hallottam az Makaitól, hogy Török Györgyné az tehenének tejét elvette. Hallottam Meczer Györgytől, hogy egy alkalmatossággal az kígyónak fejét elvették, vágván egy polturával az fejet. Azt mondotta, hogy miért vetted ki ennek az fejét. Az tégedet illet. Azután azon éccakán megnyargalván, megdöglött az tehén. Ad tertium hallottam Török György szájából, hogy Török adta mondással káromkodott. Ez penig nem csak egyszer volt, hanem száma nélkül. Ad reliqua nihil.

251. testis Elizabeth Szigyártó, consors Johannis Lőrintz, annorum circiter 30, jurata, examinata, legitime citata. Ad primum tudom nyilván és bizonyoson és személy szerint Kotormánynéval[160] beszéllettem éccakának idején, hogy az leányát most el nem vette az én uram, azért harmadfél hétre megkésértvén, majd két esztendeig úgy kínyozták az gonoszok. Hogy az oka az volt, hogy az én uram az leánya képében az Kodormányi leányát elveszi. El nem vevén, szemtől szembe mondotta, hogy ha meg nem fizetek, az torkomot megfojtotta [volna], ezt mondván: – Majd megfojtom az torkodot! Ad tertium, quartum nihil.

[...][161]

257. testis consors Georgii Horváth pie defuncti, Catharina Remetej, annorum circiter 33, legitime citata, jurata, examinata. Ad primum egyebet nem tudok, hanem egy alkalmatossággal az Pribék Mihály kis utcáján való földemet, és Erdélyben lévén, Köpetz Ádám uramnak, ez alatt egy földemet az Pribék uram kertje alatt eladtam. Sokszor kérte az tekintetes nemes vármegye előtt azután az földet ugyan. Hogy nem akartam odaadni, azt felelte, hogy: – Emlékezz reája, mert az gyermeked megemlegeti, ha magad nem is! Azalatt meg is holt az gyermekem! Hallottam azt is, hogy mikor az szíjgyártó legény, mert hogy úgy járt és megtébolyodott, elméjében megháborodott, gyanúja egészen vagyon, hogy Hatvani János nevű, hogy ez az leányát el nem vette. Hallottam szájából Lakatos Jánosnétól, hogy Orinka Szüts László felesége egy alkalmatossággal panaszolván az udvarában lakó öreg Lakatos János úrnak Orinka Szüts Lászlónét. Mondotta Lakatos Jánosné, hogy: – Te kígyót tartasz az házadban! Lakatos Jánostól hallottam: az Orinkáné leánya meg is mutatta volna, de az alatt az dolog elmúlt, mihelt az anyja előjött. Ad secundum, tertium, quartum, nihil.

[...][162]

259. testis Michael Balás, nobilis, annorum circiter 48, legitime citatus, juratus, examinatus. Ad primum hallottam Balog Andrásnétól, úgy Réti Istvánné asszonyomtól, hogy az tehenének az tejét Kurtinkáné elvette. – Reámentem, reáparancsoltam, hogy tehenemnek az tejét add vissza! Azután hogy reámentünk, az tehenünknek az tejét visszaadta. Ad secundum nihil, ad tertium hallottam az Hajdú András fiától, hogy Eötves István szénát, zabot, árpát hozott, de kiéből hozta, azt nem tudom. Őmagát kell ez iránt megkérdezni.

[...][163]

267. testis Michaelis Balás [consors], Anna Sendelly, annorum circiter 39, jurata, examinata, legitimeque citata. Ad primum hallottam Kurtinkától, hogy az Rosi Istvánné asszonyom tehenének az tejét elvesztették, melyre mondá az megholt Kurtinka: – Sót, fokhagymát tött az tányérra, azután jött meg az tehenének az teje. Ad reliqua nihil.

[...][164]

271. testis Michael Meczer, nobilis, annorum circiter 46, legitime citatus, juratus, examinatus. Ad primum én tudom nyilván, hogy egy alkalmatossággal az János bátyám fia elmenvén éccakának idején, hogy az fiát nem találta, Meczer György Szüts Mihálynét megverte. Azoltától fogva Meczer György nyomorék. Ad primum prouti praecedentes testes in omnibus. Ad secundum nihil, ad tertium: András, az az disznópásztor szüntelen Isten ellen káromkodó ördög adta, teremtettével káromkodnak szüntelenül.

[...][165]

276. testis, consors Johannis Lakatos, Maria Bujdosó, annorum circiter 40, jurata, examinata, legitimeque citata. Ad primum hallottam Orinka Szüts leányától, Ilonától, hogy az anyja kígyót tart. Éjjel vele hál, nappal az földbe teszi. Én az leányának ígértem két polturát, meg is mutatta volna, de az anyja azalatt bejött, nem mutathatta meg. Azután az gyermeket, Ilonkát az Vajda Pál fia előtt, az Rákosiné előtt beszéllette az Szüts leánya, Ilonka. Ad reliqua nihil.

277. testis Chatharina Kolczár, relicta Josephi Zánoki, annorum circiter 48, jurata, examinata, legitimeque citata. Ad primum uti testes 276 in omnibus de verbo ad verbum fatetur. Ad reliqua nihil.

[...][166]

281. testis Stephanus Huszár, annorum circiter 42, legitime citatus, juratus, examinatus. Ad primum hallottam az Szabó Andrásné szájából, hogy Török Györgynével veszekedtenek. Egyást öszvekurvázták és Szabó Andrásné azt feleli Török Györgynének, hogy: – Te miért mentél az más tehene alá? Ad secundum nihil, ad tertium hallottam az szájából foldozó Nagy Istvánnak, hogy: – Eb adta, ördög adta kurvája! Ha az németekkel elmégy, soha leányomnak nem tartalak. Hallottam Tóth Jánostól, hogy Török Gyurkával veszekedtenek, hogy huntsfutt ördög attának mondotta Török Gyurkának, melyre Török György mondotta: – Ezt el ne felejtsed, Tóth János! Ad reliqua nihil.

282. testis Sára Szöllősi, consors Andreae Szabó, nobilissa, annorum circiter 36, legitime citata, jurata, examinata. Ad primum hallottam Cseh Pistától Török Györgyné felől, hogy az nyárban az búza közt jártunk, azt mondotta nekem jó barátság miatt: – Láttam, hogy az farából, mintegy ujjomig farka volt, az ki künn állott! Azt is hallottam, hogy az Makai tehene alá tizenkét órakor éccakának idején Török Györgyné sót vitt, de mire vitte, azt nem tudom. Makai ezt látta és tehene elől az sót elvette és bevitte az házban. Ad secundum, tertium, quartum nihil.

283. testis Fodorjáni Ilona, consors Gaspari Thott, annorum circiter 62, legitime citata, jurata, examinata. Ad primum hallottam Bartha Istvánéktól, hogy az tehénnek tejét elvette, de mikor, mi okon Guazáné, ezt nem tudni. Azt is Tót Mihálytól hallottam, hogy egy alkalmatossággal Thot Mihály házához bement, és az asztalon az fazakot megrázta. Mi okra, nem tudom. Ad secundum, tertium hallottam Szüts Mihálynétól és az urától, hogy veszekedtenek. Ördög adtával káromlotta az ura feleségét, az felesége huntzfutnak visszamondotta. Azt is hallottam, hogy az felesége, Szüts Mihályné az döglött lóhúst az kormányosokkal[167] etette meg. Az döglött disznót is megetette, azt nem tudom. Ad reliqua nihil.

284. testis Michael Gáthi, oppidanus, annorum circiter 32, juratus, examinatus, legitime citatus. Ad primum hallottam, Meczer Györgyöt Szőts Mihályné vesztette volna meg, de én semmit sem láttam hozzá! Ad secundum nihil, ad tertium: láttam, hogy Kollyáné és Bukvitsné az őporgolátot[?] hordották. Ad reliqua nihil.

[...][168]

286. testis consors Michaelis Birtalan, Elizabetha Szilágyi, annorum 32, jurata, examinata, legitimeque citata. Ad primum hallottam másoktól, hogy éccakának idején Török Györgyné[169] az Makai tehene eleibe tette az sót, és megnyalatta vele. Ezt is az menecskétől, Makainétól hallottam. Ad secundum nihil, ad tertium hallottam Pál kovátstól, hogy ördög adtával káromkodott sokszor, úgy az sertéspásztortól. Ad tertium, quartum nihil.

287. testis Ötves István, nobilis, annorum circiter 31, legitime citatus, juratus, examinatus. Ad primum hallottam az Andrástól, az sertéspásztortól, hogy Kurtikánét[170] mondotta, hogy boszorkánné volna. Ad secundum nihil, ad tertium: hallottam az sertéspásztor Andrástól,[171] hogy adtával, teremtette káromkodással Isten ellen káromkodott. Ad quartum nihil.

[...][172]

291. testis Michael Kovásznai, annorum circiter 24, legitime citatus, juratus, examinatus. Ad primum hallottam Csont Jánoséktól, hogy egy alkalmatossággal egy tarka kutya bement az Feketéné[173] házában. Azt az ura megverte. Bejővén azután nyegve az felesége,

az ura azt kérdi, hogy: Mi lelt tégedet feleségem? Melyre azt felelé: – Tudod mi lelt, mert te vertél meg! Az ura mondja, Fekete János: – Hiszen én az tarka kutyát vertem meg! Az felesége azt mondá: – Én voltam az! Azt is Tétsen lakó Timár István legényétől, András mestertől, hogy Garbainé reáment egynehányad magával, és küszködött vele. Az legény megverte Garbainét. Jóformán azután az fenn említett Garbainé feküdt beléje! Ad secundum nihil, ad tertium hallottam Csont Jánostól, hogy Botka Tamás[174] Csont Jánost szidta, salvo honore sic dictum, ördög adta-teremtettével szidta, káromlotta.

[...][175]

313. Petrus Kodra, inquilinus domini Andreae Vári, annorum circiter 36, juratus, examinatus. Ad primum hallottam Meczér Györgytől, hogy a lábát nem más, hanem Szüts Mihálné[176] vesztette meg. Ezt penig maga szájából, Meczer Györgytől hallottam. Azt is hallottam az szomszéd leánytól, hogy Guazáné[177] nem az jófélék féle volna, de azt miért, nem tudom. Ad secundum, tertium, quartum nihil.

[...][178]

Anno 1733. 19. Januarii continuata inquisitio.

332. Ilonczai István, iobagio spectabili domini Gersoni Szerencsi, annorum 48, juratus, examinatus, fassus: Ad primum Meczer György szájából hallottam, hogy gyanúsága vagyon Szűcz Mihályné hoz az lába megvesztése iránt. Ad cetera nihil.

[...][179]

344. Theodorus Horváth, annorum 27, inquilinus spectabilis domini vicecomitis, juratus, examinatus, fassus. Ad primum hallottam Meczer Györgytűl, nagy gyanúja vagyon Szűcs Mihályné hoz[180] az lába vesztése iránt, de én semmi bizonyost nem tudok. Ad coetera nihil.

[...][181]

Anno 1733. die 24. Januarii continuata causa.

362. testis consors et relicta Johannis Balas, Elisabetha Harango[!], annorum circiter 36, jurata, examinata. Ad primum hallottam Balás Mihálytól, az ki megholt, hogy Kósa Györgyné[182] akarta volna közikben venni Balás Mihálynét, hogy azt mondották, hogy kettő elveszett, úgymint Fejér Mátyásné és Pál kovácsné, megégették. Az házam előtt táncoltak, hogy kettő elveszett, de tíz támad helyében. Az Kósa Györgyné tornácában úgy táncoltak, hogy Balás Mihályné Tordai Ilona nem akart közikbe állani, éjjel-nappal gyötörték, hogy közibük nem állott, ugyan meg is holt belé! Hallottam azt is az Borbély Jánosné asszonyomtól, hogy Birtalan Mihálynénak[183] míg kedve volt az borivókhoz, az ágy alatt fazakat tartott, ki megunván az borivókot, az fazakat felfordította, úgy a borivók [– –].[184] Azt is hallottam Keresztesinétől, Pál kovácsnétól, hogy Péter kovácsné öszvevesztenek, együtt ittanak, azt hánta Birtalannénak, hogy egy oláhné tekenyőbe állította Birtalannét, és az mely hordóból bort kivett, az oláhné megmosván, azon tekenőben levő bort újabban az hordóba visszatöltötték. Birtalanné, ezt Péter kovácsné megmondhatja, mivel egymás között részegen veszekedtenek. Ad secundum, tertium, quartum nihil.

[...][185]

364. testis consors Pauli Kováts, Sophia Szilágyi, annorum circiter 36, legitime citata, jurata, examinata. Ad primum hallottam, hogy az kabalapataki Kósáné Birtalannét[186] az korcsoma iránt varázslotta. Akár bora, akár sere volt, tálba töltötte és olvasott reá. Mit beszélt, én ezt nem tudom. Én néhányszor szemére hántam Birtalannénak, hogy magát varázsoltatta. Ad tertium Bertalan Mihály sógoromtól hallottam, hogy mikor ittas, ördög adtával, ördög parancsoltával szám nélkül káromkodik. Ad reliqua nihil.

365. testis consors Stephani Kereszturi, Sára Szalátsi, annorum circiter 34, legitime citata, jurata, examinata. Ad primum hallottam Pál kovátsnétól, hogy veszekedtenek egymással. Kiáltotta Pál kovátsné, hogy kabalapataki Kósánéval tekenyőben állítatta magát, úgy mosdatta minden testét, úgy kuruzsoltatta magát, hogy jobban keljen az bora. Ad secundum, tertium, quartum nihil.

366. testis consors Petri Hatvani, Catharina Szanyi, siquidem in priori fassione semmit mondott, de ex relatis bejött egy alkalmatossággal nálam lévén, egymás közt öszveháborodván Pál kovácsné az menyemnek mondta,[187] hogy olyat mondok, hogy bánja kegyelmed! Pál kovácsné mondá, hogy Kósánéval, az ki Kabalapatakon lakik, azzal kuruzsoltatta magát, hogy az korcsomája jobban keljen. Azt is hallottam Pál kovátsné asszonyomtól, hogy tekenőben állott és reátöltötték, de mit, hogy bort-é vagy sert, ezt nem hallottam, hogy mi volt, elég az, hogy magát kuruzsoltatta.

367. testis consors Johannis Bugoss, alias Borbély, Elizabetha Kolosvári, annorum circiter 48, bona conscientia ad Deo debitam fatetur: ad primum hallottam másoktól, hogy Birtalan Mihálynét,[188] Szilágyi Ersébethet mondották, hogy az borban megmosatta magát. Azután az hordóban visszatöltötte, azért, hogy az bora jobban kelljen, de kitől, nem emlékezem reá.

[...][189]

Cuiusquidem praemissae hujus inquisitionis nostrae modam ac seriem pro uti per nos peracta est, sub sigillis nostris usualibus propriarumquae manuum nostrarum subscriptionibus fide nostri mediante ad petitionem et quia magistratus inclytae nobilitatis Szigethiensis extradedimus cum tota serie.

Actum Szigeth, 1733. die 24. Januarius.

Praetitulatarum spectabilium dominorum vestrarum, ad servitia semper obligatissimi paratissimi

Michael N[agy] Ernyej, juratus inclyti comitatus Maramarosiensis assessor m. p.

Georgius D.Torjai, incliti comitatus Maramarosiensis juratus assessor[190] m. p.

1 A kérdőpontok hiányoznak.

2 Az első három tanú a tárgyunkat érintő kérdésekre nem válaszol.

3 Széljegyzet: „Szüts Mihályné ellen."

4 Tárgyunkat illetően két tanú semmit nem vall.

5 Széljegyzet: „Szüts Mihályné ellen."

6 Széljegyzet: „Goriczáné ellen."

7 Témánkat illetően három tanú semmit nem vall.
8 Témánkat illetően egy tanú semmit nem vall.
9 Széljegyzet: „Szüts Mihályné ellen."
10 Témánkat illetően három tanú semmit nem vall.
11 Széljegyzet: „Kósa Györgyné ellen."
12 Két tanú semmit nem vall, a harmadik pedig témánkat illetően semmit nem tud.
13 Széljegyzet: „Szüts Mihályné ellen."
14 Széljegyzet: „Szüts Mihályné ellen."
15 Két tanú semmit nem vall.
16 Széljegyzet: „Szüts Mihályné ellen."
17 Három tanú semmit nem vall.
18 Valószínűleg a sókamarára utaló tisztség.
19 Széljegyzet: „Szüts Mihályné ellen."
20 Egy tanú semmit nem vall.
21 Az *oppidanus* terminussal általában az eredetileg nem a városban lakókat jelölték. Kvázi peremkerületi, hóstáti, külváros lakosként definiálható. Jelen esetben a tanú rangját a „hajdúvárosokból származó"-ként határozták meg.
22 Széljegyzet: „Kósa Györgyné ellen."
23 Széljegyzet: „Mikle Péter ellen."
24 Négy tanú semmit nem vall, egy pedig csupán a témánkat nem érintő kérdésekre válaszol.
25 Széljegyzet: „Govácsáné ellen."
26 Széljegyzet: „Szüts Mihályné ellen."
27 Egy tanú semmit nem vall, egy másik pedig csupán a témánkat nem érintő kérdésekre válaszol.
28 Széljegyzet: „Szüts Mihályné ellen."
29 Témánkat illetően egy tanú semmit nem vall.
30 Széljegyzet: „Kurtikáné ellen."
31 Széljegyzet: „Szüts Mihályné ellen."
32 Egy tanú semmit nem vall.
33 Széljegyzet: „Szüts Mihályné ellen."
34 Széljegyzet: „Isák György ellen et Lung Vaszily."
35 Széljegyzet: „Szüts Mihályné ellen."
36 Az 50., 51., 52. és 55. tanúk semmit nem vallanak, az 53. és 54. pedig témánkat illetően semmit nem tud.
37 Széljegyzet: „Szüts Mihályné ellen."
38 Széljegyzet: „Koszti Jánosné fia ellen."
39 Széljegyzet: „Kósáné ellen."
40 Széljegyzet: „Gombkötő János ellen."
41 Három tanú semmit nem vall.
42 Széljegyzet: „Szüts Mihályné ellen."
43 Témánkat illetően egy tanú semmit nem vall.
44 Széljegyzet: „Török Györgyné ellen."
45 Széljegyzet: „Kósáné ellen."
46 Széljegyzet: „Isák I. ellen."
47 A családnév olvashatatlan.
48 Széljegyzet: „Kósáné ellen."
49 Széljegyzet: „Birtalan Mihályné ellen."
50 Széljegyzet: „Feketéné ellen."
51 Széljegyzet: „Sz. Mihályfalvi István ellen."

52 Egy tanú semmit nem vall.
53 Aknaszlatináról van szó.
54 Három tanú semmit nem vall, egy pedig témánkat illetően semmit nem tud.
55 Két tanú semmit nem vall.
56 Egy tanú semmit nem vall.
57 Széljegyzet: „Kurtikáné ellen."
58 Széljegyzet: „Garbainé ellen."
59 Egy tanú semmit nem vall.
60 Széljegyzet: „Garbainé ellen."
61 Egy tanú semmit nem vall.
62 Széljegyzet: „Kurtikáné ellen."
63 Széljegyzet: „Pap Sámuelné ellen."
64 Négy tanú semmit nem vall, újabb négy tanú pedig a témánkat illetően semmit nem tud.
65 Széljegyzet: „tekintetes Szerentsi uram süket pásztornéja ellen."
66 Széljegyzet: „Kurtikáné ellen."
67 Széljegyzet: „Pap Sámuel ellen."
68 Széljegyzet: „Török Györgyné ellen."
69 Két tanú semmit nem tud, három pedig csupán témánkat nem érintő vallomást tesz.
70 Széljegyzet: „Garbainé ellen."
71 Széljegyzet: „Szanyi István ellen."
72 Széljegyzet: „Sz.Mihályfalvi ellen."
73 Egy tanú semmit nem tud, ketten pedig csupán témánkat nem érintő dolgokról vallanak.
74 Széljegyzet: „Kósa Györgyné ellen."
75 Széljegyzet: „Sz.Mihályfalvi ellen."
76 Széljegyzet: „Feketéné ellen."
77 Széljegyzet: „Sz.Mihályfalvi ellen."
78 Széljegyzet: „Török Györgyné ellen."
79 Egy tanú semmit nem vall, egy pedig csupán a témánkat nem érintő kérdésekre válaszol.
80 Széljegyzet: „Szüts Mihályné ellen."
81 Egy név olvashatatlan.
82 Témánkat érintő kérdésekről két tanú semmit nem vall.
83 Széljegyzet: „Feketéné ellen."
84 Széljegyzet: „Szanyi Istvánné ellen."
85 Témánkat illetően egy tanú semmit nem vall.
86 Széljegyzet: „Feketéné ellen."
87 Széljegyzet: „Sz.Mihályfalvi ellen."
88 Témánkat illetően két tanú semmit nem vall.
89 Széljegyzet: „Török Györgyné ellen."
90 Széljegyzet: „Kósa Györgyné ellen."
91 Két tanú semmit nem vall.
92 Széljegyzet: „Feketéné ellen."
93 Széljegyzet: „Botka János ellen."
94 Témánkat illetően két tanú semmit nem vall.
95 Széljegyzet: „Feketéné ellen."
96 Témánkat illetően egy tanú semmit nem vall.
97 Széljegyzet: „Kósa Györgyné ellen."
98 Témánkat illetően két tanú semmit nem vall.

99 Széljegyzet: „Garbainé ellen."
100 Széljegyzet: „Pap Sámuel ellen."
101 Egy tanú semmit nem vall.
102 Széljegyzet: „Guazáné ellen."
103 Széljegyzet: „Mois László szolgája ellen."
104 Széljegyzet: „Guazáné ellen."
105 Széljegyzet: „Miklósi uram Simon nevű embere ellen."
106 Széljegyzet: „Szüts Mihályné ellen."
107 Egy tanú semmit nem vall.
108 Széljegyzet: „Szüts Mihályné ellen."
109 Széljegyzet: „Török Györgyné ellen."
110 Széljegyzet: „Guazáné ellen."
111 Széljegyzet: „Eötves István ellen."
112 Széljegyzet: „Szüts Mihályné ellen."
113 Egy tanú semmit nem vall.
114 Széljegyzet: „Szüts Mihályné ellen."
115 Témánkat illetően egy tanú semmit nem vall.
116 Széljegyzet: „Szüts Mihályné ellen."
117 Széljegyzet: „Tóth Márton ellen."
118 Széljegyzet: „Izsák György ellen."
119 Az egyik boszorkánysággal gyanúsított személy.
120 Széljegyzet: „Guazáné ellen."
121 Témánkat illetően egy tanú semmit nem vall.
122 Egy tanú semmit nem vall, ketten pedig témánkat illetően semmit nem tudnak.
123 Széljegyzet: „Guazáné ellen."
124 Széljegyzet: „Kósa Györgyné ellen."
125 Széljegyzet: „Isák György ellen."
126 Két tanú semmit nem vall.
127 Széljegyzet: „Csiszár Mihályné ellen."
128 Széljegyzet: „Áts Miklósné unokája ellen."
129 Egy tanú semmit nem tud, egy másik pedig témánkat illetően hallgat.
130 Széljegyzet: „Szüts Mihályné ellen."
131 Témánkat illetően egy tanú semmit nem vall.
132 Széljegyzet: „Guazáné ellen."
133 Széljegyzet: „Kósa Györgyné ellen."
134 A családnév olvashatatlan.
135 Témánkat illetően egy tanú semmit nem vall.
136 Egy tanú semmit nem vall.
137 Témánkat illetően egy tanú semmit nem vall.
138 Három tanú semmit nem vall.
139 Egy tanú semmit nem vall.
140 Témánkat illetően egy tanú semit sem vall.
141 Három tanú semmit nem vall.
142 Két tanú semmit nem vall.
143 Témánkat illetően két tanú semmit nem vall.
144 Témánkat illetően egy tanú semmit nem tud.
145 Témánkat illetően egy tanú semmit nem tud.

146 Egy tanú semmit nem vall.
147 Egy tanú semmit nem vall.
148 Egy tanú semmit nem vall.
149 Témánkat illetően egy tanú semmit nem vall.
150 Témánkat illetően egy tanú semmit nem vall.
151 Három tanú semmit nem vall, egy pedig csupán a témánkat nem érintő kérdésekre válaszol.
152 Két tanú semmit nem vall.
153 Széljegyzet: „Kósa Györgyné."
154 Egy tanú semmit nem vall.
155 Két tanú semmit nem vall.
156 Egy tanú semmit nem tud.
157 Témánkat illetően két tanú semmit nem vall.
158 Egy tanú semmit nem vall, egy másik pedig csupán témánkat nem érintő kérdésekre felel.
159 Témánkat illetően két tanú semmit nem vall.
160 Széljegyzet: „ez a Kodormányinéről."
161 Négy tanú semmit nem vall, egy pedig csupán tárgykörünket nem érintő kérdésekre felel.
162 Egy tanú semmit nem vall.
163 Öt tanú semmit nem vall, ketten pedig csupán témánkat nem érintő kérdésekre válaszolnak.
164 Egy tanú semmit nem vall, ketten pedig csupán a témánkat nem érintő kérdésekre válaszolnak.
165 Három tanú semmit nem vall, egy pedig csupán a témakörünket nem érintő kérdésekre válaszol.
166 Témánkat illetően három tanú semmit nem vall.
167 A sót a Tiszán tutajjal szállítókról van szó.
168 Egy tanú semmit nem vall.
169 Széljegyzet: Török Györgyné ellen."
170 Széljegyzet: „Kurtikáné ellen."
171 Széljegyzet: „Sertés pásztor András ellen."
172 Egy tanú semmit nem vall, ketten pedig csupán a témánkat nem érintő kérdésekre válaszolnak.
173 Széljegyzet: „Feketéné ellen."
174 Széljegyzet: „Botka Tamás ellen."
175 Tizenhét megkérdezett személy, többségükben zsellérek, semmit nem tud, öt tanú pedig csupán a témánkat nem érintő kérdésekre felel.
176 Széljegyzet: „Szüts Mihályné ellen."
177 Széljegyzet: „Guazáné ellen."
178 Tizennyolc megkérdezett személy, többségükben zsellérek, semmit nem vall.
179 Kilenc tanú semmit nem vall, ketten pedig csupán a témánkat nem érintő kérdésekre válaszolnak.
180 Széljegyzet: „Szüts Mihályné ellen."
181 Tizenkét személy semmit nem tud, öten pedig csupán a témánkat nem érintő kérdésekre válaszolnak.
182 Széljegyzet: „Kósa Györgyné ellen."
183 Széljegyzet: „Birtalanné ellen."
184 Széljegyzet: „Birtalanné ellen."
185 Témánkat érintő kérdésekre egy tanú semmit nem vall.
186 Széljegyzet: „Birtalanné ellen."
187 Széljegyzet: „Birtalanné ellen."
188 Széljegyzet: „Birtalanné ellen."
189 Témánkat illető kérdésekre egy tanú semmit nem vall.
190 Az aláírások eredetiek, és a pecsétek hiányoznak.

8.

1733. március 12.–május 7., Máramarossziget

A VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT BERTALAN MIHÁLYNÉ SZILÁGYI ERZSÉBET PERIRATAI

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség jkv. 2. sz., 127–129., 133. és 155. p.

Die 12. Martii congregatio inclyti sedriae judiciariae celebrata. Anno 1733. die 12. mensis Martii causa levata generosi domini Francisci Bányai, ductoris primarii nobilitatis Szigeth ratione officii sui magistratualis ut actoris contra et adversus Elizabetham Szilágyi, nobilis Michaelis Bertalan consortem ut incattam et pro domino actoris procurator Michael Fogarasi de eadem per quem proponit hoc modo. Azért kellett a dominus actornak az incattát in jus adtrahálni, hogy az incatta nem gondolván Istennek az varázslók ellen írt szoros törvényével, uti est Exodi 19. versu 26: az varázsló és szemfényvesztő asszonyi állatot ne hagyjad élni, hanem az elmúlt esztendőkben keresztyéni kötelessége ellen, mások irtóztató botránkoztatására egy tekenő borba, magát megmezíteletvén, Kabalapataki Kósánéval megmosatván, azon bort hordóba töltette, másoknak pénzen eladatván, megitatta nemcsak, hanem az cégérében is akasztott ember kötelét visel, tálban méhsert töltvén, az említett varázsló Kósánéval ráolvastatott. Ha midőn borivói vannak, fazakot borít le szájával a maga ágya alatt. És viszont, ha borivóit el akarja oszlatni, azon leborított fazakot felfelé fordítja. Ily Isten ellen való varázslásokat viszen végben a maga házánál, mely is van Szigethen az Iza soron, tekintetes Szerencsi Gerson uram háza és Hatvaninak szomszédságok közt.

Mely cselekedetit az incattának ha szintén tagadná is, ezen communis inquisitióbeli 67, 362, 364, 165, 166-todik boszorkányságokból elucescál. Mely irtóztató és másokat megbotránkoztató varázslásáért kívánja a dominus actor az incattát juxta praecitatum locum büntettetni. Sic minus maga díját florenos 200 tegye le és kövessen ecclesiát, reversálist is adván, hogy ha többször ily cselekedetben találtatik, érdeme szerént büntessék. Coeterum dominus actor protestando regeret, sibi reservanda.

Pro incatta in sua persona negat actionem actoris in omnibus punctis, cupitquae exmitti pro edocenda indemnitate sua.

Anno 1733. die 19. mensis Martii congregatio sedriae.

Anno 1733. die 19. mensis Martii causa continuata generosi domini Francisci Bányai ratione officij sui domini magistratus uti actor quae quidem anno currenti die 12. mensis Martii in hocce erat inchoatas contra et adversus Elizabetham Szilágyi, nobilis Michaelis Birtalan consortem ut incattam ex pro domino actor procurator Michael Fogarasi per quem exhibet literas relatorias jam antea punctas legitimequae confectas et emanatas cupitquae incattam juxta priorem levatam convinci et aggravari debitequae executione demendari.

Pro incatta procurator legitimus Michael Szigethi alias Lipcsei ratione allegationum domini magistratus replicat taliter: Hogy én varázslóhoz folyamodtam volna, azzal magamat borban megferesztettem volna, és azon bort hordóban töltvén ismét elárultam volna, azt

tagadom, sőt nemhogy azon éktelen dolgot cselekedtem volna, még hallásától is irtózom. Per consequens hogy borivókra nézve az ágyam alatt fazakat tartottam volna, azt is tagadom, aminthogy nem is voltam oly lelkű személy, hogy vagy ördögi mesterséget gondoltam volna valaha csak próbálni. Annál inkább úgy ördög tagjához kívántam volna folyamodni, mivel nem akartam s nem is akarom lelkemet elveszteni, aminthogy magam is végére akarván menni, kik lehessenek delatorim akiknek fassiójok után movealtatott jus ellenem. Úgy tapasztalván, hogy csak egy fatens, akinek fassiója vagy szava után nem szemmel látott, hanem hallomásból vött dolgot fateáltak ellenem, nevezett szerént, amint az általam előadandó inquisitoria levélből megtetszik, az öcsém, Pál kovácsné Szilágyi Sofia szava után vallották ki azt, hogy borban mosdottam volna meg, ki peniglen azt, hogy magamat borban feresztettem volna. Holott pedig maga Szilágyi Sofia, aki pro oculata teste reputaltathatnék, post depositum juramentum egyebet nem vallott, hanem hogy látta egy tálban töltött méhsert, amidőn Kabolapataki Kósáné varázslotta volna. Mely szerint ezen testisnek fassiója meg nem egyezvén a több testiseknek ex auditum tött fassiójokkal, a Szilágyi Sofia fassiója meg nem állhat. Máskülönben is unus testis, nullus testis per consequentem auditus simplex juxta tituli 27. Partum 2dae Tripartiti non facit probationem.

Mely incatta szerint az hallásból tött tanú fassiója nem egyezvén annak fassiójával. Amint az inquisitoria levelemből sub numero 1 világosan kitetszik,[1] azon testisnek fassiói ellenem meg nem állhatnak. Kívánom is, a citalt decretalis locus szerént azon fassióknak ellenem hely ne adattassék, mivel mind Isten, s mind ország törvénye szerint egy személynek fassiójára nem condemnaltathatnék senki. Kívánom, hogy a dominus magistratusnak ezen súlyos impetitiója alól simpliciter absolváltassam!

Dominus actor ad hanc satis superquae edoceálja az incattának cselekedeteit a már producalt exhibitióval, melyre nézve kívánja ut supra az incattát büntetni.

Pro incatta: minemű documentumi legyenek a dominus actornak, minthogy még el nem olvashattuk publice, ad auditum partis incattae az még az incattánál nem constal, azért hadd tudhassa magát ellene defeldalni[!], és ellenek objectiót tenni s contendálni, a dominus actor által numerusban feltött testisek fassiójokat elolvastatni. In reliquo inhaeret prioribus, minthogy megbizonyítja, hogy senki az incattához az vádlás szerint való dolgot nem látott, az hallásnak penig törvényében semmi ereje nem lehetvén, méltán kíván absolutiót.

Anno 1733. die 19. Martii Bertalan Mihályné Szilágyi Ersébeth aránt causa continuata aránt tött deliberatum die 20. Aprilis.

Minthogy az incatta ellen gravis circumstantiák vannak az aránt, hogy borban magát mosogatta volna, s töltötte volna boroshordóban, azért tetszett a széknek, hogy tertio se mentse magát szava bévehető emberekkel. Secundo: minthogy az világosan constal az incatta szavaiból, hogy Kabalapataki Kósánéval varázsoltatta tehenét, azért mivel Isten s ország törvénye ellen nagy botránkozást cselekedett, azon gonosz patratumáért elmarad florenos 12, irremissibiliter deponando.

Anno 1733. die 7. Maii.

[...][2]

Mivelhogy Birtalan Mihályné Szilágyi Ersébet minemű dolgokkal vádoltatott vala, de hogy a tekintetes nemesség előtt a vád eléggé nem comprobaltatott, mindazáltal a gravis circumstantiák a nemesség előtt forogván, ez jelen való 1733. esztendőben die 14. Martii tött deliberatum azt tartja, hogy tertio se az alól a suspitió alól magát hittel mentse. Azért e mai napra, úgymint anno praespecificato, die vero 31. Maii a fenn megírt deliberatumnak eleget is tett Miklósi Pál, Ernyei Mihály, fő hadnagy Bányai Ferenc és Kigyósi Mihály uramék előtt.

1 A szóban forgó vizsgálat anyaga hiányzik.

2 A tárgyra nem vonatkozó részek kimaradtak.

9.

1733. március 12.–december 7., Máramarossziget

A VARÁZSLÁSSAL ÉS BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT SZŐCS MIHÁLYNÉ KABOLAPOJÁNAI MÁRIA ÉS ÖZVEGY FEJÉREGYHÁZI JÁNOSNÉ DÁN HÁFIA PERIRATAI

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség jkv. 2. sz., 127–128., 134. és 142. p.

Anno 1733. die 12. mensis Martii causa levata ejusdem generosi domini Francisci Bányai uti domini actoris et magistratus contra et adversus Mariam Kabolapojánai, consortem Michaelis Szőcs et Hafiam Dan, relictam Johannis Fejéregyházi, uti incattas pro actoris procurator Michael Fogarassy proponit taliter: Ezért kellett a dominus actornak az incattát in jus attrahalni, hogy az incatták Isten és az nemes ország törvényét prohabeálván, magokat holmi varázslásban vulgo boszorkányi mesterségekkel másokat megrontó, marhájokat megvarázsló, ördögi bűjös-bájosságban elégettettek, ugyanitt Szigeth városában resideáló becsületes embereknek tapasztalható károkra és praejudiciumokra effélét a prima incatta sok éccakai kásatörésével, mások kertjeit felkóborlásával s meglopásával, boszorkányi mesterséget láttattatik agraválni, amint az incatták magok sem tagadhatják. Ha szintén tagadnák is, a már producalt communisból a primaria incattának patratuma constal az 4dik, 7dik, 1, 14, 21, 22, 23, 38, 113, 140, 141, 143, 146, 148 és 150dik bizonyságokból. Nemkülönben az secundaria incattának varázslása kitetszik az 36, 46, 85, 138, 139, 145, 152 és 168dik bizonyságokból.

Kívánja ezért a dominus actoris az incattákat a praecitált locus és usus szerént[1] ubi usus pro lege érdemek szerint büntettetni.

Incatta in persona suae tagadja, hogy semmi színű varázslást és boszorkányságot nem cselekedett, nem is tud és senkinek kárt nem is tett.

Dominus actoris ad hoc a már producált bizonyosságokból elucescal az incattának sokszínű varázslása, azírt kívánja a dominus actor:

A parte secundariae incattae datur exmissio ad futuram praefixum terminum.

A parte primariae incattae deliberatum siquidem contratacentes incattae se se nec per se non defendentes, juxta regni clarant adeoque incatta in actione actoris convincitur et agravatur nisi se legitime excusaverit.

Anno 1733. die 30. Aprilis causa continuata generosi domini Francisci Bányai ratione officii magistratus quodquidem causa in anno currenti die 12. Martii contra et adversus Nasztasiam Dan, relictam Johannis Fejéregyházi, nec non Mariam Kabolapojánai, Michaelis Szőcs consortem ut incattas inchoabatur et pro domino procurator, qui in promistis exhibet litteras relatorias fide dignas cupitquae easdem incattas juxta priorem levatam convinci et aggravari executionemque demendari.

Pro Nasztazia Dan procurator Michael Szigethi alias Lipcsei ratione allegationis domini humillime dicit: Szomorúan hallom a dominus actornak ellenem való súlyos allegatióját, melyben penitus ártatlan vagyok, mivel sem boszorkányságot, sem varázslást nem gyakollottam. Eo ipso, hogy valakinek vagy bornya megbetegedett, vagy tehenének tejében esett fogyatkozás, senki azért az incattát boszorkánynak nem mondhatja. Mert akárki is szemmel látott dologgal, vagy penig maga szája vallásával szoktak ország törvénye szerint megítélni. Az incattát penig senki nem látta, minthogy nem is cselekedett, hogy csak varázslást művelt volna is, annál inkább, hogy fenyegetőzett volna valakinek való ártásával. Aminthogy valaholott lakott az incatta, nem fateal senki ártalmas dolgot az incatta ellen in realitate, amint ex literis relatoriis sub litera R kitetszik.

Holott penig a törvényben simplex hallomásra, úgy suspitióra is senkit halálra nem condemnalhatni 2dum titulus 24. partis 2dae Decretis Tripartitum. Ideoque kíván az incatta az ő kegyelme súlyos impetitiója alól simpliciter absolvaltatni.

Dominus actor se refert ad priorem levabatur contra autem relatorias productas partis incattae contendit, neque admittit, ratione quia inquisitorias communes suis relatoriis confiscare minime potest, adeoque cupit easdem convinci et agravari.

Anno 1733. die 7. Decembris congregatio inclyti sedriae pro judicio celebrata.

Anno 1733. die 7. Decembris. Causa readsumta generosi domni Francisci Bányai, uti domini actoris et magistratus, quod quidem causam anno currenti 1733. 12. Martii in hocce foro erat inchoata contra et adversus Mariam Kabolapolyanai, Michaelis Szőcs consortem ut incattam ex pro domino actoris procurator, qui supra cupit eandem incattam convinci et agravari, nihil se praevia inquisitione vel sufficientibus vivis testibus mense Titulus 32, partem 2dae per inclytam sedem determinatus, se expurgabit, secus cupit dominus actor praedictarum incattam mortuo humagio convinci, juxta titulum quartum partis tertiae Decreti Tripartiti, et questionum praenotatam partis sexto Kitonics ob graves circumstantiae digna judiciarium poenae humagialis.

Pro incatta in sua persona azt feleli, hogy engedtessék maga mentségére inquiraltatni.

Dominus actor ad hoc anno die 12. Martii anni curentis elég ideje lévén az esketésre maga mentségére, hogy negligálta, semminek tartván az ellene inchoált processust, sibi imputet vigilantibus subveniunt jura per hoc exmissio dari non potest.

Deliberatum

Megvizsgálván a tekintetes szék az incatta pars ellen való allegatiót és gravis circumstantiákat, úgy az communisban ellene tött fassiókat, tetszett a törvénynek, hogy az incatta boszorkánysága iránt purgálja magát tertio szavahihető becsületes személyekkel, és így azon suspició alól absolvaltatik. Nem purgálhatván magát, így maga eleven díját, florenos Hungaricales 25 tegye le. Ami penig lopását és éccakának idején té-tova való helytelen járását illeti, elmarad in florenos 12. Addig penig, míg a törvénnek eleget tészen,[2] kezesség alatt légyen vagy penig incarceráltassék.[3]

1 Itt az ugyanezen a napon Bertalan Mihályné ellen kezdődött per vádpontjaira történik utalás.
2 A jelzett vizsgálat szövege hiányzik.
3 A további fejlemények ismeretlenek.

10.

1733. július 16., Máramarossziget

A KORÁBBAN VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT BIRTALAN MIHÁLYNÉ BECSÜLETSÉRTÉSI KERESETE PÁL KOVÁCSNÉ SZILÁGYI SOFIA ELLEN

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség jkv. 2. sz. 140–141. p.

Anno 1733. die 16. Julii causa levata nobilis Michaelis Birtalan tanquam plenipotentiarii consortis suae, Elizabethae Szilágyi ut actor contra Sofiam Szilágyi, consortem Pauli Kovács uti incattam in oppido Szigeth residentem.

Pro actore procurator egregius dominus Michael Szigethi, alias Lipcsei his praemissis proponit taliter: Azért kellett az actornak az incatta ellen just moveálni, hogy az incatta nem gondolván Istennek az hamisan bizonyságtevők ellen írott kemény törvényével, úgy az actorhoz mint testvér atyafihoz tartozó szoros kötelességével, mely szerint még mások ellen is hírében, nevében, becsületében oltalmazni tartozott volna, még is azt posthibeálván in hoc anno 1733, úgy az elébb való esztendőkben de loco et protocolatur együtt is, másutt is azzal mocskolta az actorixet: borban feredett, varázsoltatott és egyéb boszorkánységot cselekedett volna az actor. Mely hamis delatiója miatt az incattának amidőn ezen Szigethi tekintetes magistratus contra malefactores communis inquisitiót peragáltatott és a kiadott személyek ellen legalis processust indított volna azon incattának hamis vádjára, az actorixet törvényre idézte, és mint varázslással vádoltatott személyt főben járó allegatiót instituálván az actrix ellen, az actrixet halálra kerestetett és az incatta

vádja miatt mind itt az városban, mind az nemes vármegyében, úgy másutt is az actrixet holtig elfelejthetetlen, rút híre-neve terjedett el. Nemcsak kin ha az incatta vádja hiti után tött fassiójával megegyezett volna, tehát az actrix dolgának szomorú kimeneteli lött volna, amint mindezek a tekintetes nemes szék előtt jól constálnak, beadott relatiójából is az actrixnak sub numero primo kitetszenek.

Kívánja azért az actrix, hogy az incatta, mint más, mégpenig testvér atyafiát halálos vétekkel vádoló, mocskoló, reá nem bizonyítható személy secundum articulum, tertium partis, secundae tituli septimi Aprobatam Constitutionis, uti de humillibus simile debet esse, judicium talion convincaltassék, az az secundum titulum 25, partis primae Decreti Tripartiti azzal a mértékkel mérjenek az incattának, amellyel ő másnak akart mérni és ő essék abban a kárban s büntetésben, melyben ő mást akart ejteni. Eszerént minthogy az incatta az actrixet hamis vádjával halálos bajban ejtette, si juris, az incatta essék az halálos büntetésben in exemplo aliorum sivi minus cum poena morti humagii ac perpetua infamiae nota kívánja az incattát convincaltatni. Költségéért, fáradságáért kíván adjudicaltatni florenos 12 inflictis poenae comittitur interim judicio spectabilium dominorum judicium.

Pro incattam nemo.

Deliberatum

Siquidem contra tacentis et se se non defendentes omnia jura regni clamant, adeoque dictam incattam in omni actione actoris convincitur et agravaretur nisi legitime se excusaverit.

A contenta deliberatione et agit gratiam inclytae sedriae cupitque litteras sententionales cum tota serie ex processu sub sigillo authentico inclyti nobilitatis extradari.[1]

1 A per további fejleményei ismeretlenek.

11.

1735. június 24.–november 1., Máramarossziget

A MÁRAMAROSSZIGETI ÖZVEGY TIMÁR GYÖRGYNÉ KOVÁCS ANNA BOSZORKÁNYPERE

I.

1735. június 24., Máramarossziget

SZIGETI TIMÁR ISTVÁNNAK A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT ÖZVEGY TIMÁR GYÖRGYNÉ ELLENI VIZSGÁLATA

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 45. sz., 1–8. p.

Inquisitio in negotio egregii domini nobilis Stephani Timár de Szigeth contra et adversus relictam quondam Georgii Timár, Annam Kovács de eodem Szigeth per nos infrascriptos facta et exhibita anno 1735. 24. Junii.

[...][1]

1. testis Martinus Szanyi, nobilis annorum 60, juratus, examinatus, fassus. Ad primum et ad coeterum hallottam, hogy Pusztai Bálint tehenét megfejte volna egy tökben, és látta volna ugyan Pusztai Bálint leánya Timár Györgynét.[2]

2. testis Stephanus Thamás, nobilis, annorum 58, juratus, examinatus, fassus ad primum et ad coeterum nihil.

3. testis Johannes Fegia, inquilinus, annorum 44, juratus, examinatus, fassus: ad primum et ad caeterum: Sz[ent] Iványi János uramnál lévén, mutatta az ökegyelme felesége az inán való kík csipdeséseket, és mondotta előttem, hogy Timár Györgyné macska képében reáment az ágyára és úgy csipdeste. Azonban egy szapulót kéretett az Timár Györgyné menye az feleségemtűl. Hogy oda nem adhatta, azon nap megsántult az ökröm, azolta is nyomorék és gyanúságom ebből reá jól vagyon.[3]

4. testis Johannes Pánczél, nobilis, annorum circiter 56, juratus, examinatus, fassus: ad primum hallottam sok emberektűl, hogy Timár Györgyné képében campaniástúl mentenek az boszorkánok Timár István uram cserzőjében az legényre, az legény látta is Timár Györgyné képét. Úgy hallottam, a legény ki is kísírte. Item hallottam néhai Balás Mihály uram szájából, hogy az Timár Györgyné leánya hozzájok ment és egy csuporban három szem málét vetett és ott megtáncoltatta.

5. testis consors Stephani Thamás, Maria Dörgicsei, nobilisa, annorum 49, jurata, examinata, fassa: Ad primum hallotam, miolta az Timár Györgyné legénye Timár István uramhoz ment, azolta sebes a lába az Timár István uram szolgálójának. Azt is hallottam sok ízben, hogy Timár Györgynek estvénként mindenkor jó kedve vagyon, de reggelenként mindenkor nyög.[4]

6. testis Johannes Csont, nobilis, annorum 38, juratus, examinatus, fassus: Ad primum et ad coetera azt hallottam,[5] hogy Csont Kata nénémasszony az piacon lévén Timár Györgynével szemben, mondotta neki, hogy az leányát ha megvesztette, gyógyítsa meg, mert ha nem, tehát megégetteti. Azután meg is fordult az leánya úgyannyira, hogy már járhat a lábán.

7. testis consors Johannis Makai, Anna kegyes, nobilis, annorum 23, jurata, examinata, fassa: ad primum et ad coeterum hallottam az Timár István uram szolgálójától, hogy miolta odament az Timár legény, azoltától fogva Timár Györgyné odajár és vesztette volna meg a leányt, mivel az maga leányát akarta volna adni ezen Timár legénynek Timár Györgyné, s azért cselekedte ezen gonoszságot.[6]

8. testis Török Georgius, nobilis, annorum 42, juratus, examinatus, fassus. Ad primum másoktúl, sokaktúl hallottam, hogy azon Timár István uram legénye miolta elhadta Timár Györgyné leányát vagy házát, azolta vesztette volna meg a leány. Úgy az Balás Mihály leányát is Timár Györgyné.[7]

9. testis Michael Mezer, nobilis, annorum 48, juratus, examinatus, fassus. Ad primum et ad coeterum uti praecedens primus testis.

10. testis consors Francisci Sibai, Elisabetha Öregdi, nobilisa, annorum 48, jurata, examinata, fassa ad primum et ad coeterum planuis.

11. consors Martini Czegényi, Ilona Bökényi, nobilisa, annorum 65, jurata, examinata, fassa. Ad primum et ad caeterum hallottam Miklósi Pálné asszonyomtól és mondotta őkegyelme, hogy Timár Györgyné pénzt kért őkegyelmétől, és hogy nem adhatott, Timár Györgyné megnyargalta az tehenét, mely miatt el is veszett, megdöglött.[8]

12. testis consors Samuelis Hatvani, Elizabetha Bányai, nobilisa, annorum 30, jurata, examinata, fassa. Ad primum et ad coeterum Ötves Istvánnétűl hallottam s beszélte, hogy Timár Györgyné tejet kért tőle. Hogy nem adott, azolta nem fejheti, csak elrúgja.

13. consors Johannis Sz[ent] Iványi, Anna Szegedi, nobilisa, annorum 31, jurata, examinata, fassa: Ad primum hallottam magától Timár Györgynétűl az urammal együtt, hogy minekutána admoneáltatta hadnagy uram, beszélte Timár Györgyné ily szókkal: – Jaj, úgymond, hogy kell meghalnom, micsoda rút kézbe esem! Ne hagyjatok, szívem sógorom, megfogni! Item Fazakas Ferencné szájából hallottam, hogy Timár Györgyné reáment macska képében, és azután az maga ruhájában változott. Ez volt akkor, mikor gyermekágyat feküdött volt. Ad coeterum nihil.

14. relicta Johannis Fazakas, Elizabetha Czegényi, nobilissa, annorum 32, jurata, examinata, fassa. Ad primum et ad coeterum hallottam másoktúl: Miklósi Pálné asszonyom gyanakodott és mondotta, hogy Timár Györgyné ötte meg az tehenemet, hogy pénzt nem adott. De coetero nihil.[9]

15. Johannes Nemes, nobilis, annorum 39, juratus, examinatus, fassus ad primum et ad coeterum nihil.

16. Johannes Sz[ent] Iványi, nobilis, annorum 43, juratus, examinatus, fassus. Ad primum hallottam Timár István uram András nevű legényétűl, és mondotta, hogy szemeivel látta, Timár György volt az Timár István uram cserzőjében. Garbainét is mondotta, hogy jelen volt. Mások is sokan, Marci nevű inasa is látta, de nem mert szólni. Az legény pedig, András, küszködött velek. Azalatt közelítvén az kakasszó, egymás közt mondották:

– Siessünk, menjünk el, mert csakhamar megszólal az kakas, és itt maradunk! És Barta Ferencnétűl hallottam, hogy mikor gyermekágyat feküdt, macska képében bement, azután kimenvén maga ruhájában változott hazafelé menvén. Énnekem úgy mondotta: az anyja erősen sír, megijedt, menjek oda vigasztalására. Én ágyamból felkelvén, öltözvén, Timár Györgynéhez mentem és előttem ily szókra fakadott: – Én Istenem, hogy kell nekem meghalnom!

Item hallottam Halás Mihálynétűl, hogy Timár Györgyné leánya hozzájok ment, motódott velek, az szegeletit öntözte, s akkor az gyermek megpöfött[!] arcul. Balás Mihály reáizenvén azután meggyógyult. Item András nevű tímárlegénytűl azt is hallottam, hogy őtet fenyegette Timár Györgyné, és ne járjon hozzám, mert megbánja, meg is siratja.[10]

17. Petrus Nagy, servus generosi domini Pauli Miklósi, nobilis, annorum 28, juratus, examinatus, fassus. Ad primum et ad coeterum hallottam asszonomtúl, hogy megnyargalták a tehenét, de kire gyanakodott, én nem hallottam.

18. consors Petri Nagy, Elizabetha Makai, jurata, examinata, fassa, annorum 26. Ad primum et ad caeterum nihil.

19. Franciscus Bartha, nobilis, annorum 34, juratus, examinatus, fassus: ad primum et ad coeterum hallottam András nevű legénytűl, hogy mondotta: Timár Györgyné más gonoszokkal reáment az cserzőben, és küszködött velek. És hogy Garbainét csapta az katlan oldalához és az inast leküldötte az fegyvere után az házban, hogy onnét hozza ki és vagdalja öszve őket, de azalatt amazok elmentenek. Az feleségem penig beszélte, hogy Timár Györgyné reáment macska képében, az mikor gyermekágyban feküdt, megnyomta, és azután ismét macska képében az ablakon kiment, az ablak alatt penig emberré változott. Én akkor otthon nem voltam.

20. consors Francisci Bartha, Sára Czegényi, nobilisa, annorum circiter 23, bona fide fatetur. Ad primum et ad coeterum tudom azt, mivel magamon tapasztaltam, gyermekágy fektemben, hogy éccaka az kezemet megfogták macska képében és mondották, hogy kitekeri az kezemet. Én azalatt foházkodtam az én teremtő Istenemhez. Az ablakon kiment a tarka macska. Én a gyermekemmel gyertyát gyújtatván, az ablak is le lévén véve, láttam az ablak alatt Timár Györgynét, és csak elsillamodott. Magától penig Timár Györgynétűl hallottam és beszélte, hogy: – Kell nekem meghalnom olyan rút halállal! Az édesanyám penig intette, hogy ne beszéljen úgy, mint az anyja szokott volt beszélni. Item Timár István uram szolgálójától hallottam, hogy Timár Györgyné rontotta meg őtet, az ő keze miatt vagyon úgy. András nevű legény is beszélte, hogy mikor az cserzőbe reámentek az gonoszok, akkor Timár Györgyné az ajtón kívül volt.[11]

21. consors Johannis Kegyes, Anna Szűcs, nobilisa, annorum 36, jurata, examinata, fassa. Ad primum et ad coeterum Timár István uram szolgálójától hallottam, hogy őtet Timár Györgyné nyomta és ötte meg és kiáltott is utána az utcán.[12]

22. consors Samuelis Pap, Éva Fekete, nobilisa, annorum 42, jurata, examinata, fassa. Ad primum et ad coeterum.[13]

23. relicta Michaelis Balás, Anna Sendelly, nobilisa, annorum 43, jurata, examinata, fassa. Ad primum et ad coeterum hallottam Miklósi Pálné asszonyomtúl, hogy egy aszszonyember pénzt kért, hogy nem adhatott, megnyargalták az tehenét. Az ki penig cselekedte, az nem messze lakik, de énelőttem senkit nem nevezett. Ezt penig tudom, mert

az házomban esett, hogy Timár Györgyné leánya szenes vizet csinált, pattogatott málét tévén hozzá, meghintette, szentelte vele az gyermeket és az házat, az gyermek peniglen kifokadozott arculatjában. Az gyermekim penig mondották, hogy úgy ne cselekedjék, de az Timár Györgyné leánya azt felelte, hogy az ő anyja is úgy cselekedik ővelek.

Item az uramat betegágyban megnyomták, majd csak meg nem fojtották. Mikor reggel felköltünk, kérdettem az uramat, mi lelte, uram, kiedet? Hiszen Timár Györgyné reáment az éccaka, és torkát fojtogatta! Reggel akkor mindjárt odaérkezett Timár Györgyné, és előtte is panaszkodott, de semmit arra nem felelvén, onnét elment. Mivel azt mondotta Balás Mihály uram, hogy égesse meg a tűz! Ezt penig azért cselekedte, hogy engemet az máléban az én uram vele együtt nem bocsátott el.

Kopasz Istókné is beszélte előtte, hogy tejet kéretett tőle Timár Györgyné. Hogy nem adott, az tehén elrúgta az sajtárt. Nyavalyás leányom iránt penig így gyanakszom, hogy Zilahi Gyurka nevű legényhez bízott Timár Györgyné, hogy leányát elveszi feleségül, de az legénynek nem tetszvén, az én leányomat kérette. Ebbeli bosszúságból, gondolom, hogy esett leányomon az vesztés, és reá gyanakszom![14]

24. Georgius Nosz, iobbagus generosi domini Pauli Miklósi, annorum 44, juratus, examinatus, fassus. Ad primum et ad coeterum hallottam nihil.

25. consors Simeonis Vinczi, Fazakas Mária gombkötő, annorum 36, jurata, examinata, fassa: Ad primum et ad coeterum Timár István uram mostani legényétűl, Ferenc mestertűl hallottam és beszélte, hogy féltette Timár Györgyné őtet attúl az leánytúl, ki most Timár István uram szolgálója, hogy elveszi, az maga leányát penig elhagyja, s abbeli bosszúságából cselekedte Timár Györgyné az legény lábán való megromlást.[15]

26. consors Francisci Szanyi, Maria Balás, annorum 47, jurata, examinata, fassa. Ad primum et ad coeterum hallottam az édes bátyámtúl, Balás Mihály uramtúl, hogy amíg él ezen a világon, örökké gyanakodik Timár Györgynére! Ő csinálta neki, az mit csinált. Az Balás Mihály uram leánya megnyomoríttatása iránt is egész gyanúságuk most is van Timár Györgynére.[16]

27. consors Stephani Ötves, Catharina Csont, annorum 24, jurata, examinata, fassa: ad primum et ad coeterum: azt rajtam tapasztaltam, hogy az mely nap tejet kéretett tőlem Timár Györgyné, s nem adtam, az napon nem, de másodnapján az tehenemet meg nem fejhettem. Gyanakodtam Timár Györgynére. Item hallottam Balás Mihálynétúl, hogy mihelyt Zilahi Gyurka kérette az ökegyelme leányát, csakhamar pattanások estek rajta, és gyanakodott Timár Györgynére.

28. consors Stephani Nagy alias Varga, Elizabetha Vas, annorum 48, jurata, examinata, fassa. Timár István uram szolgálójától hallottam, hogy Timár Györgyné az tímárlegény miatt vesztette meg őtet, János mester miatt. András mestertűl is hallottam a szájából, mikor Técsőre lement volna, hétszer csapta az lova a földre, holott azelőtt sohasem cselekedte. De nem más, hanem Timár Györgyné csinált neki, az mit csinált.[17]

29. relicta quondam Stephani Berkeszi, Sára Balás, annorum 33, jurata, examinata, fassa. Azt tudom, hogy idvezült Kóródi urammal laktomban Timár György búzát kért hitelbe, de én nem akarván adni, azt mondta idvezült Kóródi uram, hogy csak adjak, mert az anyja is megmondotta, hogy a leánya is tiszta tudományos, ha odavész is, nem gondolok vele! György kovácsné akkor mondotta, mikor idvezült Kóródi uram könyörögtette őtet.

30. consors Martini Szabó, Maria Rátz, annorum 37, jurata, examinata, fassa. Ad primum et ad coeterum nihil.

31. consors Johannis Bullyoczki, Maria Csekei, nobilisa, annorum 48, jurata, examinata, fassa. Ad primum et ad ceterum azt tudom mondani, hogy Timár István uram szolgálójának az lába megnyomorodván, én javallottam neki, hogy emberganéjjal kösse be az sebét. Másnap reggel, mihelt megvirradott, nemsokára odament az leányhoz Timár Györgyné, és az étket megkóstoltatta vele, azelőtt peniglen fél esztendeig sem volt járatos.[18]

32. Georgius Zilahi, nobilis, annorum 25, juratus, examinatus, fassus. Ad primum et caeterum nihil praeter simplice auditur.

33. consors Johannes Thot, Sara Kállai, nobilisa, annorum 31, jurata, examinata, fassa. Az édesanyámtúl hallottam és megintett, hogy Timár Györgyné ellen ne járjak, mert az anyja is tudományos volt, ki tudja, kiben mi vagyon!

34. consors Michaelis Meczer, Christina Meczer, nobilisa, annorum 38, jurata, examinata, fassa. Hallottam ex auditis, hogy Timár István uram cselédji iránt az gyanúság vagyon Timár Györgynére, de én világos dolgot nem tudok mondani.[19]

35. Martinus Székely junior, annorum 15, juratus, examinatus, fassus. Azt láttam s tudom bizonyoson, hogy Timár István cserzőjében ott hálván András mesterrel ketten, éccaka reánk jöttenek, mind fejér ruhában, asszonyember képében, és egyik mondotta az többinek: – Vegyük ki a térde kalácsát! Az másik mondotta: – Ne bántsuk, most éli világát, hanem toljuk ki az szemét András mesternek! Sokat küszködött András mester is fenn állva az egyikével, és egyik az másikat ütöte. Mikor elhagyták az küszködést, mondották egymás között: – Menjünk el, mert majd megszólal az kakas, mind itt maradunk! Az legény küldött be az házban az pallosért, de én féltem bemenni. Azután fogták magokat, elmentek széjjel. Timár Györgynét esmertem meg köztök, az többit nem.[20]

36. consors Petri Foris, Sára Kölcsei, annorum 37, jurata, examinata, fassa. Másoktúl hallottam, hogy beszélgették: Timár Györgyné vesztette volna meg azt a két leányt, de én semmi bizonyost nem tudok.[21]

37. Petrus Parallyai, nobilis, annorum 49, juratus, examinatus, fassus. Ad primum et ad coeterum Czégényi Mártonnétúl hallottam régen és mondotta: egy kakas felett öszveveszett Timár Görgynével. Azután az fia hamar megbetegedett, megromlott. És gyanakodott Timár Györgynére.[22]

38. consors Petri Parallyai, Elizabeth Fekete, nobilisa, annorum 42, jurata, examinata, fassa. Ad primum et ad coeterum: miolta az Timár István uram szolgálóját megvesztették és az Balás Mihály uramét, azolta hallom másoktól, hogy Timár Györgyné vesztette volna meg.[23]

39. Petrus Foris nobilis, annorum 50, juratus, examinatus, fassus nihil.

40. consors Martini Czegényi junioris, Juditha Deesy, annorum 25, gravida existens, bona fide fatetur ut testis 38.[24]

41. Martinus Czégényi junior, annorum 24, juratus, examinatus, fassus. Ad primum et ad coeterum: Sz[ent] Iványi uramtúl hallottam, hogy őkegyelmének beszélte János mester: Ez szerint, ládd-é Ersók, te énérettem szenvedel, hogy el nem vöttem az Timár Györgyné leányát.[25]

42. consors Georgius Török, Elizabeta Toroczkay, nobilissa, annorum 26, jurata, examinata, fassa: Timár István uram szolgálójától hallottam, hogy őtet Timár Györgyné ötte meg. De coetero nihil.[26]

43. relicta senioris Georgii Török, Elizabetha Gyenei, nobilisa, annorum 60, jurata, examinata, fassa: Én eddig nem hallottam, hanem ma hallottam az piacon, hogy Timár István uram legénye miatt vagy iránta volt az cserzőbe az gonosz, de eredetit s fundamentumát nem tudom s nem is hallottam. Ad coeterum nihil.[27]

44. Sámuel Csiszár, nobilis, annorum 37, juratus, examinatus, fassus. Ad primum et ad coeterum: néhai Balás Mihály uramtúl hallottam és beszélte, hogy Timár Györgyné leánya hozzája ment az leányához, málét kérvén Balás Mihály uram leányától. Egy fazékba töltötte, vizet és szenet reája, az háznak szegeletit meghintette. Azután az leánynak az teste felfúvódott. Azután maga elment Balás Mihály Timár Györgynéhez és fenyegette, hogy megégeti, ha meg nem gyógyítja! Azután az leány meggyógyult. Item András nevű legénytűl is hallottam és beszélette, hogy Timár Györgyné egész sereggel, zászlóval ment reája. Küszködött vele, de semmit nem tehetett. Azután kakasszó közeledvén, széjjel mentenek.[28]

45. Georgius Balás junior, annorum circiter 20, juratus, examinatus, fassus. Egyebet nem tudok, hanem az édesatyámtúl hallottam, beteges lévén, hogy halála eránt Timár Györgynéra gyanakodott. Item hallottam Timár Istvánné legényétűl, Kendi Andrástúl és beszélte, hogy mikor Tímár György uramnál lakott, kérdezte az asszonyát, Timár Györgynét: – Miért fáj a kied feje? Az estve semmije nem fájt kiednek, most penig rosszul van kied! Talán nyargalózni járt? De az asszony felelte azt, hogy járt az ördög, ő nem járt! Item két vagy három esztendeje, hogy az Timár Györgyné leánya hozzánk jött, és láttam, hogy kilenc szem málét hozott, megpattogatta, csuporban vizben tette, ismét melegítette, s megmosta vele az kisebbik hugomat. Azután megdagadott, és mint egy lencseszem, felhólyagzott. Reáizenvén szegény anyám, egy hét múlva úgy gyógyult meg. A húgom mondotta neki: – Engem bizony ne mossolgass, te bolond! – Nem tudsz te ahhoz, mert anyámasszony is így szokott velünk cselekedni![29]

46. Taisz János juvenis, Tecsiensis, annorum 18, juratus, examinatus, fassus: Én semmi egyebet nem tudok, nem hallottam, hanem az mit látott Székely Márti inas tímár, tőle hallottam. Azt hallotta, az mint 35. testis látott és beszélt.

Super quidem testim ac justum fassione damus nostras literas relatorias sigillis nostris usualibus ac manum subscriptionibus roboratas fide nostra mediante.

Signum Szigeth, anno et die supra notata.

Georgius D. Torjai, inclyti comitatus Maramarosiensis juratus assessor m. p.[30]

Franciscus Bányai, inclitae nobilitatis Szigethiensis juratus assessor m. p.[31]

47. consors Georgii Munkácsi, Maria Brassai, nobilisa, annorum 35, jurata, examinata, fassa. Ad primum et ad coeterum: én olyan világos dolgot nem tudok s nem hallottam, hanem miolta Timár Györgyné fogva vagyon, azoltától fogva hallottam az édes néném asszonyomtúl, Balás Mihálynétűl, hogy Miklósi Pálné asszonyomtól kéretett Timár Györgyné hat máriásokat, vagy inkább maga személyében kért. És hogy nem adott őke-

gyelme pénzt, azon éccaka megnyargalta Timár Györgyné az őkegyelme tehenét. El is veszett miatta. De én ezt, uti supra, csak hallottam.[32]

48. Hajdu Marian alias Boer, annorum 40, juratus, examinatus, fassus. Ad primum et ad coeterum én egyebet nem tudok, hanem az fogháznál lévén Timár Györgyné, láttam, hogy sírt, de egy könyvet sem ejtett. Azonban fokhagymával kínáltuk, de az nem kell, hanem ha vereshagymát adnak, azt elveszi. Hová teszi, megeszi-é, vagy hová teszi, nem tudom.

49. consors generosi domini Pauli Miklósi, Catharina Debreczeni, annorum 80, bona conscientia fatetur. Azt mondhatom elsőbben, hogy az elmúlt nyáron Szombat Lázon[?] reámentenek Timár Györgyné leánya, Balás Györgyné, mással együtt, és az én almámat, kit is felszedtek volt az legényim, az zsákjából kitöltötték, hazahozván az én embereim az zsákot. Azután Timár Györgyné fenn említett leányával, Balás Györgynével, házamhoz jöttenek és veszekedtenek velem az almáért és az zsákért, azt is mondván, hogy tisztelt Professor uram almája volt, de az alma és Láz[?] enyém most is. Haraggal elmentek tőlem. Én is azután az zsákot hazaküldtem. Elég az, hogy énreám megharagudtanak.

Pro secundo: az elmúlt télen tőlem hat máriásokat kéretett ugyan Timár Györgyné. Énnekem nem lévén pénzem, nem adhattam. Azalatt azon éccakára megbetegedett a tehenem és elveszett, megdöglött. Nékem ezekre nézve gyanúságom vagyon Timár Györgynére, nem másra. Az tehenemnek penig semmi baja, nyavalyája nem volt, az több tehenek közt is legjobbik volt. Item Sz[ent] Iványi Jánoséktúl hallottam és tanácsolkodtanak előttem, hogy az tímárlegény, András mester hozzájok járt és Timár Györgyné sokszor hallgatódzott. Egyszer egy estve kiment az házból Szent Iványi Jánosné és az ablak alatt találván Timár Györgynét, mondotta Sz[ent] Iványi Jánosné: – Miért járkál kegyelmed ide az ablak alá hallgatózni, míg kigyelmed felől semmit nem beszéltünk? Azután csakhamar megnyomták Sz[ent] Iványi Jánosnét és az teste meg is kíkült, mely miatt és melyre nézve gyanakodott Timár Györgynére.

50. testis relicta Michaelis Brassai, Elizabeth Vendely, annorum 57, jurata, examinata, fassa. Ad primum et ad coeterum: Sz[ent] Iványi János uram legényétűl, János mestertűl hallottuk Balás Mihálynéval, de minthogy én rosszul hallottam s most is rosszul hallok, újólag nagyobb szóval megbeszélte nekem Balás Mihályné, s úgy értettem meg, hogy tudniillik János mesternek azt beszélte András mester, hogy András mesterre reámentenek Timár Györgyné vagy Timár István uram cserzőjében a boszorkányok, és beszélgettek egymás között. Egyik mondotta: – Vegyük ki a szemét! Másik azt mondotta: – Vegyük ki az térde kalácsát! Harmadik azt, hogy: – Vegyük ki a vérét! És hogy ott lött volna Timár Györgyné leányostúl, Garbainé, Bertalanné.

51. testis Andreas Kóródi, nobiles, annorum 22, juratus, examinatus, fassus. Ad primum: én akkor Timár István uram cserzőjében laktam, s ott hálva három éccaka volt próbám. Székely Márton fia is velem lévén. Első éccakán sokan reám jöttenek, némely része benn volt, némely rész az cserző előtt állott. S hallottam füleimmel, szemeimmel is látván és azon discuráltak, hogy vegyék ki az térdem kalácsát. Az zászlótartó Garbainé legelöl jövén, a többi is körülvettenek engem. Az inast küldettem, hogy hozza ki az fegyvert, de az inas nem mert kimenni, hanem magam öklemmel kezdettem el verni Garbainét. Timár Györgyné pedig az cserző előtt állott másokkal együtt, szigethi aszszonyokkal és leányokkal együtt. Azután mondották egymás közt: – Jertek, menjünk el,

az kakas mindjárt megszólal, s itt maradunk! Mindjárt ahonnan el is mentek. Második éccakán is reám jövén, azon discuráltak, hogy vájják ki a szememet. Harmadik éccaka is reám jöttenek. Akkoron magamat akartak elvinni. Azon discuráltak, azonban reám jöttenek és tépni, húzni akartak, de semmit nem tehettenek. A gyűrűt Garbainé ujjából kivettem, de semmiképpen meg nem tarthattam, mivel kiáltották egymás közt: – Az gyűrűt, az gyűrűt el ne hagyjuk! El is vették tőlem. Az gyűrűnek penig mását nem láttam, oly szép volt! De mind három éccakán benn nem volt az cserzőben Timár Györgyné, hanem mindenkor kinn volt az cserző előtt, s ott állott. Annyira viaskodtanak velem, hogy végtére orromon, szájamon ment az vér nagymértékben, kit Borbély János uram is látott. Ez penig úgy tudom s úgy esett, hogy engemet Timár Györgyné asszonyom Técsőről felhívatott, hogy legényeskedjem az mesterségen, de énnekem más hivatalom, dolgom lévén, be nem állottam. Melyre nézve az lovamat béhoztam, Técsőre vissza kívánván menni. Az mint megindultam, az város végén Elbok uram sertésólánál az lovam sem elé, sem hátra nem mehetett, csak ágaskodott. Végtére velem együtt leesett. Szaplonczánál is hanyatt esett velem. Técsőre érkezvén az istállóra, az padra felmenvén hálni, ott megkaptak, úgy levetettek az földre, ugyan zörgött, de én csak talpomra estem. Az borjú is bőgött az istálóban.[33]

52. Franciscus Sibai, nobilis, annorum 50, juratus, examinatus, fatetur. András mestertűl hallottam, hogy reájártak, és meg akarták nyomni. De én semmi bizonyost nem tudok, mivel házát sem gyakorlattam, ő sem járt az én házamhoz. In super ad secundum hallottam, hogy Miklósi Pálné asszonyomtúl egy máriást kért volna Timár Györgyné. Hogy nem adott, az tehenét megnyargalták azon éccaka Timár Györgyné, úgy hallottam. Item azt is hallottam, hogy az Timár Györgyné leánya az ház oldalát mázolta! Azt mondta: az anyja tanította arra mázolásra, hogy vasban ne verhessék az anyját.[34]

53. testis consors Georgii Timár, Ilona Andok, jurata, examinata, fassa. Ad primum: én négy esztendők alatt velek laktam, de én semmi boszorkányságot nem láttam. Hanem azt tudom s láttam, hogy estve mindenkor jókedvű volt, másnap mikor szokott felkelni, mindenkor nagyon nyögött. Idő múlva az tímárlegényétűl, Andrástúl hallottam, hogy azért nyög, hogy éccaka elnyargaltak. Azt penig tudom s vallom, hogy mikor én Timár Györgyné után mentem Hoszumezőre, estve súgva mondotta: – Miért jöttél, fiam, énutánam? Te fogattál meg engemet, senki más! Hadd jött volna más utánam, nem fogott volna meg! Azután mikor megfogatott és a tömlöcben tétetett, egy hét múlva odamentem hozzája. Akkor megfenyegetett, és egy holnapig minden éccaka Bors Ilona képében dömöcköltek, nyomtak. Még az ruhámat is kézzel kellett megfognom s tartanom az fájdalom miatt, mivel az testem kík volt! Ha az ruhám hozzája ért, annál inkább fájt. Egy holnap után megszűnt rólam ezen éccakai megnyomattatásom, minekutána elment Bors Ilona.

Item ez elmúlván, történt egyszer, az Timár Györgyné kisebbik leányával öszvehábarodtunk. Csak mely nap veszekedtünk, azon éccaka estve én ágyomban fekvén, az kisgyermekem is előttem lévén, az Timár Györgyné kisebbik leánya, Éva, az konyhában tűz égvén, az tűz mellett ott ült. Én az ágyambúl néztem, hogy egyszer egy kis idő múlva csak reám jött egyenesen, az gyermeken keresztülnyúlt, és megkapta az lábomat. Azután végigfekvén rajtam, megnyomott, dömöcköltháromszor egy éccaka. És tizenkét óra után éccaka rólam elment. Az kík hely is megismerszik az lábomon most is.

Azt is hallottam egynehányszor, mikor ezen hír és szó támadott Timár Györgyné felől. Hallottam szájából és mondotta: – Jaj, micsoda rút halállal kell meghalnom! Az szél elfújja testemet, mivel engemet megégetnek! Akkor egy ingaljban elment volna, de az ura nem engedte, ezt mondván. – Ha kiednek vétke nincsen, semmit se féljen, el ne menjen!

54. testis consors Valentini Pusztai, Sára Bornyai, annorum circiter 30, fassa: Egy alkalmatossággal a tehenemet meg akarván fejni, látván, hogy teje nincsen, panaszkodom Balás Györgynek, hogy az tehenemnek semmi teje nincsen. Melyre felelé Balás Györgyné: – Azért nincsen a kegyelmed tehenének teje, hogy egy tökben egy vénasszony megfejte! Kérdettem tőle: – Ki volt az a vénasszony? Melyre ez mondá: – Nem tudom én! Tovább nem is kérdettem. Elég az, hogy az hídon általment a vénasszony másokkal együtt, signanter Feketéné, Balás Györgyné, a Timár Györgyné nagyobbik leánya, és Birtalanné. Kik közül Birtalannénak azt mondám, hogy: – Szép korcsomárosné kegyelmed, édes Birtalanné asszonyom! Melyre azt feleli: – Halgass, mert tíz forintot adok! Utoljára egy kisded asszony maradott, ki is azt mondotta a többinek: – Látjátok, kutyák, megmondottam, hogy ennek semmit nem tehettek! Onnén kimenvén, láttam az Borbélly János uram házáig hogy elmentenek macska képében, kik között is egy veres agár volt, amely legelöl ment.

55. testis Johannes Debreczeni, annorum circiter 30, juratus, examinatus, fassus. Ad primum nihil. Ad secundum: hadnagy szolgaságomban el akarván hajtani az város dolgára Timár Györgyné fiát, velem veszekedett, földhöz ütődtem, holott részeg nem voltam, de ki cselekedte, nem tudom.[35]

56. testis Elizabetha Fazék, annorum circiter 14, jurata, examinata, fassa. Ad primum én semmi boszorkányságát Timár Györgynének nem tudom. Elég az, hogy miolta Timár István uramnál jött hálni Kóródi András, a lábaim sebesek voltanak. Azért reá gyanakodom, mivel félt, hogy a legény engemet elveszen. Ad caeterum nihil.

II.

1735. június 27., Máramarossziget

ÖZVEGY TIMÁR GYÖRGYNÉ VÉDEKEZŐ VIZSGÁLATA

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 48. sz., 1–6. p.

Inquisitio

pro parte et in causa nobilae foeminae Annae Kovács de Szigeth, relictae quondam Georgii Timár super de utro nobis specificato in oppido Szigeth die 27 Junii anni 1735 per nos infrascriptos sub juramento fatentium fide mediante commendationem fideliter perfacta.

Primo: Tudja-e azt a tanú bizonyoson, és látta-é szemeivel, hogy itt Szigeth városában lakó Timár Györgyné, Kovács Anna asszony vagy egyszer, vagy másszor boszorkánysággal, kuruzolással, ördögi mesterség által másoknak ártó életű asszony lött volna, vagy mást valakit fenyegetett volna, boszorkánysággal valakit megrontott volna, itt e városban valakin elszánt szándékkal vétett volna?

Secundo: Tudja-e, látta-e, hallotta-e azt is a mostani megfogattatása és rút hírben-névben kevertetése ezen Timár Györgynének mi okból esett azokkal, akik miatt fogságban és rút hírben esett, volt-é veszekedése, micsoda dolgokkal mocskolta az Timár István uram Sz[ent] Jóbi János mester nevű legénye vagy maga is Timár István uram Timár Györgynét és miért mocskolta?

Tertio: Tudja-é a tanú bizonyoson azt is, hogy a Timár István uram Fazakas Ersók nevű szolgálócskájának ennekelőtte is volt volna belső[?] süly miatt való nyavalyája, s amiatt, még ki nem fokadott is rajta, ezen Fazakas Ersók nehezen s fulladozva szólhatott, s most is nem egyéb, hanem a rajta kifakadott süly miatt legyen nyavalyája, és most is nem szemmel, hanem álombéli látással légyen vádoltatása Timár Györgynének?[36]

1. testis Johannes Sz[ent] Iványi, annorum circiter 50, citatus, juratus, examinatus, fatetur: Ad primum nem tud egyebet, hanem a maga legénye szájából hallottam, hogy valami portörni híjta az én legényemet Timár Györgyné. Nem ment, és azt mondta a maga legényének Timár Györgyné: – Ha él még, megbánod, és meg is siratod! Ad secundum nihil. Ad tertium tudom s láttam, hogy sülyös Fazakas Ersók, de miből esett azon nyavalya, nem tudom.[37]

2. testis Michael Székely de Komárom, annorum circiter 35, citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum nihil. Ad secundum hallottam nyilván Fóris Péter uram szájából, midőn nálam a korcsomán ivott, hogy azt kérte: – Mitévő legyek, édes sógor uram, elszökjem-e, vagy mit cselekedjem, mert ha megfirisztenek, el kell vesznem! Azt is hallottam Fóris Péter uram szájából, hogy csak sóhajtott nála létében Timár Györgyné Kovács Annus. Kérte tőle: – Mit sóhajtasz, mit búsulsz? – Jaj, csak a víztől félek! Ad tertium nihil.

3. testis Michael Kigyós, annorum circiter 45, citatus, juratus, examinatus, fatetur: Ad primum hallottam a Timár István szolgálójától, hogy járt reá Timár Györgyné Kovács Anna a cserzőben, el akarták vinni, viaskodott vele, minthogy seregestől voltak. Ad secundum: hallva hallottam, hogy azért esett Timár Györgynének megfogattatása, mert hírben-névben való kevertetése, hogy a Timár István szolgálóján, Fazakas Ersókra személye szerént Timár Györgyné, Kovács Anna reájárt, s gyötrötte volna. Ad tertium láttam, hogy a leány a torkával rekedezett, de nem tudom, süly volt-é, más egyéb nyavalya volt-e, azt nem tudom. Ezt is hallottam Sz[ent] Iványi János uramtól, hogy Sz[ent] Jóbi János mester reggel mikor felkölt, bement az házban, s látván, hogy az asszonyának, Timár Györgynének be volt feje kötve, s azt kérdé a Sz[ent] Jóbi: – Mi lelte kegyedet, asszonyom, talán most egyszer odajárt kegyelmed az éccaka valahová?[38]

4. testis Georgius Szabó, annorum circiter 20, citatus, juratus, examinatus, fatetur: Ad primum hallottam másoktól, hogy mondták, hogy egynek-másnak lábát miért vesztette

volna meg Timár Györgyné, Kovács Anna, de nyilván nem tudom. Ennekelőtte is hallottam az atyámtól, hogy reá gyanakodott, hogy őáltala lött volna nyavalyája. Ad secundum hallottam, hogy azért esett rút hírben-névben való kevertetése Timár Györgyné, Kovács Annának, hogy az Timár István szolgálóját féltette Sz[ent] Jóbi János mestertől, hogy a maga leányát Kovács Anna akarta volna adni azon maga mesterlegény szolgálójának, s azért vesztette volna meg a Timár István szolgálóját, hogy el nem vette. Ad tertium: láttam nyilván és hallottam, hogy a Timár István szolgálója rekedezett. Süly mia-é, mi mia-é, nem tudom! Hallottam azt is Timár István Kóródi András legényétől, hogy mikor az cserzőben háltanak volna ennekelőtte három vagy négy esztendővel, a gonoszok reámentek volna, úgy mint Timár Györgyné Kovács Anna, Kósa Gergelyné, Garbainé, Kaboláról valamely asszonyok. Mondották: – Ki a szeme fényét! Ki a térde kalácsát, vegyük ki Kóródi Andrásnak![39]

5. testis Michael Szathmári, annorum circiter 18, citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum hallottam a Sz[ent] Iványi Thot János mesterlegény szolgájától, hogy azt mondotta volna Timár Györgyné Kovács Anna a maga legényének, hogy ha Sz[ent] Iványi Jánosnál jár, megsiratja! De hogy valakinek ördögi mesterséggel ártott volna, semmit abban nem tudok bizonyoson. Hanem hallottam, hogy a Timár István szolgálóját megvesztették volna. Ad secundum hallottam, de bizonyoson nem tudom, hogy azért esett rút hírben-névben való kevertetése Timár Györgyné Kovács Annának, hogy Timár István uramnál ment Timár Györgyné, s azt mondotta Timár István néki: – Látja kegyelmed, komámasszony, kegyelmedet a maga nyelvén fogom meg, kegyelmed az szolgálómot gyógyítsa meg! Ad tertium nihil.[40]

6. testis Johannes Thot, annorum circiter 18, citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum nihil. Ad secundum hallottam a Timár István cselédjétől: midőn odament volna Timár Györgyné Kovács Anna, sok egymás beszélgetések között: – Látja kegyelmes komámasszony, a maga nyelvén fogom én még kegyelmedet, mint a harist, azért adjon kegyelmed is valami füvet, mert a kegyelmed leánya adott volt hasznaféle füvet! Hallottam azt is Kóródi András mesterlegényétől ennekelőtte három vagy négy esztendővel, hogy midőn Timár Istvánnál lakott az cserzőben, szállásában egy alkalmatossággal reámentenek az gonoszok nagy roppant sereggel, zászlóval, az holott is jelen voltanak személy szerént, akiket ismertem: Timár Györgyné Kovács Anna leányával, Balás Györgynével, Garbainé, Bertalan Mihályné. Az ágyam mellé állván ki is azt mondotta közölök: – A térde kalácsát vegyük ki, a szeme világát vegyük el! Kóródi András ezeket hallván felugrott, és Garbainét megragadta s az katlanhoz szorította, kiáltott a kisebbik inasnak, hozza a favágót, hadd vágjam beléjek, s küszködés közben mondották: – Gyerünk, menjünk el, mert megszólal a kakas, s mind ittmaradunk! Azt is hallottam Timár István Kóródi András legényétől, hogy Bertalan Mihályné tíz forintot ígért neki, csak meg ne mondja, s hallgatott! Ad tertium tudom nyilván és bizonyoson, hogy az süly mia rekedezett és sülyös volt, s magoktúl is hallottam. Hallottam azt is Kóróditól, hogy mondotta Kóródinak Timár Györgyné Kovács Anna, hogy ha Sz[ent] Iványi nem engedi ide járni, te se menj oda, mert megbánod, meg is siratod!

7. testis Franciscus Barta, nobilis, annorum circiter 30, citatus, juratus, examinatus, fatetur ad primum nihil, ad secundum nihil, ad tertium nihil.

8. testis consors Francisci Szanyi, Maria Balas, nobilisa, annorum circiter 40, citata, jurata, examinata, fatetur. De primum nihil, ad secundum hallottam, hogy azért esett rút híre-neve Kovács Annának, hogy egyik is, másik is gyanakszik reá, hogy ő vesztette volna meg Timár István szolgálócskáját is. Balás Mihályné is gyanakoszik leánya megrontása aránt. Ad tertium nihil.[41]

9. testis consors Georgii Szanyi senior, nobilisa, Helena Ciczó, annorum circiter 46. Citata, jurata, examinata, fatetur: ad primum tudom nyilván s hallottam bizonyoson Timár György szájából, céhgyűlésből jövén hozzánk egy fazék borral. Hirtelen való nyavalyája esvén azt kiáltja: – Jaj, kitekeri a feleségem a belemet! Ne hagyjatok, lelkem sógorom! Ad secundum nihil, ad tertium nihil.[42]

10. testis vidua Elizabeta Szenyei, annorum circiter 60, citata, jurata, examinata. Ad primum nihil. Ad secundum hallottam Timár István cselédjétől, hogy az szolgálóját Kovács Anna vesztette volna meg, de hogy valami nyilvánvaló ördögi mesterségét tudnám, abban semmit nem tudok. Ad tertium eleitől fogva tudom, hogy az szüly háborgatta, most pedig a lába mi miatt fakadozott ki, nem tudom.

11. testis consors Johannis Debreczeni, Sára Szanyi, nobilisa, annorum circiter 25, citata, jurata, examinata, fatetur. Ad primum hallottam ezelőtt három vagy négy esztendővel, hogy az leánygyermekek szenes vizet csináltanak, egymást vele megmosták. Az Balás Mihály leányának az orcája mind felömlött. Balás Mihály aprehendálván controvertálta és reáment Balás Mihály Timár Györgyné Kovács Annára. Azt kérdi: – Mit cselekedtetek a gyermeknek? Timár Györgyné azt feleli: Küldje ide a gyermeket, semmi gondja nem lész! Ad tertium láttam, hogy az Fazakas Ersók régen torkában való nyavalya mia rekedez. Süly-e, golyva-e, nem tudom.[43]

[...]

13. testis Georgius Szanyi junior, nobilis, annorum circiter 30, citatus, juratus, examinatus, fatetur: ad primum, secundum et tertium nihil.

14. testis Stephanus Nagy, nobilis, annorum circiter 36, citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum nihil. Ad secundum hallottam másoktól, hogy Timár Istvánon esett nyavalyának Kovács Annára való gyanakodásáért fogattatott meg, hogy ő vesztette volna meg, tudniillik Timár Györgyné. Ad tertium tudom, egynéhány esztendőtől fogva, hogy sülyös volt s rekedezve beszélt Fazakas Ersók. Mostani lábában, tomporában való nyavalyát nem tudom, süly miatt esett-é, avagy mi mia.[44]

15. testis Georgius Maxai, nobilis, annorum circiter 29, citatus, juratus, examinatus, fatetur ad primum, secundum et tertium nihil.

16. consors Martini Czegényi, Helena Bökényi, annorum circiter 50, citata, jurata, examinata, fatetur: Ad primum soha gyermekségétől fogva semmi ördögi mesterséggel, kuruzsolással való életét nem hallottam ennekelőtte. Hanem most hallom, hogy Miklósi Pálné asszonyom tehenét megnyargalta volna úgy, hogy megholt bele. Ad secundum nihil. Ad tertium tudom gyermekségétől fogva, hogy sülyös volt azon Timár István uramnál lévő leánka, magoktól is ökegyelmektől hallottam, hogy az süly mia rekedez.[45]

17. testis Johannes Thodal, nobilis, annorum circiter 50, citatus, juratus, examinatus, fatetur: ad primum ennekelőtte való esztendőben soha semmi rossz életet, ördögi mesterséggel élő életét nem tudom, nem hallottam. Hanem most egyet is, mást is. Ad secundum:

ha maga vétkét nem esmerte volna, nem szökött volna el! Ad tertium tudom nyilván, hogy sülyös volt, nehezen szólott.[46]

[...]

20. testis consors Petri Foris, Sara Kölcsei, nobilisa, annorum circiter 36, citata, jurata, examinata, fatetur: Ad primum nihil, ad secundum hallottam másoktól, hogy Timár Györgyné vesztette volna meg a Balás Mihály uram leányát és a Timár István szolgálóját. Semmi veszekedését Timár Györgynek Timár Istvánnal, vagy egyik a másik mocskolódását nem hallottam. Ad tertium tudom, hogy régen rekedezett, de nem tudom süly mia, vagy micsoda nyavalya mia.

21. testis consors Johannis Csont, Elizabeta Orosz, annorum circiter 30, citata, jurata, examinata, fatetur. Ad primum nihil, ad secundum nihil. Ad tertium tudom nyilván, hogy Fazakas Ersók sülyös volt, mostani nyavalyái pedig mitől esett, én abban semmit nem tudok.[47]

22. testis Ladislaus Eötvös, nobilis, annorum circiter 36, citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum hogy ördögi mesterséggel, kuruzsolyással élő asszony lött volna ennekelőtte, abban semmit nem tudok. Hanem most hallottam másoktúl, hogy Timár Istvánt Timár Györgyné Kovács Anna tekerte volna meg. Ad secundum Timár Györgynének megfogattatása, rút hírben-névben való állapotja, azt hallottam másoktól, hogy azért esett, hogy elszökött, magát vétkessé tötte. Hogy egymást mocskolták volna, abban semmit nem tudok. Ad tertium tudom, hogy sülyös volt Timár István szolgálója, de azt nem tudom, hogy mostani nyavalyája abból esett-e, vagy miből.[48]

23. testis consors Johanni Makai, Anna Kegyes, annorum circiter 22, citata, jurata, examinata, fatetur. Ad primum nihil, ad secundum hallottam másoktúl, hogy Timár István uramnak nyavalyája Timár Györgyné, Kovács Anna mia esett és őreá gyanakodik minden nyavalyája aránt. Ad tertium tudom, hogy azelőtt a leánynak süly volt a torkában. A leánnak pedig mostani nyavalyája aránt azt is hallottam, hogy Timár Györgynére gyanakodik Timár István uram, úgy a maga nyavalyája aránt, hogy Timár Györgyné vesztette volna meg.[49]

24. testis consors Johannis Fazakas, Elizabeta Czegényi, annorum circiter 30, citata, jurata, examinata, fatetur. Ad primum nihil, ad secundum hallottam másoktól, hogy Miklósi Pálné asszonyomtól valami pénzt kért volna Timár Györgyné. Holott nem adott, az őkegyelme tehene azon az éccakán megdöglött, és azért Timár Györgynére gyanakodott, az a rút híre-neve abból esett. Ad tertium tudom nyilván, hogy sülyös volt Fazekas Ersók. A mostani nyavalya aránt pedig hallottam magoktól, hogy beszéllették, hogy Timár Györgynére gyanakosznak érette.[50]

25. testis consors Stephani Szoboszlai, Elizabetha Nagy, annorum circiter 28, citata, jurata, examinata, fatetur: ad primum nihil. Ad secundum hallottam másoktúl, hogy Timár István mind maga, mind szolgálója aránt Timár Györgynére gyanakszik, hogy ő vesztette volna meg, szemmel látott dolgot pedig nem tudok.

26. consors Francisci Sibai, Elizabeta Öregdi, annorum circiter 40, citata, jurata, examinata, fatetur. Ad primum nem láttam, nem tudom, hogy ördögi mesterséggel élő asszony lött volna Timár Györgyné, se hogy valakit megrontott volna, hanem most hallom magoktúl, hogy Timár Istvánt, szolgálóját, Timár Györgyné, Kovács Anna vesztette volna meg.[51]

27. consors Johannis Fogarasi, Mária Borsai, annorum circiter 30, citata, jurata, examinata, fatetur. Ad primum nihil, ad secundum hallottam, hogy Timár Istvánt, szolgálóját Timár Györgyné vesztette volna meg, de bizonyoson semmit nem tudok. Hallottam azt is, hogy beszéllették: Timár István cserzőjéhez zászlóval felesen lettek, Timár Györgyné ajtónálló volt, s oztán azon gonoszok, ki azt mondta: – Vegyük ki a térde kalácsát! ki azt mondta: – Folyjuk ki a szemét! Ad tertium tudom nyilván, hogy sülyös volt azon lány, de a mostani nyavalya sülye vesztette-é, abban semmit nem tudok.[52]

28. consors Johannis Thot, Sára Kállai, annorum 25, citata, jurata, examinata, fatetur. Ad primum nihil, ad secundum hallottam másoktúl, hogy azért esett megfogattatása, rút híre-neve Kovács Annának, hogy Timár István szolgálóját ő vesztette volna meg. Azt is tudom, hogy sülyös volt és abbúl kigyógyult, mostani nyavalyáját pedig most hallom, hogy Timár Györgyné szerzette s vesztette volna meg.[53]

29. consors Thomae Boska, Elizabetta Téczi, annorum circiter 40, citata, jurata, examinata, fatetur. Ad primum nihil, ad secundum nihil, tertium: tudom nyilván, hogy sülyös volt Timár István Fazakas Ersók nevű szolgálója, mostani nyavalya pedig süly-e, micsoda-e, nem tudom, egyéb világos dolgot nem tudok.[54]

30. consors Johannis Bulyóczki, Maria Csekei, annorum circiter 46, citata, jurata, examinata, fatetur: Ad primum nem tudom, nem láttam, hogy eddig ördögi mesterséggel élő lött volna Timár Györgyné Kovács Anna. Hanem azt hallottam, hogy nagy gyanúban vagyon Timár Istvánnak Timár György neve, hogy ő rontotta volna meg Fazekas Ersókot. Én magamhoz hívattam, és mondottam neki: – Ha mi gyanúság sok vagyon hozzá, én megtanítlak, mit csinálj. Kösd be, salvo honore, a lábodot magad ganajával, meglátod, hogy reggel idejő, s oda is ment Timár Györgyné Kovács Anna s az étkét is megkóstolta. Ad secundum hallottam, hogy elszökött, magát vétkessé tötte, s azért hozták vissza! Azt pedig tudom nyilván, hogy midőn én Técső felé indultam volna, Szigethen a maga házánál hagytam Kovács Annát. Az hoszu mezei és szarvaszói határ közt találván Maxai Györgyöt, honnan hazajővén már akkor Hoszu Mezőn látta Timár Györgynét Maxai György. Így mondotta Maxai György, mikor oztán itthon beszélgettem Maxaival.[55]

31. Michael Kovásznai, nobilis, annorum circiter 20, citatus, juratus, examinatus, fatetur: ad primum nihil, ad secundum nihil. Ad tertium tudom, hogy még gyermekségében s olyan rekedező volt. A többire egyebet semmit nem tudok.

32. Samuel Vincze, annorum circiter 36, citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum nihil, ad secundum nihil. Ad tertium hallottam, hogy sülyös gennytelen volt, a mostani nyavalyája pedig Isten tudja, miből s kitől vagyon, én semmit ebben nem tudok.[56]

In cujus rei fidem ac testimonium damus has literas nostras testimoniales, fide nostra mediante sigillis usualibus et subscriptionibus nostris propriis roboratas. Die, anno in praemissis specificatis.

Georgius Poncz, inclyti comitatus Maramarosiensis juratus assessor m. p.[57]

Andreas Ivan, inclyti comitatus Maramarosiensis juratus assessor m. p.

III.

1735. augusztus 20., Máramarossziget

A MÁRAMAROSSZIGETI NEMESSÉG HADNAGYÁNAK ÖZVEGY TIMÁR GYÖRGYNÉT PERBE IDÉZŐ LEVELE

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 7. sz., 7. p.

Tekintetes[58] nemes Máramaros vármegyében Sziget városában lakott néhai Timár György özvegyének, Kovács Anna asszonynak őkegyelmének adassék ezen certificaló levelemnek párja!

Ajánlom Kegyelmednek tiszti hivatalbéli szolgálataimat!

Akartam kegyelmednek ezen certificatoria levelemnek párja által tudtára adnom, hogy kegyelmed, Sziget városában lakó néhai Timár György özvegye, Kovács Anna asszony, hogy kegyelmed eleitűl fogva úgy most is Isten és a nemes ország törvénye ellen s annak nem kicsiny contemtusával s közönségesen ezen helységbeli nemes ecclésiának megbotránkozására, kegyelmed magát boszorkányi tudománt gyakorlás és varázslói életben elegyítette. Mely irtóztató ördögi boszorkányi tudománt gyakorlók és varázslók ellen, minthogy Istennek és a nemes országnak világos törvényei extálnak, signanter Exodi 22 v[ersete] 18, S[ancti] Ladislai libri 1, paragraphi 34 et S[ancti] Stephani libri 2 paragraphi 31, 32, minekokáért, minthogy az ilyen dolgoknak törvényesen való orvoslása, mint ezen városban lévő tekintetes nemesség ordinárius fő hadnagyát consideráló jurassor uraim őkegyelmekkel együtt engemet illet, erre nézve kegyelmednek terminálok ad 15 diem in data praesenti, úgymint ad diem 13. mensis Septembri anni 1735. et subsequentibus diebus, mint ezen ördögi mesterséget gyakorló dolognak törvényesen való revisióra, hogy kegyelmed a praesignalt napra maga s prókátora által casu universis juris requisitis comparealjon.

Különben vagy compareal kegyelmed vagy sem, én mindazáltal több velem consideraló tekintetes assessor uraim őkegyelmekkel együtt azt fogom elkövetni, amit a törvény és az igazság hoz magával.

Melyről praevie kegyelmedet certificalni maradok sub dato Sziget, die 20. Augusti 1735.

Kegyelmed tiszti hivatalbéli jóakarója, a szigeti tekintetes nemesség hadnagya, Ernyej N. Mihály m. p.

IV.

1735. október 1.–november 1., Máramarossziget

AZ ÖZVEGY TIMÁR GYÖRGYNÉ ELLEN FOLYTATOTT PER IRATAI ÉS AZ ÍTÉLET

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség jkv. 2. sz., 147–150. p.

Sedria inclyti nobilitatis Sziget die prima mensis Octobris anno 1735.

Levata causa generosi domini Michaelis N. Ernyej, ductorem primarii ratione officii hui magistratui et actor, contra et adversus Annam Kovács, Georgii condam Timár de Sziget relictam viduam, nunc in vinculis existente ratione negotii magiae seu maleficii certificatoriarum tenus in serius producendi declaratae uti netam[?] pro domino actor et magistratus procurator constitutus Michael Fogarasi de eadem praemissae proclamatione reservandoque sibi omnem juris agendi facultatem exhibet, literas certificatorias sub numero primo, nec non sub numero secundo negotium satis superque declarantes, quibus pars actores se se firmiter praerogando pro ab breviando ac accelerando juris cursu cupit easdem.[59]

Anno 1735. die 8. mensis Octobris sedria inclyti nobilitatis Szigethiensis.

Causa reasumpta generosi domini Michaelis Ernyei uti actoris et magistratualis quaequidem causa erat inchoata anno currenti 1735. die prima mensis Octobris contra et adversus Annam Kovács, relictam Georgii condam Timár pro domino actoris vero procurator in praemissis cupit eandem incattam iuxta praeallegata convinci et agravari.

Pro incattam idem procurator, qui in praemissis habita communicatione literarum inquisitoriarum domini actoris ex iisdem non posse probare partem malis et veneficis artibus incattae esse, imo de talibus maleficiis ne suspicionem aliquam posse dici. Ob has rationem primo quis sensu quaestionis 7mae Capituli 6ti Kitonics suspicio etiam contra aliquam non simpliciter, sed ex propriis signis, vel antecedentibus, vel concomitantibus, vel consequentibus potest concipi contra partem incattam vero ne signum, quidem aliquorum ad veneficium spectam declaratas. Pro secundo quidem esto quidam fatentes nimirum secundus, sextus, octavus, 16tus, 17mus, 37mus testes, qui et quid fatenter audivisse esse veneficam partem incattam et suspicarentur quod noluisset alicui, sed nullo reali fundamento fatens. Solum simpliciter 21 autem tituli 24 pars secundae Decretum Tripartiti: auditui simplici locus dari minime quiret, nec debet, 38va et 39na testes vero contra partem incattam plure nihil fatentes, quoad fassionem vero 42. testis esse eandem nullius firmitas. Ratio prima quia pro uti se in sua fassione provocat ad domini chirurgum Joannem Borbély: idem fatens illo tempore, cum se dicit, nocturna occasione aliquid vidisse fuit intimitate lubitam ob motum et corruptum sangvinem et ob infirmitatem non realiter, sed ex fantasia et imaginatione [– –] aliquid de aliqua persona concipere, si etiam realiter et sana mente talia vidisset qualiter fatetus sub effluxu trium annorum, vel hospiti suo, vel alio alicui statim significasset, vel saltem domino chirurgo, qui ipsum curavit, ratio secunda, etiam si vidisset quae fassus est, tamen fassioni ejusdem locus dari minime potest. Siquidem unus testis nullus testis, vel si duo testes darentur etiam tamen ne iisdem

sese titulus 9ni prolegi Decretum Tripartitum fides potest adhibi tanto magiae ac earundem fassionem aliquis condemnarii.

Itaque talites praemissis testium fassionibus sapienter pervidere potest inclyta sedria partem incattam penitus ad ea quibus accusatur esse innocentem, per consequenter subessent viginti hebdomadarum innocentem in carceribus detentam, ob eamquae detentionem et viribus et sanitate destitutam esse.

Quare cupit ab in petitione domini actore et magistratus jura aliquando tanquam persona inocens simpliciter absolvi. Respectu vero Stephani Timar provocando se ad priores allegationes, si quidem contra partem incattam nihil probare potuerit. Cupit cum poena homagii dictante articuli 28 Mathiae regis, decretum tertium absolvendam pronunciare et pristinae libertati restitui. Reservat.

Dominus actor ad haec pars incattam cum contra testes penes communicationem exsereret, fatetur duos testes, aliquem scire contra veneticum seu magiam incattam, libro autem Mosis quinto, capitulum 17. verseto 6to duorum vel trium fassione reus condemnari, adeoque cum ex literis binis jam productis veneficium ac corruptio alierum luculenter emineret, tum ex relatione prioris actoris constaret, dominus actor cupit juxta pro allegata eandem incattam convinci et agravari. Reservat.

Pro incattam pieta[?] sua allegata pro habendo iisque firmissime inhaeret et quia dominus actor rationes incattas et leges per partem incattas refusare reliquisset petit petita cum reali absolutione. Reservat.

Dominus actor inhaerendo superioribus cupit.

Deliberatum

Ob serotinitatem temporis difertur ad alium terminum sedria inclyti nobilitatis Sziget die prima Novembris anno 1735. causa reassumpta generosi domini Michaelis Ernyej uti dominus magistratus et actor, quaequidem causa erat inchoata in anno 1735. die prima Octobris contra et adversus Annam Kovacs, relicta condam Georgii Timár, pro domino actore procurator, qui in praemissis cupit eandem incattam juxta praeallegata et producta convincendum pronunciari. Reservat.

Pro incattam idem procurator, qui in praemissis provocat se ad priores suas responsiones et exceptiones contra fassiones fatentium, pro parte domini actore productarum, qui et quae quidem fatentes nihil reali et specifice quod mali magiam artem [– –] vel alicui quid voluerit fatentes nisi solum simplices auditus adeoque ob rationem prioris responsionis [– –]. Cupit absolvi.

Dominus actor inherendo superioribus cupit ut supra.

Deliberatum

Constare partem incattam ex triplici attestatoriarum literarum serie veneficiis et diabolicis artibus in nocendum aliorum hominum aequae pecorum inpraegnatam et infectam esse. Ad salvandam nihilominus foeminarum, judicum conscientiam primum quidem

probae infectionis apud subjici, peracta proba vi praevitatarum legum, ad denominandas complices torturario[60] examine, deinde vivi comburio subjiciendam esse.

Incatta lata deliberatione non contenta, apellat ad sedriam inclyti comitatus.

Actore contendit ratio quia mente articuli 11mi partis 3tiae Decretum Tripartitum apellatio in criminalibus non admittur.

Incatta inheret apellationi si quidem tenere articuli 30. anno 1729. apellatio in criminalibus ad Tabulam Regiam non posset admitti, ex quibus infertur quod e partibus ad sedriam inclyti comitatus admitti debet cum alius etiam se pars inclitam penitus innocentem agnoscat, suam quae indemnitatem etiam juramento mediante proprio parata esset declarare, alias etiam secundum juristas regulas rei favorabiliores debent fieri, quin actorias [– –] dominis judicibus ergo regulam juris 125 adeoque implorat favorabiliter judicium.

Deliberatum

Praesentem causam qua criminalem vi tituli 11, partis tertiae Decreti Tripartiti apellabilem non esse.

1 A kérdőpontok helye a szövegben kitöltetlen maradt.
2 Széljegyzet: „authenticatus."
3 Széljegyzet: „authenticatus."
4 Széljegyzet: „authenticatus."
5 Széljegyzet: „Kata nénémtől hallottam."
6 Széljegyzet: „authenticata."
7 Széljegyzet: „authenticatus."
8 Széljegyzet: „authenticata."
9 Széljegyzet: „authenticata."
10 Széljegyzet: „authenticatus."
11 Széljegyzet: „authenticata."
12 Széljegyzet: „authenticata."
13 Vallomásából semmit sem jegyeztek le.
14 Széljegyzet: „authenticata."
15 Széljegyzet: „authenticata."
16 Széljegyzet: „authenticata."
17 Széljegyzet: „authenticata."
18 Széljegyzet: „authenticata."
19 Széljegyzet: „authenticata."
20 Széljegyzet: „authenticatus."
21 Széljegyzet: „authenticata."
22 Széljegyzet: „authenticatus."
23 Széljegyzet: „authenticata."
24 Széljegyzet: „authenticata."
25 Széljegyzet: „authenticatus."
26 Széljegyzet: „authenticata."
27 Széljegyzet: „authenticata."

28 Széljegyzet: „authenticatus."
29 Széljegyzet: „authenticatus."
30 Mindkét aláírás után egy-egy gyűrűspecsét található.
31 A következő tíz tanúvallomás minden bevezető nélkül, részben más minőségű, de az előbbi lapokkal egybefűzött papírra íródott.
32 Széljegyzet: „authenticata."
33 Széljegyzet: „authenticatus."
34 Széljegyzet: „authenticatus."
35 Széljegyzet: „authenticatus."
36 A kérdőpontok külön, nyolcadívnyi papíron is megvannak. A két szöveg teljesen megegyezik, azzal a különbséggel, hogy a hitelesített példány első kérdésében található „boszorkánysággal" és „elszánt szándékkal" kifejezések helyett a másik példányon „babonasággal", illetve „szántszándékkal" szerepel, a harmadik széljegyzeten található „szolgálócskájának" helyett „szolgálójának" olvasható.
37 Széljegyzet: „authenticatus."
38 Széljegyzet: „authenticatus."
39 Széljegyzet: „authenticatus."
40 Széljegyzet: „authenticatus."
41 Széljegyzet: „authenticata."
42 Széljegyzet: „authenticata."
43 Széljegyzet: „authenticata."
44 Széljegyzet: „authenticatus."
45 Széljegyzet: „authenticata."
46 Széljegyzet: „authenticatus."
47 Széljegyzet: „authenticata."
48 Széljegyzet: „authenticatus."
49 Széljegyzet: „authenticata."
50 Széljegyzet: „authenticata."
51 Széljegyzet: „authenticata."
52 Széljegyzet: „authenticata."
53 Széljegyzet: „a többi között a Timár István uram szolgálója volt Fazakas Ersóktúl."
54 Széljegyzet: „authenticata."
55 Széljegyzet: „authenticata."
56 Széljegyzet: „authenticatus."
57 Mindkét aláírás után egy-egy piros gyűrűspecsét található.
58 Címzés a hátlapon.
59 A közvetlen folytatás hiányzik.
60 A kinvallatás sajátos kifejezése.

12.

1735. augusztus 12.–1736. március 6., Máramarossziget és Szlatina

A BOSZORKÁNYSÁGGAL ÉS VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT ÖZVEGY KÓSA GYÖRGYNÉ KOMÁROMI ANNA, GARBAI ISTVÁNNÉ KELEMEN SOFIA, ÖZVEGY FEKETE JÁNOSNÉ PÉTER SOFIA ÉS ORINKA SZŰCS LÁSZLÓNÉ OROSZ PALANA MÁRAMAROSSZIGETI LAKOSOK ELLENI VIZSGÁLATI ÉS PERIRATOK

I.

1735. augusztus 12., Máramarossziget

A MÁRAMAROSSZIGETI NEMESSÉG FŐ HADNAGYÁNAK ÖZVEGY KÓSA GYÖRGYNÉ KOMÁROMI ANNA ELLENI PERBE IDÉZŐ LEVELE

AZ IRAT: B: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 44. sz., 1. p.

Tekintetes[1] nemes Máramaros vármegyében Sziget városában lakó néhai nemzetes Kósa György úr meghagyatott özvegyének, Komáromi Anna asszonynak őkegyelmének adassék ezen certificatoria levelemnek párja Sziget.

Ajánlom Kegyelmednek tiszti hivatalbéli szolgálatomat!

Akartam kegyelmednek ezen certificatoria levelemnek párja által tudtára adnom, kegyelmednek néhai Kósa Györgyné Komáromi Anna asszony, miként kegyelmed eleitől fogva, úgy most is az Isten és a nemes ország törvénye ellen s annak nem kicsiny contentusával s közönségesen ezen helyiségbeli ecclesiának nagy megbotránkoztatására, kegyelmed magát boszorkányi tudományt gyakorlás és varázslói életben elegyítette. Mely irtóztató ördögi boszorkányi tudománt gyakorló s varázslók ellen minthogy Istennek s mind a nemes országnak világos törvényei extálnak, uti est Exodi capituli 22. verseti 18., Sancti Ladislai librum 1., capituli 33. et Sancti Stephani libri 2., capituli 31., 32. Minekokáért, minthogy az ilyen dolgoknak törvényesen való megorvoslása, mint ezen városban levő tekintetes nemesség ordinarius fő hadnagyai considealo jurassus uraim őkegyelmekkel együtt engemet illet, erre nézve kegyelmednek terminalok ezen ördögi mesterséget gyakorló dolognak törvényes revisiojára ad 15 diem a data praesenti, úgy mint ad diem 26 mensis Augusti anni modo currentis 1735, hogy kegyelmed a praefigalt napra itt Szigeten az én törvényes székemen cum universis juris requisitis, maga vagy legitimus procuratora által comparealjon.

Különben vagy compareal kegyelmed vagy sem, én mindazáltal, több velem consideáló tekintetes assessor uraimék őkegyelmekkel együtt azt fogom elkövetni, amit a köz igazság és a törvény fog magával hozni, melyről praevie certificalom kegyelmedet.

Maradok sub dato Sziget, die 12 Augusti anno 1735.

Kegyelmed tiszti hivatalbeli jóakarója.

A szigeti tekintetes nemesség fő hadnagya. Ernyej N. Mihály m. p.

II.

1735. augusztus 12., Máramarossziget

A MÁRAMAROSSZIGETI NEMESSÉG FŐ HADNAGYÁNAK ORINKA SZŰCS LÁSZLÓ ÉS FELESÉGE, OROSZ PALANA ELLENI PERBE IDÉZŐ LEVELE

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 187. sz., 1. p.

Tekintetes[2] nemes Máramaros vármegyében Sziget városában comoráló Orinka Szűcs László úrnak és őkegyelme hütes társa, Orosz Palana asszonynak adassék ezen certificatoria levelemnek párja!

Ajánlom kegyelmeteknek tiszti hivatalbeli szolgálatomat!

Akartam kegyelmeteknek ezen certificatoria levelem által értésekre adnom, hogy kegyelmetek, Szigeten lakó Orinka Szűcs László és kegyelmed felesége, Orosz Palana, miként kegyelmetek eleitűl fogva, úgy most is Isten és a nemes ország törvénye ellen s annak nem kicsiny contentuliával s közönségesen ezen helységnek nagy megbotránkoztatásával magokat boszorkányi tudománt gyakorlás és varázslói életben elegyítették. Mely irtóztató ördögi s boszorkáni tudománt gyakorlók ellen minthogy Isten és a nemes országnak világos törvényei extálnak, uti est Exodi capituli 22. verseti 18. et Sancti Stephani libri 2., capituli 31., 32. ut et Sancti Ladislai libri 1. capituli 33. Minekokáért minthogy az ilyen dolgoknak törvényesen való eligazítása, mint ezen városban levő tekintetes jurassores uraiméknek őkegyelmekkel együtt mint ordinarius fő hadnagyot engem concernal, erre nézve kegyelmeteknek terminálok ezen ördögi mesterséget gyakorló dolognak törvényesen való revisiójára, ad diem 15. a data praeterea hoc est, ad diem 26. mensis Augusti anno currentis 1735. vagy amikor confideálhatnak itt Szigeten az én törvényes székemen hogy kegyelmetek a praefigalt napon cum universis juris requisitis maguk vagy legitimus procuratorik által compareáljanak.

Különben vagy compareal kegyelmetek vagy sem, én mindazáltal több velem confideáló tekéntetes assessor uraimékkal őkegyelmekkel együtt azt fogom elkövetni, amit a törvény és a köz igazság fog magával hozni. Melyről is kévántam kegyelmeteket praevie certificalnom.

Maradván Sziget die 12. Augusti anno 1735.

Kegyelmetek tiszti hivatalbeli jóakarója.

A szigeti tekintetes nemesség fő hadnagya, Ernyej N. Mihály m. p.

III.

1735. augusztus 28., szeptember 11. és 1736. február 16., Máramarossziget

A MÁRAMAROSSZIGETI NEMESSÉGNEK A BOSZORKÁNYSÁGGAL ÉS VARÁZSLÁSSAL GYANÚSÍTHATÓK ELLENI ÁLTALÁNOS VIZSGÁLATA

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16., 17. sz., 11. p. és 50. sz., 1–18. p.

Inquisitio

Pro parte et in persona generosi domini Michaelis N. Ernyei de Szigeth, quasi ductoris inclyti nobilitatis Szigethiensis et magistratus per nos infrascriptos legitimos et ordinatos regios penes sigillum compulsorum et commissionem specialis ac generosi domini Francisci Szegedi de Szigeth, ordinarii vice comitis inclyti comitatus Maramarosiensis secundum deutri puncta nobis exhibita in oppido Szigeth die 11ma mensis Septembris anno 1735. legitime peracta.

Utrum de et super eo?

Primo: tudja-e a tanú, látta-é, vagy bizonyosan hallotta-é, s kitűl hallotta, hogy ennekelőtte egynéhány esztendőkkel, közelebb nemrégiben vagy mostanában ezen Szigeth városában magyar férfi- s asszonyember, oláh, orosz férfi- és asszonyok kik éltenek s élnek boszorkányi varázsló mesterséggel, kik fenyegettek volna valakit, kik fejték volna meg valaki tehenét, vették el tejét, vaját varázsló mesterséggel?

Secundo: tudja-é, látta-é, hallotta-é a tanú, kik vesztettenek meg valakit valamely tagjában avagy belső részíben, kinek ölték volna meg marháját, bornyát boszorkánymesterséggel, kit láttak, hogy éjjel mások udvarán tehenei körül lappangtanak volna valami edénnyel, sajtárral vagy tökkel?

Tertio: vallja meg a tanú, kik tartanak varázslói mesterséggel korcsomát, hogy a borok jobban kelne, akasztott ember kötelét, ruháját tennék boroshordójokban vagy hordójok alá, egyszóval mit tud és hallott, látott a tanú efféle varázslást? Jó lelkiismerete szerént vallja meg!

Ex cum omnibus congruis et circumstantiis sequuntur fassiones fatentium.

1mus testis Michael Isaák, nobilis, annorum circiter 56, legitime citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum nihil, ad secundum hallotta, hogy Kósáné rontotta meg Vásárhelyit. Ad tertium hallotta, hogy Bertalanné tartott fazakat a pad alatt, hogy jobban keljen a korcsomája. Vallja azt is, hogy mind bátyjától, mind angyától hallotta, hogy Szent György nap előtt Meczer György tötte a fekete süvegében a kígyónak fejit, kit ó polturával vágott el, úgyhogy nem látszott a süvege karimája mellől. Előtalálván Kósa

Györgyné, mindjárt megszólítja, s azt mondja, hogy: – Be szép ifjú legény vagy! Ifjúkorodban nem viseltél bokrétát, most viselsz, mikor vén vagy?[3]

2dus testis Josephus Balogh, nobilis, annorum circiter 24, legitime citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum hallotta Orosz Jánostól, hogy Timár Györgyné vesztette volna meg a tehenének tejét. Ad secundum et tertium nihil.[4]

3tia testis Maria Thetsi, consors Pauli Vajda, annorum circiter 53, legitime citata, jurata, examinata, fassa. Ad primum tudja bizonyoson, mert szájából hallotta, hogy Kósa György fenyegette meg az uramat, hogy kivágta a tehenét a tisztelt nemesség parancsolatjából, mondván: – Keserű lesz neki az anyatej is, amíg él, megsiratja annak a tehénnek kivágását! Aminthogy reá is tött, aminthogy azolta olyan bolondos. Engemet pedig sokszor az ágyban megnyomott. A leányomat kérte Kósa Györgyné a nyomorík fiának. Hogy nem adtam, mihelyt férjhez ment a leányom, mindjárt kezdődött rajta a főszédelgés, annakutána a nyavalyatörés. Hogy ment volna Jódra egy gyógyító asszonyhoz, Bors Ilona azt megértvén, azt mondotta, hogy lehetetlen, hogy meggyógyítsa senki, hanem aki megvesztette, személyesen ő gyógyíthatja meg! Akkor hirtelen nyomorgatni kezdi Kósáné! A leányom nem szólhatott, nagy sokára azt mondja: – Uram, légyen hála felségednek, hogy elvédd rólam Kósánét! Arra én azt mondom: – Nincsen itt Kósáné! A leányom azt mondja: – Ahol van Kósáné, az ablakon níz bé! Ehin van Kósáné!

Ad secundum hallottam, hogy Timár István uramot is a Balás leánya, Timár Györgyné vesztette meg, Meczert pedig Kósáné! Fodor Márton vejit is hasonlatosképpen. Ad tertium hallotta, hogy Bertalanné tart fazekat a pad alatt, hogy jobban keljen a korcsomája! Hallotta, hogy Feketéné is csinált egeret! Hasonlatosképpen Orinkáné vesztette meg a Toth Gergely uram feleségét, úgy Lőrincznét és magamnak is volt gyanúm reája!

4tus testis Joannes Székelly, nobilis, annorum circiter 45, legitime citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum, secundum et tertium nihil.

5tus testis Andreas Poncz, annorum circiter 24, legitime citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum tudja azt és hallotta Székely Jánostól, hogy amikor bérelt volna egy földet Toth Gergely uramtól ökegyelmétől, ugyan Kósáné is akarván megbérelni azon földet. Amikor szántotta volna azon földet, a hat ökre nagyon bőgött, mely bőgéseket hallván az ökröknek, azt mondja reája, hogy e nem más dolga, hanem Kósánéé, minthogy ő is kérte azon földet. Azt is tudja nyilván, hogy a bábát azon kérte Kósáné, hogy ha fia leszen a Poncz András fiának, a másából adjon egy darabot, de a bába nem cselekedte.[5] Azt is tudja, hogy Meczer György nem másra, hanem Kósánéra kiált. Ispány uram zsellérnéi is panaszkodtak egymásnak, hogy csuda,[6] hogy egy kanál savót is hágy egyik a másiknak! Hallotta azt is, hogy Székelly Jánosné panaszkodot, hogy Ilavulóné vesztette meg a tulkát, kitekerte a nyakát! Azt is hallotta Meczer Mihályétól, hogy Garbainé vesztette meg a gyermekit másfél esztendős korában. Ad secundum et tertium nihil.[7]

6tus testis Michael Kigyósi, nobilis, annorum circiter 46, legitime citatus, juratus, examinatus, fassus. Ad primum hallotta Fodor Márton uramtól, hogy kész a kezit a fejire tenni és reá eskünni, hogy Kósa Györgyné nyilvánvaló boszorkány, mivel a vejit ő vesztette meg, a Vásárhellyit. Ezt is hallotta, hogy amikor megparancsolta a tekintetes nemesség a céhmestereknek, Kósa Györgynének, minthogy hús nem volt, vágják le a tehenét, levágván Vajda Pál a tehenet, erősen megfenyegette Kósa Györgyné Vajda Pált,

ezt mondván: – Keserű lesz neked ennek a tehénnek levágása! A leányát is hogy kérte a nyomorék fiának és hogy nem adta, azért is megfenyegetvén, mondván: – Megbánja, míg él, hogy oda nem adta! Meg is bánta, mert azoltától fogva a nyavalya töri. Azt is hallotta, hogy amikor Meczer György hozzá ment volna, hozzá túróért, pénzen, azt mondja Kósa Györgyiné: – Nem adok se pénzen, se úgy! Be szép vagy! Bokrétád van, nem szégyenled a kutyától! Ha kifolyna a házamból, sem adnék! Azt is hallotta Toder János uramtól, hogy mondotta Székelly Györgynek Kósáné: ad száz forintot Székely Györgynek, csak lőjék meg Bors Ilonát! Bartha István úrtól is hallottam, hogy a gyermekit Kósáné vesztette meg. Ezt is hallotta: Kóródi András mesterlegénytől, hogy felesen mentek zászlóval reája s Timár István uram cserzőjében és Garbainé volt a zászlótartó. Ugyanannyira küszködött Garbainé vele, hogy másfél esztendeig feküdt belé, úgy megromlott belé! Ezt tudja nyilván, hogy most tavasszal egy tál kölest kért Gováczáné Poncz Györgyné asszonyomtól. Hogy nem adott, azon éjjel megnyargalták a bornyát, ez okon kellett hadnagy úrhoz menni. Megparancsolták néki, hogy deszkintálja[8] a bornyát. Deszkintálván a bornyát, a bornyú megfordult. Azt is hallotta, hogy Miklós uram tehenét Timár Györgyné nyargalta és ölte volna meg, hogy pénzt kölcsön nem adott. Ad tertium nihil hoc addito: hallotta azt is, hogy Orinkáné kígyót tartott magánál, és hogy ő vesztette meg Lőrincz Jánosnét. Tehene nem volt, de mégis teje volt. Fekete Mihálynét is hallotta, hogy ő is afféle. Azt is vallja, hogy miolta egy méhét elrejtette volna SzentMihályfalvi, azóta olyan garaboncás. Éccakának idején ifjú Szanyi Györgyné gyermekét is kivitték a bőcsőből, kinn találván a gyermeket az apja a tornácban sírva. Mely dologért Feketinének reámenvén, adhortálták, hogy gyógyítsa meg, s úgy gyógyult meg a gyermek.[9]

7^{mus} testis Elisabetha Poncz, consors Andreae Szalontai, jurata, examinata, fassa. Ad primum, secundum, tertium nihil.

8^{vus} testis Georgius Szanyi, nobilis, annorum circiter 40, citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum hallotta, amiolta megfogták Timár Györgynét és Feketinét, hogy boszorkányok. Azt tudom, hogy a gyermekemnek a torka megdagadott. Magam itthon nem lévén Szatmárra, a feleségem Viskre mentünk. Megérkezvén gyanakodnak Feketinére. És aminthogy megértvén Feketiné, hozzám küldötte Mérait, és azt izente, hogy reá ne haragudjam, mert ő nem cselekedte, a gyermekit nem bántotta. De ez nem volt elég mentsége, hanem azt mondotta a fátens: – Én most neki megengedek, úgyhogy ennekutána se énnekem, se gyermekemnek baja ne legyen, mert többé el nem szenvedem. Azt hallottam, hogy még ura életében, amint megverte az ura a feleségét, a kürtőn bújt ki macska képében. Annakutána tarka kutya képében ment vissza a házban és az ágy alá feküdt. Ezt az ura látván, mondja neki: – Most látom, feleségem, mi vagy! De ha többször azt cselekszed, a széllel fúvatom el a porodat! Ezt pedig így hallottam, hogy Szirmai uram leánya előtt és a Postáné leánya együtt lévén, holmikről beszélytenek ördögökről, miről. A Feketiné leánya arra azt mondja: – Megverte az apám macska képében az anyámat, ismét visszament az anyám tarka kutya képében. Úgy beszéltek ut supra, ezeket úgy hallottam töllök.[10]

9^{nus} testis Paulus Hatvani, annorum circiter 37, citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum hallotta, hogy boszorkány légyen Kósa Györgyné, és hogy maga gyermekit is ő vesztette meg, kit is az urától hallottam. Hallottam egy Jónás nevű legénytől is, aki is ott lakott, hogy a tehén alatt találta fejéskor Szűcs Mihálynét. Ugyan Szőcs Jánostól kijött

az ő udvarára. Geváczánét is hallottam, hogy Bartha Istvánné gyermekit ő vesztette meg, midőn Kósa Györgyné mellett conjuratrix lett volna. Néhai Kricsfalusi Györgyné halálos betegségében azt mondotta, hogy Kósa Györgyné miatt kell neki elveszni, hogy mellette megesküdt. Ad secundum nihil aliud, hanem Orinkáné vesztette meg a Tóth Gergely uram feleségét. Ad tertium hallotta, hogy a dagasztótekenőben állott, és leviben magát megmosta és a cégéret megfordította Bertalanné. Hallottam, hogy Meczer Györgyöt Kósa Györgyné vesztette meg. Hallottam Székely Istvántól, hogy Garbainé reá jár és a szája felé húzta. [– – –][11]

10ma testis Elizabetha Igyártó, consors Joannis Lőrincz, annorum circiter 29, citata, jurata, examinata fassa. Ad primum fassiones huius siquidem describere non possumus, citatur ad sedem judicialiam, ibi fatetur.[12] Sequuntur fassiones 10mi ut pote Elizabetha Igyártó, consors Johannis Lőrincz azt vallja, hogy minekutána az Szücsné (Orinka Lászlót az úr, Dezsi Ferenc uram kitudta házából) az urát véle együtt forgatta azon házban. Hogy megharagudt Orinkáné, meghagyta, hogy az míg él is egynehány, úgy mint négy esztendeig, az kígyók, békák, tisztátlan lelkek (igen tudja, s nem álmában, hanem etettén[?]) rugalták, kínozták felettén és az asszony volt az héra[?], melyet de soha sem láthatta. Midőn már az sok kínjai rajta voltak, az Szőcs Orinka László odamenvén mondotta, hogy: – Jobban vagyon-e már Lőrinczné? És ő mondotta, hogy dehogy gyógyult meg, mert az világon sincsen olyan kínja egy embernek, mint neki lenni! Azt mondja, hogy ha neki fizet, meggyógyítja, az piacon üssék el fejét, ha meg nem gyógyítja! Erre kért egy új fazekat, kicsikét; valamennyi késes, villák voltak, mind előkérte, és bérakta az fazekba. És kért egy dutkát is, de dutkája nem volt, hanem egy petákot adott azír az fazokba tenni. És fejül vizet töltött és azokat az eszközöket főzetvén az vízben. Azon vízzel mind őket s az ágyai szegeletit meghintette, és, az mint ő mondotta, megszentelte. Az késeket az ágyam deszkajába verte az hegyeikkel és harmadnap múlva az mennyi részek volt az deszkában, kivévén veres volt. Az piszkot visszaadta, azt mondván: – Ha két peták lett volna, egyiket magának vette volna el, az másikat az ördög ette volna ki, mindjárt jobban lenne.

11ma testis Elizabetha Thetsi, vidua Georgii Ötves, annorum circiter 40, jurata, examinata, fassa. Ad primum, secundum et tertium hallottam a piacon már két esztendeje, hogy mikor akarja Bertalanné, hogy jöjjön a borivó, felfordítja a csuport, mikor nem, leborítja. Hallotta azt is, hogy borban megferedett Bertalanné.

12. testis Martinus Tar, annorum circiter 56, citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum hallotta, hogy Kósa Györgyné, Feketiné, Garbainé, Szűcs Lászlóné, Szűcs Mihályné nyilvánvaló boszorkányok. Ad secundum nihil. Ad tertium hallotta, hogy Bertalannénak van oly fazaka, hogy míg a pad alatt tartotta a fazakat, meggyűltek az emberek, mikor felvötte, elmentek onnét.[13]

13. testis Judith Veres, consors Joannis Tar, annorum circiter 36, citata, jurata, examinata, fatetur. Ad primum nihil, ad secundum hallotta, hogy Kósa Györgyné vesztette meg Meczér Györgyöt. Ad tertium nihil.[14]

14. testis Sara Szanyi, consors Joannis Debreczeni, annorum circiter 34, citata, jurata, examinata, fassa. Ad primum hallotta, hogy Garbainé ment seregestűl a Timár István uram cserzőjéhez, mindig ő volt a zászlótartó. Kósánét gyermekévemtől fogva hallottam, hogy boszorkány volt. Hallottam, hogy a zászlót Kóródi András tépte el, meg egyben csináló-

dott, és hogy Feketiné is macska képében a kürtőn futott ki, a farka meg is perzselődett. Ismét béjütt tarka kutya képében, melyért az ura rútul trakálta és azt mondotta, hogy ha többször lesz, rosszul lészen dolgod! Ismét a Scholaban járó fia öreg Szanyi Györgynek látta az egeret és azt mondotta: – Be nagy egér! A Feketiné fiai mondják: – A mi anyánk nagyobbat tud csinálni agyagból! Ismét hallotta hogy Szűcs Mihályné is boszorkány volna. Hallotta, hogy Bertalanné ígért 12 forintokat, Bálint Istvánné 8 forintot Kóródi Andrásnak, hogy ki ne adja őket. Hallotta ismét Diósi Mártonnétól, hogy Kósa Mártonné is ott lött volna. Hallotta azt is, hogy kígyókkal, békákkal mint kínzotta Lőrincznét Orinkáné. Hallottam azt is, hogy Goaczáné fő boszorkány volt.[15]

15. testis Elizabetha Öregdi, consors Francisci Sibai, annorum circiter 50, citata, jurata, examinata, fassa. Ad primum tudja bizonyoson, hogy a lábát Feketiné vesztette meg, és a teheninek a fejit ő fújta fel az ásóért. És neki is a lábát megnyomta lúpatkóval, benne maradván a szegek, kit sok ember látott. Ad secundum hallotta, hogy a tehenét Feketiné fejte meg egy tökben, és az ágas mellé bújt, mikor a gyermekek kijöttek a házból.[16]

16. testis Michael Kovásznai, annorum circiter 30, citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum nihil. Hallotta, hogy Kósa Györgyné, Feketiné, Timár Györgyné, Szűcs Mihályné boszorkány volt. Azt is hallotta a Feketiné fiától, hogy az anyja kiment a házból és tarka kutya képében kihajtotta a házból, és megverte a kutyát. Mondá annakutána az asszony: – Bezzeg megadtad nekem! – Én édes feleségem, nem téged vertelek, hanem a kutyát! Ad secundum nihil. Ad tertium hallotta a késcsinálónétól, hogy hozatott Birtalanné az akasztófáról kötelet és úgy árultatja a korcsomát.

17. testis Elisabetha Harangó, vidua Joannis Balás, annorum circiter 40, citata, jurata, examinata, fassa. Ad primum hallotta, hogy Kósa Györgyné, Goáczáné, Bálint Istvánné, Feketiné boszorkányok. Hallotta, hogy Miklósi Pál uram tehenét és a Dési uram lovát Timár Györgyné nyargalta meg. Ad tertium azt is hallotta, hogy Bertalanné ferdett meg a borban.[17]

18. testis Maria Gombkötő, legitime citata, jurata, examinata, fassa. Ad primum hallotta, hogy Goáczáné, Orinkáné boszorkány volt, úgy a többi is. Ad secundum et tertium nihil.

19. testis Elizabetha Dioszeghi, consors Petri Kádár, annorum circiter 36, citata, jurata, examinata, fassa: ad primum nihil. Ad secundum hallotta a Feketiné gyermekeitől, hogy az anyjok egereket csinál. Ad tertium nihil.

20. testis Sophia Nagy, vidua Andreae Thecsi, annorum circiter 36, citata, jurata, examinata, fassa. Ad primum hallotta oda fel Felszegben, hogy Kósa Györgyné megnyargalta a Csiszár Mihályné tehenét, kit is hallott a László Mihály gyermekitől. Hallotta azt is, hogy a borban feredett meg, és azt is hallotta, hogy Toth Gergely uram feleségét ő rontotta meg, úgy Lőrincznét, hogy Meczer György, amikor viselte a kígyófűt, megszólította Kósa Györgyné: miért viseli a bokrétát?

21. testis Borbala Duranczki, vidua Stephani Fejér, citata, jurata, examinata, fassa. Ad primum azt hallotta Nagy Sofitól, hogy megtanította volna Kósáné boszorkányságra három sing vászonért. Ad secundum et tertium nihil.

22. testis Mária Szabó, consors Martini Szabó, annorum circiter 48, citata, jurata, examinata, fassa. Ad primum: ő nem másra, hanem egészen a pászornéra gyanakszik az ura megvakulását. – Az uramon tötte bosszúját, mikor pedig kínozta, mindenkor a pásztornét

látta. Feketinéra én egyebet nem tudok, hanem a leánya beszéllette, hogy kutya képiben járt az anyja. Banyi Györgyné fiát is ű tette meg, abban kellett meghalni. Ad tertium nihil.

23. testis Martinus Fodor, annorum circiter 54, citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum hallotta Bors Ilonától, hogy a boszorkányok árendában bírják a boszorkányságot, és hadnagy uram pretentiájában mondotta, hogy ő vesztette meg a vejit. Ugyanazon Bors Ilona mondotta, hogy Garbáné, Feketiné, Govácsáné boszorkány, nemkülönben Orinkáné is. Hallottam, hogy Szűcs Mihályné éccakának idején járt.[18] Hoc addito: minekutána a megírt fassiót mondotta, hallotta azután, hogy Csiszár Mihályné beszéllette volna, hogy a Csiszár Istvánné tehene az udvaráról elment, reggelenként nem fejtek. Egykor estve megkötötte volna a tehenét, és reggel midőn kiment, nem találta ott. A kertben hátramenvén találta volna Kósánét, mintegy lovon ülve, és a farkát fogta kantár gyanánt, és midőn látta volna Kósánét, kérte azon: ád két véka búzát, és reá is ment, és el is vitte.

24. testis Sára Balási, consors Stephani Kereszturi, annorum circiter 35, jurata, examinata, fassa. Ad primum nihil aliud, hanem Kósa Gergelynét, Feketinét, Orinkánét, Garbainét boszorkányoknak mondotta. Ad secundum nihil. Ad tertium: az öccse, Pál kovácsné mondotta Bertalannénak: – Megmostad magadat borban! Melyre azt feleli: – Osztán ha meg is mostam magamat, megisszátok a felől!

25. testis Anna Talyigás, consors Samuelis Gombkötő, annorum circiter 45, citata, jurata, examinata, fassa. Ad primum nihil, ad secundum et ad tertium nihil aliud, hallotta, hogy Bertalanné megmosdott volna a borban.

26. testis Catharina Csont, consors Stephani Csiszár, annorum circiter 46, jurata, examinata, fassa. Ad primum hallotta, hogy Török Györgyné ment volna a Makainé tehene alá és fejte volna. Hallotta Bors Ilonától, hogy Kósáné, Garbainé, Orinkáné boszorkány. Ad secundum et tertium nihil.[19] In authenticatione adiamenti fatealt in hoc modo, hogy egykor a fia, a kórságos, hozott 7 gyertyát és egy poltura pálinkát kért reá és én hoztam másunnan egy poltura pálinkát. Azután Kósáné azt mondotta, hogy nemcsak gyertyát vitt, hanem egyebet is, adja vissza, mert megbánom! Én pedig Istenemre esküdtem, hogy nekem egyebet nem hozott gyergyánál. Egyszer lassan csakhamar igen rosszul kezd lenni a tehene. Fogom a gyertyát, visszaviszem. – Édes asszonyom, adjon kend valami orvosságot! De azt mondta, nincsen, és én hazamentem, a tehén meggyógyult.

27. testis Paulus Vajda, annorum circiter 60, legitime citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum azt tudom, hogy a tatárjárás[20] után nem sokkal, húsa nem lévén a céhmesternek, én ekkoron hentes lévén, parancsolt a tekintetes nemesség, hogy a céhmesternek a tehenét nyúzzam ki, aminthogy ki is vágtam. Melyért megfenyegetvén, Kósa György mondá: – Keserű lesz neked annak a tehénnek kinyúzása! Aminthogy azoltától fogva vagyok olyan bolondos. Azt is hallottam egy András nevű embertől, aki is Szerenczi Ferenc uram jobbágya, hogy ezelőtt lakott Horváth György uramnál! Megbetegedvén a tornácban feküdt. Onnan valami mesterséggel Kósa Györgyné magához vitette. És az ajtaja mellett Kósánénak egy szénvonó, vagyis asag van. Ki is bémenvén a házban, égett borral kínálta Kósáné. És lefekve, a felesége pedig kereste, gyertyákkal járt utána. Megizente Kósáné, hogy ott van András, de olyan beteg volt, hogy akkor éccaka szekeren vitték el onnét. Ad secundum nihil. Ad tertium hallottam, de nem tudom, kitől, hogy Birtalanné akasztott ember kötelet tart, hogy a korcsmája jól keljen.[21]

28. testis Petrus Thordai, annorum circiter 60, citatus, examinatus, fatetur. Ad primum hallottam, hogy Govácáné boszorkány volt, és a tehenének tejét ő vette el. Ad secundum et tertium nihil.

29. testis Maria Kis, consors domini Ladislai Gyulai, annorum circiter 25, citata, jurata, examinata, fassa. Ad primum nihil, ad secundum nihil. Ad tertium hallottam, hogy Bertalanné a lábra való madzaggal kötötte a cégéret, hogy annál jobban keljen a korcsomája.

30. testis Andreas Biró, jobbagus perillustris ac generosi domini Francisci Szerencsi, annorum circiter 45, citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum tudom nyilván, hogy mikor néhai Horváth György uramnál laktam, súlyos betegségben estem volt úgyannyira, hogy az ágyamból is el nem mehettem, míg mások el nem vittek. Az ágyam kinn lévén, a feleségem fejemnél lévén a tornácban. Felköltem, de én nem tudom, hogy mentem Kósa Györgynéhez és egy asagot magammal vittem és támasztottam a Kósáné ajtaja mellé. Bémenvén a házban, égett bort adott innom Kósa Györgyné és az asztal mellett ágyat vetett. A feleségem pedig mikor vötte észre, hogy nem vagyok az ágyon, keresett mindenütt, és Horváth György egy tized alját felköltött, kerestetett a víz mellett, gabonákban, mindenütt. Nem talált sehol. Kósáné a szolgálója által megüzente, hogy ott vagyok. Utánam jött, de én még kővel akartam hajítani a feleségemet! És Pintye nevű ember kétökrös szekéren vitt haza, mert különben el nem vihettek. Ad secundum et tertium nihil.[22]

31. testis Demetrius Takács, annorum circiter 45, citatus, juratus, examinatus, fatetur ad primum, secundum et tertium nihil.

32. testis Maria Pap, annorum circiter 36, citata, jurata, examinata, fassa. Ad primum: én, minthogy félre lakom, nem tudok egyebet, hanem hallottam Török Györgynétől, hogy egy bornyát vesztette meg Govácáné, úgyhogy nyavalya törte. Odahívatvá Govácánét, Govácáné csak reátötte a kezit, mondván: – Nem lesz semmi gondja! Gyógyult-é meg, nem tudom. Ad secundum et tertium nihil.

33. testis Sofia Szilágyi, consors Pauli Kovács, annorum circiter 34, citata, jurata, examinata, fassa. Ad primum hallottam sokaktól, hogy Kósa Györgyné vesztette meg Andokot. Hallottam azt is a Kodormányi leányától, hogy Feketiné egeret csinált. Azt is hallottam, hogy Orinkáné vesztette meg a Toth Gergely uram feleségét. Ad secundum et tertium nihil.[23]

34. testis Maria Bujdosé, consors Joannis Lakatos, annorum circiter 50, jurata, examinata, fassa. Ad primum hallottam az Orinkáné leányának a szájából, hogy az anyja egy kígyót tart a fal oldalában a borona közt a tapasz alatt. És két polturát ígértem, hogy mutassa meg azon kígyót, de azonnal megérkezett az anyja, nem mutathatta meg, de a leányát úgy megkínozta, hogy harmadnapig feküdt a leánya belé. Ad secundum et tertium nihil.[24]

35. testis Sára Tar, annorum circiter 23, citata, jurata, examinata, fassa. Ad primum, secundum et tertium nihil.

36. testis Maria Borsai, consors Joannis Gombkötő, citata, jurata, examinata, fassa. Ad primum hallottam a Kóródi András szájából, hogy annyi boszorkányok mentenek reája, hogy egyik végi a cserzőjétűl Timár István uramnak a Borbély János uram házáig ért. És ott voltanak Kósa Györgyné, Feketiné, Garbainé. Másoktúl meghallottam, hogy Bertalanné is ott volt és 10 forintot ígért Kóródinak, csak ne adja ki. És Orinkáné is, Govácáné! Még egy gyűrűt is kapott volt tüllek, de Garbainé kikapta volt a keziből. Tu-

dom azt, hogy a Kigyósi uram kertjin a vajok lefolyt a sövényen lefelé. Mi is szedtünk a forgáccsal. Ezt is tudom, hogy egykor Ötves Jánosnétúl tejet kértem estve, és ígért, hogy ad reggelre. És azután Garbainé is odament akkor estve hozzája tejet kérni. De minthogy nékem ígérte volt először, neki nem adott, néki reggel ígért, hogy ad. Mikor másnap reggel a tejre mentem, azt mondja Ötves Jánosné: – Dehogy adhatnék, hiszen a tehén úgy ugrált, bőgött, tapatott, ganéjlott, hogy semmiképpen meg nem fejhettem, valamíg egy csupor tejet nem küldöttem Garbainénak, addig meg nem szűnt a tehén. Azt is hallottam, hogy a Feketiné leánya mondotta: – Az én anyám egereket csinál tísztából, és úgy futkosnak az egerek! És agár képiben ment ki a kürtőn. Kósánét is hallottam, hogy a fiát maga vesztette meg, amint megmondotta Bors Ilona. Azután is hallottam, hogy Kósáné vesztette meg Meczer Györgyöt, Garbainé a Meczer Mihály leányát.[25]

37. testis Anna Fedgye, consors Ladislai Takács, annorum circiter 35 citata, jurata, examinata, fassa. Ad primum nihil, ad secundum hallottam, hogy Timár Györgyné vesztette meg a Timár István szolgálóját.

38. testis Elizabetha Orosz, consors Joannis Csont, citata, jurata, examinata, fassa. Ad primum hallottam uti praecedentes. Hallottam a gyermekek leányától, hogy Timár Györgyné leánya, a kisebb, valami feredőt csinált a Balás Mihály leányának, és megferesztvén, a teste kifokadott, kiütett, mint a himlő. És ismét hogy reáment, megfenyegette, újabb feredőt csinált és meggyúgyult a gyermek. Ad secundum et tertium nihil.[26]

39. testis Catharina Kocsár, vidua Samuelis Rákosi, annorum circiter 45, jurata, examinata, fassa. Ad primum azt hallottam, hogy Kósa Györgyné boszorkány és az ura is mondotta: engemet megetetett. Azt is mondotta (salva venia), hogy megteheti az uraknak a dactilusját. Ad secundum Meczer Györgytől hallottam, hogy ő egy kígyófőt tartott, kit ó poltrával vágott el Szent György nap előtt, tartott a süvege karimája mellett. És Kósáné hogy meglátta, mondotta: – Mit viselsz bokrétát? Tedd le a bokrétát, mert rosszul leszen dolgod! Aminthogy reá is tött. Item hallottam, hogy Timár Györgyné leánya a mesterségbe tudákos. Feketiné felől is, Gováczánéról is, úgy Birtalannéról is hallottam a piacon, hogy boszorkányok. Azt is tudom, mivel nekem az Orinkáné leánya mondotta, hogy az anyja kígyót tart a fal oldalában és tejjel tartja ott. Ad secundum et tertium nihil.[27]

40. testis Stephanus Csiszár, nobilis, annorum circiter 48, citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum tudom, hogy egy alkalmatossággal a fia Kósa Györgynek, a kisebbik, hozott hozzám 7 gyertyát. Az anyja utána izent, hogy a gyertyát küldjem vissza, mert megbánom! Azalatt a tehenet megnyargalták, és a farka is a tehénnek elszakadt belé, a háta is túrós volt belé, és gyanúságom csak éppen Kósánéra vagyon. Azt is hallottam Meczer Györgytől, hogy Szűcs Mihályné vesztette meg, nem más! Ad secundum azt tudom, hogy Szűcs Mihálynét megverte Meczer György az Isák János fiáért és ezért cselekedte, azoltától fogva nyomorék. Ad secundum et tertium nihil.

41. testis Joannis Tar, nobilis, annorum circiter 40, citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum hallottam, hogy Kósáné, Feketiné, Garbainé, Szűcs Mihályné boszorkányok voltak. Bertalannét és Bálint Istvánnét most legközelebb. Ad reliqua nihil.[28]

Cuiusquidem praemissa hujus modi inquisitionis nostrae seriem per nos fuerit expedita et peracta idem nostra mediante peregimus.

Szigeth, die 28. mensis Augusti 1735.

Correcta per nos

Gabriel Szaplonczay, ordinarium superiorem judlium inclyti comitatus Maramarosiensis m. p.[29]

Georgius Toth, inclytus comitatus Maramarosiensis Tabulae Judiciliae assessor m. p.

Stephanus Simon assessor m. p.[30]

44. testis Elizabetha Kónya, vidua Joannis Kodormányi, citata, jurata, examinata, fassa. Ad primum azt tudom nyilván, szemmel láttam és bizonyoson tudom, hogy Govácz̈áné rontott meg engem. Éccakának idején a vállamat vágta, és úgyannyira elrontott, hogy két egész hétig a vizeletemre sem hajolhattam, és mondottam, hogy az Isten nem ád hatalmat reám, de afelől csak rontott. Ad secundum nihil, hoc addito, hogy Fejes Mátyásné vallotta, hogy Garbainé zászlótartó volt hetedmagával a Gomb alatt. Feketiné egeret csinált és egyet fütyöltött, úgy szaladott el. Azt pedig hallotta Szanyi Istvánnétól.[31]

45. Anna Tar, consors Martini Fodor, citata, jurata, examinata, fassa. Ad primum hallottam, hogy Kósa Györgyné, Govácz̈áné, Feketiné boszorkányok. Ad secundum hallotta, hogy Meczer Györgyöt Kósáné vesztette meg, úgy Máténét is, az én vőmet[!] is.

46. Elizabetha Szolnok, consors Stephani Bartha, citata, jurata, examinata, fassa. Ad primum[32]

47. testis nobilisa Elizabeta Fazakas filia, annorum circiter 15, jurata, examinata, fassa extra puncta, hogy ő gyanakszik lába nyavalyája miatt Timár Györgynére, mivel a legényt, Kóródi András, kívánta volna maga legényének az leánya kedvéért, és hogy oda nem akart menni, feléteszi, hogy a fátens miatt nem akar hozzá menni, és ezért vesztette meg lábát és láthatatlanképpen meg is illette érezhetőleg az ujjával a lábát.[33]

48. testis nobilis Johannes Szent Iványi de Szigeth, annorum circiter 48, legitime citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum hallotta Kóródi András uramtúl, hogy mikor Csiszár István uram legénye volt, akkor reámentek a boszorkányok. Ott látta Timár Györgynét is közöttek, úgy Garbainét is látta volna közöttek. Megküszködött vele, minthogy az keziben való zászlónak vitelét elutasította volna, az gyűrűjét az kezével vagy ujjával kivette volna, és ismét visszavették tőle. Azt is tudom, mikor az [– – –] volt az maga fiátúl, az anyja, Timár Györgyné igen kezdett sírni és hozzám jött az fia és odahívott. Odamenvén az fiát csókolta az kezét és jajgatott és mondotta: – Ne hagyjatok, édes sógor uram, olyan rút halállal megöletnem, az micsodást mondanak! Ad coeterum nihil.

49. testis nobilis Anna Sendej, vidua relicta Michaelis quondam Balás de Szigeth, annorum circiter 40, legitime citata, jurata, examinata, fassa. Ad primum hallottam szóbeszédből, hogy Timár Györgyné boszorkány lenne, mivel az anyja is volt. Úgy Kossa[!] Györgyné felől is hallottam, hogy nem volna kár megégettetni, mivel a Fodor Márton uram vejét is ő vesztette volna meg. Én is tudom, hogy megérdemlette volna az égetést. Ad secundum ut supra hallottam, hogy Fodor Márton uram vejét Kósáné vesztette meg. Ismét az Timár István uram szolgálóját Timár Györgyné. Az leányomnak az kicsinye rosszul van, gyanakszom Timár Györgynéra. Ad tertium hallottam, hogy Birtalanné tartana efféle mesterséget, mely nem tiszta mesterség, hogy keljen a bora, afféle akasztott ember ruháját vagy kardot tartana.[34]

50. testis nobilisa Sára Czegényi, consors Francisci Bartha de Szigeth, annorum circiter 24, legitime citata, jurata, examinata, fatetur. Ad primum hallottam szóbeszédből, hogy Kossa Györgyné boszorkány lenne. Hallottam, hogy Thimár Györgyné is, és lenne Orinkáné is. Hallottam Thot Gergelytől hogy boszorkány. Hallottam Garbainéról Szent Iványiné asszonyomtól, hogy reáment volna egyszer, leányát el akarta volna vinni. Gováczánéről hallottam, hogy tudákos afféle varázsló mesterségben. Hallottam, hogy Meczer Gyurkát Kósáné vesztette volna meg és Timár Györgyné az Timár István szolgálóját. Hallottam, hogy Garbainé el akarta vinni az Szent Iványiné leányát. Orinkáné Thot Gergelyné asszonyomat vesztette volna. Thot Gergely uramtól hallottam. Ad tertium hallottam Pál kovácsnétől, hogy Bertalanné tartana akasztott ember kötelét és azér kél a bora jobban.[35]

51. testis nobilisa Sára Balás, vidua relicta Stephani Berkeszi de Szigeth, annorum circiter 36, legitime citata, examinata, jurata, fatetur. Hallottam még gyermekségemtől fogva, hogy Kósáné boszorkány. Ismét Garbainét. Az én tehenemet is fejték, én is gyanakodtam Garbainéra iránta, de nem tudom bizonyoson. Gováczánét is hallottam, hogy boszorkány lenne, Feketinét és Timár Györgynét is, hogy boszorkányok lennének, mert mikor néhai Kóródi Ferenc uramtól Thimár Györgyné búzát, egyebeket kért is, mondotta őkegyelme: – Adj neki, mert az anyja sem volt jó, bánnám, ha valamit csinál nekem! Azt is tudom, mikor amaz régi ludisziumokkal[36] járó németek jártak, akkor is ángyóm, Fodor Mártonné beteg volt gyermekágyban, és egyet béhívott Fodor Márton, hogy lássa azon ludisziumot, és mikor bent volt az német az házban, ki talált menni Kósáné is; az német azt kiáltja mindjárt, hogy ördög jött be! Ad coeterum nihil.[37]

52. testis nobilisa Elizabetha Czegényi, vidua quondam Johannes Fazekas de Szigeth, annorum circiter 38, legitime citata, jurata, examinata, fatetur. Ad primum, secundum, tertium nihil.

53. testis nobilis Martinus Székell de Sziget, annorum circiter 15, legitime citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum et coetera puncta: én ott voltam Kóródi Andrással az cserzőben, mikor megtámadtanak az boszorkányok, és sokan jöttenek bé, mind fejér ruhában. Kik is mondották ezt fülem hallatára, hogy: – Vegyük ki az szemét! Némelyike mondotta: – Nem kell, mert megelégszek vele lenni! De én nem ismertem többet, csak Thimár Györgynét. Ezt pedig három éccaka próbálták csinálni. Engemet küldött az gazdája fegyveréért, de nem mertem, mert féltem tőlek.

54. testis nobilis Stephanus Kölcse de Szigeth, annorum circiter 20, legitime citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum, secundum, tertium nihil.

55. testis nobilis Martinus Szanyi de Szigeth, annorum circiter 59, legitime citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum hallottam másoktól, hogy a Feketiné asszonyom leánya mondta volna, hogy az ű anyja lött volna macskává és az kürtőn ment volna ki a házból. Azután egy tarka kutya béjövén az ágy alá búját, és ott maga Fekete megdöfölte pálcával, és a lött volna maga Feketiné. Mikor azt mondotta, akkor gyermekek voltak. Ezt pedig tudom bizonyosan, hogy az fiamnak gyermekit éccakának idején, ajtó bezárva lévén, a bőcsőből kivitték és a gyermeknek nyavalyája lött miatta. Melyet látván az én fiam, Szanyi György, reáment Feketinére, és megmondotta, hogy amit csinált a gyermekinek, mindjárt csinálja vissza, mert rosszul jár! És a gyermek mindjárt meggyógyult. Ad secundum nihil. Ad tertium nihil aliud: hallottam, hogy Bertalanné valami fazakat a pad

alatt tart, amelyet ha felfordított vagy lefordított, ott maradtak az ivók. Az Albert János fia, a nagyobbik, beszéllette nékem, hogy nem ment, a két lába a nyaka közzé [– –]. Ki is nálak szolgált akkoron, de nem tudja, ki szabadította meg.

56. testis generosus nobilis assessor Franciscus Bányai, annorum circiter 64, legitime citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum nihil aliud: hallottam, hogy amikor az én hadnagyságomban eskettek volna Torjai és Enyedi uraimék, akkor vallották boszorkányoknak lenni Kósánét, Garbainét, Orinkánét, Gováczánét, Feketinét. És amikor Pál kovácsnét megégették, akor vallotta, hogy Garbainé zászlótartójok volt és a zászlójokat a torony felső gombjában tartották és Pribék Mihályné companiás kapitány volt. Hallottam magától Barkától, hogy amikor a bába hucikjában[?] kötötte volna a bocskorát, akkor Kósáné, Pribék Mihályné az aerbe repültek előttem az Isákné háza felé és fényes nappal volt. Egy alkalmatossággal gyanakodván Kósánéra férfiságomban debitálódván, hozzám hívattam Kósáné és az Isten nevében kértem Kósánét, hogy csinálja vissza, ha ő cselekedte! De ő átkozta magát, hogy nem cselekedte. Azután vagy harmadnappal egyedül ülve a házban, ebéd előtt a székben ülvén a tűz előtt, úgy csapnak a tűzhely szegeletihez, úgy, hogy el ájultam belé! Azután sokáig feküdtem ágyban hat vagy hét hétig, de senkit sem láttam, ki cselekedte. Más alkalmatossággal, még minekelőtte nem voltam debitálódva, még életében Kósa Györgynek, mentem Kósa Györggyel boros fővel. Meglátván Kósa György Tamás Istvánnét, meg akarván csókolni, azt mondja: – Engemet úgy megcsinált a feleségem, hogy én Isten Szent Háromság úgy segéljen, semmire nem mehetek, és eccer sem lehet vele dolgom, de mással igen! Akkor csókolni akarván Tamás Istvánnét, nem engedé, hogy megcsókolja, mondván: – Van kigyelmednek felesége! És azután nagy esküvéssel megesküdt, és azt mondta, hogy elvötte a felesége a férfiságát.[38] Hoc addito, hogy viceispány uramnak egy szolgája lévén tavaly és azt mondotta, hogy amikor a csorda béjött, akkoron látta Gováczánét a bika szarvai között.

57. testis nobilis Stephanus Nagy, citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum: már mostanság hallotta, hogy Kósáné, Garbainé, Gováczáné, Orinkáné boszorkányok volnának, de Gováczánéról régen is hallotta, hogy az. Hanem azelőtt Feketiné tőlem málé alá való földet kérvén, hogy nem adtam, megfenyegetett mások előtt, hogy megbánom! Egy éccaka a bornyúmat úgy megnyargalták, hogy reggelre meg is döglött belé, ma is gyanakszom. Ad secundum hallotta, hogy Meczer Györgyöt Kósáné néném vesztette meg.

58. testis Joannes Lőrincz, nobilis, annorum circiter 50, legitime citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum nihil egyebet nem tudok, hanem hallottam a pásztoromtól, Mártonnétől, hogy Garbainé fejte meg a Szerenczi uram tehenit. A szűcsné iránt a feleségem kész megeskenni, hogy ő vesztette meg, és nem más![39]

59. testis Stephanus Szűcs, nobilis, annorum circiter 66, legitime citatus, juratus, examinatus, fatetur: ad secundum hallottam Meczer Györgynétől, hogy Kósáné vesztette meg, Borkutinétől hallottam, hogy Garbainé zázlótartó volt, Kósáné kapitány volt Garbainé felett is.

60. Nobilisa foemina Maria Balás, consors Francisci Bányai, annorum circiter 40, citata, jurata, examinata, fassa ad primum legitima jam authenticata.

61. Nobilisa foemina Kartherina Eva Thordai, consors Stephani Szanyi, annorum circiter 24, citata, jurata, examinata, fassa. Ad primum hallottam Vizákinétől, aki megholt

Vizákiné, hogy Szent György éjszakáján a tehenit Feketiné fejte meg. Ugyan a Dohiné fia Zadoczkitól hallotta, hogy Feketiné fejte meg a Vizáki tehenét. Hallottam régtől fogva, hogy Kósáné, Garbainé, Feketiné. Azt is hallottam, hogy Lakatoskáné kapta Orinkénétól, kígyót tartott a fal oldalában tejjel.[40]

62. testis Katharna Kállai, consors Georgii Meczer, annorum circiter 35, citata, jurata, examinata, fassa. Ad primum azt tudom nyilván, hogy az uram, Meczer György szántani járván Bogdány mezőre Isák Jánossal együtt és egy kígyót ölvén, annak fejit elvágta, és tötte a fekete süvege karimájába és onnan ki nem látszott. És azután amint jött Kósáné, magához szólítja, és azt mondja, hogy: – Be szép vagy! Míg ifjú legény voltál, nem töttél bokrétát, most öregkorodban viselsz bokrétát? Hazamenvén a gerendára feltötte, onnan elveszett. Másnapra a tehenit megnyargalták. Ebéd tájban, amidőn jött volna templom felé, Isákné előtt találta Kósáné és megkérdezvén egymást, azután mondotta Isákné: – Miért cselekedte kend azt? Nem vártam volna ezt kiedtől az én atyámfiával! Kósáné azt feleli: – Én sem vártam volna azt őtőle, amit cselekedett! Ne tötte volna fel a bokrétát, nem lött volna semmi gondja!

Bors Ilona is mondja, hogy adja elő az uram a bokrétáját, szeretné látni őkigyelme! Azt mondotta: – Bizony az elveszett! Arra Bors Ilona: – Bizony jó doctora van kiednek! Ő, ha akarja, meggyógyíthatja, Kósáné! Meczer Mihálynak azt mondotta Fejér Annok, hogy miért hadta el a cimboraságát Garbainéval? Ő vette ki a gyermeknek koponyáját, lehetetlenség meggyógyítani!

Székely György uram kért egy földet Tóth Gergely uramtól és Kósáné is kérte és mondotta az uramnak: – Bizony, az ökreimet megkerítette[?], és nem szánthat! Az ökrek ugyan bőgtek belé! Azt is hallottam, hogy Toth Gergely uram feleségét is Orinkáné vesztette meg.

63. testis, Katherina Kata, nobilisa, vidua Adami quondam [– –],[41] legitime citata, jurata, examinata, fassa. Ad primum tudom nyilván, hogy egyszer, még az uram életében, három földeket is kérte Kossa György uram. És azután törvénnyel járván, az nemes vármegye visszaítílte azon földeket. Megint megfenyegette első uramat, Horvát uramat, György uramat, hogy az míg él, addig is megbánja ezen földek dolgát. Ha magam nem, az gyermekei is. Egyesztendős leánykámat hirtelen betegség érte, és úgy dagadtak a kezei, hogy midőn Borbély János uramat hozzá hívattam, őkegyelme is azt mondotta, hogy senki meg nem gyógyíthatja! És én gyanakszom Kósánéra, mondta!

Azt is hallottam, hogy mivel Kósáné kérte vissza Vajda Pálné leányát az fiának, ő vesztette volna meg az Vajdáné asszonyom leányát, ő gyanakszik reá!

Hallottam, hogy Budai Ilona azt kiáltotta Székely Ilonkának, hogy az anyád, Kósáné vesztette meg Vásárhelyit, azért, hogy leányodat el nem vette. Hallottam Imre Tamásné anyjától, hogy Kósáné embert fogadott volna, hogy az urának és fiának földet vitetett volna. Lakatos Jánosnétúl hallottam, hogy Orinkáné házánál kígyót tartana, és egyszer a leánya meg akarta mutatni, de az anyja hirtelen bément, és igen megkínozta a leányát, miért akarta volna megmutatni.

64. testis Elizabetha Magyar, consors Michaelis Bányai, annorum circiter 54, citata, jurata, examinata fassa. Ad primum, secundum et tertium nihil.

65. testis Paulus Balás de Szigeth, annorum circiter 50, circiter, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum ennekelőtte két esztendővel kérvén tőlem Govacáné a csűrt, hogy csépeljen benne, de én azt mondottam, hogy addig nem engedem, míg a kölesemet el nem csépeltem. Hogy nem engedtem, azon éjjel a marhámat fegyverrel kellett őriznem, erősen bőgettek és ugráltak a marháim, a más marhája pedig csendesen nyugodott. Ad secundum azt tudom, hogy mikor eskettek volna Govácáné ellen Bányi Ferencnek házánál, azelőtt Govácáénának keményen beszéllettem boszorkány mestersége iránt, a lábam úgy megromlott, hogy nem mehettem az esküvésre a Bányi uram házához. De mihelyt elmúlt az esketés, felhagyott a lábam, és elmúlt. Azt is tudom, hogy mikor Vásáhelyit gyógyítottam, tisztelt professor uram őkegyelme meghadta, minthogy gyanakodott, hogy semmit ki ne adjanak az házbúl. De Kósáné odamenvén harmadnapra, hát amint meríték a vizet a kútról, és ivott vizéből és egyebet is mindent kért a házából, de semmit sem adtanak egyebet az víznél, erővel ivott a vízből, hogy egyebet semmit nem nyerhettek az házból.[42]

66. testis Georgius Gáll, nobilis, annorum circiter 36, citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum, secundum et tertium nihil.

67. testis Sára Bányai, consors Valentini Bálint, citata, jurata, examinata, fatetur. Ad primum nihil. Ad secundum hallotta az uram, hogy panaszkodott Meczer György, hogy egy kígyófőt tött a süvege karimájára, és Kósáné eltalálván, miért visel bokrétát, és elvötte a süvegét és mondotta: – De én mintha nem látnám, be szép vagy!

68. Elizabetha Timár, consors Georgii Balás, annorum circiter 25, citata, jurata, examinata, fassa. Ad primum nihil, ad secundum hallottam, hogy Meczer Györgyöt is Kósáné vesztette volna meg.

69. Elizabetha Talyigás de Szigeth, consors Stephani Csiszár, annorum circiter 40, citata, jurata, examinata, fassa. Ad primum nihil. Ad secundum ezt tudom nyilván és bizonyoson, hogy panaszkodott Kósa György, minthogy atyafia volt az uramnak: – Bizony, az én feleségem mia kelletik énnekem elvesznem![43]

70. testis nobilis Katharina Menyhárt, consors Georgii Gáll, annorum 25, citata, jurata, examinata [– – –][44]

71. Krisztina Balas, consors Michaelis Meczer, annorum circiter 45, citata, jurata, examinata, fassa. Ad primum uti 62. testis, hoc addito: és az után harmadnapig élt a gyermek, és a térde kalácsát is kivette.

72. Stephanus Remetei de Szigeth, annorum circiter 33, legitimi citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum hallottam az anyóstúl, Tar Mártonné asszonyomtól, hogy mondotta: – Garbainé vesztette meg a lábát, nem más! Kész is kezit reátenni és eskünni, hogy ő vesztette meg! És Püspöki uram megizente, hogy gyógyítsa meg, és megtörlegetvén Garbainé, meggyógyult. Azt is hallottam Lakatos Jánosné asszonyomtól, hogy Kósáné kígyót tart, Orinkáné pedig, hallotta maga cseléditől, Orinkáné mondotta: ócska posztó, veres posztó, és fütyölt reá. Ismervén Orinkánét, vetésel a Lánczon, a portió mia kérvén Köpecziné asszonyomat, hogy tegye le érette. Letévén, a tehenit adta Köpecziné asszonyomnak. Harmad esztendeig tartván a tehenet, mindenkor folyatott, de a tehén nem ellett meg.

Azt is tudom, hogy Horváth György sógor idejében Kósa György három földet hitellel elesküdött sógor uramtól, amelyet azután sógor uram visszavett Kósa Györgytől, és akkor haragjában megfenyegette, hogy vagy magában, vagy gyermekeiben megsiratja azon dolgát. Ezt pedig Kósa Györgyné cselekedte. Azután egy hétre a körtvélyesi kalyibában egy hétig is tánc volt, a pedig akkori kalyibájával hittel adták ki, sőt azt mondotta az a hitlő[!], hogy Kósáné nyilvánvaló boszorkány! És egy kisgyermeket is vesztette Kósáné: a keziben 17 késő járt bele[!], mely nyavalyájában is megholt.[45]

73. testis nobilisa foemina Sofia Bartha, consors Martini Tar, annorum circiter 44, legitime citata, jurata, examinata, fatetur. Ad primum én egyebet nem tudok, hanem most hallom már, hogy Kósánét, Gabainét, Orinkánét és Feketinét mondják, hogy boszorkányok. Én hallottam azt is, hogy Szűcs Mihályné, mivel Meczer György megütögette az Isák Mihályné fiáért, ezért megvesztette volna. Ezt tudom nyilván, hogy egykor Garbainé elsőbben kért fél véka búzát kölcsönbe, azután ismét ugyanazon nap harmadszor kölest kért, s egyfélét sem adtam nékie, noha az leányom mondotta, hogy adjak, mert rosszul leszek. Akkor mindjár megviszkettem az lábom alját, dagadott, hogy olyan volt, mint egy oszlop. És egyszer Garbainé hozzám járván, azt mondja: – Meggyógyul, nem lész semmi bajom! És meg is gyógyult.[46]

74. testis Elizabetha Szabó nobilisa, consors Pauli Haragó de Szigeth annorum circiter 38, citata, jurata, examinata, fassa. Én Galgóczi Istvántúl hallottam, hogy a Csiszár Istvánné beszélte őkegyelmének, hogy Kósáné az ű tehene alá ment, és éppen ott érte, hogy látta, ott találtatott: a tehénnek farkát megfogván. Két véka búzát ígért, hogy meg ne mondja senkinek, hogy ott érte és meg is adta.[47]

75. testis Stephanus Andok, civis, annorum circiter 44, citatus, juratus, examinatus, fassus conjunctim. Tudom nyilván, hogy mikor az első feleségem megholt, hozzám jött Kósa Györgyné asszonyom és javallotta, hogy vegyem el az őkegyelme öccsét, de én csak megmondtam, hogy én nem veszem. Azután megházasodtam, vöttem el Kricsfalusi leányát, mely midőn lakott volna velem másfél hétig, úgy megdagadott minden teste, mint a hólyag. És sokan mondották nekem, hogy Kósánétul esett daganatja! De én csak azt mondtam: – Isten tudja! Az után a kert alá akarván menni, Kósáné asszonyom künn állván, magához szólít. Odamenvén, azt kérdi tőlem: – Úgy hallom, sógor, úgymond, hogy kegyelmed engemet okoz a felesége nyavalyájában. Én pedig mondom: – Én nem fogom, mert én nem tudom! Őkegyelme pedig megfenyegetett: törvény nélkül nem hagyja, ha mindenemet elkölteném is! Azután feltöttem volt magamban, hogy a feleségemet vigyem Doboczra Fejér Annokhoz. Azalatt csak béjött a házban és a fekvő feleségem ágy elibe ült a székre és azt mondta nekem: – Úgy hallom, sógor, hogy kegyelmed a feleségit elé akarja vinni Doboczra. Én mondottam: – Igenis elviszem! Őkegyelme pedig azt mondja: – Bizony meghal, soha életben haza nem jün. Azt pedig mondotta a feleségemnek: – Ne menj el, Panda, mert ha el nem mégy, meggyógyulsz! Én pedig mondom: – Csak elviszem! Ha meghal, eltemetem! Ő pedig akkor a homlokára teszi a kezét és megtörlegeti a homlokát, és azt mondotta: – Forrósága van! Ismét mondja: – Végy terjeket, egy terjeket bé neki, meggyógyul! Akkor vöttem 8 polturán terjeket Paszeka Icátul, és a kés hegyín magam adtam bé neki. Noha el nem nyelte, hanem kiköpte, mégis mindjárt lohadni kezdett a teste. Azután egy hajnalban kimenvén a marhámhoz az ólba és midőn visszatértem a házban, hát benn találom a zu-

golyban a nagyobbik fiával. Kinek is köszönvén, mondja: – Lássa kend, sógor uram, jókor megkerestük mi kendet! Jobban van már a felesége! Én pedig azt mondám: – Jól cselekedte kiend! Ott pedig sokot sírt. És kevés idő múltán ennek, én utána megyek, kikésérem. Künn fia elmegyen, maga ottmaradt a tornácban, és ismét fenyegetni kezd engem, hogy törvénynyel keres. Én pedig mondom: – Lássa kied, jobb, ha hallgat, a nyelvit béfogja kiend, mert kegyelmed megrészegszik, és maga akkor vágja le a fát.[48] Mert Vári Andrásné asszonyunk is azt mondotta, hogy ha gyakran kívánná kegyelmedet ebédre, vacsorára, nem feküdnék annyit betegségben. Másszor ismét bejött hozzám, és beszéd közben azt mondja: – Látja kend, hogy meg kén köszönni, hogy orvoslottam és jó orvosságot adtam a kend feleségének, nem hogy ellenem támadna kegyelmed. Ismét ezelőtt circiter 5 vagy 6 esztendővel Gereszegben lévén, ekémmel szántottam. Időn estve az ökrömet kihajtotta a szolga étetni, én pedig a tűznél a pokrócomra ledültem, még naphanyatláskor is dohányoztam, de nem aludtam. Eccer, amint az aerből csak, reám ereszkedett Kósáné, és megnyom. Én meg akarván fogni, de nem bírhattam vele, azalatt csak eltűnt.[49]

Die 16. Februarii 1736. noviter peracta inquisitio et quidem:

76. testis Georgius Almási, studiosus Reformatorum Gimnasii Szigethiensis, annorum circiter 18, legitime citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad omnia puncta: Én tudom nyilván, hogy tegnap múlt három hete esett jó kedvünk, és több deákokkal együtt meghevülvén, és kimentem magamat meghívesíteni. Akkor látom, hogy tiszteletes professor uram felől való kapu bézárulva lévén, béjönnek Kósáné, Garbainé és Feketiné. Én magam vigyázván, hogy mit akarnak, s megszólítom őket. És megragadtak, s vittek a Mezei uram házához menő útig. Az palota szegeletitűl fájván, engem az hóba csaptak, és úgy megcsapott Garbainé, hogy azt tudtam, hogy mindjárt kiugrik a szemem. Akkor mikor feltápászkodtam, bévittek az diákok. Azon hitván asszonyok mind kísértek, és engem vertenek az piacon s másutt. Melyet referálták az több deákok is, úgymint Zágonyi Péter uram, Szebeni András uram. Sőt azt is vallotta, hogy szemekbe is megmondja, ha kívántatik.[50]

77. testis nobilisa Katharina Csaholyi, consors Georgii Péter de Szigeth, annorum circiter 46, legitime citata, jurata, examinata, fassa. Ad primum tudom, mert hallottam az Demeterné szájából, hogy az én zsellérem, Demeter Jánosnak az feleségét, écaka kimenvén, egy hosszú ingű asszony adott egy kis ivegből innia. És volt mellette egy fekete agár. Hogy ivott az üvegből, az agár az földhez csapta és egy ideig kínozta, de nem ismeri, ki volt az asszonyember. De még azelőtt is sokat jártanak reá Feketiné és Orinkáné is, az kiket sokszor látta. És egy holnapig, mielőtt földre csapta az agár, minden éccaka járnak reá.[51]

78. testis nobilis Johannes Borbély de Szigeth, annorum circiter 33, legitime citatus, juratus, examinatus, fatetur ad primum nihil.

79. testis Elizabetha Timár, consors Johannis Demeter de Szigeth, annorum circiter 24, legitime citata, jurata, examinata, fatetur. Én tudom nyilván, hogy karácson előtt két héttel elkezdvén egy holnapig mind reám jártak Feketiné, és azonkívül minden iccakán reám járván, igen-igen megkínoztak. Azután megeskettek, hogy senkinek sem mondom meg, mert elszaggatnak, ha valakinek megmondom. Ismét egykor kutyák ugatására kimentem az házból, és egy nagy fekete agarat találtam kinn, és egy fával hozzáhajítottam. Akkor elment. És ismét kutyaugatás esvén, kimegyek. Egy leány csak egy pendelyben reám jő, és egy üvegből innom adott, de el nem nyelhettem, hanem kipöktem. És kinyomtak, igen

kínoztak. Azután, immár holnap lesz négy heti, eret vágott Borbély János uram rajtam, akkor is vagyon azon asszonyok. Nappal jöttek reám, és igen rútul megkínoztak, csak azért, hogy meg mertem mondani az dolgot.[52]

IV.

1735. augusztus 31., Máramarossziget és Szlatina

A VARÁZSLÁSSAL ÉS BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT FEKETE JÁNOSNÉ PÉTER SOFIA VÉDEKEZÉSÉT CÉLZÓ VIZSGÁLAT

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 49. sz., 1–3. p.

Inquisitio

Pro parte et in persona nobilis viduae quondam Joannis Fekete, Sofia Péter de Sziget in comitatu Maramarosiensis existentis et habitantis die 31. mensis Augusti anni 1735. per nos infrascriptas legitimas et ordinarias regias personas sigillum compulsorum et commisssionem spectabilis ac generosi domini Francisci Szegedi de Sziget ordinarii vice comitis prementionati comitatus secundum puncta de utri infrascripta in possessione Szlatina et in oppidoque Sziget legitime peracta.

Utrum super eo?

Primo: tudja-e a tanú bizonyoson, vagy látta-e szemeivel azt, hogy itt Szigeth városában lakó Fekete Jánosné, Péter Sophia asszony vagy itt Sziget városában vagy peniglen Szlatinán, az holott tudniillik lakik és lakott, varázslást gyakorlott vagy boszorkányi mesterséggel való életet élt volna?

Secundo: tudja-e vagy hallotta-e, hogy ezen Fekete Jánosné vagy varázslással vagy ördögi mesterséggel vagy Szigeten vagy másutt kit botránkoztatott volna meg?

Tertio: látta-e tanú azt is, ha tartott volna Fekete Jánosné, vagy maga vagy penig azon ház körül lakott, oly eszközt, amelynek tartásáért vagy varázslónak vagy boszorkánynak méltán tartathatnék és mondathatnék?

Quarto: vagy inkább tudja-e, ismerte-e, látta-e a tanú Fekete Jánosnét másokkal békességesen élő keresztyén, jámbor asszonynak lenni? Mindezekben a tanú mit tud igazán, vallja meg!

Sequuntur fassiones fatentium hoc modo:

1[mus] testis nobilis Teodorus Nan de Szlatina, annorum circiter 60, legitime citatus, juratus examinatus, fatetur. 20 esztendeig lakott falunkban és esztendeig is velem egy házban,

de soha semmi varázslást vagy boszorkányi mesterséggel való életét nem ismertem, nem tudtam. Ad secundum semmi ördögi mesterséggel való dolgát, kivel valakit megbotránkoztatott, senkit nem tudom. Ad tertium azt sem tudom, hogy a háza körül, ahol lakott, tartott volna olyan eszközöket, melynek tartásáért varázslónak vagy boszorkánynak méltán tartathatnék és mondathatnék. Ad quartum azt tudom, hogy amíg Szlatinán lakott, mindenkor békességesen, mindenekkel keresztyéni, jámbor asszonynak láttam lenni, még csak veszekedését sem tudom.

2[da] testis nobilisa Helena Pap, consors Michaelis Stephan de Szlatina, annorum circiter 50, legitime citata, jurata, examinata, fatetur. Ad primum: esztendeig lakott falunkban és esztendeig énvelem egy házban, de soha semmi varázslást vagy boszorkányi mesterséggel való életét nem ismertem, nem tudom. Ad secundum: ördögi mesterséggel való dolgát, valakit megbotránkoztatott volna, nem tudom. Ad tertium: azt sem tudom, hogy a házok körül, ahol lakott, tartott volna olyan eszközököt, melyek tartásáért varázslónak vagy boszorkánynak méltán tartathatnék és mondathatnék. Ad quartum azt tudom, hogy amíg Szlatinán lakott, mindenkoron békességesen, mindenekkel keresztyéni jámbor aszszonynak esmertem lenni, még csak veszekedését sem tudom.

3[tia] testis nobilisa Helena Stephan, vidua Nicolai quondam Negre de Szlatina, annorum circiter 46, legitime citata, jurata, examinata, fatetur. Ad primum esztendeig lakott falunkban és esztendeig velem egy házban, de soha semmi varázslást és boszorkányi mesterséggel való élést nem esmértem, nem tudom. Ad secundum: ördögi mesterséggel való dolgát, kivel valakit megbotránkoztatott volna, nem tudom. Ad tertium: azt sem tudom, hogy a háza körül, ahol lakott, tartott nem volna, olyan eszközöket, melyeknek tartására varázslónak vagy boszorkánynak méltán tartathatnék és mondathatnék. Ad quartum: azt tudom, hogy amíg Szlatinán lakott, mindenkit békességesen, mindenekkel keresztyéni jámbor asszonynak esmertem lenni, még csak veszekedését sem tudom.

4[ta] testis nobilisa Nescio Maria, consors Nicolai Leordan de Szlatina, annorum circiter 28, legitime citata, jurata, examinata, fatetur. Ad primum esztendeig lakott falunkban és esztendeig énvélem egy házban, de semmi varázslást vagy boszorkányi mesterséggel való életét nem tudom. Ördögi mesterséggel való dolgát, kivel valakit is megbotránkoztatott volna, nem tudom. Ad tertium azt sem tudom, hogy háza körül, ahol lakott, tartott volna olyan eszközöket, melynek tartásáért varázslónak vagy boszorkánynak méltán tartathatnék és mondathatnék. Ad quartum azt tudom, hogy míg Szlatinán lakott, mindenkivel békességesen, mindenekkel keresztyéni jámbor asszonnak esmértem lenni, még csak veszekedését sem tudom.

5[ta] testis provida Sophia Nesco, consors Stephani Orosz de Szlatina, jobagionis Ladislai Petrovai, annorum circiter 28, legitime citata, jurata, examinata, fatetur. Ad primum esztendeig lakott falunkban és esztendeig énvelem egy házban, de semmi varázslást vagy boszorkányi mesterséggel való életet nem esmertem, nem tudom. Ad secundum ördögi mesterséggel való dolgát, kivel valakit megbotránkoztatott volna, nem tudom. Ad tertium azt sem tudom, hogy háza körül, ahol lakott, tartott volna olyan eszközöket, melynek tartásáért varázslónak vagy boszorkánynak méltán mondhatnék és tartatnék. Ad quartum azt tudom, hogy míg Szlatinán lakott, mindenkor békességesen, mindenekkel keresztyéni jámbor asszonynak esmértem lenni, még csak veszekedését sem tudom.

6ta testis nobilisa Anna Foris, consors Ladislai Negre de Szlatina, annorum circiter 45, legitime citata, jurata, examinata, fatetur. Ad primum esztendeig lakott falunkban és esztendeig énvelem egy házban, de semmi varázslást vagy boszorkányi mesterséggel való életet nem esmertem, nem tudom. Ad secundum ördögi mesterséggel való dolgát, kivel valakit megbotránkoztatott volna, nem tudom. Ad tertium azt sem tudom, hogy háza körül, ahol lakott, tartott volna olyan eszközöket, melynek tartásáért varázslónak vagy boszorkánynak méltán mondhatnék és tartatnék. Ad quartum azt tudom, hogy míg Szlatinán lakott, mindenkor békességesen, mindenekkel keresztyéni jámbor asszonynak esmértem lenni, még csak veszekedését sem tudom.

7ma testis provida Fica Kosztán, consors Michaelis Porcsán de Szlatina, annorum circiter 42, legitime citata, jurata, examinata, fatetur. Ad primum esztendeig lakott falunkban és esztendeig énvelem egy házban, de én soha semmi varázslást és boszorkányi mesterséggel való életét nem esmertem, nem tudom. Ad secundum semmi ördögi mesterséggel való dolgát, kivel valakit megbotránkoztatott volna, nem tudom. Ad tertium azt sem tudom, hogy háza körül, ahol lakott, tartott volna olyan eszközöket, amelyeknek tartásáért varázslónak avagy boszorkánynak méltán mondhatnék és tartathatnék. Ad quartum azt tudom, hogy amíg Szlatinán lakott, mindenkor békességesen, mindenekkel keresztyén, jámbor asszonynak ismertem lenni, még csak veszekedését sem tudom.

8va testis provida Sophia Vasziák, consors Petri Orosz de Szlatina, annorum circiter 50, legitime citata, jurata, examinata, fatetur. Ad primum esztendeig lakott falunkban és esztendeig velem egy házban, de én soha semmi varázslást vagy boszorkányi mesterséggel való életét nem esmertem, nem tudom. Ad secundum semmi ördögi mesterséggel való dolgát, kivel valakit megbotránkoztatott volna, nem tudom. Ad tertium azt sem tudom, hogy háza körül, ahol lakott, tartott volna olyan eszközöket, melynek tartásáért varázslónak vagy boszorkánynak méltán tartathatnék és mondhatnék. Ad quartum azt tudom, hogy míg Szlatinán lakott, mindenkor békességesen, mindenekkel keresztyéni, jámbor asszonynak esmértem lenni, még csak veszekedését sem tudom.

9na testis provida Sophia Kádár, vidua Stephani Sellér de Szlatina, annorum circiter 60, legitime citata, jurata, fatetur. Ad primum esztendeig lakott falunkban, de soha semmi varázslást is, boszorkányi mesterséggel való életét nem esmértem, nem tudom. Ad secundum semmi ördögi mesterséggel való dolgát, kivel valakit megbotránkoztatott volna, nem tudom. Ad tertium azt sem tudom, hogy a háza körül, ahol lakott volna, olyan eszközöket, melynek tartásáért méltán varázslónak és boszorkánynak tartatnék és mondatnék. Ad quartum azt tudom, hogy míg Szlatinán lakott, mindenkor békességesen, mindenekkel keresztyéni jámbor asszonynak esmértem lenni, még csak veszekedését sem tudom.

10ma testis nobilisa Paraszka Pap, consors Andreae Solt de Szlatina, annorum circiter 30, legitime citata, jurata, examinata, fatetur. Ad primum esztendeig lakott falunkban és esztendeig velem egy házban, de én soha semmit varázslást vagy boszorkányi életét nem esmértem, nem tudom. Ad secundum semmi ördögi mesterséggel való dolgát, kivel valakit megbotránkoztatott volna, nem tudom. Ad tertium azt sem tudom, hogy háza körül, ahol lakott, olyan eszközöket tartott volna, melynek tartásáért varázslónak vagy boszorkánynak méltán tartathatnék és mondhatnék. Ad quartum azt tudom, hogy míg Szlatinán lakott, mindenkor békességesen, keresztyén jámbor asszonynak esmértem lenni, még csak veszekedését sem tudom.

11ma testis provida Anna Kaldalarj, consors Eliae Orosz, annorum circiter 30, legitime citata, jurata, examinata, fatetur. Ad primum esztendeig lakott a falunkban és esztendeig énvelem egy házban, de én soha semmi varázslást vagy boszorkányi mesterséggel való életét nem ismertem, nem tudom. Ad secundum semmi ördögséggel való dolgát, kivel valakit megbotránkoztatott volna, nem tudom. Ad tertium azt sem tudom, hogy háza körül, ahol lakott, tartott volna olyan eszközöket, melynek tartásáért varázslónak vagy boszorkánynak méltán mondhatnék és tarthatnék. Ad quartum: azt tudom, hogy míg Szlatinán lakott, mindenkor békességesen, mindenekkel keresztyéni jámbor asszonynak ismertem lenni, még csak veszekedését sem tudom.

12ma testis nobilisa Elizabeta Nagy de Szigeth, consors Stephani Szoboszlai, annorum circiter 28, legitime citata, jurata, examinata, fassa. Én az Fekete Jánosné leányának, aki most menyecske, Püspöki István uram felesége, hogy azt mondotta, hogy az anyja kutyává változott, azt hogy az ura megverte.[53] Azt is hallottam másoktól, hogy ugyan Feketéné egereket csinált volna földből. Ad secundum: egyebet nem hallottam, hanem hogy Szent Mihály falvi uram gyanakszik hozzá, hogy őmiatta lött olyan részegesre. Ad tertium nihil. Ad quartum: énmellettem, szomszédomban lakott, de soha én sem békételenséget mind az ura s mind maga.[54]

Cuiusquidem huius modi inquisitionis et atestationis nostrae series inceps per nos peracta domini exponenta, sigillis nostris usualibus, subscriptionibus quod nostris confirmata extradedimus fide nostra mediante. Signatum Szigeth die et anno ut supra.

Gábriel Szaplonczai, ordinarius superior judlium inclyti comitatus Maramaros m. p.[55]

Stephanus Simon, juratus assessor m. p.

V.

1735. november 21., Máramarossziget

A GARBAI ISTVÁNNÉ KELEMEN SOFIA VÉDELMÉBEN VÉGZETT VIZSGÁLAT KÉRDŐPONTJAI

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 7. sz., 10. p.

Utrum de et super eo

Primo: látta-e az tanú szemeivel azt, hogy itt Szigeth városában lakó Garbai István felesége, Kelemen Sophia asszony vagy egyszer, vagy másszor boszorkányi tudománt gyakorlott, magát varázslásba elegyítette, úgy mint suttogó beszéddel vagy reá való olvasással valakit vagy megbolondított, vagy penig megölt volna, ily iszonyú cselekedettel valakit megbotránkoztatott volna, kit, hol és mikor bántott vagy botránkoztatott meg?

Secundo: Tudja-e bizonyosan azt is, hogy Kóródi timárlegény valóságos látásból vagy peniglen éccakai álomlátásból vallotta volna azt, hogy éccakának idején Garbainé tulajdon maga személye szerint ment volna reá az Timár István cserzőjében, vagy peniglen csak magától fundálta volna azt az veszedelmes hírt Garbainé és mások ellen?

Tertio: tudja-e, látta-e s hallotta-e azt is, hogy a mostan exequaltatott Timár Györgyné is nem szabad jó akaratjából, hanem a rajta elszenvedett sok irtóztató kínzásoknak fájdalmait nem szenvedhetvén, sok erőltetés és nagy félelmek miatt kételeníttetett vallani azok ellen, akik szigethi asszonyok közül mostan fogva és rész szerint kezesség alatt el vagynak?

VI.

1735. november 21., Máramarossziget

A GARBAI ISTVÁNNÉ KELEMEN SOFIA VÉDELMÉBEN VÉGZETT VIZSGÁLAT

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 7. sz., 10. p. és 46. sz., 1–3. p.

Nos infrascripti recognoscimus tenore praesentium, quod vigore comissionis judiciariae spectabilis ac generosi domini Francisci Szegedi, ordinarii huius comitatus vice comitis posteaquam per agendam inquisitionem ad oppidum Szigeth testibus secundum nobis de eo exhibita utri puncta talem, uti sequitur, peregimus inquisitionem ad instantiam consortis Stephani Garbai, Sophiae Kelemen de Szigeth.

Utrum super eo?

Primo: tudja-e, látta-e a tanú szemivel azt, hogy itt Sziget városában lakó Garbai István felesége, Kelemen Sofia asszony, vagy egyszer vagy másszor boszorkányi tudománt gyakorlott és varázslói életben elegyítette, úgy mint suttogó beszéddel valakit megbolondított vagy botránkoztatott meg? Hol és kit bántott?

Secundo: tudja-e azt is bizonyoson, hogy a Kóródi timárlegény valóságos látásból vagy pedig éjszakai álomlátásból vallotta azt, hogy éccakának idején Garbainé tulajdon maga személye szerint ment volna reá a Timár István cserzőjében, vagy pedig csak magától fundálta ezen veszedelmes hírt Garbainé és mások ellen?

Tertio: tudja-e, látta-e, hallotta-e azt is, hogy a mostan említett Timár Györgyné is nem szabadon, jó akaratjából, hanem az rajta elkövetett sok kínzásoknak fájdalmit nem szenvedhetvén, a félelem miatt kelletett vallani azok ellen a Szigethen elfogatott asszonyok ellen?

Sequitur fassiones testium:

1. testis consors Michaelis Csiszár, Katarina Izák, nobilisa, annorum 52, legitime citata, jurata, examinata, fatetur nihil.[56]

2. testis consors Georgius Pataki, Sára Fogarasi, nobilisa, annorum 45, legitime, citata, jurata, fatetur. Ad primum nihil, ad secundum et tertium semmi bizonyost nem tudok.

3. testis consors Georgii Péter, Katharina Czákay, nobilisa, jurata, examinata, fatetur: ad primum, secundum et tertium nihil.

4. testis consors Petri Pribék, Panda Szabó nobilisa, annorum 27, legitime citata, jurata, examinata, fatetur. Ad primum, secundum, tertium nihil. Semmi bizonyost nem tudok.

5. testis Martinus Kósa, nobilis, 58, juratus, examinatus, fatetur: ad primum [...][57]

6. testis Martinus Kósa, nobilis, annorum 58, legitime citatus, juratus, examinatus, fatetur: ad primum nihil, ad secundum: nem ismerem azon legényt, nem hogy bizonyost tudnék mondani. Ad tertium nihil.

7. testis Sigismundus Tar, nobilis, annorum 34, juratus, examinatus, fatetur: ad primum [...][58]

8. testis Sigismundus Tar, nobilis, annorum 34, juratus, examinatus, fatetur ad primum, secundum, tertium nihil.

9. testis consors Stephani Fodor, Ilona Székely, annorum 50, legitime citata, examinata, jurata, fatetur ad primum, secundum et tertium nihil.

10. testis Martinus Tar, nobilis, annorum 60, juratus, examinatus, fatetur ad primum, secundum et tertium nihil.

11. testis consors Gaspari Thoth, Ilona Menyhárt, annorum 62, jurata, examinata, fatetur: ad primum, secundum et tertium nihil.

12. testis Stephanus Csiszár, annorum 50, juratus, examinatus, fatetur: ad primum, secundum et tertium nihil.

13. testis Andreas Orosz, inquilinus, annorum 30, juratus, examinatus, fatetur: ad primum, secundum et tertium nihil.

14. testis consors Johannis Isák, Elizabeta Mexer, nobilisa, annorum 35, jurata, examinata, fatetur: ad primum, secundum, tertium nihil.

15. testis consors Tamás Tordaj, annorum 28, jurata, examinata, fatetur. Ad primum, secundum et tertium nihil.

16. testis Simeon Jepán, annorum 36, juratus, examinatus, fatetur: ad primum, secundum et tertium nihil.

17. testis Michael Bartha, nobilis, annorum 24, juratus, examinatus, fatetur: ad primum, secundum, tertium nihil.

18. testis Joannes Imre, nobilis, annorum 40, legitime citatus, juratus, examinatus, fatetur: ad primum, secundum et tertium nihil.

19. testis Sigismundus Czigány, annorum 46, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum, secundum et tertium nihil.

20. testis consors Joanni Kolcsár, Katarina Pászti, nobilisa, annorum 40, jurata, examinata, fatetur: Ad primum nem láttam és nem is hallottam semmit felőle. Hanem mikor Fejér Mátyásnét megégették, hogy reávallott Garbainéra. Ad secundum nihil, et tertium nihil.

21. testis vidua Elizabeta Kónya, annorum 80, jurata, examinata, fatetur ad primum, secundum, tertium nihil.

22. testis consors Joanni Zolyomi, Panda Pribék, nobilisa, annorum 26, jurata, examinata, fatetur: ad primum, secundum et tertium nihil.

23. testis consors Georgii Pribék, Kristina Györös, nobilisa, annorum 26, legitime citata, jurata, examinata, fatetur. Ad primum et secundum nihil, ad tertium hallottam, hogy sok kínzások miatta kellett vallani azon asszonyokra.

24. testis Joannes Sibaj, nobilis, annorum 40, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum, secundum et tertium nihil.

25. testis consors Joanni Hatvani, Elizabeta Pribék, nobilisa, annorum 35, jurata, examinata, fassa. Ad primum et secundum nihil, ad tertium: hallottam másoktól, hogy az exequalásakor Timár Györgyné vallott Garbainéra, de nem tudom, ha kínzás miatt vagy hogy.

26. testis vidua Ilona Igyártó, nobilisa, annorum 64, jurata, examinata, fatetur. Ad primum hallomást hallottam régen, hogy zászlótartó volna, de szemeimmel semmit sem láttam. De coetero nihil.

27. testis consors Joannis Rónaj, Maria Balog, annorum 40, legitime citata, jurata, examinata, fassa est: ad primum, secundum, tertium nihil.

28. testis vidua Elizabeta Kelemen, nobilisa, 56, jurata, examinata, fatetur; ad primum, secundum nihil, ad tertium etiam.

29. testis Michael Pribék, nobilis, annorum 40, legitime citatus, juratus, examinatus, fatetur: ad primum, secundum, tertium nihil.

Super quomodo praeterio peracta inquisitione collectisque testium fassionibus titulationibus dominorum jurium suorum futura pro cautela manemus nostrorum subscriptionibus sigillorumque apressione minuta extradedimus.

Szigeth, die 21. Novembris 1735.

Comitatus Maramarosiensis ordinarius judlium Joannes Rednik junior, m. p.[59]

Eiusdem comitatus jurassor Theodorus Kodra m. p.

VII.

1735. november 21., Máramarossziget

AZ ÖZVEGY KÓSA GYÖRGYNÉ KOMÁROMI ANNA VÉDELMÉBEN VÉGZETT VIZSGÁLAT

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 47. sz., 1–6. p.

Nos infrascripti recognoscimus tenore presentium, quod vigore comissionis judiciariae spectabilis ac generosi domini Francisci Szegedi, ordinarii huius comitatus vicecomitis posteaquam per agenda inquisitionem ad oppidum Szigeth in antelato comitatu existente, habita ad instantiam nobilis foeminae Annae Komáromi Székelly, relictae viduae quondam nobilis Georgii Kósa exivissemus ibidemque accersitis testibus secundum nobis exhibita de eo utri permergitalem[60] uti sequitur peregimus inquisitionem.

Utrum super eo

Primo: Látta-e a tanú szemivel azt, hogy itt Szigeth városában lakó Mészáros Kósa Györgyné, Komáromi Anna asszony vagy eccer, vagy másszor boszorkányi tudománt gyakorlott, magát varázslatos életbe elegyítette volna, úgy mint suttogó beszéddel vagy reá való olvasással valakit vagy megbolondított, vagy megölt volna; ily iszonyú cselekedettel valakit megbotránkoztatott volna? Kit, hol és mikor bántott meg?

Secundo: Tudja-é, hallotta-é azt is hogy Szigethen lakó Meczer György a maga megnyomorodása miatt okozta volna Szűts Istvánnét azért, hogy megütögette volt Sűcs Mihálynét Meczer György az Isák János fiáért vagy másért?

Tertio: Tudja-é, látta-é, hallotta-é azt is, hogy ezen Meczer György míg egészséges volt, mind sántát, mind vakot megcsúfolt és általában látta-e azt vagy miként fundálta az Meczer György, hogy Kósa Györgyné bokrétát vött volna el a süvegéből?

Quarto: Tudja-e, látta-e, hallotta-e azt is, hogy mostan exequaltatott Timár Györgyné is nem szabad, jó akaratjából, hanem a rajta elkövetett sok irtóztató kínzásoknak fájdalmi, a sok sütegetés és testének vagdalásait nem szenvedhetvén, a sok erőltetés és félelem miatt kénteleníttetett vallni azok ellen a szigethi asszonyok ellen, kik most fogva vadnak?

Sequuntur fassiones testium.

Primus testis Volphgangus Visoan, inquilinus, annorum 56, legitime citatus, juratus, examinatus fatetur. Ad primum: egy esztendeig laktam Kósa Györgyné asszonyomál, de semmi boszorkánymesterséget, se varázslását, se suttogó beszédit nem láttam, se hogy valakit megölt, annál inkább megbotránkoztatott volna, nem tudom és nem is láttam. Ad secundum, tertium nihil. Ad quartum nihil, mint hogy ott sem volt.

2^{dus} testis Alexander Tüzes, inquilinus, annorum 36, legitime citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum nihil, ad tertium et quartum nihil.[61]

3^{tia} testis consors Georgii Bobone, Paraszka, annorum 60, legitime citata, jurata, examinata, fassa. Ad primum, secundum, tertium et quartum nihil.[62]

4^{tus} testis Gregorius Takács, annorum 43, legitime citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum, secundum, tertium et quartum nihil, mivel ezekben semmi bizonyost nem tudok vallani, semmit sem látott.

5^{tus} testis Petrus Kádár, nobilis, annorum 44, legitime citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum nem láttam és nem is tudok semmit, holott úton is jártam Kósáné aszonyommal. De semmit nem tapasztaltam. Ad secundum, tertium nihil. Ad quartum ott sem voltam és semmit sem tudok.

6^{tus} testis Demetrius Leordan, inquilinus, annorum 38, legitime citatus, juratus, fatetur. Ad primum, secundum et tertium: egy lelkem vagyon, nyolc esztendőtűl fogva házában lakom, de nem tapasztaltam semmi boszorkányságot, vagyis hogy valakit megölt vagy botránkoztatott légyen. Ad quartum abban nem tudok semmit, mivel ott sem voltam.[63]

7. testis Theodorus Leordan, inquilinus, annorum 48, legitime citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum: egy lelke vagyon, nyolc esztendőtűl fogva ott laktam nála, de semmit felőle nem láttam és nem is tudok. Secundum, tertium et quartum nihil.[64]

8. testis consors Michaelis Cziszér, Katarina Izsák, annorum 52, legitime citata, jurata, examinata, fatetur. Ad primum nihil, ad secundum, tertium et quartum semmi oly bizonyost sem nem láttam, sem nem hallottam felőle.[65]

9. testis consors Georgii Pataki, Sára Fogarasi, nobilisa, annorum 45, legitime citata, jurata, examinata, fatetur. Ad primum nihil, ad secundum: Izsák Jánosnétól hallottam, hogy Metzer György mostani megnyomorodásáért okozta Szücz Mihálynét, hogy megütötte volt az Isák János fiáért, miért az Izákhoz[!] vitte volt. Tertium nihil, quartum nihil.[66]

10. testis consors Georgii Petri, Katarina Csákay, annorum 40, legitime citata, jurata, examinata, fatetur. Ad primum nihil, ad secundum, tertium et quartum nihil.[67]

11. testis consors Martini Pribék, Panda Babó, nobilisa, annorum 27, legitime citata, jurata, examinata, fatetur. Ad primum semmit nem láttam, sem nem tapasztaltam, noha szomszédja vagyok Kósáné asszonyomnak. Ad secundum nihil, ad tertium et quartum nihil.[68]

12. testis Martinus Kósa, nobilis, annorum 58, juratus, examinatus, fatestatus: Ad primum nihil, ad secundum láttam nyomorúságát, de soha sem hallottam, hogy valakire mondott vagy vallott volna. Ad tertium soha nem hallottam ezeket. Ad quartum nihil.[69]

13. testis Sigismundus Tar, nobilis, annorum 34, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum, secundum et ad tertium nihil. Ad quartum: én ott nem voltam, de kínzások miatt kellett vallani.[70]

14. testis consors Stephani Fodor, Ilona Székely, nobilisa, annorum 50, legitime citata, jurata, examinata, fatetur. Ad primum: minthogy gyermekségemtől fogva ott mellette laktam és sokszor[!] utaztam is vele, de soha felőle egy szőrszárnyit nem láttam és nem is tudok. Ad secundum magam házában hallottam Meczer Györgytűl, amidőn mondotta a feleségének, hogy menjen a hüteség közé, és mondja meg, hogy Szűcs Mihályné őtet meg[– –] és reáereszkedik. Ad tertium láttam azt szemeimmel, hogy Meczér György egy sánta asszont csúfolt sántikálva. Ad quartum nihil.[71]

15. testis Martinus Tar, nobilis, annorum 60, legitime citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum egyebet nem tudok, hanem azt tudom, hogy azelőtt régen én a fejemet törtem volt be és odamentem és nékem adott írt, hogy meggyógyultam és azoknak is adott. De egyebet semmit felőle nem tudok. Ad secundum: hallottam Isák Jánosné szájából, hogy mondotta, hogy Szűcs Mihályné nyomorította meg Méczert. A Méczer György szájából hallottam, hogy mondotta: a felesége vött 4 poltura olajat amaz olajhordozóktúl és mondotta, hogy ha többet vött volna, éppen meggyógyult volna. Ad tertium láttam azt, hogy Meczér György látván valami sántát, csúfolta. Ad quartum nihil.[72]

16. testis consors Gáspári Thott, Ilona Menyhárt, nobilisa, annorum 62, jurata, examinata, fatetur. Ad primum nihil, ad secundum, tertium et quartum nihil.

17. testis Stephanus Cziszár, annorum 50, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum: a múlt nyáron a Kósáné asszony fia, György, hozott hozzám öt gyertyát. Azt megtudván Kósáné, hozzám jött és fenyegette a feleségemet, azt mondván, hogy küldje haza a gyertyákat, mert bizony megbánja. Annakutána harmadnappal egy tehenem megbetegedett és egy hétig feküdt. Kiért is gyanakodtunk Kósánéra, mivel fenyegetett bennünket. Ad secundum hallottam Meczér Györgytől, hogy örökké Szűcz Mihálynéra gyanakodott, hogy vesztette meg. Ad tertium hallottam magától Meczértől, hogy megfenyegette Kósáné, hogy micsoda bokrétát hordozott. Ad quartum nihil.[73]

18. testis Andreas Orosz, inquilinus, 30, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum: én 15 esztendőktől fogva szolgáltam, de semmit felőle sem nem láttam és nem is hallottam, se boszorkányságot, semmi egyéb varázslást. Ad secundum, tertium et quartum nihil.[74]

19. testis consors Johannis Isák, Elizabeta Meczer, nobilisa, 35, jurata, examinata, fatetur. Ad primum nihil. Ad secundum: ez okból gyanakodott Metzér György Szűcs Mihálynéra, mivel én ott a vizen kendert mostam, és már jöttem hazafelé. Láttam Szűcs Mihálynét, hogy ment ő is a vízre kendert mosni. Tudván, hogy ragadozó enyveskezű, visszaküldtem a fiacskámat, hogy legyen ott és figyeljen az Szűcsnére is. Mind ott mosott kendert, már késő és setét éjszaka lévén, megijedtem, hogy hová lött. És kimenvén Metzer György öcsémmel s ott találtuk a fiamat az Szűcsnével. Az öcsém megverte az Szűcsnét, azért gyanakszik, hogy ő vesztette. Ad tertium. A múlt nyáron, amidőn azon okos asszony itt volt, odahívattuk Meczér Györgyhez és azt mondotta az asszony: – Kósáné nyomorékja vagy te, miért viseltél kígyófű bokrétát! Ad quartum nihil.

20. testis consors Pauli Thordai, Panda Ádám, annorum 28, jurata, examinata, fatetur. Ad primum nihil, ad secundum nihil. Ad tertium tudom azt, hogy Metzer György csúfolta a sántákat. Ad quartum nihil.[75]

21. testis Simeon Jepan, annorum 36, legitime citatus, juratus, examinatus, fatetur ad primum, secundum, tertium et quartum nihil.

22. testis Michael Barika, nobilis, annorum 24, legitime citatus, juratus, examinatus, fatetur ad primum nihil, ad secundum nihil, ad tertium nihil, ad quartum nihil.

23. testis Joannes Imre, nobilis, annorum 40, legitime citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum egyebet nem tudok, hanem tudom azt, hogy Andokné asszonyom súlyos beteg lévén, reáizent Kósánéra, hogy gyógyítsa. És osztán mit küldett, nem tudom, elég az, hogy meggyógyult. Ad secundum nihil. Ad tertium: megvolt Meczér Györgyben, hogy csúfolta az sánta embereket. Ad quartum nihil.[76]

24. testis Sigismundus Csiszár, annorum 46, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum nem tudok egyebet jámborságnál, holott majd minden nap volt a házában. Ad secundum, tertium et quartum nihil.[77]

25. testis consors Joannis Kolcsár, Ecaterina Pásti, nobilisa, annorum 40, jurata, examinata, fatetur. Ad primum nihil. Ad secundum hallottam azt Isák Jánosnétúl, hogy Meczér György megnyomorodása iránt okoznák Szűcs Mihálynét. Ad tertium nihil. Ad quartum hallottam, hogy vallott ezen asszonyokon, de én nem tudom, kínzástól-é, vagy mitől.[78]

26. testis vidua Elizabeta Kónya, annorum 80, jurata, examinata, fatetur. Ad primum egyebet nem láttam, sem nem tudok Kósáné felől, hanem az midőn Fejér Mátyásné exequaltatott, semmi tortura nélkül vallotta azt, hogy Kósáné asszonyom olyan, mint ő maga. És azt is hallottam Bartha Istvánné asszony szájából, hogy Kósáné asszony az akolban[?] járván Guadzánéval és mondotta Guadzáné: – Engemet megégetnek, mert szegény asszony vagyok, de tégedet nem bántanak, mert gazdag vagy! Kire mondotta Kósáné: – Ne féljen semmit, csak keményen viseld magadat, mivel én is abban a hajóban evedzem! Ad secundum tudom aszt, hogy Fodor Márton veje ment Szűcs Mihályéhoz és mondotta, hogy gyógyítsa meg Meczér Györgyet. Ad tertium nihil, ad quartum nihil.[79]

27. testis consors Joannis Zolyomi, Panda Pribék, annorum 26, jurata, examinata, fatetur; ad primum, secundum, tertium, quartum nihil.[80]

28. testis consors Georgii Pribék, Cristina Györös, nobilisa, annorum 26, legitime citata, jurata, examinata, fatetur. Ad primum: én szomszédiban lakom, de soha semmit felőle nem láttam és nem is tudok. Ad secundum: a maga cseléditől hallottam Meczér Györgynek, hogy Szűcs Mihálynéra gyanakszik nyavalyájával. Ad tertium hallotta azt, hogy Meczér György ifjú legény korában egy kígyónak a fejit a süvege mellé tötte, gondolván, hogy az ki boszorkány, megszólítja, aminthogy meg is szólította Kósáné, mondván: – Miért viseled az bokrétát? Ad quartum hallottam azt, hogy az irtóztató kínzás miatt kellett vallani.[81]

29. testis Joannes Sibaj, nobilis, annorum 40, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum nihil, ad secundum hallottam Meczér Györgytől magától, hogy mondotta: minden gyanúsága Szűts Mihályné és Kósánétól tartja. Ad tertium nihil, ad quartum etiam nihil.[82]

30. testis consors Joannis Hatvani, Elizabetha Pribék, nobilisa, annorum 35, jurata, examinata, fatetur. Ad primum nihil, ad secundum nihil, ad tertium etiam nihil. Ad quartum hallottam másoktól, hogy a nagy irtóztató kínzás miatt kellett vallani.[83]

31. testis vidua Ilona Igyártó, nobilisa, annorum 64, jurata, examinata, fatetur. Ad primum: semmit sem tudok és nem is láttam, hanem a nyáron egy alkalmatossággal odamentem és a pincében láttam egy csirkét, kit is a menye kivetett, és azt mondotta, hogy a szomszédból szokott oda. Ad secundum: Meczér György a mostani nyomorúsága iránt causálta Szűcs Mihálynét, mivel annakelőtte megütögette volt Meczér. Ad tertium magam szemével láttam, hogy midőn valami vakot vagy sántát látott, mindjárt csúfolta, vakon kerestetvén magát. Az tavasszal idevetődött néző asszonyt híván Meczér György magához és mondotta: – Jusson eszedbe, ki szólított meg tégedet a bokréta iránt, annak a nyomorékja vagy! Meczér Györgynek eszibe jutott, hogy Kósáné szólította meg a bokrétáért. Ad quartum nihil.

32. testis consors Joannis Rónai, Maria Balog, annorum 40, legitime citata, jurata, examinata, fassa est. Ad primum nihil, ad secundum: hallottam Meczér Györgynétől, hogy Szűcs Mihálynéra gyanakszik nyomorúságáról. Ad tertium: a süvegéből kivött bokrétát magoktól hallottam, hogy Kósáné vötte ki. Ad quartum nihil.[84]

33. testis vidua Elizabeta Kelemen, nobilisa, annorum 56, jurata, examinata, fatetur: ad primum nihil, ad secundum et tertium: másoktúl hallottam, hogy Meczér György gyanakodott mind Szőcs Mihálynéra, mind pedig Kósánéra. Ad quartum nihil.[85]

34. testis Michael Pribék, nobilis, annorum 40, legitime citatus, juratus, examinatus, fatetur. Ad primum, secundum, tertium et quartum nihil.[86]

Super quomodo praevio peracta inquisitione collectisque testium fassionibus titulationibus dominorum jurium suorum futura pro cautela manemus nostrorum subscriptionibus sigillorumque appressione minuta extradedimus. Signatum Szigeth, die 21. Novembris anno 1735.

Inclitus Maramarosiensis ordinarius judlius Jonas Rednik junior m. p.[87]

Eiusdem inclyti comitatus jurassor Theodorus Kodra m. p.

VIII.

1735. december 2., Máramarossziget

MÁRAMAROS VÁRMEGYE ÖT ESKÜDTJÉNEK ÖZVEGY KÓSA GYÖRGYNÉ ÁRTATLANSÁGÁT TANÚSÍTÓ LEVELE

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 42. sz., 1. p.

Infra subscripti praesentium per vigorem recognoscaljuk, hogy Szigethen lakó néhai Kose[!] György házánál mind maga éltiben, mind halála után árva özvegyénél, Komáromi Anna asszonynál tartottunk szálást, némelyikünk bizonyos időkig laktunk is nálak, de soha, sem egyszer, sem másszor valami gonoszságra vagy boszorkányságot jelen úgy titkon, éjjel, úgy nappal hozzá nem tapasztaltunk, nem is tudtuk és semmi ördöngős dolgot hogy cselekedett volna, nem tudunk.

Melynek nagyobb bizonyságára adjuk ezen testimonialisunkat sub fide nostra mediante kezeink írásával és pecsétünkkel megerősítve.

Signat ad Szigeth, die 2. Decembris 1735.

Szaplonczai László m. p.[88]

Balya Mihály, nemes Máramaros vármegye hütös assessora m. p.

Kotecz Jonas nemes Maramaros vármegye hütes assessora m. p.

Dunka László juratus assessor m. p

Ballya György nemes Máramaros vármegyének hütös assessora m. p.

Bais Vaszily hütös assessor m. p.

IX.

[1735. december 5. után, Máramarossziget]

AZ ÖZVEGY KÓSA GYÖRGYNÉ VÉDELMÉBEN VÉGZETT UTÓLAGOS VALLATÁSI JEGYZŐKÖNYV

AZ IRAT: B: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 7. sz., 12–17. p.

Testis numero 62 sub numero 31.

De eo utrum.

Primo: Tulajdon azért nyomorodott-é meg az fátens, hogy Kósáné asszonyom megfenyegette vagy peniglen az Isten maga vétkiért meglátogatta?

Secundo: Honnan tudja, hogy Kósáné asszonyom nyargalta meg az tehenit?

Georgius Meczer et conthorales ejusdem examinata.

1. fatens Catherina Kállaj, consors Georgii Meczeér, coram sede jurata, examinata, fatetur ad primum: minden gyanúja Kósáné ellen vagyon a kígyó feje miatt.

Ad secundum: az tehenének megnyargaltatása iránt is a kígyófő miatt gyanakszik.

2. fatens Georgius Méczer, juratus, examinatus, fatetur: ad primum megromlása iránt tulajdon csak Kósánéra gyanakszik az kígyófő miatt. Ad secundum: szomszédját hallotta, hogy megnyargaltatott a tehén, azért is gyanakszik Kósánéra.

Testis 4 sub 31.

De eo utrum.

Primus: Tulajdon azért lett-e rosszul az fatens fia, hogy Kósáné asszonyom megfenyegette, vagy peniglen más nyavalyája esett?

Secundus: Mindjárt midőn Kósánéra reá üzent az fátens az gyermeke meggyógyult?

Testis Catharina Remetei, coram sede examinata, sub juramento fatetur: Ad primum: ezen fatensnek a nemes vármegye Kósáné asszonytúl adjudicalván bizonyos számú földeket, melyeknek oculátiójára elmenvén, akkor megharagudott ezen fatensnek férjére, Horvát György uramra Kósáné, ezen szókat szólván: – Várj meg, Horvát György, mert ezt megbánod, vagy magad, vagy gyermeked! És ezután való éccakán a leányának a karja megdagadott. Melyre hívatván Borbély János uram, jóllehet kivagdalta gyermekének a kezét, kérőt[?] is dugott belé, de nem használt, hanem megnézvén gyermekemnek vizeletét, mondotta, hogy tétemény vagyon rajta, mely nyavalya miatt amint gyanakszik a fátens. Meg is holt a leánya, mivel más nyavalyáját nem tapasztalták. Ad secundum: az üzenet után meg nem gyógyult, hanem megholt.

Testis 75.

De eo utrum.

Primo: Tudja-é az tanú bizonyosan, hogy midőn Kósáné asszonyom által megnyomortatnak magát lenni mondja, akkoron tulajdon maga Kósáné asszonyom vagy peniglen az ökegyelme képiben az ördög nyomta meg?

Secundo: fellegből szárnyon-é, vagy lábon ereszkedett le?

Tertio: midőn együtt küszködtek, tapasztalta-e testit?

Quarto: ha pokrócon feküdt, megírt asszonnyal hogy-hogy küszködött?

Quinto: minthogy azt vallja az fatens, hogy meg akarta volna fogni, de nem bírhatott vele, testinek melyik tagját fogta volt meg?

Sexto: annakutána mi formában és hová recipiálta magát, mikínt távozott el tőle?

Testis Stephanus Andok, coram sede juratus, examinatus, fatetur. Ad primum: tulajdon magát Kósánét személyében s köntösiben látta. Ad secundum: szárnyon vagy lábon ereszkedett-é nem tudja, hanem látta, hogy reáereszkedett. Ad tertium: nem tapasztalta testit, mert eltűnt, midőn hozzá akart kapni. Ad quintum: nem fogta meg, mert meg nem foghatta. Ad sextum: mihelyst megnyomta, evanescalt.

Testis sub numero 42.

De eo utrum.

Primo: honnan tudja az tanú, hogy tulajdon Kósáné asszonyom volt jelen az cserzőnél, midőn az többi pretendes asszonyokkal viaskodott?

Secundo: azt is honnan tudja, hogy tulajdon maga testestűl és lelkestűl jelen volt?

Tertio: annakutána mi módon és mi formán az macska és agár képét vette magára Kósáné?

Quarto: azon certus mikor esett és miért azonnal az magistratusnak nem referálta, vagyis másnak?

Andreas Kóródi examinandus coram sede sub juramento fatetur. Ad primum: úgy tudja, mivel szemeivel látta. Ad secundum: maga öltözetiben látta Kósánét, amint addig is járt. Ad tertium: elsőbben Garbainé megrázván magát, azután veres agárrá változott, azután a többi macskává lett. Ad quartum: midőn ezek casusok estenek, a fatens minden reggel a gazdájának megjelentette. Azután azon küszködés miatt megnyomorodván, nem deferálhatta.

Testis numero tertius.

De eo utrum.

Primo: honnan tudja az tanú, hogy tulajdon Kósa Györgyné asszonyom és nem más vesztette meg az urát?

Secundus: ha ő vesztette meg, micsoda eszközzel vagy materiával, avagy micsoda ételben vagy italban vesztette meg?

Tertio: avagy nemde nem maga bűneiért az Isten látogatta meg?

Quarto: honnan tudja, hogy megírt Kósáné asszonyom tulajdon maga testestűl és lelkestűl nyomta meg az fátenst, és nemde nem az ördög vette fel személyit és formáját?

Quinto: azt is honnan tudja, hogy macska képiben tulajdon maga Kósáné asszonyom volt és nem ördög, avagy látta-é, midőn maga személyiből az macskaformát magára fölvette?

Sexto: tulajdon azért is, nem másért töri a lyányát az nyavalya, hogy Kósáné asszonyom fiának az lányát nem adta?

Ad haec puncta examinanda Pauli Vaida consors.

Fatens Mária Técsi, consors Pauli Vajda, coram sede sub juramento fatetur. Ad primum gyanakszik a fatens, minthogy az Kósáné teheninek levágásakor megfenyegette az urát ilyen szókkal: – Várj meg, mert még az anyád teje is keserű lesz neked! Ad secundum nihil, ad tertium nihil, ad quartum: álmából feleszmélt, midőn Kósáné a kezét reátette, tulajdon afféle öltözetben, amint azelőtt is járt, azután nem látta. Ad quintum: nem látta macska képiben. Ad sextum: minthogy Kósáné megfenyegette, azért gyanakszik reája.

Testis numero 26.

De eo utrum.

Primo: az fatens tehene volt-é az Kósáné fenyegetése előtt beteg?

Secundo: ha nem volt, tulajdon azért vagy másért betegedett meg, hogy Kósáné megfenyegette?

Tertio: azért gyógyult-é meg a tehene, hogy gyertyáját vissza nem adta?

Quarto: tulajdon Kósáné asszonyom nyargalta-é meg az megírt tehenet?

Stephanus Csiszár et conthoralis ejusdem examinanda:

Fatens Catharina Csont, consors Stephani Csiszár, coram sede jurata, examinata, fatetur. Ad primum: fenyegetés előtt a tehene beteg nem volt. Ad secundum: ki miatt esett nyavalyája, bizonyosan nem tudja, különben Kósánéra gyanakszik. Ad tertium: az gyer-

tyáknak visszaadása után gyógyult meg, de azért-e, vagy sem, nem tudja. Ad quartum, gyanakszik, de bizonyoson nem tudja.

Maritus ejusdem non est examinatus, qui est numero 40.

Contra testem 76 sub numero 30.

De eo utrum.

Primo: az Collégium kapuja bezárva lévén, hogy hogy mehetett be az Collegiumba Kósáné?

Secundo: tulajdon Kósáné asszonyom volt-e jelen, vagy peniglen csak az képe és képiben az ördög?

Tertio: azzal, hogy képit ott látta, mondhatja-e hogy Kósáné asszonyom valóságos boszorkány?

Quarto: az pócra lábon-é, vagy szárnyon ment föl, és ott ülve Kósáné asszonyom formáját representálta-é vagy sem? Ha azt, testestűl-lelkestűl jelen volt-é az pócon?

Quinto: ha úgy volt, a többi deák miért nem látta?

Sexto: onnan mi formán szállott le, merre ment ki és miért nem fogta meg, ha nyilván tudja-és látta, hogy Kósáné ott volt?

Septimo: józan volt-é akkor a fátens és nem volt-e valami alteráciája?

Fatens Georgius Almásj coram sede juratus, examinatus, fatetur. Ad primum az Kósáné lelke nem tudja, hogy ment bé, hanem látta az fatens szemeivel, személye szerint az palota szegeletiné. Ad secundum: tulajdon magát látta. Ad tertium: mondhatja, hogy valóságos boszorkány, minthogy be lévén a kapu zárva, ott látta harmadmagával. Ad quartum: miképpen ment fel a pócra, nem tudja, de tulajdon maga formájában látta a pócon. Ad quintum: miért nem látták a többi deákok, nem tudja. Ad sextum: tizenkét órát elütvén, eltűnt. Ad septum: józan volt és nem volt semmi alteratiója.

Testis 7 sub numero 31.

De eo utrum?

Primus: azért mondotta-e Kósáné asszonyom, hogy Meczer György megnyomorodott, hogy az kígyófűt az süvege mellett hordozza, vagy peniglen azért, hogy őtet megfenyegette?

Secundum: az által az szó által, hogy miért hordozza az kígyó fejit süvege mellett, mit ártott Kósáné asszonyom?

Tertium: ellenben az fatens micsoda értelemmel veszi az megírt szókat, és azon szókbúl mondhatja-é, hogy tulajdon Kósáné asszonyom vesztette meg?

Testis Elizabetha Meczer, consors Joannis Isák. Coram sede examinata, sub juramento fatetur: Ad primum: hallotta Meczer Györgytűl, hogy megfenyegette Kósáné asszonyom álmában, de miért nyomorodott meg, nem tudja; egy alkalmatossággal a fátens Kósánéval együtt menvén a templombúl, mondotta Kósáné: – Én Meczér Györgynek a kutyájának sem vétettem, mégis engem okoz! Ki tudja, ki mit tett neki? Nem tette volna a süvege mellé a bokrétát! Ad tertium nihil.

X.

[1735. december 5. körül, Máramarossziget]

ÖZVEGY KÓSA GYÖRGYNÉ ELLENI VIZSGÁLAT TÖREDÉKE

AZ IRAT: B: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 189. sz., 1a. p.

Testis Petrus Pribék, nobilis, annorum 31, legitime citatus, juratus, fatetur. Egy alkalmatossággal Kodra Mózes és László uramék nálam lévén, amidőn vacsora felett voltunk, Kósáné asszonyom bejött és kezdett mocskolni. Elíg osztán, hogy meg nem akarván, megpofoztam, sőt meg is akartam kötöztetni. Ez esett hétfőn este, keddre virradólag. Kodra László uramék péntek nap mentek a házamtól, s akkor estve rosszul kezdettem lenni. Azon éccaka és más két éccaka az ágyamban keztek rongálni, kínozni, úgyannyira, hogy a testem olyan volt, mint a ruha, erőm elment, hogy alig járhattam szeredán. Személye szerint nem láttam, de a gyanúm reá volt. Mindaddig rosszul voltam, míg Poncz György uram Kósánéhoz nem ment. Mit beszéllett, nem tudom. Akkortól kezdtem megjavulni. Azt is hallottam bizonyosan Szerencsi Gerson uramtól őkegyelmétől és az asszonytól, hogy reáüzentek Kósánéra, hogy ha meg nem gyógyítja Szerencsi Mihályt, az őkegyelme fiát, maga megégetteti! Nemsokára meggyógyult a fia. Az édesanyám asszony is hallotta fülével, úgy mások is, amidőn az utcán voltanak Kósánéval együtt, hogy meglátott engemet, az ujjával fenyegetett és mondván; hogy megveszem, megtanít engem!

XI.

1735. december 5.–1736. március 2., Máramarossziget

A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT ÖZVEGY KÓSA GYÖRGYNÉ, GARBAI ISTVÁNNÉ, ÖZVEGY FEKETE JÁNOSNÉ ÉS SZŰCS LÁSZLÓNÉ PERIRATAI ÉS AZ ÍTÉLET

AZ IRAT: B: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 42. sz., 2–10. p. és 188. sz., 1–10. p.

Anno 1735. die 5. mensis Decembris in oppido Sziget sub praesidio generosi Michaelis Ernyei, nobilis in Sziget ductoris uti magistratus et actoris.

Levata causa generosi domini Michaelis Ernyei, nobilitatis Sziget ductoris uti magistratus et actoris contra et adversus Annam Komáromy, relictam condam Georgii Kósa, Sophiam Kelemen, Stephani Garbaj consortem, Sophiam similiter Péter, Joannis Fekete condam consortem, nec non Palanam Orosz, Ladislai Szűcs alias Orinka similiter contoralem, quae quadruplicis ordinis incattae ratione et praetextu ab intra furius clariusque declarandi negotii, pro quo quidem domino magistratus et actoris legitimus procurator

nobilis Ladislaus Havasy, praemissis praemittendis et reservatis reservati atrolitis[?] juris cautelis et facultatibus praemissa partium quadruplicis ordinis incattarum praeteribus sedis huius judiciariae ac personaliter comparandum, se seque defendendum proclamatione detegeret sequentibus.

Qualiter nimirum eadem personaliter adstantes incattae nescitur unde motes, quare ligni spiritus incitamentis ad id inductae divinas et humanas legum poena seu severitate se politis, pro locum et tempus varietate et diversitate sortilegiis et superstitionem supra illationibus demetris in ministerio adveniente et suffragante, tam hominibus quam animalibus in rationalibus et id genus aliis damna manifesta inferre, ejus modi diabolico artificio novere, sic se se a Deo creatura sua avertendo, demoni juramento mediante se se tradere minime formidassent, in perniciem animarum suarum et detrita ante Cristi, fidelium valde grave et manifestum, quia vero dictamine legum patriarum cautum esset, ut creatura Dei ab omni laerione malignum remota, et a nullo detrimentum sui patrura maneat. Nisi a Deo a quo augmentari sed et eius modi maleficii ob faciturum enormitatem hostes communitos apellantur. Ob hoc idem procurator actoris peteret easdem ratione de praevia, primum quidem pro detergendis complicibus torturae subjici ac ex post juxta consuetudinem huius regni in similibus observari subitare, signanter Exodi 22. Capituli V. 14. nec non Sancti Stephani Capituli 31. 32. igni vivas adjudicari, in quorumquidem facinis suae probam produxis testes sub numero trigesimo 31., 32. signatis autentis, partim jam authenticatos, partim vero authenticandos. Reservanda reservat.

Pro nobili domina Anna Komáromy, generosi condam domini Georgii Kósa relicta vidua uti praetensae personaliterque adstantis incattam nobilis Andreas Morvay legitimus procurator, cum nostris praemissis praemittendis servandoque servandis, adeoque de non consentiendo in praesens inclitus forum (salva authoritate tamen eiusdem permanente) praetensam pro erectam actionem levatam et dominum procuratorem circaque universas est singula scorticam et singillativam agendi et disputandi reservando facultatem cum ea qua supra juris protestatorii facultate comparet, et priusquam ad ulteriora gressum fecerit, cuperet praetensae partis incattae actionem sive levatam ab aliis partibus incattis separari et quidem vel ex eo quod pars pretensa incatta nobilis persona existens. Longe alia quam reliquae praerogativa nobilitari gauderet, vel vero ex eo quod procurator allegans huius duntaxat est non reliquarum intuitu indemnitatis causam defendendi in se assumpserit, ac denique ex eo quod quemadmodum variorum varia esset ratio et levatatenus contentarum incattarum varia esset defensio, ac hinc si quid procurator domini magistratus et actoris contra praetensium incattarum intuitu praetensi actionati criminis causam promovendam in se assumpsisset. Placebit eidem domino procuratori seorsivas et singilativas intuitu cuiuslibet pretensae incattae levatas distinctim ponere, qua prohabita procurator allegans, quae indemnitate principalis suae praeficus fore videbuntur. Non decr[ev]it officio suo: cuius separationem dum judicialiter decernendam exponeret. Reservanda reservat.

Deliberatum est.

Interpositam nomine magistratus et actoris levatam unicum respectu singulorum incattarum ateste responsiones et comparitiones juxta necessitatem rationum incattas varius seorsivus fore.

Pro praetensa incatta lata judiciaria deliberatione non contentus diceret esto quidem pro domino magistratus et actoris ad immediate promissus suas rationes et allegata ne latum quid unquam reposuisset, tantum tamen abesse quod contra manifestas et positivas patriae leges, pretextim item consuetudinem judiciariam, signanter vero tituli 15 [– –] (salva tamen inclitus sedis authoritate permanente) nulla ad jura lege et ratione, ex quo motivo, ex qua praxi judiciaria et ex qua lege promissum deliberatum fundamentum suum sumpsisset, inclita sedes attacto deliberatum non interjecit, expirari cogeretur, quia vero secundum pro allegatum titulus judex allegans et opponens esse nequiret, sed secundum allegata et probata judicium ferre teneretur, ac huic tam ex rationibus per prius a se interpositis, quam vero ex eo quod quemadmodum seorsive et singilative partes praetensae incattae citatae et certificatae praetenduntur, et quemadmodum singula earundem diversae esset jurisdictionis, diversae praerogativae, diversaque bona possideret, ita diversa contra eorum debet institui levata, cui accederet facillitatio judicum et procuratorem, nam veluti a parte magistratus duo, ita a parte praetensarum incattarum duo haberentur procuratores, qui diversis existentibus levatis diversimi principales suas defendere valerint, unde acceleratio quoqui praesentis instituti eo facilius curreret. Quare petit ut supra levatae separationem. Intuitu veris ejusdem quod procurator domini magistratus et actoris in praetensa per recte levata contra dominam incattam qua personam ruralem institutum suum adornasset eo in passa, quod locationem praerogativae suae nobilitatis in suum locum reservat.

Pro reliquis, nimirum Sophia Kelemen, similiter Sophia Peter et Palana Oros, qua secundi, tertii et quarti ordinis personaliter adstantibus incattarum procurator legitimus egregius Michael Szigeti vel Lipcsei protestando super non consentiendo domini magistratus et actoris promissam levatam respectu quarti ordinis in praesens forum ac alia quaeris reservandoque sibi reservanda soli sibi reservae solitis juris cautelis ob solum citanda[?] contumatiae notam comparet.

Pro domino magistratus et actoris si quid jam latae judiciariae deliberationi per partium incattarum procuratorem satis factum esset conformando se latae judiciariae deliberationis tenori ex quo luculenter etiam appareret domini procuratoris priori ordinis incattae in medium adductas allegationes minime refutandas venire, ex quo etiam qua jam per se positis habendo, partibus incattarum nihil aliud praestare restare, quam ut partes vi quaestionis 18^{ae} Capituli 6. Ad contestationem litis judicialiter compellantur, quod etiam, dum peteret, reservat.

Pro praetensa incatta vellet sibi tam per inclytam sedem, quam per procuratorem domini magistratus et actoris legem et praxim processualem baptisari, ut una aliare re vel petito ab adverso non controversa et per taciturnitatem admisso, in contrarium ejusdem admissi, quod judicium ferre debeat, quo habito apetito suae regali recedet et lata sententia contentabitur, secus ea non remonstrata, petit ut supra.

Deliberatum est.

Prius deliberatum stare, et partes, utrasque ad sua alteriora incumbentia agenda, admoneri.[89]

Pro domino magistratus et actoris et sue lata judiciario deliberatione contentus, ut igitur partes ad sua incumbentia agenda admonitae agant, necessum est. Secus reservanda reservat.

Pro presentis secundi, tertii et quarti ordinis incattae facta comparatione idem qui in praemissis dicit, siquidem partes incattae erant certificari ad istum terminum qui jamdudum adhuc in mense Augusti est elapsus, sine proclamatione ac causarum revisione, adeoque volens dominus actoris extendere earundem causarum terminum sensu articuli 32. anni 1681. rundum[?] completo priori termino debuisset, alterum competentem terminum praefigere, quare cupiunt cuperiri[!] an secundum citatum articulum fuerit praetexto alterius et quidem moderni termini. Secus praetensem processum capient tendescendi et reservari.

Pro domino magistratus et actoris super proxime adducta partium incattarum exceptione illegitima solemniter testatur, quia vero citatus articuli 32. anni 1681. de foris prothonotarius sonans, foro huic civili neutiquam applicari potest, quod vero partes incattae ad praesentem terminum reflectere legitime per egregium Stephanum Balogh, incliti hujusce nobilitatis fidedignam personam citatae fuissent ex relatione ejusdem patebit [– –] petit a petito partes incattae amoveri. Reservanda reservat.

Pro dictis incattarum ubi certificatoriae in scriptis fuerunt expeditae etiam [– –] in scriptis debuissent fieri, quae dum omissae sint prioribus inhaerent et reservant.

Pro domino magistratus et actoris utrum sufficiat per fidedignam personam admonitas fuisse submissit judicio qua in causa civili. Reservanda reservat.

Deliberatum est.

Interpositam per procuratorem secundi, tertii et quarti ordinis incattae exceptionem veritiquam stare, siquidem admonitio pro fidedignam personam, secundum hujusque methodum observatam pro sufficienti judicialiter recognitum esset, consequenter, a petito partium incattarum procuratorem amoveri et ad ulteriora agenda, admoneri.

Pro incattam hac lata deliberatione non contente. Salva authoritate inclitae sedriae permanentem appellatae substernunt, quantum ad ulteriora partes incattae alia etiam ratione hac die 6. Decembris serialis id est Sancti Nicolai mente articuli 29. 1729. et capituli 38. Sancti Ladislai libri primi per juristitium haberetur, quare respondere non tenetur.

Pro domino magistratus et actoris contra serotine adductam partium incattarum exceptionem solemniter protestatur, siquidem si illa exceptione uti partes incattam voluissent. Primo eadem exceptio interponenda venisset, quia vero jam se in processum immittendo judiciumque, jam hodierna die super una exceptione accipiendo; secus partium incattarum, procurator sibi viam petiti praeclusit consequenter. Nec petito partium incattarum procuratoris locum dari rerum consequenter vi prioris deliberati ad merito ajendum[?] admoneri ex fundamento, quod nimirum portia praeductorum cum ipso partium incattarum procuratore communicata extitissent per noctis seria horas hinc reservat.

Pro incattis inheret prioribus quantum vero comunicationem literarum ariscerit, siquidem nondum sunt serialiter petita, super eisdem reservat.

Pro domino magistratus et actoris siquidem partium incattarum procurator per partem domini magistratus et actoris procuratorem sub inductam rationem non evertisset, verum irrefutare reliquisset consequenter apetito suo amoveri quod et efflagetat.

Pro incattis[90] licet petitum super extensione sui ulterius quoque urgere quirent, quam tamen indemnitati suae confisae resultatum faciendo petit communicationem.

Deliberatum est.

Praesentis causae continuatio ad crastinum differrat.

Recurrente tandem die 7ma Decembris. Pro secundi, tertii et quarti ordinis incattarum repositus est titulus 26. pars secunda Decreti, in quo praecipitur, quod in omni certificatorum et actionis declaratione requiritur distincta specificatio et expressu declaratio facti, ob quod quis in litem attrahi dignus censeritus, quo respectu et dominus actoris debuisset, tum in literis certificatoriis, tum in actione specifice declarare contra singulas partes incattarum distinere qualibus artibus diabolicis se se immiscuerint contra quem vel quam operibus diabolicis et qualiter, vel ubi et quando uti, quem vel quam creaturam Dei laedere a statu mensis secundum legem altiorem tenus citatum subvertere, destruere, vel interficere aulae fuissent, ut taliter specificatis contra singulus incatta actionibus eadem directius respondere seseque legitime defendere et tenere ejusdem titulus citatum Domini etiam judicis juxta responsiones partium rectum judicium administrare valerint. Cui citata legi decretali, cum se dominus actoris non conformaverit, cuperent praesentem processum condescendi et reservanda.

Pro domino magistratus et actoris siquidem tam certificatoriam tenus, quam vero levatatenus clare pateret essentialia requisita universa apposita esse et quidem juxta capituli secundi quaestum 1. Kitthonics, ubi per expressam declaratur jure civili tempus et locum posse omitti, sed solam personae actoris, rei et judicis cum actione leare, quod petitur ac jus secundum, quod petitur in libellis contineri reperiuntur juxta istrahere[?] quis, quid, cum, quo jure petitur et a quo recte compositus quisque libellus habet. Quod autem haec universa in actione reperiantur in aperto est, ex eo procuratoris incattae exceptionem Leponi et ad meritoriae agendam judicialiter compelli, qua jam post trinarius interpositas exceptiones et judicialiter compelli, qua jam post trinarius interpositas exceptiones et judicialiter super aliorum reservanda reservaret.[91]

Anno 1736. die Februarii in oppido Szigeth per mutationem officii ductoratus sub praesidio generosi domini Georgii Szent Györgyi, uti magistratus et actoris.

[...][92]

Deliberatum est.

Nulla difformitas levatae cum reasumta ubi praesens institutum nomine ductoris nobilitatis Szigethiensis in caminatum fuisset, reassumptum vero nomine ductoris oppidi non vero oppidanorum, sicuti pars incattae hoc ipsum in inallegaret, unde nulla difformitas et

[– –] erui producti[?]. Adeoque praesens etiam exceptio non stat coeterisque vero in falcimentum sui per partem incattam in adductas exceptiones vigore articuli 43. 1729. non posse admitti, adeoque partes ad meritorie agendi admoneri.

Pro praetensa incattae nec hac deliberatione contentus pro erectam actione simpliciter negat et petit per omnes circumstantias pro erectam praesentam actionem edoceri, in super testes ab adverso productos ad contra deutri puncta cupio coram jure examinari, testesque sub litera A. productos authenticari.

Pro domino magistratus et actoris hac quoque judiciaria deliberatione contentus reponit grates in productum vero pars adversae per negativam in contra se erectae actionis meritum immunisset[?]. Super eo solemniter protestatur a qua etiam, qua responsione reali et meritoriae facta, ad exceptiones regressus non daretur consequenter, nec parti adversae regredi licere. In quantum igitur edocto ab adverso contra se praerectae actionis per omnes circumstantiis probanda expostularetur, contra quodquidem partis adversae postulatum reponeret sequentibus: primo quidem ex contextu quaestionis 4^{ae} Capituli 6^{ti} Kithonics in paragrapho *verum in negatoria*[93] usque ad verba *non actor sed in causam attractus debet ipsam probare,* ex cujus quidem quaestum a se praecitatae contextu (earumque etiam speciali caretamque Lege) evidenter constaret per negationem se actorem offici ne solere, talique neganti probam, seu suae enodationis edoctionem incumbere, sed quia concurreret huc lex specialis Quaestione nimirum 33^{a} Capituli 9^{ni} Kithonics, id praecipiente, quod nimirum magistratus contra malefactores nihil quidquam probare, aut jurare teneatur, verum ut malefactores contra se objectum inquisitionem expurgent, declaratur consequenter, uti pars adversa qua talis legis praescriptae se regalet accessum est. Siquidem jam levatatenus sub numero 1., quippe 30. et 31mo signatae, contra quem partem adversam productae haberentur inquisitiones, ex quarumquidem productarum authenticatis inquisitionum idemque contentorum testium fassionibus luculenter extraret partem adversam postpositis Divinarum et humanarum legum, saeveritatibus pro locorum et temporum varietate (uti levatatenus declaraturi) tam hominibus quam animalibus irrationabilibus ejusmodi diabolico sibi novo artificio damna manifesta intulisse, ob quorumquidem facinorum suorum ad demeritam pro quam detegendis complicibus suis cupit torturae subjicii ac ex post juxta consuetudinem huius regni in simillibus observari solitum igni viam adjudicari, quod dum peteret reservanda.

Pro praetensa incatta super immediate ab adverso promissis soleniter protestaretur, et quidem vel ex eo quod procurator domini magistratus et actoris mox ad questionis 4^{tam} capituli 6^{ti} mox iterum ad questionis 33^{am} capituli 9^{ni}, mox denique ad praetensa documenta numero 30. et 31mo notata recurreret. Ut itaque leges observentur et non praevaricentur, ad easdem quaestionis reponeret sequentibus et quidem questionis 4^{tam} capituli 6^{ti} Kithonics, quae quaestio secundum mensem omnium juristarum non uti ab adverso asserretur, sed hoc sensu intelligenda veniret, verbi gratia Paulus a Petro levavit certam pecuniae summam, ex quo summa medio tempore Petrus medietatem vel tertialitatem elocatae summae solvit. Non obstante partis summae ex solutione, Petrus Paulum respectu totius summae in jus atrahit, atrahendo Paulus totale debitum negat, quam negativam vi praemisae questium, jam non Petro qua actori, sed Paulo, qua neganti, et in causam attracto incumbit docere. Quantum vero concerneret questionis 33^{am} capituli noni, eandem dicit amplius non esse in

usu et hoc, vel ex eo quod per conjuratores protunc in jure adhiberi solitos multorum animae habere factatae fuissent, vel vero ex eo quod conditione inferiores, conjuratores conducere non valentes, etiam in justissimis eorundem causis succumbere debeant, vel denique ex eo, quod justitia raro, vel nunquam per talismodi conjuratores dilucidari voluit.

His tamen et simillibus ratiotinationibus parcendo et indemnitati partis incattae fidendo, hocque pretiosum tempus lucrari volendo, proprius ad rem accederet et ad instrumenta numero 30 et 31mo notata sequentibus reponeret et quidem ad testes sub instrumento 30^{o} contentus 1^{um}, 2., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21., 22., 23., 24., 25., 28., 29., 31., 32., 33., 34., 35., 36., 37., 38., 39., 40., 41., 43., 44., 45., 46., 47., 48., 49., 50., 51., 52., 53., 54., 55., 56., 57., 58., 59., 60., 61., 64., 66., 67., 68., 69., 70., 71., 73., 74., 77., 78. et 79. sub numero vero 31^{o} testem 2^{dum}, 3., 4., 5., 8. et 9. qui partim auditum, partim nihil reportarent, partim vero authenticati non essent, illos quid qui audita et nihil faterentur censurae tituli 27^{mi} partis secundae illos vero qui authenticati minus haberetur, questionis 11^{ae} capituli 7^{mi} Kitonics substerneret, qui vero exhaberetur, questionis 11^{ae} capituli 7^{mi} Kitonics substerneret, qui vero ex quaepiam fanthasiae conturbatione mentis et fallacia sensum, nec non impressione imaginationis et gravi seu grasso somno, quidpiam faceri videretur ad eorundem fassiones et quidem testem tertium sub numero 30mo productum diceret, ejusdem testis fassio, partem incattam, ne in minimo quidem agravaret, quia idem testis in verbis *Kósa György fenyegette meg az uramot* aperte fateretur, quod Georgius condam Kósa et non consortem ejusdem, moderna videlicet incatta ob emacellationem certae vaccae minatus fuerit fatentis marito. Sed et esto idem fatens in subsequente paragrapho *sokszor az ágyban megnyomott,* quidpiam fateri videatur, quia nihilominus in contra inquisitione, quam hic produceret sub litera B. ad punctum quartum *Álmából feleszmélt, midőn Kósáné az kezit rátette* usque ad verba *azután nem látta* manifestam contrarietatem et difformitatem fateretur, et hoc vel ex eo, quod in inquisitione sub numero 30^{o} in voce *sokszor* semet per pretensam incattam quam plurimis vicibus compressam asserat in contra inquisitione vero actum seu inpositionem manus super fatentam unam solum modo recognosceret, vel vero ex eo, quod in dicta inquisitione magistratuali, toto corpore Kosaine, in producto vero sub B. manu dumtaxat supressam astruat, vel denique ex eo, quod ex somno semet dumtaxat praetensam incattam manu excitasset, et quod amplius eam ex post minus vidisset, vel demum ex eo, quod in inquisitione sub numero 30^{o} in forma seu specie catuli dictam incattam vidisse confiteatur, in contra inquisitione vero eundem visum negaret ac postremo ex ea etiam ratione, quod in subsequenti fassione, partim simplicem auditum, partim vero quampiam auspicionem referat et in fassione sua variabilis esset consequenterque quarundini vento agitare simillis esset. Fassio ejusdem sub censuram questionis 12^{ae} capituli septimi Kithonii venire debet. Pro coronide et hoc subsungeret, quod premissas suas fassiones, ex somno excitata et solemnata existens in verbis *álmából föleszmélt* nocte tenebrosa existente, vidisse fateatur, visio vero ex somno et in tenebris nihil aliud esset, quam meta mentis imaginatio et fantasia cerebri. Ac ideo testem 76^{um} in eadem inquisitione productum, qua nihil certitudinis, sed meram duntaxat suspicionem referentem, quae esset levis opinio contra aliquem de re aliqua, ex qua judex sensu questione 7^{a} capituli 6^{ti} Kithonii, ad condemnationem et sententiam definitivam in causis capitalibus devenire non potest.

In causis presenti locum non habere et hinc nec testis 27ma institutum domini magistratus et actoris quidpiam juvaret nam idem testis preterminas Georgii condam Kósa, ob emacellationem unius vaccae, et simplicem quempiam auditum, nihil aliud fateretur, quae fassio promissa, partem incattae ne in minimoquidem aggravaret, et loco response replicam intuitu. Testis in ordine 3tio in obicem obserteret, quare fassio testis 30mi non alio fine, quam pro mera benevolentia et materna erga aegrotos compassione intelligenda erit, nam si testis ejusdem fassio acrius considerabitur et ruminabitur, signant vero in verbis *bémenvén az házban ígett bort adott innom Kósa Györgyné és az asztal mellett ágyat vetett,* non ab similiter *Kósáné a szolgálója által megizente, hogy ott vagyok* nihil aliud apparebit et predicta fassione, quam quod fatenso benevole, nemine cogente et sub spe futurae benevolentiae ac recipiendae gratitudinis, ergo ad praetentae partis incattae domum venerit. Eandem ex ratione pristinae notitiae visitaverit, cuius considerationem et nimiam aegritudinem altacte pars incattae in considerationem et debitum respectum summendo, salvatorisquae nostri mandatum eo in passu, ut aegrotis bene faciant, debito effectui mancipare sattagendo, dicto fatenti pro restauratione pristinae sanitatis et confortatione corporis ad bibendum, haustum crematurae dedit. Accepto potu ut corpus suum debile per lectum stratum recreet. Eidem, ut decumbat, lectum obtullit, ex postquam in audito eo quod uxor fatentis, eundem undique querat, medio servilis suae nunciavit, ne querat fatentem, nam lecto affixus et valida sequitudinae praessus, apud nuncupatam incattam jacet. Hinc ad fassionem testis 40mus reponeret, qui testis, esto cum teste 26to uniformiter fateri videatur, nihilominus tamen quia fassio ejusdem, minus authenticata haberetur et suspicionem quampiam levem, erga praetensam incattam se habere recognosceret, fassio eiusdem sub clussem testium non authenticatorum, ut cadat, necesse est. Ex post ad fassionem testius 12di reponeret: primo quod quamvis ad colum fassionis suae an certis faeminis conflictum habendo, praetensam incattam a tergo in conflicta existentium foeminarum, protunc remansam fuisse fateatur nihilominus tamen, quia in eodem fassione immediate subjungeret paragraphum *látjátok kutyák, megmondottam, hogy ennek semmit sem tehettek!* qui paragraphus non pro et sed pro parte infinitaret. Nam si eundem paragraphum in suo sano, vero et genuino sensu, quispiam intelligere cupit, nihil aliud effere potest, quam quod praetensa incatta tam ante, quam post praetensum certamen, reliquas ibidem praetensive existenses, ut a mala intentione supersedeant, admonuerit. Sed pro secundo dato per in concessum, tamen si alio etiam, quaepiam peregrinae sensu idem paragraphus intelligi debeat, attamen malitia, seu cum diabolo quepiam collusio, tanto a fortiori pactatum praetensae incattae cum dicto diabolo habere nulla enucleari valeret, unde pro tertio, nec id ob esset parti incattae, quod diabolus in forma et vestita praetensae incattae coram presenti fatente apparuerit, nam si unius sancti prophetae speciem et formam, ex permissione Divina representare potuit. Quomodo personae variis pecatis gravatae et oneratae ex indultu Divinae Majestatis formam et vestitum representare non potuisset, rationem legalem non videri, ac hinc pro quarto praetensae fassioni fidem dari nequit. Siquidem idem fatens in dicta fassione recenteret: *végtire orromon, szájamon ment a vér nagymértékben,* si itaque nimium fluxum sanguinis habuit, occasione pro recenseri certaminis habuit ex consequenti etiam nimiam conturbationem mentis, unde pro quinto propter fluxum sanguinis praetensae incattae invigillare

et eandem agnoscere, haut potuit ac ex eo pro sexto quomodo una illarum in vertagum incattam vero incattum transsubstantiari (quae transsubstantiatio apud veros theologos negaretur) potuit et tam principiis Sacrae Scripturae, quam vero legibus patriis contrarieretur; ac ideo 7mo, quia praesens testis, cum teste Martino Székelly, quem in eodem actu ternario praesentem esse, confiteretur, difformitatem narraret, rejiciendus veniret.

Tandem testis in ordine 53^{us} subsistere nequit, tum ex eo, quod non sit athenticatus, tum vero ex eo quod cum teste 42do in pretenso actu in simul existens, difformitatem fateretur, tum denique ex eo, quod saepe allegatam incattam pro tunc ibidem testis partim aliorum hominum dicta reportaret, partim vero relationi Helenae Bors (quae in comitatu Beregensi et dominio Munkatsiensi inusta) in fronte signo patibuli, jure notata est, inhaereret et nec in inquisitione magistratuali, nec vero in contrainquisitione ex positiva scientia, quidpiam certitudinis fateretur, sed meram duntaxat suspitionem reportaret, ideoque a jure ejusdem fassio rejicienda esset. Testis vero 65^{tus} nihil agravari involveret, nam per hoc, quod praetensa incatta sibi nimia pressa existent, ex aqua fatentis biberit, et res sibi necessarias expostulaverit, nullae magiae accusari potest, nam hoc nuncupata incatta necessitate et nimia pauperitate fecit.

Dein testis 72^{dus} esto fateatur ad calcem suae fassionis, quod penes quodpiam tugurium Körtvélesiense per unam septimanam saltitaveris id parum ob est, sive ex eo, quod hoc et honesti et omni labe suspitionis careter[?] homines facere soleant, sive vero ex eo, quod quia penes eidem tugurium saltitaverit. Idem testis non fateretur, ac hinc nequis testis in ordine 79^{nus} quidpiam gravitatis in se involveret, nam quod fatentis uxoris ex compassione Cristianitatis medicinam prescripsit id et medici, imo vestre Cristianitas facere solet; pro secundo, quod pretensa incatta, ex fundamento dehonestationis, fatenti minata fuerit, eo sine ut a diffamatione fatens supersedeat, nam in casu contrario, si non super sederis eundem in jus attrahet, id omnibus, sive in persona, sive in bonis laesis omni jure gentium licitaretur, ac ex post pro tertio, ubi sub finem fassionis suae adderet, quod certo tempore, in loco eidem cognito, post occasum solis in tapete jacendo et fumigando, praetensa incatta ex aere descendit et fatentem supressit, id esset toti Sacrae Scripturae et legibus patriis contrarium et creditu difficille, nam homo corpore et anima imbutus, quomodo potest aerem conscendere, ibidem volitare et expost pro lubitu suo in uno alteriore loco semet demittere, humana ratione minus capi potest. Sed pro quarto dato per inconcessum promissa admitti possent. Attamen quia in inquisitione sub numero 30mo ad calum *én meg akarám vala fogni, de nem bírhattam vele* in contra inquisitionem vero: *nem fogta meg, mert meg nem foghatta*. Praemissa suae fassioni manifestam contrarietatem nam in priori manifeste asserit, quod praetensam incattam incaptivasset, sed viribus incapax existens detinere minus valuit in posteriori, vero dicit incaptivasset inquit prefatam incattam, sed corpus ejusdem non sensit imo neque eandem capere, siquidem spiritus fuit potuit; itaque pro quinto spiritus et non corpus fuit, consequentiae esset, quod non praetensa incatta corpus et animam habens, sed diabolus formam representans et fatentem in tentationem inducere volens seu ut clarius dicatur imaginatio seu fallacia mentis et fantasia in mente fatentis cooperans fatentem supressit. Tandem nec testis 76^{ti} relatio subsistere potest. Primo quod item testis occasione [– –] actus violenter fuerit; secundo quod proxime conturbationem mentis habuerit; tertio quod clausa porta repetitam incattam collegium intrasse

fatetur; quarto quod animal corporale, clausa porta existente unam alteramque domum, contra principio naturae intrare non valeat; quinto quod idem testis praefatam incattam nulli sortilegio accuset, imo ne latum quidem ungvem, quod cum diabolo comertium habuisset profert, sed posito per inconcessum, fassio ejusdem in quopiam puncto contra pretensam incattam sonaret, attamen quia idem testis in contra inquisitione sub B. positive sortilegium dictae incattae non confiteretur, sed dumtaxat in voce *mondhatja* dubitative, et imperfecte strigam esse dicit et hoc ne fors ex eo etiam, quod imaginative modernus tantum fatens et non reliqui in ejusdem fassione contenti pro allegatam incattam viderit, accederet et hoc quod formam saltem, praetensae incattae in certe seamno sedentem et non formam, simul et corpus reale viderit. Idemque seamnum qualiter conscenderit et per consequens qualiter descenderit. Ad deutri puncta nihil directi fassus fuerit, quare ex promissis rationibus cupit previum testem rejecti. Imo nec testis sub numero 31mo contentus in ordine: prius subsistere potest, quia confrontando ejusdem fassionem pro magistratu factam cum fassione in contrainquisitione, per eum fassa eruetur nihil aliud, quam nuda et simplex ejusdem fassione, suspicio et siquidem hic testis, cum teste 62do qua consorte sua suspicionem aeque referentur, performitatem fateretur ideo intuitu ulterioris fassionis procuratorem magistratus et actoris replicam ratione ejusdem teste factam relegeret.

Postremo nec testis7^{mi} sub numero 30^{o} producti fassio stare veleret, nam esto testis ille verba quaepiam partis incattae referre dicit posset quoniam fine dicte incatta eodem verba protulerit, ad deutri puncta nihil fatendo. Altum sileret imo per verba protulerit, ad deutri puncta nihil fatendo. Altum sileret imo per verba *tudja, ki mit tett neki* a pretensa suspicione, partem allegantem clare enodaret.

Quibus taliter relictis ad oculum remonstratis et clarificatis ad huc rationes sequentes, quoad eversionem praeinsertorum testium fassiones subnecteret et quid primo obventis exemplum Samuelis prophetae, cuius formam et speciem non obstante eo, quod sanctum simul et propheta fuerit, tamen post mortem et sepulturam ejusdem diabolus induit et presentavit quanto a fortiori uti jam propriis suum haberetur; unius pecatricis ex permissione Divina representare et induere non posset; secundo ursi[?] praemissi testis, qui aliquid fateri viderentur, sunt partis praesentae incattae delatores et accusatores ex consequenti intuitu fassionum suarum interessati et consequenti, qui ex fundamento questionis 13^{ae} capituli 11^{mi} Kithonics per testibus admitti nequirent, sed et pro tertiae singuli singilationum et diversum casum referunt, unus autem testis, vi questionis 8^{ae} capituli 6^{ae} plenam probam non sufficit; quarto quod praemissa eorundem testium fassio ex mota [– –] imaginatione, gravi somno conturbatione mentis et sensum ac quapiam fantasia precedat in superioribus evictam est. Hinc quod quinto si [– –] compromissae rationes et testium factae retorsione reicienda ac testium fassiones standae venirent. Attamen pretensa incatta (si etiam actione tenus exposita magia et sortilegiis contra eandem manifestaretur) non posset igne combusti, sed aeclesiae deberet assignare.

Imo et in eo etiam frustra laboraret procurator magistratus et actoris ut pro elicienda veritate dicta incattae torturae subjiciatur. Nam per titulum 20^{um} partis tertiae civitates et oppida sub gravi animadversione inhibentur, ne personae mitari praerogativa gaudentes, per eorundem magistratus sive ex suspitione, sive ex praesumtione ad torturam ponere permittantur, ac hinc instrumento etiam per se sub actoralis producto, testiumque fassio-

nibus simillime inhaerendo, indemnitatemque suam ad vivum remonstrando, ex legibus rationibus et argumentis a se inallegatis, cupit partem incattam ab impetitione domini magistratus et actoris absolvi, absolutamque judicialiter pronunciari. Reservando nihilominus contra singulos et singulativos, tam delatores et accusatores, quam et partem incattam in honore laesores et diffamatores seorsivam et singilativam jure prosequendi agendique facultatem.

Pro domino magistratus et actoris. Ad proxime ab adverso facta allegata reponeret sequentibus: primo quidem interpretetur pars adversa questioni 4ª capituli 7mi et 33ª, capituli 9ni quantum [– –] nihilominus tamen quaestioni 4ª capituli septimi promissis ex rationibus, uti a se pro allegatum haberetur, in eum[!] accipi sensum debet. Quantum porro quaestioni 33ª capituli 9ni concerneret tandem quoque quaestionem taliter uti a se pro allegatum fuisset usuali, nec eandem quaestum abolitam ad hoc usque tempus, a parte adversa doceri potest. Siquidem per nullam legem posteriorum sublata haberetur, consequenter, nec parti adversae, praemissas ratiotinationes oppitulari. In quantum vero a parte actorem sub numero 30º et 30mo productis contentorum testium fassionumque refutationem ab adverso factam concerneret, signanter quidem sub numero 30mo contentorum primi quippe secundi, quarti, quinti et reliquorum usque ad 79num, item sub numero 31mo testes secundum, tertium, quartum, quintum, octavum et nonum, quos vel ex fundamento tituli 27mi partis secundae et quaestioni 11ae capituli 7mi censurae submittari vel ex eo regi[?] intendit, quod nimirum simplicem referant auditum, partim vero ex eo, quod authenticati minime haberentur essent, aut per talibus reputandi veniant, censurae inclytae sedis submittitur, quantum porro in reliquorum testium fassionumquae evertionem ab adverso laboraretur, quod fassiones praetensivae ex quapiam fantasia, conturbatione mentis et fallatio sensuum impressione imaginationis enervare niteretur diceret, ad testem 3um sub numero 30mo contentum praesentem siquidem testem non ex imaginatione seu fallacia sensuum fateri, verum ex certitudine rei nam statim post minas Georgii condam Kósa, subsecutus est morbus fatentis mariti, sed nec hoc contenta, verum posteaquam actionata incattae filiam praedicti fatentis pro uxore praedictae actionatae incattae filio rogasset, eadem denegata, illico subsecutus est praedictae filiae capitis dolor, consequenter morbus [– –] denique supressio filiae ejusdem, ex fassione ejusdem clare elucet, quae omnia praemissa unicae actionatae imputaret, parataque esset actionatae incattae manus ad caput ponere, ac jurare, quod per ipsius artem magicam filia eiusdem sit destructa[?]. Consequenter nec ab adverso allegatione factae ratiotinationes eandem incattam quidquam juvare, sed nequam sub censuram quaestioni 17e capituli 7mi cadere posse, cum in fassione sua solide perseveraret; quantum vero ad testem 26tum attineret, eandem quoque fassione partem adversam gravari, ad quamquidem, licet fassionem solam sententiae convictiva ferri nequit. Quia tamen cum reliquorum testium fassionibus in trutinam judiciariam ponendo actionatum incattam vel maxime gravabit, solida siquidem contra eandem praesumptio praemissa ex fassione eruitur quam et trutinio judicio submittit. Et sic ad testem 27mum cuiusquidem testis 27mi fassio, si cum fassione testis 30mi combinata fuerit, facile eruetur, vel maximum actionatae incattae gravamen et hoc vel ex quod nimirum. Idem Andreas Biro, testes quippe 30mus tam gravi morbo affectus, quomodo potuit accedere domum actionatae incattae, vel vero eandem accedendo an propriis viribus ad suum

hospitium redire post ebibitionem clare per actionatum incattam potus non valuit et hic manifeste praemissa fassione gravaretur. Quantum vero fassionem 40i testis licet qua non authenticata, sub classem non authenticatoris testium adversa pars cadere declararet, quia tamen si juri visum fuerit, eandem authenticare non esse serotinum.

Ad retorsionem fassionis vero testis 42di diceret: fassionem eiusdem, qua in omnibus punctis firmam stare debere neque ex subsumpta ejusdem fassionis clausulo indemnis reddi potest, utpote: *látjátok kutyák, hogy ennek semmit sem tehettek* quiquidem paragraphus non per incattam, sed per actorem militaret. Nam ex eo quispiam compos mentis efferre potest actionatae incattae cum simillibus uti actionata incatta tenderetur, habuisse consorietate ac commertium nemo enim in eodem certamine alterius forniae congregari quivit, ex cuius quidem partis adversae, seu actionatae incattae in eodem conflictu certissima presentia, non aliud afferri potest, quam cum diabolo facta collusioneque eidem parti adversae patrocinarentur sub inductae sermotinationes, ubi nimirum ab adversa asseretur ac consideretur diabolum formam boni Christiani tanto magis sancti prophetae ex indultu Divinae Majestatis induere posse, ad quamquidem partis adversae sermonitationem, diceret hoc esse negabile ut nimirum ipsae diabolus ipsam formam, uti philosophi loquuntur proximam induere possit, verum remotam hoc est tantum ad similitudinem se hominibus ostendendo, aut factitando, sed ut ut sit quis vidit mortalium daemonem in forma viventis hominis cuiuspiam comparuisse, cum daemon sit spiritus et quidem spiritus invisibilis ac inpalpabilis nemini ad visum oculorum cadens. Ex quibus quidem praemissis facilius est colimare[!] actionatam incattam diaboli naturam cum conventia ejusdem induisse, quam diabolum ipsius formam assumpsisse, licet eo in passu et diabolum et actionatam incattam praesentem debuisse fuisse. Cum aliis in naturaliter fieri non posset, denique dato non tamen concesso, quod non actionata incattae uti fassione restauretur fuisset, sed diabolus et hoc alias fieri nequiret, nisi quaecum quocum actionata incattam confederationem et patratum habens ratio, nam cur in reliquarum personarum omni suspitione carentium forma aut vestimentis diabolus non compareat, aut comparere dignoscatur, verum in actionatae incattae forma et similium, vel maxime in suspitionem cadentium praecise personarum, non enim id a Deo permissibile est ut diabolos viventis cuiuspiam veri Christiani formam induat, quod vero in eadem fassione dicatur unam illarum vertagym[!] aliam vero in casum transsubstantiatam et hoc a parte adversa per [– –] theologorum sententiam reprobandam. Ad id diceret ut procurator domini magistratus et actoris esse impossibile naturaliter, verum arte magica et diabolica. Sed nequam fassionem Martini Székely, qua testis 53tii fassionem disconvenire inclytae sedriae patebit ita non absimiliter eo testis [– –][94] itaque si huius religiosae personae formam induere diabolus attentavit, cur non partis praetensae incattae variis pecatis obnoxiae, docet immediate premissum exemplum. Quantum concerneret testem 53, 62, 65, 72um, siquidem eorundem testium imbecilitas jam in priori replica remonstrata esset et nequis pars adversa ad eadem quidpiam reposuisset, sed per taciturnitatem simpliciter admisisset. Ideo hoc in passu priori haec replicae inhaereret, sed et quia intuitu testis 75ti aliud allegaretur per procuratorem magistratus et actoris quamquod per eundem fateretur, tum ex hac, tum vero ex ea ratione, quod ad allegata sua intuitu hujus testis facta, nihil responsum esset, ideo hoc in passu prioribus suis inhaereret. Quantum demum concerneret testem 76tum esse intuitu ejusdem latis superque replicatum habere-

tur, nihilominus tamen pro majori dilucidatione et declaratione allegationum suarum cupit clarissimum dominum professorem et reliquos fatentis condiscipulos, in praetenso actu praesentes in praesentis incattam sedis figura cum fatente confrontari, quo confrontato existente, apparebit hoc, quod non cum praetensa incatta, sed cum arbore in aula collegii existente ex corruptione mentis certasset, sed et id eveniet, quod non praetensam incattam, se in forma ejusdem diabolum sedentem supra seamnum in collegio vidisset.

Quibus taliter remonstratis testes primo et reliquis suo numero 30 productis in prioribus jam sat refutatis existentibus per partemque magistratus et actoris per taciturnitatem admissis restaret aliud nihil, quam ut per dominos judices [– –][95] 56 allegata leges, rationes, argumenta, testium fassiones ad calamum exigantur pro et contra de officio boni judicis ruminentur, confrontentur ac taliter secundum Deum et ejus justitiam legibus regni conforme judicium feratur, parsque praetensa incatta ab impetitione magistratus et actoris eum extradandis absolutionalibus, judicialiter absolvatur.

Et quandoquidem pars pretensa incatta pro certo inaudivisset et revera ex allegatis procuratoris partis adversae animadversisset, quod nonnulli praetensi testes qui non testes, sed delatores duntaxat et accusatores et si fals est dicere satis nefors praetenti criminis, qui ad praestandum testimonium nullatenus admitti possent, super caput praetensae partis incattae jurare velle ideoquae intuitu ejusdem juramenti et subsequentium duarum replicarum reservandaretur reservarendum.

Pro domino magistratus et actoris prioribus universis factis a se allegatis testiumque fassionibus sub predictis numeris 30 et 31mo contentis firmissime inhaerendi et ne ad ungvem quid recedendo, proquae recapitulatis testium fassiones habendo cupit actionatam incattam ex propriis testium fassionibus igni qua actionatorum crimium ream adjudicari, propria nihilominus pro eliciendis complicibus tortura, quam, dum preteret, reservat.

Pro pretensa incattam prioribus suis aequae qua irrefutate relicti inhaerendo, sequentia subnecteret, quod si quidem praeteri incattas mitaveras jus gladii sibi vendicant, nullo privilegia penes quae eandem autoritatem sibi vendicaret juri remonstrasset. Ideo si etiam ex praetensa testium fassione, quaepiam suspicio extorqueri valeret, nihilominus tamen sensu tituli 20 partis tertiae praetensa incatta qua persona mitavera[?], ad torturam poni, haut permittaretur et si casu, quo quod procurator incattae non speraret, torturae etiam subjiceretus, tamen eo in casu ut tanto facilius praesentem casum fisco regio representare valeat, nomina dominorum cojudicium conscribenda et praesenti processui adjicienda, humillime efflagitaret et hoc vel ex ea ratione, quod ex inquisitione sub A. actoris producta, partis pretensae incattae indemnitas ex clarissimi eorundem fassionibus manifesta redderetur, vel vero ex eo quod sensu questioni 8. capituli 6^{ti} Kithonics neminem liceret ex suspitionibus condemnare satisque esset nocentem absolvere, quam innocentem condemnare et in causis criminalibus probationes lucae meridiana clariores exigendas, crimina autem non praesumendam, sed probanda esse, ac ideo si ex praetensa testium suspitione partem praetensam incattam quoquo modo condemnare contingeret, in omnem casum et rei eventum contra singulos dominos conjudices ex praescripto tituli 20^{mi} partem pro allegatae tertiae reservat revindicandi facultatem. Quantum demum concerneret partis praetensae incattae petitam personalem adstantiam ea admitti non potest, siquidem ea non esset sui juris, sed sub fidejussione suorum fidejussorum saereret, ideoque nisi

prius dicti fidejussores ad dandam rationem fidejussionis legaliter citati et evocati fuerint et ipsimet eandem personaliter post convictionem personaliterque statuerent petitum domini magistratus et actoris erit inante. Coeterum et hoc coronide[?] subjungeret, quod dominus magistratus et actoris praetensam incattam pro temporum varietate et diversitate sortilegia et superstitiones comisisse, demoni in ministerio, diabolico artificio hominibus nocere a Deo creatore suo avertendo, demoni juramento mediante sese tradere esseret, quia tamen de munere actoralius eorum neutrum probavit, quod tamen per omnes circumstantias probare tenebatur, sed duntaxat simplici testium fantasiae inhaerendo, quandem simplicem suspicionem, quae tamen in jure locum habere nullatenus potest docere incomperto esset. Quare dum universis suis firmissime inhaereret submittit justo et aequo dominorum judicium trutinio promissa singula ex esse indaganda ruminare, praestolando partis praetensae incattae absolutionem cum generali agendi facultate, sed nec hoc praetermittere vellet, si casu quo, quod incatta non speraret aliqui testes super caput ejusdem jurare vellent, ut iidem testes non secundum lubitum suum, sed secundum formulam per allegantem [– –] prescribendam, idem juramentum corporale deponant.

Pro praetensa incatta esto quidem testes inquisitione magistratuali contentos, sat superque refusasset, nihilominus tamen quia nova disertionis media super venissent virtute quod indemnitas partis praetensae incattae clara redderetur, hinc humillime instat incattam sedi ut pro testibus examinandis juri constenum respirium assignet, quo prohabito indemnitatem suam et delatorum testium sinistram fassionis expositionem remonstraturis esset. In casu vero eo quod procurator incattae speraret, peritum respirium denegaretur, pense praetensa incatta qua judicialiter non exaudita, reservat praesentem casum fisco regio representandi facultatem, producendo attamen praetensae incattae filii instantiam sub litera D. cum reservata generali etiam post mortem praetensae incattae agendi facultatem.

Deliberatum est.

Ob arduitatem negotii aliaque legalia impedimenta redisensionem et decisionem causae presentis in diem tertium proxime affuturi mensis Martii diferri, tantis per autem actionalem incattam sub honesti custodia detinendam decernit.[96]

Anno 1736. die 16. Februarii in oppido Szigeth permutationem officii ductoratus presidio generosi domini Georgii Szent György ut magistratus et actoris.

Ressumpta causa generosi domini Georgii Szent György, praefati oppidi Szigeth et inclitae nobilitatis ductoris uti magistratus et actoris contra et adversus secundi, tertii et quarti ordinis actionatos incattae pro quo quidem domino magistratus et actoris idem procurator, qui in prioribus et cum eadem procuratorias facultate cupit actionales incattarum ad personaliter comparendum. Se seque defendendi judicialiter admoneri qua probalita reservando.

Pro praetensis secundi, tertii et quarti ordinis incattarum, idem procuratorem, qui in praemissis provocando se ad priores suas proportiones iisdem hac quoque vice firmissime inhaeret, et ob non specificationem temporum et locorum quae citata lex decretalis in omnis causa specificanda esse praecepit et quidem in causa sanguinis, quae est valde ardua et cognitu difficilis, magis debet requiri quam in actibus violentalibus non posse huc

adducti jus civile siquidem tenore tituli secundi Prologia Jus Civile sit statutum vel constitutio alicujus civitatis, de modo procedendi in causis civitatensibus. Cum vero hocce oppidum tales constitutiones super omittenda specificatione temporis et loci in similibus arduis causis magistratualibus habere minime dignosceretur, ob hoc nec citatum ab adverso questionem trinnies hac in causa locum habere, quare priora pro repetitis habendo petit. Condescentionem et reservat.

Pro domino magistratus et actoris priora sua pro repetitis habendo, submittit judicio tandemque actionatas incattas ad meritorie agendum judicialiter compelli. Reservando reservat.

Deliberatum est.

Exceptionem non stare et procuratorem incattarum ad meritorie agendam admoneri.

Pro magistratus et actoris et hac lata judiciaria deliberatione contenta et agit grates ut igitur actionatae incattae lato judiciario deliberato se accomodat necessum est, secus ex contumatia reservat sibi petendi facultatem. Reservando reservat.

Pro incattarum hac quoque deliberatione non contemus eandem etiam appelationi substernit vel ex eo: primo quod rationes legales ratione condescensionis in titulum 26. pars secundae Decretum Tripartitum disponet[?] cenariis legibus non fuerint refusatae; secundo quod licet sensu articuli 38. anno 1723. in quibuslibet causis tres legales exceptiones admitti deberent et debuissent. Tamen ubi hactenus partes incattarum suaves duas exceptiones non infirmissent, vel induxissent domini judices easdem partes incattarum causa tenorem citati articuli ad meritorie agendum compelli decrevissent. De quo solemniter protestantur et ubi in his ultimis diebus Bacchanaliorum usque ad Dominicam primam quadragesimae sensu articuli 29. anno 1723. jura silere praeciperentur ob hoc praeternis causae prosecutionem cupiunt in competentiorem terminum diferri. Reservando.

Pro domino magistratus et actoris patet ex providentia triplicis ordinis deliberationum contextu premissas actionatus incattarum super triplicis ordinis exceptione accepisse judiciariam deliberationem nec amplius plures admissi quire igitur ulterius quoquis actionatarum incattarum super vacaneas exceptiones vigore articuli 38. anno 1723. per domini judices referari cupit. Secus ut supra ex contumalia reservat petendi judicium propria pro attactarum incattarum personali adstantia. Reservando reservat.

Deliberatum

Exceptio non staret, agendum admoneri.

Pro incattis hac quoque deliberatione non contentae, eandem etiam appellationi substernunt, quoad actionem seu allegationem vero domini magistratus et actoris negant simpliciter in horrendis ipsis maleficiis ne unguem quid imississe, tanto magis nominem quidem creaturam Dei maligne caesisse, aliquem hominum a statu ventis subvertisse vel interfecisse sortilegio, vel demonis ministerio ipsas fuisse et id genus alia ne in minimo, quid gradu patrasse, nec posse per dominum magistratum et actoris actus levatatenus[?] specificatos contra partes incattarum comprobari. Adeoque reservat reservanda.

Pro domino magistratus et actoris hac quoque deliberatione contentus, agit gratias, in quantum igitur pars adversa, in contra se erectae actionis meritum, qua negativa usus mississet, super eo protestatur, a quo etiam responsione, quam a merito regressum dari nequire, et licet quaestum quoque 4ta capituli 6^{ti} Kithonii immeret, negantem seu per responsionem negativam partem adversam se in actorem offici assolere, sed nec per amplius actori probam incumbere, verum neganti, seu per negationem probam in se assumenti. Quia tamen lex quoque specialis quaestum nimirum 33^{a} capituli 9^{ni} huc concuraret. Ex cuiusquidem questum contextu luculenter constaret magistratum contra malefactores nihil probare, debere ut igitur praemissae a se incitatae questiones 33^{ae} procurator ab adverso accomodet necessum est. Siquidem jam ex productis authenticari testium fassionibus levatatenus contra adversas triplicis ordinis incattarum actionalia docerentur facinora, quod quidem facinorum suorum demerita, proque aliciendis complicibus suis uti levatatenus, petit capita torturae subjici ac tandem vivas igni adjudicati. Reservando reservat.

Pro praetensis incattis ad praemissas domini actoris et magistratus propositiones et quidem: primo quod partem adversam per respersionem negativam actorem efficere debere vellet falcire questione quatra capituli septimi Kithoniale qua solemniter protestari, in qua nulla mentio de similibus haberetur, verum de cato ubi nam debent celebrari attestatio testium videmium, quare hac in parte domino actoris et magistratus citatum questionem 33. capituli 9^{ni} Kithoniis licet secundum eandem dominus magistratus et actoris probare non tenentur, sed quia placuit eidem domino actoris literas inquisitorias ad huc in praeliminaribus producere ob hoc jam, quod prius placuit, alius displicere nequiret, et quia actio domini magistratus et actoris fundaretur in legibus Sancti Stephani regis et quidem ejusdem capituli 31. et 32. quod quidem capitulum 31. sonaret de strigibus, quam legem tollit lex Colomani regis capitulum 57. ubi praecipitur, quod de strigis ne quidem quaestio fiat. Ad eoque citata lex capituli 31. Stephani regis, tanquam sublata pro validare duci nequit, quantum vero ad citatum capitulum 32. sancti Stephani, quod sonat de maleficis veneficis et sortilegis, tam sensu Luaeminis quartae capituli 6^{ti} Kithonicus, quam articuli 27. anno 1729. siquidem actori incumberet proba juxta propositam suam actionem domino actoris et magistratus qui jam probam in se assumsit est probandum. Secundum tenorem citata legis ex praesentis secundi, tertii, et quatri ordinis incattarum quaequalem creaturam Dei destruere, quem vel qualenium hominum a statumine subvertere vel interficere ausa sit vel usas sortilegio ipsas vidissent, vel invenissent, sed nullibi in tota inquisitione domini actoris et magistratus ut vel secundi, vel tertii, vel quatri ordinis incattarum talia enormia facitura patrassent inveniri et edoceri possunt. Licet clarentur in eadem inquisitione plures quam 75 testes, sed de rebus surrendis[!] actione et levata tenus specificatis contra easdem triplicis ordinis incattarum in iisdem ne verbum quidem tanto magis ocularus testis inveniri quiret.

Contra secundi ordinis fatentur, quidem audivisse simpliciter, quod esset striga vel saga, sed nulla adhibita legali ratione, testes circiter 15 verum ex iisdem, qui nihil contra eandem incattam sciant. Claritur testes circiter 55 non secus contra tertii ordinis, qui aliquo ex simplici auditu faterentur claretur testes circiter 20 qui vero nihil scirent. Testes circiter 52 contra quatri ordinis incattam vero audio nullo fundamento salcita fatentes

circiter 19 qui vero nihil scire faterentur, testes circiter 56, quarum singularum fassionum in judicio locus dari nequit. Si enim titulus 27. pars secundae Decreti Tripartiti simplici auditui locus non debet dari, de reliquis vero nihil scire fatentibus. Siquidem nihili nulla sunt accidentia nullaque proprietates adeoque istet[?] omnes testes, qui sunt, nimirum 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13. et singulis aliis testes ex praemissis rationibus in iisdem literis inquisitionis consenti reficiendi sunt et esto respectu secundi ordinis incatta testis 24 fieremo[?] sum quod sic saga, sed ubi nullam rationem assignet suae dictionis ob hoc nullius protest esse firmitatis. Quo ad vero testis 42 de eadem secundi ordinis dicunt, quod viderit eandem incattam tribus noctibus invasisse et vexillum perivisse, eandem incattam pagno percississe, annulum ex digito ejusdem incattam accepisse et ob certamen cum eandem incattam et aliis patratum, ex ire et nuribus ejusdem fatentis valde ornorum emanasset, nec pro reali alue possunt reputari, sed phantasia aut imaginatione ea abundatione vel corruptione aut perturbatione cursus sanguinis prenominata[?] quae quidem sanguinis corrupti vel turbati effectus potuit infundere neminis fatentis aliquem persuasionem ac similem imaginationem, quod ut pro vere et reali visione admitti possit, nec natura, nec rationi conformi esse videmus. Siquidem alias etiam in somniis et imaginationibus luminentales apparentiae solent occurrere, quae realiter in rerum natura non inveniuntur recidisse. Proinde ubi idem 42. testis fateretur vexatione ista cum 53. teste pernoctusse, idem 53. vero fateretur aliam praeter combustum non cognovisse, quam testis 42. foris stantem vidisse fassus esset. Si corporalibus suis oculis vidisset mulieres ad ipsos ingressos, et quidem eandem secundi ordinis incatta magis cognovisset et advertisset praesentem fuisse quam combustam, sed dum eandem incattam nihil specifice fateri videatur. Cum alius etiam ista occasione qua 42. testis alteratione laborabat testis 53. rundum[?] erat legitimae aetatis, nec dum authenticatus pro legali proba minime asumi quiret. Nec fassionem testis 42. ob rationes praemissas stare posse.

Secus etiam si claro minime tamen concesso, ejusdem fassio pro verosimili etiam reputaremi quae neutiquam admitti potest, unus testis pro nullo solet reputari per consequens aliorum etiam testium ex eodem fundamento errandum O reae fassiones locum habere nequerunt. Non secus et fassio testis 76. qui similiter ob intrinsecam sui temperamenti alterationem imaginabatur vidisse formam mulierum et foris et in domo quas si realiter vidisset, vidissent etiam alii studiosi qui penes cum testem eadem occasione praesentes erant. Ergo nec ejus fassio fidedigna est reputanda, respectu tertii ordinis incattam etiam quoad fassionem 76. testis idem est scutiendum. Et licet testis iste fateremo scire pro certo eam, quod fidem ipsius destruxisset et aliud mali ipsi intulisset. Sed hoc idem testis cum nullo alio teste vel aliquo signosquio[?] saltem suspicio, vel praesumtio concipi posset probare valeret et ob hoc ejusdem quoque fassio valida esse nequit.

Nec fassio testis 16[i] tanquam ex auditae formusa, alias etiam contra eandem incattam mense et corpore constantem talia dicendo qua naturae convenientes esse minime possunt, quod nimirum eadem incattam in formam canis se transfigurasset et quod mures formasset, quae nullus testium vidit adeoque illa singula. Tanquam a nemine visa a jure rejicienda sunt, et respectu quam in ordinis incate licet et quodam audim simplici faterentur, quod eandem incattam sex mensem penes se inter tenuisset, et quod pedes consortis distinctae domini Gregorii Toth destruxisset, quae etiam eadem incattam negat.

Immo idem quatri ordinis incatti literis inquisitoriis numero decimo signanter ad authenticandum productis in contrarium probat respectu singularum contra eandem factarum propriarum et accusationum penitur idemnavit esse[?]. Non secus etiam secundi ordinis incattae literis inquisitorias numero 12. signatis jam etiam authenticaries probat suam indemnitatem parisco formine et tertii ordinis incattae literis inquisitoriis numero 14. signantis authenticandis, ex quibus clare elucesceret tanquam fassionibus vicinorum et cohabitatorum singularum triplicis ordinis incattarum, qui proxime cum iisdem habitantes et conversantes, vel una, vel alia ocasione perscisissent et animadvertissent, si praefatae triplicis ordinis incattae vel sortilegiis, vel daemonis ministerio usae fuissent, sed quia in similibus surrendis Deo et hominibus abominandis aeribus se se non imisserint, sed nec aliquod signum probabile et clarum quo saltem aliqua conjectura ratione praemissarum contra easdem incattam concipi possit adduci et produci nequiverit, ea per unicum quidem testem et proinde sensu titulus 29. pars secundae Decreti Tripartiti siquidem attestationes duorum vel trium vicinorum plus valerent et ponderassent quam viginti aliarum conprovincialium rumore degeniam, qui quidem vicini cum nihil cerri ratione nequirum actionetenus declaratarum nihilum scire contessi si sint, sicut verisimilius est etiam fassiones ad indemnitatem paritum incattarum admitere, quam duorum vel trium ex maturine sui temperamenti intrinsecus permanari imaginatione fuerint fassiones, quae uti jam triam praemissis rationibus legibus sunt invalidare. Adeoque et ad convintionem seu condemnationem praetensarum incattarum sunt plane invalidae et nullius firmitatis ac ob hoc etiam seponende invalidaris itaque refractaris, quam legibus, tam rationibus taliter testium contra patres incattarum factis falsionibus demonstravisque suis indemnitatibus, eandem incattarum non ut ternirae subjiciundae censeri. Imo nec suspicioni obnoxiae esse videretur tanto magis ad condemnationem dignae minime possunt reputari. Adeoque ab impetitione domini magistratus et actoris et actione sese peritus absolvandus cupiunt pronunciari. Reservando reservat.

Pro domino magistratus et actoris siquidem ex productis numeris 30. et 31. ac in ibi contentem fassionibus constaret aperte actionatus secundi, tertii et quarti ordinis incattarum per locorum et temporem varietate diversis in locis actionaliter declarata facinora per artes suas magicas exercuisse. Ex quibus quidem testium fassionibus vi quaestionis 7^{mae} capituli 6^{ti} Kithonics non simplex suspicio, tantum aut gravis praesumti probatur, verum veritas luce meridiana clarior. In 6te siquidem duorum aut hinc consistur omne verbum juriae, vi quaestioni 8^{vae} capituli 6^{ti} torturae subjiciendis ac tandem vivas igni adjudicandus quod petiret. Reservando reservat.

Pro incattis protestatur solemniter super praemissis suis responsionibus, contra testium fassiones, tam legibus, quam rationibus fundatis objectionibus per procuratorem domini magistratus et actoris irrefusare relictis. Si quidem uti jam declaratum est ne suspicio quidem sensu quaestionis 7. capituli 6^{ti} Kitonics contra easdem incattas vel antecedentibus, vel concomitantibus signis ad magicam vel diabolicam artem spectantibus, vel solum uno aut alio ocularo teste potuit adoceri tanto magis gravis praesumptio et veritus luce meridiana clarior ex illis fassionibus erui non potest. Et cum domino actoris incumbat proba placeat declarare saltum respectu suspicionis aliqua signa vel antecedentia, vel consequentia non declarando, vero evenit clare easdem incattas ne suspicioni quidem obnoxios esse. Cum aliunde etiam testium vicinorum et proxime partibus incattarum de-

gemium fassiones duorum vel trium tanto magis plurium ira negotio actione tenus declarare, quibus magis constare deberet contra partes incattarum nihil scire fatemium[?] plus debeant ponderare, quam testium tenorium ex conscenata solum fatentium. Quare dum ne signa quidem aliqua clare contra partes incattarum declarari et animadverti potuerint, eadem incattarum nec suspicioni, eo magis torturae subjiciendae sunt, adeoque ab omni actione et inquisitione domini magistratus et actoris tanquam in causa qua accusatae sunt hucce penitus innocentes et indemnis cupiunt simpliciter absolvi.

Deliberatum est

Ruminatis tam ex parte magistratus quam et quadruplicis ordinis incattarum in medium adductis rationibus, legibus, probis et documenti ex fassionibus testium in productis sub numero 30mo et 31^{o} contentorum, signanter intuitu Annae Komaromy, Sophiae Kelemen et Sophiae Péter, luce meridiana clariora testimonia prodirent easdem Dei creatoris et salutis propriae immemores artibus diabolicis et magicis usas fuisse, hominibusque et pecoribus, per talis modi damnatas artes nocuisse, quibus fassionibus non exiguum pondus adderet confessio combustae Annae Kovács in qua usque ad finem vitae in ipso etiam articulo mortis perseveravit actionales triplicis ordini incattae una secum promissas Divinis et humanis legibus damnatas artes exercuisse affirmans ea propter pro repetitas Annam Komáromy, Sophiam Kelemen et Sophiam Peter, quia per eliciendis complicibus et perpetratis pluribus facinorosis actibus, torturae, vivas igne cremendas. Quarti vero indines[?] incattam Palanam Orosz ex rationibus et motivis praesenti sedi notis usque ulteriorem decisionem in vinculis detinendam judicialiter ad inventum est.

Pro praetensa incatta lata finali et convictiva sententia minus contentus, pro majori et uberiori revisione ad discussione sensu articuli 74^{ti} 1723. ad suum competens forum appellat. In casu non admissae apellatae, humillime instat, quatenus adjudicatam torturam et igne vivam cremendam incattam sententiam inclyta sedes mitigare non dedignetur et ob respectam tam filii, quam vero amicorum quam plurimorum potius gladio feriendam expostquam sepeliendam sententiam applacidari.

Pro domino magistratus et actorius lata judiciaria deliberatione, quam legibus regni congrua reponit grates cupitque executioni vigore lati judicii demandari, quantum vero ad interpositam convietae[97] partis procuratoris respectu interpositae apellatae petitionem attineret, eandem admissi, nequam posse, siquidem praesens inclytam forem jure gladii gauderet a quo etiam foro qua jure gladii gaudente, appellatae admitti nequit. Sed nec quidem mitigari sententiam quire: primo ex ratione, quo semel latam sententiam immutari non posse, secundo quia tali sententia agravatae personae visceribus terrae inhumari nequit. Reservat.

Pro incatta etiam secundi et tertii ordinis lata convictiva deliberatione minime contentae, pro maiori aequae appellata, vel ex eo quod partem secundae dominae incattae nullus testium accusatorum ad caput earundem juraverit, ratione cuius petient meliorationem deliberationis.

Pro incatta reccurrit ad gratiam inclytae sedis instatque ut supra.

Pro domino magistratus et actoris pro allegata sua recapitulat, respectu singularum convietarum incattarum.

Deliberatum est.

Citatis ex parte triplicis ordinis incattis titulum 32. pars secundi et articulo 74. 1723. ad casum et causam praesentem criminalem minus aplicabilibus existentibus, apellatam admitti non posse, nequam latam sententiam immunitari valere.

XII.

1736. március 6., Máramarossziget

JEGYZET ÖZVEGY KÓSA GYÖRGYNÉ KÉNYSZERVALLATÁSÁRÓL

AZ IRAT: B: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 189. sz., 1b. p.

Interogatorium (die 6. Martii 1736.)

1. Vagyon-e, volt-e valami szövetsége az ördöggel, mi formában? Valld meg, hogy te is boszorkány vagy!
2. Mikor volt és hol volt?
3. Volt-e valaki jelen? Kiket vesztett meg név szerént, úgy, hogy marhájoknak ártott?
4. Micsoda helyen vesztettél?
5. Mikor és micsoda üdűben?
6. Voltál-e a Timár István cserzőjében, és kikkel voltál?
7. Mezért és Vásárhellyit ki vesztette meg, úgy másnak kinek ártottatok mestersége-tekkel?
8. Ha kiket megvesztettél, tudsz-é valami orvosságát?
9. Valakiket tanítottál-e azon mesterségre, és kiket?
10. Minap a Scholában ott voltatok-é, ti csaptátok-é a földhöz a deákot?
11. Ki marháját vesztettétek meg, varázsoltátok meg? Miért?
12. Kicsodák név szerint a boszorkányok itt Szigeten és más helyeken?
13. Hát már most kire hattad mesterségedet?
14. Demeter Jánosnét ti eskettétek meg és jártatok rá, és micsoda italt adtatok néki üvegbe?

Fassiones Annae Komáromi, relicta condam Georgii Kósa de Sziget torturate subjectae die 6. mensis Martii 1736.

Primo: Nagy Ilonától hallotta, hogy Bertalan Mihályné boszorkány.

Secundo: Hallotta, hogy Kodormánné hazakerítette a vejit. Péter Györgynétűl hallotta mint bolondságot. Plura fateri non fassis.

1 Címzés a hátlapon.
2 Címzés a hátlapon.
3 Széljegyzet: „authenticatus."
4 Széljegyzet: „authenticatus."
5 Széljegyzet: „Revocat in ea parte hogy a mássát kérte volna."
6 Az ötödik tanú vallomása ettől a szótól kezdve hullámos és átlós vonallal át van húzva.
7 Széljegyzet: „authenticatus."
8 A *descânta* román szó magyarul ráolvasást, igézést is jelent.
9 Széljegyzet: „authenticata."
10 Széljegyzet: „authenticatus."
11 Másfél sornyi írás teljesen elmosódott, olvashatatlan.
12 Széljegyzetben: „jam sunt adscriptae." A vallomás teljes szövege jelen tanúvallomásoktól elkülönülve maradt fenn. Ezt a rövid azonosító szöveggel együtt közöljük.
13 Széljegyzet: „authenticatus."
14 Széljegyzet: „authenticata."
15 Széljegyzet: „authenticata."
16 Széljegyzet: „authenticata."
17 Széljegyzet: „authenticata."
18 Széljegyzet: „authenticata." A bejegyzéssel egy időben ugyanazon személy írta a 23. tanú vallomásának befejező részét.
19 Széljegyzet: „authenticata." A széljegyzet írója e tanú vallomásának befejező részét különálló papírszeletre jegyezte.
20 Az 1717-es tatár betörésre és pusztításra történik utalás.
21 Széljegyzet: „authenticatus."
22 Széljegyzet: „authenticatus."
23 Széljegyzet: „authenticata."
24 Széljegyzet: „authenticata."
25 Széljegyzet: „authenticata."
26 Széljegyzet: „authenticata."
27 Széljegyzet: „authenticata."
28 Széljegyzet: „authenticatus."
29 Mindhárom név után egy-egy, piros viaszból készült gyűrűspecsét található.
30 Egybefűzve az előző 41. tanúvallomás, minden magyarázat nélkül, következnek a 42–79-es tanúk vallomásai. Ezek közül a 42. tanú ugyanaz a Kóródi András, akinek a vallomásával az előző, 11-es számú szöveg kapcsán az 51. sorszámnál találkoztunk. A két szöveg teljesen megegyezik. Kivételt képez jelen vizsgálat 42-es tanúvallomásának utolsó kilenc sora, amelyek a 11-es számú szövegben 54. szám alatt található Pusztai Bálintné szájába vannak adva. Jelen vizsgálatunk 43. tanúvallomását sem közöljük. Az itt szereplő Szanyi Ferencné Balás Maris egész vallomása a 11-es számú szöveg 26-os számú tanújával azonos. A hivatkozási szövegek jelzete Fasc. 16, 46. sz.
31 Széljegyzet: „authenticata."
32 A vallomás helyén a lap üresen maradt.
33 A szóban forgó tanú megegyezik a 11-es számú szövegben 56-os szám alatt kihallgatott személlyel, akinek a vallomása tartalmilag azonos.
34 Széljegyzet: „authenticata."
35 Széljegyzet: „authenticata."
36 „Ludiszium", valószínűleg ekkor már kevésbé vagy csak a németség körében gyakorolt házaló dramatikus játék.

37 Széljegyzet: „authenticata."
38 A következő mondat a lapszélen olvasható.
39 Széljegyzet: „authenticatus."
40 Széljegyzet: „authenticata."
41 A családnév olvashatatlan.
42 Széljegyzet: „authenticatus."
43 Széljegyzet: „authenticata." „Kósa György szájából hallotta."
44 Hullámos vonallal lehúzva: „tudja hogy a Feketéné leánya hozzám." A vallomás további része hiányzik.
45 Széljegyzet: „authenticata."
46 Széljegyzet: „authenticata."
47 Széljegyzet: „authenticata."
48 A vallomás ezt követő része egy külön laprész betoldásában olvasható.
49 Széljegyzet: „authenticatas."
50 Széljegyzet: „authenticata."
51 Széljegyzet: „authenticata."
52 Széljegyzet: „authenticata."
53 Az állítmány hiányzik.
54 Széljegyzet: „authenticata."
55 Mindkét név után egy-egy gyűrűspecsét látható.
56 Ezen szöveg, valamint a 2., 3., 4., 7., 8., 9., 10., 12., 13., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21., 23., 24., 27. és 28. tanúk vallomásának széljegyzetében „authenticata", illetve „authenticatus" megjegyzés olvasható.
57 A tanú neve a következő 6-os számnál is szerepel. Vallomását ott rögzítették.
58 A tanú neve a következő 8-as számnál is szerepel, vallomása ott olvasható.
59 Mindkét név alatt egy-egy piros gyűrűspecsét látható.
60 Valószínűleg a vízpróba sajátos helyi terminusa: „permergitalis inquisitio."
61 Széljegyzet: „authenticatus."
62 Széljegyzet: „authenticata."
63 Széljegyzet: „authenticata."
64 Széljegyzet: „authenticata."
65 Széljegyzet: „authenticata."
66 Széljegyzet: „authenticata."
67 Széljegyzet: „authenticata."
68 Széljegyzet: „authenticata."
69 Széljegyzet: „authenticatus."
70 Széljegyzet: „authenticatus."
71 Széljegyzet: „authenticata."
72 Széljegyzet: „authenticatus."
73 Széljegyzet: „authenticatus."
74 Széljegyzet: „authenticatus."
75 Széljegyzet: „authenticata."
76 Széljegyzet: „authenticatus."
77 Széljegyzet: „authenticatus."
78 Széljegyzet: „authenticata."
79 Széljegyzet: „authenticata."
80 Széljegyzet: „authenticata."
81 Széljegyzet: „authenticatus."
82 Széljegyzet: „authenticatus."

83 Széljegyzet: „authenticata."
84 Széljegyzet: „authenticata."
85 Széljegyzet: „authenticata."
86 Széljegyzet: „authenticatus."
87 Mindkét név után egy-egy gyűrűspecsét látható.
88 Mind a hat aláírás után egy-egy gyűrűspecsét látható.
89 Kósa György özvegyének ügye itt különválik. Perének folytatására 1736. február 16-án került sor, melyről külön jegyzőkönyvet vezettek. Ezt a megfelelő helyen iktatjuk be.
90 A kéziratban az egész mondatot bekeretezték.
91 Ezt követően Kósa Györgyné elkülönített periratait iktatjuk be. A másik három vádlott pere az ítélethirdetés előtt Kósáné irataival is kiegészül.
92 Kósáné védelme megkérdőjelezi a szigeti nemesi közönség törvényszékének pallosjogát. Az erről szóló hosszas fejtegetések közlése itt mellőzhető.
93 Itt és a továbbiakban a dőlt betűvel kiemelt szavak a kéziratban aláhúzva láthatók.
94 A vád érvelése itt megszakad, és a védő viszontválaszának első része (legkevesebb négy lapterjedelem) is hiányzik.
95 Egy név olvashatatlan.
96 Kósáné különálló pere, úgy tűnik, ezzel véget ért. Személyével a következőkben a másod-, harmad- és negyedrendű vádlottak perének végítélkezésénél találkozunk.
97 Jelentése nem tisztázott.

13.

[1738. október 16. után, Máramarossziget]

A CSALÁSSAL, BABONASÁGGAL ÉS BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT MÁRAMAROSSZIGETI KODORMÁNYNÉ ELLENI VIZSGÁLAT

AZ IRAT: B: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 197. sz., 1–4. p.

Pro parte et ad requisitionem reverendissimi ac clarissimi domini Stephani Diószegi, illustris Gymnasii Szigethiensis professoris penes sigillum domini ordinarii vice comitis inclyti comitatus Maramarosiensis, Francisci quippe Szegedi, juxta perrecta nobis eo utri ut sequitur peregimus collateralem inquisitionem:

De eo utrum

1. Tudja-é, látta, hallotta-e a tanú, hogy tisztelt Diószegi István szigeti professor uram őkegyelme ezen folyó 1738-dik esztendőben Mindszentek havának circiter 16. napján született gyermekét, amikor született, vele és szülő édesanyjával dajkálkodó s forgolódó öregasszony, vagyis bába, Kodormányné nevű, annak rendi szerint ki nem kiáltotta, hallatos szóval ki nem mondotta sem egyszer, sem másszor, hogy a született gyermek leány, nem pedig férfi.

2. Tudja-e, látta-e, hallotta-e a tanú, hogy az idő alatt, míg a gyermek meg nem kereszteltetett, az született gyermek nézésére és annak látogatására ment emberek előtt az említett öregasszony rejtegetvén hasra fordította, s úgy titkolta, hogy észre ne vegyék micsodás, nem férfiú vagy leány?

3. Tudja-e, látta-e, hallotta-e a tanú, hogy egyszer is, másszor is menvén oda tisztelt Diószegi István szigeti professor uram házához férfiak, a megnevezett öregasszony a süvegét kapdosván azt mondotta: – Jó lesz ez, ilyen kell a mi fiunknak?

4. Tudja-e, látta-e, hallotta-e a tanú, hogy sokszor említett Kodormánné nevű öregaszszony itt Szigeten nem jóféle asszonynak, hanem Isten törvényével ellenkező babonás, tudományos és varázslónak tartatott, amellett is a városbúl proscribáltatott volt és mostanáig csak úgy véletlenül vetődött ide?

5. Varázslása, titkos tudománya vagy boszorkánysága felől megírt Kodormánynénak, mellyel valakiket és kiket amikor megrontott volna, vagy vesztésbűl meggyógyított volna? Mit tud a tanú, circumstantialiter vallja meg a tanú!

6. A fenn megírt punctumokon kívül titulált Diószegi István uram gyermekének, mind születésének, mind kereszteltetésének alkalmatosságával véghez ment, ezen dologhoz tartozó minden dolgokrúl bővebben mit tud referálni a tanú, circumstantialiter vallja meg hiti után!

Fassiones testium

Prima testis nobila Elisabetha Hidasi, relicta vidua quondam egregii domini Michaeli Ernyei[1] annorum circiter 47, jurata, examinata, fatetur: Ad primum hogy a született gyermek fiú, kikiáltotta, és azt mondotta, hogy ennek kard kell! Ad secundum szemeivel látta, hogy a gyermeket a bába hasra fordította és eltitkolta, hogy leány vagy fiú legyen. Ad tertium affirmative fatetur tertium deutri punctum, sőt a gróf úrfiaktól is kívánt süvegváltságot, keresztelés után, úgy viceispán úrtól is. Ad quartum hallotta Kádár Andrástól és Talyigás Györgynétől, hogy Mező Madarászon megégettetett volna, de kakas képibe szabadult meg a tűz alól. Ad quintum fatetur nihil. Ad sextum: a kisdednek születésének alkalmatosságával mint anya, a fátens egyfelől maga tartván a kisdednek anyát, ezt mondotta: – Te, lám bizony leány ez, hogy ilyen bágyadt? Melyre felelte a bába: – Ennek bizony kard kell! Ennekfelette hirdetvén mások előtt a bába, hogy a fiú névre kereszteltetett kisded nem fiú, hanem leány, pirongatta a fátens, hogy miért hirdeti azt? Melyre így vallja meg a keresztelés után ötödnappal a bába, hogy bizony leány az.

[...][2]

3. testis nobilisa Maria Székely, egregii Stephani Nagy conthorales, annorum circiter 26, jurata, examinata, fatetur. Ad primum nihil. Ad secundum: hívatván tisztelt professorné asszonya maga szolgálója által a fátenst, aki is így hívta a fatenst: – Jöjjön elő kegyelmed, szoptassa meg a mi fiunkat, mert erősen sír! Mely általmenvén, tudja s látta, hogy a bába előtte nem titkolta s nem rejtegette, sőt ő maga a bába adta bépólálva a kezébe. Ad tertium nihil. Ad quartum nihil. Ad quintum: semmi varázslását és egyéb oly vétkes mesterségét nem hallotta s nem tudja. Sőt azt tudom inkább, hogy sok becsületes emberek adhibeálták hasonló szolgálatra. Ad sextum sicut precedens testis, hoc addito: kérdezvén a fátens tisztelt professor uram szolgálójától: – Mitek vagyon?, azt felelte: – Nem tudom én bizony, micsoda! Hanem tisztelt professor uram ezt mondja: – De tudod, micsoda! Józsefnek kell ezt keresztelni! A bábától is hallottam, hogy ezt mondotta légyen: – Nem szükség volt nékem mondanom és kikiáltanom, mivel magok a szülék mellette voltak a kisdednek ötödmagokkal.

[...][3]

13. testis Marian Buer, annorum circiter 45, citatus, juratus, examinatus, ad primum, secundum, tertium, quartum et quintum fatetur. A professor uram parancsolatjából elmenvén a tömlöctartóval, Sinka Sigmonddal, hogy Kodormánynét vigyék a tömlecbe, mellette és nála lévő portékáit elszedvén, úgy mint tőcskéket, selymeket, gyolcsocskákat és egynéhány pénzecskét, melyeket a pénzen kívül mindjárt tisztelt professor uram parancsolatjából a tűzbe hányt, a pénzét a tömlöctartó elvévén. Semmit egyebet iránta nem látott, sem ott, sem a tömlöcbe, amely valami boszorkányságra célozna. Ad sextum nihil.

[...][4]

1 A szóban forgó tanú férje 1735-ben a szigeti nemesség hadnagyi tisztségét viselte.

2 A témánkat érintő 4. és 5. kérdésre egy tanú nem felel.

3 Témánkat illetően kilenc tanú semmit sem vall.
4 Témánkat illetően három tanú semmit sem vall. A vizsgálat lezárásáról és a gyanúsított későbbi sorsáról nincsenek iratok.

14.

1739. április 18. és május 27., Máramarossziget

A BOSZORKÁNYSÁGGAL ÉS VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT BOER MAJORÁNNÉ RAKOS TETYÁNA PERÉNEK IRATAI

I.

1739. április 18. és május 27., Máramarossziget

A SZEGEDI FERENC MÁRAMAROS VÁRMEGYEI ALISPÁN ÁLTAL KEZDEMÉNYEZETT TANÚKIHALLGATÁS

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Máramarosi nemesi családok 361. sz., 1–2. p.

Inquisitio magistratualis

Pro parte et ad legitimam incliti magistratus Maramarosiensis penes judiciariam spectabilis ac generosi domini Francisci Szegedi, ordinarii vice comitis comissionem, anno 1739. die 18va Aprilis in oppido Szigeth, prefato inclyti comitati adjacente habita juxta de eo utri punctis nobis porrecta sequenti ordine celebrata.

De eo utrum

1mo Ezen tekintetes nemes Máramaros vármegyében Szigeth nevű oppidumban lakó Rakos Tetyána, Boer Majorán feleségének minemű boszorkányságát, ördöggel való társalkodását tudja, látta és hallotta a tanú?

2do Tudja-é, látta-é, hallotta-é a tanú az elmúlt napokban, midőn Boer Majorán megfogattatván nemes vármegye tömlöcében tétetett volna, nevezett Rakis Tetyána nevű felesége, ordinarius viceispán, tekintetes nemzetes Szegedi Ferenc úr őkegyelme házánál, sőt bent a házban, minemű boszorkányságra célzó ördögi mesterségeket cselekedett légyen?

3tio Az említett boszorkány asszonyembernek Szigethen lévő házában minemű ördögi és boszorkányi mesterségeket, boszorkányos eszközöket szekrencében tanált, látott és szemlélt a tanú?

4to Tudja-é, hallotta-é a tanú, hogy az említett Rakis Tetyána nevű asszony, ördögi boszorkányos mesterségével, cselekedetével, valakit ezen városban vagy másutt valahol, megvesztett, megrontott volna?

5to Tudja-é, hallotta-é a tanú, midőn ezelőtt egy tudákos, Borsa Ilona nevű asszony itten járt, mit mondott a város piacán Rakis Tetyánának, nemde nem azt-é, hogy Tetyána lábán lévő sebet akkor csinálta maga magának, amikor a boszorkányságot tanulta és kezdette?

6to Hát a csonka kezű leánnyal, ugyana város piacán levő boltok megett mit beszéllett, mit végzett Rakis Tetyána, és mire tanította a csonka kezű leányt, vallja meg hite után!

7mo Ezen dolgokban kit tud a tanú jobb tanút lenni, ki házához járt, kivel conversaltatott Rakis Tetjána?

Sequuntur fassiones testium

1mus testis Franciscus Bányai, nobilis et inclyti nobilitatis Szigethiensis ductor primarius, annorum circiter 67, legitime citatus, juratus, examinatus, fatentur: Ad primum nihil. Ad secundum tudja, mert látta szemeivel, hogy midőn Boer Majorán megfogatott és a nemes vármegye tömlöcében tétetett volna, a felesége, Rakis Tetyána, ordinarius viceispány, tekintetes nemzetes Szegedi Ferenc úr házához menvén, ott valami fekete port hintett el. Ad 3tium tudja bizonyosan és nyilván vallja a fatens, mert a lakatossal együtt menvén el ezen Rakis Tegyána házához, ládáját megnyitotta és ládájában, házában és padján, holmi boszorkányi mesterségét találta, elvitte, és most is actum pecsét alatt a fatensnél vadnak. Ad 4tum nihil. Ad 5tum hallotta Vajda Pálnétól a fatens, hogy kérdette volna Tetyána Borsai Ilonától a piacon, hogy micsoda nagy seb vagyon a lábán, vagy kísz azt meggyógyítani? Melyre felelte volna Borsai Ilona: miért kérdezed tőlem, hiszen tudod, mert magadon tanultad a boszorkányságot és azon tanultad. Ad 6tum hallotta, hogy Oláh Erzsók beszéllette azt, hogy mondotta volna Rakis Tetyána a csonka kezű leánynak a boltok között, hogy készülj az éjszaka, mert el kell mennünk! Melyre mondotta a csonka kezű leány, hogy én nem mehetek, mert rosszul vagyok! Ő azt mondotta nékie, hogy: – Fejj meg egy fekete tehenet és mosdjál meg tejével, semmi bajod nem lész, és elmehetünk! Ad 7tum tudja, hogy járt a Berthalan Mihály házához és beszélt a feleségével, Szilágyi Erzsébettel mindenkor.

2dus testis Michael Kigyós, nobilis, inclyti nobilitatis Szigethiensis jurassor, annorum circiter 50, legitime citatus, juratus, examinatus, fatetur: Ad 1mum nihil. Ad 2dum tudja, mert látta szemeivel, hogy amikor megfogattatott Boer Majorán, a felesége, Rakos Tetyána a fatenssel együtt ment tekintetes nemzetes viceispán Szegedi Ferenc úr házába férje szabadulása iránt és ott elhintve volt valami fekete szénből való por, melyet is ezen fatens seprett öszve, és nem más cselekedte, hanem ő maga, Tetyána, mivel a kesztyűben vala efféle por, kitől is a keze fekete volt bokáig. Ad 3tium tudja bizonyosan, hogy a lakatost hívatta hadnagy uram, és a ládáját megnyittatta, és holmi egyet-mást találván benne, hadnagy uram a maga házához vitette, de mire valók, nem tudja. Ad 4tum nihil. Ad 5tum nihil, nisi hallotta azt, hogy Borsai Ilona valami tudákos asszony lett volna. Ad 6tum hallotta néhai Fogarasi Mihály úrnak a szájából, hogy mondotta volna azon csonka kezű leánynak: – Te

boszorkány, menj el, mert tudod-é, hogy te boszorkány vagy, mert Bikszádról mi formán jöttél el! Ad 7tum tudja, hogy legtöbbet járt Bertalanné asszonyom házához.

3tia testis Maria Tecsi, consors Pauli Vajda, nobilis de Szigeth, annorum circiter 50, legitime citata, jurata, examinata, fatetur: Ad 1mum nihil. Ad 2dum hallotta, hogy valami boszorkányságra való port hintett volna Rakis Tetyána a viceispán uram házában. Ad 3tium nihil, nisi audita refert. Ad 4tum nihil. Ad 5tum hallotta füleivel ezen fátens, hogy Borsai Ilonától kérdezte volna Rakis Tetyána, ezt mondván: – Mi lelte az én lábamat? Arra megriasztotta Borsai Ilona Tetyánát, ezt mondván: – Mit kérdezed te éntőlem? Azután egymásnak semmit nem szólottak, hanem ezen fátens kérdezte tőle: – Talán sebes a lábad? Kire mondotta Borsai Ilona: – Nem sebes, csak kék, veres és dagadt. Ad 6tum nihil. Ad 7tum hallotta, hogy Bertalannéhoz járt és vele conversalodott.[1]

4ta testis Elisabeth Olah, consors Johannis Szatmári, annorum circiter 38. Legitime citata, jurata, examinata, fatetur: Ad primum nihil. Ad 2dum hallotta, hogy viceispán uram házába hintett volna Rakis Tetyána valamit. Ad 3tium nihil, ad 4tum nihil, ad 5tum nihil. Ad 6tum hallotta, hogy Rakis Tetyána ezelőtt egynéhány esztendőkkel híjta magával a csonka kezű leányt, a leány azt mondotta, hogy nem megyen, mert rosszul vagyon. Ad 7tum: Birtalannéhoz járt legtöbbet.

5tus testis Johannes Püspöki, annorum circiter 26, legitime citatus, juratus, examinatus, fatetur: Ad 1mum nihil. Ad 2dum: tudja bizonyosan, hogy Rákis Tetyána hintett viceispán uram házánál valami fekete port, mivel azutána a kesztyűben is találtatott azon por és a keze is fekete volt a portól. Ad 3tius: amicsoda mesterségeket az házánál találtak, most is hadnagy uram házánál vadnak pecsét alatt. Ad 4tum, 5tum, 6tum és 7tum nihil.

6ta testis Juditha Kis, consors Stefani Váradi, nobilis de Szigeth, annorum circiter 60, legitime citata, jurata, examinata, fatetur: Ad 1mum nihil. Ad 2dum: hallotta másoktól, hogy Rakis Tetyána hintett volna az úr, viceispán úr házában valami fekete port. De coeterum nihil, nisi ad 7tum tudja, mert látta, hogy conversalodott Birtalannéval és oda jár.

7ima testis Elisabetha Pribék, consors Johannis Hatvani, nobilis de Sigheth, annorum circiter 42, jurata, examinata, fatetur: Ad 1mum nihil. Ad 2dum: hallotta, hogy valamit Rakis Tegyana hintett volna viceispán úrnak házában. Ad 3tius: hallotta a leánytól, Marikától, hogy nevetve beszéllette volna, hogy őnála semmit nem találtak, csak valami szenteltvizet és embercsontot, akit tartott az anyja szemfájástól. Ad 4tum, 5tum, 6tum nihil. Ad 7imum: legtöbbet társalkodott Birtalannéval és oda járt.

8va testis Elisabetha Szanyi, Pauli condam Hatvani relicta vidua, annorum circiter 42, legitime citata, jurata, examinata, fatetur:

Ad 1mum nihil. Ad 2dum: hallotta, hogy viceispán úr házában hintett volna Rakis Tetyana valamit. Ad 3ium hallotta, hogy hadnagy úr valami portékát szedett el tőle, de miket, nem tudja. Ad 4tum, 5tum és 6tum nihil. Ad 7tum: tudja, hogy többet járt Birtalannéhoz, de miért, nem tudja.

9nus testis Petrus Popovics, nobilis de Vajnág, annorum circiter 20, legitime citatus, juratus, examinatus, fatetur: Ad 1mum nihil. Ad 2dum: tudja, mert látta szemeivel, hogy viceispán úr házában valami fekete port Rakis Tetyána hintett és a kesztyűben találtak ugyan afféle port, a keze is fekete volt tőle. Ad 3tium, 4tum, 5tum, 6tum és 7tum nihil.

Cuius quidem praevio modo facta inquisitionis series et juratus testim fassiones, pro ut per nos estitit, annotato inclyto magistratui prefati incliti comitatus Maramarosiensis uberiorem futuram ad cautelam necessarias, sub sigillis nostris usualibus manumque propriarum subscriptione munitas extradedimus. Anno, die, locoque in prenotatis.

Andreas Popovics, ordinarius judex inclyti comitatus Maramarosiensis.[2]

Michael Sztan, juratus

Anno[3] 1739. die 27. Maii coram facie juris Elizabetha Szilágyi, consors Sigismundi Kosa, annorum circiter 27, legitime citata, jurata, examinata, fassa est sequentiam: 1[mo]: tudja oly vele való causát az fátens, hogy ezelőtt circiter két esztendővel, az fatens szeme elfájósodván, annyira volt, hogy még az házában benni embereket is alig ismerte meg. Az mikor pedig történet szerint szomszéd házban Rákos Tegyána urával lett volna, Bojér Majoránnal. Az fátens mikor hazaérkezett, az ura Tettyánának, pirongatván az urát, hogy miért ivott ezen fátenssel Boér Majorán. (Notandum hogy azelőtt is féltette ezen fatenstűl az urát, Bojér Majoránt.) Azonnal gyanúságban esvén, az fátens reáizent, hogy a szemét meggyógyítsa, mert ő annak az urát soha sem szerette, sem oly véggel nem társalkodott. Ezen fátensnek egy hét múlva szemei meggyógyultanak szépen, és azóta sem volt semmi baja.

II.

1739. május 27., Máramarossziget

MÁRAMAROS VÁRMEGYE BŰNFENYÍTŐ SZÉKÉNEK A BOSZORKÁNYSÁGGAL ÉS VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT RÁKOS TETYANA ELLENI ÍTÉLETE

AZ IRAT: A: MmOL Máramaros m. lt. Seria judicialia, jegyzőkönyvek és repertóriumok 3. sz., 6. p.

Anno 1739. die 27[a] Majii contra et adversus providam Tetyanam Rákos, quae maleficiam, veneficiam et sortilegiam tale interventum est.

Deliberatum

Quanquam ream invinculatam, tam actio magistratualis, quam ibidem producta collateralis inquisitio agravati videretur, quia tamen testes ibidem contenti de certa rei et objecti criminis scientia positive nihil, imo ex auditu quidpiam faterentur, coram jure quoque post serium corporale examen prioribus suis fassionibus insisterent conatusque ejusdem quoad nocumentum destructio nemque erga aliquem intentus minime eveniret, taliterque condomnatio ex insuficienti proba erga eandem subsequi nequiret. Hinc ex eo, quod aliorum opinionem secuta, quedam subsequi nequiret. Hinc ex eo, quod aliorum opinionem secuta, quedam sanitatem juventia media sibi reservando in suspicionem quadamtenus incurrisset, quam magistratus omnium malorum extirpator tollere vellet, septima se a tali

suspicione immunem esse et nihil quiquam ejusmodi malorum fovere juret et semet purget, quam si praestare requiret probe, ex post eadem realiter eveniente, vitrae amissioni eadem subjici pro re tamen, quam tentare in domino spectabilis ac generosi domini Francisci Szegedi, ordinarii aliunde vice comitis ausa esset, 50 baculorum tetus redamptibiles, dandasque de se super vitae integritate illibate observanda, reservales adjudicari.

1 Utólagos széljegyzet: „authenticatus."
2 Kézjegye mellett piros gyűrűs viaszpecsét van.
3 Utólagos, más kézzel történt bejegyzés.

15.

1741. május 25., Máramarossziget

A LOPÁSSAL ÉS BOSZORKÁNYSÁGGAL GYANÚSÍTOTT RAHÓI LÁSZLÓNÉ FODOR ANNA ÜGYÉBEN VÉGZETT VIZSGÁLAT

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 217. sz., 1–2. p.

Pro parte et ad instantiam Tomae Filep, concivis Szigetiensis, penes exmissionem nobilis ac egregii domini Stephani Gyula de Várad, ductoris primarii nobilitatis Szigetiensis talis ut sequitur, per nos infrascriptos peracta est inquisitio collateralis.

De eo utrum

1° Tudja-e, látta-e, hallotta-e a tanú, hogy ezelőtt egynéhány hetekkel Filep János házánál lakott Fodor Anna, Rehói László felesége, másoknak is, de Filep Tamásnak kiváltképpen nyilvánvaló lopása által sok károkat tett volna, nevezetesen a kamarájában állott búzájából, ezen folyó 1741-dik esztendőben felesen ellopott volna, és ezenkívül is lopása iránt mit tud említett Fodor Annának, hogy kitől, mit mennyi érőt, hányszor lopott volna el?

2^do^ Hát boszorkánysága iránt ugyan Fodor Annának mit tud nyilván és bizonyosan a tanú, hogy varázslása, bűvölése, bájolása által kiket rontott volna meg, vagy életét fogyatta volna el, vagy halálos nyavalyát, fulladást, vesződést okozott volna? Nevezetesen pedig, hogy ezen folyó 1741-dik esztendőben, circa 8° Aprilis Filep Tamás szolgálójának, Takács Évának valami etetőt adott volna orvosság színe alatt, ezt mondván neki: – No, most asszonyod mivelhogy beteg, add bé ezt ételébe, mikor senki a házban nem lészen, mert ettől meggyógyul! De magad belőle ne egyél! Ha pedig éjszaka kínlódni kezd, híjj oda a szomszédságok közül, de te magad ne aludjál, se ne egyél benne!

Leguntur testium fassiones

1ª testis Anna Adam, conthoralis nobilis Pauli Tordai, annorum circiter 29, legitime citata, jurata, examinata. Ad primo: hallotta a fatens magától Filep Tamástól, hogy máléját, búzáját elhordották volna, de kicsoda, nem specificalta a lopót. A Filep Tamás szolgálójától pedig, Takács Évától ezt hallotta: – Az uram úgy mondja, hogy Rahói Lászlóné három véka búzáját lopta volna el a kamarájából, de én tudom, hogy fél vékánál többet el nem lopott. Ad 2dum: magától Filep Tamásnétól hallotta, aki a fátensnek így panaszkodott: – Látja-e kegyelmed nénémasszony, micsoda gonosz lelkű asszony az az én zsellérasszonyom; az szolgálómnak etetőt adott, hogy vacsorakor adja bé énnékem, és mikor kínlódni kezdek éjszaka, adjon hírt néki.

2da testis Susane Lingyai, conthoralis nobilis Martini Balás, annorum circiter 30, legitime citata, jurata, examinata. Ad 1um: a fatens Tar Jánosnétól hallotta, hogy Rahói Lászlóné két s három véka búzáját is a leányának, Filep Tamásnénak elhordotta volna a hordójából. Ad 2dum: azt is Filep Tamásné anyjától hallotta, hogy valami etetőt adott volna Rahói Lászlóné a Filep Jánosné szolgálójának, hogy ételébe adja bé, de az asszonya a szolgálót elküldvén az anyjához, azon úttal az szolgáló bément a maga anyjához is, Takács Gergelynéhez, és megmutatta, hogy mit adott a zsellérasszony kezébe, hogy az asszonyának adja be. De az megismervén, hogy etető maszlag, leányát megintette, hogy bé ne adja!

3ia testis Juditha Veress, conthoralis nobilis Joannis Tar, annorum circiter 40, legitime citata, jurata, examinata. Ad 1um fatetur: hallotta a Filep Tamás szolgálójától ugyanott, a káros házánál, midőn Filep Tamás faggatta a maga szolgálóját, hová lett a búzája, akkoron azt fateálta, hogy Rahói Lászlóné őtet kínszerítette arra, hogy nyissa meg az ura kamaráját és adja neki két véka búzát és ő néki ad 2 poltrát. Azt nem cselekedte, de Rahóiné bément a kamarába, és mindenik hordóból (lévén négy hordó búza) kimert. Melynek hiányosságát látta a fatens is, hogy volt circiter háromvékányi. Ad 2dum: a fátensnek magának beszéllette a Filep Tamásné szolgálója, hogy Rahói Lászlóné minekutána a búzát elvette volna, mintegy harmadnappal, adott neki valami port, hogy estve tegye az ételébe az asszonyának, ezt mondván, hogy abból az ételből te ne egyél, se az gyermekek, hanem csak asszonyod, és midőn asszonyod lefekszik, feküdj le te is, de ne aludj, mert virradatig asszonyod meghal. Ezen szavaira kérdette a leányka Rahovánnétól: – Micsoda por ez? A felelet: – Ez etetőpor! A leány ugyan elvette, de az asszonyának bé nem adta, hanem megmondotta az asszonyának Rahóiné cselekedetét és a port is kezébe adta.[1]

4ta testis Elisabetha Andrusz, relicta vidua condam Gregorii Takács, annorum 30, legitime citata, jurata, examinata. Ad primum fatetur et 2dum sicut 3-tia in ordine testis per omnia, hogy azokat a fatens a maga leányától hallotta, úgy mint Tar Jánosnénak beszéllette, hoc addito, hogy a búza elvitelekor maga Rahóiné kereste meg a kamara kolcsát, a lakatot megnyitván, ugyan maga a búzából is maga mert ki.[2]

Super qua proprio modo per nos peracta inquisitione presentas nostras absque ulla variatione, futuram dicti exponentis jurium ad cautellam deservituras, manuum propriarum subsciptionibus usualiumque sigillorum appressionibus, communitatis extradedimus litteras attestatorias. Szigetini, die 25. Maii 1741. Stephanus Sz. Szigeti, juratus inclyti nobilitatis Szigetiensis notarius.[3]

1 Más kézzel írott széljegyzet: „Authenticata perseverat, hoc tamen addit, hogy kérdette Rahovánnétól, hol vette azon búzát? Azt mondotta Rahovánné: Tót Márton Sándorné asszonyom adott fél vékát. Őt megkérdette a fátens, de az asszony azt mondotta, hogy nem adott búzát néki."

2 Széljegyzet: „autenticata perseverat."

3 A jegyző aláírását vörös viaszpecsét hitelesíti. Az ügy további fejleményei ismeretlenek.

16.

1741. május 27.–október 19., Máramarossziget

A MÁRAMAROSSZIGETI NEMESI KÖZÖNSÉG VIZSGÁLATA A PARÁZNASÁGGAL ÉS VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT PRIKOP MIHÁLYNÉ BOJCSUK ILONA ELLEN

I.

1741. május 27., Máramarossziget

TANÚKIHALLGATÁS PRIKOP MIHÁLYNÉ BOJCSUK ILONA ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 220. sz., 1–3. p.

Inquisitio magistratualis contra et adversus Helenam Vojcsuk, conthoralem Michaelis Prikop, inquilinam nobilis domini Samuel Gönczi, juxta statim specificata deutri puncta.

De eo utrum

1. Tudja-e nyilván és bizonyosan a tanú, hogy Prikop Mihály felesége, Bojcsuk Ilona, nyilvánvaló kurva?

2. Kikkel, hányszor, hol, micsoda időben látta vagy mástól hallotta a tanú nyilvánvaló paráználkodását megírt Bojcsuk Ilonának?

3. Hát arról mit tud a tanú, hogy valami titkos mesterséggel valakit megrontott volna, vagy marhát, vagy embert varázsolt vagy bűvölt volna, az embert, akaratja ellen, oda, ahova akarta volna, elvitte és egyéb boszorkányságot, lapiáló dolgokat mit tud és hallott a tanú, hogy említett Bojcsuk Ilona követett és gyakorlott volna és boszorkányság nótájában lévő személlyel társalkodott volna és kikkel?

4. Magán kívül kit tud jó tanúnak lenni?

Testium fassiones

[...][1]

16[us] testis Michael Huszár, annorum circiter 28, legitime citatus, juratus, examinatus, refert simplicia audita ad primum, secundum. Ad tertium a fatens hallotta, midőn Prikopné beszéllette a tekintetes Sz. Gerson uram disznópásztorjának, hogy úgy meg tudja csinálni a fatenst, hogy ha nem akar is, oda kell hozzája menni.

[...][2]

Super qua quidem fassione fatentium, sine ulla parsus auctione et diminutione sicut per fatentes et relatum sigillis nostris usualibus et manuum propriarum subscriptionibus roboratas dedimus litteras testimoniales. Sziget, die 27[a] Maii 1741.

Stephanus Vizaknai, juratus assessor m. p.

Stephanus Sz. Szigeti, juratus inclyti nobilitati de Sziget notarius m. p.[3]

II.

1741. október 19., Máramarossziget

MÁRAMAROSSZIGET NEMESI KÖZÖNSÉGE ÍTÉLŐSZÉKÉNEK BOJCSUK ILONA ELLENI HATÁROZATA

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 219. sz., 1. p.

[...] férjezett Bojcsuk Ilonát parázna cselekedetéért hóhér által a közönséges piacon tövissel megvesszőztetik egy pénteki napon és ugyana városból, azon hóhér által ki is csapattatik, úgyhogy soha többször mint botránkoztató, a városba vissza ne jöjjön, egyébként, ha visszajőne, eo facto incaptiváltatván, méltó büntetését veszi.

1 A témánkat érintő harmadik kérdéssel kapcsolatban tizenöt tanú semmit sem vall.

2 A harmadik kérdésre hat tanú semmit sem vall.

3 A pecsétnek nincs nyoma.

17.

[1741., Máramarossziget][1]

A LOPÁSSAL, PARÁZNASÁGGAL, VARÁZSLÁSSAL ÉS BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT HIDASI ERZSÉBET ÉS LEÁNYAI – MÁRIA ÉS SÁRA – ELLENI VIZSGÁLAT KÉRDŐPONTJAI

AZ IRAT: B: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 218. sz., 1–4. p.

Inquisitio magistratualis contra et adversum in capillis existentem filiam Mariam Ernyei ad commissionem ordinum ductoris primarii nobilium Szigethiensium, Stephani quippe Gyulai juxta statim specificanda super eo deutri puncta:

De eo utrum

1. Szigeten most Szent Györgyi uram házánál lakó Ernyei Mihály uram feleségéről, Hidasi Ersébeth asszonyról, vele való két hajadon leányáról, Ernyei Máriáról és Sáráról bizonyosan és nyilván mit tud, látott és hallott a tanú törvénytelenséget vagy valami cégéres vétket, úgymint lopásokat mind itt Szigeten, mind nemes Erdélyországban, paráznaságot, varázslást, boszorkányokkal való társalkodását vagy valami boszorkányságot mutató cselekedetit, marháknak vagy embereknek megrontását, bűvölését és babonálását és egyéb akármi névvel nevezendő gonoszságát vagy egyiknek, vagy másiknak, vagy mind a három személynek?

2. Kitől, mit, mikor, hány ízben tud a tanú, hogy a felljebb megírt személyek vagy mind a hárman, vagy különösön valamelyik lopott és ki volt az orgazdája, kicsoda protegálta és az ellopatott jószágoknak gondját ki viselte titkon, és gonoszságát ki fedezgette; ha paráználkodott valamelyik, kivel, mikor, micsoda helyen; ha valami ördöngős személyekkel társalkodott, kikkel, mikor, minémű boszorkányságot űzött, kinek micsoda kárt tett, hol, mikor, hányszor, micsoda formán, és egyéb akármely törvénytelenségeket, amit tud felőlök, hiti után vallja meg!

Testium fassiones

[...][2]

1 Datálatlan okmány. A tanúk a történeteket „folyó 1741-ik" évhez kötik.

2 A kihallgatott 21 tanú közül varázslásról, boszorkányságról egy sem tud semmit.

18.

1744. április 16–30., Máramarossziget

DEBRECZENI JÁNOS IFJÚ SZENTMIHÁLYFALVI ISTVÁN ELLEN INDÍTOTT BECSÜLETSÉRTÉSI PERÉNEK IRATAI

I.

1744. április 16., Máramarossziget

PERFELVÉTELI TÁRGYALÁS MÁRAMAROSSZIGET MEZŐVÁROS NEMESI KÖZÖNSÉGÉNEK ÍTÉLŐSZÉKE ELŐTT

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 84. sz., 1. p.

Anno 1744. die 16. Aprilis in oppido Szigethiensi, inclyti comitatus Maramarosiensis adjacente situate, sub praesidio nobilis domini Stephani Szigeti, ordinarii ductoris oppidi privilegialis Szigethiensis, caeterisque dominis juratis presentis, ordinariis assessoribus.

Levata est causa nobilis domini Joannis Debreczeni, ut actoris contra et adverus nobilem Stephanum Szent Mihályfalvi juniorem, ut incattus et pro actoris legitimus procurator, nobilis egregius Joannes Zolyomi proponit sequenti: Ez okon kelletett az actornak az incattust via juris prosequálni, hogy az incattus nem gondolván semmit is a nemes országnak a káromkodó, mocskolódó emberek ellen írott törvényeivel, azoknak csaknem regibus is illentőképpen lött megbüntettetésekkel, ezen folyó esztendő március havának 17. napja táján a dominus actort minden ok nélkül szidalmazta, mocskolta, becstelenítette az incattustól, ki is verbis: – Domine Stephane! Miért boszorkányozta kegyelmed az feleségemet? Erre így felelt: a dominus incattus (venia sit verborum): – Hazudsz, hamisan mondod, te huncfut, ebadta gyilkos! Mely törvénytelen és minden ok nélkül méltatlanul lött mocskolódásáért, a dominus actoris az incattust, ad mentem titulum 72. partem 2-da operis Decreti Tripartiti, cum florenos 100, káromoltatásáért, juxta articuli statutalis punctum tertium, cum florenos 12, pro expensis veri et fatigaliis, cum florenos 26, salvo judiciario calculo limitandorum juxta articuli 31. 1659. convincaltatni és agraváltatni, cum reali et effective executione caeterum reservat sibi dominis actoris procuratorem generalem producendi facultatem.

Pro incatto nobilis Stephanis Szent Mihályfalvi legitimis et naturalis plenipotentiarius proponit priorem, quod in citatione nulla judicialiter rei declaratio, ideoque cupit condescensionem causae exmissionem.

Deliberatum est: in presenti causa fine eo cum omnes exceptiones [– – –] dilatio cum affuturum depositum terminum die 30-am praesenti ad ventilationem causae.

II.

1744. április 28., Máramarossziget

A SZENTMIHÁLYFALVI ISTVÁN ÜGYÉBEN TÖRTÉNT TANÚKIHALLGATÁS

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 234. sz., 1–2. p.

Inquisitio pro parte et in causa nobilis domini Stephani Szent Mihályfalvi super de utro nobis specificate in oppido Szigeth anno 1744. die 28. Aprilis per nos infrascriptos sub juramento fatentium fide mediante eorundem fideliter peracta:

Utrum de eo

1. testis consors Martini Székely, Borbála Örves, annorum circiter 46, citata, jurata, examinata, fatetur: Ad 1-mum: hallottam Debreczeni Jánosnétól, hogy mondotta az urának – salvo honore, sic dicit: – Szarom asszonyságomban, engemet boszorkánynak kiálta az Szent Mihályfalvi uram fia! Azon nagy indulattal megindulván Debreczeni János, hogy kimenjen az Szent Mihályfalvi uram fiára. Az felesége azt mondta neki: – Ne menj, mert nem hallotta senki, hogy boszorkánnak kiáltotta volna. Ad 2^{dum}: nem hallottam, hogy boszorkánynak, gyilkosnak kiáltotta volna Debreczeni Jánosnét vagy urát az Szent Mihályfalvi uram fia egyébtől, hanem magától Debreczeni Jánosnétól. Ad 3^{tium}: tudom azt nyilván, hogy ha Debreczeniné az urát fel nem indította volna a veszekedésre, se egyik között, se másik között nem lött volna semmi veszekedés. Ad 4^{tum}: hallottam nyilván a Debreczeni János szájából, hogy illenformán fenyegette: – Szent Mihályfalvi uraimék közöl akármelyiket kapjam az udvaromon, megverem! Azt is hallottam Debreczeni Jánostól, hogy amely deszkát Szanyi István ellopott volna, Szent Mihályfalvi uram adott volna helyt neki. Ilyenekkel becstelenítette.

2. testis consors Stephani Nagy, Maria Székely, annorum circiter 27, citata, jurata, examinata, fatetur: ad 1^{mum} sicut primus testis ad omnia. Ad 2^{dum} hogy adtával, teremtettével szidta, káromlotta volna az Szent Mihályfalvi uram fia, nem hallottam, nem tudom, hanem azt hallottam, hogy mondotta: – Vesztél volna az várdai tömlöcben! Ad 3^{tium} sicut 1ma testis, ad 4-tum nihil.

3. testis consors Stephani Szoboszlai, Elisabetha Nagy, annorum circiter 30, citata, jurata, examinata, fatetur: ad 1^{mum} sicut 1ma fatens, ad omnia fatetur; ad 2^{dum} nem hallottam, hogy adtával, teremtettével szidalmazta volna az Szent Mihályfalvi uram fia Debreczeni Jánost, hanem hallottam, hogy azt mondotta: – Ne járj az kertben paráználkodni. Azt hallottam, hogy huncfutozta az Szent Mihályfalvi uram fia Debreczenit. – És ha az udvaron általjő, a fejében vagdalom a kapát!

4. testis Stephanus Szanyi, nobilis, annorum circiter 46, citatus, juratus, examinatus, fatetur: 1^{mum} Magam fülével nem hallottam Debreczeni Jánosnétól, hogy mondotta volna: – Szarom asszonyságomban, mert engemet boszorkánnak kiálta Sopháné, hanem Nagy Istvántól hallottam. Hanem azt hallottam Debreczenitől, hogy mondotta az Szent

Mihályfalvi uram fiának: – Miért mondottad az feleségemet boszorkánnak? Az Szent Mihályfalvi uram fia így felelt: – Nem mondottam biz én! Ad 2dum nihil. Ad 3tium Nagy Istvántól hallottam, hogy intette Debreczenit, hogy ne menj ki! Nem gondolván szavát, kiment és azok veszekedésére Debreczeni adott okot, holott maga az felesége is kérte, hogy ne menjen ki, mert nem hallotta senki, hogy boszorkánnak kiáltott.

5. testis Stephanus Nagy, nobilis, annorum circiter 46, citatus, juratus, examinatus, fatetur: ad 1mum sicut 1ma fatens. Ad 2dum: nem hallottam, hogy a Szent Mihályfalvi uram fia Debreczeni Jánost szidalmazta, teremtéztette volna. Ad 3tium: tudom, hogy ha az felesége azon becstelen beszéddel be nem jött volna házamba, az urát bosszúsággal nem illette volna, nem lött volna semmi veszekedés, holott a felesége maga is mondotta, hogy nem hallotta senki, hogy boszorkánynak kiáltott, ne menj ki!

6. testis consors Stephani Szanyi, Catharina Pattantyos, annorum 30, citata, jurata, examinata. Ad 1-mum: – Nem hallottam én az Szoboszlainé házában, mit beszéllett, mert én ott nem voltam, hanem hallotta, hogy hazamenvén, kérdette Debreczeni Stephannétól: – Miért mondottad az én feleségemet boszorkánnak? Azt feleli az Szent Mihályfalvi uram fia: – Én bizony nem mondottam. Ad 2dum nihil. Ad 3tium: tudom, hogy az felesége ládzaztatta fel az urát, hogy őtet boszorkánnak mondták, és úgy causalta maga Debreczeni a veszekedést. Utánament urának, és azt mondotta: – Szarom az én uras asszonyságomban!

7. testis Maria Barassai, annorum circiter 40, citata, jurata, examinata. Ad 1-ma: – Nem hallottam, hogy az Szent Mihályfalvi uram boszorkánnak mondta volna Debreczeninét, nem mástól, hanem magától Debreczeninétől, és az urának panaszkodott: – Engemet a Szent Mihályfalvi fia boszorkánnak kiáltott! Arra felindulva, Debreczeni kiment, holott maga az felesége kérte: – Ne menj ki, mert nem hallotta senki, hogy boszorkánnak kiáltott! Ad 2dum nem hallottam se egyszer, se másszor, hogy az Szent Mihályfalvi uram fia adta-teremtézte volna Debreczeni Jánost.

In cujus rei fidem ac testimonium damus has litteras testimoniales, sigillis usualibus propriis nostris roboratam, fide nostra mediante.

Georgius Szent Györgyi, inclitus comitatus Maramarosiensis et inclyti nobilitatis Szigethiensis juratus assessor.

Andreas Ivan, incliti comitatus Maramarosiensis juratus.[1]

III.

[1744. április 30. után, Máramarossziget]

A VÁDLOTT VÉDEKEZÉSE

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 84. sz., 3. p.

Replice ad allegata Joannis Debreczeni uti actor.

Incattus sua persona plenipotentiaria constitutus filii sui, Stephani Szent Mihályfalvi, dicit et respondit:

Primo: allegálja az actor, hogy az fiam húsvét előtt két héttel, kedden, magam veteményes kertemből, a feleségét boszorkánynak mondotta. Midőn az urának megmondotta a Szoboszlainé házában, az ura nagy indulattal felugrik, kimegyen. Az felesége azt kiáltja sok ízben utána: – Ne menj, ne menj, mert nem hallotta senki, amint azon úton retractálta szavát. Ex litteris relatorii doceálom, hogy nem valóságos a szava. Nagy István őkegyelme is intette: – Ne dohogj, hallod-é, mit kiált a feleséged! Ezzel nem gondolván, Debreczeni János nagy haraggal a fiamra ment, megriasztotta: – Te huncfut! Miért mondottad a feleségemet boszorkánynak? Fiamnak mentsége, esküvése nem használa előtte, azzal sem gondolván, hogy vagyon magistratus a városban. Mint olyan rossz ember, gonosz szándékát véghezvitte, gonoszul kezdette, el is végezte.

Secundo: alligálja az actor, hogy fiam káromlotta! Hogy nem való ex litteris fidedignis, edoceálom azt is.

Tertio: Alligálja az actor, hogy az fiam huncfutnak mondotta. Semmit sem vétett azzal, ha azt mondotta s visszamondta.

Quarto: alligálja az actor, hogy fiam gyilkosnak mondotta, dato sed non consensu. Ha azt találta mondani hirtelen, azzal sem vétett, mert gyilkos természetű ember viszen végben oly halálos, kővel való hajigálást, keresztyén, istenfélő ember olyat nem cselekszik. Felesége szavaira kellett volna figyelmezni és emberséges ember intését fogadni. Maga az oka ezen versengésnek.

Quinto: alligálja az actor, hogy az fiam latornak pronunciálta. Ha mondotta, az feleségének szájából gyakran hallotta. Tiszteletes praedicator uramtól is tudva vagyon, hogy Debreczeni Jánosné az urát őkegyelme előtt latornak vádolta.

Hogy azért az actor méltatlanul vexál, ex litteris relatorii is megbizonyítom. Kívánom azért, hogy az actor juxta titulum 20., partem 2[dae] Decreti Tripartiti convincaltassék; pro expensis et fatigiis kívánok florenos 26 adjudicaltatni.[2]

1 Mindkét aláírást egy-egy gyűrűs, vörös viaszpecsét erősíti.

2 A per későbbi kimenetele ismeretlen.

19.

1745. szeptember 1., Máramarossziget

A MÁRAMAROSSZIGETI NEMESEK HADNAGYÁNAK SÁRKÁNY ISTVÁN ÉS ÖZVEGY DEMETER JÁNOSNÉ ELLENI VIZSGÁLATA PARÁZNASÁG ÉS BOSZORKÁNYSÁGRA TÖRTÉNŐ UTALÁS MIATT

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 241. sz., 1–2. p.

Inquisitio collateralis

Pro parte et ad legitimam Stephani Sárkány requisitionem penes judicium perillustris ac generosi domini Stephani Sz. Szigeti, ordinarius inclyti nobilitatis Szigethiensis ductor primarius commissionem juxta de eo utrum puncta nobis conjurates testes in oppido privilegiali Sziget, comitatu Maramarosiensi adjacentes habita per nos infrascriptos regie die 1ª Septembris anno 1745. legaliter peracta.

Utrum de eo

1. Tudja-é, látta-é, hallotta-é nyilván és bizonyosan a tanú, hogy azelőtt is, de kivált ezen 1745dik esztendőben kezdetitől fogva egész júliusig kiváltképpen való társalkodása és szövetsége lett volna Sárkány István csizmadia mesterlegénynek néhai Demeter János özvegyével, Fazekas Ersébettel, s mi féle?

2. Tudja-é, látta-e, hallotta-e a tanú, hogy írt Fazekas Ersébethez mások is jártak és mostani megviselődése iránt egyvalaki kérkedett volna oly szókkal, hogy véle volt közi, s kicsoda?

3. Tudja-é vagy hallotta-é a tanú bizonyoson, hogy Demeter Jánosné Sárkány István iránt, midőn mások mocskolódtak volna, így szólott: – Én nem tudom, mit gondolnak mások, hozzám ugyan ez a legény járt, de becsületes, jámbor legény, és hozzám soha rossz végre nem nyúlt?

4. Hát azt tudja-é avagy hallotta-é bizonyoson a tanú, hogy amidőn férjhezmenetelét emlegettek volna, Demeter Jánosné így felelt légyen: – De megötték a szigeti asszonyok az én férjhezmenésemet, mert hacsak boszorkányság által nem, különben férjhez nem mehetek.

Sequuntur fassiones testium.

[...][1]

2. testis Sára Berkeszi, Stephani quondam Tamás relicta vidua, annorum circiter 30, legitime citata, jurata, examinata, fatetur. Ad primum hallotta magától Demeter Jánosnétól a fátens, hogy járt volna hozzá Sárkány István. Ad secundum nihil. Ad tertium tudja, mert hallotta aztat is Demeter Jánosnétúl egy alkalmatossággal, midőn a fátens így szólott: – Azt hallám, hogy Sárkány István felcsinálta Lingvainét? Melyre így reponálván: – Én

nem hiszem, mert véle egy úton is járt, hozzánk is járt, de semmi feslett erkölcset nem tapasztaltam. Erre Demeter Jánosné ezt felelte bizonyoson: – Én nem tudom, mert hozzám is járt azon legény, de soha hozzám rossz végre nem nyúlt, becsületes, jámbor legény! Ad quartum: tudja azt is, mert hallotta, amidőn a piacon beszélve Demeter Jánosné előtt a férjhezmenetelt emlegette volna ily szókkal Meczer Istvánné: – Hacsak kési sincs, hogy mehessen férjhez! Melyre Demeter Jánosné azt mondotta: – De megöttík az én férjhezmenísemet a szigethi asszonyok! Egye meg a fene a szájokat, mert ha csak boszorkánysággal nem, különben férjhez nem mehetek!

3. testis Elizabetha Szabó, consors Stephani Meczer, annorum circiter 24, legaliter citata, jurata, examinata, fatetur. Ad primum, secundum, tertium nihil. Ad quartum tudja, mert egy alkalmatossággal a piacon létében a fátensnek valami kést kérvén Demeter Jánosné a piacon, mondá aztán a fátens: – De ha csak kése sincs kegyednek, ha menyasszony lészen, mivel eszik? Melyre Demeter Jánosné így felelt: – De megöttík a szigeti asszonyok az én férjhezmenésem, mert hacsak boszorkányságot nem tanulok, férjhez nem mehetek!

[...][2]

Cujusquidem proprio modo fassae inquisitionis series et jurates testium fassiones adnotato exponenti uberiorum futuram ad cautelam necessarum pro ut per nos exhibitum, sub sigillis nostris usualibus manuumque propriarum subscriptione extradatum esse duximus et concedimus communi inquisitione et aequitare. Datum anno, die, locum ut supra.

Georgius Szent Györgyi inclyti comitatus Maramarosiensis et inclyti nobilitatis Szigethiensis ordinarius juratus assesor. m. p.[3]

Adamus Várady jurassor inclyti comitatus Maramarosiensis et inclyti nobilitatis Szigethiensis ordinarius juratus notarius.

1 Témánkat illetően egy tanú semmit sem vall.

2 Témánkat illetően két tanú semmit sem vall.

3 Az eredeti aláírások után egy-egy gyűrűspecsét található.

20.

1750. június 29., Máramarossziget

AZ ÖZVEGY VAJDA PÁLNÉ ÉS VAJDA ANDRÁSNÉ KÖZÖTTI KÖLCSÖNÖS VÁDASKODÁS MIATT SZIGET MEZŐVÁROS NEMESI KÖZÖNSÉGE ÁLTAL INDÍTOTT VIZSGÁLAT

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 291. sz., 1–2. p.

Inquisitio collateralis. Penes commissionem et pro parte generosi domini Samuelis Boros Jenei, quam ductoris nobilium oppidi Szigeth ratione dicti officii sui, per nos infrascriptos secundum subnexe de eo utri puncta nobis exhibita die 29-a Junii 1750. legitime peracta.

Utrum de eo

1mo: Tudja-é a tanú nyilván és bizonyosan, hallotta-é füleivel, hogy anno currente 1750. die 24. Junii, a szigeti piacon a magok bótjok között, özvegy Vajda Pálné és menye, Vajda Andrásné, úgy a fia között mi okból eredett a veszekedés, mocskolódás és ki szolgáltatott elsőbben közülök okot reá?

2do: A nevezett három személyek közül melyik minémű illetlen, sőt törvénytelen szókkal illette egymást vagy káromlotta, és miket hánytak egymás szemére?

3tio: Az öreg anyjokat írt menye és fia, Vajda András, hurcolták-é, szidták, mocskolták vagy törvénytelen actust mit követtek el rajta most és ezelőtt is akármikor?

4to: Kit tud jó tanúnak lenni ezen dologban?

Sequuntur fassiones testium

1ma testis Sára Szanyi, conthoralis Joannis Debreczeni, annorum circiter 40, citata, jurata, examinata, fatetur: másoktól hallotta a fatens, hogy öreg Vajda Pálnét boszorkányozta volna a menye, in specie pedig a fatensnek Körösi Mihályné asszony mondotta, hogy minekutána a mocskolódás a deutralis személyek között megesett, igyekezett volna újból öszvebékéltetésekben.

2da fatens, Sára Csiszár, Joannis quondam Fodor relicta vidua, annorum 50, jurata, examinata, fatetur: tudja a fatens bizonyosan és füleivel hallotta, hogy a de eo utrum napon Vajda Pálné és a menye, Vajda Andrásné között ebből eredett a piaci boltok között a lárma és veszekedés, hogy Vajda Andrásné fiacskájának a kenyerét elkapván egy kutya, odaszaladt az öreg Vajdánéhoz a menye és szólva öszvekapván, egymást kezdték mocskolni. Vajda Andrásné Vajda Pálnét boszorkányozta és kurvázta is. Hasonlóképpen az öreg Vajdáné is a menyit. Ezen menye ismét az öregnek szemére azt hányta: – Hát téged, úgymond, miképpen baszogatott Liszkai, a deák, és a szőlőhegyen miképpen paráználkodott, s kurvaságával egy hordó bort keresett. Ezek felett, utca hallatára, üttette tüzes mennykővel az öreg Vajdánét és lelkét szidta, mondván sok ízben: – Ördög volt a lelked, vén boszorkánya, égessenek meg!

3tius fatens Stephanus Huszár, annorum circiter 48, citatus, juratus, examinatus, fatetur, nihil.

4ta fatens Elisabetha Kovásznai, Joannis Desi relicta, annorum circiter 50, citata, jurata, examinata, fatetur taliter: Hallotta maga füleivel a fatens, hogy a deutrumban nevezett személyek egymást mocskolták és az öreg Vajdáné a menyit kurvázta, ez megint az öreget boszorkányozta.

5ta fatens Elisabetha Munkátsi, Joannis N. Gombkötő conthoralis, annorum circiter 24, jurata, examinata, fatetur: Hallotta bizonyosan a fatens, amidőn az praeexponált napon és helyen, piac hallattára, Vajda Andrásné az öreget boszorkányozta, kurvázta és hogy megbizonyítja mind boszorkányságát, mind kurvaságát: úgy Liszkai miként – iisdem verbis uti 2-da fatente notatum est – paráznította a szőlőskertbe az öreg Vajdánét, de őtet nem! Ellenben az öreg az ifjú Vajdánénak mondta, hogy: – Ha én kurva vagyok, te is a vagy, és boszorkány is! Vajda András pedig mondotta a feleségének: – Hagyj békét, úgymond (az anyját értvén, öreg Vajda Pálnét) – néki, mert a nem ember, hanem ördög! És ez is mondta

feleségéről és édesanyjáról, hogy: – Egyik eb, másik kutya! Nem különben káromlotta az ifjú Vajdáné az öreget, mondván: – Hóhér vegye el a fejedet és lelkedet, vén boszorkány! Ezt pedig hallotta a fatens másoktól, hogy Vajda András egy kerekecskét kivévén a boltból, ugyanakkor az édesanyját félretaszította volna.

6ta fatens Maria Balog, conthoralis Stephani Toth, annorum circiter 54, citata, jurata, examinata, fatetur: ad 1-mum: A fatens referálja, hogy az öreg Vajdáné az ifjút tolvajnak, kurvának, boszorkánynak mondja, és hogy a menye vesztette meg, kitolvajlotta mindenéből! És így ered köztük a veszekedés. Elég az, hogy többire mindennap úgy szokott közöttük lenni a lárma és a deutrális napon is, tudja bizonyoson a fatens, az öreg Vajdáné az ifjút kurvázta, boszorkányozta, mocskolta, a fiát is hóhérolta. Az ifjú Vajdáné ismét az öreget boszorkányozta, mennykővel üttették egymást, hóhér négyelésére ízelték. A Liszkai deákkal való paráználkodását is az öregnek objektálta a menye és a preatingált hordó bort is, hogy kurvaságáért adták volna. Mindezeket füleivel hallotta eszerint a deutrális személyek szájából. Az öreg Vajdáné iránt azt is tudja, hogy mindennap főz a boltjában és oly tüze van, hogy szinte a padlást éri a láng, minden ételt ott készít, pánkot süt.

7ma fatens Elisabetha Nánási, conthoralis Michaelis László, annorum circiter 54, citata, jurata, examinata, fatetur taliter: Tudja a fatens a deutrális napon, hogy úgy mint az öreg Vajdánétól kenyeret kérvén, adott neki, de a gyermek nem kedvelvén, mondja az öreg, hogy: – Megeheted azt fiam, mert jó kenyér! De a gyermek ugyancsak nem vevén el, mondja Vajda Pálné a menyének: – Ládd-é, olyan kevély ez, mint ti vadtok! És erről többre eredvén, azt is mondta a menyének, hogy: – Elpazarolnátok ti a Szerencsi úr jószágát is, ha kezetekre kelne! Elég az, hogy a fátens nem számlálhatja elő, mennyi mocsok ment közöttük végben, de tudja bizonyoson, hogy a fatensnek és másoknak sok kérelmekre nem hajtván, soká és sok mocskos szókkal illették egymást, úgy mint Vajda Pálné és a menye kurvázták és boszorkányozták. Tudja azt is a fatens, hogy az idősebb Vajdáné a menyit és fiát szüntelenül becsteleníti, a boltba ültében mindennap azokról beszél, miként pusztították s tolvajlották ki mindenéből, úgyhogy már a fátens irtózik is azoknak hallgatása miatt a maga boltjába is kimenni, csupa botránkozásra valók lévén minden dolgok.

Super quo modo premisso peracta inquisitione collectisque testium fassionibus praesentes hasce nostras sigillis usualibus chirographisset, propriis roboratas extradandas esse fideliter duximus litteras testimoniales. Signatum in praenotata Szigethiensis, die et anno praeattactis.

Adamus Varadj, inclyti comitatus Maramarosiensis nobilitatis Szigethiensis jurassor et Stephanus Bagosi, inclyti nobilitatis Szigethiensis juratus notarius.[1]

1 A második aláírást egy vörös gyűrűspecsét erősíti. Az ügy további fejleményei ismeretlenek.

21.

1751. április 20., Máramarossziget

A MÁRAMAROSSZIGETI NEMESSÉG HADNAGYÁNAK HATVANI PÁLNÉ ELLENI VIZSGÁLATA BECSÜLETSÉRTÉS ÉS BOSZORKÁNYOZÁS MIATT

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 295. sz., 1–2. p.

Inquisitio collateralis

Pro parte et ad legitimam requisitionem Sophiae Bartos, nobilis, quondam Martini Tar relictae viduae, penes judicium nobilis ac egregii domini Stephani Bagossi, inclyti nobilium Szigeth ductoris primarii comissionem juxta de eo utrum puncta per nos infrascriptos die 20. Aprilis anno 1751. in oppido Szigeth legitime peracta.

Utrum de eo super eo

1. Tudja-é, látta-é, hallotta-é a tanú, hogy ezen folyó esztendőben, circa diem 22^{dum} Januarii Tar Mártonné asszony Hatvani Pálnét, némely helyében maga házánál és másutt, piacon és Komáromi Székely Györgynél diffamálta volna, golyva huncfut sátánnak, boszorkánynak pronunciálta volna?

2. Nem csak a Talyban[?], hanem más alkalmatosságokkal is diffamálta, különb-különb mocskoknak nemével? Hol, kik előtt, micsoda alkalmatossággal és hányszor diffamálta?

3. Hát azt tudja-é nyilván és bizonyoson a tanú, hogy Hatvani Pálné nemcsak boszorkánynak, hanem egyszersmind magára járó s vesztő, nem tiszta, hanem tisztátalan személynek pronunciálta volna és mi okon?

4. Kit tud magán kívül a tanú ezen dologban jó fatensnek lenni?

Sequuntur testium fassiones.

1ma testis Sára Püspöki, relicta quondam Martini Fodor vidua,[1] annorum circiter 50, legitime citata, jurata, examinata, fassa est in hunc modum. Ad primum, secundum nihil. Ad tertium et quartum hallotta magától Tar Mártonné asszonytól, hogy panaszolta aztat, tudniillik hogy Hatvani Pálné hívná s nevezné gyakorta. Azt ismét magától Hatvani Pálnétól hallotta a fátens, hogy Tar Mártonné nem tiszta személy volna, mert marhaláb képében járna reája, és amidőn a fátens intette volna, hogy hallgasson, azt felelte, hogy ő bizon nem hallgat, mert amiolta kikiáltotta aztat Tar Mártonné ellen, hogy boszorkány, azolta reája nem jár.

2da testis Maria Orosz, Petri quondam Juhász vidua, annorum circiter 45, legitime citata, jurata, examinata, fassa est hunc in modum: hallotta a fatens Hatvani Pálné szájából ilyen szót: – Elment már a golyva! Mellyel Tar Mártonnéra célzott-é, vagy kire, a fátens bizonnyal nem tudja.

3tius testis Joannes Lakatos alias László, annorum circiter 40, legitimus citatus, juratus, examinatus, fassus est. Ad omnia in concreto in hoc modo: hallotta másoktól, hogy Hatvani Pálné mondotta volna aztat, hogy Tar Mártonné képében járnak reája a boszorkányok. Tudja azt is, hogy sokat mocskolódnak egymással. Serfőző Istvánné és Hatvani Pálné golyvázzák is egymást. De hogy bizonyost hallott volna Hatvani Pálnétól magától, nem tudja. Tar Mártonné ellen való.

4. testis Anna Bojtos, relicta quondam Georgii Komáromi,[2] annorum circiter 50, legitima citata, jurata, examinata, fassa est in hunc modum: hallotta néhány ízben hol golyvának, hol pedig sátánnak pronunciálván Hatvani Pálné asszonyom Tar Mártonné asszonyt diffamálta, scilicet, hogy marhaláb képében Tar Mártonné asszony reájárt volna. Hatvani Pálné azt is mondott: – Már rólam megszüntek, a tehenemet nem fejhetem, reájárnak marhaláb képében.

5. testis Anna Turdai, consors Joannis László Lakatos, annorum circiter 36, legitima citata, jurata, examinata, fassa est taliter: hallom aztán, hogy Hatvani Pálné golyának pronunciálta Tar Mártonné asszony ember leányát és menyit. Egyszer szólott: – Eb a lelked! Már róllam elállottak, a tehenemet nem fejhetem, azt gyütrik.[3]

[...][4]

Cujus prio modo fassae inquisitionis series et justas testium fassiones adnotatae exponentis uberiorum ad cautelam pro ut per nos extitit hinc ulla diminutione ac variatione aliquam reali. Sub sigillis nostris usualibus manumque propriam subscriptione extradandum esse duximus et concedimus. Datum anno, die locumque si praenotati.

Gregorius Toth inclyti comitatus Maramarosiensis et inclyti nobilium Szigethiensis jurassor m. p.

Adamus Várady, inclyti comitatus Maramarosiensis et nobilium Szigethiensis jurassor m. p.[5]

1 Széljegyzet: „authenticata perseverat hoc addito: fejire célzott, nem tudja."

2 Széljegyzet: „authenticata perseverat hoc addito: fejire célzott, nem tudja."

3 Széljegyzet: „authenticata perseverat hoc addito: fejire célzott, nem tudja."

4 Egy tanú semmit sem vall.

5 Mindkét aláírás előtt egy-egy gyűrűs viaszpecsét látható.

22.

1751. május 6.–szeptember 2., Máramarossziget

ÍTÉLET ÖZVEGY TAR MÁRTONNÉ BARTOS SOFIÁNAK HATVANY PÁL FELESÉGE ELLENI BECSÜLETSÉRTÉSI PERÉBEN SZIGET VÁROS NEMESI KÖZÖNSÉGE ÍTÉLŐSZÉKÉN

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 107. sz., 1–2. p.

Anno 1751. die 6[ta] Maii occasione congregatiae incliti assessoratus Szigethiensis, sub presidio perillustris ac generosi domini Stephani Bagossi, ordinarius inclyti nobilitatis Szigethiensis ductoris.

Levata est causa Sophiae Bartos relictae viduae condam nobilis Martini Tar de Szigeth, quae actoris contra et adversus conthoralem nobilis Pauli Hatvany, Sophiam Csengeri, quae incatta et pro pretitulata domina actoris nobilis Joannes Zólyomi, legitimi procuratoris premissa solemni eaque generali juris protestatione de non consentiendo ne duru[?] per partem incattam in medium adiacendas frivolas exceptiones ac sub perfugia succinte deteret sequentibus. Qualiter prefata incatta divinarum et humanarum lege nescitorum, unde mota animo, tamen deliberato ut ex actu patrato elicere liceret. Anno hocce habenti 1751., circa diem 22[dum] Januarii precisive, sed et plurimis aliis vicibus dehonestare, famam eiusdem honestam, quod vitae, pari passu ambularetur et aequipararetur habefactare, nihil et florei perdere, nil fuisset verita et ad presentiarum usque verereturum[1] fassione nobilitaris praerogativae gravibus et manifestis hic verbis dehonestatorus[2] afficiendo: itt vagyon az sátány is, tudniillik az actoris, item: az actoris képében járnak az incattara az boszorkányok.

Quia vero similes dehonestationes in Tripartitum 69., prime pars secundo titulum 72., articulus, item 57. 1723. et 32. minime coercerentur debitamus animadversionem sortirenturum[3] hinc in poena sui homagii, a florenos 200-tis, pro expensis et fatigiis a florenos 20, in presentem litem causatis. Salvo nihilominus judico calcula limitandis convinci peteretur[?].

Pro incatta absente. Citatae incattae meritus ejusdem, Paulus Hatvany comparuit et sine plenipotentiaria constitutione suae conjungis, Sophiae Csengeri in presentem litem se inquisit et negative respondit.

Pro domina actore super comparatione, coram jure facta Pauli Hatvany, solemniter protestatur, quia vero nullam plenipotentiariam constitutionem a sua conjunge, haberetur et vicem suae conjungis egisset, in quam litem presentem se misisset spartam suae conjungis defendendo, huic in conformitatem articuli 32. 1723. et titulum 72., pars 2[do] Tripartitum petiret constitutionis plenipotentiariarum, vel procuratoriarum sufficienter comprobari et edoceri. In casu contrario seu non eductionis peteretur virtute pro allegatorum regni legum tenores convictionem.

Deliberatum est

Licet poena emendae de dictamine legum praeallegatarum Paulo Hatvany meritorie infligi potuissent. Considerata nihilominus ignorantia et barbarie ejusdem eundem a poena emenda simpliciter absolvi.

Pro actore solemniter protestatur super eo, quod posteaquam praetensa incatta ferme hora pomeridiana serosine comparuisset et occasione pronuntiatae levatae.

Actionem presentem reiteraret, partemque actoris ut in levata expressatum est, dehonestare bonam famam viduitatis ejusdem, in quo hactenus extituisset et vigisset, consultasset et motificasset. Hinc quia coram jure propria oris fassione comprobaret actionem, nil amplius restat, quam ut finalem sufferet sententiam, nam propria oris fassio et quidem coram jure fuita, amplius revocare non posset, imo pro mille testibus reputandum veniret. Sensu tituli 24-i et 27-mi, partem prima operis Tripartitum. Hinc petit ut super sententiam finalem ferri. R. R. In administrationem suae actionis producit inquisitionalis sub numero 1-mo.

Deliberatum est

Differtur quidem causa praesens non quidem de dictamine legum, sed ducti misericordia.

Pro domina actore anno 1751. die 2-da mensis Septembris presentem processum natura brevem idem procuratorem qui in praemissis iisdemque juris cautellis instructus, reasummit, cupitis ut in levata. Reservata reservandum.

Pro incatta simpliciter tagadja az ellene exigált actiót, más szavában pedig dehonestálja publice coram jure ezt mondván szemibe: – Én mit tehetek róla, ha az őkegyelme képében járnak rám. Viszont ezt is mondván, hogy álmában találta mondani. Mely szavai az incattanak nyilvánvaló becstelenséget tesznek, nem egyebet, és ezen szavaival a szék előtt is annak mondatik lenni, amivel vádoltatik, azért nincs egyéb hátra, hogy per acta authenticatione a bizonyságok helyes relatiójok után kíván törvényt és végző sententiát pronunciáltatni.

Deliberatum est

Nyilvánságossá tétetvén a szék előtt az actornak az incatta által lött nagy megsértődése és tisztességes hírébe való kisebbítése, amidőn is azon incatta az actort sátánynak mondotta és hogy marhaláb képében reája jár, gyötrötte a tehenét, miatta nem fejhetett volna, mások előtt beszéllette és golyvának száma nélkül mocskoson pronunciálta, amint ezek in inquisitione numero 1-mo, signata testiumque fassionibus numeris 1-mo, 4-to et 5-to contentis világoson extál. De ezekfelett a széknek férje által beadott instantiájából azon dolog bizonyosodik és maga szája vallásával is coram jure comprobalta. Ezekre nézve tetszett a törvénynek az incattat, mint olyan mocskos nyelvű és másokat hírekben, nevekben vesztegető személyt, az ilyenektől leendő elrettentésekre, más netalám ily formájú személyeknek statualis 12 forint poenával, emellett 4 forint expensával agravalni.

Pro actore lata deliberatione incattam sedis contentus debitas reponit praeses cupitque instantaneae satisfieri deliberationi in parata moneta. In casu vero contrario reservat sibi denominandi facultatem.

Pro incatta nihil vellet denominare.

Pro actore denominatus personam.

Deliberatum est

Az incatta convictiójának fundussától semmit sem denominálván, az actorea pars altera denomináltatott személye az incattának, hogy juxta regulam juris vulgarem: qui non habet in bursa, solvat in corpore. Ahhoz képest hónapi napig fogság alá vétetvén, ha azalatt magát remediálja, bene, quidem (nemes személy lévén) megengedtetik, különben hónap reggel közönséges helyre, a piacra kivitetvén, a nyakvasra tétessék és délig ott tartatván mással tött mocskolódását maga becstelenségével váltsa fel.

1 Valószínűleg helyi, sajátosan képzett igenévi alak.
2 Valószínűleg helyi, sajátosan képzett igenévi alak.
3 Valószínűleg helyi, sajátosan képzett igenévi alak.

23.

1753. augusztus 21.– november 27., Máramarossziget

A VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT MIHALLYKA HAFFIA, GROZ TETYANA AKSZENIA ÉS FISAN TEODORNÉ NASZTASZIA PERIRATAI

I.

1753. augusztus 21., Máramarossziget

MÁRAMAROS VÁRMEGYE BŰNFENYÍTŐ SZÉKÉNEK PERFELVÉTELI IRATA

AZ IRAT: B: MmOL Máramaros m. lt. Acta judiciaria I. 1753. 1. sz., 1. p.

Anno 1753. die 21ª Augusti oppido Sziget inclyti comitatus Maramarossiensis adjacente coram inclytam sedriam ejusdem inclyti comitatus.

Levata causa

Egregii Stephani Rednik oriundus hujus comitatus fiscalis ut actoris contra et adversus Haffiam Mihallyka velut primi, Tetyanam Akszenia Groz privignam velut secundi, Nasztasiam Teodori Fisan uxorem velut tertii ordinis incatti ratione negotii in mox de ucenda[?] actione lecta rata meta[?] ac succinta.

Idem fiscalis privilegiis suis fiscalibus inhaerendo actionem detegeret sequentibus qualiter primi ordinarius incatta dum necessitates naturae in emittenda, salva venia utina habuisset, compulsa foras semper supra lapidem emittebat. Dum vero Szigetini compa-

ruisset ut se contra accusatores defenderet, mutae suae filiae indusium induit et hoc eo fine ut nec accusatores nec judices possint eidem verbis nocere, aliis praeterea modum superstitiosum testio nefors nocivum proponere, se se superstitiosam esse contestari non fuisset verita.

Secundi ordinarius incattam etiam lutum ex vestigiis dictae novereae[?] suae accipere et in superstitiosam finem convertere non fuisset verita, quae omnia ex annexis inquisitionibus ubericis patebunt. Tertii ordinis incatta autem se magicis artibus doctam esse manifeste prodidit.

Eosdem autem pro hoc termino ut ratione eiusdem jus et judicium reciperent, modo converto esse certificares, docet fidedigna dominorum judlium Michaelis Ballya et Simonis Dunka recognitione. Unde vigore etiam mensem articuli 12. 1723. aliarumque regni legum ubi necesse erit, uberius adducendarum cupit in eosdem praevia eorundem juri statutione jus et judicium cum executione reali administrari.

Deliberatum est.

Praesentem causam in futuram sedriam differti.

II.

1753. november 27., Máramarossziget

MÁRAMAROS VÁRMEGYE BŰNFENYÍTŐ SZÉKÉNEK A VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT MIHALKA HAFIA ELLENI PERHALASZTÓ ÍTÉLETE

AZ IRAT: A: MmOL Máramaros m. lt. Acta judiciaria, jegyzőkönyvek és repertóriumok 4. sz., 32. és 40. p.

Sedes judiciaria

Anno 1755. die 27ª mensis Novembris in oppido Szigeth sub praesidio perillustris ac generosi Francisci Budai de Bölcse, ordinarius vice comitis, considentibus quatuor processualibus judlium perillustribus item ac generosis Adamo et Emerico Pogány de Cseb et Gesrona Hajnal Szerencsy ac aliis ordinariis et extraordinariis Tabulae Judiciariae assessoribus celebratur sedes judiciaria inclyti comitatus Maramarossiensis pro revisione causarum criminalium ordinata, ocasione cuius

[...][1]

In negotio Haffia Mihalka criminis magiae insinuatae deliberatum est:

Ad futura sedem judiciariam criminosorum revisoriam causam hancca differi.[2]

1 A tárgyra nem vonatkozó más 25 ügy kihagyva.

2 A három vádlottra vonatkozó vizsgálati és további periratok hiányoznak.

24.

1757. március 22., Máramarossziget

AZ ISÁK GYÖRGYNÉ ÁLTAL VARÁZSLÁSSAL ÉS BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT BOLDISÁR ISTVÁNNÉ KÉRÉSÉRE KÉSZÜLT TANÚKIHALLGATÁSI JELENTÉS

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 125. sz., 1–2. p.

Inquisitio magistratualis penes commisionem et pro parte generosi domini Michaelis Kovási, ordinarius inclitae nobilium Szigethiensis communitatis ductoris, secundum porrecta nobis de eo utri puncta, per nos infrascriptos in oppido Szigeth die 22-a Martii 1757. peracta.

Utrum de eo

1^mo^ Tudja-é, látta-é, hallotta-é a tanú, Boldisár Istvánnét micsoda szókkal mocskolta és hány ízben Isák Györgyné?

2^do^ Tudja-é vagy látta-é, hogy megverte volna, és mi okból eredett közöttök mind a mocskolódás és verekedés, jelesben melyik volt az indítója et vice versa?

Sequuntur testium fassiones

1. Michaelis Jancsó conthoralis, Juditha Hatházi, annorum circiter 42, jam coram figura juris adjurata, nunc eandem fassionem suam recapitulat: ad 1-mum: a fatens úgy tudja, hogy Boldisárné kezdette többire a mocskolódást, mondván Isáknénak, hogy az anyja boszorkányos kurva volt, maga is attól tanult, a bátyját penid felakasztották. Melyre Isákné hasonlókat mondott vissza. Az ilyen mocskolódás penig számtalanszor volt közöttök és néha jól meg sem virradt, mikor elkezdette Boldisárné. Ad 2^dum^: Magától hallotta Isáknétól, hogy bánja, úgymond, hogy jobban meg nem tanította Boldisárnét és amit lehetett, ugyan adott neki, de szemeivel a fatens nem látta veszekedéseket. Insuper hallotta Boldisárnétól, midőn Isákné fiával útra indulólag volt, mondotta: – Elmehet most, úgymond, és megláthatja, hol égették meg az anyját, és akasztották fel a bátyját.[1]

2^da^ fatens Michaelis Munkácsi conthoralis, Elisabetha Gál, annorum circiter 28, legitime citata, jurata, examinata, fassa est: ad 1^mum^ et 2^dum^ praeter audita ex allegatis nihil scit, mivel beteges volt. Hanem hallotta Boldisárné szájából, midőn mondotta, de nem szemébe Isáknénak, hogy megvert kutya, az anyja boszorkány, kurva volt, az bátyját felakasztották. És amidőn Isákné menni akart lóháton a fiával, hallotta a fatens, hogy mondotta Boldisárné Isáknénak: – Eredj, úgymond, mehetsz most arra, az hol bátyádat felakasztották!

3^tia^ fatens relicta nobilis quondam Martini Tar, Sofia Barthos, annorum circiter 64, legitime adjurata, fassa est ad 1^mum^ et 2^dum^ nihil.

4ta fatens Joannis Palágyi senioris conthoralis, Sára Szakács, alias Lengyel, annorum circiter 46, legitime citata, adjurata, examinata, fassa est: ad 1-mum: A fatens tavaly nyár elejin, midőn betegen ágyában feküdt volna, hallotta Boldisár Istvánné szavát, midőn tolvajt és gyilkost kiáltott, de ki nem mehetvén, a verekedést nem látta, és ki verte. Bartha Péter úr házánál lakván Boldisár, hallotta a fatens gyakor ízbe, hogy kiáltott által Isáknéra Boldisárné, hogy, úgymond, kurvával, boszorkánnyal nem lakik egy udvaron, Isáknénak hallotta általmondván. A télbe is látta a fatens Boldisárnét, midőn az Isákné ablaka alatt hallgatódzott, de Isákné szavát nem értette.[2]

5ta fatens conthoralis Joannis Máté, Anna Varga, annorum circiter 30, legitime citata, adjurata, fassa est: ad 1-mum: A múlt 1765. esztendőn, nyár táján, hajszolván Boldisárné az Isákné malacát, a fatens éppen akkor szőtt. Kevés idő múlva hall huppogást, azalatt gyilkos, tolvaj kiáltást és – Ne hagyjatok! De a fátens ki nem ment, hanem kevés idő múlva az ablakhoz menvén, kinézett. Hát ott mász négykézláb a földön! Más alkalmatossággal, midőn Isákné a fiával kiindult Szathmár vármegyébe, hallotta, hogy mondotta Boldisárné: – Jó helyre megyen most Isákné! A Meggyesi akasztófához közel jár, meglátható, hol égették meg az anyját, és fútta el a szél a porát! És tolvajnak mondotta. Egyszóval, mikor valamelyik mocskolódott, a másika sem hagyta replika nélkül. Gyakor ízbe hallotta, hogy Boldisárné Isáknét regiment kurvájának, az anyját boszorkánynak, bátyját felakasztottnak kiáltotta és sok egyéb szókkal mocskolta, szidta. A másik, úgy mint Isákné mondta-é vissza, nem hallotta.[3]

6ta fatens Joannis junioris Palágyi consors, Anna Szabó, annorum circiter 26, legitime adjurata, fassa est: ad 1-mum: A fátens a deutrális időn, tudniillik tavaly nyáron, midőn künn a tornácba varrott volna, látta, hogy Isákné Boldisárnét hajánál fogva általrántotta a talpon és öklözve pufolta. Azután fel akarván kelni Boldisárné, újabban lerántotta Isáknét és öklözni kezdette. Ama penig gyilkost, tolvajt kiáltotta, és hogy „Ne hagyjanak!" Így azután elállott róla. Szóval való veszekedéseket penig és mocskolódásokat nem hallotta.[4]

7ma vidua Ladislai condam Rostás, Apsai Mária, annorum circiter 65, legitime citata, fassa est ad 1mum et 2dum nihil.

8vus testis nobilis Martinus Toth, annorum circiter 54, legitime citatus, adjuratus, nihil fassus est.

9na testis nobilis Stephani Balás conthoralis, Sophia Bartha, annorum circiter 30, legitime citata, adjurata, fassa est: ad 1mum et 2dum taliter: A fátens úgy tudja, hogy ha Boldisárné nem ingerelné Isáknét, e nem veszekednék vele, de ama keresi ki belőle, midőn az ajtajára Isáknénak reámegyen, ott szembe mocskolja, becsteleníti gyakorta ismét, háta megé. Vagy hallotta, az udvaron szidja. Eszerint osztán Isákné sem állhatja meg, hanem mondogat néha vissza. Különben mind hallomásból úgy értette és úgy is tapasztalta a fatens, hogy Isáknétól Boldisárné csendesen élhetne, de ez veszi ki belőle és ösztönzi mocskos szóval a veszekedésre.[5]

Super qua pario modo peracta inquisitione consignatisque testium fassionibus, praesentes extradedimus testimoniales. Signatum anno, die, locoque in praemissis.

Adamus de Várad, inclyti comitatus Maramarosiensis et Szigehtiensis jurassor.

Stephanus Bagosi, inclyti comitatus Maramarosiensis Tabulae Judiciariae juratus assessor.[6]

1 Más kézzel írott széljegyzet: „authenticata perseverat."
2 Más kézzel írott széljegyzet: „authenticata perseverat."
3 Más kézzel írott széljegyzet: „authenticata perseverat."
4 Más kézzel írott széljegyzet: „authenticata perseverat."
5 Más kézzel írott széljegyzet: „authenticata perseverat, addit: míg mással lakott esztendeig Isákné, semmi veszekedést nem vitt végbe, boszorkánynak, kurvának kiáltja Isáknét."
6 Az ügy további fejleményei ismeretlenek.

25.

1758. május 6., Máramarossziget

A MÁRAMAROSSZIGETI NEMESI KÖZÖNSÉG, VALAMINT A VÁROS POLGÁRI BÍRÁJÁNAK KÖZÖS VIZSGÁLATA ÉS ÍTÉLETE AZ EGYMÁST BOSZORKÁNYSÁGGAL ÉS VARÁZSLÁSSAL VÁDOLÓ CIGÁNYOK ELLEN

AZ IRAT: B: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség ir. Fasc. 16. 351. sz., 1–3. p.

Anno 1758. die 6. Maji összegyülekezvén a tekintetes nemesség részéről, úgy mind városi rend részéről, az Felső város végén lakó cigányok sok rendbeli panaszainak egyszer lehető orvoslások végett és következendők agitáltattak:

1. Czigány Istók, a vajda panaszkodik, hogy feleségét, Gábor Annát Ordásné és Mihókné szüntelen boszorkánynak kiáltják. Melyet ha meg nem bizonyítanak a vádlók, satisfactiót kíván.

1° Ordasné, Mihókné magok fatealják, hogy Istóknét boszorkánynak kiáltották.

2. Ordásné panaszkodik, hogy Istókné Gábor Anna szüntelen az ő feleségét[!], Orbai Getzi Julit boszorkánynak kiáltja, úgyhogy a békák száját bévarrja, hogy így boszorkányi mesterségét űzhesse.

2. Istókné maga megvallja, hogy Ordásnét boszorkánynak kiáltotta.

3. Czinó Martzi panaszkodik, hogy Istókné szüntelen a feleségét, Gyöngyi Márit boszorkánynak kiáltja, és azt mondja, hogy midőn Balás Pál haláláért a tömlöcben volt Ordással, tehát úgy szabadultak meg, hogy a békák száját bévarrották.

3. Maga megvallja Istókné, hogy Györgyi Márit boszorkánysággal vádolta, mivel a békák száját bévarrotta férje szabadulásáért.

4. László Mihók panaszkodik, hogy Istókné, a vajdáné, miolta a keringőben vetette a babonaságot, azolta a felesége, Györgyi Mari beteg, mely szerint Istókné vesztette meg az ő feleségét, melyet meg is bizonyít.

5. Sztojka Andris panaszkodik, hogy Istókné, Mihókné, Ordásné az ő feleségét boszorkánynak kiáltották, úgymint Kotzi Borit. Ismét hogy 8 esztendős leányára, Évára, kurvaságot kiáltottak Ordásné és Jósa hegedűs felesége, Ilona, Varga Josef koldus cigánylegénnyel.

6. Czimbalmos Gyurkának nincs panasza.

7. Horváth Farkas panaszkodik, hogy édesanyjára, Firutzára, boszorkányságot kiáltott Mihókné a télen, midőn azt mondotta, hogy Ruszkova Pojánán csinálta meg és engedje meg, hogy meg ne haljon. Ismét ma egy hete, midőn a cigányok panaszainak végzésének terminusa volt, hogy differáltatott az oláhok húsvétja miatt, maga Farkas Rónára gyónni ment, és azt kiáltotta, hogy babonáskodni ment, és ezt a mocskot nem szenvedheti.

8. Czigány Pinitzi Martzi panaszkodik, hogy Vajda Istók az kezit összerontotta, úgyhogy harmad hete, hogy kezével nem dolgozhatik.

9no Ordásnénak az a panasza, hogy Istókné őtet boszorkánynak mondja.

10. Czinó Martziné azt panaszolja, hogy Istókné őtet boszorkánynak kiáltja.

11°. Czigány Mihókné 6 hónapja, miolta beteg, és Istókné az oka, hogy beteg, mert ő mégyen reája. Ifjú legényeket, úrfiakat lát, azok őtet gyűrűvel kínálják, és a mesterséget ő vitte a vízben[?!].

12° Sztojka Andrásnénak nincsen egyéb panasza, hanem az a mint a férjéé, hogy ártatlan leánykájára paráználkodást fogtak.

13. Czimbalmos Gyurkánénak nincsen semmi panasza.

14. Horváth Farkasnénak nincs semmi panasza.[1]

5. Istókné, Ordásné tagadják az expozitiót, Mihókné pedig recognoscálja, hogy az Andris Sztojka leányát boszorkánynak kiáltotta, mivel füveket szedett és egyéb ganéjokat, emberét s kutyáét.

7. Mihókné az expozitiót tagadja in ea parte, hogy Firutzára nem kiáltotta a boszorkányságot, hanem Istóknéra és tőle kérte, hogy meg ne halna. Mi pedig az utolsó részét az expozitiónak illeti, maga megvallja, hogy Farkas Varvarához ment magok könnyebségekre mint tudós és mester asszonyhoz.

8vo Istóknénak ez a panasza, hogy Ordasné és Mihókné boszorkánynak kiáltják őtet.

8vo constat.

9no constat.

10. Constat.

12° Mihókné recognoscálja, mivel füveket szedett a 8 esztendős leányka, úgy ember és kutya ganéjakat.

Istókné assertiójának igazságát maga férjével, Istókkal bizonyítja, hogy Ordásné bévarrotta a béka száját, és Vaszilné is jól tudja.

Martinné semmi boszorkányságot nem tud Istóknéra.

Ordasné egyéb mesterségét Istóknénak nem tudja, hanem azt, hogy a csuport a vízben vetette, és eszerint azért beteg Mihókné. Bizonysági pedig Szathmári Istvánné, Bányi Mihály, disznópásztorné Vaszilyné.

Bányi Mihály és Szathmári Istvánné fatealják, hogy Istókné iránt semmi boszorkányságot nem tud.

Sibai Gergelyné asszony, Márkus Andrásné semmit sem tudnak Istókné boszorkányságáról, ámbár sokáig lakott Istókné házok előtt, sőt házokban is, de semmit se vettek észre, hogy boszorkánysághoz tudna, sőt rosszat sem hallottak felőle.

Maik Jánosné is semmit se tud boszorkánysága iránt Istóknénak, hanem hallotta Ordásné, Istókné, hogy egymást haragból s veszekedésből boszorkánynak kiáltották, de helyes okot nem adtak.

Deliberatum est.

Istókné, Ordásné, Mihókné magok szájok vallásából kitetszik és kijön az, hogy egymást boszorkánysággal vádolták és mocskolták, ellenben pedig ez iránt sem egyik, sem másik fél nem bizonyíthatott. Tetszett azért őket haszontalan nyelveskedésekért 3 napi kalitkában való ülésre ítélni.

1 Az irat eddigi részét függőlegesen kettéosztva írták.

26.

1775. május 24.–június 12., Desze [és Máramarossziget]

A VARÁZSLÁS IRÁNT HISZÉKENY DESZEI SIMON KORCSMÁROS ÉS FELESÉGE, ANUCZA ELLENI VIZSGÁLAT ÉS ÍTÉLET

AZ IRAT: A: MmOL Máramaros m. lt. Acta judiciaria 1775. 26. sz., 1–3. p.

Examen benevolum judei Simon ex Desze conthoralis Annucae anno 1775. die 24[a] Maii in posesione Desze peractam.

Interogatoria:

Primo: kinek hívnak, hová való vagy, hány esztendős és micsoda vallású, s kinek a felesége?

Secundo: valld meg igazán, mi okból és ki ingerléséből az elmult, ó szerint, esett Szent György napra virradólag vittél pálinkát egy faedényben az utak keresztiben, és ottan mit cselekedtél?

Tertio: az urad tudta-é, hogy téged azon asszony arra mesterségre tanított?

Quarto: Mezítelen voltál-é, vagy ruhában felöltözve?

Responsum.

Ad primum: Anuczának hívnak, deszei zsidó felesége vagyok, circiter 30 esztendős, zsidó vallású vagyok.

Ad secundum: Minthogy az házamnál nemigen mulatoznak emberek és nem is járnak ivók hozzám, hanem az másik falubeli zsidónál szoktanak éjjel-nappal inni, a múlt ó szerint ezen Szent György napja előtt egynéhány nappal hozzám jövén deszei Flore nevű asszony, kinek is panaszkodván, hogy hozzám ivók nem járnak, kértem, hogy talán valami mesterséget tud, tanítson engem is, hogy az italom helyén is ivók járjanak hozzám, mivel úgy értettem, hogy midőn maga korcsomát tartott, igen költ az itala és sok ivók járták házát. Melyre felelt említett Flore asszonyság nékem, hogy ő igenis tudna valamit, hanem másszor eljön és megtanít. Ezen szavai után elment tőlem, hanem Szent György előtt való nap ismét hozzám jött és tanított, hogy tegyek egy vederben pálinkát olyan helyre, az hol két út egymáson keresztüljár, éccaka, és ottan mezítelen, egy késsel háromszor kerüljem meg, mondván, hogy valamint az víz lefelé szaporán folyik, aszerint az ivók az én házamhoz járjanak. Mely tanításra Szent György napra virradólag éjféltájban egy vederben kéticcéni pálinkát tevén, az urammal elvittük az utak keresztire, és oda letevén nem érkeztem megkerülni, mivel Papp Todor és Papp Mihály falusi hütösnek fia odajövének. Kiket látván, én elszaladtam, hanem az uramat megfogták, és pálinkástól együtt vitték az nemes bíróhoz. Az pálinka most is ott vagyon.

Ad tertium: Igen, tudta, és ő vitte az pálinkát oda.

Ad quartum: Nem voltam mezítelen, hanem felöltözve voltam.

Simon zsidó, az examinatának az ura ezen punctumokra examináltatván maga is hasonlóképpen vallja az dolgot.

Mely eszerint általunk végben ment benevolum examenről adjuk ezen testimoniálisunkat.

Datum anno, die, locoque ut supra notatis.

Fide jussores pro praescripto Judeo Simone sub poena baculorum 40 signi statui.

Roman Dan kezevonása

Roman Ion kezevonása

Deszei Papp Todor, az Mikus fia igaz lelkiismerete szerint referálja, hogy ezen esztendőben ezen ó szerint való Szent György napja előtt való nap mintegy déltájban elment Josip zsidóhoz, az holott is tanálta az zsidónét Flore nevű asszonyal kacagva beszélgetni. Kiktől kérdezvén, mit kacagnak, mondá az zsidóné, hogy Anucza, a Simon felesége arra kérte Floret, hogy tanítaná valami mesterségre, mert az ő itala nem kél. Jóllehet ugyan Flore semmi mesterséget nem tud, mégis arra fogja tanítani, hogy egy vederben pálinkát tévén, éccaka vigye az utak keresztére, és aztat mezítelen kerülje meg. Ezt megértvén más Papp Todorral, az Mihály fiával, az tanú lesben álltanak, és éjféle tájban látták, hogy Simon zsidó pipázva az hónya alatt egy vedret viszen, az felesége pedig mezítelen késéri. És tevén az vedret éppen az utak keresztiben, a zsidóné kerülni kezdé a vedret. Azonban az társa, Papp Todor a luj Mihaly a lesből oda akart szaladni, hogy elfogná őket, de megbotlott valamely csipkebokorban, aszerint folyvást nem mehetvén, a zsidóné elszaladott.

Kit confrontálván Simon zsidóval és feleségével az többit recognoscalják, hanem azt tagadják, hogy mezítelen nem volt a zsidóné.

Melyről adjuk ezen testimonialisunkat.

Datum anno, die locoque ut supra notatatus.

Tekintetes nemes Máramaros vármegyének substitutus szolgabírája Vajda István m. p.

Megírt vármegyének ordinarius jurassora, Jura László m. p.

Ezen[1] bent írott zsidót küldöttem az magistratualis tömlöcében. Kit is falusi bírák és hütösek szokott büntetés alatt faluról falura jó őrizet alatt bekésértetni tartsák kötelességeknek, különben sem cselekedvén.

Vajda István szolgabíró m. p.

Benevolum[2] examen judaei Simon ex Desze.

12 baculis pulsam dimissus.

Sub sedria die 12[ma] Junii 1775.

1 Az utolsó lap hátoldalán olvasható, ugyanazon kéz írása.

2 Más kéz írása.

27.

1782. szeptember 5–26., Máramarossziget

KOVÁCS JÁNOS MÁRAMAROSSZIGETI POLGÁR NEMES SZŰCS ISTVÁN ELLENI BECSÜLETSÉRTÉSI PERÉNEK IRATAI ÉS A NEMESI SZÉK ÍTÉLETE

AZ IRAT: A: MmOL Máramarossziget v. lt. Nemesi közönség jkv. 7. sz., 12–13. p.

Anno 1782. die 5ª Septembris in congregatione dominorum nobilium jurassorum, sub praesidio egregii domini Josephi Komáromi, incliti nobilium Szigethiensis ordinarius ductoris, cum conclusa dominorum jurassorum.

Levata est causa:

1° circumspecti Joannis Kovács incolae Szigethiensis, contra et adversus nobilem Stephanum Szücs ab infra uberius denotata.

Ez okon citáltatta nemes Szücs István őkegyelmét az actor, hogy nem gondolván sem ország, sem természet törvényével, hanem félretévén mindezeket az mezőn, országútjába megszólította az actor feleségét, és minden tartózkodás nélkül kurvázni és lustázni merészelte, és egyéb mocskos szókkal is illette, mint megtetszik ex producto sub numero primo notato, mely szerént kíván törvényes igazságot és deliberatumot; költségét és fáradtságát in rhenis florenis 6 adjudicaltatni, propter dehonestationem 10 rhenes florenis convincáltatni.

Az I. compareál és ezt mondja, hogy nem tagadja, hogy kurvának nem mondotta az actort, de azért mondotta, hogy felesége huncfutnak mondotta az incattat és az incatta édesanyját boszorkánynak. Ehhez képest kér delatiót, hogy az maga részéről is inquisitiót peragalhasson.

Deliberatum est:

Minthogy az incattus magát tovább is defendálni akarja, inquisitiót akarván peragáltatni, respiriumot kér magának. Mely kérése az incattusnak megengedtetik a jövő terminusig, úgy mint csötörtökig, diem scilicet 12ᵘᵐ Septembris.

Anno 1782. die vero 12. Septembris adveniente termino deliberatione prefixo, újra ressummálja causáját Kováth János mint actor, nemes Szücs István őkegyelme, mint incattus ellen és kíván törvényes igazságot szolgáltatni.

Az incattus compareal és maga mentségére producal egy inquisitiót sub litera A, melylyel bizonyítja, hogy az actor adott okot az veszekedésre és sok mocskos szókkal illette az incattus édesanyját, boszorkánynak mondotta és – suis verbis – szarom a nemességtekbe, vászon nemes embernek, szaratvány oly nemes embereket mint ti vagytok, huncfutozta, disznózta, káromolta, átkozta. Mely szerént az incattus kíván simpliciter absolváltatni, sőt nemcsak, hanem az actort, propter indubitam vexam megbüntetni, minthogy az actor volt kezdője a dolognak.

Deliberatum est:

Ezen materiának decisiója jövő szombatra, pro 15ª Septembris terminältatott oly modalitással, hogy akkor mind az két fél készen légyen bizonyságival.

Anno 1782. die vero 26ª Septembris reasummálja causáját városi rendű Kovács János nemes Szücs István ökegyelme ellen és kíván magának törvényes igazságot tétetni.

Deliberatum:

Megvizsgáltatván az actornak sub numero 1. jegyzett productumát, világoson kijő, hogy az incattus sokféleképpen dehonestálni bátorkodott az actor feleségét, és kívánsága szerint az incattusnak az actor inquisitiója nagyobb részében authenticaltatott is. Mire nézve városunk statutuma szerént méltán 12 Rhenus forint büntetést érdemelne, de megtekintvén azt, hogy míg a magistratus előtt az incattus többször efféle és más cselekedetéért nem forgott, másfelől pedig megjobbulását reményelvén, mostan 6 rhenes forintig büntettetik, költsége pedig nem adjudikáltatik az actornak. Minthogy pedig az actor is mocskolódott és hibázott az incattus ellen, keresse az actort a maga forumán, és ottan fog ügye decidáltatni.[1]

1 A polgári széken nincs nyoma az ügy folytatásának.

28.

[1787 után, Máramarossziget]

BOSZORKÁNYSÁG ÉS VARÁZSLÁS VÁDJÁVAL INDÍTOTT PEREK MÁRAMAROS VÁRMEGYE LEVÉLTÁRÁBÓL 1787 UTÁN KIKÖLCSÖNZÖTT IRATAINAK JEGYZÉKE

AZ IRAT: A: MmOL Máramaros m. lt. Acta judiciaria, jegyzőkönyvek és repertóriumok, 6. sz.

Regestrum seu elenchus actorum judiciarum post interventam anno 1787. die resignationem ex archivo inclyti comitatus Maramaross inclyti judicio subalterno, anno, mense ac die inscriptis resignatorum.

[...][1]

Series positionum 16.

Processus criminales. Processus fisci magistratualis contra reverendum Joannem Papp, parocum Leordinensem velut magicum cum adnexis citatoriis.

Frustorum numerus 2.

[...][2]

Series positionum 115.

Processus criminales. Processus fisci magistratualis contra Helenam Petrovay veneficam sine adnexo.

[...][3]

Processus criminales. Processus fisci magistratualis contra Mariam et Helenam Kuszak veneficas, sine adnexo.[4]

1 A tárgykörünket nem érintő ügyiratok felsorolását mellőztük.
2 A tárgykörünket nem érintő ügyiratok felsorolását mellőztük.
3 A tárgykörünket nem érintő ügyiratok felsorolását mellőztük.
4 A megnevezett három per iratai közül ma egy sem ismeretes.

29.

1812. július 5., [Máramarossziget]

MÁRAMAROS VÁRMEGYE BŰNFENYÍTŐ SZÉKE BOSZORKÁNYSÁGGAL ÉS VARÁZSLÁSSAL KAPCSOLATOS 1629–1786 KÖZÖTTI PEREINEK JEGYZÉKE

AZ IRAT: A: MmOL Máramaros m. lt.
Acta judiciaria, jegyzőkönyvek és repertóriumok 1., 2. és 3. sz.

Repertorium processuum civilium, magistratualium et criminalium secundum numerum scrinia, fasciculos et quodlibet frustum denotantem alfabetico ordine conspectum [...][1] 1629–1786. conspectum regestratore Paulo Sz. Asztalos 1812. 5ª Julii.

[...][2]

Processus magistratuales et criminales.

[...][3]

Boraczky Maria ut incatta criminis veneficii et fornicatonis insinuata. Scrinii XVI., numerus fasciculi 10mo, numerus frustum 33.

[...][4]

Gyulay Anna, Petri Ujhelyi consors ut incatta ob continuatam adulteriam et veneficii suspicionem. Numerus scrinii XVI. numerus fasciculi 11°, numerus frustum denotatus 25.

[...][5]

Kalin Sigismundus ut incattus quod ratione certi veneficii peractam magistratualem inquisitionem supprimendo malefactorem foverit. Numerus scrinii XVI. fasciculus 11mo, quodlibet frustum denotatus 1mo.

Kőszegy Andreas cum uxore sua Helena Almássy ut incatta, quod in certo veneficii crimine cooperassus fuerit. Numerus scrinii XVI, fasciculi 11mo, quodlibet frustum denotatus 17.

[...][6]

Ladika Ladislaus ūt incattus ob dimissionem veneficii rei Simeonis Mátyás.

Mihályka Haffia Tetyiana[7] item Axeniae Grosz et Nasztasia Theodorii Tifan consors ob sortilegium et magiam. Numerus scrinii XXX., fasciculi 3°, frustum denotans 69°.

[...][8]

Pogány Ludovicus ut incattus quod in Sigismundo Kalin per Andream Popovics attentatum veneficii crimen supprimere ad laboraverit. Numerus scrinii XXXI. fasciculi 50 quodlibet frustum denotatus 28.

[...][9]

Popovics Maria ut incatta ob veneficium. Numerus scrinii XXXI, fasciculi 5°, quodlibet frustum denotatus 31mo.

Popan Helena ut incatta ob veneficium. Numerus scrinii XXXI, fasciculi 5, quodlibet frustum 37°.

[...][10]

Pogány Ladislaus ut incattus quod criminis veneficii Tsof [– –][11] foverit. Numerus scrinii XV fasciculi 9°, quodlibet frustum denotatus 31mo.

[...][12]

Simone dicti Judaei ex Desze et uxoris eius examen super magia.[13] Numerus scrini XVIII, fasciculi 1°, quodlibet frustum denotatus 141.

1 A szóban forgó repertórium három kötetben készült. Az első az A–H, a második az I–O és a harmadik a P–V betűkkel kezdődő címszavakat tartalmazza.
2 A tárgykörünket nem érintő ügyiratok felsorolását mellőztük.
3 A tárgykörünket nem érintő ügyiratok felsorolását mellőztük.
4 A tárgykörünket nem érintő ügyiratok felsorolását mellőztük.
5 A tárgykörünket nem érintő ügyiratok felsorolását mellőztük.
6 A tárgykörünket nem érintő ügyiratok felsorolását mellőztük.
7 A szóban forgó per iratainak egy részét a 22. szövegben közöljük.
8 A tárgykörünket nem érintő ügyiratok felsorolását mellőztük.
9 A tárgykörünket nem érintő ügyiratok felsorolását mellőztük.
10 A tárgykörünket nem érintő ügyiratok felsorolását mellőztük.
11 A keresztnév olvashatatlan.
12 A tárgykörünket nem érintő ügyiratok felsorolását mellőztük.
13 A szóban forgó per iratainak egy részét a 25. szövegben közöljük.

TRENCSÉN VÁRMEGYE

30.

1653. szeptember 12–24., [Nagybiccse]

TRENCSÉN VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT BUZISSKA ZSUZSANNA ELLEN

AZ IRAT: A: BTÁL Trencsén m. lt. Protocollum civitatis Trencheniensis 1651–1654. N. 33., 269–272. p.

Causa fisci contra et adversus Susannam Buzisska ratione veneficii in actione uberius specificandi.

Pro actore egregius Augustinus Walla fiscalis vulgari lingua proponit actionem: Pominulimi roky a časy Zuzanna Burisska zdegssy obiwatelkine spustice se pana Boha sweho, zapomenuce na prykazani geho, Z wnuknuti diabla Satanasse, čarodegnim Spusobem, kdi se mračilo wen wigduce do Nebe pliwala, Za dluhe časy wkomore any wen newichodice zustawala, atam ležela prez celu Zimu ohne wswem dome neužiwala, a častokrate, do cela bnažena pred lidmy se ukazowala. Wkomore swey na Myse a neb na Wahanie[?] kamene Zwahi wzate na spusob wandlikuw miwala, tie giste nad celistamy wdime držiewala. Za dluhy čas yako nezdrawa na posteli času yasneho ležela: kdi se pak mratiči počalo, hnedki hor powstala. Na dwur a neb do zahradi se uchitila a tamže oblaki rukama swima rozhanala. Yestize pak kdi se mračilo y doma nebila, hnedki od ginud domu[?] nawratila a podobne delala takže y desst pry tomto geg čarodegnem delani prsseti prestawal. Než co wicw bud Panu Bohu toho lito welebnu swatost tela, kteru ku spaseni dusse swg od kazateluw prigimala, tu giste čarodegnie[?][1] sebe poddana nepožiwala, než zadržawsse domu prinassela, a na gine weci čarodegnie a diabelskim spuosobem obracela, kterežto wec ze swedka Numero ssesteho poznati se muže. To take wlastni sin gegi Andrass Buriss na očy geg drželi už asy neton[?] neprestawala, ale Nestidati swug (uctive Mluwice) zadek proti obloze nebeskei wen zdomu wegduce wipinala. Wden nedelni kdi gini pobožni a bohabogni lide do chramu Božiho se oddali ona pod kazanim hlawu swu migala. Kdi čas pekni bil, ležela; než kdi hrmeti počalo, hnedki hore powstala, a wen wichazela. Pro doswedčeni tegto sweg actii odwolawa se na Swedkuw kterížto wyznani swe hotowi gsu prisahu swu na hlawe gegi doswedčiti. Za takoweto tehdi welike a hrozne proti prikazani

Božimu wistupki, žada Fiscalis abi Ponyžene[?] abi examini[?] bila submittorivana[?]: Zatim cobi koli wiznani gegi gesste nadto sebu prineste, abi wedle toho bila odelowana.

Pro incatta ea ipsa Susanna Buzisska personaliter adstante punctatim examinata ad verba illa: že do Nebe pliwala, pravi proto kdi gi oči boleli, a že gi to geden človek radil gesste kdi nekde bila Skomory sem preci newichazela nebo sem pradla, a chlebem od žebrakuw kupenim ginače zasussenim a zase namačanim sem se chowala. Ohne že sem malo wzime wdomu swem miwala, to činila ma chudoba a mug nedostatek, musela sem se radegi pod duchnu ležíce zhriwati. Obnažena sem wibehnuti musela času nočniho biwssi v kutni, whofferstwi, proto že mug wlastni Sin kožich mug semne strhl, a ya naha sem wibehla abich mu ho widrela, obawagice sa abi mi ho nepropil. Kamienky važne ne kginemu koncy sem držawala, než že cwerny ktere sem napradla, na tie kamienky sem zwigala, ktere gednak wtruhlici, gednak ginde kde se mne pritreffilo sem položila. Nezdrawa ležice w komore kdi potrebe prirozene ukazowala bez[?] prohlidani času sem wichazela na dwur Strany Welebny Swatosty co lide na mne znassy toho sem nikdy nečinila aby mne hned na Myste tento Pan Buh hrozne zatratil. Sina sweho lawela[?] sem proto že statek marnil, a sskodu weliku činil zmarnenim hospodarstwi, a on yako neposlussni Sin mne natolik lorečil ale y do welikeg[?] chudobi dopomahal. Na dwur pre gine sem newichazala než pro potrebu prirozenu. Že se my pritreffilo dne Nedelného zmiti hlawu, to se stalo odtud, Ponewadž za mnoho tydny sem nemocna ležela, až mne y hid ugimal, a tak znemoci pookriawsse malo Zmila sem sobe hlawu.

Deliberatum Ponewadž in Criminalibus očiti a ne ussiti Z sameho slysseni Swedkowe se requirugi. A pak swu Actii samimy slyssanimi Swedki comprobuge, kterich platnost in iure se neadmittuge. Ztey pričini dawa se gesste terminum osmeho dne, ubi Actor očitimi Swedki actiu swu dosvedčil.

12. Septembris generosus dominus Andreas personaliter comparens adstaret, quomodo nimirum subintellexisset dominum Franciscum Nagyvathy privatum quondam contractum instituisse ratione domis ipsorum hic intra moenia civitatis istius existentis Schellendorfiane vocate, qui ipsum dominum Andream Szerdahelyi materna successione concerneret, cum patribus Jesuitis Trenchini degentibus coram magistro protonotario. Cui contractui sibi adeo per judiciose atque nocive, quoad omnis clausulas, omniaque ejusdem contenta et puncta [– –] solemniterque contradiceret neque vel nimirum eundem ratum firmumque approbare vellet. Contradictionis hujus suis debito termine et loco rationis redditurus efficacere.

Pro evidentiore vero jurium suorum tuitione paria hujusce contradictionis suae authentice sibi extradari postulavit.

Eadem die causa fisci ex deliberatione levata contra et adversus Susannam Buzisska.

Pro actore idem, qui in actione procedenti, Ponewadž wec tato strani welebnei swatosti zleho užiwani, gest sama wsebe tagne: Aprotož upotrebuge svedkin[?] očitich nebo kdi tuže welebnu swatost poddanu sebe od kazatele prigala, snadno okolo oltara gduce mohla gi zadržeti i na weci čarodegne obratiti. A protož prosim abi actia mi predtim neg wedenu swe mysto mela.

Pro incatta personaliter adstante regessit. Yestli mne o marneg weci kdi na pamet prisslo co na mne Zly lide znesli a nebo gestlibi bich se neteš[?] ho toho nekdi dopustiti mela, nech mne Pan Buh nikda učastnu neučini kralowstwi Nebeskeho, wssak sem Žena stara a tu sem se wtomto meste starala.

Deliberatum Ponewadž Actor actionem suam evidentius a sufficientii ne comprobuge ona pak Incausata pod Zbawenim kralowstwi Božiho ztakowehotot podezreni se očysstuge. Nadto nadowssecko gesste se geg poručuge, aby tech hospodaruw u kterich w hofferstwi bidliwala k protokolu Meskemu priwedla kteriby geg swedectwi widali hodnowernw, poctiweho unich se chowani. Wedle toho dwuch lidi statrčnich Postaw ktery Rukogenstwi zany pred Panem Richtarem odwedu.

Eodem die ad instans Johannis Nechuta Pollionis siquidem termini soliti iam praeterisset, ut in domum inquilinarum a Barbare Organistrice emptam introduceretur, denominanti domini Georgius Melko et Paulus Osdrik cum jurato Miurati[?].

17. Septembris ex orali commissione domini magistrati[?] protonotarii Petri Alvincy penes amicabilem compositionem coram eodem per Stephanum et Nicolaum Bogadi fratres et sororem Susannam in Hanzlikfalwa facta ad excisionem certae portionis eidem Susannae in et ex domo Bogadiana hic intra moenii istius civitatis existente situata, ordinati et delegati sunt e medio Sancti Paulus Odrik, Johannes Wrena et Andreas Kubranski, cum Augustino Walla fiscalis et Andrea mercator mundi, qui exinde reversi retulerunt se ejusmodi divisionem seu excisionem effectuare non potuisse, eo quod loci sequestranda Stephanus Bogadi occlusisset, neque ad iteratam meritius[?] eadem aperire voluisset. Cujus relationis perei[?] memorata Susanna Bogadi, jurium suorum ad cautelam sub sigillo sibi extradari petiit. Et sunt eidem concessa.

24. Septembris venditio alterius dimidietatis dominus Buriani ante nobilis dominus Andreas Szerdahely personaliter comparet coram domino judice et juratis nonnullis nomine et in persona quoque sororis suae domina Barbara Elephanti consors domini Pauli Nedetzky, assumtis in se oneribus et gravaminibus universorum ac singulorum, si quos infrascriptum quoquo modo concernere dignosceret negocium. Item nobilis domina Anna Radoczy consors nobilis domini Francisci Korontali, Elisabetha et Sophia Nagyvathi filia[– –] ex priore con[– –] domino et marito suo Paulo Nagyvathi susceptar[– –] mater et ncalis[2] tutrix praesente ad latus majore natu filia Elisabetha vie[– –] vocis suae orando.

1 Áthúzva: „Preškrtnuté."

2 Fel nem oldott rövidítés.

31.

1665. június 19., Nagybiccse

TRENCSÉN VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT NAGYBICCSEI[?] KOSSIK ZSUZSANNA ELLEN

AZ IRAT: A: BTÁL Trencsén m. lt. Protocollum civitatis Trencheniensis 1665–1675. N. 33., 111–112. p.

Causa fisci ut actor contra et adversus Susannam Kossik de Nagy Betesse ex marchionatu Moraviae ut incatta ratione certi delicti per eandem patrati in actione uberius specificati.

Nobilis Stephanus Omasscha juratus fiscalis huius liberae regiaeque civitatis Trenchiniensis per modum actionis proponit: qualiter adstans incatta postposito dei hominumque timore vilipensis tam divinis quam humanis legibus artem magicam et sortilegiam tam in vicinitate ista Trenchiniensi, quam aliis in locis exerans non fuisset veritum, poenam contra veneficos et maleficos ac sortilegos artemque magicam exeranter in praefatis legibus divinis et humanis sancitam in currens non formidasset. Unde peteret contra eandem incattam juxta demerita ipsius judicium producendi pro informatione dominorum judicum inquisitorem attestationemque publicam.

Incatta personaliter adstans replicat ad actionem non negando se sortilegium per infusionem cerae adhibuisse, sed rogata et sollicitata per nonnullos incolarum civitatis istius, quod autem thesaurum inquisiverit, et manu Tobiae Jon junioris attractandum fecerit, asseverat non fuisse testam sed cantharum stanneum, et si ipsam ibidem praesentes non impedivissent, habuissent utique cum eadem litigandi modum.

Idem fiscus dicit, quamvis eadem incatta non negaret eandem exercuisse sortilegium, unde quire[?] merito de simplici contra eandem judicium ferri posset, nihilominus tamen ad ulteriorem contestationem actionis suae instat attestationes productas ipsi incattae perlegi, post quarum perlectionem expectaret, ut supra judicium.

Tandem attestationes eidem incattae perlectae, post quarum perlectionem, dixit nec medietate, illarum attestationem esse veram confirmando et priorem responsionem suam affirmativam non negando etiam de praesenti se se sortilegam, sed eandem doctrinam accepisse a Deo.

Deliberatum est. Ex quo incatta sortilegio se exercuisse non negaret, immo eandem scientiam a Deo se accepisse diceret, per hocque manifestam blasphemam in Deum praetulisset, dum divinam majestatem maleficii aut hoc rem assereret. Accederent et fassiones tot testium, qui faterent eandem incattam maleficium sortilegii ac divinationis exercuisse. Ob hoc dictantibus tam divinis quam humanis legibus ipsa incatta rogo cremandam, praemissa tortura adjudicari pro eliciendis complicibus.

32.

1665. június 20.–1667. április 9., [Nagybiccse]

TRENCSÉN VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT LASZTOVICZA ZSUZSANNA ÉS KATALIN ELLEN

I.

1665. június 20., [Nagybiccse]

KÖZBÜLSŐ ÍTÉLET LASZTOVICZA ZSUZSANNA ELLEN

AZ IRAT: A: BTÁL Trencsén m. lt. Protocollum civitatis Trencheniensis 1665–1675. N. 33., 118. p.

Acta in curia civitatis praesente inclyto senatu die 20. Junii

Causa fisci ut actor contra et adversus Susannam Lasztoviczova, ratione exercitii magicae.

In persona fisci Michael Figuli per modum actionis proponit: qualiter ista incatta postposito Dei hominumque timore, vilipensisque divinis et humanis legibus artem magicam exercuisset, prout saga illa in tortura in oculorum eidem dixisset, ipsam esse similem ipsi sagam, obquod illius maleficium peteret contra eandem judicium.

Incatta personaliter adstans totaliter negat.

II.

1665. június 22., [Nagybiccse]

KÖZBÜLSŐ ÍTÉLET LASZTOVICZA ZSUZSANNA ELLEN

AZ IRAT: A: BTÁL Trencsén m. lt. Protocollum civitatis Trencheniensis 1665–1675. N. 33., 119. p.

Causa fisci ut actor contra et adversus Susannam Lasztoviczova ratione eiusdem acti.

In persona fisci idem, qui in priori eandem actionem reiterat, et petit uti in priori judicium.

Incatta personaliter adstans, totaliter negat.

Deliberatum est. Differri finalem contra incattam sententiam utramque et si condemnata saga in fassione ad duplicem torturam ac praesente utraque incatta facta, in rogo quoque perseveraverit. Tandem pro demerito recepturae judicium.

III.

1665. június 22., [Nagybiccse]

KÖZBÜLSŐ ÍTÉLET LASZTOVICZA ZSUZSANNA ELLEN

AZ IRAT: A: BTÁL Trencsén m. lt. Protocollum civitatis Trencheniensis 1665–1675. N. 33., 119–120. p.

Acta publica die 22. Junii praesente senatu.

Idem fiscus, qui in priori termino reiterat actionem suam in priori levata propositam nimirum contra Susannam Lasztoviczova occasionem magiae per eandem in exercitium deductae, petendo ut ibidem judicium, et licet esse privilegiatus ac fassio sagae jam pro demerito suo executae ad ferendam contra incattam finalem sententiam sufficiens esse dignosceretur, dum in ipso quoque agone mortis in tortura duplici factam fassionem confirmasset. Nihilominus tamen non tam de necesse, quam de meliori esset, produceret pro informatione dominorum judicum attestationes de more civitatis hujus exactas, quas cuperet calculari juxta quarum continentias ac attactam fassionem praefatae sagae uti praemissum est executae, cuperet eidem quoque incattae pro demerito ipsius poenam supplicii decerni.

Incatta personaliter adstans demisseque se supponendo dicit, quod licet executa ignisque voragine conflagrata saga in tortura eandem incattam fuisse complicem ejusdem in exertitio negotii in actione denotati, id tamen non stante nec esset sufficiens ad condemnationem sui, quod eadem executa non fuisset nationis istius, neque vitam suam egisset in hac civitate non nisique ante aliquot septimanas huc veniendo se se detinuisset ex eo etiam, quodsi eadem hic nata fuisset, vixissetque tamen de lege regni, hujusmodi fassionis in tortura taliter qualiter factae ad contemnandum quempiam non essent sufficientes provocando se ea in parte ad regni legem vel ex eo etiam, quod istiusmodi fassio torturalis in judicio nisi pro suspicio judicanti[?] ex suspicionibus etiam judex nomine condemnare posset, petendo eandem fassionem torturalem simpliciter reici, quantum ad productas contra eandem exactas attestationes, easdem pro informatione sui cuperet perlegi.

Quibus perlectis cum eadem superius submissione auditis etiam attestationibus dicit ex iisdem, non ut sufficiens proba ad condemnationem sui evaderet, verum nec suspitio conici posset ex eo, quod eadem majori in parte duntaxat in auditu haberet suum fundamentum, judex etenim auditu simplici in judicio locum dare non teneretur, ad capitalemque pronunciandam non istiusmodi proba, verum attestationes luce meridionali clariores adhiberi deberent, iisdem adhibitis nemo condemnari valeret, quantum ad alia puncta attestationum [– –] auditum simplicem facta eodem quoque immo omnibus concurrentibus non sufficerent ad comprobationem actionis praetensae: quare petent se simpliciter absolvi.

Fiscus inherens allegationibus suis actionis et productis [suis] cuperet, ut supra judicium.

Incatta dicit hinc etiam evadere innocentia sua, quod actio licet proposita contra se habentis, allegataque ad instantiam suam facta non refutarentur.

Deliberatum est. Ex quo saga nuper dierum pro demerito ultimo supplicio affecta, post binariam torturam factam fassionem, contra incattam in ipso agone quoque mortis confirmasset. Immo et testium oculatorum fassiones coram sacre sedis productae, eandem incattam magicae artis exercitia exercuisse, manifeste contestarentur: obhoc eadem rogo cremanda, praemissa tortura, pro eliciendis complicibus adjudicatur.

IV.

1667. április 9., [Nagybiccse]

VÁDBESZÉD ÉS ÍTÉLET LASZTOVICZA KATALIN ELLEN

AZ IRAT: A: BTÁL Trencsén m. lt. Protocollum civitatis Trencheniensis 1665–1675. N. 33., 244–251. p.

Acta publica praesentem inclyto senatu die 9. mensis Aprilis

Causa fisci seu magistratus ut actor contra et adversus foeminam Catharinam Lasztoviczova consors providi Nicolai Hudek ut incatta ratione et praetextu certi actus maleficii seu artis magicae in actione proponenda clarius specificat.

Egregius Stephanus Omasscha fiscalis proponit: qualiter eadem incatta praetensis temporibus nescitur unde mota et quo diabolico instinctu ad id inducta postpositis legibus divinis et humanis actum maleficum et veneficum et artem magicam exercere non fuisset verita: et licet eadem incatta ex certis iisdemque validis suspicionibus et praesumptionibus diebus praeteritis cum genitrice sua alioquin propter simile crimen combusta seu incinerata, incaptivata existens ad strictissimam fidejussionem dimissa extitisset, eadem tamen non ut vitam suam scelere patrato obnoxia emendasset, verum in eadem crimen redeundo in dies magis ac magis artem magicam et veneficam exercuisset, poenam contra istiusmodi maleficos et magicos in legibus regni et usitata consuetudine sancitam incurrere non formidaret, quamvis enim ex vi sui privilegii contra eandem actionem suam praevio modo proposita probare non teneretur. Nihilominus tamen pro facillitanda[?] et salvanda conscientia dominorum judicum produceret, primo fassione torturale infamis certi foeminae Susannae providi certi Danielis Novotnich consortis, alias similiter propter consimile crimen conbustae sub littera A. Secundo attestationes sub littera B. contra eandem incattam et genitricem ejusdem antea exactas. Tertio sub littera C. contra eandem incattam de recenti exactas, ex quibus apparebit luculenter eandem incattam arte praemissa crimina exercuisset propter quae peteret judicium.

Procurator praetensae incattae egregius Michael Raymann ipse personaliter hic adstante protestatur solemniter super proposita actione, idque nomine magistratus et non solum in persona fisci reservaret, sibi facultate de omnibus hic et nunc ageret disputando et excipiendo, submittendo se gratiae ut per prius in priori termini D. magistratui, a quo judicium immo et in justis suis juribus defensionem exlargitans[?] implorat et cupit ut

[– –][1] velut praetensae incattae pro innocentia sua exceptiones de jure admitti solitas in medium asserendi, quo obtento facturae sunt, quae juris erunt.

Praefatus fiscalis inherens actioni per se propositae protestatur contra incattam solemniter cum eadem subjecta existens suo magistratui, protestando contra eundem magistratum suum medio providens sui non veneretur, qua protestatione praemissa exceptiones quasdam sibi admittendas imploraret, verum quia ipsius modi sua postulatio non moduum[?] praejudicaret magistratui, eadem reicienda, ex quo de approbata consuetudine exceptiones, ut essent, ad in [– –]ensione actionum et aliorum in similibus causis contra magistratus subditis in tam grandi scelere depraehentis suffragari nequirent praeter innocentiae incattae probam et defensionem, itaque si quid ex parte innocentiae suae haberet ad actionem negant vel affirmando, respondendo id eidem non praecludi. Alioquin si in causis tanti merentis et personis criminum praefatorum obnoxiis admitteretur, plurima inconvenientia, sequi necesse esset. Immo et talis semper de jure divino et humano e medio justorum praeclusit, ut procurator incattae intenderet exceptionibus tolli, ac finaliter decidi soleant debeantque. Nec in eo eveniret aliqua difficultas quod causa haec nomine magistratus simul et nomine fisci fuisset proposita causas similiter omnino magistratus discutione assoleret, quare ut supra.

Procurator praetensae incattae inheret suae instantiae et reservaret facultate.

Deliberatum est. Ex quo incatta per procuratorem suum respectu innocentiae suae exceptionis faceret de jure admittendas, cuperet sibi concedi facultate. Ex eo hujusmodi exceptionis quoad innocentiam ipsius praecise spectantes, ipsi nullatenus praecludi.

Procurator praetensae incattae antiqua ad ulteriora progrederetur, cuperet scire an fiscus praecise nomine suo proponit actione vel nomine magistratus ex quo juxta Prolog. Quaest. 8. in omni actione sive causa tria in judicio requirerentur actor sive accusator incama[– –]tus et judex antiqua et enim ista in quolibet ingressu litis haberentur, pars praetensa incatta ad ulteriora procedere nequiret. Ex quo judex judicans et opponens in eadem causa esse nequit. Et si idem esset fiscus, quod magistratus uti idem praetenderet, tunc idem judicare deberet et non allegare nam in liberis civitatibus extra duodecim personas, nullae aliae deputantur, quam peteret, ut declaret, qualiter praesentem actionem proposuisset.

Idem fiscalis tam actioni per se propositae, quam deliberationi subsecutae inherens protestatur, quod incatta ulterius etiam exceptionibus frivolis uti vellet, cum ante deliberatio praevio modo pronuntiata, contrarium in se contineret, nec exceptionis istiusmodi verum duntaxat defensio innocentiae incattae esset ipsi concessa. Incatta [– –][2] ulterius praesentis istiusmodi tempori sationibus respondeat ad actionem meritorie. Et licet idem haberet quandam difficultatem in intitulatione causae propositae, an usque[?] fiscus et magistratus essent idem, quae ipsius quaestis quidem nec indigeret solutione, ex quo eaedem fiscus [– –][3] et magistratus non contrariantur, provocando se ad quaestionem 4. capitulum 1. auctoris Kitonich. Pro informatione dominorum judicum, quarum rejectis exceptionibus, cuperet ut incatta respondeat meritorie.

Procurator praetensae incattae protestatur, quod dictus fiscus ad objecta sua nihil responderet, quin eandem aut societatem esset suam, quam magistratus apparet et enim manifeste quod in nullis causis et differentiis fiscus sua sententia, quae eundem uti magistratum concerneret, ferre quiret, quin ipsi incumberet uti procurator liberarum civitatum

causas suo nomine proponere judicium a magistratu et senatu pro parte sui et non magistratus expeditum[?] quaestionem Kitonicziana non salvaret intentionem ejusdem, neque eundem juvaret, siquidem de alia materia et de officio fisci sonaret, idque suae[– –]tis. Quare non refutata sua instantia legali, non habitoque legitimo astantiae termino cuperet actione sive intitulatione uti non legitimo modo proposita corrui.

Fiscalis protestatur super fusa et impertinenti ulteriori allegatione, per quam duntaxat tempus protrahere intentur, essetque ipsius exorta difficultas lucidissima ex ratione supra allegationem. Nam incatta ad instantiam magistratus seu fiscalis omnino respondere [– –]eretur, se etiam antea vocula magistratus in causis similibus apposita non fuisset, id incatta pro praesenti nimie juvaret, essetque duntaxat pro meliori declaratione, nec procurator incattae negare posset causam hanc esse magistratus (siquidem)[4] itaque ut supra.

Procurator praetensae incattae protestatur de confessatis, quod usque[?] hactenus nunquam particula magistratus in propositis actionibus usitata non fuisset, unde sequitur nec de perfecti contra antiquam consuetudinem et jura municipalia interi sive notabili defectu et vilipendio antiquarum consuetudinum nequivisset, ex quo leges regni plurimae de consuetudinibus et libertatibus liberarum Civitatum conditae, amor[?] libertatum et consuetudinum antiquarum in se comprehenderent, illud unium dictae liberae Civitatis pro suo fundamento et privilegio haberet, ut in suis antiquis libertatibus et consuetudinibus relinquerentur dictantibus id articulis 34. anni 1609. et 28. ac aliis passim, alias si consuetudo hic et nunc antiqua tolleretur, tunc a legibus regni recessus daretur.

Deliberatum est. Constare manifeste incatta esset subdatam fisci seu communitatis liberae regiaeque civitatis istius et non praecise judicis et senatus: idcirco fiscus legitime dominus et magistratus ipsius subditae suae intitularii posset. Et quia idem fiscus coram judice ordinario et senatus dictae civitatis contra subditam communitatis proponeret, ideo stare eandem actionem, ac proinde respondeat meritorie incatta postpositis quibusvis exceptionibus.

Procurator praetensae incattae ex quo omnis actio tribus semper legalibus incti[?] deberet fundamentis iis ne existentibus actio stare nequiret juxta par secundae tituli 26. Quia vero in proposita actione nec annus, nec dies, nec locus exprimeretur, immo nulla lex ex eo cuperet eandem condescendentem.

Fiscalis protestatur, quod incatta binaria vice deliberative ad respondendum meritorie admonita existens se iisdem accomodare nollet sequi aliud nihil posset, quod finale judicium. Quantum ad interposita praetensa exceptionem quamvis nec eandem replicarum teneretur, nihilominus tamen eadem exceptio non modium praejudicaret authoritati judiciarum. Neque in similibus causis vel maxime contra subditos suos propositis idem ut procurator incattae praetenderet, requireretur, actioque proposita esset clara, quod uxor[?] eadem criminis in eadem specificati esset obnoxia. Quare rejecta et hac, expectaret finale judicium.

Procurator praetensae incattae protestatur, quod non refutaret in medium propositam legem, subditi etiam licitu S.[5] de lege regni exciperi maxime cum criminaliter accusantur, neque defensio licita ipsi praecludi posset, ex actione siquidem proposita nihil certi eliceret in quali crimine esset depraehensa ubi et quando, quibus non existentibus in actione si etiam lis contestaretur, ad objecta ulterius respondere requiret.

Fiscalis inheret privibus et expectaret rejectionem exceptionem incattae.

Deliberatum est. Actionem propositam esse claram ac in inquisitione fundatam, quam inquisitione etiam pro fundamento ejusdem actionis suae actor exhibuisset, itaque non expectata ulteriori admonitione incatta respondeat meritorie, alioquin receptura condignum judicium.

Procurator praetensae incattae siquidem deliberatio in eo esset fundata, quod in publica inquisitione suum fundamentum haberet actio publicarum vero inquisitionum semper paria petenti parte dari solerent, peteret sibi eadem judicialiter decerni, ut in contrarium pro contestanda innocentia sua attestationes exigere possit et valeat, communisque semper partibus decerneretur.

Fiscalis protestatur, et super hac inconsueta postulatione incatta et dicit paria petita cum termini praefixione nullo modo decerni posset, ex quo causa isthaec esset unius termini, igitur teneretur se accomodare deliberationibus dominorum judicum, et ad actionem directe responderet.

Procurator praetensae incattae dicit productorum judicio semper dantur paria juxta articulis 56. anni 1550. ex eo cum termino productorum paria praetensae incattae dari deberent, ut eo commodius replicam per praetensam incattam conformari posset.

Deliberatum est. Non posse cum termino concedi paria inquisitionis, sed duntaxat modo collaterali.

Procurator praetensae incattae habita perlectione collaterali inquisitionis productae, ex quo testes ibidem annotati plerique solummodo audita referent, talibus in judicio contradictoris locus dari nequiret, ad condemnandum etiam aliqua non praesumtionibus sive suspicionibus actio probanda foret, verum sufferenti eoque valido occulatorum testium testimonio circumstantiae siquidem quae in attacta inquisitione interirentur, non esset valide praesumptionis, quae etiam si pro iisdem reputarent, capitalem sententiam incatta nullatenus inferre possunt, se bene ad erodandum se juramentum de lege regni decerni deberet idque in casu tali, ubi negatio incattae praecessisset, quia vero probam in se praeassumpsisset, ante contestatione litis fiscalis illaque esset insufficiens, nam testis primo loco positus existens foeminei sexus, de cujus aetate non constaret incatta facile de rebus etiam talibus fatuire[?] posset, quae eidem immo constarent libertasque et aetas, conditio et juramenti depositio an uxor[?] se nobilis vel rusticus in publica inquisitione praescribenda essent, aetatis vero expressio, ut innotescat quantae sit aetatis juxta par. secundae tituli 27. Ex hac itaque etiam ratione ipsius fassio prout et tota inquisitio locum habere requieret, et alias unus testis pro nullo reputaretur. Quare habitis superius allegatis rationibus peteret se ab impetitione ulteriori enodari.

Fiscalis protestatur super exceptione testium providens incatta, et licet quidem per exceptionem hanc litem contestare videretur, nihilominus tamen ut satis fati legi cuperet per eandem incattam aut negari aut affirmari actione, quantum ad allegata ejusdem reservaret facultatem replicando.

Procurator praetensae incattae inherentis praecitatae legi, dicit siquidem fiscalis tempore dictatae actionis non expectata contestatione litis ordine indirecto probam praeassumpsisset in eumque finem praetensa inquisitionis produxisset. Ex eo ad neganda vel affirmanda actionem incatta compelli requiret, et quia in praedicta publica inquisitione aetas testium aut quis ipsorum esset vicinus et commetaneus non insereretur talis inquisitis nullum locum habere posset in judicio nominato id etiam titul. 29. Decreti Tripartiti partis secundae.

Fiscalis dicit ipsum procuratorem incattae modo indirecte respondisse tenerique ante exceptione testium lite contestari, alioquin se jure ita visum fuerit et responsio ejusdem pro reali judicabitur, reservat facultatem praetensam exceptionem contra testes ducendi quia alias leges per ipsum citatae non de causis similibus verum actum potentiariorum essent intelligendae et alioquin ad rejectionem testium non tales excogitatae frivolae rationes verum aliae utpote conplicitas infamia consanguinitas et alia diferri solent.

Procurator praetensae incattae dicit, ostendat legem fiscalis, quod solummodo nomina, aetas et alia requisita in testibus, nisi in causis violentiarum, alias nisi ostenderit inquisitio producta, locum habere nequiret.

Deliberatum est. Ex quo per juratum notarium loci hujus illegitimae aetatis hominum in testes recipiantur, ita et in inquisitione praesenti factum, prout et consuetudo obtinuit taliter fassionis testium conscriptae haberentur. Et quia incatta personaliter actionem negasset in contrarium autem oculati testes crimen veneficii et magiae per ipsam admissum contestarentur. Obhoc aquae inicienda, quae se non submerget eo facto torturae subiciens et pro demerito, igne cremanda adjudicatur. Sin vero submergetur ad ulteriorem dijudicationem negotium ipsius prorogari.

Eadem egregiae Andreae Portitoris super cassatione et annihilatione protestationum certatum et contradictionum occasione antiqui meatus ad domum ejusdem habiti litterae testimoniales in hanc formam sunt per dominem judicem et senatum extradatur.

Nos judex [– –][6] damus pro memoria [– –][7] quod cum nos [– –][8] in domo praetoria constituti fuissemus. Eotum egregius Andreas Portitoris senator et confr.[9] noster honorifice e medio nostri assurgens proposuisset hunc in modum: quod cum occasione illius meatus antiqui ad domum ejusdem Andreae Portitoris hic intra moenia existentis habiti, lis et controversia inter eundem ab una et egregium dominum Casparum Sirchitem protunc sacratissimae Caesareo Regiae majestatis hujus loci Tricesimatoris et Postaris magistratum partibus ab altera hactenus coram nobis mota et suscitata debite ferie per renovationem ejusdem meatus, terminata et sopita esset ex parte vero tertia per fiscalem civitatis istius censae protestationes et inhibitiones ac contradictiones, tam ante ingressu litis, quam expost intervenissent, per decisionemque ejusdem causae eadem quoque protestationes contradictiones et inhibitiones subsecutique qualitercumque et sub quibuscumque formis processus, cassati et annihilati existerent. Obhoc petiisset a nobis super ejusmodi cassatione et annihilatione protestionum contradictione et inhibitiones ac finali decisione causae praemissae testimoniales sibi authentico decerni et extradare. Et quia justa petens non esset denegandus assertus, et alioquin super causarum universarum protestationumque contradictionis et inhibitionis ac aliorum quorumvis processuum mortificationibus et annihilationibus testimoniales per judices, coram quibus ea fiunt, semper dari consueverunt. Proinde eandem causam decisam protestationesque contradictiones et inhibitiones cassatas, annihilatas mortificatas ac viribus destitutas esse per praesentes nostras testificamur. Salus nihilominus permanenter circa dictum meatum jure fisci. Harum nostrarum [– –][10].

1 Sorok közé betoldva, a második szó olvashatatlan.

2 Fel nem oldott teljes szó.

3 Fel nem oldott teljes szó.

4 Áthúzva.
5 Fel nem oldott rövidítés.
6 Fel nem oldott rövidítés.
7 Fel nem oldott rövidítés. Megegyezik az előző jegyzet szövegével.
8 Fel nem oldott rövidítés. Megegyezik az előző jegyzet szövegével.
9 Fel nem oldott rövidítés.
10 Fel nem oldott rövidítés. Megegyezik az előző jegyzet szövegével.

33.

1665. június 22., [Nagybiccse]

TRENCSÉN VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT BOBKOVA ELLEN

AZ IRAT: A: BTÁL Trencsén m. lt. Protocollum civitatis Trencheniensis 1665–1675. N. 33., 120–121. p.

Causa ejusdem fisci ut actor contra et adversus Bobkova ut incatta ratione artis magiae.

Idem fiscus, qui in priori levata reiterat actionem et refert se ad allegata et producta priora et petit judicium.

Altera incatta similiter demisse comparet ex parte praetensae fassionis torturalis inheret prioris responsionis, ex parte autem attestationem quarundam easdem perlegendas cuperet.

Quibus perlectis dicit probam licet dominus fiscalis ex parte actionis praeassumpsisset, in eademque manifeste defecisset, obhoc volentis non faceret injuriam, nam de lege regni probam simpliciter praeassumens et in eadem deferens eo facto succumbere solet, licet tamen praememorata fassione tortulari inheret, tamen rationibus per alteram incattam allegatis non sufficeret, quare ut supra.

Deliberatum est. Quamvis ex fassione binaria et in agone mortis confirmata sagae executae validum judicium suspicionis contra incattam exurgeret: ob quod torturae subicienda esset, nihilominus praestolandum esse a tortura Susannae Lasztoviczova, quae si in tortura eandem complicem incatta fassa fuerit, mox et eo facto eadem quoque torturae subicienda, cujus fassione relata receptura tandem ipsa quoque judicium. Quae pari modo rogo adjudicata die 23. attacti mensis Junii cum altera incatta executa est.

Eadem ad instantiam spectabilis et magnifici domini Stephani Petroczy [– –][1] medio egregii Michaelis Reymanni coram senatu factam, ad oculatam celebrandam in domo dominorum Banoczy a parte domus memorati domini Petroczy fuere denominantur e medio senatus egregius Stephanus Demian et Isaacus Ujhelyi senatores cum jurato ministeriali.

1 Fel nem oldott rövidítés. Megegyezik az előző per jegyzeteinek szövegével.

34.

1665. július 10., [Nagybiccse]

TRENCSÉN VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT NOVOTNI ZSUZSANNA ELLEN

AZ IRAT: A: BTÁL Trencsén m. lt. Protocollum civitatis Trencheniensis 1665–1675. N. 33., 127. p.

Causa fisci ut actor contra et adversus Susannam Novotneho ut incatta ratione exercitii magiae.

Idem fiscus per modum actionis proponit: qualiter adstans incatta postposito Dei hominumque timore vilipensisque divinis et humanis legibus artem magicam exercuisset, prout et in lintro pro coquendo pane apto certam puellam lavisset, obhoc peteret contra eandem judicium.

Incatta personaliter adstando actionem contra se propositam totaliter negat.

Deliberatum est. Haec quoque aquae inicienda decernitur, expost recepturum judicium.

35.

1667. március 14.–június 18., [Nagybiccse]

TRENCSÉN VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT JUNG PÁLNÉ EUFROZINA ELLEN

I.

1667. március 14., [Nagybiccse]

PERFELVÉTEL A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT JUNG PÁLNÉ EUFROZINA ELLEN

AZ IRAT: A: BTÁL Trencsén m. lt. Protocollum civitatis Trencheniensis 1665–1675. N. 33., 255–257. p.

Causa fisci ut actor contra et adversus Euphrosinam prudentis Pauli Jungh consortem uti incatta ratione criminis et veneficii in actione proponenda uberius specificati.

Egregius Stephanus Omasztha fiscalis ejusdem civitatis Trenchiniensis cum protestatione proponit: qualiter his proxime evolutis diebus adstans incatta nescitur unde mota et quo spiritu maligno ad id inducta, habendo mutuam cura infami et nuper executa saga Catharina Lasztoviczova conintelligentiam, adhibitisque et per eandem sagam allatis her-

bis et aqua ex novo territoriis, lixium seu lotione venefica capitis Paulo Jungh marito suo procurasset, caputque lavisset diei Jovis vespere, postquam lotione capitis mox idem Paulus Jungh nigrum incidisset morbum, tandem facta lotione tale lixium in amphora per praememoratam sagam allatam infudit, eadem incatta una cum treclis[?] et in caminum super igne suspendi curavit, super femen[?] cuneum[?] ac ut usque diem novum in camino pendeat commisit, quo facto ipsa incatta Solnam discessit, idem autem Paulus Jungh in tantum discruciabatur, ut examinis fere factus ac totum corpus frigidum et exangue habuisset. Et nisi eadem amphora ex camino praerepetito exempta fuisset, omnino miserabiliter occumbere debuisset: accederet propria oris fassio memoratae incattae quod multum erogaverit in mulieres veneficas, et tamen vita privare maritum non posset, immo aggravaret etiam delictum incattae fassio torturalis praepetitae sagae Catharinae Lasztoviczova. Unde idem fiscalis juxta titulum 14. partis primae operis Tripartiti. Qui mariticidas uxoricidas nota infidelitatis puniendos esse innueret ac penes consuetudine hactenus observata contra veneficos expectaret contra eandem incattam judicium producendo attestationes et fassionem torturalem saepe fatae sagae Catharinae Lasztoviczova.

In persona praefatae praetensae incattae nobilis Martinus Razgha[?] cum nostris revidentur in praetensam actionem contra se proposita consentire submittendo, nihilominus se se suo magistratui demisse sperandoque etiam in innocentia et justicia sua se minime destitutus cum protestatione diceret, appareret ex actione praetensa, quod eadem incatta praetextu duntaxat certi mali intentus ex parte vitae sui mariti eandem suspectam reddi cum tamen de lege naturae et obsecuta consuetudine illi incumberet, competentia actoratus cui per quodpiam praefatus intentus malus incommodare videatur in praesenti quoque negotio non A. praetenso moderno, verum dicto marito Paulo Jungh incumberet competentia actoratus quia autem non alter quam idem mariter de factis universis suae consortis optime serie posset, nullamque erga eandem consortem habuisset nec habere potuisset suspicione. Ideo eandem incattam ratione ex praevia in jus attrahi minime posse per praetensum actorem si enim amotus maritus tale quale suspicione et intentu malum circa vitam suam actu fuisse intellexisset, omnino idem imprime id factum fuisse non praetermisisset, sicuti et super eo de praesenti personaliter adstans protestaretur, neque idem in dictum actor tali quali modo consentire vellet. Quare ut supra.

Idem fiscalis inherens actione per se propositae protestatur super exceptione providens incatta. Et quia eadem incatta esset ad instantiam fisci in captivata tandemque ex eadem captivitate ad fidejussione dimissa, ideo eundem fiscalem civitatis concerneret actoratus, uti etiam ad instantiam ipsius esset certificata, obhoc instans idem fiscus ut eadem incatta ad actionem contra se proposita respondeat meritorie et non permittatur per dominos judices, eadem uti frivolis exceptionibus.

Procurator incattae ea qua supra submissione praehibita dicit siquidem actor nulla alia ratione solidaret competentiam actoratus, nisi quod erga incatta ad instantiam suam praemissa et facta sui certificare id non sufficeret, siquidem citatione et certificatione actor competentiam suam minime solidare posset neque aliam poneret ratione ejusdem competentiae actoratus. Et quia judex juxta allegata et probata teneretur ferre judicium instantiamque, nisi ex adverso diluatur, semper esset admittenda, reservans[?] et de aliis pro se prof[– –]is ageret.

Idem fiscalis inheret tam actioni per se propositae quam allegatis et cupit juxta jam suam propositam actionem et allegationem deliberari.

Deliberatum est. Constare liquido ad instantiam fisci eandem incattam incaptivata ac ex eadem captivitate ad instantiam mariti ejusdem dimissa fuisse. Obhoc competentem esse actorem fiscalem in causa praesenti, ulteriori autem ejusdem revisione ob certas et praegnantes rationes differri.

Procurator incattae petit paria actionis et processus. (Conceduntur.)

II.

1667. május 28., [Nagybiccse]

VÁDBESZÉD A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT JUNG PÁLNÉ EUFROZINA ELLEN

AZ IRAT: A: BTÁL Trencsén m. lt. Protocollum civitatis Trencheniensis 1665–1675. N. 33., 266–277. p.

Causa fisci ut Actor contra et adversus Euphrosinam consortem prudentis Pauli Jungh veluti incatta ratione criminis et veneficii in priori termino in actione proposita denotati perque eandem incattam patrati.

Idem fiscalis, qui in priori termino inherens actioni suae protunc per se propositae, quam haberet pro repetita juxta quam expectaret contra eandem incattam judicium, et instaret ut eadem incatta ad praedicta actione respondeat meritorie.

Pro praetensa incatta idem procurator, qui in priori levata, submissioneque ea qua attunc praemissa habitisque pro repetitis per se factis universis allegatis cum reservata facultate dicit: quamvis deliberatio attunc pronunciata videretur approbasse competentiam actoratus praetensi actoris ex ratione ibidem specificata, quia tamen de lege et consuetudine regni citatio seu certificatum ex parte incattae nequaquam approbaret competentiam actoratus, nam id non tempore certificationis, verum in termino incattae praefixo fieri soleret, ut et in comitatibus coramque regni judicibus ordinariis fieri consuevit. Et licet praetensus dominus actor ex authoritate magistratus contra incattam procedere vellet, quia autem ut praemissum est de observata consuetudine magistratus in talibus causis haberent competentiam actoratus, quae causae non haberent specialem suum actorem sicuti et in causa relictae Urielis Bursfi ratione noctis ipsius, quamvis eadem relictam multifarias instantias supplicibus libellis mediantibus comitatum requisivisset, quatenus contra incattam nomine magistratus processum fuisset sicut et actione eo modo proponi fecisset excipientibus tamen incatta habere competentem actorem utpote relictam viduam comitatus deliberavit illud enim fuisset manifestum homicidium et profusio sanguines ad coelum clamantis. Accederet et id quod siquidem praetensus dominus actor in actione proposita notam infidelitatis efflagitaret, inter notam et capitalem esset manifesta distinctio ut patet ex titulo 16. partis primae Decreti Tripartiti sed etiam per expraessum casus notam infidelitatis inferentes essent declarati, ut patet ex articu-

lo 4. Vladislai Regii decreti 2. Quorum casuum neque ex parte unius per eandem actionem incatta suspicaretur per hocque etiam careret competentia actoratus actor praetensus neque domini judicis ratione ex praevia ad ulteriora procedere quererit. Juvaret et idem incatta, quod articulus tertius ejusdem Vladislai decreti secundi procedendi modum ostenderet. Et quia dominos judices non aliter nisi juxta actionem propositam, quae esset radix et fundamentum praetensae acquisitionis et leges regni, judicare debere itaque peteret ut supra.

Fiscalis protestatur solemniter, quod procurator adstans dictae incattae serie personali adstantia ejusdem praemissaque attegare ausus sit, cum tamen in similibus causis criminalibus non per procuratorem verum personaliter ad finalem usque causae decisionem incatta adstare teneretur, quae adstantia ejusdem viri constitutionis procuratoriae prae se ferret, quia vero eadem allegans procurator careret neque pro qua praemissa sua allegasset ad latus ejusdem assisteret, exeo sine prouris[?] agere in praesenti foro videretur, prout et ageret. Et quia de lege regni coram quocunque judice et foro legitima adstantia causantium requireretur, qua non habita allegantes in poena emendae linguae convinci solerent, cuperet allegante procuratione in eandem convinci, in reliquo reservaret ulteriorem agendam facultatem.

Procurator incattae inherens suis praemissis protestatur et dicit frustraneam esse postulatione praetensi domini actoris, ex quo idem in ingressu causae adstantiam hujusmodi nomine postulasset. Secundum esset dato etiam se id fecisset sine adstantia personali, enim[?] procurator incattae agere posset, siquidem necdum esset judicialiter determinatum utrum, habeat praetensus actor competentiam actoratus. Tertium esset, considerandum foret meritum causae et conformanda actio praetensa cum lege citata, videbit legem eandem utpote tituli 14. Non quadrare ad propositam actionem nec etiam causa isthoc pro criminali reputari posset rationibus ex praemissis, quare ut supra.

Fiscus dicit in jure et bello errare non licet, non erat necessaria admonitio ex parte sui, ex quo citatio parte incattae innotuisset, et in priori termino personaliter adstatisset, quantum ad illud ubi allegaret, quod praesens causa non esset criminalis, ubi ad reputationem reliquarum rationum de[– –]tum fuerit, apparebit (et) ex producendis testimoniis, immo etiam ex praecitata lege regni in actione apposita esse criminalem, quoad impugnatum actoratum quoque reservaret facultatem.

Procurator incattae protestatur et dicit omnino in jure errare non licet, qui error per praetensum actor comissus extitisset et non incatta ex quo in citationibus etiam semper clausula usque ad decisionem causae finalem [– –][1] apponi soleret, hic quoque siquidem praeseferret actio proposita vim citationis, id quoque fieri debuisset. Igitur frustranea esset eadem instantia actoris praetensi. Et quia legales rationes per se allegatas non dilueret, immo nec diluere posset admittendas.

Deliberatum est. Quoniam incatta ad personalem comparitionem citata in priori levata eodem modo personali coram facie sedis comparuisset, obhoc teneri eandem ex ea[?] legum patriarum usque ad decisionem finalem causae praesentis personaliter et non per procuratorem compareret, alioquin procurator ejusdem recepturus judicium prout et ipsa incatta. Et quia adhuc competentia actoratus ulterius intentaret procurator praefatae incattae propugnare, absque tamen personali adstantia incatta illa stare non posse, ex quo jam ratione competentiae actoratus in priori termino recepisset judicium.

Procurator incattae dicit siquidem juri ita visum esset ut incatta personaliter adstet eadem personaliter comparens adstaret, ita tamen ne per adstantiam ipsius in praetensum dominum actorem et alia consentire videatur, pro qua adstante provocans se per omnia ad contenta suarum legalium rationum cuperet ut supra alioquin protestaretur et reservaret facultatem justis suis juribus providendi.

Fiscalis siquidem incatta personaliter coram facie juris post pronunciatam deliberationes se stitisset, hicque personaliter adstaret, allegataque procuratoris serie quidem praesentia sui in medium allata pro ratis et gratis haberet, eademque in omnibus punctis confirmaret, super eo solemniter protestaretur et dicit, quantum ad impugnationem actoratus rationes eadem stare non possent, tum ex eo quod jam judicialiter in priori termino petitiones parium rejectae fuissent judicialiter, tum quia partim actionem impugnaret partim vero ad eandem meritorie respondisset, neque esset de praesenti necessaria distinctio sententiarum, quae post finale judicium apparebit manifeste, nihilominus tamen ut scrupulus tollatur partis incattae et quod competens esset actor magistratus per hocque fiscus citaret articulum 6. anni 1625. et articulum 40. anni 1630. Ubi praemissa inquisitione hujusmodi delinqueret, magistratui puniendos committeret. Et quia eadem incatta in [actione] allegatis hoc et id in medium attulisset, quod per proposita actione neque suspicii aliqua ex parte incattae comprobari posset, quae ipsius allegatio, meritoriam responsionem imbueret. Unde non saltem suspicio verum et ipsius facti executio ex attestationibus coram jure producendis, quas etiam reexhiberet, manifeste comperiretur petendo juxta propositam actionem suam contra eandem incattam judicium.

Procurator incattae dicit per allegata praemissa, veluti in nulla lege ad materiam praesentem spectanti fundata rationes contra praemissam incompetentiam actoratus factas minime dilueret, ex quo leges, quas citasset, essent contra publicos malefactores conditae procurator quoque incattae concederet, quod contra publicum malefactorem inquisitione praemissa, magistratui liceat procedere alio etiam modo leges [– –]di tales causas involuerent, quae non haberent praeter magistratum suum actorem hic autem esset contrarium ideoque re[– –]ns, et quia contra leges per se citatas nullo modo inpugnaret procurator actoris eaedem admittendae, sanioque pronuncianda siquidem perbelle constaret dominis judicibus et procurator praetensi actoris et in causis viduarum, quae alias de lege essent, favorabilis magistratus in se assumsere non fuissent solite, ut supra allegatum esset, possetque praeter allegatum exemplum et alia qua plurima demonstrare, quare ut supra.

Deliberatum est. Siquidem articulus per actorem citatus anni 1625. sextus et articulus 40. anni 1630. minuerent, ut omnium locorum magistratus praemissa inquisitione uxoricidas et mariticidas, ac alios id genus malefactores confessim capiant, et servato juris processu debita poena affici procurrent, quia vero deobservata hactenus hoc loci consuetudine hujusmodi publici maleficii incusati, ad instantiam fisci civitatis istius praemissa inquisitione capi soleant, ac per eundem fiscum uti actorem semper coram judicibus hujus ejusdem civitatis de admissa crimine incusari consueverint, quod in praesenti quoque causa contra incattam factum esset: ideo stare actoratum ejusdem fisci, incatta autem personaliter adstans, ad propositam contra se actionem respondeat meritorie, alioquin receptura judicium.

Procurator incattae protestatur super hac deliberatione, reservatque facultatem super praemissis justis suis juribus providendi, et ulterius dicit, actionem praetensam condes-

cendere deberet, siquidem omnis actio deberet in lege fundari, qua fundata etiam cum eadem lege conformari et praesens licet legem in se compraehenderet, verum eadem lex ad eandem actionem et praetensum actum minime pertineret tum etiam ex eo, quod domini judicis non possent de petita duplici poena praetensa judicare, in eadem siquidem poena partim notae infidelitatis partim capitalis praetensa praetenderetur, ut et dictus titulus 16. partis primae Decreti Tripartiti luculenter easdem poenas distingueret. Quare ut supra.

Fiscalis protestatur, quod incatta latae deliberationi satisfacere nollet, meritorieque ad actionem non responderet, verum contumacia ducta ad frivoles quasdam exceptionis recurreret, quae nullum haberent fundamentum, ex eo quod actio proposita in lege regni esset fundata, quae lex minueret, quo ordine procedatur contra tales, qui in similibus casibus et excessibus depraehensi fuerint. Et quia magistratui competeret causarum adjudicatio et discussio. Igitur frustra ad distinctionem sententiarum recursum faceret, pronunciata et enim capitalis sententia, quid facto sit opus imposterum videbitur, et de injuria magistratui allata protestaretur, ubi allegasset, quod praesentis causae discussio eidem non competeret, cum tamen ex citatis suis legibus manifesta evaderet competentia judicatus, unde cuperet propter injuriam illatam judicium petendo, ut incatta sepositis impertinentibus exceptionibus praemissisque tot et tantis inanibus exceptionibus juxta latam deliberationem [– –]rato et ex superabundanti ad meritoriam responsionem compellatur, alias protestaretur petendo uti contra contumacem judicium reservata ulteriori agens facultate.

Procurator incattae inheret praemissis suis et petit ut in iisdem, quantum ad injuriam praetensam idem procurator incattae nullam dominis judicibus intullisset, nec per procuratorem actoris argui deberet, potuis idem promereretur poenam talionis, et ubi assereret dominos judicos judicam debere in eo nemo faceret quaestione hic et nunc, quam lege non existens ad materiam praesentem deserviens petita condescensio esset admittenda.

Deliberatum est. Quamvis actor in actione sua legem super notae infidelitatis sancitam apposuisset, quae etiam amissione capitis importaret, verum, quia et de consuetudine legeque regni contra incattam poenam capitalem pronunciandam urgeret, ipsa eadem actione proposita, obhoc stare actionem ejusdem actoris admonerique ex superabundanti incatta ad meritoriam responsionem, alioquin ut supra receptura judicium.

Procurator incattae protestatur, et super hac deliberatione et dicit, siquidem appareret manifestum tam ex legibus per actorem citatis, quae facerent communi inquisitione mentionem sicuti et allegatis procurator actoris eundem usum fuisse communes inquisitione quam quidem et produxisset, verum quia de lege regni signanter autem articuli 14. Matthiae Regis decretum 6. istiusmodi communes parti utrique cum termino admitti soleant, obhoc vigore ejusdem legis et observatae consuetudinis cuperet idem sibi admitti, pariaque productorum praetensorum judicialiter sibi decerni, de reliquo reservaret facultatem agendi.

Fiscalis protestatur solemniter, quod ulterius post admonitionem ex superabund[antibus] factorum ad exceptiones impertinentes iterum recurreret, neque se latis binariis deliberationibus accomodare vellet, cum tamen inquisitionem paria parti incattae nunquam judicialiter decerni quireret, nisi collateraliter quare peteret contra eandem incattam, uti contumace et meritorie respondere nollet simpliciter judicium, neque articulus per eundem citatus Matthiae regis decretum 6. Intentione ipsius juvaret, siquidem id ex deliberatione judicis utrique parti communis inquisitio decernitur, fueri assoleret, in

causis vero magistratus id nunquam practicatum esset, sed statim penes communem inquisitionem accusatus incatta respondere ad actionem obligaretur, sicut et in comitatibus id practicatum esset.

Procurator incattae dicit poenas commune inquisitione, ut procurator actoris assereret, et reportata eadem procul dubio incatta respondere teneretur. Et quia idem procurator inquisitiones productas allegaret commune fuisse id minime pateret ex processu, ut pariter relegatae fuissent ad communem, et licet sperare posset dominos judices instantiam suam admisuros parando, tamen tempori et confidens innocentiae suae cuperet paria collateraliter, ut procurator actoris allegaret sibi decerni in eadem tamen non consentiens.

Fiscalis ex quo perlectione productorum efflagitaret, incatta instar quatenus meritorie respondeat ad actionem negando vel affirmando eandem alias neque perlectio, uti in consueta eidem admitti posset. Perleguntur.

Quibus perlectis protestatur, primum super eo ne liceat praetenso domino actore a praeassumpta proba sive aliqua declaratione ad submissionem juramenti, actor recedere siquidem probam praeassummens et in eadem deferens eo facto cadere debet a sua acquisitione cum absolutorio illius contra quem praeassumitur, et licet testis in ordine primus aliquid fateretur ad deutrum, quia tamen eadem testis fuisset senilis ancilla incatta contra eandem minime testificari posset, siquidem testis servus contra suum dominum esse nequit provocans se ad caput 19. Sancti Stephani libri secundi siquidem hujusmodi servitoris et servitricis saepius ex rancore et aliis circa materiam hanc pertinentibus fateri posset. Secundo, ex eo etiam non deberet admitti, siquidem eadem persona esset extranea et plane vagabunda, extraneosque juxta titulum 12.[?] partis secundae Decreti Tripartiti non posse nec debere admitti ad testificans in liberis civitatibus id esset manifestum, nec egeret proba ipsa esse extranea. Quantum ad id quod esset vagabunda ex producendis attestationibus id clarius elucescet, sed nec ex eo stare posset ipsius fassio quod de lege regni unus testis pro nullo teste reputaretur. Quantum ad secundum et perconsequens reliquorum testium fassiones easdem nullas esse. Ex quo idem praeter simplicem auditum nihil faterentur. Et quia de lege regni auditis etiamsi a majoris conditionis homine proveniret, locus dari non posset, tanto minus[?] auditis a persona praespecificata exorta dari posset, istaque reiciendi. Ad rejectionem primi testis et id juvaret, quod eadem testis aliud coram Inclyta Tabula fassa fuisset, aliud vero in constantes coram fidedignis personis ut similiter ex attestationibus producendis apparebit, quia enimque testis inconstans esset, arundini vento agitatae similis neutralis stabilis manere posset: quantum parce[?] ad productam et perlectam fassionem torturalem infamis consors Lasztoviczianae nec eandem stare posse, ex quo lex regni condemnationis ex fundamento hujusmodi fassionem vetaret, talisque desperata vel motu[?] vel rancore facilis esset torturae impatiens et ad justum ad fatentum sicut et contra moderna incatta et alias etiam eadem fassio in multis punctis continuaretur fassioni testis praetensi, et quia idem dominus actor ut supradictum S.[2] probam praeassumpsisset, probaret, expectaret de plane et simplici pronuncians ab solutione, quamvis enim incatta contra se et pro contestanda sua innocentia inquirire de jure non tenebatur, nihilominus tamen confidere eidem innocentiae suae attestationes exigi fecisset, quas produceret, ex quibus patebit contrarius per omnia actioni propositae eo etiam per expressum declarat, quod dominus actor propter confectione ex herbis cujusdam lotionis eandem accusaret, apparebit easdem herbas non in

malum finem, sed pro conservanda vita et sanitate ulteriori mariti sui easdem herbas comparasset, prout id patebit ex mentionatis jam productis attestationibus, super quo eadem incatta quamvis sat clarum esset testimonium praeexhibitum, tamen pro verificanda et detegenda sua innocentia juramentum deponeret.

Paulus Jungh personaliter adstans declararet hoc modo, quod idem multis vicibus serioque dictae incattae innuisset, quatenus herbas hujusmodi suasu[?] honestarum foeminarum acquirat, ex iisdemque istiusmodi lotionem faciat, quod etiam eadem incatta fecisset, idemque Paulus Jungh confecta eadem locione ipse manibus suis propriis in eadem collaborasset, ac sese lavisset, tandemque idem lixium ad partem priori commisisset, quod etiam ex dictis attestationibus apparebit, se jure ita visum fuerit idem quoque paratus. Jurare ruminatis itaque tam praegnantibus rationibus suis et attestationibus productis visaque manifesta innocentia incatta cuperet se, ut supra, ab impetitione domini actoris simpliciter absolvi.

Fiscalis protestatur super allegatis procuratoris incattae et productis certis attestationibus, et quia meritorie adhuc ad actionem nihil responsum esset, instaret, ut prius conformet responsionem realem, alioquin protestaretur, cuperetque [– –][3] ejusdem allegata reici, uti ante meritoriam responsionem in medium allata de reliquo reservaret de jure reservanda.

Procurator incattae praemissis inherens instaret sui absolutione vel ex eo etiam, quod procurator actoris contestata per incattam sat claro modo lite et responsione praehibita[?] sufficienti in contrarium nihil diceret.

Fiscalis dicit contestatione litis tunc esse, quando incatta meritorie ad actionem respondet, negando vel affirmando actionem, alias instaret finale judicium.

Deliberatum est. Ex quo incatta per longas allegationes suas duntaxat contra testes exciperet non praemissa prius contestatione litis, idcirco negat vel affirmat actionem de bono ordine processus juris, alioquin domines judices praesentes non possent condignum ferre judicium, quo facto recepturam finalem sententiam.

Procurator incattae volens satisfacere deliberationi dominorum judicum quamvis responsio ipsius negativam praeseferret, nihilominus tamen cum illa conditione ne per hoc liceat D. nob.[4] regredi ad submissionem juramenti omnino negaret actionem juxta sua allegata et referret se ad sua allegata et attestationes productas, peteret ut supra.

Fiscalis protestatur super simplici negativa adstantis incattae, et quia eadem contra testes exciperet, et quidem contra primum asserendo, quod servitrix attunc ipsius fuisset, servique contra dominos testari minime possent, quod injuriose[?] eandem vagabundam esse allegasset, super quo protestaretur, siquidem et de praesenti haberet suum dominum, igitur non esse eandem vagabundam vagabundi etiam iidem intelliguntur, qui nullum fixum domicilium aut servitium haberet, sed modo hic modo ibi divagantur, malefactoresque publice vocarentur, testis etenim nobilis persona existens pro tali dehonestatione sui in futurum non deerit jure conveniendi allegantem incattam. Et quia hic in praesenti testi minueretur, honor idem fiscus expectaret judicium, ex quo dominus magistratus nunquam infames testes sive vagabundos examinare curasset, neque eandem pro vagabunda sed pro nobili persona agnosceret, bonaeque famae esse et honestae conditionis ad testificandumque sive enim exceptione admittenda agnosceret, petito itaque eo licet antehac in servitiis incatta extitisset, tamen testimonium in hoc tam horrendo casu et inaudito eadem perhibere posset, siquidem

maleficia in oculto semper et in abscondito admitti et exerceri solerent, et cum domi fiunt, non aliis quam domesticis nonnunquam patefiunt, quae si a testimonio perhibendo amoveretur, tunc sequeretur, quod quilibet domi suae caedes scorta et id genus alia maleficia praesentibus etiam servitoribus suis admittere inspunere[?] posset, quod tamen de lege tam divina prout et regni minime concederetur, et ubi ipsa res loquitur non opus esse testibus, illud incatta negare minime posset, quod toties dicta amphora in camino fuisset, appensa per quam appensionem et die Jovis post occasum solis admissam lotionem virtus magica et venefica manifeste elucesceret, ex quo hujusmodi lotiones ad combinatione temporum et dimensione rerum fieri assolerent, neque hic activa passionis uti naturaliter fieri deberet, applicata fuissent, qualem etenim energiam habet lotio post occasum solis facta, quam quae esset de die ut lucente sole, sed quia a praefecto suo taliter edoctae essent terminos praescriptos transcendere non possent. Quantum ad reliquos testes ille pariter admittendi foret, siquidem ex ore ejusdem fatentis cui optione rei gestae servis constitisset, audivissent et percepissent, immo et ipsius incatta alio[?] servili puero torturalis etiam fassio contra eandem incattam multum militaret, ex quo eadem executa ante ipsum articulum mortis illa omnia uti eadem in charta conjecta sunt de facie ad faciem ipse incatta dixisset. Et licet eadem incatta antehac coram inclyto senatu negasset, quod cum executa Lasztoviczana nunquam comercium aliquod habuisset, tanto minus ad suam domum admisisset, super quo etiam jurare voluisset contrarium, ex producta appareret torturali fassione, quae multum juvaret primi testis fassionem prout et reliquorum. Quantum porro ad Pauli Jungh certam declarationem super eo solemniter protestaretur, quod idem quoque consortis suae maleficium promovisset, per hocque similem poenam uti confers ipsius incattae subire deberet, quod etiam cuperet post latam contra incattam modernam finalem sententiam in carceres et vincula conici et incaptivari, et ut eo melius productae collaterales per incattam reputari quirent, ad protestationem de eo[?] consentiens in eadem siquidem innocentia cum iisdem docere vellet, cuperet sibi perlegi, et neque negasset lixivi confertionem, quod sufficiens argumentum esset ad condemnandam eandem. Perleguntur. Quibus perlectis protestatur, quod eadem incatta in suis allegationibus et replicis lotionem capitis meriti sui ex eo fundamento facta esse asseverant, ut dolor capitis ejusdem cessasset ex productis autem attestationibus contrarium appareret, siquidem hujusmodi locionem ad evidendam[?] ebrietatem et non consiliens bonam sanitatem iisdem edocere vellet, quae duo contraria minime stare possent, quin de confessatis protestaretur, quod magicam artem exercuisset. Nam inhibere aliquem per locionem capitis a naturali potu id naturaliter fieri nullatenus posset, sed superstitiose neque testes per eandem producti contra actionem aliquid testarentur, quin immo eandem juvarent partimque iidem audita referrent, puella siquidem servilis partim muneribus, partim vero nimis et tercitamentis[?] ad fatendum id quod fassa esset indui per incattam potuisset. Alter vero testis antehac socius mariti incattae hic cum incatta non cohabitans de re tam oculta quomodo rescire potuisset. Et alias anphora hic praemanibus habita[?] testimonium sufficiens perhiberet admissi criminis. Et quia ut praemissum ad lotionem non negasset, per hoc factum non negaret quo vero ad id ubi de excessu incatta nihil testibus constare posset, pro prioribus bene gestis de praesenti incatta in jus non attraheretur, quin eadem laudarentur, sed quod recedendo a virtute sua ad excessus recessum dedisset, criminosam vitam duceret pro crimine admisso de praesenti, quod praevio modo contestatum esset judicium expeteretur

suoque revocatio executae foeminae Lasztoviczianae, quam uno teste edocere interetur, pro parte incattae militaret, ex quo eadem spe futurae dimissionis ante probam eadem dicere potuisset, ut eo facilis gratiam a domino magistratu et sui dimissione obtinere posset, verum ubi jam proxima morti existens ad oculos ut praemissum S.[5] juxta seriem productae et perlectae fassionis retulisset, hujusmodique ultimarum fassiones pro validis semper agnoscerentur, quae partim ipsa confirmarentur, quam peteret ut supra contra incattam judicium.

Procurator incattae protestatur et dicit tam testis in ordine prius per actorem producti fassio ob rationes ibidem specificatas et vel maxime propter in constantia suae fassionis, quam et fassio praetensa torturalis essent reicienda, ex quo eadem executa fatens contra eandem incattam non exiguum rancorem habuisset. Ob id quod eadem incatta apud eandem executam per certos delata extitisset, ipsam contra saepefatam combustam attestationes exegisse, ex quo rancore et ira id de facili ipsa dicere potuisset, verum tamen eandem fassionem suam ad balneum ducta existens revocasset, asserens cum eadem nullum comertium se habuisse, et sicut de lege regni testis inconstantis false non admitteretur, ita ut fassio torturalis perconsequens, quia enim haec duo in eodem depraehenduntur, itaque expectaret rejectionem. Quantum ad id ubi procurator incattae dictam testem vagabundam asseruisset eandem servitiis inceptis et non continuatis vagantum intellexisset, sed alioquin idem procurator dominus actor ex parte illius in futuram procedens facultatem sibi reservasset. Demum abhinc recedens judicium expostulasset ex eo domini judicis propter denominationem talem hic et nunc ad nullum judicium ferendum obligarentur, si quid itaque habet praetensionis juxta reservatam facultatem id ipsi non praecludi, quoad non admissionem ex rationibus praemissis fassionem testis licet procurator actoris horrendum casum specificaret, id juvaret incatta, siquidem non negante procuratore actoris, quod servitrices contra dominos testare nequeant in minoribus praesuperens major S.[6] ratio horendi casus et considerationis alteris, porro procurator actoris per allegata sua in artem magicam involvere incattam niteretur, cum tamen actio tanquam contra artem magicam exercentes fuisset non proposita, sed nec producta testimonia praetensa ipsam involuerent. Porro ubi procurator actoris maritum incattae adstantem consentisse in actum argueret, per suam responsionem cuperet, fassiones productas ex parte membri illius cum responsione ejusdem comportari apparebit, eandem ad malum in finem, ut praetenderetur, locionem eandem appromptasse ipsa enim ratio dictaret, quod contra se facere quidpiam et ad privationem vitae natura etiam ipsa non demonstraret nec posset, incatta argui de confessione siquidem eadem penitus nulla fuisset, ut patet ex processu, ruminatis itaque suis sat praegnantibus rationibus et productis attestationibus nihil aliud sequi posset, quam incatta absolutio cum rejectione praetensorum documentorum actoris.

Fiscalis summo miratur, Paulus Jungh coram jure confessus fuisset, perque suum procurationem ad calamum dictari curasset, quod idem quoque in certis lixiviis[!] adaptandis operam praebuisset, quod ipsi summopere in futurum nocebit.

Procurator incattae dixit nec Paulum Jungh in actu consentisset, allegavit.

Deliberatum est. Calculatis utriusque partis testium fassionibus apparet liquido incatta duntaxat per prius peractae vitae suae integritatem edocere, ad evertendam autem actionem actor nihil plane comprobasset. In contrarium autem licet actor uno teste oculato et fassione torturali executae Lasztoviczianae actionem suam verificasset. Tamen, quia in

causis criminalibus pluralitas testium oculatorum, ac testimonia luce meridiana clariora ubi de vita hominis ageretur, requirerent. Obhoc juxta negativam responsionem incatta decerni eidem quadragesimamet manu juramentum quo contra se propositam actionem abjuret, cum bonae famae et conditionis hominibus indigenisque in termino bis quindenae in domo hac praetorea coramque senatu. Quae si modo praemisso praestiterit absolvetur, alioquin poena capitis afficienda adjudicatur.

Procurator incattae protestatur super hac deliberatione, et petit saniorem ex eo, quod juxta articulum 23. anni 1613. minorimet manu juramentum incatta decerni potuisset, respectus etiam habendas esset antiquae consuetudinis hujus liberae ac regiae civitatis, siquidem in causis qualibus juramentum quadragesimamet manu decretum non fuisset, sed nec in comitatibus duntaxat vigesimamet manu, idque ubi incatta simpliciter negaret, nullasque plane pro parte sui haberet attestationes, quia autem moderna incatta licet per totum innocentiam suam non docuisset, verum validas innocentiae suae circumstantias iisdem attestationibus docuisset, tum etiam ex eo tam magna manu eidem juramentum decerni non potuisset, quod procurator actor sponte et benevole se probaturam actionem per omnia obtulisset, in eademque proba, ut superens habet, latam deliberationem defecisset, ideo cuperet saniorem.

Fiscalis contentus deliberationem dominorum judicum dicit saniore ex vi articuli praecitati 23. anni 1613. admitti non posse, ex quo idem de actibus potentiariis violentiisque per expraessum sonaret, lata etenim deliberatio juxta Tripartitalem legem essent fundata et quia incatta juramentum adinventum esset donec id praestiterit muneat in vinculis vel sub fidejussione.

Procurator incattae inheret prioribus.

Deliberatum est. Articulum per incattam citatum in causis brevium observari solere de criminalibus autem casibus alias exstare leges regni, juxta quas incatta recepisset judicium: obhoc stare priorem deliberationem, interim donec praestiterit juramentum, sub fidejussoria cautione manebit incatta.

Procurator incattae pani petit totius processus. Conceduntur.

III.

1667. június 18., [Nagybiccse]

PERFELVÉTEL A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT JUNG PÁLNÉ EUFROZINA ELLEN

AZ IRAT: A: BTÁL Trencsén m. lt. Protocollum civitatis Trencheniensis 1665–1675. N. 33., 281–282. p.

Tandem juxta nuperimam in causa fisci contra et adversus Euphrosinam consortem prudentis Pauli Jungh mota, adjudicationem, eadem incantamenta coram praesenti facie sedis personaliter comparens juramentum sibi quadragesimamet manu, super actione contra se erecta praestari judicialiter adinventum paratam se esse ad id praestandum di-

xisset, quod ut a se et conjuratoribus suis excipiatur, efflagitasset. Unde per nos judices hujus tabulae ab eadem Rosina incantamenta primum excepimus juramentum super actione fundata praestitum, ac inferius de verbo ad verbum specificandum, cujus conjuratores eraret nobiles Joannes Zbissko annorum circiter 54. Sigismundus annorum circiter 20. ac Georgius filiis ejusdem annorum circiter 16. de Kis Kolachin. Item Andreas Gergelovszky annorum circiter 50. Et Anna Bossany consors ejusdem annorum circiter 42. hic in civitate commorante. Item Georgius Krssko senior annorum circiter 50. Ac alter Georgius Krssko annorum circiter 30. de possessione Nemssova, necnon Johannes Repka annorum circiter 35. de oppido Dubnicza, prout etiam Georgius Lieskovszky aliter Hlobik annorum circiter 30. de possessione Felseő Lieszko. Porro Joannes Verebili annorum circiter 40. de possessione Szoblahow. Ultime autem Magdalena consors nobilis Emerici Simonovics annorum circiter 35. in hac quoque civitate inquilinatum agens. Qui pariter juramentum personaliter praestitissent super eo, idiomate sclavonico. Ja Rozina Parola Jungh Manželka pry saham Bohu dtezy Bohu emni Bohu duchu ervatimu že sem zadneho porozumenj nemila z Lasztoviczowu mladu onetwj palenu any sem zelyn any wody Szervaty chotarech persi tuže Lasztoviczovu Prieyweney[?] ni brala any sem smieh luhu nerobila gedowateho Manželowj memu Pavelowj Jungh, any sem gemu hlane wž[– –]tek wžal kyni luhom nemila od težniho[?] witya aby bil tuže wneg Manžil hnedky nezdrawil, any sem tatoniho luhu do Žbana od gmenowaneg Lasztoviczowj Prieyweneho[?] wilala any sem ko do pomnia na klni Železnj wihazala zawisit nad okru a aby do Swateho wneg tam prisel ni rostazowala sem, any se mug giž [– –]oložen Manžil od toho tak wihilo netrapil, aby od poly metwj [– –]nenj bil, any mu telo ripvecko judem a matrem nebila. Ktomu any sem to nimluwila. Že sem na neražili mnoho naložila a nemozem Manžela miho [– –]ctwjit. Tak wj pomahig ewata [– –]giw geden prawj Bús, pod mu dugvu Zachowanny gemu.

Quo prestito egregius Martinus Razga nomine et in persona Rozinae antelati Pauli Jungh consortis, petiit ab inclyto senatu litteras absolutionales super ejusmodi juramentali depositione, sibi authentice extradari. Conceduntur.

Eotum nobilis Stephanus Kenežey et prudens Paulus Klatonrsky veluti fidejussores ejusdem Rosinae Pauli Jungh consortis personaliter coram inclita Tabula constituti, eandem fidejussionem more solito deposuerunt.

1 Fel nem oldott teljes rövidítés.
2 Fel nem oldott rövidítés.
3 Fel nem oldott teljes szó.
4 Fel nem oldott rövidítés.
5 Fel nem oldott rövidítés.
6 Fel nem oldott rövidítés.

36.

1687. július 4., [Nagybiccse]

TRENCSÉN VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT SZTRAKA JÁNOSNÉ ANNA ELLEN

AZ IRAT: A: BTÁL Trencsén m. lt. Protocollum civitatis Trencheniensis 1686–1689. N. 36., 251–252. p.

Levata causa hujus liberae regiaeque civitatis fiscalis tanquam magistratus ut actor contra et adversus Annam prudentis Joannis Sztraka hujus ejusdem loci incolae, consorte ut incatta ratione et praetextu nefariae ac detestanda artis magicae alias inferius in actione proponenda uberius declarandae

Pro eodem fisco egregius Michael Figuli praemissa protestatione consueta proponit. Quale eadem incatta jam ab annis retroactio quam plurimi pro commoditate temporio et loci ad actum et artem suam exequendam idoneam postposito Divino pariter et humano timore Divinaque omnipotenti majestate postposita diverses artes diabolicas et magicas per detestandam et abhorrendam artem maligni spiritus instinctu exercuisset, quibus mediantibus omni creaturae Divinae humanae nimirum prout etiam animantibus irrationabiliter, tam in vita corpore, prout et alimentis Divinitatus institutio et ordinatis enecare nocere, ac privare haud verita fuisset, mira artem ejusdem satanae tam homineo[?] quam etiam alia animalia et creaturas Dei vita privasset, aliis in corpore sanitate privata nocuisset alimenta, porro subtraxisset, sique instructa arte tam praepotenti Divinae majestati se se opposuisset, diaboloque adhaesisset, minus curata poena in legibus Divinitatus et humanitatus traditii, obque infanda scelera et facinora ejusdem instaret praemissa pro eliciendis complicibus ac etiam occultis ejusdem facinoribus et flagitiis stricta torturali proba eandem rogo adjudicare.

Incatta personaliter adstans negaret per omnia artem magicam vel diabolicam exercuisse, verum quicquid herbis sanitati suae recuperandae, proficundae esse potuisset, eadem herbis fecisset non vero nocendi gratia cuipiam hominum vel animantium, qui potius hic in libera civitate existens semper probe vixisset, neminique quidpiam nocuisset, prout produceret in enodatione sui certas attestationes, ex quibus manifeste elucesceret eandem minime arcuisse et quid testibus similibus, qui in aedibus per aliquot annos cum eadem cohabitassent. Quare ruminatis et ponderatis suis attestationibus cuperet sui enodatione.

Procurator magistratus protestatur super negativa malignae artis incattae diabolicae prout etiam super affirmativa, quasi herbio sanitatem suam recuperare intendisset, longe autem diversum appareret ex attestationibus collectis ac personali statutione testium confirmandis, quas produceret, quod manifesta arte magica et legibus strictisse vetita universa perpetrasset. Accederet et alia evidens proba qualis quae utpote incatta contra naturam humani corporis eaque imposita supernatasset, quod iudicium jam probatum

esset manifeste artis demonicae. Quare respondo facultatum petit, quasdam productas attestationes sibi perlegi.

Quibus perlectis protestatur et super iisdem putative pro enodatione sui productis collectis attestationibus, ex quibus potius appareret manifesta aggravatio poenae, non vero enodatio ejusdem, quare ut supra.

Incatta inhaerendo per omnia suis prioribus, quidquid pro recuperenda sanitate sua fecisset, id non arte magica perpetratum esset, sed nec cuipiam hominum vel animantium per effusionem e domo sua aquae et aliarum rerum nocuisset, quod contra eandem minime etiam comprobari quiret. Quin nec proba aqua quidpiam adferret, cum eadem proba vetaretur tam ab ecclesiasticis doctoribus, quam etiam saecularibus: quare aggravans minime posset dici. Quare ut supra cuperet sui enodationem.

Deliberatum est. Ex circumstantiis et testium fassionibus adversus Annam consortem prudentis Joannis Sztraka coram praesenti jure productis ac personali etiam adstantia testium authenticatis constaret et edoceretur evidentissime, ipsam incattam herbas diversi generis per varias vetulas sibi adferri procurasse, easque decoxisse et in eadem decocta aqua frequenter cum alia foemina balneasse ac hujusmodi aquas et herbas in nocumentum hominum et pecudium pro via perfidisse, ac ad alienam quoque domum ad perfundendum emisisse. Immo vetulam ex Szobladov ad strigam et veneficam saepe exmisisse, quae vetula ab eadem striga omnis generis herbas et aquas adferrebat. Sed et in festis praeteritis natalibus vinum in anfora in templum reverendorum patrum Societatis Jesu tribus diebus inferrebat, praeterea aliam anforam in camino semper suspensam intertenebat multis fasciculis circumseptam, porro unum fasciculum rerum magicarum insane[?] memor incatta inventum fuisse, aliasque magicas operationes in fassionibus testium contentas patrasse. Pro quibus admissis enormibus magicisque facinoribus rogo adjudicatur. Tamen primum pro eliciendis complicibus et magicae artis uberioribus actionibus torturae subicienda decernitur.

37.

1687. július 4., Zabnics

TRENCSÉN VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT NEMKINOVIECH JÁNOSNÉ KATALIN ELLEN

AZ IRAT: A: BTÁL Trencsén m. lt. Protocollum civitatis Trencheniensis 1686–1689. N. 36., 253. p.

Levata alia causa ejusdem magistratus ut actor contra et adversus Catharinam consortem providi Joannis Nemkinoviech de possessione Zabnicz subditam hujus regiae liberaeque civitatis ut incatta ratione et praetextu similis abhorrendi et detestandi artis ut in priori.

Et pro eodem magistratu idem ut in praecedentibus cum iisdem cauthelis proponit. Siquidem haec quoque in similibus magicis artibus et maleficiis versata fuisset, itaque per omnia repetendo actionem immediate praemissam expectaret, ut supra simile judicium.

Incatta negat artem magicam per omnia se perpetrasse, neque quidquam cuipiam hominum vel animantium per hoc nocuisse, quin immo bina corda Talparum marito suo in potu ad ebibendum dedisse, nec idem maritus continuo se inebrians in simili potu nocivo exerceat, asseruisset.

Deliberatum est. Calculatis et bene nominatis testium fassionibus adversus Catharinam consortem providi Joannis Nemkinoviech aliter Barinka personali a[d]stantia testium coroboratis comperitur, manifestissime ipsam incattam artem magicam exercuisse dum hominibus mortem et morbos arte doemoniaca conscivisset, vaccis lacti cinia ademisset, corrupissetque iisdem vaccis, macilentiam induxisset. Immo coram praesenti foro et judicio proprio ore confessa extitisset, marito suo in potu cervisiae dedisse cor Talpae, ac Cani mortuo in os duos denarios imposuisse, quem canem vivi canes cum illis duobus denariis devorassent. Pro quibus maleficiis ac ob facinorem enormitatem rogo comburenda decernitur. Nihilominus tamen prius torturae subiciatur pro eliciendis complicibus et ulterioribus artis ipsius magicae effectibus.

Eadem pro introductione ad domum condam clarissimi domini Danielis Krman juxta tenorem fassionis honestarum foeminarum Annae ac Judithae filiarum praenominati condam clarissimi domini Danielis Krman, pro ratis earundem portionibus ex eadem domo paterna proveniens, super totali exSolutione prudenti Andreae Krupa, ac consorti ejusdem Susannae Krman factae, denominari introductores egregius Stephanus Omaszta et Franciscus Szarkaházy cum jurato ministeriali.

38.

1687. szeptember 5., Trencsén

TRENCSÉN VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT [NÉV KIHAGYVA] ELLEN

AZ IRAT: A: BTÁL Trencsén m. lt. Protocollum civitatis Trencheniensis 1686–1689. N. 36., 266–267. p.

Acta publica coram Senatu in curia civitatis 5. Septembris.

Levata causa fisci hujus liberae regiaeque civitatis hujus Trenchiniensis uti magistratus tanquam actor contra et adversus [...][1] ut incatta ratione et praetextu detestandi actus magicae artis inferius in actione proponenda et lucidius declaranda.

Et quidem pro praetitulato magistratu egregius Michael Figuli legitime comparens reservatio de jure reservandis proponit. Qualiter eadem incatta nescit, unde mota et uti evidenter credibile esset diabolico spiritu et instinctu inducta, ab annis quam pluribus mi-

ras et occultas humanaeque naturae incompraehensibiles artes magicas et diabolicas prout et furta exercuisset, qua arte mediante ut incatta credi par est tam humanae naturae prout etiam aliis Dei creaturis humano genere ad usum procreationis nocuisset, sicque poenam tam in Divinis quam in regni legibus expressatam incurere minus verita fuisset. Et ne fors ars ipsius quamvis occulta in dubium trahi quiret, referret se ad ipsum factum actu patratum, in quo patrato inflagranti depraehensa esset. Quare siquidem coram jure propria oris fassio et inflagranti alicujus actus patrati depraehensio ulteriori proba non indigere instaret contra eandem sagam et maleficam capitalem ferri sententiam, praemisso tamen tam pro adhuc occultorum facinorum declaratione ne fors etiam complicitate personarum torturali fassione.

Incatta personaliter constituta coram praesenti facie sedis, quamvis in primordiis negare priores fassiones suas visa fuisset dicendo: quod ob metum domini Vranay aliter respondere evenisset ad actionem, verum eodem e domo judiciaria foras prodeunte responderet, quod omnino amphoram vacuam e domo domini Balthasaris Sziry[?] furtim abstulisset, eandemque amphoram sic vacuam ad dominam Lipszkianam deportasset, in quam quidquid infuderit illa nesciret, sed ut illud infusum ad domum Csalubkianam dominus Re[– –] antiquus [– –]eret deferendo ibidem in cellario vel ante cellarium perfundata promittendo eidem vestem, medium florenum et ocreas. Quod etiam in oculos eidem dominae sit dictura, nam his verbis allocuta est eandem incattam mea filia inquid ego te pridem nosco: igitur eas ad suprascriptam dominam et ibi quod tibi dabo perfundas. Darem tibi et herbas, sed citius illas viderent.

Ex certis respectibus praesentis causae decisioni aliud terminum differtur.

Ad instantiam egregii Balthasaris Ujhelyi pro regestratione et inventatione, obsigillationeque certorum literalium instrumentorum ab obitu condam egregii Isaaci Ujhelyi uti progenitoris ejusdem remansoris, penesque relictam ejusdem nobilem Helenam Valla haerentium per inclytum senatum egregius Balthasar Sziry[?] et Stephanus Jaros cum jurato ministeriali senator deputati.

1 Kihagyta a nevet.

39.

1689. április 29., [Nagybiccse]

TRENCSÉN VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT MITUCSINA ANNA ELLEN

AZ IRAT: A: BTÁL Trencsén m. lt. Protocollum civitatis Trencheniensis 1686–1689. N. 36., 485–488. p.

Acta coram senatu die 29. Aprilis.

Levata causa fiscalis hujus liberae regiaeque civitatis ut actor contra et adversus Annam Mitucsina consortem braxatoris egregii Stephani Berney hic loci degentem ut incatta ratione et contextu certi actus notorii et criminalis in actione proponenda uberius specificandi.

Pro actore discretus Georgius Raffay legitimus procurator proponit: qualiter eadem incatta his non tam pridem transactis temporibus circa diem cinerum in anno modo labenti, nescitur unde mota et quo spiritu maligno uti credi par est incitata ac instructa, primum quidem minis praemissis, servilem puellam egregii Emerici Pécsi per magicae artis incantationes et diabolicas operationes in tam grandem morbum ac infirmitatem induxisset et injecisset, ut in modo pedibus ac manibus, verum ullo membro movere potuisset, et ad mortem usque grandi uti praemissum esset, morbo laborasset: ex post vero metu poenae perculsa eadem incatta amicabilem compositionem[?] adursisset, sibique veniam impertiri efflagitasset, prout et partes cum laesione authoritatis dominus magistratus in certa pecunia per ipsam deposita convenissent, rursusque sanitati praescripta servitrix restituta esset. Ex siquidem praeassertus actus esset evidentissimus, facile credi par est per illam longe alia fors graniora etiam similia facinora et operationes diabolicas exercere solitam fuisse. Ob quas detestandas ejusdem operationes et nefaria facinora instaret primo torturae subiciendam adjudicari, pro eliciendis tam complicibus, quam etiam flagitiorum generibus, ex post rogo comburendam decerni.

Notum et in persona levata appositae praetensae incattae egregium Georgium Szucsansky demissa cum submissione erga inclytum magistratum huncce praemissam, cuperet sibi praeerectam actionem de non consentiendo in eandem perlegi. Qua exaudita volens innocentiam suam tanto citius ad lucem proferre, infamiamque a plebe de se conceptam repellere responderet taliter cum ea qua supra humili submissione, diebus in levata appositis et antea puellam actionem denotata eandem incattam singulis noctibus vexasse, et compraessione mediante (uti credi par est auxilio et ope diaboli) debilitasset, in tantum, ut notae ejusmodi malefici actus in corpore ejusdem incattae apparuissent. Cui malo jubente etiam jure naturae, obviare volens dicta incatta eandemque puellam agnoscendo, eidem minatam fuisse quid, nisi desistat a suo actu malefico, fieri curaturam, ut amissae virginitatis maculam, et non uti ab adverso praetenderetur, subire cogatur, id tantum non revera effectuandi sed nomine duntaxat, per similem comminationem cruciatus suos repellendi utique ab iisdem dicta puella desistat, terriculamenti, quae defensio siquidem tam jure naturae, quam jure gentium ita et jure patriae licita haberetur, pro actu criminali reputari minime quiret, simplex enim comminatio, ne ad suspitionem quidem sufficiens esset. Ubi

autem in praeperlecta actione aponeretur, eandem incattam omnino procurasse, ut pedes et manus contrahantur, in actione specificatae puellae, eatenus negaret, parata existens juramento corporali negativam suam comprobare, nec obstaret ex adverso, certa quaedam allegata compositio[?], cum eadem non ratione illius verum dehonestationis egregii Emerici Pécsi fuisset instituta, quinimo tunc temporis etiam eadem incatta cum id ipsi objectum fuisset, non ut accordasset, verum jure jurando nullius criminis conscia, praetensum actum, omnino negasset, quibus sic declaratis, legalibusque rationibus allegatis comperta sui innocentia, cuperet se absolvi. Cum reservata ulteriori facultate.

Pro actore protestatur solemniter super responsione variata incatta et primo quidem potissimum super eo iterum atque protestaretur, quod asseverare non formidaret incatta sibi attributam licentiam tum lege naturae, tum etiam jure patriae eidem puellae nocendi et minas permittendi, quasi eadem de somnio ipsam in tantum comprimere solita fuisset, quae fere ad interitum ex ferme ipsi nocuisset, quod tantum per incattam comprobandam veniret, dato tantum minus tantum admisso, si re ipsa id eidem incomperto fuisset, ob id non ipsi vindicandi, verum in tam gravi casu, domino magistratui indicandum et insinuandum congruum foret, qua ex illatione praemissarum minarum omnino ipse etiam subsecutus actus manifestatus per eandem redderetur, quod subsecuta etiam sanatio et accorda metu poenae celebrata et inita ipsam manifeste et evidenter aggravarent et quamvis magistratui non esset necessarium quodpiam documentum producere, vel probam praeassumere, tamen pro majori evidentia rei produceret certas attestationes. Minae demum essent notoriae, quae effectui mancipantur, quod etiam dictaret partis terciae tituli 23. Quare ut supra.

Pro incatta antequam ad allegatam procurator dominus actor respondeat, cuperet praeexhibitarum quarundam attestationum continentias experiri.

Quibus obtentis dicit ex illis nullatenus comprobari actum patratum per incattam fuisse eliceretur, verum duntaxat pura puta comminatio, quae nullatenus ad aliquem damnandum sufficiens esset, sed nec procurator incattae ita allegasset licentiam eidem attributam fuisse nocendi, verum duntaxat in aversione cruciatuum minandi et non patrandi, super quo taliter facto, sicut et negativa sua offeret corporale juramentum. Et quo ad accordam inhaeret suis, et edocere etiam parata est. Quare ut supra.

Pro actore refert se ad sua praeallegata et continentias attestationum exhibitarum, peteret ut supra.

Deliberatum est. Collatis tam actoris actione quam etiam responsione partis incattae ac exhibitis etiam pro informatione dominorum judicum attestationibus, comperitur limpidissime dictam incattam comminationem fecisse, erga servilem puellam Emerici Pécsi, quod per aliam personam curabit ipsam praestigari, ut virginitatis flore privetur, et detrimentum corporis patiatur, quia vero comminationem hujusmodi affirmaret, verum effectuationem ejusdem simpliciter negaret memor incatta. Ob quam negativam ipsius responsionem, (siquidem praefata puella, si etiam morbo gravata fuisset, tantum convaluisset, neque ex praestigio praeallegato occubuisset) adinveniri ipsi juramentum quartomet manu in termino quindenae praestandum, quodsi praestiterit simpliciter absolvetur, alioquin solvet integrum homagium suum florenos 40. Constituens.

Pro incatta contentus praevio modo lata deliberatione petendo paria processus sibi extradari. Conceduntur.

40.

1747. október 18–19., Nagybiccse

A BICCSEI URADALOM PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT ÖZVEGY BRESKA ANDRÁSNÉ DOROTTYA ELLEN

I.

1747. október 18., Nagybiccse

TANÚVALLATÁS ÖZVEGY BRESKA ANDRÁSNÉ DOROTTYA ELLEN

AZ IRAT: A: BTÁL Turóc m. Esterházy cs. lt. Biccse, Inv. N. 6. N. Fasc. 5. N. 5. Dob. 7.

Anno 1747. die 18. mensis Octobris in Arce Bittse.

De eo Utrum?

1. Nech oznamy Swedek kedy Kuba Karkeho zbojniczy wizbiyali, ktera žena tam Prišša čzo robila ta žena a czo Powidala?

1. testis honesta foemina Anna providi Jacobi Kratky conthoralis, ex possessione Viszoka adjurata examinata fassa est. Ze po Wizbigany a Wirabowany Fatensky Muza, Prišyel atenscze Dworsky Pansky Turzowsky Wczileyšy Spolu y zbraczkovu Slatkowey Turzovskey Materu, kdešto prinducze zpo wšeliakem Rozmluwanim, tuženim a zalowanim Prawila taže Braczkowa Staru Mat na ten czas stadkowey Thurzowskey, žebi se nestaraly, nebo že gakysy czesnek má ktery ge dewat razy poswaczany ktery cze kdy hoczkdo ak žje ne muže se zatait takby any zbojniczy ty ktery fatensku a fatenskey Muža Wizbigaly se neutajy, skterim czesnekom potom taže Breczkowa po žemy kude by zbojniczy pochodely trela, a daley wiswjeczala že se takowy zbojniczj [1]se [– –]ak czo daley stakowim czesnekem robila, fatenska any newje any newidela, ale doklada fatenska, že ta Braczkowa gistu sfatensku na Mjesto kde satj pjeraju a wezmucze pjest taže breczkowa a ten gisty czesnek stim pjiestem Prala a tukla howoricze gako se tento czesnek neujuye by I ty ludje a zbojniczj se neutayely, a se Wihassely[?], tak teš gišla na naton kde se drewo ruba a natakowy klat položicze ten cessnek zasek spjestom tukla, mluwicze že gakowe buchany se cziny, aby y ty zbojniczy se witukly, od tud Wydiyc fatenska y tu Breczkovu do stawanja a ponewacz fetenska wšeczka uwlačžena, a rosu tyeczena bila a prosto Wlasa tehdy Podwiku ta Breczkowa [2]že žeme zdwihla fatenscinu [3]zla zhlawy [4]stoho strhnutu skrz tich zbojnikuw že zeme a powesela takowu nuš ked Mluwicze ta gista Braczkowa, a aby tak wisely ty zbojniczy yako ta Podwika Wisy, poweczuyicze[?] fatenscze aby tu Podwiku nechala za Wesenu za dewet dny, kteru fatenska tak nechala.

Sub authenticatione vero prout per omnia et affirmavit suam fassionem.[5]

2. testis honesta Dorothea providi Jacobi Czepes ex Turzovka conthoralis ad praesens examinata fassa est že biwše fatenska na Panskem Placzy Postawena w Whospode statku Turzowskeho yedneho czasu biwše mezi wšeliakimi rossprawkamy Breczkowey dczeru [6]Pjov Sladkowa rosprawala pred fatensku že gey Mater gakošto Brezkowa wje tak sprawit a urobit zes czloweka Maso bude Padat, ale ale nechse to každy nazdawa že treba [– –]ju (jakošto Sladkowa) mlada ga teš wjem tak urobit gako moga Mamka y to zeznawa fatenska že to howorila Sladkowa že tak wje urobit czloweku geg Matka totišto Breczkowa že do [7]tretiho dne tregcy Nedele [8]že musy zemret ked ona chce czo fatenska od tegže Sladkowey sama slišala, y to doklada fatwnska že stara Breczkowa pred fatensku se žalowala že geg krawy zle doja ale že poczkaj hrozicze se že ona musy sama podogit krawy Wednye, a to Mlieko že do Pecze položy a roswraty. Tak teš y to zeznawa fatenska že [9]kat kova lowey Newestye tak odkazuwala že bi gey [10]tak urobila czo bj sneg Maso Padalo, keby dogista wedela [11]žebi teyže Breczkowey zat zdališ Zadt [– –]to tišto Breczkowey [12]tuže stu Kowalowu negake porozumeny mel ponevacz swemu zatyowy Slatkowy newerila a podezreneho mela stuže Kovalowu že Slatkowa Powadela se spomocnikom We sPilcze, a že tohože Pomocznika taže Slatkowa zmetlu uderila od Kud Slatkowa Prinducze do Mlina kdešto fatenska priadla a že wšeczka taže Slatkowa bola uplakana, howoricze a ponosugicze se Mlinarcze že czo se geg stalo na czo Fatenska teyže Slatkoweg howorila že czo se geg stalo, na to od povidala Fatenscze že Marwnowskeho žena nanyu uderila a pricztrvalala[?] gu swemu Mužowi, na czo [13]rosprawala hovorela ta gista Sladkowa že geg Mamka gakošto Briczkowa tak geg uroby že sy tak budu smrdet, gako hnily Psy smrdja ale zasek Winducze zmilim Sladkowa hnedky že se zmerily spolu stu gistu Pomocznika ženu. Reliqua narrata sibi dicit per prium testem prouti in ejus fassioni sunt apposita.

4. testis ancilla Dorothea Kapsik ex possessioni Turzovka adjurata fassa est že slišala od Mladey Slatkowey takowe reczy, že geg Mamka totišto Breczkowa wje takowe wetczy že [14]pod pred Prawom[?] [15]gak ked czesty Weczy Prezre[?]že wšeczko po gey Wuly bit.

5. testis ancilla Maria Vojtech ex possessioni Turzovka adjurata fassa est uti immediate praecedens testis per omnia illa se audivisse ex ore braxatoris, addendo hoc, že fatenska za tiy dny biwše u Slatkowey že se yey yalowicza otelila, a tuho wig spodwiku Rohy obkrutyela, a na nu zamek zamkla.

II.

1747. október 19., Biccse

A BICCSEI URADALOM PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT ÖZVEGY BRESKA ANDRÁSNÉ DOROTTYA ELLEN

AZ IRAT: A: BTÁL Turóc m. Esterházy cs. lt. Biccse, Inv. N. 6. N. Fasc. 5. N. 5. Dob. 7.

Infrascripti vigore praesentium fatemur et recognoscimus, quibus expedit universis, qualiter nos anno nunc currenti infrascripto 1747. die 19. Octobris convenientes ad arcem Bittsa velut caput dominii pro revisione discussione et etiam finalis decisione causae criminalis ab infra uberius specificatae posteaquam pro torturali consedissemus in praesentia perillustrium ac generosorum dominorum Nicolai Zahorák judlium et Sigismundi Kelecsini incliti comitatus hujus Trenchiniensis in talismodi revisione processimus modo et ordine sequentibus.

Levata causa inclyti magistratus dominalis ut actoris, contra et adversus foeminam Dorotheam prius quidem Andreae Buczka expost vero Urbanovsky relictam viduam, velut ream incattam ratione, et ex principio criminis magiae per eandem practicatae, et commissae, ac ab infra in erigenda actione criminali uberius expressatae mota et erecta.

Et pro eodem inclyto magistratu nobilis Antonius Marsovszky ejusdem fiscalis adversus memoratam ream erigeret actionem criminalem sequentibus. Qualiter eadem nescitur unde mota, quoque maligno spiritu ad id inducta (credi par est tamen et pacto cum daemone habita) immemor praescripti divini sed immemor etiam legum patriarum super eiusmodi criminosis satis severe disserentibus diversas res magicas exercere et patrare, quemadmodum non formidasset, ita ream criminis sortilegii semet efficere haud verita fuisset. Ob hoc idem fiscalis fine edocendorum ejusdem criminosorum actuum produceret collateraliter peractam inquisitionem sub litterae A statuenda fati testes in eadem contentas pateret authenticari, ac tandem probata rei veritate tam in conformitate praxis criminalis patriae, quam et articuli 60. partis 2. praxis Collonichianae praevia tamen subjectione torturae tam quoad revelandos plures actus et alias sibi similes sagas sententionandam petit, et inhaeret beneficiis suis fiscalibus cum reservata.

Rea incattae coram figura juris adstans cum humilitate ad prae erutam actionem reponeret, se nulli reatui consciam fore et solummodo ad requisitionem spani Thurzokensis ad Jacobum Kratky eando, domo suam altro allato omnino vestigia praedonum exsuasa aliarum faeminarum unxisset, cum autem haec res nec culpabilis tanto minus aliis nociva foret peteret damus se instantaneam sui absolutionem.

Deliberatum est.

Accurate excussis testium praeproductorum fassionibus rea item examinata, et cum teste in ordine primo confrontata existente prodiret quidem eandem ream incattam in domo expilati Jakobi Krutzky cum altro vestigia praedonum, in arca item in loco sectionis

lignorum certum lignum, et in alio loco lotionis vestium sellam unxisse, et diversa verba in praeproducta inquisitione contenta locutam fuisse, ac dein velum praenominato Jacobi Krutky consortis per praedones dejectum gradibus expendisse, quibus in trutinam judriam sumptis, tanquam puellam formalem magiam secum forentibus, ex quo aliis similibus actibus praesumptive irretita haberetur, causae hujus continuationem ad ulteriorem peragendam inquisitionem deferri.

Joannes Kecler plenipotentiarius
Paulus Mednyanszky exactor m. p.

1 A következő szó áthúzva.
2 A következő két szó áthúzva.
3 A következő szó áthúzva.
4 A következő szó áthúzva.
5 Az irat szélén.
6 A következő szót áthúzták.
7 A következő két szót áthúzták.
8 A következő szót áthúzták.
9 A következő szó áthúzva.
10 Olvashatatlan áthúzott szó.
11 A következő négy szót áthúzták.
12 A következő szót áthúzták.
13 A következő szót áthúzták.
14 A következő szót áthúzták.
15 A következő szót áthúzták.

41.

1747. [október 19. körül], Nagybiccse

A BICCSEI URADALOM PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL ÉS RABLÁSSAL VÁDOLT BENKÓ JÁNOS ELLEN

AZ IRAT: A: BTÁL Turóc m. Esterházy cs. lt. Biccse, Inv. N. 6. N. Fasc. 5. N. 1. Dob. 7.

Levata causa inclyti magistratus dominalis ut actoris contra et adversus providum Joannem Benko ex possessione Kolarovicz ad hocce dominium Bittsa pertinente, ratione et ex principio criminum fautoratus praedonum et magiae per ipsum exercitorum et patratorum mox in errigenda[!] actione criminali uberius deductorum mota et errecta[!].

Et pro eodem inclyto magistratu dominali actore nobilis Antonius Marsovszky fiscalis dominii insistendo beneficiis suis privilegialibus fiscalibus contra praeappositum reum incattum actionem criminalem proponeret sequentibus. Qualiter idem nescitur unde motus,

quoque maligni spiritus incitamento ad id inductus, immemor prorsus divinarum et patriae legum, his recenter praeterritis temporibus, idque anno 1747. publicum et manifestum praedonem ex possessione Laz ad dominium Ledniczae spectante Chalupcsik nominatam in domo sua per longius tempus conservare, intertenere, taliterque et paliarum fore, resque magicas aliis subministrare et diversa furta committere, quod id ipsum ex collaterali inquisitione quoad furta patrata collateraliter peracta et hic loci sub littera A. producta uberius aparebit, non erubuisset, cum autem anni 1516. et VI praedonum fautores, ita prout ipsos praedones puniendos praeciperent, concomitanter magos praxis criminalis ad poenam mortis damnaret. Hinc idem fiscalis eundem in poena praecitatarum legum dictum reum incattum convincendum et aggravandum cupit, cujus quidem inquisitionis tenor esset sequens.

De eo utrum?

1mo. Nech oznami swedek pod prisahu, čy wie žeby Jano Benko z Kolarovicz predeššlimi časy negake kradeže nekde bol porobel?

2do. Jestly wye, nech oznami komu, a čo ukradel?

3tio. Wie ly swedek žebi ten isty Benko s bosorskymy weczmi sa bol obracal?

4to. O koho sliššal swedek, že y tymto z Boinicy co Babišša wibrali, prwek boli w Benkowskem stawany, a odtud potom iššly na Babišša?

Ad primum. Providus Joannes Hladny sub juramento recognovit, že gako bol w Hybbe Jano Benko u fatensa, mnoho kradešše porobel na komore fatenssa, kdeššto gaktabak, tak y slaninu, ay inšie weci brawal, na ktereššto komore tohože Jana Benka pristihla Anna Hobkowa, ktera yakoššto služebnika oznamela fatensovi.

Ad 2dum. Zeznawa toliko wedla nazdawanya, že bi bol fatens mal na Slatinem owce, priššel k fatensowyemu walachowy Jano Benko s Pitugice se walacha, kde ste ty owce wzaly? Na čo walach odpowedel, kupel gazda od Gyura Drcalika, ktere y čital tenže Jano Benka, potom do rana jedna muranista owca znihula, potom zatim po nekterem čase prišši dwa chlapy (ktei čeliatka poznat nemohli) kmašštaliam kde krawy staly, tak potom walach chtel na nich strelit, ale mu polhak dwa, a neb tri razy zelhal, potom se larma stala, a paholcy utekly, a gako ty paholcy utekly, hnet wten tiden owca zowčarne zhinula, doklada y to fatens, že na Slatinnem in deutro doloženy Jano Benko seno fatensowy pokradel, pri kterom sene ho pristihli Jano Palo a Gyuro Drlciak.

Ad 3tium. Nihil. Ad 4. Sliššal toliko swedek od Gyura Pacha, aliter Macha, žebi ti z Boinici neboli u benka Jana rostawany, ale žebi ležaly nad studniu, nad cerenku, a zbroy po operanu okolo drena, tak potom narano žebi Babišša wibraly.

Pro incatto magistratus siquidem tam ex propria rei incatti fassione, quam et inquisitione praeproducta actus actionales clare prodirent, ideo fiscalis ulterius insistendo praeviis suis, petit, ut ibidem.

Reus incattus coram jure adstans, furta illa alioquin exigua propter quae etiam punitus fuisset per se complanata haberi, et chalupcsikium ex amore amico non quopiam malo fine apud se conservasse, ideo petit instantaneam sui absolutionem.

Deliberatum.

TURÓC VÁRMEGYE

42.

1674. június 21.–július 21., Szucsány

TURÓC VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT VISNYOWIECZ JÁNOSNÉ THURCSÁNSZKY KATALIN ELLEN

I.

1674. június 21., Szucsány

VIZSGÁLAT ÉS TANÚVALLATÁS THURCSÁNSZKY KATALIN ELLEN

AZ IRAT: A: BTÁL Turóc m. lt. Büntető perek, Inv. N. 2127. N. 4/1674. Dob. 870.

Anno 1674. die 21. Junii. Ad instantiam incliti magistratus et speciali commissione orali die 14. sedria in Szent Marton celebrata. Ego Joannes Rutkay judlium et Georgius Rutkay jurassor comitatus Thurocziensis comparuimus in oppido Szucsan consequenterque domo Mathiae Revusz subditi generosi domini Emerici Huszar de Regöcz et in Szucsan, pro celebrandis et exiendis testimoniis infrascriptis deutris in quibus processimus hoc, quo sequitur infrascripto modo.

De eo Utrum

1. Wyelj Swedek aneb widelly očite, aneb slyššally zust Zusanny Thurčjak Manželky Wyššnowaca Jana (že kdy Prawa biwagj) že bi ona sama, a neb skrze niektere osobi, čarodeystwim Panom Sudcum a nem Panom curatrom Usta zamikatj Smela žebi mluwity, aneb služity nemohly a Prawo žebi se rozbehalo.

2. Wyelj otom a widellj, aneb slyššallj od neg žebi na[1] čarodeystwi, rosu a zeliny kpiwu dawanj sama aneb skrze gine osobi dala zbieratj aneb Kopatty žebi ssobe mohla Lidy na Piwo skrze takowe čarodegstwj Pritahuwatj prindetj a stymi zelynami arosu Prowocowala, kupuyice takowe ayine nastroye, stakowich kupel sobe dala robity a w tom

se kupawala, a po kupanj wodu takowu nečistu a zelinj tje giste w kerem salvo honore dicendo pudenda swi wimiwala ado Sudow liala aj takowe zeliny ta kladla.

3. Wiely gistotne a sliššally zust gegi kde kolwek kršmarku biwala žebi Swyece kterymi Lidi Mučiewagj od Katuw Kupowala, a neb zo šibencou Salvo honore Waycya aneb gine Maso swe Pry Piwe aneb w Piwe držyawala w Piwnicy, aneb kdo bi takowu nečistotu, neb niakowe gine wecy a maso Sudy wiplakuyuc wodmlade nachazelj, ktomu take žebi bila powolana od Burjsky potom že male šibi žabi Cosera zo Wrutko Vskočyla.

4. Wiely Swedek otom slyššal ly zust gegi častokrate, že bi gak sluwutne widieka Pany Sudcy tak y Pany Sucjansky; ano takmer obiwatele Messtj Sucynssky, skrze geg gazik Mrchlawy, vššťipne reči musely trpety a až dosawat stim swim gazikem dost Lidem ubližuye, chteyicze se spodozrenosty takowey Wičystity.

1. testis nobilis Franciscus Huszar annorum circiter 24 sub juramento examinatus fassus est. Ad 1. punctum deutri nihil. Ad 2. len toliko wiznawa, že mnoho krate Piyal znadob u tey že Wyššnoucoweg Piwo, aže wžycky zelinamj duššalji takmer že niekedy anj Pit nemohol snich, slychayice od tegže Zuzanny, žbj rad takowimy zelinamy Pre cistotu wimjwala, ad eundem nihil plus scire. Ad 3. take wie že pre swe zle skutky bila Powolana Panem od Buricsky. Ad 4. directe per omnia, že y sam Swedek nahazowal na oči že tu Mršťtia na wiečayach Suduw wimiwala.

2. testis Andreas Sopetius annorum circiter 20 sub juramento examinatus fassus est. Ad 1. nihil. Ad 2. nihil. Ad 3. gineho nic toliko geden krat nabrawšše Piwo hospodarowi swemu klobučnikowy Andrašowy, Wipiwšše wečer hospodar takowe piwo naššiel Swedek rano Wtomže krčahu kus masa mrzuteho než gake neb zčho bilo otom Swedek nemuže wediety.

3. testis Joannes Sartorides annorum circiter 25 sub juramento examinatus fassus est. Ad 1. gineho nie len toliko slyššal zust Kramara Jonaša žebi ktakowim Wecam Syakelka Wiššnowcowey sprauwatj pomahala. Ad 2. take wie gistotne že taže Wyššnowcowa častokrate k wešťistiam behawala a od takowych wešťtic Zeliny wšelijakowe korenia zemske do Domu Swetkoweho bidlice nosjewala a takowe poniekolik dny močice w nadobe, nayprwe sama seba wššecko Telo aj hlawu umila, umiwšše sama sobe potom riad skterim Piwo dawala, takowu wodu nečistu Poumiwala, apotom stu že gistu wodu gak jzbu aj w Piwnycy Sudy kropiewala, a takowu wodu ostatnym wlgaušŝy zelinamy a skorenyem na Plnenu nadobu w Piwnicy pod kantarmy držiawala, a Swedka any Matku do gich wlasnych Piwnice nechcela do Pustity, k tomu že každy Prwnj Utorok Mrawce nosila a Po Piwnicy rosypala, ktere mrawce aj kopček sobe boly vdelalj nad Piwnicu Wichazagice Wen, chodice každy Večer kdy se Lide rozeššly a posnulj Salvo honore. Hospodniku Swwyecu Wžyckj do tegže Piwniyce[2] a nj muža anj žadneho človeka tanu nedopustila gitj, a kdy geg domluwal j Swedek biwše hospodarom, v ktereho cely rok biwala, co tam tolko hodinu neb wicey stakowu Swyecu činila, wymluwala se že blchj salvo honore hledala, ktomu že slyššal zust Wenceslawa Gauder že bi taže Wiššnowcowa Sedala na Sudy, a nneb na yacktle čapkagice zo Suda Wctiwe mluwyac do Pudendy wimiwajice takowe Lidem dala pit. Ad 3. et 4. nihil.

4. testis Susanna consors Andreae Filo annorum circiter 30 sub juramento examinata fassa est. Ad 1., 2. nihil. Ad 3. sliššala zust kdy se tužila Swemu Panu Huszar Andrašowy w dome Sučyanskem geho že na nu nic nedosswečia, len toliko že kus Slaniny na Wrutkach mešškagice kladla abi se gey Piwo neshubilo, tohože Pana Sweho Prosyce že bi za nu stal, že mu da presteradlo bielene. Ad 4. directe [nihil].

5. testis Johannes Lenčo cum consorte sua Catharina ad interrogata deutra newie len toliko kdy gednim časem Wiššnowskey muž Jano dwihal od nich piwo, stratil či zabol šsatku swu za stolem geyich, kteru šsatku zdwihnuce nadagice že bi Penize bolj wney odwiazala, widela očite Kus masa Sucheho, kterižto nawratiwšše se do domu Swedkowa domluwala gemu co ge to ktery odpowedel, človečie Srdce ge to musym ga to pry sobe nosyt lebo sem wredowaty.

6. testis Catharina consors Georgii Gamris praevio juramento examinata fassa est. Ad 1. nihil. Ad 2. toliko wiznawa služice vtegže Wyššneczowey wždyckj musela pred zorjami wody do domu tekucey w krhlach pryniesty a z manželom gey gednac Janom Wiššnoucom taže Zuzanna Turčjak na Zorach Posyelala skrhlay Swedkowu na Podhradsku a šštiawniczku kde se schazaeyi Welky Piatek, kteru dom kropi[3]la, ay do Nadoby w kterey Petržlen a gistotne newje gake wecy držiawala wice Wice, s kterou take dawala w dome kropiewaty kdy se izba mala miesty, niekedy a a častejšše sama kropiewala, dokladayice že takowu wodu W Piwnicy Držiawala.

7. Sophia relicta condam Andreae Sartoris annorum circiter 50 sub juramento examinata fassa est. Per omnia uti in ordine 3. testis, addendo že slychala od Burišky, ktera yi bila y Powolala že tuže Burišku Wšseligakim zlim Wecem Pozbucowala, žebi Mitney čarowala tak že bi kny hostia nechodily, než Predymenowaney Wyššnoucoweg. Ad 4. directe prouti deutro sonat.

8. testis Dorothea Žomkowa sub juramento examinata fassa est. Ad interrogata certi nihil.

9. testis Juditha Zachariae Malko sub juramento examinata fassa est. Ad interrogata puncta nihil, len toliko[4] kdy Prawo bilo Wiššnoweczoweg zrepuosom Prišsiel k Swedkoweg Zathureczky Pal rano Nocuwawšše vtey Wiššnoweczoweg, Ponosugice se Swdkowey tymito rečmj bohdaj som ga Wiac tam nenocowal, Pyjekly tam dwe ženy Pagače magice male detj na rukach swjch Tapkagice gich na Stole, wtomže krwawe gelito wityahnuwšše se zo Steny, ktere že se mu okrutilo na hrdlo že anj Djchatj nemohol, zawolawšše na diewku Wiššnowecowey, abioswyetila dom a geho zretowala, kdežto gelito dwoma palcy roztrhol zhrdla a Para welika ssučala sneho, a že ktym že ženam šsuŠtnajice pitalo zo Steny, y mne dagte bialoššou, takowimi Slowy.

Die vero 30 Junii in Szent Marthon cum eodem qui supra jurato judex praeteriti anni.

10. providus Georgius Szteno alias Marčzek sub juramento examinatus fassus est. Swedek se strašsyl w dome Blaha Mela, kdy se Pltnicy zhrjewali opominuly Vtorok po Swatom Jane, kterychžto Syn Blaha Mela Duro dowedal sa čua tam dolu Slychat okolo Trenčina, ktery dalj odpowet hnedkj takowuto pred Swedkom tomuže Jirykowj Blahowy y samemu Swedkowj nic tak noweho: Než že tymito Pominulymy dny zhubilj gedneho

Tkača Striguna Pry Trenčyne ktery Powolal mnoho Lidj do Turčyanskeho Wydieka V Swateho Martyna y w Sučanjech Wolagakowu Wyššnoucowu.

Die 2. Julii cum Andrea Daud jurassore Georgius Slab sub juramento examinatus fassus est per omnia uti praecedens testis [– – –].

Die 3. Julii in Alsó Rutka testis 11. nobilis Nicolaus Danko sub juramento examinatus fassus est. Ad 1., 2. puncta deutri nihil. Ad 3. nic toliko že wye žeby wnocy uskočila z nižnieho Wrutku stoho domu kde Swedek mešška.

12. testis quartalista Georgius Obertik sub juramento examinatus fassus est. Ad 1., 2. nihil. Ad 3. toliko sicut praecedens testis in ordine 11.

13. testis nobilis Sophia Lamosz consors providi Martini Gallo sub juramento examinata fassa est. Ad 1., 2. nihil. Ad 3. Nie gineho len toliko geden krat kdy na Wrutkach biwala taže Wyššnoucowa ked Pila Swedkowa od mlad od neg, ekterem naššla Kus Slaniny, dohowaragice geyi čou he toto, kteru dala odpowet Swetkoweg že ge Slanina kladu lide do Marcuw abi se neskazilo, ato w ten čas bilo kdy giž takowe rečy k Podezrenosty oneg bilj zeššly.

14. quartalista Joannes Szekerka senior sub juramento examinatus fassus est. Swedek wye dobre w ten čas kdy Wiššnowcowa w krčme na Wrutku biwala, a kdy takowe rečy ošškliwe na nye se hlasyly, biwšše kostolnym, chodil kney z gey Panj dowolenj w Poselstwj, k Prawu certifigowawšše panj gegj, proč takowe ošškliwe držj wpiwe Wječayj, kteražto tagila že nie Wywčayach, ale nad Sudmi Swycee kterymi zločincum katj mučiewagu, takowe že držiawa, a kdy melo Prawo[5] bitj uskošila do Sučyan, zatym zase kdy bila Powolana od Burišky Swedkowey chalupy uskočila.

15. testis nobilis virgo Anna Lamosz praevio juramento examinata fassa est. Ad interrogata deutra gineho newy len gedneho času chodila pre piwo Sestre Sweg skrčahom, w kterem taže Sestra gey naššla Kožu lj čy gakowe Plachj ošškliwe, ktery Krčach s Pywom zase doniesla naspatek[6] chtegice Kstolu Vkazatj, než taže Wyššnoucowa wzala geg zruky krčah a newje kam ho obratila.

16. testis provida Dorothea consors Georgii Hilko sub juramento examinata fassa est ad deutra interrogata. Ad 1. nihil. Ad 2. Wie otom kdy Služila na Wrutku u teg Wyššnoucowey W krčme že Kat[7] nechal takowe Swyece skterimy Lidj mučija ktere Swiece wpiwnicy držala W Piwnicy, než na čuo otom newye dokladagice že nosyla na po Wratnu wodu, a mrauce, kterou wodou zgey rozkazu Kropila Statia Wššeko, zmraucy takže Musela Posypat Stanu Protj čomu bi kazala, Swedkowa newje.

II.

1674. július 10., Szucsány

PERFELVÉTEL

AZ IRAT: A: BTÁL Turóc m. lt. Büntető perek, Inv. N. 2127. N. 4/1674. Dob. 870.

Anno 1674. die 10. Julii. Ad requisitionem legitimam generosorum dominorum Gabrielis et Andreae filiorum condam Andreae Huszar de Regocz, Szucsan et in Kopelan, nos, Joannes Rutkaj judlium, Georgius similiter Rutkaj jurassor, Casparus Krasznecz judex appellationis comitatus Thurocziensis, Andreas Hrabenics, David Danko jurassor, nec non providi Joannes Kmet judex, Joannes Hylko juratus et officialis, Martinus Alyebok juratus, libertinus Izacus Dinga et Matheus Valak officiales oppidi Szucsan comparuimus in dicto oppido, consequenterque domo praetitulatorum dominorum instantium ibidem habita pro revisione juris, in quo processimus hoc, quo sequitur infrascripto modo.

Levata causa incliti magistratus Thurocziensis veluti actoris contra et adversus agilem Susannam Thurcyak, conthoralem providi agilis Joannis Visnyowecz oenopole dominorum generosorum Gabrielis, Andreae et Stephani Huszár, in oppido Szucsan et comitatu Thurocziensi commorantem, uti incattam ratione et praetextu certorum facinorum malevolorum, in actione mox inferius proponendo specificatorum mota et suscitata.

Et pro eodem inclito magistratu Venceslaus Hluchowsky legitimus procurator cum nostris, praehabita solenni protestatione de non consentiendo, in quasvis invigorosas et impertinentes fors in medium procuratoris incattae producendas praerogativas exceptiones super eo, reservando sibi in omnibus et singulis juridicam procuratoriam facultatem, cupiendo praeprimis juri statui petitam inpraesentiarum quoque adstare.

Pro generosis dominis Gabriele et Andrea Huszar de Regocz, Szucsan et in Kopelyan egregius Martinus Bohuna legitimus procurator cum nostris, ne videatur in postulatione procuratoris incliti magistratus, ac etiam proponendam actionem contra praetensam incattam quoquo modo consentire. Super eo solennam eamque consuetam generalem praemitteret juris protestationem, utque satis fiat postulationi incliti magistratus, eandem praetensam incattam personaliter juri statuit, ac nihilominus reservaret sibi facultatem innocentiam ejusdem tuendi et defendendi, et circa defensionem necessaria argumenta proponendi.

Procurator incliti magistratus contra personaliter adstantem actionem produceret in hunc modum. Qualiter ab anno domini 1668. ad haec usque tempora, singulis ferme mensibus et diebus tam in oppido Szucsan, quam etiam in Alsó Rutka et comitatu hoc existentibus habitorum nescitur, unde mota et quo maligno spiritu ad id inducta, postposito timore Dei, spretaque legum patriarum contra ejusmodi malefactores sancitarum penae severitate et rigore, agilis Susanna Thurciak, conthoralis providi Joannis Wysnowecz oenopole generosorum dominorum Gabrielis et reliquorum praetitulatorum Huszár, in oppido Szucsan et comitatu hocce Thuroczensi commorantem, contra praecepta divina et suam conscientiam facere ejusmodi attentasset, et primum quidem candelas a carni-

fice, quibus idem in tortura scelleratorum hominum eosdem tortendo utebatur emendo, easdem supra vasa cerevisialia in cellariis appendebat, quin imo accedendo tam in iisdem cellariis, quam per totam domum divagando et dilustrando sibi bene nota et beneficia exercebat. Carnes item humanas et (salva cum authoritate praesentis tribunalis) pudenda seu genitalia humana a carnificibus similiter, vel aliis malignis hominibus coemendo, in vasis cerevisialibus intertenebat, ac etiam herbas diversae speciei qualiter, taliter aquisitas, sibi optime notas et suo nefando sceleri proficuas in aquam imitebat, eandemque cum iisdem calefacendo, balnea sibi adeptabat, in iisque se ipsam balneabat, ac tandem abluto suo inpudico corpore, aquam per partes in vasa cerevisialia infundebat, hospitibusque ejusmodi potum pollutum offerebat et divendebat, cellariumque, sicut et vasa, nec non domos, in quibus habitabat, simili inmunda aqua consperiebat, ac itidem formicas cum earundem nido ex campis, silvis, aut dumetis in domum suae residentiae afferi procurasset, in cellariisque intertenuisset et easdem per totam domum et residentiam suam eodem praestigiali modo circumvagari permisisset. Rorem itidem et aquam fluvialem, ut vocant, convertibilem ante solis ortum in residentias suas afferri curasset et cum eadem praestigia et veneficia exercuisset. Quod ut magis elucescat et ut veritas suorum malorum factorum conprobetur, existens in domo nobilis Joannis Szekerka in Alsó Rutka in similibus criminibus nota et per ordinarium Felső et Alsó Wrutoczensem magistratum ad rationem malorum factorum suorum legitime citata, nocte intempesta jam legitime admonita hospiti etiam suo neutiquam valedicendo nam sese a judicio futuro subtraxisset, per hocque sese ream criminum contra se prolatorum effecisset. Nec praetermittenda attestatio Catharinae conthoralis providi Andreae Jurisz in colle oppidi Szucsan, qui similibus in criminibus notata judicialiterque per magistratum confugisset, jamque morti proxima in tortura sibi judicialiter ad inventa confessa ivisset. Modernam incattam multorum malorum jam condemnatae Catherinae causam extitisse, imo veneficiorum et praestigiorum suorum sociam et complicem fuisse. Quapropter inclitus magistratus vigore legum patriarum contra huiusmodi malefactores rigorose sancitarum signanter vero Sancti Stephani regis decreti 2. capite 31., nec non Sancti itidem Ladislai regis decreti 1. capite 34. et anni 1663. articuli 42. et successive sancitarum, cuperet eandem capitalem convinci et agravari, modalitate tamen legis servata, ut si forte aliquos vel aliquas suorum socios vel socias habere dignoscerentur, proba subici. Ac nihilominus et si non teneretur existens priviligiatus quid quam contra eiusmodi malefactores criminaliter accusatos comprobare, exhibet praesenti tribunali testimonia contra eandem ad instantiam sui judicialiter exacta, cum ea cautela et protestatione, ne utiquam publice sed tantum pro lumine dominorum judicum, perlegenda, in reliquis reservaret sibi procuratoriam facultatem. Accederet et hoc modernis utpote temporibus in similibus criminibus notatus in comitatu Threncinien-si captus judicialiterque convictus in proba fateretur in comitatu Thurocziensi praecipua in oppido Szent Marthon et Szucsan plurimas ejusmodi et plurimos reperiri, inter quos eandem de cognomine in Szucsan Visnyowcowa specificasset, prout ex iisdem tenoris jam productis facile dominis judicibus constat.

Nomine et in persona praetensae incattae personaliter adstantis idem procurator, qui supra, cum praevia protestatione ne videatur in propositam contra eandem incattam actionem nomine magistratus consentire, et quantum ad candelas a carnifice uti praetenditur,

emptas sicuti et carnes humanas praetenderetur putenda seu genitalia humana, itidem a carnificibus coemptas, sicuti et alia quaecunque contra eandem praetensam incattam adstantem in proposita accidit proponuntur, omnia et singula negaret, quantum porro ad discessum ex aedibus nobilis Joannis Szekerka in Alsó Rutka ex iisdem nullis sibi praetensibus conscia honeste discessit, ex ea potissimum ratione, quod a hospitio idem dominus Joannes Szekerka, ab eadem incatta magnam exolutionem efflagitasset per quam discessionem tamen nullorum criminum sese rea effecisset, cum neque aliquorum criminum sibi conscia fuisset, honestam siquidem ibidem vitam duxisset, et alias ratione praemissorum omnium quaecunque in actione contra eandem proponuntur jam semel ad similia objecta per Jonam filium Matthei Revusz objecta, coram domestico magistratu hujus oppidi Szucsan judicium inter eandem incattam et dictum Jonam Revus celebratum extitit, ex quo tamen idem Jonas Revus contra eandem praetensam incattam quiquam valere probare, dictus magistratus hujus loci eundem in poena florenorum 20 convictus et agravatus extitit, ac insuper ratione in eodem juditio declaratorum contra eandem veneficiorum eadem incatta tertiamet manu initum impositum fuisset, quod eadem et praestitit, deprecationem autem idem Jonas Revus usque in hodiernum diem sibi adinventam per magistratum erga eandem incattam non effectuasset, ac proinde siquidem haec praetensiva actio jam antecedenter coram domestico magistratu fuisset consopita, nobilissimus magistratus ad quorumvis inpertinentes delationes, eandem jam inpetere non potest, quare de simplicis et plano cuperet eandem ab impetitione magistratus absolvi.

Procurator incliti magistratus soleniter protestaretur super incattam simplici negativa, quam quidem procurator ejusdem inferius tam respectu candellarum carnum et pudendorum humaniarum nec non alias praestigiarum per objectionem coram magistratu oppidaneo Szucsanensi qualificaret eandem fuisse per dictum magistratum per manum et tertiam corporalis juramenti absolutam, per hocque velle nolle actoratum inbueret et quia de lege regni actoris semper incumberet proba imo vero de eadem lege positiva videlicet partis 3. titulo 27. nec non usitata consuetudine criminaliter per magistratum ad jus vocati se ipsos juxta tenorem citata legis expurgare tenerentur, et ne replicam procurator incattae in dirutam relinqueret. Quo ad discessum ex aedibus Joannis Sekerka, ubi procuratorem incattae praetenderetur eam nullis criminibus conscia honesta discessisse, ex quo magnam solutionem eflagitassent ab ea, quod omnino contrastiva appareret ex productis procuratoris magistratus testimonialibus. Et quia idem procurator incattae in sua replica insinuasset, eandem jam semel ad simili objecta, ratione declaratorum veneficiorum per Jonam filium Mathiae Revus coram domestico magistratu oppidi Szucsan in jus vocatam absolutam extitisse, quo non obstante liceret domino magistratui, utpote ex post similia facinora perpetrantis juribus suis invigilare dictante id articulo 50. anni 1548. nec non Ludovici secundi articulo 35. anni 1518. et articulo 6. Ferdinandi regis anni 1527. et aliis passim. Nec haberet praetensus magistratus oppidi Szucsan tantum authoritatis criminaliter accusatos, sine dominis suis, et sine notitia domini magistratus absolutos pronunciare his itaque tam legalibus rationibus abjectis cuperet replicam procurator incattae simpliciter rejici cum aliis, ut supra.

Procurator praetensae incattae inherendo firmissime praemissis suis ad hanc quoque procurator incliti magistratus allegationem breviter reponeret, dicitque ex allegatis ejusdem procuratoris praetensae incattae nullam qualificationem eliceri qualificatio enim ibi

elicitur, ubi quispiam in causam attractorum rem non negat sed qualificat procurator autem incattae praemissa omnia contra incattam proposita non qualificavit, quin potius simpliciter de plano negavit, quod autem juditium coram magistratu domestico, inter eandem incattam et dictum Jonam Revus induxit per hoc nulla qualificatio praetendi potest, ex qualificatione enim solet sequi rei affirmatio, in inductione autem dicti judicii domestici magistratus nullam affirmativam qualificatam asservisset, solum modo, quod ratione ac similium praemissorum per dictum Jonam Revus objectorum contra eandem incattam convictus et agratus[!] extitisset. Quantum vero ad petitam impositionem purgae vigore praecitarum[!] jam sequi non posse, siquidem eadem praetensa incatta jam antecedenter super similibus coram domestico magistratu praestitatasset[!], uti patet ex deliberatione, quo ad discessum ex Rutka inhaeret praemissis suis, sed nec eam rationem valere ubi niteretur domesticum magistratum authoritate privare, quod non liceret in similibus causis procedere et deliquentibus seu negantibus juxta inponere siquidem antecedenter quoque similes causae in foro domestici magistratus tanquam jus gladii habendi ventilabantur imo et deliquentes purgebantur, uti quotidiana exempla docerentur ac proinde cuperet, ut supra, et ex quo procurator domini magistratus certa quedam testimonia produxisset, cum praevia protestatione instaret, quatenus talium fassiones diligenter domini judices ruminarent, juxtaque partis 2. titulum 27. si ex auditu tantum et non ex ipsa mera notitia rei quidpiam faterentur e simplici et plano cuperet fassiones tales reici.

Procurator domini magistratus protestatur et super hac procurator incattae qualificata quam alias simpliciter negaret, et inpraesentiarum quoque a moderno tribunali expectans, ruminati testes, eo facto in affirmativam et qualificativam condescendasset. Et licet ex quo idem procurator incattae procuratoris magistratus legales replicas et in lege fundatas irrefutatas reliquisset, nudis tantum modo plus et minus pertinentibus exemplis suas rationes consolidando, neque ulteriori replica indigerent, nihilominus tamen, ex quo negotium gravis momenti fuisset, ne et rationes irrefutatas transmisisset, diceret petitam per se purgam omnino necessariam esse (dato non tamen concesso) si etiam qualificativam non assumpsisset, teneretur tamen penes simplicem suum negativam ad instantiam utpote magistratus, in forti praesumptione cum pleno homagio semetipsam expurgare, dictante id questione 38. capitis 9. directionis Kitonichiana. Et quantum ad absolutionem per magistratum inhaeret praemissis suis allegatis, eo addito ex quo deliberative per nobilissimum comitatum in sedria non adeo pridem iisdem in collis et judicatui oppidi Szucsan, Mosocz et reliquis hoc in comitatu existentibus iisdem privilegiis gaudentibus, irremissibiliter prohibitum fuisset et in protocolon[!] comitatus insertum, ne criminales causas sine praescitu dominorum suorum jus gladii habentium, et sine domini judlium et jurassorum comitatus similes causas criminales judicent, quin minus reos et nocentes qualiter taliter se jus coram ipsis justificantes simpliciter absolvant. Quantum ad testimonia postulatio procuratoris incattae non inficiatur.

Procurator praetensae incattae inheret universis allegatis suis, respectu postulatae purgae, cum pleno homagio jam admittendam seipsam non posse, siquidem lex et consuetudo per procuratorem nobilissimi magistratus esset per regnum limitata, et praesertim articulo 23. anni 1613. in quinque casibus rustica persona contra nobilem vigesimo se purgare esset obligata et non quarto, ac proinde siquidem praecitatus articulus cautionem

dominis judicibus poneret, quatenus sint cauti in impositione juramentorum praesertim ubi dumtaxat ex nudis suspicionibus quispiam in litem traheretur etiam in quinque casibus, taliter juramentum decernat, ut ipsum meritum causae exigit, ac proinde ad eandem cautionem legalem relegares domini judices, si etiam eo res deveniret, quod juxta mentem procurator domini magistratus, ipsi incattae juramentum adinveniretur, quod tamen non speraret.

Procurator domini magistratus diceret oblatum vigesimamet manu acceptaret posse, ex quo idem ex praesumptione gravissima et non levi, ut praetenditur, etiam certa testimonia produxisset, ideo penes eadem cuperet non cum abjuratione verum criminale, velut cum semiplena, imo magis ad plenitudinem vergente, proba incliti magistratus capitaliter, ut supra dictum est convinci et aggravari cum eadem modalitate. Quantum ad praecitatam articulum eundem intelligi debere, si penitus dominus actor nihil contra incattam produceret, quo in praesentiarum contrarium per productionem testimoniorum appareret. Quantum porro ad rationem habendam impositionis juramenti articulus expresse dicit, ne minoremet admittantur et non depaucitate.

Procurator inhaeret suis allegatis cupiendo acomodatione eorundem.

Deliberatum est. Considerato esse magni momenti negocii statum, quod excederet ob paucitatem comparentium et non comparentium convocatorum dominorum judicum videretur non subesse judicatus praesentem materiam. Ex ea ratione decernitur dies videlicet 16. praesentis anni labentis, pro determinatione et conclusione hujus negotii finali complanatione. Ita tamen, ut ad decisionem causae sub eadem procuratoris fidejussione maneat, tempore administrationis statuenda.

III.

1674. július 10–21. között, Szucsány

VISNYOWIECZ JÁNOS LEVELE A VIZSGÁLATOT FOLYTATÓ HATÓSÁGHOZ

AZ IRAT: A: BTÁL Turóc m. lt. Büntető perek, Inv. N. 2127. N. 4/1674. Dob. 870.

Vnižena
Suplicatia do slowutneho
widieka Thurčyanskeho

Zdrawý Dobreho a pokoge Swateho Panowanj Dluhožiweho W. W. a P. M. wihledawal sem skrze me wnižene Prozby a neb Suplicaty, a až Posawad odpowedj nemužem gmjti, wznawšše W. W. a P. M. Zaneprazdnených w giných Pracech a Starostech. Nec meney uznawšše mna W. W. a P. M. za gedneho Prosteho Vboheho čzloweka, ktery Spusobu nemam nakladaty na P. Prokuratorou co bi za mu Manželku Pracowaly Zusanna Jurčyak, než stuto mu uniženu a Sprostu Prozbu Prossim Pro Milosrdenstwy Boske ze bi tolko ne-

račily dat Wazit, a giž propustit zo žalare, Ponewadž gako mužu wirozumet W. W. a P. M. zo Swedkuw, asnad neni tak vinna, gestlj co takoweho swodu neb zelinku bi činila wššal ze stym nemislela zle činit, aneb komu co ubližit: Dostj gest gej Pokuty za to že psoty welikeg se natrela, ponewadž žadne pohoweny ga gej nemužem Učinit, biwšše Psoty ga Vbohý človek. Werym že W. W. a W. P. M. mne račya Vsliššaty a na mu Psotu hladjac y Propustity: Odpowet Laskawu očekawagicze W. W. a W. P. M. W moc a W ochranu

Mileho Pana Boha Poručym šťastlyweho a dluhožiweho Panowany žadam awinššujem.

W. W. a W. P. M.

Sprosty Vniženy a nehodny

Služebnik

Jano Wiššnowecz m. p.

IV.

1674. július 21., Szucsány

TANÚVALLATÁS, MAJD ÍTÉLET

AZ IRAT: A: BTÁL Turóc m. lt. Büntető perek, Inv. N. 2127. N. 4/1674. Dob. 870.

Anno 1674. die 21. Julii. Ad requisitionem generosorum dominorum Gabrielis et Andreae filiorum condam Andreae Huszar de Regocz, Szucsan et Kepelan. Nos, Joannes Rutkaj judlium, Georgius Rutkaj et David Szaladinus jurassores, nec non Melchior Franka, Daniel Kossuth, Petrus David judices appellationis comitatus Thurocziensis, Gabriel Huszar senior, Andreas Hrabetius, Adamus Milko comparuimus in aedibus suarum dominationem pro revisione peragendi negotii, in quo processimus hoc, quo sequitur modo.

Reassumpta causa incliti magistratus ut actoris contra et adversus agilem Susannam Thurczak, providi Joannis Visnovecz oenopolae generosorum dominorum Gabrielis, Andreae et Stephani Huszár, in oppido Szucsan et comitatu Thurocziensi existentem habita, conthoralem veluti incattam ratione et praetextu negotii in actione superius jam producta specificati mota et suscitata.

Et pro eodem inclito magistratu idem procurator, qui in antecedente et cum iisdem servatisque de jure reservari solitis firmissime per omnia inherendo prioribus suis allegatis et productis cuperet praedictam incattam ex reservata sibi ibidem facultate juri statui et personaliter usque ad finalem causae decisionem vigore legum jam praecitatarum adstare.

Pro suprafatis dominis impendentibus idem procurator, qui in priori levata cum universis cautelis et requisitis inherendo per omnia ibidem per se allegatis comparendo, mentionatam praetensam innocentem incattam personaliter juri statui.

Qua personaliter adstante tandem idem procurator idem magistratus inherendo per omnia firmissime prioribus suis in priori levata allegatis actioni et productis ibidem per se

cuperet vi legum ibidem praecitatarum eandem incattam convinci et aggravari. In reliquo reservaret sibi procuratoris facultatem.

Pro praetensa innocente incatta idem procurator dicit inherendo suis antecedenter allegatis et ex quo in priori termino ob non praesentiam et non comparationem dominorum convocatorum judicum notitia propositae actionis omnibus dominis judicibus non esset nota, itaque ut capes[?] domini judices reddi possent, quo nam ex fundamento contra eandem incattam proposita fuisset nomine magistratus proposita fuisset actio fidens ejus innocentem incattam ad eandem actionem adhuc hoc modo reponeret et primo quidem quoad candelas uti per procuratorem nobilis magistratus praetensas a lictore per eandem emptas et super vasa cervisialia in celario tentas eatenus inheret priori suae negativae diceretur adhuc, quod praefatum lictorem neque hospitio excipit in aedibus suis, non ut candelas ab eodem emisset idemque quo genitalia virgilia in actione magistratus specificata, itidem inheret suae negativae eo tamen pronunc enuclando[?], quod licet uno tempore dum ancila servilis incattae ex vasculo cervisiali feces effundisset, et vas mundasset particula laridi in foecibus inventa fuit, illam tamen particulam lardi, ut tam incatta injecisset, itidem negaret, sedulio procul per coctorem cervisiae talem lardum impositum fuisse. Quo ad aquam fluvialem vertibilem, uti in actione exponeretur non negat simplicem aquam pro necessitate domus per ancillam importatam fuisse, qualem nam autem ancilla hausit an vertibilem vel verum fluvialem praesertim pro conficiendo liquido, ut autem balneum uti praetenditur ex aqua tali aptatum sive corpus abluendo in vasa cervisialia in cervisiam infundisset et hominibus adpotandum educilasset, negat item quo ad herbas negare non potest, quod herbas odoriferas pro liquidio[?] aptas et necessarias, quod colligi non curasset, siquidem talibus herbis non solummodo eadem incatta verum etiam aliae honestae feminae uterentur et vix in toto mundo una daretur foeminae, quae talibus odoriferis herbis non uteretur. Sequeretur ergo, quod quod foeminae uterentur talibus herbis essent veneficae vel praestigiae et alias medici et doctores chirurgi similiter utuntur herbis per hoc tamen praestigiarii et venefici dici non possunt, incatta similiter quomodo modo et forma in actione specificata pro praestigio dici non potest, aut veneficia incusari potest, cum aliis ab omni praestigio et veneficio immunis esset, quod etiam negaret, rorem ante ortum solis, ut coligisset est hominum contra eandem incattam levis et nuda praetensio quam simpliciter, uti antecedenter ita et de praesenti negaret. Quo ad fornicas ancilla provida Dorothea Miššuska cum apud eandem servitium constituta sint, quod ipsa Dorothea non negabit in aedes sine scitu et voluntate in aedes ejusdem intulit quem ob finem illa statuenda fatebit praetensa autem incatta cum hujuscemodi fornicis nullum praestigium aut veneficium exercuit, quod contra eandem incattam ne praetendi potest et alias aliae oeconomae hujusmodi fornicas jam ex usitata consuetudine inportant, et alius etiam gallinarum pullos cum iisdem sustentant et alunt per hoc praestigiae et veneficiae non dicuntur. Ubi autem procurator magistratus fassionis in tortura per quendam Juriskam et in comitatu Trencziniensi quendam ex centum malefactorum contra incattam allegaret necessum est, ut easdem fassiones in praesenti foro produceret, ac totalem actionem contra incattam propositam sufficienter testibus edoceret alioquin visa et intellecta ipsius innocentia cuperet eandem ab impetitione magistratus enodari ipsa quoque incatta quomodo et qualiter sese in quibus locis vixit, producit duplex testimonium scriptotenus ac insuper etiam statuendo

statuet testes in enodatione suae innocentiae quibus[?] bene constaret, essetque cognita vita ipsius incattae, inter quos vixit, quos cuperet examinari super eo, an constet ipsis de universis iis, quae contra eandem incattam in proposita actione praetenduntur de reliquo, ut supra, instando, ut etiam procurator magistratus suam actionem sufficienter edoceat, alioquin non edocta expectabit, ut supra, ejusdem incattae absolutionem.

Procurator inclyti magistratus solennissime protestaretur super non administrata jam sub finali deliberatione pendente per dominos inpendentes in antecedenti levata contra incattam juxta leges regni justitia. Qui ut facile ex modernis allegatis procuratoris eorundem constat, antecedentem terminum quasi ex supposito et condictamine ad praesentem usque terminum relegassent, ut facilius procurator suorum bene intellectis per procuratorem magistratus pruductis testimonialibus processum eidem revelando informassent, quod facile colligi poterit ex modernis allegatis procuratoris eorundem, qui etiam non petita perlectione testimoniorum in antecedenti levata productorum, nunc ad eadem directe respondisset, in puncto potissimum particulae laridi in foecibus inventae, nec non in aliis punctis, quod neutiquam eidem constaret. Et quia juxta leges regni fraus et dolus nemini patrocinatur, reservaret sibi contra eosdem facultatem juribus suis invigilando. Et quia procurator incattae jam satis suffucienterque non antecedenti levata contra actionem inclyti magistratus partim negativae, partim qualificativae – prout et nunc – respondisset, ex qua qualificativa actoratum quoque inbuisset, propterea relegaret dominos judices ad superius per se allegata, et primum quantum ad candelas, nec non virgilia, balneum quoque et ablutionem in vasaque infusionem jam satis sufficienterque in antecedenti levata replicatam adest. Et quia in suis punctis simplicem negativam assensisset vigore legum patriarum, nec non directionis Kithonichianae, nec capitulum 9. questionum 31. simpliciter contra objecta magistratus neganti purga in legibus assignata aderit. Quantum porro ad aquam fluvialem non simplicem, ut procurator incattae praetenditur [– –]tibilem per ancillamque importatam, nec non ad herbas ex iisdemque balneum conficiens, rorem pariter ante ortum solis collectum fornicans ex quo id simpliciter non negasset, per quae non suam simplicem negativam qualificasset, sicquidem se eam criminis effecisset. Quantum porro ad fassionem in tortura per Juriskam id facile ex testimoniis per se productis constare videretur, ad quae et si non teneretur, revocaret modernos dominos judices ad recognitionem dominorum judicum pramevae[?] levatae assidentur, ex quo eundem testimonia praemanibus domini vicecomitis modo et domo absentis haberentur. Et quia procurator incattae ad objectum magistratus procurator in actione proposita punctum, videlicet eandem incatta in Alsó Rutka habitans, ibidemque per loci magistratum legitime citata ante ipsum terminum sibi conscia clam, nocturno tempore affugisset, neque pro termino, ad hoc usque tempus comparuisset, per hocque se ream criminis effecisset, nihil respondisset, per taciturnitatem suam in simile crimen consentisset, fugaque grandem praesumptionem praesupponeret, adeo non simpliciter, ut per procuratorem incattae praetenditur, verum iuxta leges positivas convinci et aggravari debet. Quantam vero ad productas binas litteras per procuratorem incattae[8] cum protestatione de non consentiendo cuperet earundem perlectionem. Porro quantum ad praetensos testes, ex quo procurator incattae negativum saltem deutrum formasset, quod scilicet nihil contra eandem sciant, eos simpliciter reici curasset, cum alioquin bene notum sit eandem incattam quam pluri-

mos invenire homines posse, qui testificarentur, quod nihil contra eandem sciant. Porro quantum ad replicam, ut procurator magistratus sufficienter suam actionem comprobet, sat superque in priori levata replicatum extitit, citando etiam leges magistratum non teneri contra similes quiquam edocere, ad allegationes itaque et replicas in priori levata productas provocaret dominos judices cum reservata sibi ulteriori facultate. Quantum ad productas per procuratorem incattae litteras, ex quibus etiam facile colligi possit eandem incattam etiam in anteretroactis annis fuisse suspectam, ex quibus appareret manifeste, utpote ex paragrapho 3, ibi gigbolo nadobrem gmene homeno prout facile in oppidi[!] Szent Márthon, in comitatu Thurocziensi habiti eandem in similibus laborare alioquin viri sive mulieres supra quos nulla nota cadit nullis testimonialibus indigerent, cum facta et acta ipsorum ubicunque locorum degent bonae conscientiae boni testes existant. Quibus et adderet litteras praetensas productas nemininum[?] prodesse modernae incattae, ex quo in actione procuratoris magistratus non exprimatur praesumptio veneficiorum, nisi ab anno 1668. productae vero litterae unae quidem emanarunt anno 1654, aliae vero 1666, post quos annos sat sufficienterque malorum perpetrare potuisset sicut et defacto perpetravit. Quare cuperet, ut supra.

Procurator incattae inheret praemissis suis et dicit frustra modernos dominos inpendere per procuratorem dominum magistratus incusari, quod videlicet cum in finem antecedentem terminum differri curassent. Quo visis et intellectis per eundem procuratorem magistratus productis contra incattam attestationum ad objecta, seu puncta, actionem facilius respondere quiret, quod dictus procurator conscientiose recognosceret se a dominis suis magis principalibus super praemissis suis per se allegatis nullam ex productis attunc attestationibus desumptam accepisset informationem, sed habita et per se notata serie actionis magistratus ex punctis ejusdem actionis praemissa sua allegata in enodationem incattae pro praesentia proposuisset, quantum vero ad alia siquidem jam in antecedenti termino essent allegata, reflecteret se se ad eadem. Quo ad fassionem allegatae per Juriskam in tortura factam omnino eandem in specie producere cum sufficienti etiam comprobatione suae actionis, quantum ad praetensam ex Alsó Rutka clanculariam discessionem illam frustra pro praesentiarum in eandem nationem ejusdem allegaret, cum alias, non ob aliquod maleficium eadem discessisset et alioquin in isto etiam puncto relegaret se, ut supra, sed nec testes per incattam oblatos procurator magistratus a testificatione arceri posse ipsa siquidem ratio, imo et lex patriae innocentibus comprobationem suae innocentiae testibus verificare. Quo ad litteras productas, ubi dicit, quod ex iisdem appareret eandem fuisse eotum esse etiam suspectam, quod incatta simpliciter negaret neque id ipsum ex productis litteris apparere, quin potius ipsius innocentia et honesta vita probaretur. Ac proinde nisi procurator magistratus universa sua in actione specificata puncta comprobaverit, eandem de simplici et plane cuperet enodari magistratus et enim praesertim in causis criminalibus contra criminosos tenetur probare, ex levi enim suspitione, quae saepe ex levium personarum locutione et delatione quandoque oritur, quae alias juxta directionem Kitonichiam capitis 6. quaestionis 7. non solum modo peccatum veniale, sed mortale subinfert talibus delatoribus, quod judex ut fomite mali, praesertim, ubi tales suspitiones contra quem oriuntur, evitare tenentur. Ideo, ut supra.

Procurator inclyti magistratus firmissime inherendo praemissis suis, provocat dominos judices ad priora sua allegata, quantum porro ad dominos impensores, manifeste constat dominis judicibus in priori levata praesentibus, ex quo procurator domini magistratus arcte levationem causae suae non vidisset plenum numerum dominorum judicum, extunc dominos impensores admonuisset ad suppletionem dominorum judicum, qui non supletis levari fecissent causam, eandemque non continuassent, non dominus magistratus, verum domini impensores sunt culpandi. Quantum porro ad praetensam per procuratorem incattae levem contra incattam suspitionem: eam non simpliciter levem, verum grandem extitisse praesumptionem tum ex forma contra eandem incattam, a multis annis continuata, per bonos et non malevolos homines comprobata, tum etiam ex ardescente facto, ubi jam allegatum est, si fugam dederit et in illo loco non comparuerit, quod non levem, ut praetenditur, suspitionem, sed grandem induceret praesumptionem, quod dominus magistratus et si non teneretur, pro lumine tamen dominorum judicum testibus in instanti et quidem nobilibus paratus esset comprobare. Et quia dictante questione octava capitis 6. directionis Kitonicianae praesumptiones tales firmas et validas non simplex purga verum proba subsequi debet, ideo ex iisdem cuperet eandem prius probae subjici, ac tandem juxta demeritum suum capitaliter punire, cum reservata sibi facultate.

Procurator incattae inheret praemissis suis, et ex quo procurator nobilis magistratus assumeret probam, ideo necessum est, ut eandem respectu totius actionis suae praestet, non solum modo respectu praetensae fugae, cum et alioquin eadem incatta nunquam, respectu similium praetensorum criminum fuisset in jus attracta, et alioquin, si quid possessores utriusque Rutka contra eandem haberent, sequantur viam juris, de praesenti magistratus nobilis comitatus contra eandem praemissam fugam allegare haud possit: adeo ut supra. Et ex quo in priori termino certam deliberationem magistratus istius oppidi Szucsan produxisset, respectu similium objectorum per Jonam Matheum Revusz eandem reproducit, relegando dominos judices ad eandem deliberatonem, per quam idem Jonas Revusz contra incattam in florenos 20. modalitate ibidem specificata, ac insuper depraecatione et restitutione boni nominis fuisset convictus et aggravatus, praetensa autem incatta satis fuit deliberatione inclyti magistratus.

Pro domino magistratu diceret omnino eandem incattam in Alsó Rutka in simili negotio ad reddendam factorum rationem fuisse citatam et non comparatione se ream et contumacem effecisset, quod comprobabitur testibus in instanti. Quantum ad productam deliberationem oppidi Szucsan relegaret dominos judices ad suam replicam in antecedenti levata.

Deliberatum est: siquidem procurator domini magistratus ultro se offeret pro lumine praesentium dominorum judicum testes statuere, ex eo statuendi et examinandi decernuntur. Imo et si quos incatta haberet in fulcimentum verificationis suae innocentiae, admittuntur statuendi et examinandi.

Testes per procuratorem magistratus statuti.

1. testis Johannes Szekerka senior, quartalista, sub juramento examinatus fassus est: swedek se reallegando gako in attestatione per judlium et jurassorum fateoval, pidawagicze ktomu že otom čase kdy rečy na tu Wiššniweczowu bily znikly bil Pritomny w

Krčžme Panou Jesenskich kdi Mistr Pred Swedkom geg woči Powedel, len tedy som ty dobry kdy ty Swiecze a Motyky dodawam biwšše naten čas Kostolnim gu Prawu napominal že y stey Krčžme uskočila aj zatim zgeho domu wnoczy obawagicze se že gu budu Lapati neczekayicze Petnasteho dne.

2. testis nobilis David Danko junior sub juramento examinatus fassus est ad interrogatum primi puncti gineho nicz newie len toliko že gedneho času sliŠšal zust tegže a tuto gyšš wiššnezwanich bidlicze že Mistr sebe Swietil takowimy Swieczamy w Pitwore Krčžme Yasenskich a že gich tam Potom zahodil.

3. testis Franciscus Huszar sub juramento examinatus fassus est reallegando se ad eandem confirmando hic et in praesentiarum že monhokrat dohowaral gi kdy piwo pil z nadoby, Prečžuo pak wonagu tie nadoby. Kteraššto dala odpowed: že ona to Pre dobruo wimiwa takowe nadoby, dokladagicze aj to že mnohokrate na oči nahadzuwal, Krz takowich Pudenda wimywany y wššeczkeho tela aže ona na ten čas nyakoweg odpowedy nedala.

4. testis providus Johannes Kragczovicek sub juramento examinatus fassus est: Swedek očyte widel kdyšmušš gegi Jano Wyššnowecz a Katušša Sestra geg nosila wisstich Zeliny skorenim Ktere Zeliny močywšši w Krchliczy Každuo ranose umiwala Twar a Hlawu nad nadobamy tak že y stou wodou nadoby umywala ay dom Kropyewala, dokladagicze ktomu že Preto kdy den nebo dwa hosti nemela, ze preto takowe Zeliny s Poważa nosit dala a že takoweg Zeliny na Turczi ne biwa: ktomu take widal y mraucze nad Piwniczu oblokom w hromacze czo won wichodily s Piwnicze, nešš kdoby gich ta nosil otom newye. Aže takowe močene Zeliny wtrakoweg nadobe držala Pod Gantnarmy w Piwniczi, Swedka Pak nikdy za sebou nechtela dotey Piwnicze Pustit.

5. testis Catharina provida Johannis Lenizo consors sub juramento examinata fassa est: gineho nicz gako in collaterali že gedneho času, Piwo dwihaly muży Prišš edšše ze Wrutkou, nechal uzlik w dome Sred Krcmy, Ktery Swedkowa zdwihnuwšše opačyla widucze žeby maso bilo, Kteriššto nawratiwšše se s Pola dowedal se Swedkoweg našla ly šš atku z uzlikom zawazanu Kteraššto gest gemu nawratila. Powedaguc že tegže Muž žebi to bilo clowečzy Srdce a žeho od betyhu nosy aže yako ho nosy žemu nebiwa.

6. testis provida Susanna consors providi Andreae Filo sub juramento examinata fassa est reallegando se ad collateralem antecedenter peractam.

7. testis Sophia Reta condam Andreae Sartoris praevio juramento fassa est držicze se fassy serogeg, gako in collaterali, ness ktomu pradana že se rezdy zmeesticziany oberala incatta, aže takorec zeliny a hore ny re krkticzy močžul razdy setakore on nodon umierala Ruky Hlavou riad domovai aže takoren reodu rizdy rekoremezia zatiare ale dom y Kremniczku Kropiereagicze Ktomu že gednako bitim [– –]korcimi prackom obsipala okolo stola aže se mky studniczn[– –] reodon neumila nes važnou a potočžnou pokud uneg bierat.

8. testis provida Catharina providi Georgii Jamrisko consors sub juramento examinata fassa est Srudkotra ged on čas biressc služebke non musela chodit z geg mažom pred reckom na strateniczku a pod hradssku reodo po se zekadzagi, skterom a takoreon riodou taže incatta Krokierala dom addendo, že magicze reodu re nadobe na zorack biratu drzela pre trž len a na skusob tisy gakorensi zelinu reteg že na dobe a prapirecc držiaeala.

9. testis agilis Juditha, consors Zachariae Matko, praevio juramento examinata fassa est relegando se ad priorem collateralem.

10. testis provida Dorothea, agilis Georgii Hilko aliter Riba consors, sub juramento examinata fassa est relegando se ad collateralem.

Deliberatum est: considerata actione per procuratorem domini inclyti magistratus coram nobis proposita, ad quam incatta responderet, et quamvis idem procurator inclyti magistratus coram praesenti foro statueret quidam testes, qui eandem incattam fassionibus suis adeo suspectam veneficii et superstitionis suspectam redderant. Tamen quia idem procurator inclyti domini magistratus eosdem testes non in comprobationem sui actoratus, verum dumtaxat pro lumine praesentium dominorum judicum examinandos stitisset, praemissaque incatta, ut praetactum est, negative ad actionem respondit, negantibusque de lege regni juramentum imponi soleret; ideo eadem incatta vigesimamet manu sibi similibus ruralibus personis bonae famae et honestae conditionis hominibus coram uno judlium et jurato assessore comitatus istius Thurocziensis, hic in facie administrati judicii intrabit quindenam a hodierna die computando ad actionis suae negativae responsionem jurabit, quae si id fuerit, absolvitur ab impetitione inclythi magistratus, alioquin si non praestiterit, in florenis quadraginta iis quibus interest de lege regni cedentibus convincitur et aggravatur.

Procurator inclyti magistratus protestatur super lata deliberatione quam maturioris revisionis gratia appelaret in sedriam vel generalem congregationem comitatus admonendo nihilominus dominos impensores, ut eandem incattam usque ad tempus revisionis et finalis decisionis debita sub custodia interteneant, vel custodiae nobilissimi magistratus tradant, tempore revisionis causae personaliter statuendo reservando sibi facultatem ibidem si quos ad huc ultra testes habere poterit ibidem statuendos.

Procurator incattae exaudita deliberatione licet longe meliorem expectasset deliberationem a dominis judicibus latam deliberationem quia tamen procurator inclyti magistratus eandem provocaret per viam appelationum in sedriam comitatus, adeo in revisione appelationis reservaret sibi facultatem altercationem dicte deliberationem postularet. Quantum ad praeallegatam cautelam procurator domini magistratus, domini inpensores eatenus quid sunt facturi, petitque sibi paria processus dari.

Procurator domini magistratus libenter arderet, autem domini inpensores promittant manu stipulata in custodia se conservaturos incattam. Quantum porro ad petitionem processus procurator incattae hic siquidem sub appelatione pendens et criminalis causa existens praemanibus domini judlium relinqui debet usque tempus futuram revisionem neutiquam extradamus.

Deliberatum est. Appelatio postulata admittitur processusque paria tanquam in criminali causa non [– –]untur extradandam. Incatta vero ad revisionem finalem sub stricta custodia per dominos inpensores detineatur, decernitur.

1 Alatta áthúzva: „skrze."

2 Áthúzva: „chodiewala."

3 Áthúzva: „ewa."

4 Áthúzva: „że Swedkowa g."
5 Áthúzva: „melo."
6 Áthúzva: „Wiššnou."
7 Áthúzva: „dal takowu."
8 E két szó a sor fölé írva: „minus princip."

43.

1678. június 11., Kostyán

TURÓC VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT PADRA JÁNOSNÉ JULIANNA ELLEN

AZ IRAT: B: BTÁL Turóc m. lt. Büntető perek, Inv. N. 2131. N. 3/1678. Dob. 870.

Anno 1678. die 11. Junii: ad instantiam et legitimam requisitionem egregii domini Nicolai Thuranski de Thurik et in Blazoch, nos Nicolaus Pronai juratus notarius, Georgius Beniczky et Petrus David judices appellationis, Georgius Kosstya junior judlium, ac Georgius Ruttkay senior et David Szaladinus duo juratus assessores sedriae comitatus Thurocziensis judices convocati comparuimus in curia nobilitari sicut dominatione in possessione Kosstya ac comitatu suprafato Thurocziensi existentes habita pro revisione infrascripti negotii ubi in praesentia praefati domini Nicolai Thuranski processum est sequenti modo.

[Levata causa ad legitimam][1] inclyti magistratus comitatus Thurocziensis et actor contra et adversus providam Juliannam providi Johanni Padra, egregii domini Nicolai Thuranski in praedicta possessione Kosstya et praerepetito comitatu Thurocziensi subditi consortem uti incattam occasione et praetextu certi venefici ejusdemque criminalis actus infra uberius enarrandi mota et suscitata.

Pro eodem domino actore egregius Daniel Raxani legitimus procurator cum [– –] praehibita solenni eaque generosi juris protestatione, nec videlicet in qualiscunque econverto foris oponendas exceptiones allegationes aliaquavis praesenti materiae in contrarium obiciendi consentire videatur contra dictam incattam actione in hunc modum proponeret: qualiter in anno hoc currenti 1678. circa dominicam jubilate proxime praeteritam dicta incatta, nescitur quo mali spiritu acta spreto et contempto divinae majestatis et reverentia vilipensa etenim et post habita legum patriarum severitate rigoreque ex domo sua in campum sive territorium possessionis Kosstya locum Na Zahum in proty placzu Kmetorcicek sic dictum egressa, incessione ordinis a Deo homini instituti, invertendo in pravumque gradiendi modo pervertendo retro ita videlicet, ut facies dictae incattae tervum[?] suum secuta fuisset, pro[– –]que[2] suum in sinum majorando incessisset si que incadendo et retro gradendo quedam execrabilia et abominabilia carmina venficii sive incantamentoris alioquin eidem cognita in puro ore suo demurmurasset et blaterasset, dumque illa spec-

tabilis ac magnificus dominus Emericus de Reva perpetuis ac supremus comes summus utpote magistratus comitatus Thurocziensis interfaceret visoque tam atrosi scelere semet et iterum etiam tertio sedulo perquireret a dicta incatta, quid rei ageret, attacta incatta praefatum pulchrum suum febri diversari, contraque dictam febrim praeviam medelam vel potius veneficium se esse ab aliis esse edoctam respondisset. Cum autem praemissa scelesta actio ejusdem incattis in luculenta et evidentem nominis Divini contumeliam et depravationem adeoque valipendium praedictarum leges patriarum enorme denique scandalum piorum hominum vergeret manifestumque esset praedeclaratam medendi rationem ex consortio malitiosuque[?] collegio sagarum sive ut leges regni appellarent strigarum promanasse dictamque incattam ejusdem flagitiose artis esse discipulam aperte argueretur: ideo procurator domini actoris a praetitulato domino Nicolao Thuranski veluti inpendente jus et justitiam, ex parte praemissorum respectu dictae incattae praevia nihilominus statutione rupendi et administrari, allegataque incatta primum quidem proba seu quaestionibus subicienda post hoc vero morti, rogo videlicet decremanda in exemplum aliorum juxta inventiam tituli 15. partis 1. item articuli 13. anni 1625. adjudicari, praevioque modo proba et morti adjudicata ad manus judiciarios comitatui praefati Thurocziensi vigore tituli 32. partis tertia, et articuli 19. decreti secundi Vladislai regis tradi pro desumenda poena cuperet. In reliquo reservaret in contrarium agendi facultatem contra partem adversa.

In persona domini Nicolai Thuranski veluti inpendentis providus Johannes Beha legitimus procurator ad nostris[?] praemissa solent juris protestatione et reservatis reservandas demum consentiendum in actione domini actoris breviter reponeret dictamque juri statui petitam de more legum juri statueret.

[Et [– – –] quidem ad membrum praeallegatum procurator domini actoris, ubi allegaret aliquod veneficium.][3] Tandemque pro eadem juri statuta idque supra P., quibus supra iis omnibus cautelis reservaret sibi facultate praespecificatam incattam trendi et defendendi, ubi primum ad membrum procurator domini actor reponeret, quod videlicet veneficium aliquorum sive sagarum artem in loco praeallegato contra honorem Divinum et reverentiam prouti etiam rigorem legum patriarum fecisset, quaequid incatta nullam se ex communitate talium sagarum vel ut aliqua artem earundem sequeretur scire diceret licet quid ob vexationem febris filioli sui retrorsum in praespecificato loco graderetur, tamen non ob respectum alicujus veneficii verum ob infirmitatem filii sui et sanitatis ipsius restitutionem per informationem aliorum hominum egisset prouti etiam in vicinis pagis pro tollenda et repellenda in firmitate. Febris ejusmodi medicamenta non solis ex visis conditionis hominibus, verum etiam ex nobilibus uti rumor communis spargitur id pro repellenda febri peragunt adeoque negaret se praefata incatta aliqua execrabilia et abominabilia veneficii carmina prouti pro procuratori domini actoris allegatum esset scandala sive proferre, ex quo nec in praesenta possessioni Kosstya imo nec alias locorum quicquam ullis temporibus ut aliquid simile perpetrasset, vel aliquod veneficium fecisset, aut aliquam conrespondentia cum aliquibus vetulis aut sagis habuisset, auditum esset, quare procurator ejusdem ob simplicem ejusdem actu peteret eandem per dominos judices praesentes tam a proba, quam etiam tortura licet etiam rogo per procuratorem domini actoris allegato, quasi innocentem absolvi praetitulatae leges per procuratorem domini actoris non pro similibus sed manifesti famis sagis aut magis militarent dicta vero

incatta cum non reperiretur, esse talis peteret eandem etiam ab adjudicatione manibus judiciarii manibus assignari cum referendi ulteriori facultate. Pro domino actoris solenniter protestatur tam quid super eo quod procurator ex adverso allegative inpurgatione, quasi dicta incatta similia maleficia superius declarata passim non saltem ab hominibus visis conditione verum etiam personis nobilibus ex more exerceri diceret, super quo reservaret facultatem suo modo a dicto procuratore partis adversae procurator nobili Johanni Beniczki attestationem exigens, qua vero super meritoria qualificata pro eadem incatta juri statuta suo ordine allegata ad quam ejusdem meritoriam responsionem reponeret, quamquod idem procurator primum quidem dictam incattam nullam ex communitate talium sagarum artem didicisse vel scire simpliciter negasset, oblitus tamen sue negatione postea praemissa actione confessus esset excusando nihilominus praescriptum maleficum actum dictae incattae praetensis quibusdam et infirmus imo contra eandem incattam malotan[?] rationibus, quarum ratione prima esset quot tametsi uti in praemissa actione exponeretur. Dicta incatta actum contra se propositum fecisset id tamen non vergere, ut ibidem exponeretur in actione contra Dei honorem et reverentiam, sed nec severitatem legum patriarum, ut autem contrarium ex ipsa actione demonstretur procurator domini actoris dicit, id omne contra Deum et leges patrias pugnare, quod in primis ordine, quem humanum genus in incedendo ex institutione Divina observare tenetur in retrogradum et praemissae. Divinae institutioni contrarium perverteret. Imo praedicta contumelia honoris et reverentiae Divinae inde quoque necessario argumento elicitur, quod praetensum (uti procurator dictae incattae vocaret medicamentum) neque ex ratione aliqua supranaturali, neque ex naturali argui possit esse aliquam medelam operativam, mediorem videlicet ordinariorem et cum christiana pietate non pugnantum quod cum ita sit evidens consequentia esset praetensum dictum medicamentum ex consortio sive collegio sagarum uti superius exf[– –] esset promanasse, esseque derogator honori et reverentiae, sed nec altera ejusdem ratio quidquam teneret, qua affirmaret praemissum maleficum actum ad propellendam febrim patratum esse. Cum procurator quoque adverse partis optime novit mala non esse facienda, ut inde bona eveniant. Quantum ad tertia ejusdem ratione quod videlicet multi homines soleant factitare multitudine errantium non adferre errori multo omnius crimini simili excusatione. Quia vero uti ex proposita actione appareret dictam incattam ab aliis suis magistris edocta informata esse ideo ad detegendos tales juxta quaestione capitis sexti Citonichiana petitam probam eidem incattae instaret adinveniri, in reliqua vero, ut supra cum reper facultate.

Procurator praetensae incattae breviter reponeret ad allegatam procurator domini actoris ubi diceret inherens praemissis suis, addito eo ubi procurator actoris praeallegaret, quod procurator incattae exauditu aliorum allegasset, id tam per nobiles, quam per rurales personas patrasse eundem exauditu habere, quod autem per illum retrogressus febris aliqiubus cessaret eundem nescire quale nam medicamentum illud esset, sufficit quod similia hominos faciant quare peteret, ut supra eandem enodari, ex quo nullum tale faceret, quod contra Dei honorem et in hominum aliquod periculum esset, et sicut supra.

Procurator domini actoris inheret praemissis eademque hic loci pro repetitus haberet cum procurator pariter adverse nihil plane diversum a prioribus allegasset quin imo iterat, quoque actione proposita confiteret procurator incattae inheret iterato et tanquam inocentem a similibus petit pronunciari.

Deliberatum est. Ex quo praerecensita incatta ad actionem inslyti magistratus contra se proposita meritorie respondendo se plane nullam communitatem sagarum aut aliqua artem earundem sequi firmiter assereret, quin imo hujusmodi quoque gressus suos non in malum finem verum solvendo[?] in rationem repellendae febris, qua nimirum filiolus suus divexatus fuisset aliunde edocta existens inverso ordine fecisset, ideo decernitur, quatenus totusfata incatta hujusmodi actionis inclyti magistratus contra se erecta sexta et manu, honeste famae et conditione ruralibus personis in termino quindenae a hodierna die computando hic in facie loci administrati judicii coram uno ex dominis judlium et altero jurato asserte comitatus istius Thurocziensis abjuret. Quasi fecerit ab ulteriori inpetitione inclyti magistratus immunis et absoluta pronunciatur, sui minus in homagio suo cui interest cedere et modalitate sua defumendo convincitur.

Pro actore solenniter protestatur super praevio modo lata deliberatione eandemque cum tota serie processus neprivatus celebranda sedria maturioris revisionis gratia apellaset referendi ubi quoque declarandi facultate. Et nihilominus instaret, quatenus modernus dominus inpendens dictae incattae diligentem curam gerat ne medio tempore fugas sibi consulat alioquin invigilaturus eatenus dominus actor juribus suis.

Procurator praetensae incattae contentus deliberatione dominorum judicum, cui etiam satis facere omnimode paratus erit.

[Az irat külzetén:] 1678. feria quinta proxima ante dominica [– – –] post Pentecosta tempore restaurationis officine[?] aetatis in generali congregatione

Processus domini Nicolai Thuranski ratione impensionis ex intro secup[– –] subdita ejusdem ad instantiam inclyti magistratus ad revidendum.

1 Áthúzva.

2 A szó közepe áthúzások miatt olvashatatlan.

3 Áthúzva.

44.

1688. szeptember 13.–október 8., Turócszentmárton

TURÓC VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT ÖZVEGY KRSKO ANDRÁSNÉ ANNA ELLEN

I.

1688. szeptember 13., Turócszentmárton

PERFELVÉTEL

AZ IRAT: A: BTÁL Turóc m. lt. Büntető perek, Inv. N. 2138. N. 4/1688. Dob. 871.

Anno Domini 1688. feria sexta proxima ante Dominicam 13. post Pentecostem.[1] In sedria dominorum praelatorum magnatum et nobilium comitatus Thurocziensis in oppido Szentmarton loco solito celebrata. Ad propositionem spectabilis ac magnifici domini Francisci de Rewa, supremi ac perpetui comitis hujus comitatus occasione nonnullarum blasphemiarum per certas personas nobiles proxime praeteritis diebus administrare factam. Deliberatum est. Egregii duo judlium et totidem jurassores nostri ad inquisitionem ratione praevia in possessione Felső et Alsó Ruttkha et Lypocz suo modo et ordine celebrandum et nobis fideliter reportandam praemitttuntur.

Extradata per me Georgium Kosstyal juratum sedriae notarium m. p.

II.

1688. október 8., Alsóruttka

VIZSGÁLAT ÉS TANÚVALLATÁS ÖZVEGY KRSKO ANDRÁSNÉ ANNA ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: BTÁL Turóc m. lt. Büntető perek, Inv. N. 2138. N. 4/1688. Dob. 871.

Anno 1688. die 8. mensis Octobris. Penes deliberationem inclytae universitatis comitatus Thurocziensis ad propositionem perillustris ac magnifici domini Franciscus de Rewa supremi ac perpetui comitis comitatus Thurociensis factam, nos Emericus Lehoczky et Daniel Zaborsky duo judlium comitatus Thurociensis, Nicolaus Ivanka et Nicolaus Valovich totidem jurassores ejusdem comitatus comparuimus in possessione Alsó Ruttka consequenterque oenopolio inferiori ubi videlicet Bolactik degeret ibidem habitum inque comitatu antefato Thurociensi existenti situata, ubi inquisitionem peragimus modo et ordine subsequentibus.

De eo utrum?

Wiely swedok alebo slissely Żeby Anna Matko nekdy Ondeja Krssky rogastala wdoma kameny oczenass čitawela, ginich toma czistomu uczila a galcowy kameny oczenass bil?

1. testis nobilis Anna Jankowych nobilis Pauli Plawassik conthoralis praevio juramento fassa est. Ad deutri punctum swedok wyznawa, że toho czala ked Doboss Janossa wely tratit a s. Martina widel kože Doboss Janos swedkowa, kdy ssla bola swatim Martinom zawolal, gy ksobe, a powedel, aby powedela hrubemu mategowy, że gestly on bude wysget g ostatny ktey svim choyewely bola snim wysget, mezy tim s. sligeste te ssla hnedy na Lipowecz do omu Krsskoweg in deutro doloženy, a powedela geg moga mila točička nedež toho z bognlia by sobe, sebe nsseczy žle prenko pertordine, czo slived ste taže kosskowa, predela sa tot mogo krlo na to a rectiony ke wezoma gostly ona se czew stacu kim son gacziwa, nacte len čita toto po stykrat, aby se obratil do negdpeka a milumil, w tom widyela kameny stuol, na tora stolu kamen, chlyeb, py tru chobe kameny nuč, kedy sy ten navž toho chleba odkroczy, tedy sy gemu dudczy zle slowo muožu behovorit, ktomu kedy se stohoto stola sudczy bila gesty (chiticzy se za zadok) astoliose kreata pit (ehisiže totone zapedok) tey sy gemu sudizy muža ču zloho učinit.

2. testis nobilis Georgius Ondrussowicz post juramentum examinatus fatus est, že pedepsaneko swedka manžel gako y swedkowa čitawcčy pred swedkom, gako y predgmimi wdome swekowy sučmy tenže kameny oczenas, gako že zwoniczil manžel prede psaneky swedkowe miluwiče že ho swedekata krsskawwa utcy telawy ocenass čitat.

3. testis nobilis Georgius Lamocz alias Pawlowicz praevio juramento examinatus fassus est: per omnia, uti praecedens testis immediate in ordine secundus testis, addito et eo, že tenže Pawol Plawassik mluwil, že tadeg budem te Boha went, a k storontruho wydala gratim hledat.

III.

1688. október 8., Alsóruttka

VIZSGÁLAT ÉS TANÚVALLATÁS ÖZVEGY KRSKO ANDRÁSNÉ ANNA ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: BTÁL Turóc m. lt. Büntető perek, Inv. N. 2138. N. 4/1688. Dob. 871.

Anno 1688. die 8. mensis Octobris.

De eo utrum

Wiely swedok gistotne a nebo slissaly zent Andrass stia Pawla Danoky starssyeho z Dolnyeho Wruttka, žeby rahewe proty pana Bohustlawil, že totižto kdyby san par ztezbe dolu otupil, a na kolena pre neho padol, a prosil by samicz tepysty pres uličku pry swem dome sucza.

1. testis nobilis Maria Lehoczky condam Joannis Miklya relicta vidua praevio juramento examinata fassa est: ad deutri punctum. Slissala zustni Deutro doloženela Andrassa Danoky kedy tale pres uličku konope dala nyest, prosicze se mu aby swedkowy trez skonopiany tah prekustil, že mlowil, slissala potruczigicze, kdy by sam par bucti tadeso chtel gaty neristylbi ho.

2. testis provida Susanna Kapabowyak ex Thurat servilis immediate praecedentis testis post juramentum exactum fatetur per omnia directe, uti deutrum sonaret.

3. testis agilis Sophia Angathini Johannis Thurczek conthoralis post juramentum exactum fassa est ad deutri punctum per omnia directe.

4. testis provida Sophia Huba, providi Nicolai hola conthoralis post juramentum exactum fassa est ad deutri punctum per omnia directe, uti sonaret, addito et eo, že testis immediate praecedens in ordine secundus, domluwala mu, zbawycze, či by sy hoden bol aby par benkadla zwebe boy slissal anckoleat, ad tedom hlakovi.

5. testis nobilis virgo Eva Miklyan condam Joannis Miklyan filia post juramentum exactum fatetur similiter per omnia directe, uti deutrum sonaret.

[Az irat külzetén:] Penes Deliberationem Inclyti et ad Instantiam Magistratus [– – –] exacta in Alsó Ruttka et Lipocz ad relationem 1688 peracta.

II. 22.

1 Szeptember 13.

45.

1689. október 10., Turócszentmárton

TURÓC VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT RUZOVA KATALIN ÉS GYURGYIK ANNA ELLEN

AZ IRAT: A: BTÁL Turóc m. lt. Büntető perek, Inv. N. 2139 N. 1/1689. Dob. 871.

[– – –] verum procurator domini actoris extra praemissam suo modo praeallegatam supernatationem pro fundamento et basis adstrueret: non agitur uti procurator ab adverto praetenderet dictus incattas absolvendas quin potius ad montem praeallegatorum suarum rationum legalium immo et praevio modo inductae consuetudinis legaliter condemnandas et sic ut supra.

Pro incattis ipso annuente procuratore domini actoris eaedem simpliciter absolvendae essent dicente: nullam praeter praemissam supernatationem contra easdem incattas suspicionem habere quod ex proposita actione ejusdem contraria apparerent sub voculis ex certa et evidenti immersione acquae immergere verum ubi ipse praesuponeret ex certis

et quidem evidentibus suspectionibus easdem incattas immersas taliterque supernatasse, quibus praeallegatis praecedentibus jam ipsam praemissam supernatationem pro suspitione haberi posse, verum tales suspitiones praemissas eadem supernatationem continuasse igitur nullis aliis praecedentibus nec hanc aliquam realitatem habere, ideo ut in praemissis simpliciter absolvendae evenirent.

Procurator ejusdem actoris et de praesenti firmavisse inserendo suis diceret praevia ex supernatatione dictas incattas simpliciter absolvendas uti procurator earumdem subinferet haud posse siquidem uti in suis superioribus attactum esse praescripta supernatatio dictarum incattarum sufficeret ad condemnacionem praescitarum incattarum, quae etenim major suspitio contra easdem subinferri posset praesenti alto judicio praesentiam dominorum judicium submitteret cuperetque ut supra.

Procurator incattis prioribus suis inhaeret praemissam supernatacionem nisi alia aliqua indicia praecessissent nullam suspitionem subinferre qua ut superexistente ad mentem tituli 32. partis 2. Decreti Tripartiti jure merito eaedem incattae absolvendae essent: cum neque id ex procuratore domini actoris alegatis simulque praepositae praeviae actione eliceretur cujus praetensae suspitionis procuratore domini actoris dictas incattas incusaret cujus neque eaedem consciae sibi essent, ac proinde ut supra peteret.

Procurator domini actoris diceret: praealegatum titulum non suo loco et tempore veluti non huc quadrantem a parte adversa alegatum esse, qui licet quidem suspitionum quarundam mentionem faceret, non tamen uti praesens esset eandem excludere.

Pro incattis diceret: competenter dictum titulum huc spectare eum iidem quatenus generalis esset, aliter etiam ad dominum actorem se se extenderet, ipsumque constringeret, cui etiam de natura juris iidem domini actoris accomodare se se debuisset et sic ut supra.

[A margón más kéztől:] Anno 1689. feria 6. proxima ante Dominicam Adventus Domini in sedria comitatus Thurocziensis in oppido Sz. Márton loco solito celebratus praesens processus relatus, revisus et reprobatus. [Más kéztől:] No. 45. II. 7. 1689.

[Folytatódik az ügy leírása:] Deliberatum est. Ad imussim[?] legum et consuetudinis regni sed et ad dictamen sanae rationis diligenter ruminata a parte domini actoris proposita actione ut et tam ejusdem quam partis incattarum procuratoris pro et contra factis alegationibus, replicis et rationibus accurate examinatis in comperto esto procuratoris domini, quod in proposita actione sua asserere praenotatas Incattas ex certa et evidenti suspitione ad examen aequalis immertionis redactas fuisse cujus tempore illas immergi nequeuntes adeoque super aquam natantes dedisse de se firmissimam tam ad torturam quam etiam condemnacionem earundem incattarum praesumptione ex eoque petere adversus easdem judicium. Contra vero procuratorem incattarum respondisse necessario per procuratorem actoris declarari debere quanam illae sunt suspitiones ex quibus ad immersionem aquae tradita sint ipsae incattae neque sufficere solam praetensam immersionem in acquam ad infringendam torturam nedum condemnacionem alicujus hominis. Itaque in praesenti terrestris domini judicio censeri flagitia quidem manifesta juxta alegationem quoque procuratoris quae vindicanda quidem verum priusquam ad cognitionem eorundem deveniatur observandum esse modum et ordinem a legibus regni praescriptum ne his non observatis quoque pacto innocentes pro nocentibus condemnentur cum de jure omnium gentium

praestet innocentem absolvi quam condemnari innocentem, jam vero praesumptiones non unam alteramve verum quaestione octava capitis 6. Kytonichianis prohibente complures simul concurrentes tanquam certa judicia actum in aliquum praecederi debere ut judex vel ad torturam adinveniendam vel autem ad juramentalem purgam adinveniendam tuto pervenire possit. Porro non evinci per procuratorem domini actoris vel lege positiva vel saltem in toto regno accepta consuetudine solam ab ipsis suspitionibus praesumptionibus et indiciis praecisam et separatam immersionem seu supernatacionem sufficere ad inferendum contra ipsas incattas tanti momenti suspitione ut vel juramentali mergae vel quaestionae torturati subjiciantur tanto minus condemnentur mortis praesertium cum ipse quoque procurator domini actoris ab actiones tenore resiliens in sequentibus replicis suis confitetatur se praeter balneationem (quae etiam jure in primis scripto pro firma suspitione nedum facti nigri praesumtione haberi nequint) aliarum suspitionum noticiam non habere ac proinde dictae incattae maleficii praetense immunes ab impeticione domini actoris libere pronunciantur et absolvuntur.

Procurator domini actoris exaudita praesentam dominorum judicum latam deliberacionem eandem cum tota serie processus maturius et exactious revidendam appellaret inprimatus celebrandam sedriam ac generalem congregationem suprafati comitatus Thurocziensis.

Procurator dominorum impendendium contentus lata deliberacione praesente fori inpensoris petendo super praemissa absolutione praedictarum incattarum litteras testimoniales sub propiis praesentium dominorum judicum chyrographis et sigillis futura earundam incattarum pro cautela summe necessarias extradari.

Procurator ejusdem domini actoris in contrarium reponeret praedictas litteras absolutionales praescriptis incattis ex praesenti foro extradari non posse ex eo motivo siquidem praesentis negotii discussio ab inclyta sedria dependeret.

Procurator incattarum petitae litterae testimoniales ipsa etiam racione secum ferente extradandae evenirent tanquam earundem incattarum coram suo foro competenti innocentia [– – –]

[Az irat külzetén:] Boszorkányok elleni per. No. 15. Processus fiscalis contra Catharinam Ruzova et Annam Gyurgyik velut sagas ex non immersione aquae suspectas motus 10a Octobris 1689.

Frustum No. 1.

46.

1691. június 15., Turócbeszterce

TURÓC VÁRMEGYE TANÚVALLATÁSA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT POLYÁK MÁTÉNÉ SIKULA ANNA ELLEN

AZ IRAT: A: BTÁL Turóc m. lt. Büntető perek, Inv. N. 2141/1. N. 1/1691 Dob. 871.

Anno 1691. die 15. mensis Junii vigore exmissionalium dominorum judicum sedis inclyti comitatus Hont et ad instantiam domini magistratus videlicet comitatus nos Andreas Uhrik et Emericus Lehoczky domini judlium nec non Stephanus Csapiar et Sigismundus Feja totidem jurati assessores modo fati comitatus pro judiciali infra notata inquisitione comparuimus in possessione Bysztriczka consequenterque domo solita residentia mea suprafati Emerici Lehoczky judlium ibidem extructa et comitatu mentionato existenti habita, ubi examinavimus testes de et super.

1. Wyely a slišelly Swedek žeby Anna ššikula Manželka Matege Polyak Pastiera Dediny Bystričky, na ten čas[1] w wezwny na zamku Sklabinskem zustawagiczy, gakowe Puowercziwosty, Proklynany, ruhany, Weššteny, Czarowany, šemrany, Wosku Prelyewany, a ine bezbožne weczy Pachala a wikonawala, a to gakowe neb kterak Pre Swu Osobu ly, čzy Pak jinich Lidy a Statek užiwala?

2. do Wyelly widelly a neb Slišelly y to Swedek žeby taže yista Anna ššykula oblaky rozhanyala, Lidem neb howadum škodila, Proti Panu Bohu ruhala, geho Welebnosti Swate a opatrowanj swym Kunstem Dyabelskim Preškodyela, aneb czo gineho Pachala, aneb Pachaty usylowala.

1. testis honesta foemina Anna Sykula providi Joannis Krivonos conthoralis, in possessione Bistricska degens, subdita vero generosi domini Gasparis Revay de eadem et in Trebosztó sub juramento examinata fassa est. Ad 1. Roku Pominuleho Pred Nowym try ženy Pryšedše ze Sučžyan do Swedkowe Domu a wyzwedala sena in Deutro doloženu Anny ššykula, kteražto zatim y ta Pryššla a timže ženam Wosk Prelyewala, stey Prycziny žechtela gedna znych zwedety o Swem Manželowy kdeby bil, Kteražto Prelyawšše Wosk powedela žeby bil na ceste ale že ho nerada wydy, gestly mu hlawu widy, že nohy nemuže wydeti, ktereyžto taže žena ze Suczyan y Swečžyla žeby tak bilo. Y to wyznala Swedkowa ze y gineho času Lyde kteyže in Deutri doloženey chodily Statku žeby yim Kazal kterimžto ačž prewe nye w Swedkoweg ale yinem Dome yistotne že Wosk Prelyewala, a Powedela tomuže čzloweku že ho nycz nebude zadryahat? že skazal, a kdyby se bil Predtim za času wyzwedal od ney žeby ho bil našyel. Ad 2. nihil.

2. testis provida Susanna Sykula providi Martini Melyan consors de praefata Bistriczka, subdita egregii domini Francisci Csanadi, sub juramento examinata fassa est. Ad 1. Swedkowa gineho newye toliko to, že taže in Deutro doložena Anna ššykula mnohym

Lidem Wosk Prelyewala, a Wody dawala, než Swedkowa newye yakowu Wodu, akyakowemu Konczy. Dokladayicze y to že Muža Swedkowe Lekuwala kdy ho hlawa a Očy bolely ale že mu nycz nespomohla, a kdy lekuwala že se toliko modlyla. Ad 2. nihil.

3. testis provida Anna Darula providi Joannis Hayducz consors in praedicta Bistriczka commorans, subdita magnificorum orphanorum magnifici olim Ladislai de Reva junioris praevio sub juramento examinata, fassa est. Ad 1. in deutro doložena ššikula Anna u Swedkoweg wyše Poldruha Roka hospodu mawše wye dobre že mnozy Lide kney chodyewaly, kterim že luhy robila, dawala na Potrebu yeyich Weštila, lekuwala aWosky Prelyewala, Pry lekuwany Pak ze Modlytby rikala, Luch Pak takowy nasypawše Seney Mrwa do Wody do hrncza warila Dokladayicze y to Swedkowa že taže ššykula Anna chodila do Walčže Kuželowy od Kotlaučžynky a neb čzary wiberat.

4. testis provida Anna Lehoczky relicta vidua condam providi Ladislai Hlaczko subdita vero egregii domini Andreae Lehoczky de Bistricska in eadem possessione commorans post juramento examinata fassa est. Per omnia, uti immediate praecedens testis in ordine tertius directe addito eo, že kdy takowy luch warila že nad nim čzytala ale yak, Swedkowa newiye. Walčžanowy Pak Powedela aby kdy odwary Piwo [2] Kwasnicz a tohože Piwa Pryniesol Kney okoštuwat yako se Podary.

5. testis provida Sophia Turány providi Joannis Matula conthoralis subdita spectabilis et magnifici domini Alexii de Reva in praecitata Bistriczka degens, adjurata examinata fassa est. Ad deutri puncta Swedkowa yineho newiye toliko to že Ludya mnozy kteyže ššykula Anne chodyewaly, ale kyakowemu czyly a konczy Swedkowa newy.

6. testis honesta Susanna Kardos providi Matthiae Matula consors post praestitum juramentum fassa est. Ad 1. že yisteho času bily Wišly do Domu dwe ženy ze šštiawničžky zeptawayicze se na ženu Wedomkynu na Bystriczte takže y Swedkowey Newsty Dyewczatko Poslaly Pre in Deutro doloženu Pastyerku, kteraže Prišedše stichže žyen tužila se yedna že se yey Statek newedye, že yey yeden Wuol zdochol a Krawa že se yey toliko wala aby kney Pryšla, a Statku nyeczo Pomohla že yey dobre zaplaty, druha stich žyen zeptawala se kolko Dety bude mat, a že se yey nechowayu tužyla se, Ktereyžto y Wosk Prelyewala; Meczytim že yey Pred Wosk Polyte try Penize hodila, nakterešže Weczy že se in Deutro doložena horšila, mluwicze žeby ona zato na Konyecz Dediny nešla. Druheho zas času že Pryšla ze šštiawnicze Dyewka Ponosuyicze se že štyastya nema Pred tim Pak že mela, Ktereyže na lekarswy dala yistey Wody do Krčžyaška yinich pak času Opet že Prichodila yedna Krczmarka že ras knjey[?] zmateru ktomuže koncy hledayicze lekarny že nema lydy k Piwu kterey opet že dala yistey Wody, kteru Wodu že nechala w Swedkowey obawayicze že Pana hore Psaneho Lehoczky zrana stretne Ktery že yu stretol zez Bystriczteyiduc na Most a že se [...] než zatim že in Deutro doložena Pastyerka sa ma Nosila takowu Wodu a yakowusy Zelinu Na Posledy že chodil ze Sklabine bola ze swu Matku[?] a žena chteyicze se wyzwedety o Otczowske Penize takže Pred Maczeru yinače powedala a pred Pastorkow yinačže kterey že zaplatit bola z yistou Pšeniczou, Macocha Pak z desatima Turakyma skrz nu.

7. testis honesta Catharina Darula, providi Ladislai Matula, subdita praespecificati domini Alexii de Reva in praenominata Bistricska commorans, adjurata fassa est per omnia, uti immediate praecedens testis in ordine sextus ad deutri puncta directe.

8. testis honesta Dorothea Dragula, providi Joannis Marko consors, subinquilina domini Ladislai Ivanka adjurata fassa est. Ad 1. Swedkowa wydala mnohokrat že lyde mnozy chodily k in Deutro doloženey Pre zwedky, yako y to widela žeyedneho času yistey žene z hore Wydieka dala do dwuch žbankou Wody, a zyakoweho hrncza tu Wodu lyala do žbankou že bila ney Zelina Wolyaka. Addito eo, že kdy Swedkowey Muž bil na Dole za kterim Swedkowa Plakawšše mluwila taže ššykula Anna aby yey dala yednu Podwičžku že Swedkowey Powye žywily ye čžy nye, Swedkowa Pak že nechczela dat, že yey šaty Pokapaly. A Dokladayicze y to že steho časa ššaty Swedkowey ktere na Plote sušyla Dety teyže in Deutro doloženey Postrhawaly a do blata zamyesily, kteružto wecz kdy domluwal Swedkowey Muž aby swe Dety Potrestala, bi yzice se w Prse na tohože Muža Swedkoweya Swedkowu se Pohražala.že yim tak uroby že se museyy walat Pozemy tak že any Bohu any Lydem nebudu. Ktomu yisteho času [3]ššimo Yano Sudyl Sworen od Sjna in Deutri doloženey ktery kdy Powedal že ten yisty Sworen od yey Syna [...] se Pohražala y na tohože ššyma Yana yako na Swedkowu y yey Muža. Ad 2. nihil.

9. testis honesta Sophia Blaho, providi Martini Marczek consors, subinquilina supratitulati domini Alexii de Reva in praenuncupata Bistricska commorans, jurata examinata fassa est. Ad 1. et [– – –] per omnia directe, uti praecedens testis in ordine 7. audita ab eadem addito eo, že sotwy Deset Domou yest na Bytriczte Kterim by Wosk neprelyewala a yey učžinky čžarodelniczkim žeby nepozywaly yako y to že Powyedala, že šeczko bude mat yedna Dyety, chyže se y tak stalo a to ze Prelyewanya Wosku Poznala.

Anno 1691. die 9. Julii in generali congregatione celebrata praesens judiciali inquisitio per infrascriptos judices suo modo peracta primum ac etiam revisa [– – –]

1 Áthúzva: „na zámku."
2 Áthúzva: „yestli se Podary."
3 Áthúzott szó.

47.

1690. október 17.–1692. május 29., Turócszentmárton

TURÓC VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT UHRIK ANDRÁSNÉ VLADÁR ANNA ELLEN

I.

1690. október 17., Tarnó

VIZSGÁLAT UHRIK ANDRÁSNÉ VLADÁR ANNA ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: BTÁL Turóc m. lt. Büntető perek, Inv. N. 2142. N. 1/1692. K. 871.

Anno 1690. die 17. mensis Octobris. Vigore declarationis dominorum, praelatorum, baronum, magnatum et nobilium comitatus Thurocziensis ad instantiam domini magistratus ejusdem comitatus latam, ac pro parte ejusdem magistratus. Nos Joannes Beniczky senior et Daniel Zaborszky duo judlium, necnon Andreas Uhrik et Sigismundus Feja totidem jurati assessores attacti comitatus pro indaganda infranotata inquisitione comparuimus in possessione Tarno, consequenterque domo nobilis Adami Buocz senioris ibidem et in comitatu praerecensito Thurocziensi existenti habitae, ubi examinavimus testes de et super eo.

Wyely Swedek, anebo slišselly, żeby geg Milost Pany Wladar Anna, Manżelka Pana Uhrik Adama de Tarno, pominulymmj dny a časy čarodelnicztwy a kużedlnycztwy yakowe wikonawala, a żeby takowu żenu wihledawala, Kteraby takowe čary Pri dome geho Milosti Pana Valovicz Miklošša staršsiho, de cadem Tarno diabelskym spusobem dala Prelyewat, a to kyakowemu konczy, k smrtyly, čy Pak Kyakowe nemoczy tohože Pana Valowicz Miklošša domacuich čeladky se stehugicze šžary a kdoby bil Puwodcze takoweho Kumsštu diabelskeho, koho nagala?

1. testis honesta foemina Catharina Brussko, providi Andreae Tichy ex possessione Walcsa subdita Societatis Jesu praepositurae Thurocziensis, annorum circiter 32, citata, adjurata et examinata fassa est ad deutri punctum. K Swedkoweg gisteho čżasu, gešste Pred Jesenym Jarmokom dobre Prišsla Dorothea Mattiae, Manżelka Czemanka Janošse do Walšże, a mluwila k tegże Swedkoweg żegu zowe Pany Uhrik Adamka do Trnowa, aby kney Pryšsla, że ma wodu, kteražto wodu aby Swedkowa niesla k Panu Walowiczowy, a tam wyliala takowu wodu, aby gey Muż odstal od Pany Walowiczky, kteraššto Pany Czemankoweg, Swedkowa odpowedela, że ona za gich wššetky Slobody bi to ne uššynila, aby mela tu wodu tatam wyliat, kteražto Swedkowa że potom [– – –] o try tidne nechodila do Trnowa, než Po Yesenom Yarmoku wgisty čżas że Pred gmenowana Czemanka

Yanošška opet Prišśla k swedkoweg: a nechala na čžtyry ffunty masa Penezy, aby Prnesla[!] do Trnowa, a tak kdy Prnesla[!] to giste maso, že w ten gysty čžas Potom Swedkowa išśla k Pany Uhricztie, kdy tatam Pryššla Swedkowa dala gey Pany Uhriczky, w gednem krčžašśku wody, a wizwedala se kdo gu Ponese tam, ktery swedkowa Powedela, že Pany Czemanka Janošška Ponese kteražto wodu že Swedkowa dala teyže Pany Czemankowey, než ona kde gu podela Swedkowa že newye, yako y to že newye, čžoby bila za wodu.

2. testis Dorothea Matthiae, nobilis Joannis Csemarka de Tarno consors, annorum circiter 32, sub stricto juramento examinata fassa est ad deutri punctum, gisteho času Prišśla k Swedkoweg in Deutro doložena Uhrik Adamka, a Prosila Swedkowu aby gistu wodu wzala, a Prelyala w dome Pana Walowiczowen, než že Swedkowe rekla, ale sy ta howado, tynby sy newedela šitat, že Katrušša z Walče by wedela, tak Potom Prosyla Swedkowu aby šśla ktey Katrušśy, totižto k Predloženey Swedkowe Prewneg yako y chodyla Swedkowa a Pitala tuže Katrušśu, aby Prišśla, a takowu wodu wiliala kteražto Swedkowe od Powedela, za gich wššeczky Stat ky a Slobudu by to neurobyla yako y do koncza že nechtela učynit. Než zatym Po yedno trech tidnech že opet taže Uhriczka Prišśla k Swedkoweg a mluwila, že čžou widrży tu wodu, gestly gey Muž Pride, a bude Pitat klučž od truhlicze, že nayde takowu wodu atak Potom Swedkowa biwšše dobra Pritelkyne a Preyiczy domu Pana Valowiczowmu, a obawagicze se aby ginu ženu ne nagala, kteraby to Snadno učynyti mohla, tak šśla k Predočteney Katrušśy a mluwila že len musy wzyat tu wodu, a k Swedkowey Prinest že Swedkowa do takoweho mesta wileye, kde ani (salvis auribus) Psu, any čžloweku any žadnemu Srworeny šśkodit nebude yako to Potom učynila taže Katrušša, wzala tu wodu, a Prnesla[!] k Swedkoweg a do ruku dala, kteražto wodu Swedkowa že Potom za Pastirnou do bahuriny w Trnowe wyliala, zatym pak, chtegicze Nastraššit Swedkowa tuže Pani Uhričžku, wyzwedala se, čžuo by to bolo za wodu, že Pany Walowiczka nemuže, asnad neyakowe čžertowstwo na robyla do ney, kteražto Powedela Swedkowey čžert se geg stane, wed to len bola woda čžuo odpadla od kolesa, a čžuo šštencze a mačencze ste Prwneg umywaly, aby geg Pan, totiž Uhrik Adam do widel do widel do dwery Pana Walowiczowych, a on čžerta ne widi, že tak Powedla Swedkoweg.

II.

1692. május 29., Turócszentmárton

VÁDBESZÉD, MAJD ÍTÉLET UHRIK ANDRÁSNÉ VLADÁR ANNA ELLEN

AZ IRAT: A: BTÁL Turóc m. lt. Büntető perek, Inv. N. 2142. N. 1/1692. K. 871.

Nos judices jurati sedis judiciariae, nec non universitas praelatorum, baronum, magnatum et nobilium comitatus Thurocziensis memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis, quod cum nos in anno domini millesimo sexcentesimo nonagesimo primo feria vero sexta proxima ante dominicam Reminiscere proxime transacto praeterita hic in oppido Szent Marton die videlicet et loco celebrationis sedriarum

et generalium congregationum nostrarum solitis durante nimirum termino sedriae nostrae diei alterius, attunc ibidem celebratae pro faciendis moderativis causantium judiciis summa in frequentia convenissemus, in eademque sedria nostra, una cum egregio Joanne Beniczky eotum judlium nostro pro tribunali consedissemus. Extunc idem judlium noster de medio nostri nostram personaliter exurgens in praesentiam sub consueto suo juramento in generali regni decreto contrato fideliter retulit et in scriptis nobis exhibuit seriem certae cujusdam suae peremptoriae citationis et evocationis penes deliberationem nostram judriam, pro parte et ad instantiam inclyti magistratus comitatus istius, ut actor contra et adversus nobilem Annam Vladar egregii Adami Uhrik conthoralem velut incattam occasione quarundam incantationum et veneficorum suo videlicet competenti loco clarius expressatorum factam et emanatam in ejusdemque sedriae nostrae terminum fide mediante per se institutae et celebratae, in simplici papyro latino idiomate conscriptam hujus tenoris.

Anno 1690. feria quinta proxima ante dominicam tertiam Adventus Domini in sedria et generali congregatione dominorum praelatorum, baronum, magnatum et nobilium comitatus Thurocziensis et cum nobilis Anna Vladar, egregii Adami Uhrik conthoralis plurimarum incantationum et veneficiorum per se perpetratorum negotio velut in comperto habente insimularetur quo hujusmodi maleficia condigno juris remedio praescindi tam scelesti cultus refrenari, non secus etiam in terrorem aliorum debita poena plecti queant. Deliberatum est. Hoc in negotio exmissi egregium judlium [per] praesentes requirendum ad faciem possessionis Nemes Tarno in praedeclarato comitatu hocce Thurocziensi existenti habitae, pro eadem plane malefica persona in primitus celebrandam sedriam nostram, ad personaliter pro actione contra eandem itidem proponenda per se exaudienda defensione item sui debita, atque etiam judicio legali desuper ferendo et recipiendo ad comparendum usque finalem litis decisionem coram nobis ibidem sese sistendam peremptorie citanda nobis suo loco et tempore, quemadmodum moris esset fideliter reportanda.

Melchior Rakovszky juratus ejusdem comitatus notarius m. p.

Anno 1691. die 29. mensis Januarii virtute praesentis inclyti magistratus citatoriae commissionis, nobilis domina Anna Vladar, consors egregii Adami Uhrik ratione et praetextu introscriptorum maleficiorum ad futuram sedem judriam personaliter domi suae in possessione Tarno comitatu hocce Thurocziensi existenti commorans et habitans reperta, ad dandam sui facti rationem et recipiendum superinde judicium citata est per me Joannem Beniczky judlium comitatus Thurocziensis m. p.

Qua relatione taliter facta, causaque eadem propter varia impedimenta in levatam eotum assumi nequeunte tandem pertransitis aliquot sedriarum nostrarum terminis nobisque expost rursus in anno Domini 1691. feria vero sexta proxima ante dominicam tertiam adventus ejusdem proxime transacto praeteritam, hic in oppido Szent Marton durante videlicet termino et loco sedriae nostrae diei alterius solitis, pro impendendo moderatico causantium judicio summa in frequentia congregatis et pro tribunali considentibus, causa eadem inclyti magistratus uti actoris contra et adversus memoratam Annam Vladar, praedicti Adami Uhrik conthoralem velut incattam occasione et praetextu certorum praestigiorum et veneficiorum paulo inferius melius expressatorum mota in levatam assumpta.

Demum pro eodem domino actore nobilis Matthias Velics, praemissos prius de jure praemittendis et reservatis reservandis adversus dictam incattam actionem proponebat tali modo, qualiter videlicet eadem incatta sub decursu anni in mediatate praeteriti 1690. et specialiter circa festum Sancti Michaelis Archangeli eotum transactum praeteritum diversi generis praestigia seu veneficia exercere, in paulo post producenda judiciali inquisitione suo modo declarata, posthabito Dei omnipotentis similium nefandorum facinorum vindicis praecepto, minusque curatis legibus patriis, desuper severe sonantibus, variis in locis, itidem modo inquisitionali denotatis verita non fuisset, taliter dominum actorem ad sui debitam ultionem provocans. Cum autem istiusmodi veneficae et facinorosae personae domino actori debite puniendae evenirent, cupiebat eandem principaliter quidem ad mentem tituli 15. partis 1. operis decreti tripartiti, tandem quotidianae praxis hoc in passu alterius vim legis praeseferentis capitaliter feriendam, aut vero alio legali modo puniendam condemnari, petens eandem ad personalem usque finalem litis decisionem comparitionem, dandamque de praemissis rationem proclamari.

Quorum quidem productorum et primo quidem deliberativae exmissionis nostrae tenor hic fuit.

Anno Domini 1690. die 14. mensis Octobris in generali congregatione dominorum praelatorum, baronum, magnatum et nobilium comitatus Thurocziensis in oppido Szent Marton loco solito celebrata: Ad oralem propositionem generosi domini Nicolai Pronay praeattacti comitatus Thurócziensis vicecomitis velut magistratus, occasione judicialis exmissionis duorum nimirum judlium totidemque iisdem adjungendorum juratorum assessorum praelibati comitatus ad faciem possessionis Tarno in eodem comitatu existentis, occasione certorum quorundam praestigiorum et veneficiorum nec noc incantantionum per nobilem Annam Vladar, nobilis Adami Uhrik conthoralem, diabolica, ut praesumi poterit arte commissorum fiendae publice factam. Deliberatum est, exmitti egregios et nobiles dominos judlium, totidemque juratos assessores nostros ad faciem praescriptae possessionis Tarno, super praemissis exactam, eamque diligentem inquisitionem peracturos, qua tandem suo modo et ordine peracta iisdem ejusmodi totius hujusmodi executionis suae seriem in primitus celebrandam sedriam vel etiam generalem congregationem nostram nobis fideliter exportare tenebunt.

Melchior Rakovszky juratus ejusdem comitatus notarius per quem et correcta m. p.

Ipsius autem judicialis inquisitionis tenor taliter profluebat.

Pro suprafata Anna Vladár velut praetensa incatta et pro personaliter adstante ex gratia sedis habita nobilis Matthias Kubinyi, cum sufficientibus juris requisitis comparendo, ne videatur in praesens forum, terminum et alia quaevis ejusdem accessoria quoquo modo consentire velle, eatenus observabat si et in quantum opus fuerit suo loco et tempore, contra praemissa agendi, principalemque suam defendendi, vel etiam contra testes excipiendi et alia quaevis debito ordine procedendi facultatem et de non consentiendo praeviae formatae ejusdem domini actoris praetensae actionis cupiebat sibi ejusdem paria more solito ex futura sedria extradari, cum agendi ulteriori facultate. Pro domino quoque actore idem qui in praemissis procurator petiit litteras relatorias testimoniales una cum suis accessoriis sibi more solito extradari.

Deliberatum est. Conceduntur parti utrique ex futura sede authentice extradandae.

Unde nos ad praeexpositam hujusmodi partium causantium instantiam et legitimam postulationem, coram nobis suo modo factam et celebratam, ipsi quidem domino actori petitas litteras relatorias testimoniales ipsi vero parti incattae paria earundem sub usuali et authentico comitatus istius nostri sigillo, futuram jurium earundem partium ad cautelam summe necessarias et proficua, modis omnibus extradandas duximus et concedendas, imo extradedimus et concessimus praesentium per vigorem communi dictante justitia. Datum in oppido Szent Márton, die scilicet et loco sedriae et generalis congregationis nostrae solitae, feria quinta proxima ante dominicam Sacro Sanctae et Individuae Trinitatis primam post Penthecosten. Anno Domini 1692.

Lecta et extradata per juratum sedriae ejusdem comitatus notarium per quem et correcta m. p.

Nicolaus Pronay vicecomes m. p.
Andreas Uhrik judlium m. p.
Emericus Lehoczky judlium m. p.
David Wladar judlium m. p.
Andreas Markonyczky judlium m. p.

48.

1695. július 15., Kossuth

TURÓC VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT ZATHURECZKY JÁNOSNÉ DUBRAVAY ÉVA ELLEN

AZ IRAT: A: BTÁL Turóc m. lt. Zathureczky cs. Inv. N. 1837. N. 6. Dob. 722.

Anno 1695. die 15. mensis Julii vigore deliberationis simul et exmissionis inclytae sedis comitatus Thurocziensis et ad instantiam inclyti magistratus ejusdem comitatus nos Nicolaus Ivanka, Franciscus Justh duo judlium, Gabriel Ivanka et Andreas Kossuth totidem jurassores modo fati comitatus Thurocziensis comparendo in possessione Kossuth aliter Urwart pro exigendis infrascriptis attestationibus, ubi per nos processum modo et ordine subinsertis domo habitationis quippe domini Stephani Kossuth ibidem existente habita.

De eo Utrum

Wyelly a billy preromay s. roku 1694. okolo Swatku Swateho Jana kastyelle w dome pana Zathureczky Janossowem ginaiog a wajwoda w Nižnem Zathurečy, a widelly tam paneg Ewy Dubrawagy tohože pana Janossa Zathureczky manželky, giste akowy, bobony

a yakowe boly na go gich taže pany Ewa Dubrawagi držala, potrebowala, a kteryli y toiczig tam bily pritomeny, takowi laroegat tocizy opačowaly nech oznamy swedek.

1. testis nobilis Stephanus Zathureczky aliter vajvoda de Alsó Zathurča adjuratus et examinatus fassus est. Swedek roku a času pred oznamen ich a zwogen dome bitsie na ten čas zgodu na ahlebe z pan Evou Dubraway in deutro doloženou yakožto nowegtou trefunkom tonisedste do iwelige widel ocite to trukle tegže pre oznamenily Ewy Dubraway, kotogacza hlawa to seate zakrutenu, pri iweductry lepsye s. ztiža napiatich stredlou dal poznavaty ze na držala takowu hlawu s. wedety nemužel.

2. testis nobilis Zuzanna Zathureczky praeinsertis testis conthoralis post juramentum examinata fassa est. Ad deutri punctum uti ejus maritus, addito, že pod telovou hlawou nyekolko drobnich kaminczkou bolo.

3. testis providus Andreas Židek inquilinus relictae condam Gabrielis David de Thurocz Sz. Péter adjuratus fassus est. S. na ten čas in deutro doloženy bivsse na denne pana Zathureczky Janossa ten pritomny, poznawaly swedok predoznamina pani Zuzana Zathureczky do domu ineho a ukazala gemu tu hlawu to Taukliczy tu svate zabrutenu, S. to svakže toliko že kočty widel to svaty geneha tučž oznamuge.

4. testis nobilis Maria Ruttkay nobilis Sigismundi Zathuriczky conthoralis praevie adjurata fassa est. De od kowa biwsse pogriana zbizl pred gmenowanu Zuzannu Zathuriczky do domu gegiho ukazzuguzl swedkowu to truhle teyže Ewy Dubaway hlawu konaczu, ktera zlakrum sse ze any obri poruty na to nimohla, widela tossakže to kosseh bieleney Žensskey takowu hlawu gakratenu, hoci zedtoilirucossi takowy hl[– –] kolknat gminowa Zuzanna Zathuriczky zasstakalo tonig toluczo.

5. testis nobilis Anna Ruttkay nobilis Gabrielis Zathureczky consors adjurata fassa est uti praecedens testis immediate 2.

[Az irat külzetén:] Introscriptis anno, die et loco praesens per nos Nicolaum Ivanka et Franciscum Justh judlium jurassoresque suo modo peracta inquisitio per me Franciscum Justh inclyto sedi est relata.

No. 6.

Anno 1695. feria sexta pro[– –] ante diem 8 post pentecoste, in inclyti comitatus Thuroczi-ensis in oppido Szent Marthon loco solito [– – –] praesens inquisitio judicialis ad instantiam inclyti magistratus contra relictam Ewam Dubravay peracta per infranotatos judices est relata.

Spectat ad fasciculum citationum

Ad revidendum.

Inclytus magistratus contra relictam Ewam Dubravay.

49.

1699. július 18., Ábrahámfalva

TURÓC VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT ZÁBORSZKY ZSÓFIA ELLEN

AZ IRAT: A: BTÁL Turóc m. lt. Büntető perek, Inv. N. 2142. N. 1/1699. K. 871.

Cujus quidem inquisitionis suo modo relatae et per praesentem incattam petitae continentiae suae sunt.

[Más kéztől:] Anno Domini 1699., die vero 18. mensis Julii. Nos, Nicolaus Pronay de eadem et in Blatnicza, vicecomes, Andreas Markoviczky judlium, Samuel Bodó ac Adamus Eördög duo jurassores inclyti comitatus Thurocziensis, comparuimus in possessione Abrahamfalva in comitatus praelibato Thurocziensi existenti, consequenterque domo nobilis Thobiae Zaborszky ibidem habita, ubi, penes deliberationem dominorum judicum sedis judiciariae ac inclytae universitatis dominorum praeclarorum baronum, magnatum et nobilium comitatus praeasserti Thurocziensis, exmissoriam inquisitionem peregimus de et super eo:

1. An sciat testis procerto nobilem Sophiam Zaborszky nobilis condam Joannis senioris Bubla de Abrahamfalva relictam viduam noviter efflusci diebus immemorem colendae vicinitatis spirituque malo imbutam magica et incantatrice arte usam extitisse, tantisperque nobili Mariae Keviczky nobilis Davidis Bubla consorti nocere haud veritam esse, ita, ut eadem statim et eo facto non solum evidenter morbum conceperit, verum etiam de die in diem exinde dolores corporis sui accrescerent: idque quomodo, quando, ubi factum sit, testis circumstantialiter enarret.

1mus testis nobilis Joannes Hruska aliter Patzka senior annorum circiter 65 stricto sub juramento examinatus fassus est, testis praesens fuit oculateque vidit, dum die 8. currentis mensis Julii anni modo labentis 1699. in deutro specificata Sophia Zaborszky ira commota certas scopas (quibus fornax purgari soleret) oblongae perticae alligatas arripuit, cum iisdem hinc inde agitavit, ac post modum terrae sive fimo regione domus solitae residentiae suae in possessione Abrahamfalva in comitatu hoc eodem Thurocziensi existenti habita, qua alias tam eadem Sophia Zaborszky, quam etiam praespecificatus David Bubla cum consorte sua liberum transitum haberent, infixit; sequenti autem die testis ex ore conthoralis ejusdem Davidis Bubla audivit, sibi ab eo tempore quo praemissa per praecitatam Sophiam Zaborszky attentata sunt, pedes dolere cepisse et intumuisse, quae alias ad usque temporis praesens lecto affixa decumberet et taliter infirma esset, ut de temperatione sanitatis ejusdem omnes sane dubitarent, verum brevi morituram judicarent.

2dus testis provida Susanna Ilnis, discreti Joannis Simonides pronunc in possessione praelibata Abrahamfalva residentis conthoralis annorum circiter 21. praevio juramento examinata fasse est, quod testis oculato viderit die 8. mensis Julii scopas hujus modi uti per primum testem specificaretur loco ibidem denotato, terre infixit, sed utrum praelibata Maria Keviczky inde morbum conceperit, non sciret, cum proportioni etiam sibi pedes doluisse testis conquesta fuerit. Sciret tamen eandem hactenus infirmam esse.

Tertius[!] testis nobilis domina Susanna Zaborszky Egri Joannis Hrusska senioris conthoralis annorum circiter 50. Stricto sub juramento examinata fassa est. Testis oculate vidit die eadem 8. Julii scopas in loco per dominum maritum suum, testem videlicet primum specificato infixas, audivitque ex ore ejusdem dominae Mariae Keviczky coram teste die eadem conquerentis lamentabiliterque suspirantis sibi ab illo eodemque tempore pedes dolere et intusmescere, unde paucis post diebus in majorem morbum incidens lecto affixa jaceret ita, ut nec manus, aut pedes suos aliaque membra ad aliquas partes vertere posset, dubitarentque homines de recuperatione sanitatis ejusdem.

4tus testis providus Matthaeus Kuzma in possessione Abrahamfalva degens annorum circiter 40, stricto sub juramento examinatus fassus est. Testis oculate vidit scopas praemissas in loco per primum testem declarato terrae sive fimo infixas; quodve praelibata domina Maria Keviczky nona die labentis mensis Julii testi lamentabiliter conquesta sit dicendo sibi ab eo tempore, ex quo praedictae scopae modo praevio infixae essent pedes sibi dolere et intumescere. Sciret etiam testis et id, quod eadem domina Maria Keviczky die praesenti lecto affixa jaceret in morboque difficili constituta existent, ita ut consors testis eadem hodie suis manibus ad os ejusdem infirmae cibum imponere necessitata sit, eo ex respectu, quod nec pedes nec manus suas ob summam infirmitatem vertere possit ad aliquam partem.

5tus testis providus Joannes Bakán nobilis Georgii Bubla de Abrahamfalva servitor annorum circiter 18, sub juramento examinatus, fassus est. Nihil aliud praeter id, quod scopae in loco per testem primum declarato, terrae infixae fuerint, easdemque testis etiam oculate vidit.

6tus testis nobilis Barbara Miklyan nobilis Georgii Hruska, aliter Paratzka conthoralis annorum circiter 42. Stricto sub juramento examinata, fassa est. Testis casualiter vidit scopas in loco per testem primum denotato terrae infixas audivitque ex ore ejusdem dominae Mariae Keviczky die 9. Julii sibi ab eo tempore quo praecitata Sophia Zaborszky similis scopas infixit pedes dolere et intumescere. Scit etiam testis hoc quoque quod ante praescriptum diem 8. Julii domina Maria Keviczky sana fuerit, verum ab eodem die ad usque tempus praesens miserandum in modum lecto affixa jaceret, imo pedes ac manus suas reliquaque sua membra vorsus nullorsum vertere et extendere possit, hominesque alii eandem manibus suis alere et suscitare debeant. Actus anno, mense, die et loco quibus supra.

Nicolaus Pronay vicecomes comitatus praettacti Thurocziensis manu propria.

Andreas Markoviczky judlium comitatus ejusdem manu propria.

Samuel Bodo jurassor comitatus ejusdem, manu propria.

Adamus Eördög jurassor comitatus ejusdem manu propria.

[Az irat első sorát leíró kéztől:] Nos, Nicolaus Pronay de eadem et in Blatnicza vicecomes, judlium et jurassor sedriae comitatus Thurocziensis memoriae commendamus tenore, quod cum nos in anno Domini 1699. feria vero sexta proxima ante Dominicam tertiam Adventus ejusdem recentis[?] illo[?] transacto praeterita in oppido Szent Marthony, termino videlicet et loco celebrationis sedriae nostrae solito, pro faciendo moderatius causantium judiciis summa in frequentia convenissimus in eademque sedria nostra una cum egregiis et nobilibus Andreae Markoviczky judlium et Adamo Eördeőgh jurassore immo pro tribunali consedissemus, causasque partium coram nobis causando justo juris

tramite et aqua [– – –] discussissemus, ponderassemusque: ex tunc idem judlium et jurassor nostri, de medio nostri, nobis personaliter exurgendo. In praesentiam sub juramento suo in generali regni decreto contento retulerunt, et in scripto exhibuerunt nobis seriem infrascripta citationis eorundem penes deliberationem nostram infranotatam erga nobilem dominam Sophiam Zaborszky, nobilis olim Joannis senioris Bubla de Abrahamfalva relictam viduam ad instatiam magistratus istius comitatus inventione actorum praestigiorum et incantationum in inquisitione relatum expressatorum peracta et celebrata, in simplici papyro conscripta hoc verborum sub tenore.

Unde nos ad legitimam et consuetam procuratoris dictae incattae petitionem desiderata praenotatae actionis et supranotatae connexorum paria praesentibus litteris nostris testimonialibus inserta jurati ejusdem futura pro cautela necessaria sub usuali et authentico comitatus istius nostri sigillo memoria incatta extradanda duximus communi justicias praxique et consuetudine istius comitatus nostri suadentibus.

Datum in oppido Sz. Marthony loco sedriae et generalis congregationis nostrae solito, feria quinta proxima ante Dominicam Invocavit, anno Domini 1700.

[Más kéztől, az irat külzetén:]

Anno 1699. die 4. Augusti. Sub termino grationis[?] in oppido Sz. Marthon, solito loco celebrata praesens inquisitio suo modo per introductos dominos procedentes judices est relata[?].

Cujus intuitu nobilis Sophia Zaborszky quatenus infirmitur celebrandam sedriam et grationem[?] suo debito modo et ordine citanda decernitur.

[Az előbbi kéztől:] inclyto magistratui

No. 23.

50.

1709. július 27., Szklabinya, Nagyrákó

TURÓC VÁRMEGYE PERE EGY KURUZSLÁSSAL, SZEMFÉNYVESZTÉSSEL, VIASZÖNTÉSSEL VÁDOLT TRENCSÉNI ASSZONY ELLEN

AZ IRAT: A: BTÁL Turóc vm. lt. Büntető perek, Inv. N. 2154. N. 1/1709. Dob. 871.

Anno 1709. die 27. Julii.

De eo Utrum?

1. Wielly, billy pritomni a widelly Swedek, kdy Roku tohoto bežicziho 1709 dnuw a časuw nedawno pominulich, Wedomkina kera skrze Slawny Magistrat Widieka Turšanskeho na Zamok Sklabinsky dana a do wezeny položena gakowim Spusobem Kunšst sewg wedomosti a žarodeystwa wikonawala?

2. Wiely, kdo šua a gakowim Spusobem, geg Kunšštu potrebowal, Patrocinowal a gu priziwal?

1mus testis nobilis Andreas Simkovicz de Nagy Rakó annorum circiter 50 citatus adjuratus et examenatus fassus est. Ad 1mum. Swedek wedetj nemuže (Ponewadž sam nepotrebowal) gakowim Spusobem kunšst Swug wikonawala. Ad 2dum. Wiznawa že w Rakowe Pan Jannoš Buocz geg Kunšštu potrebowal, z geg rečy, neb mluwila že pod Kuolnou w zemy zakopane Penize od predkou ma. Daley i to wyznawa že Pan Lehoczky Marton gey Kunšštu a čarodegstwa užiwal.

2dus testis nobilis Joannes Buocz de eadem Rako post praestitum juramentum examinatus retulit. Ad 1mum: že ta Wedomkina w Dome Swetkowem bila a tam Wosk Preliewala, a potom zneho powedala, že pod kuolnou penize magu, a od ginich Lidj že gim ge prieššKodok Statku urobeny. Po liaty Wosku že modleny wikonawala. Daley wiznawa, že w Swedkowem Dome Wozarcze Dorw zde w Ratkowe mešškagjczeg Wosk Preliewala, a od Swedka že do Domu Feja Melicherowho gu wihledawaly, kde y chodila.

3tius testis honesta foemina Anna Hinko annorum circiter 50 agilis Georgii Hicko in Lehotka residentis conthoralis, sub solito juramento examenata fassa est. o tom dobre wie, že w Dome Pana Lehoczky Martonowem ta Wedomkina za Pat Tidnou bila, a we Dwore pod Hrušškou w noczy z Durom Lukač Hoffierom Pana Lehoczky Gyorgyowim a čeladou Pana Martonovou Kopala, gako y očite widela, kdi gedenkrat w noczy krik wznikol w Dome Martonowem, ta yššedšše kdi gu gakobi Zli Duch lomcuwal a Pretahowal, tak že gu čtiria Paholczy zdršeti nemohly, ale gim zruku pod Postel, a Pry Stole, haczal, ona Pak že mluwila, že geg to preto čertj nedagu Pokoy, Ponewadč gim bili odručeni tie Penize, ktere gim ona odgala. Daley y to wiznawa že y Sama Swedkowa dala Wosk Preliewat, čy sau geg Sinowia žiwy, a šsaty skapane či sa gegy nagdu.

4tus testis agilis Georgius Hieko annorum circiter 50 in eadem Kis Rakó degens, juramentaliter examenatus fassus est: že zuplne za Pat Tidnou bila w Dome Pana Lehoczky Martonowem, a kopaty dala negprwe w tom Dome Pod Hrušškou kde Pan Marton biwa, zatim y w druhom Dome na Danielouskom za chliewy, zatim pak Swedka Lehoczky Gáspár do gich Domu invitugjcze, kdy ta priššla widel na horney Swetliczy na Stole prikritu nadobu, odkud Polsky šštwrtak a Holouniczkj Mariašš winawšše, dawala swedkowj opačuwat kolko magu Rokou, napominagjcze Swedka aby wedel večir geg oznamitj, kddi Pak večer geg oznamowal, weriti nechtela že tak malo rokou maly. Zatim zase zwaly Swedka penize delity, kdežto yššedšše, widel gj, na Nohih kolenieh, ššaty hore sobe zdwihšše, od dwery ku Stolu modlicze se chodila, a potomne Ztich Penezi Swedkowj do uzlikou dwuh k rukam dala, abj do času Pry sobe držel a Potom aby na Kostoly S.W. Marsky a Walčiansky dal, kere zas od neho naspat wzala. Olomczowany a zleho Ducha Snu hadzany per omnia sicut in ordine testis 3. wiznawa.

5tus testis providus Georgius Lukač annorum circiter 50 inquilinus domini Georgii Lehoczky in eadem degens, stricto sub juramento examenatus retulit, že na žadost Lehoczky Gáspara chodil w noczy do gih Domu, a we dwore pod Hrušškou Spolu z ginimy dwoma Paholky Pana Martinowimy kopal kde gim ta wwedomkina ukazala, wikopawšše pak yamu po koleno, od yami gih odehnala, a sama wzawšše na sebe Plachtu a Prikriwšše se snou nad yamou, že čitala wolačuo, potomne do yami klakla, šštrk robila, a nabrawšše do Pripaže wolačuo z yami, do komorky w Pitwore suceg weššla, Po maley chwily skrikla na retu, že gu čerty dawa aby gim Penize nawratila, gako y očite widel že bila Pod Postel hodena, a ze zeme Skrze Swedka na Postel gest wizdwižena. Y Pokrwewanu widel, Prawicze, že gu čerty offlinkowaly.

6tus testis honesta foemina Catharina Yelenik annorum circiter 60 egregii Martini Lehoczki conthoralis, post praestitum juramentum recognovit, že kdi wjih Dome bila a usilowala Penize nagjty, Po Prwneg Probe hledany (kdežto toliko w dome gich kongowi bila ukradla, a do yamy teg kteru Paholczy kopaly wložila) winala z gednim hrnčekom, a Swedkowu k sobe wolagicze, ššatku ku zadala mluwicze že ge welmi rada, že gu Pan Buh Požehnal, z kterimi dnuka do domoweg komori wššedšše, ge skowala, Potom k večeru w ten den, ano y zatim mnoho krat, newiperawitedlnim Spusobem Duch Zly gu metal, a natahowal. Ktomu že gedneho času w noczj Prednednom do Studni we dwore wskočila, chtegjcze se tam zatopity, než zwedewšše Paholczi wen gu Winaly. Ona pak mluwila, ze Pre gich Penize to wššeczko znaššety musj. Momo tohoto kunšštu, ruk skladany, na holich kolenach modleny a chodeny; ginššieho newidela.

7mus testis nobilis Martinus Lehoczky annorum circiter 75 adjuratus fassus est: per omnia directe, uti testis praecedens in ordine sextus.

51.

1716. január 30.–1718. június 11., Lászlófalva, Turócszentmárton

TURÓC VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT IDŐSEBB MARKOVICS ANDRÁSNÉ JEZERNICZKY ÉVA ELLEN

I.

1716. január 30., Turócszentmárton

PERFELVÉTEL

AZ IRAT: A: BTÁL Turóc vm. lt. Büntető perek, Inv. N. 2163. N. 6/1718. Dob. 872.

Reassumpta causa inclyti magistratus comitatus Thurocziensis, uti actoris contra et adversus nobilem Evam Jezerniczky, conthoralem egregii domini Andreae Markoviczky senioris, veluti incattam occasione veneficae magiae per eandem incattam temerario ausu attentatae, alioquin in levata in sedria praedicti hujus inclyti comitatus adhuc in anno Domini 1716. die 30. mensis Januarii in oppido Szent Márthon, veluti loco solito celebrata contra eandem incattam proposita, limpidius denotatae.

Et pro praedicto domino actore idem fiscalis, qui antecedenter cum iisdemque facultatibus et cautelis, habita reflexione ad praedictam levatam, ibidemque declaratas regni leges, sed et fassiones contra eandem incattam institutas, non secus et deliberationem inclytae sedis octava mensis Aprilis in hocce currenti anno 1718. contra eandem latam, cupit eandem deliberationem, veluti non ob solam contumatiam, sed et ex sufficienti proba latam ulterius etiam per inclytam sedem confirmari, ac etiam eidem incattae pronuntiari, hoc ipsum efflagitantibus aliis etiam causis et circumstantiis aggravantibus, quod videlicet eadem incatta in anno 1705. circa festum, imo uti ex testium fassionibus appararet, ipso festo sanctorum Philippi et Jacobi apostolorum certo veneno egregium condam Joannem filium condam Matthiae Velics inficere nihil exhorruisset, in tantum, ut mox in instanti, adhuc eotum in domo domini mariti ejusdem incattae in possessione Markócz et comitatu hocce Thurocziensi habita praedictus Joannes Velics constitutus delirare inchoasset, nec ad pristinam sanitatem post multa etiam medicamenta reduci potuisset, sed taliter insanum et mente captum cum dispendio fors salutis ejusdem e hac vita decedere eundem oportuisset. In cujus rei majorem veritatem producit inquisitionem contra eandem incattam medio duorum dominorum judlium et totidem jurassorum exactam, cupitque insuper toties repetitam incattam personaliter adduci.

Incatta personaliter adstans, praevia erga inclytum magistratum humili reverentia et honore ad contra se praeerectam inclyti magistratus actionem demisse reponeret. Quantum tangeret contumatiam [– –][1] a facie juris tempore et loco in actione domini actoris specificatis su[– –]sentationis causam ejusdem extitisse nimiam exundationem aquarum,

quae inclyto quoque magistratui bene nota haberetur. Proinde nec pro praetenso quopiam contemptu absentia sui judicari potest. Respectu vero productae [– –]bus a parte inclyti magistratus inquisitionis diceret: fassionem [– –]natarum et exequi curatarum duarum personarum ad condemnationem ejusdem incattae minus esse sufficientem ex rationibus sequentibus. Primo, quod sagis, seu artis magicae peritis eadem innata esset consuetudo, ut ex odiis et instinctu diaboli omnes honestas matronas secum (quamvis injuste) comburi, aut pro cujusvis delicti qualitate cum infligendo supplicio puniendas ex ratione desperationis quoque salutis suae niterentur. Unde tales de dictamine etiam positivae legis, qua insanes vel etiam praesumptuosi criminis socii memores exceptione testes esse praesupponerentur, nihilque ad plenam probam inclyto magistratui afferre possent. Secundo: praememoratae testes jure convictae existentes, qua infames, nutu tituli 30. partis 2. quaestionis 3. capitis 6. Kithonics ab attestatione arcendae essent, nullumque fundamentum plenae probae inclyto magistratui afferre quirent. Tertio: virtute quaestionum 7. et 8. capitis 6. Kithonics, inclyto magistratui plenariam informationem inferrendo hoc in casu judicio praescriberent, in ordine, ubi de levi suspicione cujuspiam personae oritur suspicio, qualis vero per eandem patrata esset, qua vero similis opinio, seu praesumptio levis ex propriis illius signis antecedentibus concomitantibus vel autem consequentibus conjicienda de incatta esset, quae conjectura tali modalitate nunquam contra eandem incattam comprobare potest, ideo absolutionem potius, quam praeviam condemnationem seu probam mereri. Quarto: accederet et id, quod sensu articuli 7. 1715. accusator seu delator testis esse non posset, ra[– –] quia praesumitur de eodem quod vel odio vel ira erga eandem succensus sinistre contra eandem fateatur, quod ipsum de praescriptis quoque vi[– –]onis sentiendum venit et quidem ex eo, quod adstans incatta delictum per easdem commissum revelaverit, taliterque non exiguam indignationem sibi apud easdem accumulaverit. Quinto: articulus quoque sexagesimus praxis criminalis de judiciis ad torturam tendentibus differens pariter lucem inferendo judicio inclyto magistratui praeberet, ubi sex in ordine fundamentales culpabilitatis ejusmodi personae expressarentur rationes; ad quarum debitam ruminationem ac cum producenda collaterali pro parte incattae celebrata fiendam combinationem humillime inclytum magistratum invitaret. Ex quibus manifeste apparebit incattam ex fundamento etiam [– –] enodationem praesentes conferre[?] ac ulteriorem boni nominis sui tuitionem exactorum testimoniarum tenore nunquam magicam quampiam artem exercere solitam fuisse, tanto minus per eandem cuipiam vel minimum damnum illatum fuisse, vel minare de similis inferendo instituisse, aut specialem familiaritatem in similibus magicis cum aliquo habuisse, vel vero suspectis horis alibi quidpiam patrasse. Testes etenim in praeallegata collaterali contenti et jam judicialiter quoque examinati (quam pro producta hic loci etiam habent) qua vicini proximi et commetanei suspitionem hanc vulgi funditus tollerent, pro sufficientibusque reputandi venirent, nemini siquidem melius de compositione vitae cujusvis vicinae personae ibi loci commoranti, quam vicinis et commetaneis, dominoque et marito suo, qui corporale similiter praestare paratus esset juramentum, constare potest. Porro non parum juvaret eandem incattam ratio quoque illa, quod si adstans incatta consciam praetensivi maleficii semet agnoscisset (uti ex persuasionibus testium in producta collaterali appareret), procul dubio modalitatem, conservandae ulterius vitae suae praevideret, veluti etiam praevidere potuit, fugaque

sibi consulere. Sed quia conscientia mens recti innocentiae suae fixa poenam non exhorresceret, proinde ultronec quoque volens honestae famae et vitae intemeretae prospicere, ecce humillime tam carceris squalorem, quam et obedientiam erga inclytum magistratum suum tollerare et declarare non exhorruit. Quantum vero a parte domini actoris allegatum veneficium tangeret, tale quoque per se patratum simpliciter negaret et quidem ex ratione ea, quod tempore et loco praellegatis nedum hoc ipsum effectui deducere intendisset, verum etiam ne praesens quidem attunc fuisset. Super quo tam suum, quam, et domini mariti sui juramentum offeret, imo et testem unum in fulcimentum negativae suae statueret, qui fateretur defunctum quondam Joannem Velics priusquam in aedibus (uti a parte domini actoris asseretur) incattae fuisset, eundem jam [– –]entis alienatione laborasse. Denique coeteri quoque a parte domini actoris testes statuti cum majori ex parte non nisi audita faterentur, eorundem fassionem in condemnationem incattae nihil solide afferre posse, quin potius de dictamine praecitati tituli rejicienda veniret. Nullo itaque oculato teste praeexistente merito absolutionem sui efflagitaret, ac in casu nefors (quod non speraret adinveniendae cujuspiam levis suspicionis) humili cum subiectione eadem incatta inclyti magistratus misericordiae et gratiae semet devovendo praestolaretur tali etiam in casu erga se declarandam benignitatem et gratiam, respiciendo etiam proles quoque suas honeste et modeste vitam suam ducentes, quibus ex simili casu accidentali novi exiguum boni nominis derogamen subsequeretur.

Pro domino actore super longis incattae allegationibus protestaretur, diceretque: prius latam inclyti comitatus non tantum stare verum ultro nec etiam confirmandam venire deliberationem, siquidem eadem non ex simplici contumacia, verum ex sufficienti proba, prouti ex eorum factis allegationibus et petitis procuratoris domini actoris limpidius pateret. Porro, licet excusationes per incattam in medium allatae non essent solidae, nihilominus ne easdem silentio praeterire videatur. Ad primam praetensam ejusdem rationem diceret : [– –] domina sua personarum ita conscientiose et in continuis orationibus ex hac vita migrasse pro ibidem adstantibus dominis judicibus optime constaret, ut eadem nota nequaquam eisdem objici quiret, quod ex quodam praeconceptu malitia contra modernam incattae actionalem magiam confessa fuissent. Hinc ergo cessat praetensa ratio ejusdem incattae, verum fassio earundem pro sufficienti proba acceptanda venit. Secunda pariter praetensa ejusdem incattae ratio nullius esset vigoris, cum similium personarum, et quidem usque ad ultimum habitum in sua fassione perseverantium semper coram magistratibus stetissent et stare deberent, hoc ipsum consolidante a parte incattae citata quaestione 8. capitis 6. et quidem in 4., 5. et 7. Quo praeexistente ad terciam praetensam rationem, ulterius responsum non esset necessarium, siquidem contra eandem incattam potius deserviret, et non pro parte ipsius. Ad haec praetensa quarta ratio ex articulo 7. 1715. deprompta, de alio casu, nempe laesae majestatis crimine sonaret. Qua nihilominus certa verba ex eodem articulo eadem incatta pro se pertrahere vellet, nempe inchoando: Praeterea an accusator seu delator etc.; id ipsum judicii arbitrio relinquitur. Ac proinde idem articulus pro parte domini actoris, non vero incattae deserviret. Articulus demum 60. praxis criminalis manifeste de [– –]cinerandis sagis innueret; cum ergo eadem incatta eundem articulum citari fecit, juxta eandem poenam quoque subire tenetur. Producta per incattam testimonia quoniam cum procuratore domini actoris communicata non fuissent,

submitteret eorum ruminationem inclyto magistratui, ejusdem spei existens, neminem testium ibidem ita directe fateri, quod eadem incatta nullam magiam exercuisse sciat, siquidem ex fassione morte authenticata executarum duarum personarum, sed et a parte domini actoris statuti testes longe aliud testarentur. Hinc juramentum quoque mariti ejusdem incattae, veluti ex favore erga conjugem suam oblatum lege regni id ipsum vetante acceptari non potest. Eadem ratio quoque nihil valeret, quod eadem incatta modalitatem conservandae vitae suae quaesivisset, si se nocentem agnovisset, aut fuga sibi consuluisset, cum omnino fuga sibi consulere, Galgócziumque semet transferre, imo tertio abhinc anno jam profugisse quoque eandem notum esset. Quantum vero negativam respectu veneficae infectionis Joannis condam Velics concerneret, superinde sufficientia testimonia cum producta essent, pluribus inclyti magistratus aures onerare nollet, relegando inclytum magistratum ad earundem accuratam perpensionem. Hoc quoque nequaquam [– –] potest, ut defunctus condam Joannes Velics antecedenter mentis alienatione laborasset, cum pateret ex testium fassionibus, eundem sanum domini mariti incattae domum intrasse, et non nisi ibi ipsa eadem hora et momento ita infectum fuisse, ut cum eodem morbo mori quoque eundem oportuisset. His igitur taliter existentibus, petit ut supra.

Incatta demisse proribus suis allegatis rationibus subjungeret, latam per prius inclyti magistratus convictionalem deliberationem, vigore suo destitui debere, tum ex eo, quod a parte sui attunc quidquam contrarii dictum aut remonstratum fuisset, verum non nisi ad instantiam fisci domini actoris ex fundamento allegatae contumaciae plura fuisset. Jam autem cum de praesen[tibus] statutorum testium fassionibus non parvo[?] enervaretur, eandem incattam a[– –] praetensive patrati criminis absolutam redderent quaestiones quoque 7. et 8. capitis 6. Kithonics, inclytum magistratum luculentissime illuminarent. Ad quarum debitam [– –]num et examen inclytum magistratum invitando firmissime speraret a poena per dominum fiscalem petita minutionem redditam iri. Quapropter siquidem 8. signanter in paragrapho sub numero 2. tenor summopere eandem incattam [– –]aret, ubi con[– –] per ream factam in tormentis, nullis vel non legitimis judiciis praecedentibus, prouti hoc in casu etiam nulla judicia praeextitissent tanto minus concomitarentur, aut secuta fuissent, non valere et reddi nullo etiamsi millies fuerit ratificata, ex hujuscemodi tamen ratificatione condemnationem sequi nullo modo posse. Quare submittendo semet benigno inclyti magistratus judicio et gratiae experfatentatae, uti in praemissis. Testimonia siquidem ad condemnandum quempiam capitaliter luce meridiana clariora esse deberent, [– –] igitur esset nocentem absolvere quasi innocentem condemnare.

Deliberatum est.

Ex torturali fassione adhuc in anno 1714. die 4. Maii executionis subjectarum Catherinae olim Paloviecz providi Michaelis Huzva ac alterius aeque Catharinae Nicolai Hodza conthoralium appareret ipsas jam moribundas constanti sermone accusatione in ingreminasse ac ante ipsum vinculum mortis solenni asseveratione testatum reddidisse in formalibus, signanter autem ipsam Hožvaianam nic sem nezakopala do Domu žadneho, než kdy my bola ššata Skapala, Markowiczka radila žabu Piect, keru y Piekla: Markowiczka wššecko to czarodeystwo Pozwawšše Mlinarku Hodžowu ksobe, zrichtowala w Dome

Swogem, a z geg raddy Wššecko Poššlo, čuo se dialo[?] z tou žabou, y Mlinarku y mna zwiedla; Hodžaianam vero in ipso loco supplicii omnia terminavit [– – –] quod supramemorata captiva (quod nec ipsa ex toto coram dominis judlium ad id exmissis pernegasset) immo vero consilium per se eatenus datum fuisse recognovisset. Et quia intervente quaestione 27. capitis 9. Kithonicsiani, idque sub nota[?] consensus consilii quando quis nimirum delictum consilio suo adjuravit tam [– – –] puniretur consulens, quam consultor et tum omnino uterque poena aequali puniri deberet. Habita proinde reflexione tam ad praecitatam torturalem fassionem, tam vero ad leges per dominum fiscalem allegatas dicta captiva incatta erga praeviam ad nullam[?] quaevis complicitates torturam capite plectenda decerneretur.

Actum in Szent Marthon sub termino generalis incliti comitatus Thurociensis congregationis in oppido Szent Márton loco solito celebratae die 11. Junii, anno domini 1718.

II.

1718. május 30. [és június 11.], Lászlófalva

TANÚVALLATÁS

AZ IRAT: A: BTÁL Turóc vm. lt. Büntető perek, Inv. N. 2163. N. 6/1718. Dob. 872.

Anno 1718. die 30. mensis Maii. Penes commissionem perillustris ac generosi domini Stephani Beniczky inclyti comitatus hujus Thurocziensis vice comitis ac ad instantiam egregii domini Adami Eördögh qua fiscalis comitatus ejus, nos infrascripti duo judlium et totidem jurassores ejusdem comitatus comparuimus in possessione Laszlofalva consequenterque domo egregii Georgii Velics Jamrikovich ubi pro parte inclyti magistratus in exauthenticatione testimoniorum pro deutri puncta ab infra declarata processimus subsequentibus.

De eo Utrum?

1. Wiely Swedek, widelly aneb sliššally že geššte roku pane 1705 okolo Swatku, Swatych Filippa a Jakuba, Pany Eva Jezernjcsky Markowiczky Andrašše staršiho Manželka, nemagice žadney Prace s Panom nekdj velics Jankom Pren Posielala aby Priššel do Markowjcz, a kdy na prwom raze ta gjti nechtel, y druhykrat Prenho Posielala?

2. Wiely Swedek, widelly, aneb sliššelly, že gako Predoznamena Pany Markowjczka Pre tohože Pana Velics Janosa poslala, on na žadost geyi y šsjel do Markowjcs a zdrawy se ustanowil do geg domu?

3. Wiely Swedek, widelly aneb sliššally, že tenže Pan Velics Janos w dobrom zdrawy do domu Pany Markowyczkey Priydauce, gakonahle mu gyste šspanielske mušsky anebo y gjnu otrawu dala wipit hnedky w tu chwilu, geššte tam w gey dome se roznemohol, a šaty zo seba zhadzal a z geg domu wibehnuwšše w spodjch tolika Sarach po Poly behal,

natolko že y zrozumu wiššel, a od toho času k Prwnegššjmu zdrawy a Pamety nepriššiel, takže y w tom skonaty musel?

1. testis egregius Stephanus Eördög junior, solito sub juramento examinatus fassus est. Ad 1., 2. et 3. audita, a sprawedliwe wiznawa že od toho času dobrey pamety nemel, ano y w tom skonal.

[2]1718. die 11. Junii authenticata confirmavit praesentem fassionem per omnia.

2. testis providus Samuel Huswa annorum circiter 60, egregii Michaelis Jezerniczky subinquilinus in possessione Jezernyce degens, juramentaliter examenatus fassus est. Ad 1., 2. Nihil. Ad 3. biwšše Prawe w ten čas w Szlarkowjczach w dome Panou Velicsou kdežto nebošštička Marecka krczmu dawala na Piwo, widel vejte Prigducjho in Deutro specificowaneho Velics Janka z Panom Markowjczky Andrašom staršším a z nekdy Draškowsky Gaborom, z domu tohože Markowyczkeho teš tatam Spolu z nim Prigdaucjch, kterj Velics Janko hnedky gakoby Pamety sweg Pozbawenj bjl, a swe Telo a Pudenda w ruku nosice tegže gjsteg krczmarce Mareszte howorilj Marečka odrob my, odrob na ktere Slowa ona odpowedela, čima strela do teba, ga som ty nenj Pričjna, wššak sy tu nepil; takže y Swedek magice politowanjtohože Velics janka dobrimy rečmy na Prawowal: Pan Janko Prosim radšše chodteže domou wi ste mladenecz a statečnj člowek, neukazugte take wecy, takže ho wiprawily spolu z drdom z Markowjcz do Pola, a yššiel domou a odtoho času nemal dobrey Pamety acy skonal.

[3]Authenticatus confirmat.

3. testis nobilis domina Dorothea Uhrik egregii condam relicta vidua Joannis Markovyczky, annorum circiter 70, juramento adstricta examenata fassa est. Ad 1. wje dobre o tom že Posielaly z domu Pany Markowjczkey Pre tohože Pana Velics janka, ale njewie kdo a prečuo. Ad 2. directe. Ad 3. sliššela zust nekdy Eršiky Velics Po nekdy Drašškowsky Adamom pozustaley wdowj ktera bola na ten čas w dome Pany Markowiczkey, a zatim rosprawala Swedkoweg timito Slowy O Pany Susede, stalo sa naššemu Jankowi u Markowiczkjch, zdrawy Prišiol knjm, winducze wen Pre Swu Potrebu a opet Prigduce Predloženy pohar naššel protj swemu mistu na Stole, ktery y stažowal se prigaty a wipit než Prinaucenj sauce od Spolu zebranjch kterj Swedkowa gmenowaty nemuže že ge geho Pohar, y muselho wipit, gak nahle wipilhnedky nedobre se cityl. šaty na sebe že trhaty počal a macaty, mluwice zle som, zle som, takže magjce politowanj taže Eršika Velics prewodila ho pres walowecz z kereho (salva venia) ošsypane gedaly, tak y Pres Sspotka nazdawagjce se že mu ge rezak, a tak odne k domu swemu se nawratil bežše medzy žita a rozumu od toho času Pozbaweny bol, ačy w tom umrel.

[4]Authenticata in praesens fassio perseveravit.

4. testis providus Joannes Kuzba, egregii domini Sigismundi Raksány inquilinus in Jezernicze degens, juramentaliter examenatus, fassus est. Ad 1. et 2. nihil. Ad 3. audita.

[5]Authenticatus confirmavit.

5. testis providus Michael Bala, suprascripti domini Sigismundi Raksany inquilinus in Jezernicze degens, solito sub juramento examenatus, fassus est. Ad 1. et 2. nihil. Ad 3. audita. Authenticata confirmat et addit, že od Jezerniczki Sigmonda sliššala že Markovicku danku hodila zaslu zila [– – –].

6. testis providus Georgius Krupecz alias Pasztorok ejusdem domini Sigismundi Raksany in possessione Jezernice degens inquilinus juramentaliter examenatus fassus est. Ad 1. et 2. nihil. Ad 3. Audita totižto že horepsany Velics Janko W Pany Markowiczkey dome bol w čase in Deutro doloženj, tatam zdrayj Priššel, ale odtud hnedky Pamety Pozbawenj sauce domu ššjel, ano y w tom skonal.

[6]Authenticatus confirmavit.

7. testis providus Michael Kubik dominorum Joannis et Georgii Velics in possessione Markovicz degens inquilinus juramentaliter examenatus fassus est. Ad 1. et 2. nihil. Ad 3. Swedek nemawšše na ten čas sweho obidlenj w Markowiczach ginšše wedety nemuže, krome že y w ten čas y znamim wždy to slichal že giž mnohokrat gmenowany Velics Janko zdrawy Priššel do domu Pany Markowiczkeg odne pak Pamety Pozbaweny odišširl takže y zemrel.

[7]Absens occasione authenticationis caeterorum testium.

8. testis providus Joannes Achimszky egregii Adami junioris Eördög in possessione Laczlofalva degens, subinquilinus, solito sub juramento examenatus fassus est. Ad 1. nihil. Ad 2. že zdrawy do Markowjcz šširl. Ad 3. Audita, addito že mu Marečka w Markowjczach súca krczmarka kazala na metlu stat mluwjce knemu, anj ty czert nebude, ktereho Swedek Velics Janka zrozumu Pozbaweneho y po gjnich Chotarech medzj zbožjm hledawal.

[8]Itidem absens occasione caeterorum authenticationis.

9. testis egregius Michael Eördög annorum circiter 58, solito sub juramento examenatus fassus est. Ad 1. directe audita, addito eo, co že nechtek giti in Deutro specificowany Velics Janko než geho pany Matka mu to Powedala, wet ti chod wšak widišš čou ty Powje. Ad 2. bezpochiby že y zrawj se ta ustanowil, any o žádney geho nemocy Powjedat nemuže. Ad 3. O tom newje čuo by mu bola dala wipit, než od toho času gako ta do Markowicz chodil, Pamety swoge Pozbaweny bjl nesluššne wecy wykazawal, tak y do šškoly poznowu chodity Počal.

[9]Absens.

10. testis egregius Joannes Velics alias Uhromiech annorum circiter 50, juramentaliter examenatus fassus est. Ad 1., 2. et 3. audita.

[10]Itidem absens.

11. testis honesta foemina Katharina Kaska providi Michaelis Kalamen conthoralis adjurata examenata fassa est. Ad 1. nihil. Ad 2. et 3. audita directe.

[11]Similiter absens.

12. testis honesta foemina Susanna Kubik providi Joannis Kubik conthoralis juramentaliter examenata fassa est ad deutri puncta, biwšše na ten čas Hoffjerkina Pana Velics Mátyása wie dobre že Zdrawy do Markowjcz bol yššjol, odtud wšak nezdrawy a bez Pamety se nawratil.

[12]Etiam absens.

13. testis nobilis domina Haelena Batisz egregii domini Joannis Velics senioris alias Jamrebowyech conthoralis adjurata examenata fassa est ad deutri puncta zust sameho tohože Janka slichawala že Pany Markoviczka Posielala Prenho a zdrawy w gey dom Prišširl kteremu že woliake mušškу dala wipity, a odtud gak nahle se nawratil Swoge Pamety Pozbawenj biwšše niekolijk krate y opakowal Pred Swedkowou takoweto rečy

na kteru Pany Markowiczku po wipitem napogj, kdy citil nedužiwost tu Pri sobe wolal odeob my odrob, cuo sy my urobila kteremu že metlu pod Nohy hodila, a kazala mu na ny stat, takže y Polechčeny gakobj maličke citil, nie meneg y gjnu Prileżitosty, kdy Pany Swedkowey do domu, a dany mu byl Trunek zadnym spusobem Prigimaty gimaty nechtel, obawagjce se že opet takowimy Mušškamy na Poyeny bude.

[13]Pariformiter non praesens.

Ladislaus Raksány judlium praelibati comitatus Thurociensis m. p.

Joannes Koncsek judlium comitatus Thurociensis m. p.

Joannes Keviczky ejusdem comitatus Thurociensis jurassor m. p.

Petrus Koncsek comitatus ejusdem jurassor m. p.

Anno 1718. die 11. Junii authentice examenata nobilis domina Eva Keviczky egregii Georgii Pranowycz conthoralis fassa est. Swedkowa sjc newidela než slichala y zobecneho chjrua gmenowite od sweho nebošštjčka Pana Koncsok Dawida y od Sestry neboheho[14] tohože sweho Pana Ilony Končok že Markoviczka bola Porobjla Velics Janoššowy. De coetero nihil.

Providus item Mathias Hajmanszky subditus generosae dominae Susannae Kis Faludi juramentaliter examenatus fassus est. Swedek gednucz pred rokom neb dwoma šsjel z gistima ludmy z Priwidze čy od kud z Podolja gdaucjma do Jarmoku Swato Martjnskeho, kterych Swedek any nezna, anj newje odkud boly to wššak wiznawa, kterak rosprawaly w tom časi teto rečy: Predca nedarmo Markowyczku Podwazagu že ge Striga, my sme tegto nocy tam w gey dome w Markowyczach nocowaly a dobre sme se od Strachu nepomrely, nebo we čtirach kutech yzby tak čuosy chrumkalo a mlasskalo, gako ket kone nagwadššmy Obrok gedja, a ket Switlo nobolo tam niššt widjet.

[Az irat külzetén:] Processus criminalis inclyti magistratus Thurocziensis contra Evam Jezerniczky Markoviczkianam die 11. Junii anno 1718. revisus.

No. 43. Frusta No. 4.

III.

1718. június 3. [és június 11.], Lászlófalva

TANÚVALLATÁS

AZ IRAT: A: BTÁL Turóc vm. lt. Büntető perek, Inv. N. 2163. N. 6/1718. Dob. 872.

Anno 1718. die 3. mensis Junii vigore praesentis in eadem titulati domini comitentis comitatus hujus Thurochiensis commissionis ad instantiam egregii domini Andreae Markoviczky qua instanti nos Franciscus Vachot judex appellationis, Michael Fonai et Joannes Kitcsek duo judlium, Petrus Ivanka et Joannes Keviczky ac Adamus Jezerniczky tres jurati assessores memorati comitatus comparuimus primum in posessione Kevicz domo nobilis dominae Susanae Koncsek egregii condam Nicolai Keviczky relictae viduae, ex post vero in possessione Jezernicza et signanter domo solito residentiae egregii domini Sigismundi Jezerniczky in antelatis possessionibus et comitatu existente et habita ibidemque qua juxta subinserta et nobis per antelatum dominum instantem exhibita deutrorum puncta peregimus inquisitionem modo et ordine sequentibus.

De eo Utrum

1. Wyely a nebo Pamatali Swedek żeby Pany Ewa Jezerniczky Manželka Pana Markowiczky Andrašše Staršše̊ho nikda żadne čarodeystwy any w Swojem dome ani ginde newikonawala, ale bečelownje a krestansky Swuy żiwot gak Pri Pribitku Swem tak też y gjnde kdekolwek ridila a Sprawowala?

2. Wyely a neb Pamataly Swedek żeby Predepsana Pany Eva Jezerniczky żadne obcowanja z Podozrenimi osobami nemela, any Sama w nejakom čarodegstwj Postižena nebila? A kdyżby yakowe čarodeystwo wedela a w nom by sa obracala, techda tye żeny geg donaššalj, yu by napomahalj, ale Pri ney se Contratium da znat, że każdeho nakrmila, tašško mozolne dostala za Penize, a geššte nje lem aby daromnikou krmila, ale y do domou rozdawala, a stim sa do Psoti njesla y Pana Sweho.

3. Wiely y to Swedek że Manželka domini instantis wedela że yu Slawni Magistrat da chitit, a że nechtela ustupit, ale Powedala ne Poydem nebosa w niečom nečugem zlom, mala by gjti do Frayšštuku k djewce swey len Preto ne Pogdem odtud dokud sa tim rečom konjec neodtrhne, kdo ma chce wzjat na dušu nech ma wezme, kdj mi stelom budu wladat ale zduššou nje.

1. testis nobilis Ludovicus Keviczky de et in eadem annorum circiter 60, citatus adjuratus et examinatus fassus est. Ad 1. Wiznawa Swedek że newje o żadnem čarodegnicztwy ktere by neb yakowe Pany Eva Jezerniczky in Deutro doložena wikonawala, ato bud Swem dome neb kde gjnde, To Pak wiznawa że yak za Panenstwy Sweho, kdy zde w Keriezach[?] bywala, tak y Potomnje kdy se za geho Mylost Pana Markowiczky Andrašša widala, Poryadne se rgadila. Ad 2. O obcowany z Podozrenini osobamy a neb y o geg sameg čarodegničtwy żeby Postižena bila yako y o gjnich w tomtože Puncte obsaženich otaskach Swedek any

Podla Predepsaney Evi Jezerniczkey, any naProtiwko ney Powedety nic newge. Adito eo že mela zuctiwosti Pršše každo ročnje Podwe krawičky, a že nikda masla nemawala ale wždicky w gjnich hledaty neb kupowaty musela: odtud zawira Swedek keby bola Striga, že by maslo mawala a uginich bi ne musela hladawat. Ad 3. nihil.

[15]1718. die 11. Junii authenticatus confirmat.

2. testis nobilis Barbara Keviczky egregii condam Martini Paraczka relicta vidua, annorum circiter 60, in praememorata possessione Kevich degens, juramentaliter examenata recognovit. Ad 1. W zeššlem weku Postawena biwšše Swedkowa, a ne chodiec sem a tam po dedinach a čo wiey žadney duwernosty z Pani Ewou Jezerniczky Manželkou Pana Markowitzky Andrašše nemagjce o žadniech zlich skutkach neb čyneny oznamit neumge. Ad 2. Wiznawa Swedkowa že nedawno Pominulima časy od nadepsaneg Evi Jezernicky Sestry Sophiae ktery, ge w Parašštineg za Kardošš Mihalom, sliššala, že by tato že by tato že Sophia Pani Markowiczku na Pominala že Ponewadž take rečy oney ydu že gu Slawny Widjek da chitit, aby radneg ustupila do Frašštaku k dcere sweg, a na tyeto rečy od Powedala taže Pany Markowicka ne Poydem weru, nebo za wničom zlom ne čugem. De reliquo nihil.

[16]Authenticata confirmavit.

3. testis nobilis Sophia Vladar egregii condam Martini Keviczky relicta vidua, annorum circiter 48, in jamfata possessione Kevich commorans, sub solito juramento examenata retulit. Ad 1. uti testis praecedens in ordine secundus. Ad 2. et 3. directe nihil.

[17]Absens.

4. testis nobilis domina Lidmila Stiss egregii condam Stephani Keviczky relicta vidua, annorum circiter 60, in toties numerata Kevich degens, praevio juramento munita fassa est. Ad 1. že Prawe in Deutri doložena Pany Markowiczky Andrašška za mladosty Sweg w Swedkowey za njekolik Rokuw čypky Plesty se učyla wššakže Swedkowa oneg nic zleho (yako Poweda) any za makowe zrno co by w ten čas neb y zatim yako se za Pana Markowiczky Andrašše widala neumge. Ad 2. To oznamuge že anj Sama Swedkowa newje anj od ginich neslichala aby nadepsana Pany Markowiczky Andrašška z Podezrenimi osobamy se obyrala aneb Sama w nyakowem čarodegničtwy Postižena bila. Ad reliqua hujus puncti antea nihil. Ad 3. nihil.

[18]Absens.

5. testis nobilis domina Susana Koncsek egregii condam Nicolai Keviczky relicta vidua, annorum circiter 56, in praefata Kevich residens, deposito juramento examenata recognovit. Ad 1. et 2. nihil. Ad 3. Sliššala Swedkowa zust Sophiae Jezerniczky totiž Sestry Pani Markowiczky, ktera Pred Swedkowou mluwila že nektery Statešny Lide radja aby Pani Markowiczka na Stranu upustila, kčemu že y tato yey Sestra yu na Pominala, než ona že Powedala že weru nepogde, že sa w ničom zlom nečuge, aže mala bola gjty do Ffrajšštaku k swogeg dyewce, ale že uš len preto nepogde dokud sa tym rečom kongec neodtrhne.

[19]Absens.

6. testis nobilis domina Anna Csepcsani, praescripti primi testis conthoralis, annorum circiter 80, post depositum juramentum examinata dixit. Ad 1. et 2. conformiter, uti id testis 1. Ad 3. audita et quidem conformiter, uti testis in ordine 5.

[20]Absens.

7. testis nobilis Sophia Keviczky egregii Michaelis Kardos conthoralis, annorum circiter 50, juramentaliter examenata recognovit. Ad 1. Swedkowa Swestra biwšše Pany Markowiczky Andrašštye nikdy newedela any w tento čas newje aby ona budto w swem dome neb kde gjnde čarodeynictwy wikonawala: toliko to oznamuge že bola Smela a Priwššetečna, ale wšak preto Poradne Swoy žywot nesla, a nikomu nic neušškodila. Ad 2. že Swedkowa any o tom newje any neslichala, žeby z Podezrenymi ženamy obcowany miwala, a any Sama že wnyakom čarodegstwj Postižena nebila daleg oznamuge y to že dosty dobre chudobnim robila. Ad 3. Sama Swedkowa w škole Swato Michalskeg biwšše sliššela žeby in Deutro doloženu Pany Markowiczky Andrašško Slawny Magistral mel dal chitit a Potom nye Swedkowa o teyto wecy Pred Swim Panom domou Priššedšše mluwila, za tim ten že Swedkoweg Pan totiž Kardoš Mihaly, zeyduc se znadepsanou Pany Markowiczky Andrašškou w Moššowcách napominal gu že zle chiry o neg ydu a že gu Slawwny Widjek chce dat chitit, napominagice yu aby radney na Stranu ustupila dokud sa maličko tak wec utiššy. Po teto Pak Slowa a napominany od Powedela, ya weru nepogdem nykam nebo sa w ničom zlom nečugem mala som gjty do Ffragšštaku k Diewce mogeg, ale už nepogdem dokud timto rečom kongec sa neodtrhne kdo ma chce wzat na duššu nech ma wezme. Y zatim že do domu Swedkoweg Prišša a kdy o tegto wecy yako gest hore doložene geg Swedkowa mluwila, erowne horenapsanimi rečmy se Postanwala[?] a mluwila že ne pogde aže sa w ničom zlom nečuge.

[21]Authenticata in praesenti fassione plenum perseveravit.

8. testis nobilis Andreas Jelencsik de et in Paraszkafalva, annorum circiter 40, post depositum juramentum examinatus recognovit. Ad 1. et 2. et 3. nihil.

[22]Absens.

9. testis humanissimus dominus Michael Fontani scholae Sancti Michaelis rector, annorum circiter 47, juramentaliter examinatus recognovit ad deutri puncta toliko to že in Deutro specificowana Pani Markowiczky Andrašška do Swateho Michala často chodiewala magice tam Dceru Swu za Mužom a wšak Swedek nikdi nic oneg zleho tam neslišše, any newje aby zosobami Podozrenima se obirala aneb čarodeynictwo wikonawala. Wiznawa y to Swedek že pred Pany Markowiczky šwagrom Kardoš Mihalom Spomenul že by zle Chiry Počul oney nebo z Slawny widjek ma yu dat chitit čo bez Pochiby Sudy Swedek že ge nadepsany Kardoš Mihaly oznamil, ba za tim Swedek, že se zePatawal tohože Kardoš Mihalya čy gey Powedel a co na to dala od Powed, ktery že Powedel Swedkowy že sa za ny hanbit nebudeme, ano y to že wirozumel Swedek, že mluwjla Markowiczky Andrašška, mala bi sem gjti k Dcere mogey do Frajšštaku, ale ne Pogdem už doktud sa rečam timto konjec ne odtrhne lebo sa w ničom zlom nečugem.

[23]Absens.

Suprascripta die per nos quos supra judices in possessione Jezernice examinati hinc sequentes.

10. testis egregius dominus Stephanus junior Eördögh de et in Laszlofalva, annorum circiter 38, juramentaliter examenatus recognovit. Ad 1. Swedek zretedlneho čarodeystwy žadneho o nadepsaneg Markoviczky Andrašške Powedat nemuže toliko že o takowich wecach od nekterich lidi slichal, a obzwlaššte žeby ona bila dala nekdy Velics Janoššowi

z Laczlawczych ššpanyelske mušśky Popiti a z Pričiyny takowich wypitya obecne mluwily žeby zrozumu Postupowal wiznawagjce Pritom Swedek že tenže nekdy Velics Janoš na Swedka Pana Bratowo totiž Eördögh Janosowo Pozwany biwšše a to Prweg geššte yako chir ziššel, žeby mu bila Markowiczka dala tye španielske mušśky Pity, natom že wesely dalo se znat sneho že mel defect w rozume, a to z teg Pričyni že ten že nekdy Velics Janos mimo swogeg zwikley običage Pred sprwney mel na ten čas na tom wesely Pritomnj na Stolicu Stal a tam neyakowu kazen wikonawal o čom gestliby Potreba bola y ginšśy Statečny lide kteri tam bili Pritomny obšširneyšše mohly by oznamit. Ad 2. et 3. nihil.

[24]1718. die 11. Junii confirmat. Authenticatus.

11. testis honesta foemina Susana Hratz agilis Joannis Simonides in possessione Abrahamfalva residentis conthoralis, annorum circiter 31, solito juramento munita examinata recognovit. Ad 1. Swedkowa o žadnem čarodegnictwy yakowe by Pany Markowiczka swem dome aneb kde gjnde wikonawala neb newikonawala Powedety nemuže, yaktež y osprawany života gegj zleho nič powedet ne umje. Ad 2. et 3. nihil.

[25]Authenticatus[!] confirmat.

12. testis nobilis Sophia Zaborsky, nobilis condam Joannis Bubla relicta vidua in possessione Abrahamfalva degens, annorum circiter 60, adjurata et examinata recognovit. Ad 1. immediate praecedens in ordine 11. Ad 2. et 3. nihil.

13. testis nobilis Maria Keviczky, nobilis Davidis Bubla de et in Abrahamfalva conthoralis, annorum circiter 50, praevie deposito juramento interrogata dixit. Ad 1. gjneho nič toliko to že Swedkowa o neg nic zleho newje a že sa w gedney dedine wichowaly Ad 2. Rowne newje Swedkowa aby se nekdy zjakowimi Podozerenimi osobamy oberala neb towariššila yakoy o tom tež že nic newje aby Postižena byla wnjakom čarodenenyctwe. Ad 3. nihil.

[26]Authenticata confirmat.

14. testis honesta foemina Catharina Baska providi Nicolai Tyalapusz generosae dominae Clarae Huszar Kadarianae aenopolae in possessione Ivankafalva commorantis conthoralis post depositum juramentum examinata retulit. Ad 1. et 2. conformiter, uti testis in ordine 13. Ad 3. nihil.

[27]1718. die 11. Junii authenticata confirmat.

15. testis nobilis Maria Simonovich, egregii condam Andreae Fancsek relicta vidua in possessione Dworah degens, sub juramento examinata revelavit. Ad 1. že newje ožadnem čarodegnictwy zdališ in De utro doložena Pani Markowiczky Andrašśka wikonawala neb newikonawala o tom wššak wje že sa Poryadne rgadila a že nišśt zleho o neg Powedet neumge. Ad 2. et 3. nihil. Authenticata confirmat eo exmisso o tom wssali wje že sa po nadne nadila.

[28] Authenticata confirmat.

16. testis nobilis dominus Paulus Jezerniczky de et in eadem commorans, annorum circiter 47 juramentaliter examinatus dixit. Ad 1. že gineho nišśt newje Powedet toliko že obecne mluwili že stimi ženami čo gjiš Potratili robila wolačo ale Swedek ani otey wecy gisteho nišśt Powedet nemuže, abj njekedy w njakom čarodeystwe sa oberala, a neb zgjnima Podezrenima osobamy mimo tich Potratenich (y to wššak len ze sliššaneho mluwj Swedek) se obirala, ad reliqua nihil.

[29]Authenticata confirmat.

17. [testis] providus Georgius Krupecz generosi domini Sigismundi Raksani inquilinus in praefata Jezernicze commorans, post praemissum juramentum examinatus retulit. Ad 1. že Swedek ani Proty ney zleho, anj Proti neg dobreho nic nemuže Powedet. Ad 2. et 3. nihil.

[30]Authenticatus confirmat.

18. testis providus Samuel Hasva annorum circiter 60, egregii condam domini Gabrielis Jezerniczky relictae viduae subinquilinus in jamfata Jezernice degens sub juramento examinatus retulit. Ad 1. et 2. že Pominulich Rokou Swedek w Markowiczjach biwal, ale nikda newideu aby ona njako čarodeynictwo bud w dome Swem budto kde gjnde wikonawala, ale radney w tom dobru znamost ma že Poryadne yak doma tak y gjnde se rgadila a Sprawuwala, a obzlaššte že Susedczky se ryadila, yako y to nikdy nezmerkuwal aby z Podezrenimi osobamj Porozumenj mawala, ani že by w čarodeystwiy Postiženya bila. Ad 3. nihil.

[31]NB. 1718. die 11. Junii. Authenticatus confirmat.

19. testis honesta foemina Susana Krupecz providi Andreae Gallo molitoris Jezerniczensis conthoralis praestito juramento examinata retulit. Ad 1. že Swedkowa od ney nikdy neslichala any nepowydala aby se zniakowim čarodejstwom obirala. Ad 2. nihil. Ad 3. directe, ut idem sonaret. Authenticata ad 1. addit, že od ginich slichala o Pany Markoviczky než gisteho njc o geg čarowanj. Ad 3. factam fassionem confirmat.

20. testis nobilis Barbara Markoviczky, annorum circiter 45, egregii condam Francisci Machula relicta vidua in eadem Jezernicze degens, adjurata recognovit. Ad 1. et 2. Swedkowa ač Prawe ge Sestra Pana Markowiczky Andraššowy wššak že o neg nic zleho Powedet neumye to wššak wje že Swog žywot wistupne ne wjedla, a že by nikomu čarodeystwim škodíla aneb w nem Postižena bola. Ad 3. directe, uti idem sonaret.

[32]Authenticata confirmat, extra fassionem linea subducta a verbis to wššak wje.

21. testis honesta foemina Catharina Balla providi Andreae Balla conthoralis in toties memorata possessione Jezernik commorans post praestitum juramentum examinata recognovit. Ad 1. et 2. Swedkowa newje aby nyekedy komu čarila, anj že by sa z Podozrenima osobamy zchazala ani aby w čarodeystwim Postižena bila. Ad 3. nihil.

[33]Authenticata confirmavit.

22. testis honesta foemina Catharina Kubik providi Andreae Ferencsik conthoralis egregii Sigismundi Jezerniczky in possessione Jezernicze commorans inquilina, juramentaliter examinata retulit. Ad 1. et 2., uti et 3. nihil, et quidem ex ea ratione, quod praecedentibus annis hic loci emansisset.

[34]Authenticata, ut prius nihil.

23. testis nobilis Dorothea Bodo, annorum circiter 70, egregii condam domini Georgii Parson relicta vidua, in possessione Bodofalva commorans sub solito juramento dixit. Ad 1. et 2. že Swedkowa ako mak nic zleho o Pany Markowiczkey Powedet newje a že dosty často kney chodjewala, a mnoho dobrodenj od ney Primala yak Swedkowa tak y gjni. Ad 3. nihil.

[35]Absens.

24. testis nobilis Dorothea Uhrik, annorum circiter 70, egregii condam domini Joannis Markoviczky relicta vidua, in eadem Markovicz degens, solito sub juramento examinata retulit. Ad 1. Swedkowa od osmy tricyaty Rokou w markowicechw Susedctwy Pany Markowiczky Andrašśky biwagjce wiznawa že nikdy žadneho čarodeynictwy ne widela any newje že by wikonawala ale radney že Porigadne w Susedctwy žila, ay Swog žywot radila. Ad 2. Ani to newje ani že nezmerkuwala aby z njekterimy Podozrenimi osobamy se obyrala, a neb že by w takowem dostižena bila. Y to tež oznamila že dosty yak žobrakom tak y gjnim dobrodenj robila a stim že y šškodila swemu hospodarstwj. Ad 3. nihil.

[36]NB. 1718. die 11. Junii authenticata confirmat.

25. testis honesta foemina Dorothea Galus, providi condam Mattehi Lajtaman relicta vidua praeinsinuati domini Sigismundi Jezerniczky subinquilinus, in Jezernicze degens, adjurata et examinata retulit. Ad 1. et 2. Toliko to že nic zleho o ney Powedet newje. Ad 3. nihil quoque.

[37]Authenticata confirmavit.

26. testis honesta foemina Susana Majer, annorum circiter 49, providi Joanis Kaska praetitulati domini Sigismundi Rakssani in Jezernicze commorans inquilini conthoralis, deposito juramento examinata recognovit. Ad 1. et 2. rowne tak yako predepsana Swedkowa in ordine 25., že nic zleho o ney Powedet newije. Ad 3. nihil.

[38]Authenticata confirmat.

27. testis honesta foemina Susana Lanczo, providi condam Georgii Kotya relicta vidua in Jezernicze degens, juramentaliter examinata recognovit. Ad 1. et 2. uti immediate praecedentes 25. et 26. Ad 3. nihil.

[39]Authenticata confirmavit.

28. testis providus Michael Balla annorum circiter 60, praetitulati domini Sigismundi Raksany in toties memorata Jezernicze commorans, inquilinus, adjuratus examinatus fassus est. Ad 1. et 2., že Swedek zhola nič zleho o Pani Markowiczky Powedet newje ani aby se ona w čarodeynictwy neb z Podezrenimi osobami obirala. Ad 3. nihil.

[40]Authenticatus confirmat.

29. testis providus Andreas Balla annorum circiter 40, egregii Matthie Pronai in domo Jezerniczensi commorans, arendator, sub juramento examinatus fassus est. Ad 1. et 2. Ac Prawe Swedek od Mladosty Sweg a Jezerniczy biwa že o Pany Markowiczky nic zleho Powedet neumje, ani newje žeby z Podozrenimi osobamj obcowany miwala. Ad 3. nihil.

[41]Authenticatus confirmavit.

30. testis providus Joannes Kaska annorum circiter 48, praetitulati domini Sigismundi Raksany in eadem Jezernicze degens, inquilinus, adjuratus et examinatus recognovit. Ad 1. et 2. uti testis in ordine 29. per omnia conformiter. Ad 3. nihil.

[42]1718. die 11. Junii. Authenticatus confirmavit.

Franciscus Vachott judex appellationum inclyti comitatus Thurociensis m. p.

Michael Pronay ejusdem comitatus judlium correcta m. p.

Johannes Koncsek judlium ejusdem comitatus Thurociensis m. p.

Johannes Keviczky ejusdem comitatus jurassor m. p.

Petrus Ivanka jurassor m. p.

Adamus Jezerniczky jurassor m. p.

IV.

1718. június 11., Turócszentmárton

ÍTÉLET

AZ IRAT: A: BTÁL Turóc vm. lt. Büntető perek, Inv. N. 2163. N. 6/1718. Dob. 872.

155. l.

speraret a poena per dominum fiscalem petita minutionem redditam iri. Quapropter siquidem 8. signanter in paragrapho sub numero 2. tenor summopere eandem incattam [– –]aret, ubi con[– –] per ream factam in tormentis, nullis vel non legitimis judiciis praecedentibus, prouti hoc in casu etiam nulla judicia praeextitissent tanto minus concomitarentur, aut secuta fuissent, non valere et reddi nullo etiamsi millies fuerit ratificata, ex hujuscemodi tamen ratificatione condemnationem sequi nullo modo posse. Quare submittendo semet benigno inclyti magistratus judicio et gratiae experfatentatae, uti in praemissis. Testimonia siquidem ad condemnandum quempiam capitaliter luce meridiana clariora esse deberent, [– – –] igitur esset nocentem absolvere quasi innocentem condemnare.

Deliberatum est.

Ex torturali fassione adhuc in anno 1714. die 4. Maii executionis subjectarum Catherinae olim Paloviecz providi Michaelis Huzva ac alterius aeque Catharinae Nicolai Hodza conthoralium appareret ipsas jam moribundas constanti sermone accusatione in ingreminasse ac ante ipsum vinculum mortis solenni asseveratione testatum reddidisse in formalibus, signanter autem ipsam Hožvaianam nic sem nezakopala do Domu žadneho, než kdy my bola ššata Skapala, Markowiczka radila žabu Piect, keru y Piekla: Markowiczka wššecko to czarodeystwo Pozwawšše Mlinarku Hodžowu ksobe, zrichtowala w Dome Swogem, a z geg raddy Wššecko Poššlo, čuo se dialo[?] z tou žabou, y Mlinarku y mna zwiedla; Hodžaianam vero in ipso loco supplicii omnia terminavit [– –] quod supramemorata captiva (quod nec ipsa ex toto coram dominis judlium ad id exmissis pernegasset) immo vero consilium per se eatenus datum fuisse recognovisset. Et quia intervente quaestione 27. capitis 9. Kithonicsiani, idque sub nota[?] consensus consilii quando quis nimirum delictum consilio suo adjuravit tam [– –] puniretur consulens, quam consultor et tum omnino uterque poena aequali puniri deberet. Habita proinde reflexione tam ad praecitatam torturalem fassionem, tam vero ad leges per dominum fiscalem allegatas dicta captiva incatta erga praeviam ad nullam[?] quaevis complicitates torturam capite plectenda decerneretur.

Actum in Szent Marthon sub termino generalis incliti comitatus Thurociensis congregationis in oppido Szent Márton loco solito celebratae die 11. Junii, anno domini 1718.

[Az irat külzetén:] Inquisitio pro parte inclyti magistratus contra dominam Markoviczianam.

Anno 1718. die 11. mensis Junii in generali congregatione dominorum praelatorum, baronum, magnatum et nobilium comitatus Thurocziensis in oppido Szentmárthon, loco solito celebrata praesens inquisitio per introscriptos dominos judices inita praesens inquisitio est relata.

1 Itt és a továbbiakban az irat sérülései folytán olvashatatlan szavak.
2 Az irat szélén.
3 Az irat szélén.
4 Az irat szélén.
5 Az irat szélén.
6 Az irat szélén.
7 Az irat szélén.
8 Az irat szélén.
9 Az irat szélén.
10 Az irat szélén.
11 Az irat szélén.
12 Az irat szélén.
13 Az irat szélén.
14 A szó áthúzva.
15 Az irat szélén.
16 Az irat szélén.
17 Az irat szélén.
18 Az irat szélén.
19 Az irat szélén.
20 Az irat szélén.
21 Az irat szélén.
22 Az irat szélén.
23 Az irat szélén.
24 Az irat szélén.
25 Az irat szélén.
26 Az irat szélén.
27 Az irat szélén.
28 Az irat szélén.
29 Az irat szélén.
30 Az irat szélén.
31 Az irat szélén.
32 Az irat szélén.
33 Az irat szélén.
34 Az irat szélén.
35 Az irat szélén.
36 Az irat szélén.
37 Az irat szélén.
38 Az irat szélén.
39 Az irat szélén.
40 Az irat szélén.
41 Az irat szélén.
42 Az irat szélén.

52.

1730. január 10.–1731. március 1., Turócszentmárton

TURÓC VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT VANDLIK JÁNOSNÉ TOMÁN ANNA ELLEN

I.

1730. január 10., Lászlófalva

ÖZVEGY OKOLICSÁNY PÁLNÉ RAKSÁNY ZSUZSANNA KÉRELME

AZ IRAT: C: BTÁL Turóc vm. lt. Okolicsány cs. Inv. N. 1740. Dob. 700.

Ad instantiam generosae dominae Susannae Rakssany relictae Paulo Okolicsanianae, egregiis uni ex judlium et alteri ex jurassoribus comitatus hujus Thurocziensis cum praesentibus requirendis committitur. Quatenus iidem loca per dominam instantem denominanda adeant, ibidemque admonitiones, prohibitiones contra quos fieri convenit peragant. Protestationes, reprotestationes, exaudiant, testimonia denique a nobilibus pariter et ignobilibus sexus utriusque hominibus sub poena statuti de refractariis et veritatem perhibere aut tantum comparere recusantium bonis, statim et eo facto irremissibiliter desumendo exigant, aliaque universa et singula officium suum rite et legitime concernentia fideliter exequantur. Ac tandem seriem totius sui processus, prout fuerit expeditum, ad primitus celebrandam sedriam vel generalem comitatus praerepetiti congregationem referant, aut si dominae instanti ita visum fuerit, sub propriis chyrographis et usualibus sigillis suis, pro futura jurium ejusdem cautela extradent, nec secus facturi. Nomine perillustris ac generosi domini Thomae Beniczky de eadem et in Pribocz vicecomitis comitatus Thurocziensis. Data commissio in possessione Laszlofalva, die 10. Januarii, anno 1730.

Per juratum ejusdem comitatus notarium Georgium Eordegh correcta m. p.

(L. S.)

II.

1730. január 12., Rudna

TURÓC VÁRMEGYE VIZSGÁLATA ÖZVEGY OKOLICSÁNY PÁLNÉ RAKSÁNY ZSUZSANNA KÉRELMÉRE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT VANDLIK JÁNOSNÉ TOMÁN ANNA ELLEN

AZ IRAT: C: BTÁL Turóc vm. lt. Okolicsány cs. Inv. N. 1740. Dob. 700.

Anno Domini 1730. die 12. Januarii penes praejacentem in eadem titulati domini committentis generalem commissionem ac ad instantiam generosae dominae Susannae Raksany perillustris ac generosi condam domini Pauli Okolicsany relictae viduae. Nos infrascripti judlium et jurassor praelibati comitatus comparendo in possessione Rudna, praefato comitatui Thurocziensi adjacenti et signanter domo teloniali praetitulatae dominae instantis ibidem habita inquisitionem juxta puncta interrogatoria nobis exhibita ac infra declarata peregimus modo et ordine sequentibus.

De eo utrum?

1. Wiely, aneb Slišselly Swedek, Žeby Anna, Opatrneho Mue Wandlik Jana, tak gaki za ten čas geg Welkomožnosty Paneg, Pany Revay Erzsébeth, Po nekdy pak Welkomožnem Panu, Panu Filip Henrik Calisiusowy etc. Pozstaleg Wdowy, Krečmare a Mitnika, w Dedine Rudnom, w tomto Slawnem Turčianskem suczeg, zustawagiciho Manželka, Prawe Po Hostine Rudnanskeg wo dwuch anebo pol druhu Tižnoch, bez wsseckeg Pričiny, na Filipa Gentnera, na ten čas geg Milosty Paney Pany Justansky, tež Predoznameneg Dediny Rudna Mitnika Wiskočiwse, gemu na geho dobrem gmene, Swimi rečmy negen usskodit se usilowala, ale take y Samim Skutkem usskodila (acsprawe newinnemu a o tom czo gemu skrze tuže Annu na očzy nadhodene bilo nicz neweduczimu), kdiž totižto gemona očy bez wsseckeg Pričiny nahodila žeby bil on od Šsibenicze w Kremniczy odkupowal, žeby bil z Mesta Kremnicze Proscribuwany, a žeby nesmel ta, gako Pes pre Swoge wistupky chodity, anožeby nebil hoden gako zločinecz zde w Rudnom Dedine biwaty?

2. Jestly wie Swedek, y to nech oznamy Sprawedliwe, žeby w Prwnem Puncte oznamene rečzy a ušštipky ginssie, na dobrem gmene a Poctiwosty tohože Mitnika Rudnjanskeho sskodiczy, y po druhy krat, a to prawe pred Swatky Pominulimy Wianočnumy v ten Pondelok to gest 19 dna Decembra Roku Pominuleho 1729 opakowala, a gemu ze zlobiweho Srdce na očy nadhazuvala, bez wššeckeg Pričiny?

3. Y to oznamy Swedek Sprawedliwe, žeby tenže Mitnik w Prwnem Puncte oznameny Filip, gak zde w Dedine Rudnem, tak y ginde Sprawedliwe tak gako na Krestana zaleži se chowal, a žadnemu any negmenššimu w ničem Kriwdu se učzinity neusilowal, any zlich weczy ktere mu na očzy od tegže Anny nadhozene bily, w negmenšseg nebil winowaty?

4. Po mimo wecy w Prwnem a w druhem Puncte oznamenich, zdaližžby slišsal Swedek, y to w Prawde oznamy, žeby taže gista Anna, tomuže w Prwnom Puncte doloženemu Mitnikowy Rudnjanskemu y na zdrawy skrze Swe Čarodegnicke kusky gemu ušskodi-

ti chtela, kdi totižto gako ona Powedela, kdeby gu Nemkina naučila, aby o Stenu Mita Rudnianskeho, kdeby tenže Filip bil, čzrep z gistu Sprawu (kteru Swedek nech oznamy) hodila, a že gak nahle to učiny, že musy hnedky oslepnut y ohluchnut?

5. Wiely y to, pod Swim Krestanskim Swedomim oznamy Swedek, žeby na tuže gistu w Prwnem Puncte oznameneho Vandlik Jana Manželku, Annu Suspicie welike bily, žeby ona skrze swe Čarodegnictwy niekolko Osobam na Zdrawy ušškodila?

6. Ktereby to Osoby bily ktereby se strany ušškodzeny Sweho zdrawy Proty neg Ponosuwaly, aneb Po Kteru Pričinu takowe weczy Proty neg zmiššlely, Swedek nech oznamy?

Primus testis providus Matthaeus Minko, perillustris ac generosi domini Emerici Litassy postarum magistri Rudnensis servitor, adjuratus examinatus retulit. Ad primum: nihil. Ad secundum: Swedek w ten wečer gako se medzy Mitnikom dominae instantis, a Annou Thoma Jana Vandlika, geg welkomožnosti Pany Calisinsky Krčmare a Mitnika Rudnanskeho Manželkou zlost stala, sliššal od sweho Pana, to gest Pana Pošta Mešštra Rudnanskeho Pisara mladššieho, a Diewky na ten čas Služebneg Palcsek 2uzy rečeneg, a Kucharky Susanny Duliczky tieto recžy: že kdy hore oznameny Mitnik dominae instantis Filip Genzner rečeny, hore Dedinou Rudno w ten wečer šširl gakousy hunou čiernou priodety, že takowemu taže Anna Thoman negprwe powedela, pre čuo negide na Mito, a on že geg odpowedel, čy sy Slepa že ma nepoznašš, ona ztoho gemu: Aha ty Šširbenecz od Šširbenicze odtrhnuty, Mordar, Pes. Ad tertium: Any pred tim any od toho času gako w Rudnom Swedek biwa, žadnich zlich weczy o hore oznamenom Mitnikowy Swedek neslichal, ale že on se Sprawedliwe Krestansky chowa, to dobre wie. Ad quartum: nihil. Ad quintum: Z obecneho chiru slicha Swedek, že mnozy w Podezrenosti tuže Annu Thoman magy gakoby totižto ona nekterim Swim Čarodegnicztwimi w Mestečku Slowenskom Prawne na zdrawy šškodiewala, ale Swedek sam duowodne newie. Ad reliqua nihil.

Secundus testis providus Martinus Holniecz, perillustris ac generosi domini Emerici Litassy, sacrae caesareae regiaeque majestatis postarum magistri Rudnensis subditus, praevio munitus juramento examenatus recognovit. Ad primum: nihil. Ad secundum: okolo Swatku Swateho Tomašša 1729. Swedek Stogicze pred Domem Sweho Pana, a to prawe na zmerkuwany sliššal tedy že Pred oznamena Anna Thoman na Filipa Gentnera Mitnika dominae instatis Rudnanskeho (ktereho Swedek any nesliššal, any newidel) teto reči wiwolawala: Aha, Šširbenecz od Šširbenicze odtrhnuty Pes geden oššckliwy, a toto wyrozumel od Walacha Sweho Pana, kdy w Dwore Powedel: hla sa dolna Krčmarka wady s Filipom, na ktere reči wen winducze, sliššal pred wraty na ulicy. Ad tertium: Swedek gako zna dominae instantis Mitnika hore psaneho, žadnich zlich weczy nikto o nem neslichal, než radneg to wiznawa, že se Sprawedliwe a po Krestansky chowa. Ad quartum nihil. Ad quintum et reliqua. Jineho nicz krome to, že zobecneho chiru slichal Swedek, žeby se na Annu Thoman zstrany Čarodegnicztwy mnozy Lide ponosowaly, ale sam gistotne o tom Powedety nicz newie.

Tertius testis providus Andreas Kaltvaszer perillustris domini postarum magistri annualis servitor, adjuratus examenatus recensuit. Ad primum: nihil. Ad secundum: Okolo Swatku Swateho Thomašše Swedek stogicze na zadnich dwerach Domu Sweho Pana Počul kdy na Dedine Rudna Anna Thoman na Pred oznameneho Mitnika wiwolawala: Aha

Pes, Ššibenecz, od Ššibenicze odtrhnuty, Mordar, Hunczfut, nehoden sy w tegto Dedine biwat medzy kterima rečzmi y Filipa Mitnika počul sice mluwiciho, ale reči žadnich nezachowal. Ad tertium: Nikdy neslichal o Filipowy Mitnikowy, žeby nesprawedliwe medzy Krestanskimy Lidmy se žiwil. Ad quartum et reliqua nihil.

Quartus testis providus Paulus Rettlich, subditus illustrissimae dominae Calisiusianae tituli Rudnensis, praevio munitus juramento examenatus recensuit. Ad primum et reliqua. Okolo Swatku Swateho Tomašše Swedek sedicze w Swogem Dome wečer Počul kdy gisty Šškrek bil zwenu, takže wizruce z oblokom wen, widel kdy predgmenowana Anna Thoman do Sweho Domu dnu wchodila, a Powedala: Aha, kmin, Czigan, o čom Swedek na druhy den od ginich Ludi wirozumel, že se z Filipom Mitnikom Dominae Instantis wadila. Ad reliqua nihil.

Quintus testis providus Joannes Rettlich, illustrissimae dominae Calisiusianae subditus Rudnensis, adjuratus examenatus recognovit. Ad primum: nihil. Ad secundum. Swedek času in Deutro doloženeho, stogicze proty Krčme Pany Calisinskineg, widel kdy wečer hore Dedinu Mitnik Dominae Instantis gducze, nikomu žadneg pričiny nezawdal, w kteriššto čas winducze wen hore Psana Anna Thoman powedala, Kdo ge to? nemužešš sa na Mite ohlasit, na czo že tenže Filip pdpowedel, čžo že ty treba okuliare, slepa sy, že ma nepoznašš: na teito reči taže Anna Thoman Powedala Swedkowy tamže stogiczemu: To ge ten Filip. Na čuo Swedek zamlčice hnedky taže Anna Thoman zawolala na tohože Mitnika: Aha šsetdesiat Čertou w twogeg Matery, Ššibenecz od Ššibenicze odpadnuty Mordar; Hrdlo sy sy odkupowal w Kremniczy meru zalatich Hunczfutugicze geho mnohokrate, nehoden sy w tegto Dedine biwat, any na muog šslak hladet, wššak ge moga Sd.v. Rit peknegššia, že teoge licza. Na ktere reči Swedek sice počul tegže Anne Thoman tenže Filip tež čo sy odpowedel, ale že žadneg Pričiny geg k zlosty w ten čas nezawdal. Ad tertium. O Filipowy Mitnikowy Dominae Instantis žadnich zlich weczy neslichal, než radneg to wiznawa, že po Krestansku a Sprawedliwe medzy Lidmy Swuog žiwot wedie. Ad quartum, quintum et reliqua. Swedek slichal sicze y to z obecneho chiru, Žžeby se mnozy Lide y w Slowenskom Prawne na predoznamenu Annu Thoman bily Ponosowaly z Strany čarodeynictwa, ale sam do gista nicz Powedety nemuže krome to gako w čtwrtom Puncte doloženo stogy že gisteho času Pred Panom Buocz Gasparom Praetitulatae Paneg Calisinsky Služebnikom, zde w Rudnom w Dome Rettlich Palka Poddaneho geg Welkomožnosty Postawenim, tam pritomna biwšše tolikrat gmenowana Anna Thoman a gisteho Rajtare na ten čas tu w Rudnem Quartiel magicziho žena, ano y tohože Rettlich Palka Manželka, dohadowala se taže Anna Thoman a Domluwala, že strany gisteho zleho Skutku, to gest, žeby čžrep z gistou naprawou o Filipa Dominae Instantis Mitnika hodila, že skrze to oslepne y ohluchne; to že negprweg od toto hore oznameneho Nemcza ženy se naučila, mluwila, ktera tegže Anne Thoman w očži poweducze, tie weczy naskrze tagila, Anna pak Thoman opet na oznameneho Rettlichow Palka ženu ukazala, že se od meg k tomu naučila, a čzo taže Rettlich Palkowa Manželka odpoweducze, že neny Prawda, nemohla, Kteražto Podozrenost z strany takowich rečzy na tegže Anne Tahoman až dosawad zostala.

Sexta testis honesta foemina Susanna Svindutka, providi Petri Smakula, perillustris domini postarum magistri Rudnensis fabri ferrarii consors, post praestitum juramentum retulit. Ad deutri puncta: Swedkowa času in 2do deutro doloženeho w Sweho Muže hos-

pode biwšše, kdy šškrek sliššan bil, wen sama newiššla, než potom po chwily maleg iducze pre Piwo k Anne Thoman, tam od neg Swedkowa tieto rečy mluwicze sliššela, kdy totižto k Swedkoweg Powedala: Tod ten Filip tadieto šširl, a ga ked som ho nespoznala, zwala som ho na Mito, a on odpowedel, že žitra[!] prigde, ale počkag len Pes geden od Šširenicze odpadnuty, a stim domou odiššla. Ad reliqua nihil. Ponewacž pred tim w Kremniczy sluhuwala.

Septima testis honesta foemina Anna Rettlich, providi Andreae Csernak conthoralis, adjurata examenata recognovit. Ad deutri puncta. Jineho newie, krome to, že w ten čas w Dome Sweho Otcze biwšše, po Wššeckeg Larme počula tuže Annu Thoman wolagicz na Filipa Mitnika, Kmin, Czigan, Šširenecz od Šširenicze odpadnuty. Jako tež y to sliššela od Sweho Bratancza hore Psaneho Jana Rettlicha, že se z strany Pletak in quarto puncto doloženich taže Anna Thoman na tuže Nemkinu w Pritomnosty Pana Buocz Gasparoweg odwolawala, ale že takowa na skrze tagila, gineho nicz powedet nemuže.

Octavus testis circumspectus Joannes Vandlik scultetus judex Rudnensis, adjuratus examenatus fassus est. Ad deutri puncta et peculiariter ad quartum. Swedek gako Richtar na žadost Qwartielnika toho času Rudnanskeho, iššiel do Domu Rettlich Palka kdežto bil Pan Buocz gaspar pritomny a k tomu konczy od geg Welkomožnosty Paneg Clisinsky wislany aby fundamentalne o tich zlich rečach prezwediety mohel, takže Anna Thoman (gako in ordine quartus testis oznamil) any na Nemkinu, any na Rettlich Palkowu ženu takowe rečy žadnym spusobem doswedčity nemohla, s priwolanim tohože Pana Buocz Gaspara taže Anna Thoman samo tretoa od tegže Nemkine odpitaty musela, žeby totižto taže Nemkina geg odpustila, že ona takowe rečy Proty neg pomluwila; Dokladagicze že gmenom tegže Anny Thoman nekoliko dolny Žila Duro, a Muž gegy Jano Vandlik, ale y sama od takoweg Nemkine odpituwala.Wiznawagicze y to, že od mnoho času z obecneho chiru proty neg mnohe Podezretnosty slichawal. Actum anno et die ut supra.

Petrus Koncsek judlium inclyti comitatus Thurocziensis m. p.

Sigismundus Velics ejusdem comitatus jurassor m. p.

[Az irat külzetén:] Inquisitio ad instantiam perillustris Dominae Paulo Okolicsanianae contra Annam Toman in negotio intranotato peracta.

Anno 1730. die 12. Januarii.

Anno 1731. die 1. Martii in generali congregatione inclyti comitatus Thurocziensis in oppido Szent Márton celebrata per introfatos judices inquirendo relata et pro eadem domina instante expeditur. Haec ad archivum spectanda.

III.

[1731. március 1., Turócszentmárton], Tótpróna

VÁDINDÍTVÁNY VANDLIK JÁNOSNÉ TOMÁN ANNA ELLEN BÁRÓ RÉVAI ERZSÉBET ÚRISZÉKÉN

AZ IRAT: A: BTÁL Turóc vm. lt. Okolicsány cs. Inv. N. 1740. Dob. 700.

NYOMT. KIADÁSA: SCHRAM, 1970. 2. köt. 365. sz. 522. p.; KLANICZAY–KRISTÓF–PÓCS, 1989. 2. köt. 862–864., 857. p.; R. KISS, 1905. 216–218., 211 p.

Actio egregii Gabrielis Gocsetz, quae illustrissimae dominae baronissae Elisabethae Révay, relictae viduae Calisiusianae honorum fiscalis, uti actoris, contra et adversus Annam Toman, providi Joannis Vandlik conthoralem, uti incattam de et super eo mota et suscitata.

Qualiter eadem incatta ante aliquot abbine annos amni timore et pietate Deo debitis prorsus sepositis neque etiam rigore legum et constitutionum tam divinarum, quam etiam humanarum contra deliquentes severe detonantium perculsa in tam horrendeum et detestabile sortilegii, seu magiae crimen diversis vicibus et temporibus semet impie sane et malitiose praecipitaverit, ut arte sua magica aliis quidem inferius nomine et cognomine tenus designandis personis primo vitam calamitosam et eruciatibus plenam procurasset, subsequenter demum mortem quoque conscivisset, alios vero primo morbis variis vexatos expost resanasset. Et quidem:

Primo. Georgium condam Biisztanszky: dum quadam [– –] praerecensitam incattam in saltum ducere noluisset praemissis erga eundem comminatoriis verbis formalibus: Expectes Georgii, recordaberis tu istius et nunquam saltabis ad tam misserrimum arte sua magica perduxit statum ut quarta circiter post comminationem die gravi morbo correptus eodemque per integrum unum et annum medium vexatus ac toto quasi corpore fractus, imo uno pede totaliter vontracto, ita miserrime vitam cum morte commutare debuerit.

Similiter secundo. Georgius condam Huck ex ratione ea, quod fruges incattae quadam occasione in suum horreum conservandi gratis recipere noluit, primo quidem acque similia comminatoria et formalia verba: Expectes Georgii, erit tibi istud factum memorale, subsequenter vero morbum quasi aliquem contracturam repraesentantem per integrum biennium inter summos angores, postremo autem ipsam etiam mortam facto et opera ipsius incattae experiri coatus fuerit.

Tertio. Matthaeus Svehla, pastor vaccarum oppidi Tott-Prona, dum quadam vice vaccas ex campo per oppidum pepulisset ad vaccamque incattae, aliam vaccam cornibus impetentem, lapidem iccisset consequenterque ira commota pastorive indignata dixisset. Erit hoc tibi memorabile, eotum idem pastor in tam repentinum morbum tertia statim die incidit, quod quasi infans geniculando incidere debuerit continuo expost supra incattam querlose clanitando, eidemque causam morti suae adscribendo. Quo quidem per magistratum dicti oppido viso, dum dicta incatta per magistratualiter deputatum indicem et

iuratum scrio commonita extitit, ut si quid praestigiosi et magici, tam misere decumbenti pastori confecisset, eundem confestim et protelatione absque omni sanet, eadem, credi par est, formidine eventuri mali sui permota, non solum dicto iudici et iurato respondit et in forma remedii, seu medicinae, et morbidus pastor casco putrido linatur, suasit eundem taliter evasurum fore morbum. Quin imo ipsa etiam eundem pastorem personaliter adeundo corpusque eundem[!] palpando praerecensitam praescriptionem medicinalem coram eodem quoque reiteravit assecurando eundem, si eodem uteretur, nihil sibi eventum iri. Pro cuius actus ungici nefarin continuatione et tanto evidentiori expressione facie versus morbidem pastorem versa retrograde ex domo eiusdem exicit, per hocque etiam secrate actis sude diabolicae prodere non formidavit.

Demum quarto occasione quadam dum tritulatores perillustris ac generosae dominae Susannae Raksányi, relictae viduae Paulo Okolicsanyianae fruges in horreo Tott Pronensi excussissent ex insperato pullus quidam gallinaceus totus macilentus et quasi conquassatus idem horreum ter subintravit, quem ubi iidem tritulatores comprehendere et eiicere voluissent, idem bis quidem disparuit. Quia attamen tertia vice per Georgium Firak dictum trituratorem[!] non solum captus, verum etiam ex horreo exportatus et in contiguum hortum coniectus fuisset, ex hinc idem Georgius Firak vix regrediens in horreum momentane tam intensum capitis dolorem sensit, ut neque amplius eadem die triturare potuerit. Qui etiam dolor non ut successive sensim cessasset, verum de die in diem magis et magis crevit in tantum, ut etiam phantasmata in eodem Firakio apparenter per duas fere septimanas experiri potuerint, audirique frequenter reiterata verba: Traiiciatis me globo et enecetis, causa mei morbi est Vandlikiana. Quibus omnibus praetitulatam dominam Okolicsanianam subanditis, dum eadem domina praenuncupatae incattae, ut dictum Firakium sanet, denunciasset, eadem incatta neque formidine mali eventus compuncta suasit, ut solummodo certa aliqua particula melis a die nativitatis Christi remansi in aures morbidi Firakii immittatur, eo facto evasurum fore morbum.

Pari ratione pro quinto circa Pauli Hnok et alterius Pauli Thoman sanatione aeque utriusque ordinis praememoratam medicinam adhibere non fuit verita, uti haec omnia ex fidedignis fassionibus testium in inquisitione hic sub litera A. producta comprehensorum seriatim, gradatim et uberime apparerent taliterque docerentur.

Quia autem tam attrocia facinora et detestabilia crimina eiusdem toties reiterata, cum primis ex ratione concurrentiae duplicis mortis iuxta leges tam divinas, quam etiam humanas et praesertim nostras patrias incattae perquam poenalia, singillatim etiam tantoque strictius unam, cum attamen cum exasperatione suplicii capitalem mererentur censuram; quam ob rem idem fiscalis memoratam incattam ob tam maligna facta eiusdem praevie ex vinculis suo modo et ordine ad sedem praetitulatae domine baronissae Calisiannae dominalem pro certo termino citatam iuxta demerita eiusdem in conformitate capitum 31. et 32. Sancti Stephani libri 2., item 34. Sancti Ladislai regis libri 1., in quantum vero mortem duobus hominibus conscivisset taliterque simul homicidii crimen commisisset. Tituli 15. partis 1., Mathiae decreti III. ad 28vi, item Uladislai regis decretum. Primi ad 82di, item anni 1563. articuli 28vi, aliarumque positivarum regni legum, uti et statutorum huius comitatus, si et ubi opus fuerit citandorum, non secus et praxis in casibus criminalibus

observari solitae, seu propter sortilegii, videlicet et magiae, seu vero propter homicidii crimen singilatim, seu vero propter utramque in concreto, prius quidem ob necessitatem revelationis complicum torturae subjici, expost vero praemissa exasperatione supplicii gladio feriti, cadaverque eiusdem in exemplo aliorum igne comburi, ac sic ius et iustitiam impendi et administrari peteret et postularet reservando, si e tubi e re et neccessitate fuerit, praemissa supplendi et omnia legalia et practicabilia adhibendi facultatem.

53.

1739. szeptember 3.–1749. szeptember 27., Zaturcsány

TURÓC VÁRMEGYE VIZSGÁLATA ÖZVEGY ZATHURECZKY GYÖRGYNÉ IVÁNKA ZSÓFIA ÜGYÉBEN

I.

1739. szeptember 3., Zaturcsány

SZOLGABÍRÓI JELENTÉS A ZATHURECZKY GYÖRGY HÁZÁNÁL TÖRTÉNT BÉKÍTŐ TÁRGYALÁSRÓL

AZ IRAT: A: BTÁL Turóc vm. lt. Büntető perek, Inv. N. 2194. N. 8/1749. Dob. 875.

My niže Podepsánj Služnoddworsky a Prisažny Slawneho Widieka Thurcsanskeho, Podle Commisie geho Milosti Pana David Imricha, Predepsaneho Slawneho Wydieka Vice Ispana, na žadost Pána Zathureczky Gyorgya widaneg, Prigduce do Nižneho Zathurčia gmenowite pak do domu Predgmenowaneho Pána Zathureczky Gyorgya tam gsuciho, abychom tu roztržitost, která s Pričiny gistych neuctiwych rečj medzy tymže Pánom Zathureczky Gyorgyom, a teragššy geho Manželku, Pani Sophiu Ivanka z gedneg, z druheg pak stranky Synom geho Imrichom Zathureczky a Prwnegššj Manželku Pani Ilona Ivanka Splozenym a tohoto Manžželku Pani Susanu David, w Predné pominulé časy byla wznikla, uspokogili, tehda w Pritomnosti také Pána Zathureczky Istvána, zawolagjcze pred sebe predoznamené stranky, napomjnali sme ge, aby Rodičowe syce djetky nepohorššowali, dítky pak podle prikázánj Božjho, Rodičuw náležite ctili, a tak wespolek w Krestanskeg lásce a Swornosti žili. Prigmucze tedy takowe napomenutj naše pokonali Sme Pred Námi zwiš oznámenná Stranky takto:

1. Syn a Newesta Pána Otce, a Macochu Swu, strany wššech neuctiwyh rečj, a proti Powinnosti detinskeg wykonánych skutkuw, Pred námi náležitym Spusobem odpjtati; Pán OtecPak a macocha odpustit djtkam swym wššecko gejch prowinenj.

2. Pán Otec a Macocha, zasljbili, že buducne djtek swych Pohoršsowati nechcy, ale radegi ge Prikladnym žiwotem k nasledowánj sebe ponukati budu: djtky pak zawázali se, že Panum Rodišum swym náležitu čest odewzdati a Poslušsnost knjm we wšsem Pokazowati budu: to dokladagjce po 3.

3. Ačprawe k Predepsánym Powinnostem gak páni Rodičowe, tak y djtky, Božjm Prikázanjm se zawázanymi byti uznáwagu, a Pro Geho Welebnosti čest by ge wykonawati meli, wšsak aby Ktomu y obáwanym se Pokuty nektereg Ponuknutj byli, takowy záwazek učinili medyy sebou, že kterákolwek stranka slib swug Predepsány zrušsy, tá Powinná bude tri zla té Rimske pred gednym Pánom Služnodworskym a Prisažnym, na žádost stranky slibswug držjcey wšseczkeho Práwa, a wymluwy, tolikrát, kolikrat se zrušsenj slibu hodnowerne a dostatečne doswedčj, dolu položiti, z kterichžto geden na Cyrkew Artikulársku Neczpálsku, druhy Sudcum Predgmenowanym, kteryby snad (co Pán Buh nech odwratiti rači) Exentiu činiti museli, tretj pak strance náklady činjcy, odewzdan by mel byti.

4. Rozdiel ten, ktery dočtené stranky Anno 1738 Die 17. Martii medzi sebu učinili, y teras Potwrdzugu, tak aby trwal dotud, Pokud se konečny diel medzy wšsemi Pána Zathureczky Gyorgya djtkámi nespusobj stan wšsak wymjnku, že ačprawe Predoznameny Zathureczky Imre Sypáren pred domem Wystawenu Pro lepšsj Prileżitost Wyko nánj Remesla sweho Klobučnjckeho, a wystrahu od ohne, užjwa, Placu toho nicmeneg, na kterem táže Syparen stogj sebe osobowati nemuže, ale ten gisty Plac buducne tomu se dostati má, kdo Prednu čast Placu toho, na kterem dom wystaweny gest, do stane.

Alsó Zathurcsa, die 3. Septembris, Anno 1739.

Ilgo Mikloss Slawneho Wydjeka Thorcsanj Služnodworsky

Krasznecz Gábor tohože Slawneho Wyddieka Thurčanskeho Prisažny

II.

1748. december 10., Zaturcsány

TANÚVALLATÁS A NÉHAI ZATHURECZKY GYÖRGY HÁZÁNÁL TÖRTÉNTEKRŐL

AZ IRAT: A: BTÁL Turóc vm. lt. Büntető perek, Inv. N. 2194. N. 8/1749. Dob. 875.

Anno 1748. die 10. mensis Decembris virtute generalis perillustris ac generosi domini Stephani senioris Beniczky de eadem incliti comitatus Thurocziensis vicecomitis, ad instantiam egregii domini Emerici Záthureczky de eadem, emanatae commissionis, nos infrascripti judlium et jurassor ejusdem comitatus ad possessionem Alsó Záthurtsa comparendo, inque domo nobilis dominae Mariae Hroznovszky, generosi quondam domini Nicolai Zathureczky relictae viduae ibidem existenti habita, considendo inquisitionem juxta subinserta De eo utri puncta peregimus sequentem.

1mo. Wiely Wydelli, aneb sliššelli Swedek, žeby Pani Ivanka Žoffia, po nekdy Pána Záthureczky Györgyowy Pozustala wdowa wčarodeystwy se oberala gmenowyte pak kdy, kde, a gakowym Spusobem?

2do. Wiely wydelli aneb sliššelli Swedek y to, žeby taže Pani Zathureczky Gyurkowa k Weššczowy gisteho času do Klatsian chodyla, a odtud kdy se nawratyla, coby robyla?

[1]Secundus testis nobilis dominus Paulus Csernyanszky, annorum circiter 55, in praeattacta possessione Alsó-Záthurtsa commorans, post praestitum juramentum examinatus fassus est. Ad 1mum. Nicz ginego, toliko to, že mnohokrate sliššal, y sam wydel, žeby Predgmenowana Záthureczky Gyurkowa, wčas takowy kdy Krawy zPola na Poludnia, aneb wečer domou šši na pred ne wodu z Jarku bráwala, atkže když se geg Swdek gisteho času zeptawal, Prečuoby to robyla, gemu Powedala: Nič pre gine, než aby sa steplila, to pak že bjwalo y nagwatššie horučosti. Toto kdy y gini mnozy Lidewidali, na tom se Pohoršowali, a gi skrze to y do Podezrenia brali. Ad 2dum: nihil.

[2]Quinta testis Sophia Kiputz, providi Georgii Szikora conthoralis et domini Samuelis Munkovits subinquilina, annorum circiter 56 ad praeannexa deutri puncta juramentaliter examinata fassa est. Ad 1mum. Newydela než od ginych toliko slichala Swedkowa, zeby predoznamena Záthureczky Gyurkowa pred Krawami wčas takowuy, kdy z Pola Domou šši, wodu na Jarku brawala, a skrzt to žeby yu Ludia do Podezrenia Wzali, žeby tou wodou čariewala, wššak zdaližby netco takoweho kdy bola robila, newie, ani neslišala. Ad 2dum: nihil.

Sextus testis circumspectus Thomas Hajtmanszky, dominae Evae Kosuth, nobilis quondam domini Johannis Záthureczky relictae viduae inquilinus Alsó Zathurtsensis, annorum circiter 27 juramento mediante adstrictus et examinatus recognovit. Ad 1mum. Slichal toliko Swedek, žeby pred nekolko Rokmi ze Dwora Hoffierskeho Pána Záthureczky Išštwána Hnognicu taže Zathureczky Gyurkowa brala, co když nktery Ludia wydeli gég se zeptali, prečoby takowu Hnognicu brala, Powedala, že sy wneg Prst na ruce, ktery geg odebral, bude močit. Soby medzy tym, aneb netco giné potomné robyla, newie. Ad 2dum. Y to toliko sliššal Swedek, alé newie od koho, žeby tolikrat gmenowana Zathureczky Gyurkowa do Klatsian k Weššcowy hodyla, prečou, newie.

Septimus testis generosus dominus Caspar Zathureczky de Alsó-Zathurtsa, annorum circiter 34, praevie adjuratus et examinatus recensuit. Ad 1mum. Swedok mnohokráte wjdal, když in Deutro doložena Záthureczky Gyurowa z Jarku na pred Krawy domou z Pola gak na Poludnia tak tež y Wečer gducze, wodu brawala, tak že gu z toho y, straššal, a geg Prisne domluwal, aby to nerobyla, než ona na tonicz nedbagjce, mluwyla, brawala li som Posawad y daley budem: Coby medzy tym Potom s takowuou wodou robiewala, newie, toliko, že od ginjch sliššal, žeby stakowou Wodou Krawam swogim Cecky umywala, a žeby y mnohé ženy se Ponosuwali, a hadali, žeby ona Krawam gegich Puožitok odgimala. Ad 2dum. Slichal Swedek, žeby dočtena Záthureczky Gyurkowa k Weššcowy chodyla, ale kde, any cob Potom, kdy se domou odtud nawratila, byla robyla, ne wie.

Octava testis nobilis domina Maria Hroznovszky, nobilis quondam domini Nicolai Zathureczky de praefata Alsó-Záthurtsa relicta vidua, annorum circiter 55, suo modo ad-

jurata et examinata praemissa deutri puncta recognovit. Ad 1mum. Sliššala od nehdy Pána Sweho, že kdyžby času gisteho k Bratru swému Záthureczky Gyurkowy, Pánu pak a manželowy predloženey Ivanka Zoffii, wswey Potrebe, wedla Mašštale geho ššel, prawe wten čas žeby taže Ivanka žoffia Krawu od Bugaka byla Prywiedla a geg, Po stawywšše gu do Mašštale, hrnicz o hlawu hodyla, ktery Potom když se Spytowal, Proč by ten Hrniecz Krawe o hlawu hodyla, gemu Powedela že proto, aby sa nenawracala. Wodu z Yarku na pred Krawy domou gduc žeby brawala, a takowu do Mašštale nosyla též wjdala Swedkowa, než coby snou tam robyla, newie, Pred nekterym Rokom bjwagjce wDome Swedkoweg Catharina Ribtsa, sliššala od ney žeby se Ponosuwala, mluwicze: Ach Wašša Milost, wed Pani Gyurkowa brala znašho dwora Krtiny, a ted mige uš Krawa nezdrawa: kterey když som sa Pjtala, na čuo by to brala, Powedela mi, že Yami bude zasjpat w Izbé. Prytom y to sliššala toliko, žeby we Dwore Hoffierskem Pána Zathureczky Istvána do gjsteho stareho šechtara Hnogniczu brala, a takowu Potomne do Hrncza wyliawšše, zohriewala, ano y kamenia wohni hriala. Co widuce Swedkoweg Pán, na ten čas Pritomny, gako Swedkowa wyznawa, bolby rad zwediet, co stou Hnognicou bude robyt, než žadnym Spusobem to dočekati nemohol, zatym pak Pjtal sa geg, Prečoby to robyla, Powedala mu, bolel ma Prst, nuž mi Ludia radili, aby sobe ten w takowey wode močila. Ad 2dum. Z Pričiny tey, žeby sa gmenowaney Záthureczky Gyurkoway statok nedaryl, slichala Swedkowa, žeby ona k Weššcowy, gako gedni Ludia Powedali, na Poważa, druzi pak do Klatsian tam pritomnemu chodila, ale coby Potom když se domou od neho nawratila, robyla, newie, ani nesliššala.

Nona testis Catharina Ribtsa providi Michaelis Kubinyi conthoralis dominae relictae Georgio Zathureczkianae subinquilina, annorum circiter 34 post praestitum juramentum examinata fassa est. Ad 1mum. Swedkowa gineho oznamit ne wie, krome to, že wydela, když snad pred sjedmima Roky, Pani Zathureczky Gyurkowa Krtiny pri Mašštali nimi gmenowaney sweg Panéy doffertušśky brala, Práwe w Dni welkonočné, a gey když se pjtala, pročby to robyla w taky Den gey Powedela, w Izbe Yamku kde Krosna boli chcem zasypat, takže Prytom y to Wyznawa že hnedky wtie Dni Krawa geg se byla wzohorela, alé pretoli, aneb od ginud, Swedkoweg powedomi nénj. Wodu též z Pred Krau Domou jducych z Jarku žeby brawala, a Potom času gisteho domluwagice se s Panon Justansom, když sagu z toho sstraššal, Pročby to robyla, a gako sa Ludia Ponosugu, ginym Krawam stakowou wodou Použitok odgimala, ne sjce wten čas, než zatym toliko pred Swedkowou lála, Buh day ho strela zabyla, uš pre toho [– – –] moga Krawa Prisušśy. Ad 2dum: nihil.

Gabriel David antelati comitatus judlium m. p.

Stephanus Ceper ejusdem comitatus jurassor m. p.

III.

1749. január 17., Zaturcsány

A TANÚVALLATÁS FOLYTATÁSA ÖZVEGY ZATHURECZKY GYÖRGYNÉ ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: BTÁL Turóc vm. lt. Büntető perek, Inv. N. 2194. N. 8/1749. Dob. 875.

Anno 1749. die 17. Januarii in possessione Alsó-Zathurcza ad praeinserta deutri puncta continuative statuti testes examinati sunt sequentes.

Providus Simon Szlezák, generosi domini Stephani senioris Záthureczky de praefata Alsó-Zathurtsa annualis servitor, annorum circiter 37 suo modo adjuratus retulit. Ad 1mum. Zobecneho chyru, to gest od Suseduw Nižno Záthureczkych sliššal Swedek, žeby w Deutre doložena Zathureczky Gyurkowa wodu pred krawy z Polu domou gduczych na Poludnia y wečer ktomu koncy brawala, aby krawa geg wjace mileka mela. Ad 2dum: nihil.

Honesta Catharina Bajtsy, providi Johannis Beham conthoralis, annorum circiter 55, praevie deposito sub juramento examinatus fassus est. Ad 1mum. To wiznawa Swedkowa, žeby Slichala obecné od Suseduw Nižno Zathureczkych, že Pani Záthureczky Gyurkowa w čarodeystwj musy se oberat, proto, Ponewadž wodu na pred Krau z Domu na Pole, aneb z Pola Domou gducych brawala. Ad 2. žeby času gisteho do Klatsian Sema na Oley zabjyat chodyla predložena Zathureczky Gyurkowa, a wtenčas sgistou ženou Klatsianskou, newie wššak zdaliž so Pemečkowou Mlynárkou, aneb gey materou smluwjce se, a Porozumenia magjce, na Poważa, nicmeneg rozpamatati se nemuže, k Weššcowyli aneb k Weššticy, z Pričiny teg, žeby sa gey statok nedaržil, a newiedol, giti mela, od sameg Zathureczky gyzurkoweg sliššala Swedkowa, od kterég zatym nini doložena Zathureczky Gyurkowa do predoznamenych Klatsian y odhazala, a gu Prosyla, žeby od tegže ženy horegmenowanéj wyrozumela, a gu ugistila, kdyby ktakowemu Weššcowy, aneb Weššticy Spolu snou giti meli. Než zatym žeby ktakowemu, aneb ktakoweg Weššticy chodila, Swedkowa nevie. Ad 2dum: nihil.

Honesta puella Anna Szokol annorum circiter 12, benevole examinata retulit. Ad 1mum. Obecne sliššala Swedkowa, žeby Záthureczky Gyurkowa z Yarku na pred Krau gak na Pole z Domu tak tež y z Pola Domou gducych brawala, a krawe swogeg gako gu od Bugaka domou Prywiedla, žeby sa geg wjce nawracala, Hrniecz o hlawu hodila. Ad 2dum: nihil.

Per eandem Gabrielem David judlium m. p.

IV.

1749. szeptember 20., Zaturcsány

TOVÁBBI TANÚVALLATÁSOK ÖZVEGY ZATHURECZKY GYÖRGYNÉ ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: BTÁL Turóc vm. lt. Büntető perek, Inv. N. 2194. N. 8/1749. Dob. 875.

Anno 1749. die 20. mensis Septembris penes generalem perillustris ac generosi domini Stephani senioris Benizky incliti comitatus hujus Thurocziensis ordinarii vicecomitis ad instantiam nobilis dominae Sophiae Ivanka, domini condam Georgii Zathureczky relictae viduae emanatam commissionem, nos infrascripti judlium et jurassor praelibati comitatus comparendo ad possessionem Alsó Zathurcsa consequenter domum praefatae instantis juxta subinserta De eo utri puncta, inquisitionem peregimus sequentem.

De eo Utrum

1. Wiely, widelly, aneb sliššelly Swedek k gakowemu konci wgakowy Den o kterem čase Krtiny, pred wolakterym rokem Pany Justanska, na widoočimja byla brala?

2. Wiely i to, že geżżte za žiwobity sweho manžela, ale y po Smrty, gak kupeny, tek y kterh doma prichowaly Statek, welmi často pani Justansce kapal.

3. Zdališ kdy pre to aneb pre gyne wecy do Klačan anebo y ginde k Weššticí pre negakowe čarodeystwa Pani Justanska chodiewala, anebo se sta homina precny snad oberawala?

Prima testis honesta foemina Catharina Ribtsa providi Michaelis Kubiny conthoralis, annorum circiter 36, praevio adjurata et examinata retulit. Ad 1mum. Asnad pred dewiatma Roky Swedkowa, y se swu Sestru Suzu tak rečenu, ktera k neg bila prišša pre nawwšštiwenja, w Weliky Patek pred Poludnjm, tak potom spolu šly do humna S[it] v[enia] sve[?] Krawe mieššanuo brat, wten čas widela, kdy Pani Justanska prišša zanjmi, a to za mašštalku tu, kde mela Swedkowa swogu Krawičku, tam na widomočimja pred Swedkowou, a geg [gey?] Sestrou brala Krtiny do Fertuššky, mluwjce pred nimj žeby mela gamky zasipat, kde Krosna staly, takowy pak grunt[– –]aplat wten čas zeby nekdy Pan Zatthureczky Miklóšš wladal, gako y Arendu tomuže Panu Zathureczky Miklóššowy Swedkowa platila. Ad 2dum. Swedkowa slichawala žeby geššte y zažiwobitia Pana a Manžela Pany Justansky, gak kupenj, taky Prisadeny Statek kapáwal.

Secunda testis Susanna Ribtsa, providi Joannis Kosúth conthoralis jurata examinata fassa est. Ad 1mum prouti soror ejusdem testis videlicet praecedens in ordine prima, cum occasione illa simul fuissent constitutae. Ad reliqua nihil.

Tertia testis honesta foemina Juditha Mitskoinecz providi Joannis Abram conthoralis in possessione Klétsen degens, suo modo adjurata et examinata recensuit. Ad 1mum et 2dum: nihil. Ad 3tium. Žeby k Swedkoweg Pany Justanska straniwa negakoweho čarodeystwa nikdy nechodyla, tak gako geg nikdy pred tjm neznala tak nic zleho o Pany Justansky newie powedet, než gedneho času ale pred siestma neb sedmima Roky ninj gmenowana Pani Jus-

tanska prigduce do Klačyan zabiyat ohničnie Semiačko na oley, w kterem čase y Swedkowa se tam traffila, pry takowe zatahowany ny takže se pred Swedkowou ponosowala, zeby mela lamanja v ruce szo sliššice Swedkowa geg zeby bila radila, aby sebe len hnognice nabrala a potom Zwaracjch kamenou dobre rozpalenjch do šafflika nakladla a tak nad tou Parou ruku držala; howoriac zey geg Syn tak zle bol na Nohy, ze any hore Rebrykom giž nemohol pokročit, wyznawa. Actum anno, die, mense et loco quibus supra.

Gabriel David antelati comitatus judlium m. p.
Paulus Lehoczky jurassor m. p.

[Az irat külzetén:]
Processus fiscalis contra dominam Annam Ivanka Zathureczkianam.
1749. 27. Septembris in sedria.

1 A tisztázatban nem szerepel az első tanú.
2 A tisztázatban nem szerepel a harmadik és a negyedik tanú.

54.

1741. július 23.–1744. szeptember 2., Kisselmec

TURÓC VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT GASPAROVICH ZSUZSANNA (VULGO PUSKA) ELLEN

I.

1741. július 23., Kisselmec

VIZSGÁLAT GASPAROVICH ZSUZSANNA ÜGYÉBEN

AZ IRAT: B: BTÁL Turóc vm. lt. Büntető perek, Inv. N. 2189. N. 5/1744. Dob. 875.

Anno 1741. die 23tia Julii vigore generalis perillustris ac generosi domini Emerici David de Thurocz Szent Péter inclyti comitatus hujus Thurocziensis vicecomitis ad requisitionem illustrissimorum dominorum, domini comitis Petri et domini Pauli senioris liberi baronis de Réva dicti comitatus Thurocziensis supremi ac perpetuorum comitum (titulatorum) in Draszkócz die 19na mensis praesentis et anni praescripti emanatae commissionis, nos infrascripti judlium et jurassor praescripti comitatus in possessione Stiavnitska praerepetito comitatui Thurociensi adjacente pro parte praetitulatorum dominorum requirentium juxta praesentata nobis deutri puncta inquisitionem peregimus sequentem.

De eo utrum?

1. Wjelli aneb sliššelli Swedek, žeby Jeho Welikomožnosti Pana Reway Pála Poddana Sjawnizka čupegka rečena, zčarodegstwjm se oberala, atak duowodne wizna, co Ratkoweg tak rečeney aneb njekterg gjneg osobe porobila?

2. Z kterima osobami w čarodegstwj taže čupegka Towarystwj má? atak zadaliž ona neb gjna gmenowite pak ktera osoba na Sitye z nožnicjami stranj Penezy Pana Welikomožneho čarila, aneb Stromi cwernami obesnuwala, aneb co tomu rowneho čarodegstwj učynila, aze cwrny w Den Weliky Wjanočnj prjadla, na kolko wje, Skusal, aneb Slyššal Swedek, at oznami?

3. Zdaliž predloženu čupegku, aneb y nyekteru ginu osobu gmenowite pak kteru obecne za Weššticu držia, a tak Kdy se komu co stane askape, kneg na poradu chodja, to tež na kolko wedel, Sliššyl, nech oznami?

4. Wjeli, aneb sliššelli Swedek když pred nekterima kterima rokj w Residenty Stjawniczkeg Pana Reway Pala pred wššeckimi hornimi Swetlicjami wolake čarodeystwj preljali?

5. Wjeli Swedek, že w hornom mlyne Stjawniczkem když se byl wčilegššj Mlynar donho prestehowal, gako Kolesa Mlynske kpodiwenj Lidem proti Pryrodzenj proti Wode

obracali, takže y gjni Rjad Mlynarou pukal, alamalse sam od seba? O tychto y ogjnich Jakichkolwek čarodegstwych, co Slyššal, widel, askusyl, nech oznami?

Primus testis providus Johannes Jelenčik praetitulati domini baronis requirentis agazo, annorum circiter 40, juramentaliter examinatus fassus est ad quartum deutri punctum. Wiznawa Swedek, že pred njekterimi Roky wgisti čas, geho Welikomožnosti Pan requirens Swedka, a gjnu swu čelad nahorny Pitwora wolawšše, gim predodwermi Swetličnjmi, apred Polatou, znakj Preljata wolakehosy ukazowal, takže widel y Swedek, že od potrebného Mesta až k druheg za dwermi Swetličnymi Sweg gednostagne preljato bolo. Kdoby to wššak byl prelial? newjw, any nikdy neslišal. Otom od nebošškeho Andriga Méritsky, kdy takowe preliatia widel, sliššal, že on hnedky zalál, amluvil: Už toto naššemu Panu volaktera chce poslužit.

Secundus testis Andreas Počtarik ejusdem illustrissimi domini requirentis allodiator Szklabinkiensis annorum circiter 60, adjuratus fassus est ad idem deutri punctum quartum sicuti praecedens 1. testis per omnia conformiter.

Tertia testis Anna Filyo mediate praemissi testis secundi conthoralis, annorum circiter 60, sub juramento fassa est sicut 1. in ordine testis similiter, Ponewadž Swedkowa Spredepsanym Swym Manželom u geho Welikomožnosti Pana requirens w ten čas služila, a takowe Preljata, očite tež widela.

Quartus testis Matthaeus Holyes, annorum circiter 41, juramento mediante examinatus fassus est. Jjiného oznamit newje, toliko, že gako geššte w Danowég bjwal, giste Puowerčiwosty w Perine wrchney zmerkowawšše, takowe raddy nikterych Ludy do Bahnini wisipal. A po nekterem čase, kdy se sem do Stjawnitzky Prestehowal, a o takowjch čarjach w Perine naleznutych se ponosowal, ženu geho wolaktery nahoworili, aby sy negakowu sprawu od Zuzy Gasparowiech, Wdowy Ptačnjk Jana, proti takowjm čarum wzala, takže ona ktégže Zuze zagduce, giste wecy od neg prnjesla[!] sjce wššak Swedek wyduce takowe, a za dobre neuznawagjce, hnedky naspat od tegže Sweg ženy poslal, ažeby gjch tam zanechala, geg pryhrozil. Jako potom Manželkj Swedkoweg taže Zuza Gasparowiech tje wecy spatkem y priyala.

[1]Authenticatus fassionem confirmavit et nonnulla audita a conthorale sua addidit.

Quinta testis Catharina Majzely providi Matthiae Viletel conthoralis, annorum circiter 28, adjurata ad praemissa deutri puncta fassa est že wten čas Pana Welikomožneho Révay Pála Humna pred njekterym, horeli, wolaktere Ludia na muža Swedkoweg powedali, žeby zbožja zkrižou Pana oswiceneho Gróffa, wnoczy pokradol. Odtud Swedkowa prestraššena suce, že gako howorili obecne, Muže gég Pan Oswiecenh dá bitii gjstym časom z Tetkou swogou Lalušškou otom howorila, Kteražto Swedkoweg taku raddu dala, žeby len k Pusce, teragššeg Krčmarce Pani Welikomožneg Revay Mihalykineg zaššla, a negakowu sprawu nato sebe pjtala. Takže Swedková strapena suce, a žeby o zdrawja muža geg neprnjesli[!] obawagjcese, ktegže Pusce, geššte wswogeg chalupe bidljceg gjž hore gmenowaneg Gasparowjech Zuze, zaššla, awec ku pred nu znarjekanim predložiwšše, ona gu neyprw pre takowu handričku, kterou umrelemu Detatu Bradu zawjazali do Stjpalou odedslala, Swedkowa takowu Handru y Prnjesla[!] a tegže Pusce gjnačeg Gasparowjech Zuze do Ruku dala; Potom Swedkowu domou poslala, ažeby w Bjelku zgedneho wagca, sto Bochničuoček medzi Pahrebou upjekla, kazala. Swedková kedy takowe Bochničouč-

ky Laluhowje nekdy Zuze napjécti dala, a upečene potomtegže Pusce donjesla. Jako tedj takowe Bochničuočky prigala, wten čas sadnouce na Prach Komorny, gistu nit zasebou zkudele zaprjadla, a odtud na holohumnicu yššla, a wolačousi čytala; a potom tou nituo dohandričky tie Bochničuočky zawjazala, a Swedkoweg dala, mluwjce aby to mužowi swogmu nositi dala. Takže Swedkowa takowu Sprawu mužowi swogmu dala, a on assy za dwa dny gu nosyl, zatym potom zo wššetkym do štipalou Swedkowa tu Sprawu oddala, chodjce sama Stipalka stara do Swedkoweg Domu pre handru, zktereg Swedkoweg wecy nadepsane wiwjazati chcela, než ona len zo wššeckim spusobem wzala.

[2]Haec testis etiam authenticata fassionem suam priorem confirmavit et nonnulla in fine fassionis suae adjecta addidit a verbo chodie etc.

Sexta testis Catharina Kragčy relicta Johannis Rolko sub juramento examinata fassa est ad deutri puncta sequentia. Jjneho oznamit newje, toliko že gjsteho času hdyž muža swogho predoznameneho z Caskowjecz čekala, obawagjce se žeby strany Pletak tjch, ktere zinesli boli na Swedkowu, gakoby Janka Zahradnjka Pani Revay Mihálykinho lyubila, negakowe prenasledowánj nemela, na Poradu k Pusce zaššla; Takže ona geg gjstu nit ktera gest Pri Rukach Rychtara nynegššyho štjawnitzkeho dala, howorjce, že Swedkoweg niššt nebude. [3]kdy gu bude Pry sobe nosit. Potom, zatjm zas čupegka geg dala gakowisi uzol, ktemu koncy aby ho pry sebe držala, že geg muž niššt neubljži.Ona wššak že takowj uzol zakachle položila, a čupegka snad w Tyden naspat ho wzala.

[4]Authenticata fassionem priorem confirmavit.

Septima testis Sophia Kralovanyec Johannis Caspar conthoralis, annorum circiter 23, juramento mediante examinata fassa est ad deutri puncta sequentia. Jako Swedkoweg pred Turjcami dwoma Tydni dwogee Djetok zomrelo, po njektorom čase čupegka kneg opilá, a k želegjceg swe Detj mluwila: Ja wjém, prečou sa Tebe Detj nechowagu, preto, lebo Twoga mati tje handričky kterimi gjm usta boli zawjazane, do Truhličjek gim pokladla, čo zwedewšše Swedkoweg Swokrušša, hnedky geg dohowarati yššla. Naktere dohowaranj čupegka niššt neodpowedala, odtudy Swedkowa sudj, žeby len čupegka bola to wymislela.

[5]Authenticata fassionem priorem confirmavit.

Octavus testis providus Georgius Klaianecz annorum circiter 60, sub juramento examinatus fassus est. Ad 1. Jjinššeho oznamit newje, len že čupegka nagwjac z krčmarkou Zuzou Gasparowjech držjawala. Ad 2. et reliqua deutri puncta nihil.

Nona testis Catharina Jambriska praedicti testis octavi conthoralis, annorum circiter 60, adjurata fassa est ad deutri puncta sequentia. Totež wiznawa, že čupegka nagwjac z Kržmarku Pusskou rečenou držjawala; Potom gedenkrat lanskeho Roku kdy strani gjsteg Soli Pletku mali, sama pryššla taže čupegka k Swekoweg pitagjce zamku, že ona sprawj niečo aby gjm nebylo ušškodenuo. Apotom zas otworenu po njekolko dnach od tegže čupegky Prigala, mimo toho strany čupegkj wiznawa y to že hned bola nezdrawa po nowom Roku, mnohokrate sa geg wteg nemocy ukazowala. Pry tom Krčmarce prezwaneg to wiznáwa; že lanskeho Roku gakogeg Syn z Tagchou[?] priššol, a do zimnice upadol, Pryčynu teg Zimnice Zniknutja, na Swedkowu uwalowala, a zprohražanjm mluwila že gjnač se Swdkowa walati bude, gako geg Syn. Takže potom Práwe w Noczy nowy Rok predne pominuly nasledugjcy, yduce do Komori pry ceste sweg, nenadala take štjepanja

geg do Ruky wnišslo, gako by geg Sekačkami Ruku prawu byl sekal. Kteru bolest Swedkowa čarodegstwu na obloku Isbinom rano na nowj Rok sporadanemu pripisowala, kterežto z Prachu zeme na tomže obloku na gednu hrbku nasipaneho zaleželo, ktery wšsak anj Deti, bywšse zem zamrzla, any sama Swedkowa, any geg muž any giny gjch Domaci nénasipal: Atak sudila Swedkowa wten čas, že to Krčmarčina sprawa musela byti, lebo y zatjm w Nemocy Swedkoweg, wždicky pred oči spolu y z čupegkow sageg stawala, ay zatjm gisteho času sama odseba Pryšsla do Swedkoweg Domu, anakolena klaknuti aprisahati chcela, žegeg ona neporobila, Swedkowá wšsak prisahati geg nedopustila než žeby y Swedkowa na to Prjsahu položiti smela gey zas woči powedala. Stjm potom taže krčmarka len odišsla.

[6]Mortua.

Decima testis Catharina Stacho providi Matthaei Holyes testis in ordine 4ti conthoralis annorum circiter 32, sub juramento fassa est ad deutri puncta, že asnad pred gedno čtyrma Roky, čupegka prigduce opilá do Swedkoweg Domu, medzi ginšsimi rečmi howorila, hnewagjce se na Krčmarku predepsanj lebo nam hlawj budu ljetat konča zadku z Pušskou, alebo Krče budu z nas w Truhle brezowei (rozprawagjce, že na Buoroweg wolakedisy taky Krč w Truhle byli pochowali) Strany pak gmenowaneg Krčmarky to wiznawa, že gako sem na Bydlo Pryšsli, Ponosugjce se Swedkowa pred gednym druhym žeby čarodeystwo w Perine wrchneg w Danoweg gešste byli našsli, ba y w [...] Swogom: z porady Kocurcyneg, ktegže Krčmarce zašsla, a wec oznamiwšse pred nou hnedkj Swedkoweg Handričku gednu z wolakimisy uzly dala: než gako to Domou Prinesla, w tretj snad Den štipala Adamowa žena tu handričku domou ksebe wzala: ostatnie pak wecy tegže Krčmarce Swedkowa naspat donjesla: ktere Krčmarka y prigala.

[7]Authenticata addidit že s handričkami boli surowe nitj a Bochnjčky gako Boby wgednom uzle ako past zawiazane radjca geg ked Puogde pred Panou sebou takowe pod pazuchu wecy má než muž geg otom zwedel, rozhnewagjce hnedky gjch spatkem donesti kazal, takže potom y doniesla sama tieže wecy Pusce bo zna gjch Pject.

Undecima testis Catharina Slodasz relicta Georgii Holko, annorum circiter 55, sub juramento fassa est ad praemissa deutri puncta sequentia že lanskeho Roku na yar čupeyce požičawšse Plachtj Trawneg pre Slamu do Burjan, tatjm takowou Plachtu Swedkowa od neg Pjtala; ona pak gu zatagila, a žebj geg njakey Plachty bola nepožičala, howorila Nicmeneg zatjm to wišslo že Plachtu takowu u Barkarky prepila, kteru Zolwica Swdkoweg Janrašska od Bakarouprnesuce[!], žeby gu Swedkowa naspat wzala, snou ponukala. Než ona wziati nechtela, howorjce, aby geg na Dušsy težela. Zatym w Jeseni zo Swedkowou se tak stalo, že ona zo swogimi dwoma chlapcy sama w Chalupoctye biwagjce w nocy wo Spany gu wolačuosy dawiti[!] chodilo, na tolko, že po Rukach, na hrdle, y na Prsach, Mesta čjerne geg po takowem dlawenj zustawali, ktere y Susedom ukazowala. Potom w swogeg bjede, Swedkowa ponosugjce se mnohym Ludom, radili geg nektery i žeby gistezeliny do Postele pokladla: Ktomu nože dwa hore koncom, geden konča hlawi druhi konča nuoh zapchla, trety pak do Ruku swogich aby wzala, akdyby kneg Pryšslo, žeby spak Ruky donho stjm nožom sa zahnala. Wšsak Swedkowa mjmo tjch dwuch nožj, konča nuoh akonča Hlawy položenjch tretjeho do Ruku newzala, lebo sa obawala, aby negakowjm spusobem Detam swogym neubližila. Takže když tje nože zapchla do Postele

zelinjek kteregeg Ludia radili, nahladala, hlawu sy też zelinami mila, gisteho času gakonahle zahasili pod Kozubom a Swedkowa počala drjemat, hnedkj čupegka w ohnisku sa geg ukjazala, a Rukami od ohniska na nu gakoby dočahowala. Než geg wten čas šškoditi nemohla; any zatjm gu gjž wjac nedawilo. To zwedewšše čupegka žeby sa Swedkowa na nu ponosowala gakoby gu ona dawewala gedneho času; když na Pansku yššla Swdkowa, ksebe gu wolala, a geg ztim domluwala, Prečo nanu howorj žeby gu ona dawewala, a ginššym Ludom to prweg oznamila prečuo geg nagprw nepowedala. že y gu pak dawewalo a potom čuo geg Ludia radili, to robila, a tjm sy pomohla: Iy Swedkoweg by bola to poradila Swedkowa wššak geglen to wždicky howorila, že ona ginššeho nemuože powedat, len že gu ona wosjech wjdala.

[8]Authenticata fassionem suam per omnia confirmavit.

Nicolaus Ilgo praescripti inclyti comitatus Thurocziensis judlium m. p.

Emericus junior Krasznecz praememorati comitatus jurassor m. p.

II.

1741. szeptember 24., Styavnicska

A VIZSGÁLAT FOLYTATÁSA GASPAROVICH ZSUZSANNA (VULGO PUSKA) ELLEN

AZ IRAT: B: BTÁL Turóc vm. lt. Büntető perek, Inv. N. 2189. N. 5/1744. Dob. 875.

Anno porro praescripto 1741. die 24. mensis Septembris honestam foeminam Helenam Galanda providi Nicolai Hlyatko conthoralem in forma continuationis praesentis inquisitionis ad praeposita deutri puncta solito sub juramento examinavimus. Quae taliter examinata recognovit Netagj syce Swedkowa, žeby byla howorila na Gasparowje Zuzu gjnače Puššku, magjce proti neg obrazenuo Srdce, že onba cwerny tje, ktere pred njekolko Rokj boli na Stranj cech w štjawnitcztye posnuwane, nasnuwala, než že o tom niššt gjsteho newje, wčyl pod Prjsahou wiznawa, nechtegjce any nemohuce nikoho na dušu brati. Ktomu wiznawa, že sliššala gedenkrat od Goljana Ondráša w Swatom Martyne rozprawag jcyho, a Gyura Zahradnjka Pani Révay Mihályčinho že nadoznamena Zuza Gašparowjech wgjsty čas kdy se Pywo odwarilo w Panskom Piwoware šjawnickom, tamže za Piwowarom Pry žlebjech wečer wolačuosi pry Swetle gakoby Pry Swjecach na malich Hrnčičkach warjce kdy wen z Piwowara wišel nebohy čušdora a wodu ljati do Piuwara [9]In authenticatione ad audita ex Golian addit že čušdora nebohy kdy Prišel do Pitwora hnedky zwelikym Predesenjm a Bedkanjm o tom widenj jinšim tam sucym rozprawal. Z tuto Prileżitosti sama od seba oznamila, že wčas [– – –] tegto bola syce Prišla też do štjawnicky, než že Goljan Andraš gu domou Poslal, aby len domou šla že ona inše newje, ale ked geho budu zwat, on Powje čou pred nou Powedal. Pitwora chtel tomuže čušdorowi prikazowala, aby čuo widel, nykomu nepowedal, lebo že zle pochodj gako že potom też y po malom čase tenže čušdora zemrel: čy wšak od laku, aneb tohonegakoweho

čarodeystwj newje any od nikoho neslišśala, mjmo toho že y to rozprawal tenže Goljan, že kdy gjsteho času Bratanica Gašparowjech Zuzina zbožja Zahradnjkowo pokradla, w ten čas tjmže Zahradnjkom do Krčmy teg gmenowaneg Zuze na Pokutu woišśli, ale gu nenayduce, gako wen potom wichodili, gakowimisi dwema hrudkami gich predhodila. Kterežto Goljan ze zeme y hore wzal a skowal.

III.

1744. augusztus 14., Kisselmec

VÁDBESZÉD ÉS ÍTÉLET GASPAROVICH ZSUZSANNA (VULGO PUSKA) ÜGYÉBEN

AZ IRAT: B: BTÁL Turóc vm. lt. Büntető perek, Inv. N. 2189. N. 5/1744. Dob. 875.

Anno 1744. die 14. Augusti, in sede dominali illustrissimae dominae Susannae Okolitsáni, illustrissimi quondam domini Michaelis liber baro de Reva, inclytatum comitatuum Thurocziensis perpetui, Csongradiensis vero supremi comitis, excelsae septemviralis tabulae assessoris etc. (titulati) relictae viduae, in castello solitae suae dominationis illustrissimae residentiae, possessioni Styavnitska, praelibatoque comitatui Thurocziensi ingremiato celebrata, nos Johannes Justh substitutus vicecomes per illustrissimam dominam baronissam ordinatus praeses, Georgius Jeszenszki, Nicolaus Ilgó et Emericus junior Huszár judices appellationum, Emericus junior Krasznecz judlium, Samuel Záborszky et Stephanus Czeper jurati assessores inclyti comitatus praescripti Thurocziensis negotio in subinserto processimus, specialiter ad id convocati, ordine sequenti.

Levata causa egregii Gabrielis Krasznecz, tamquam per attractam sedem dominalem constituti fiscalis, adeoque actoris contra et adversus Susannam Gasparoviech, vulgo Puska nuncupatam, ad jurisdictionem praetitulatae dominae viduae pertinentem, velut incattam mota.

Qui quidem fiscalis cum consuetis cautelis, facultatibus et reservatis, actionem suam proponeret sequentibus. Qualiter nimirum praenominata incatta, quantumvis Christiano gloriaretur nomine, contemptivi attamen habitis Dei ac hominum manifestis poenarum quoque sequenturarum severitatem exprimentibus prohibitionibus, multiplices magicos seu veneficos et superstitiosos actus non modo ipsa iteratis vicibus, ope, ut credi par est, maligni spiritus exercere, verum alios etiam talibus uti docere, utentibus commoda polliceri, detestandas vero artes suas revelantibus adversa quaevis minari, ac cum personis de patratione similium actuum suspectis correspondere, conversari, dumque illarum e numero quaepiam puniretur, fuga sibi consulere, et per id reatum sponte recognoscere verita non fuisset, quemadmodum haec omnia ex testium inquisitioni hic, sub numero 1mi[10] productae insertorum, notanter autem 4ti, 5ti, 6ti, 8vi, 9ni, 10mi, et ultimi fassionibus, jam quidem in alia sede dominali authenticatis, si tamen juri ita visum fuerit, denuo authenticandis uberius apparebunt.

Ne igitur tanti, totque vicibus iterati criminis rea impune maneat, petit eandem in antecessum juri personaliter statui, benigne examinari, cum praeproductis testimoniis confrontari, ac tantem conformitate tituli 15ti partis 1mae, articuli 12. 1723, nec non praxis criminalis Kolonitsianae articuli 60. in poena capitali, quae juxta usu receptam consuetudinem combustio est, convinci, ante executionem nihilominus ferendae talismodi sententiae, ductu quaestionis 8vae capitis 6ti. Kitthonicsi pro revelandis complicibus et recognoscendis ex inquisitione prodeuntibus facinoribus, torturae etiam subjici, reservando in reliquo generaliter reservanda.

Et quia facientes et consentientes pari poena afficiendi venirent, ex praeproducta autem inquisitione prodiret, quod quinta, sexta et decima testes praenotatam incattam consulere, ac superstitiosis per eandem sibi subministratis rebus uti non dubitassent, petit has quoque pro ratione delicti puniri, qua etiam ad jurisdictionem titulatae dominae spectantes, cum reservata.

Deliberatum est.

Tam in producta per fiscalem sedis, quam et sub eadem sede continuative facta inquisitione contentis ex testimoniis quamplurimis superstitiosis, adeoque impiis captivae Susannae Gasparoviech modernae incattae actibus, quales nec ipsa examinata pernegaret, uti essent: Viletgianae, Holessianae et Rolkovianae, filorum contra consuetum ordinem praeparatorum, globulorumque centum farinaceorum, ac linteamenti administratio, aliisque per eandem equidem negatis, attamen ex testium fassionibus prodeuntibus, e contra quoad casum Georgii quondam Minarik, vulgo Csusdora nuncupati, per omnes circumstantias indagatum, nullo certo iudicio, ejusdemque captivae aggravio elicito existente, eandem flagris adeo, usque dum aetas ejusdem senilis ferre potuerit, hic publice in terrorem etiam ac exemplum aliorum cedendam, postmodum vero e gremio comitatus hujus relegandam, taliterque eliminandam decerni.

Et ne foeminarum quoque praenominatarum, illustrissimae videlicet dominae baronissae subditarum superstitiosa opera captivae incattae utentium reatus impune maneat, easdem similiter bene compescendas, per hocque ab ulteriori nefors ausu simili deterrendas venire.

Idem Johannes Justh m. p.
Idem, qui supra Georgius Jeszenszky m. p.
Idem Nicolaus Ilgó m. p.
Idem Emericus Huszár m. p.
Idem Emericus Krasznecz judlium et convocatus m. p.
Idem Samuel Záborszky m. p.
Idem Stephanus Czeper m. p.

[Az irat külzetén:] Causa in sede dominali illustrissimae dominae Susannae Okolitsányi, illustrissimi domini baronis Michaelis quondam de Reva relictae viduae, quoad foeminam Styavnitskensem Susannam Gasparoviech, subditam suae dominationis illustrissimae, in castello solitae residentiae Styavnitskensi de 14. Augusti 1744. celebrata. – Ad referendum anno 1744. 2. Septembris in generali congregatione relata. Numero 363.[11]

1 Az irat szélén.
2 Az irat szélén.
3 Az irat szélén.
4 Az irat szélén.
5 Az irat szélén.
6 Az irat szélén.
7 Az irat szélén.
8 Az irat szélén.
9 Az irat szélén.
10 Az irat szélén: „Numero 1mi."
11 A további fejleményeket lásd Raffai Katalin bünperében.

55.

1742. június 25., Turócszentmárton

TURÓC VÁRMEGYE KÖZGYŰLÉSI HATÁROZATA A BOSZORKÁNYOK ELLENI FELLÉPÉSRŐL

AZ IRAT: A: BTÁL Turóc vm. lt. Büntető perek, Inv. N. 2189. N. 3/1742. K. 875. után

In generali congregatione inclytae universitatis comitatus Thurocziensis, in oppido Szent Márton loco solito die 25ta mensis Junii, anno 1742. celebrata.

Ex motivo illo, quod ad publicam universitatis istius notitiam rumor devenisset certos actus superstitiosos et veneficos, malis vetitisque ac praecise per sagas impia usurpatione practicari solitis actibus; scelerate pii quasdam personas quibusdam in locis scandalose fuisse exercitos, dominis judlium cum jurassor comitatus istius determinative commissum est: ut contra talia patrantes personas seriam circumstantialemque inquisitionem singulis per suos processus et peculiariter locis in iisdem in quibus ea in parte suspectas resciverint, peragant. Reas ea in re compertas authoritate magistratuali iisdem hac vice attributa illico comprehendi curent, ac si dominos terrestres jure gladii pollentes habent, iisdem cum admonitione ad punitionem talium intra tempus legaliter destinatum et sub poena legibus regni sancita, suo modo effectuendam; caeteras autem magistratui comitatus demeritis poenis afficiendas tradant, ne tales enormitates et scelera impune relinquantur, verum punitionis meritae hactenus deliquentium praecatione dehinc universi a patrationibus talium deterreantur.

Extradatur per juratum comitatus ejusdem notarium Emericum seniorem Krasznetz m. p.

56.

1742. június 28.–1743. április 4., Turócszentmárton

TURÓC VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT ROHACSIK MIKLÓSNÉ MIKÓ ANNA ÉS TESTVÉRE, MIKÓ ZSUZSANNA ELLEN

I.

1742. június 28. [1743. április 4], Szklabinyaváralja és Nagyturány

VIZSGÁLAT ROHACSIK MIKLÓSNÉ MIKÓ ANNA ÉS MIKÓ ZSUZSANNA ELLEN

AZ IRAT: B: BTÁL Turóc vm. lt. Büntető perek, Inv. N. 2188. N. 12/1743. Dob. 874.

[...][1] denotata loca exeuntes, ubi nimirum proxime praeteritis diebus quosdam actus superstitiosos et magicos contigisse relatum, accepimus desuper inquisitionem peregimus sequentem.

De eo utrum?

1. Wjeli Swedek, aneb slišselli, že o Swátku Swateho Gyura Roku nyni bežjcyho na Doline Pod Sklabinskim Zámkom negakowe čery, a Puowerčiwosti by se byli wikonawali, odkud we mljne tam se nachadzegjcem nektere diwne wecy potom nasledowali. Ato zegmena skrze toho, gakowjm Spusobem aku gakowemu koncy? Se djali?

2. Wjeli, aneb slišselli Swedek, žeby y w Turanjech mestečku, netco takoweho zleho spachannno bylo, a to skrze toho, gakhm učynkem, a kgakemu cjli?

In praefata possesione Var allya

Primus testis Georgius Bukowy molitor subarcensis, annorum circiter 70, adjuratus et examinatus ad primum punctum retulit, že na Swatek Swateho Gyura predneg pominuly za rana prigduce do mlina Hanna Mikó, manželka Rohalčík Mičowa obywatele Podzamockeho, gako Swedek w Izbe sweg maličko zesnul a ginšši domaci geho nepritomni byli, od Wnučkj Swedkoweg Katri rečeneg chleba pitala, ktereho když geg Wnučka Swedkowa odkrogila, a dala, wtom prebudil se Swedwek a wirozumjce od Wnučkj sweg, že nadoznameneg Hane Miko chleba pre chlapca dala, gu haruššil, mluwjce, že wtakowi den chleba, ani ohna, objčagne nedawagu, takže ta Wnučka Swedkowa ztohohnedki za nou do Domu tegže Hanne Miko, kde spolu y z Materou za Rohalčikon wgednom dome widate su, bežala, a když se y sami od seba. Že y z raddi gisteho Služebnika Pana Cališinskiho, ktery k Pjle naziet Prišsjel, any gjm nic nešškodilo. Sliepky oznamené Pobyté poyedli: nawratila odtud oznamila Swedkowi, že taže Hana Mikó, prosto do Mašštale

Sweg stakowjm chlebem iššla, stoho potom Swedek Towariššowi Swemu Mlinarskemu a Bratancowy rowne Gyurowi Bukowy ktori predgmenowaneg Miko Hani Sestru mladču Zuzu rečenu ma, gakoby domluwal, a tje reči gako pred Wnučkou Swogou howoril, žeby nemeli obyčeg ženi na Gyura chleba dawat, opakowat, a žeby se nečoho šwagrina geho spolu y z Materou geg nedopustila, napominat: takže potom bez pochibi kdy tjmže ženam Tovariš Swedkou nadoznamenj, o takowjch rečach do powedel, y Stara y Mlada, to gest Mati z Dcerou do Mlina wečer wten den domluwati se prišli, co Swedek omrzuwše, mezi ginšimi rečmi gjm howoryl, že noc nocou gest, abi domou išli, a gemu prekažku nerobili, takže pomalom čase zwelkym kljatim proti tegže Wnučke Swedkoweg, a mnohimi ginšimi neslušnimi rečmi odešli: co Syn odchode tjchže žien, w pritomnosti Manželki Swedkoweg a nadoznameneho Towarišša, to promluwyl: že banuge, že gjch rozumegjce hore gmenowane ženi Rohalčikousske, nedokopal, a wen newysotil: Zatjm snad potretom dni, o tych rečach Syna geho Jana hore dočtene Rohalčičky, asnad od Tovarišša Swedkowho slišawše, pred Magerkou geg Welkosti Pani Reway Mihalky pod Sklabinskym Zamkom zuzstawagjcou Jana Kušek Manželkou howorila Mlada Rohačičzka (očem od Manželky toliko sweg Swedek wyrozumel že gestliby se gjch bol Mladi Mlinar gako howoril, kopati dopustil: takowi znak gako na Sljépkach se ukazal y na nem by se byl stal. Zo Sljepkami pak Swedkowimi tak se stalo, po Gyuri w treti a čtwrti den, že we Dwore desjatem w Izbe pak w Kotrécy trom hlawi welačnosti po otrhawalo, gedneg pak hlawu w Komore na Wagcach sedjery oduto[?], zčeho tež hnedki zdochla: potom opet w nasledugjcich dnach gedneg Slepce obe nohi, dwom pak po gedneg, w Kolene otrhlo, gako rownjm spusobem y Kohutowi snad w šsjésti den po Gyuri obe nohi w Kolene tež otrhlo. Z čeho Swedek sudi, že ponevadž tak na oči widomja ta vec zo Sljépkami se djala, skrze Djabelstwo musela konana biti, na žjadneho wšak Swedek jistiti nemuže, kteriby to Slijepkam geho byl dokazal.

[2]Anno 1743. die 4. Aprilis sub termino sedis dominalis, praesens testis authenticat fassionem suam, praeexpositam confirmando, addit, že yzradli z teho služebnika pana lali sinsonho, ktery esle nazriet pressiel z sami od srba, any nievesslo dilo.

Secunda testis Catharina Rohacsik, praecedentis 1. testis conthoralis, similiter annorum circiter 70, juramento mediante adstricta fassa est per omnia, uti maritus ejus conformiter, to affirmuje, že od Kuššečky hore doloženeg slišala reči skrze Manžela Sweho o hane Miko zturgjec, oznamene; a pri tom towyznawa, že w Kotrecy bywše Sljepki nadoznamene zatworené, w pritomnosti Swedkoweg, a Krupky[?] zo Szklabine sweg, wo dne na Poludnja, wolačuosi wen wyhadzuwalo wtom wihadzowanj zo wšeckym hrdla gjm pootrhawalo.

[3]Anno et die praescriptis, 2. testis authenticata fassionem suam confirmat, addendo illud, že wydela y w Isbe y dwore kdy timže Sljepkam hlawy otrhowané sú.

Tertia testis Anna Pallyo, providi Joannis Czunndra vulgo Kussek, pronunc illustrissimae dominae Susanne Okolicsany, illustrissimi domini condam baronis Michaelis de Reva relictae viduae, sub arcensis allodiatoris conthoralis, annorum circiter 35, sub juramento examinata recognovit, gedenkrat pred Turicami predne pominulima Swedkowa Peruce šaty zde na Doline Podzamockey, slišala kdy Mlinarka Stara Podzamocka z Hanou Mikó Rohačičkou ginačeg Hudcowjech strani odchodu Učna zo Služby, tegže promluwyla kdy

gjž predoznamena Stara Mlinarka odtud odiššla, že kdybi mladi Mlinar gu na Gyura, ked sa dohowarati chodili z Materou do Mlina, bol wykopal žeby asnad to bol Pan Buch na neho dopustil, čuo na gjch Sljepky.

[4]Tertia testis authenticata fassionem suam in omnibus confirmat.

Quartus testis Joannes Bukowy, molitoris subarcensis testis in ordine primi filius, annorum circiter 36, sub juramento fassus est audita in conformiter fassionis primi testis eo etiam confirmato, že kdy na Swatek Swateho Gyura predne pominuli so Sklabine domou priššel, a gjž sobe y na Lawicu bol lahol prigduce gak mlada, tak i stara Hudcowa, gjnače Rohačikowjech, stareho y mladeho Miča Rohačik ženy, tam Strani chleba skrze Djewčatko Swedka, mladeg Rosačičcte daniho, se dohaduvali, a zlorečili, ktora wec nesluššnu tychže žjen trpeti nemohuce Swedek, stoho potom pred Pacholkom, a neb Towariššom pohovoril, že kdybi naneho byl nehladel bol by tje ženi pre takowe mrske réčy wykopal.

[5]Hic etiam testis fassionem suam confirmavit, reiterans id ipsum, že na dwore [6]ako y w Isbe Prytomni byl, kdy Sliepkam hlawj.

Quinta testis Rosina Kursagetz, immediate praecedentis 4. testis conthoralis, annorum circiter 33, adjurata et examinata fassa est aeque ita prout 1. in ordine testis, addito eo, qualiter že od Hmurni[?] Ondreya Manželki, po nektere dni, gako se ten pripadok we Mline zo Slyepkami stal, sliššala, howorice geg, že mlada Hudcowjech Hana Miko hnedky po Gyuri wten den pred touže Hmurnou howorila, postagagjce se že po malom čase widi gaki se znak stane we Mline.

[7]Haec etiam testis suo modo authenticata fassionem priorem in eo modificavit, že strany dawanya chleba Mikowej, potom odtrhawanja hlaw Slepacych, gako [– –] a na duore prohodenych a statych wie toliko ze sliššanj znamost ma, w Isbe pak kdy gim hlawi odtrhowalo očtie widela.

Sexta testis puella Catharina Bukowi testium in ordine 4. et 5. filia, annorum 12 existens, propter teneram aetatem ejus, et judicium debile, absque juramento benevole dumtaxat examinata narravit sequentia, že na Gyura hore gjž mnohokrat doloženeho gako stari otec geg na Lawici usnul, Sestra geg staršša Suza rečena Miko Hane chleba odkrogiwšše dala, potom kdy tegže Stari otec Probudiwšše se, gjm domluwal, howoril, že Stara Maty pre to hnewat se bude, Swedkowa hnedky za nou bežala, až do Dwora, a pri Mašštali tichže Rohančikou zastanuce widwela že zokrušška tegže Miko Hane wo Mline daneho, won z Mašštale od Statku toliko Spodnu Kuorku Miko Hana winjesla, ostatnj chljeb Statku Swogmu dala. O Sljepkach to oznamuge, že na Chliewe, jako Sljepki dawet[?] počalo, widela syet Lasicu, ktera gedney Sljepce tamže na Chliewe hlawu otrhla, wššak potom pre Stareho Otca bežawšše kdy ta priššel Spolu y zo Swedkowou, wjce zadneg la sice ani ginššiho zwirata newidwidela, toliko že čousi Sljepky wen z Kotreca wyhazowalo, a halwi gjim otrhowalo.

[8]Sexta testis ad figuram inclytae sedis dominalis cum aliis testibus certificata [– –] nec hac occasione adjurata est. Interim vero sub tempus examinis authenticationis testium incidendo in alterationem ad vicinam domum delata est, quo praesens [– –] praemissaque erga eandem exhortatione primum membrum suae fassionis penitus [– –], že newidela wten čas Mikowje Hanče žeby z chlebom chodila byla do Mašštale, než nagakowe toliko Djewca Hameniczkeho[?] w gej Dwore[– –].

Septima testis Anna Matzkowjecz, Andreae Chmuny subarcensis conthoralis, annorum circiter 30, examinata sub juramento retulit. Swedkowa tam pritomna bola we Mline, kdy w Izbe w Kotrecy saucym Sljepkam hlawi otrhawalo, wššak newiduce žadneho zwirete, kdoby tomu pričina byl newi ani nesliššela; zatym od zolwice suogeg Chmurnyjckj[?] Dobrotka Gyuroweg ženi sliššela; že Mlada Hudcowa Hana Mikó kljala Mlinara y zostatnimi, že na na[?] take réčy strani dawanja zjich chleba swemu Statku zijesti, aby Pan Buch wkartkom čase Pomstu na nich ukjazal.

[9]Praesens testis authenticata fassionem suam antea dictam confirmavit.

Octava testis Susanna Chmurny Georgii Drobka consors, annorum circiter 30, juramento mediante recognovit, že gineho konečne newje, krome kdy jedenkrat (jako se nazdawa Swedkowa wdruhi den po Gyuri predne pominulem) z Hanou Mikó nosjce na sjata Jačmen, ktery zpanskeho geg Welikosti Pany Reway Mihalki obra [– –] a potom spolu spatkem se nauracali, kljala, taže Mikó Hana Mlinara Podzamockeho y zgeho Domacima aby Buch w kratkom čase Pomstwu na njch ukaza, snad proto, že na nu powedali, žebi ona na Swateho Gyura yeg we Mline chljeb dan, Statku swogmu dawala.

[10]Etiam haec authenticata fassionem priorem confirmavit.

In oppido Thuran die praescripta Junii

Nonus testis providus Martinus Spik, incola Thuranensis, annorum circiter 55, adjuratus examinatus ad deutri punctum 2. fassus est. W pominule Swjatky Turiče bywšše pozwani od škrabák Gyura, na ten čas u newesti swogeg škrabak Lackoweg se mešškagjciho gako dnu k tegže Skrabák Laczkoweg priššel, a tam spolu z predgmenowanjm Skrabák Gyurkom, pri paleném se bawil, priššla Bara Mattyho, Manželka Hurbko Gyurowa, obywatele Turjanszkeho, a od Swedka geden Mariašš dlžni (kteri wššak geg mužowi Swedkowa Manželka byla zaplatila pitala, učeho Swedek pohoršššeny biwšše, mezi ginššimi lecigakimi réčmi, tuže Baru Mattyho, wen wiwjedol, a potom kdy y daleg gemu zlehoworila, čižmu wizuwati počal, že gu s nou uderi, nic meneg nébywšše gemu dopušššteno skrze ginjch, potom geg zlodegstwo a Srigunswo w tom pohoršššenj na oči nadhodil a sjce zlodegstwo proto, že Konope gakowesi taže Hrubkowa byla pokradla; čarodegstwo pak aneb Strigunstwo proto, že jedenkrat kdy tegže Hrubkowej Griszka, na ten čas pri Plutti[?] zustawagici takowe Strigunswo nadhodila, že se stoho newičistila.

Decima testis Dorothea Munyko, Joannis Rheday conthoralis, annorum 27, adjurata recognovit. Jineho newje, krome že w Pominule Slawnosti Turice newjw wššak pod jistim w kteri den, ale se nazdawa že w nedelu a neb w Pondelek pred Polednjm bylo, Bara Hrubko ze Sestrou swogou Katerjenou do zahradi Swedkoweg prigduce, tam gistu zelinu gako običegne zde gu naziwagu Podsadnu repku trhali, zčeho Swedkowa na dwor proti timže ženam winduce, Spitowala se čuoby robili wzahradce? Na co odpowedwšše Swedkoweg, žebi na osohi tuže zelinu brali, Swedkowa opet k njim promluwila, žebi w takowe Slawnosti takowym wecom mali pokoy dat, na co zas odpowedeli nadoznamene ženi Swedkoweg, aby se nebala, že geg nic nepreššškodili, a že geg tu zelinu tam hodja, takže Swedkowa odegduce od njch do Izbi zdali ž takowu zelinu odhodili, aneb nje, newidela, ani newje. To wššak wyznawa, že pedgmenowana Katerjena Mattyho snad pred trima roky, takowu zelinku u

Swedkoweg brawala, a takowu warice, chlapčeku swemu, kteri snad dwa roki nehladel oči umiwala, takže zatjm y prehliadol, dokladagice y to, že y Baricowie Dietya, ano y sameg Swedkoweg pri prsach suce maličke, kupane w takoweg zeline, na oči pepššie se citja; Pritom y to oznamugjce, že gako na Urad zdegšši proti nadoznameneg Bare Mattyho Hrubkoweg Swedomia odbrati, w twn čas prišla, tolikrat gmenowana Katra Mattyho Sestra tegže Hrubkoweg do domu Swedko weg, a tam sadnuce plakala prd Swedkowou, klagjce tuže Sestru swogu Baru, žebi takowe reči a pletky o neg se znjesli, a gu sem a tam proto woditi meli, kdežto ona w tom neni podozrena; Potom pak k Swedkoweg prehoworila, widice na Kline Nitelnice, asnad na Božie štestja reči sa zamknu o tegže sestre geg, že takowe Nitelnice wezmé, a zamku na ne zamkne, takže Swedkowa take Nitelnice geg wziti y dopustila, ktere domou donesuc, gako sliššala Swedkowa wdomw Rychtara zdegššiho na swedomja tež nadepsaneg weci powolana: Potom Boženik Tomaš Kučera, od Uradu strani tichže Nitelnic k predgmenowaneg Katre Mattyho wislani žeby gjch na Powale y zo Zamkou našel, takže hnedki dokawad se Swedkowa u Rychtara Mešškala, tje Nitelnice geg domou Urad skrze tuže Katru Mattyho doniesti dal.

Undecima testis Catharina Pohanka providi Thomae Hrubko Thuranensis conthoralis, annorum circiter 30, adjurata fassa est. Ačprawe wgednom dome bywa Swedkowa z Barou Matyho bywšše za druhim Bratom, a geg Newestou, nic meneg wšak, gineho takoweho nic oznamit newje, toliko že w Welku Sobotu, to gest pred Welkou Nocou gedenkrat snad dwa Roky tomu, pregmenowana Bara Mattyho Newesta Swedkoweg, gedni Gate dala do ruku, ktere gako sama taže Bara pred Swedkowu oznamila we Dbance zwarala, žeby se geg, gako gez ludja radili, lepšše mutewalo, aby takowe hore na Komoru wiwe sila, takje tje Gate Swedkowa y tam hore wiwesila. Potom wystawice Mašštalku gednu nowu Swedkoweg muž lanskeho roku; Swedkowa tehoto pominuleho Maya Mesjce Strani toho se zmluwala, žebi ludja wedeli niečim wihrapat nowuo Stawania, aby se Statek wiedol, ponewadž Swedkoweg zo wšseckjm Statek se tak newiedol w druhich Mašštaljach; takže na takowe rečy Swedkoweg, tolikrat gmenowanna Bara Newesta geg, promluwila, žeby onaod negakoweg neboheg Matjašškoweg Slichala, aby na taku potrebu Horinki wšseli jakoweg človek nabral, a ktomu Podkowu zKlinci, kteraby se bez Hledania nagiti priteffila, wzal, a potom w nowom Hrancy Spolu pod Prach Mašštalnj žebi se to zakopalo, co y Swedkoweg učiniti radila, Swedkowa wšak toho ani gednoho nepotrebowala. K tomu y to nedawnjm časom Swedkoweg radila, taže Bara, kdy se ponosowala žeby snad geg Krawe prešškodenuo bolo, aby gako ona tež od ginich Slichala, wzala Merunkj, Petržlenu a zo trych Mrawisk Mraucou, ktomu y Cesnačik a stim wšseckjm spolu uwarenym, žebi tuže Krawu, omielce mačagice, zmjwala, Swedkowa wšak ani to neučinila, zwlašše y proto, že muž geg wždicki takowim Puowerčiwostjam odporni gest. Wiznawa geše y to, že tegto Jari nadoznamena newesta Swedkoweg Bara Mattyho dwakrat warila whrnčičku wolakesi zelini, ktere wšak Swedkowa newie gakowe byli, ktomu kdy sama ta že Bara powiedala, žeby čierna Yelšša bola; kam wšak obratila takowe warenja, a k gakowemu konci newje Swedkowa, krome že zatjm, gako o neg nektere pletky znikli, počual Swedkowa od neg sameg, že geg boli kazali warit Krawan Jelššinu, ale že ani nedawala. Potom že gako Statok po prwe na Pole wišel tegto Yari, a na Poludnja domou šsjel, taže Bara Mattyho do gedneho Krčaha wodi na Potoku nabruce, stou wodou a zmišštičkou, na

ktery cobi bilo, aneb zdališ prezna byla Swedkowa newie, pres cestu pred Stadom preššla zdaližby wšak skrze to neyakowu Puowerčiwoat byla robyla, aneb pre potrebu teljatok Swogich, kterich dwoge, prisadila, do Mašštale za cestou suceg niesla, Swedkowa newie; Pred Turicami nekterym časem, zeptawagjce se Swedkowa newesti druheg Zuzi Roykowetz, Manželki pak Jana Hrubky, gako by se geg Sestra mela, ktera za njekolko tydnou w Welkeg nemoci postawena byla, kdy taže newesta na to geg odpowedala, 3 ge welmi tažko, a sotwi na tegto strane wodi gu wolakedy widi krema gak gu ponesustou prileži-tostou prehoworila Bara Mattyho Newesta Swedkoweg, keby gu Maty tegže Diewčice bola nepohnewala, že mohla zdrawšša bit, a čuo by geg ona bola poradila, žeby geg to ani hwezdar nepowiedal; z gakey pričini wššak takowe rečy howorila, Swedkowa newie, krome že od Newesti druheg nadoznameneg Zuzi rečeneg wirozumela, žeby tyže Bara spolu y z Bratom Swogjm w takoweg Nemoci byla; takže snad y sama Swedkowa to že tje rečy oreto mluwila, ponewadž y sama wtakowey Nemoci bola, žebj snad to lekarstwo, ktere sama užiwala, y tomu Diewčatku nezdrawemu byla poradila.

Duodecima testis Susanna Rogkovetz, providi Joannis Hrubka Thuranensis conthoralis, annorum circiter 40, adjurata fassa est. Srtrani Sestri Swogeg nezdraweg, kdiz se zhowarala Swedkowa, zmladššou newestou, newesta Strednja Bara Mattyho na Bjelčowe Deita pridagagice prerjekla kswedkoweg, že kdyby gu Mati Swedkowe byla nerozhnewala, y Diewča geg, a Sestra Swedkoweg mohla by byla zdrawšša byt. Zatym pak snad we dwa Tydne predoznaamena Sestra Swedkoweg nazdrawa, prigduc do Hrubkou kde Swedkowa spolu zjinššimi Newestami biwa, taže Bara Mattyho geg se wizwedala, čiby giž zdrawšša bola, takže odpowedala geg na to, že geššte ne wizdrawela a pritom y život zapuchli zegže Bare ukazuwala, co widuce mluwila tegže nezdraweg, že sliššela od negaoweg Polky, žeby Kupel, sem a tam po dworw wiljewaly, a to žebi nebylo dobre powedala, ponewadž o tom slichala, ba y sama, kdy w takowem nezdrawy spolu z Bratom ledala, že takowi Kupel, gestli se maličko y kde poljal, spolu zo zemou zošškrabati dala, a tak potom do Trasenju, aneb Bahurin wiljewali. I to wyzawa Swedkowa, že snad pred čtirma rokmi podejce se tri Newesti, a čtvrta Swokrušša gejich mezi sebu, nagmladšša Katorjena Pohanka, žena Tomašša Hrubky zo Swokruššou zostala, takže y Staček Swuog spolu držali. Jedenkrat teda, po takowem rozdjele nadepsana Bara Neweta Swedkoweg howorila, žebi kus Soli pod Prach Mašštalni, kde Swokruššina, a mladšseg Newestina Krawi Stawali, zakopali, a potom kdy tade krawi tje pregdu Sol takowu wykopali, a Snou Krawam Swogjm Solili. Swedkowa wšak na to odpowedela, aby snad takowa wec tymže Krawam neprešškodila, a tak y taže Bara potom prerjekla, že ona tež newwje čibi šškodilo, čy nie, takže Swedkowa takoweg Soli potom nezakopawwala, ani o Bare Newestw newjw, zdaližbi ona Sol negakowu pod tenže Prach zakopawala. O zelinach Skrze newestu Baru warenjch, giniho newie oznamit krome že tohoto roku o Turicach wrice w hrnčiku, gako otom oznamila Swedkoweg, Podsadnu repku powedala pred Swedkowou, že na ruky hostečne takowu zelinu warila.

Decimus tertius testis Joannes Hudetz annorum 30, sub juramento recognovit, že ginššiho newie, ani neslichala krome snad pred dwoma rokmy, kdy se Bara Mattyho wadila z Grizkou na ulici Meskeg, počul od Grizkj že tegže Bare mluwila, že ge Striga, a ma na ladwach Pečate zlate, a podošswi tež takowe.

Decima quarta testis Dorothea Hudetz, Andreae Holya conthoralis, annorum circiter 70 sub juramento recognovit, že gineho o nadepsaneg Bare Mattyho newje, ani neslichala, krome čo Swedek Swedek predchadzagiczi Trinasti oznamil, ponewadž spolu na ten čas pod stenou sedeli, a tje ženi wadicze se počuli.

Anno suprascripto, die vero 3. Octobris occasione conscriptionis annualis in forma continuationis inquisitionis praesentis ex vi etiam datae nobis eatenus determinationis instructionis in praeadjacente negotio examinavimus, respectu subarcensis in mola emersi casus.

Decimum quintum testem Georgium Bukowy molitoris subarcensis famulum annorum circiter 26, qui sub juramento fassus est. Mimo toho, že když se spanskeho nawratil, sliššal gakoby Mlinarowi, swegho Gazdowi sliepki niektere pochodili, a potom zatym w den nedelny, že dwom lebo trom sliepkam na dworw, nje sjce pred Swedkom hlawi wolačuosi pootrhawalo, gjneho oznamit newie, ani oričinu teg weci howoreneg wedety nemuže.

[11]Anno 1743. die 4. Aprilis sub termino sedis dominalis praesens testis fassionem suam priorem confirmavit.

Idem Emericus Krasznecz judlium m. p.

Samuel Zaborszky jurassor m. p.

[Az irat külzetén:] Inquisitio. Respectu introdenotatorum superstitiosorum et magicorum actum, ex determinatione magistratuali in possessione Szklabinya Varallya et oppido Thuran diebus 28. et 29. mensis Junii 1742. per judlium et jurassorem peracta.

II.

1743. március 4., Kisselmec

VÁDBESZÉD, MAJD ÍTÉLET ROHACSIK MIKLÓSNÉ MIKÓ ANNA ÉS MIKÓ ZSUZSANNA ÜGYÉBEN

AZ IRAT: B: BTÁL Turóc vm. lt. Büntető perek, Inv. N. 2188. N. 12/1743. Dob. 874.

Anno 1743. die 4ta mensis Martii. In sede dominali illustrissimae dominae Susannae Okolicsany, illustrissimi condam domini Michaelis junioris liberi baronis de Reva (titulati) relictae viduae in castello solitae suae illustrissimae dominationis residentiae in possessione Styavnicska inclyto comitatu Thurocziensi adjacenti exstruo habito celebrata; ubi illustrissimo domino Josepho libero barone de Reva (titulati) praesidente nobisque Joanne Justh de Neczpall substituto vicecomite, Nicolao Ilgo inclyti comitatus judice, Emerico Huszár jurato assessore ac Emerico juniore Krasznecz judlium et Samuele Zaborszky jurassore, praeinserti inclytum comitatum, qua convocatis judicibus judiciaris considentibus:

Levata est causa fiscalis inclyti comitatus Thurocziensis contra et adversus Annam Miko, consortem providi Nicolai Rohacsik ejusdemque matrem Susannam similiter Miko sub arce Szklabinya commorantes suprafatis dominae baronissae jurisdictionatas velut incattas ratione delicti ab infra uberius declaratis, mota et suscitata. Idem[12] fiscalis erga consultus juris cautelas facultates ac reservatas producendo actionem sub littera A. et inquisitionem magistratualem comitatensem sub littera B. cupit erga praeviam memoratorum incattarum personalem juristatutionem testes in producta inquisitione denotatos suo modo authenticari, easdem reas primum quidem benevole examenari, cum testium fassionibus confrontari, circumstantiis nihilominus rei ita exigentibus tam propter cruendam rei veritatem et confitendum delictum, quam et propter revelationem aliorum similium magicorum nefors graviorum actuum et criminum, per easdem incattas perpetratorum, vel etiam aliorum complicum torture subjici, taliterque in conformitate actionalium legum et praxis criminalis pro meritas poenas contra easdem incattas pronunciari debitumque jus et judicium administrari, cum reservata agendi ulteriori facultatate.

[13]Pro juristatutis cum gratioso indultu et annuentia inclytae sedis dominalis, egregius Gabriel Krasznecz diceret: In praeproducta sub A. fiscali actione denotatum actum, ut praetenditur, veneficum, triplici potissimum ex fundamento juristatutis imputari.

Equidem 1mo. Ex ratione inimicitiarum cum molitore, qui gallinarum capite privatarum possessor fuit, eisdem interventarum. 2do. Ex prolatis eatenus minis. 3tio. Autem ex eo, quod et alias superstitiosos actus eadem juri statutae exequi consueverint; quia nihilominus eundem actum, absque veneficis, seu arte magica accidisse, per morsum mustellae venenatae, majora etiam gallinis animantia veneno suo perimentis, fassio testis in ordine sextae innueret; et posito non concesso sine magia produci nequivisset, juristatutis tamen applicabilem esse. Praescriptae actionales rationes minime evinceret; nam 1mo. Inimicitiae, quas praeattactus molitor contra juristatutas fovebat, ut innocentibus etiam notam veneficii appingeret, facile ipsi imponere. 2do. Inquisitio sub B. de minis per juristatutas factis nihil positivi contineret: fassio enim testis octavae, ac quam praecedentes auditum suum referunt, non minarum, sed invocationis vindictae divinae, quae ut detestanda plebi nihilominus ordinaria est, mentionem facit. 3tio. De eo, quod et alias juristatutae superstitiosos actus exequi consuevissent, perannexa inquisitio altum silet; quare petit easdem ab impetitione fiscalis simpliciter absolvi, tantum abest, ut ex nuda suspicione torturae subjici, aut alias gravatoriam sententiam recipere deberent. Reservat interim plures adhuc pro alleciamine earundem militaturas circumstantias inducendi omnimodam facultatem.

[14]Idem fiscalis provocando semet ad producta testimonia cum actus et casus actionaliter. Declaratus revera qua magicus considerari debent, hujusque causam fuisse praeattactas incattas tam ex antecedentibus minis juxta fassiones testium in ordine 5., 7. et 8o, quam et propriis primi ordinis incattas confessatis in conformitate fassionum testium 1mi, 2di et 3tii manifeste eliceretur. Pro majori itaque dillucidatione rei cupit occasione authenticationis statutos et in praetacta inquisitione specificatos testis praeterea de anteacta vita earundem incattarum sedulo examinari et investigari, numquid aliquando in simili actu magico deprehensae fuerint, vel saltem quaepiam suspicio eatenus de iisdem habeatur, ut sic his et aliis circumstantiis adinvicem conlocatis petit, ut in levata judicium cum reservata.

[15]Pro juristatutis: perspicit fiscalis inclytae sedis dominalis ex praeproducta inquisitione nihil contra juristatutas prodire animadversione digni, ideo continuationem ejusdem, juxta generale suum de anteacta juristatutarum vita interpositum postulatum, instituendam urget; quamobrem procurator quoque agens, licet nec imposterum aliquid adversus easdem juristatutas eventurum crederet, in omnem nihilominus insperatum casum indemnitati earundem consulendam omnimodam reservat facultatem.

[16]Porro pro juristatutis: Siquidem nec ex authenticatione, nec ex peracta penes exhibitum per procuratorem fiscalem speciale deutri punctum inquisitione, quidpiam animadversione digni contra juristatutas prodiret; quin potius omnium etiam respective interessarum testium fassionibus probe transacta earundem vita manifestaretur, adeo ut ne suspicio quidem quarumpiam incantationum aut veneficorum actuum in ipsas caderet; ideo ut supra petit easdem, ab impetitione fiscali simpliciter absolvi.

Fiscalis tanto clarius ex authenticatis testimoniis eluceseret, quod casus idem, qui in mola sub arce Szklabinya, modalitate praedeclarata contigisset, non alias, quam per magicam artem evenire potuisset. Quod vero non sine causa juristatutis incattis imputaretur praeter praemissas actionetenus et in allegatis suis declaratas circumstantias, id etiam accederet, quod factae per Annam Miko minae, tum quoad tempus, tum etiam quoad alias circumstantias cum praescripto casu concurrerent. Ideo praestolabitur uti supra judicium coeteroquin ad omnem casum et eventum tum contra praeattactas incattas tum etiam contra molitorem subarcensem juxta fassionem ejusdem propriam superstitionum manifeste reum agendi et negotium sive uberius inquirendi plenariam facultatem reservat.

Pro juristatutis: insistendo prioribus suis, quibus evicit actionalem casum absque veneficio intervenisse, et qualitercunque interventum juristatutis imputari nequire, petitam jam absolutionem humillime repetit, ex ea etiam accedente occasione authenticationis ratione, quod gallinae interemptae, easdem comedentibus nihil nocuerint, nociturae procul dubio si necis ipsarum veneficium causa fuisset.

[17]Deliberatum est

Casum quidem actionalem non naturali, verum occulta quadam ex causa contigisse, producta curam sede dominali, suoque modo authenticata inquisitionetenus non obscure prodiret: quia nihilominus procuratio ejusdem Susannae et Annae Miko juristatutis imputaretur, unde etiam per inclyti comitatus fiscalem ob id poenae legali subjiciendae peterentur; praenominatae vero juristatutae, ne in minimam quidem suspitionem respectu procurationis talismodi actus occulti, seu magici, evolutis seriatim et perpensis productae inquisitionis testium fassionibus cadere viderentur; ob id, ac exinde etiam, quod praevio modo authenticati testes, de anteacta utriusque incattarum vita examinati, nihil quidquam talis de iisdem umquam auditum fuisse faterentur, easdem juristatutas a poenalitatibus per eundem fiscalem petitis, simpliciter absolvi. Interim ut dehinc a tali etiam imprecacione, qualem ex fassione 3. testis, a parte Annae Mikó prodiisse constaret, qua homine Christiano indigna abstineant, easdem publice serio monendas, post hacque dimittendas decerni. Interpositas denique a parte memorati fiscalis reservatas in salvo relinqui.

Fiscalis: ut determinationi inclyti comitatus hujus, et judiciariae commissioni satisfiat, praeviaque impensio juris innotescat, uberioris etiam revisionis gratia, praemissam deliberationem cum tota processus hujus serie in proxime celebranda sedria, vel etiam generali congregatione comitatus hujus suo modo referri petit, cum ulteriori reservata.

Pro juristatutis: quod a poenis in actione fiscali denotatis, juristatutae absolutae, et pro minime suspectis declaratae sint per praeviam deliberationem, pro eo inclytae sedi dominali humillimas reponit gratias, et reservat publice atque privatim ulterius etiam bonae earumdem famae consulendi facultatem.

Deliberatum est: praesentem processum inclyto universitati referendum, juxta etiam petita fiscalis decerni.

Idem Josephus liber baro de Reva m. p.
Idem Johannes Just m. p.
Idem Nicolaus Ilgó m. p.
Idem Emericus Huszár m. p.
Idem Emericus Krasznecz m. p.
Idem Samuel Zaborszky m. p.

III.

1743. január 30., Turócszentmárton

DÁVID IMRE ALISPÁN LEVELE MIKÓ ANNA ÜGYÉBEN

AZ IRAT: B: BTÁL Turóc vm. lt. Büntető perek, Inv. N. 2188. N. 12/1743. Dob. 874.

Emericus David de Turocz Szent Péter, comitatus Thurocziensis vicecomes egregiis uni ex judlium et alteri ex juratis assessoribus ejusdem comitatus cum praesentibus requirendis, salutem et omne bonum. Expositum est mihi nomine et in persona egregii Pauli Zorkovszky qua praelibati comitatus fiscalis, qualiter anno proxime praeterito 1742. post festum sancti Georgii tertia et quarta die in mola sub arce Szklabinya et praerepetito comitatu Thurocziensi existente contigisset, ad conspectum hominum ibidem praesentium aliquot gallinarum capita quasi direpta tam in cubili, quam et in aula molae ejusdem, nullis prorsus insectis vel aliis animantibus apparentibus jactata fuisse, hincque talem actum non alium, quam magicum et veneficum fieri potuisse, hunc autem Annae Mikó, consorti providi Nicolai Rohacsik, ejusdemque matri sub dicta arce Szklabinya commorantibus, illustrissimae dominae Susannae Okolicsányi, illustrissimi condam domini Michaelis liberi baronis de Reva (titulati) relictae viduae jurisdictionatui tum ex ratione inimicitiarum et controversiarum, quas tunc cum molitore loci ejusdem fovebant, tum vero factis et prolatis eatenus minis, quam et quod et alias similes superstitiosos actus observare et exequi consueverint non sine causa imputari. Unde idem exponens fiscalis ne similia enormia malique exempli crimina impunita maneant, ex parte praexpositarum delinquen-

tium, vigore tituli 26. partis 2. operis decretorum Tripartiti aliarumque desuper suscitarum regni legum et statutorum hujus comitatus, ac juxta praescriptum articulum 60. praxis criminalis Kitonicsianae, usumque et consuetudinem in simplicibus criminalibus casibus observari solitam, a praetitulata domina baronissa Susanna Okolicsányi, tanquam terrestris domina, praemissa earundem delinquentium personali juristatutione, debitum jus et judicium in termino legitime ordinando, reali et effectiva executione mediante cuperet impendi et administrari, petendo vos pro peragenda super praemissis admonitione de more et consuetudine comitatus hujus legitime exmitti.

Pro eo vobis harum serie authoritate officii mei, quo fungor, serio commitendum duxi, quatenus acceptis praesentibus, ad instantiam memorati fiscalis titulatam dominam baronissam, si fieri poterit, personaliter, alioquin medio cujuscunque ad jurisdictionem ejusdem spectantis cum assignatione vel transmissione praesentis impensoriae actionis parium admoneatis, ut videlicet eadem in uno certo brevi, competenti tamen praefigendo termino, adeoque intra tempus legaliter destinatum, ratione praeexpositorum criminum, cum praevia malefactorum juristatutione ad mentem praecitatarum regni legum et statutorum hujus comitatus omnimodam et adaequatam satisfactionem, jurisque impensionem reali et effectiva executione mediante impendat et administret. Quae praevio modo monita si fecerit, bene quidem, alioquin vos hujusmodi admonitionis et executionis vestrae, adeoque et praefatae dominae baronissae admonendae responsionis seriem in consuetam styli formam redigere, ac necessitate ita exigente impendendo talismodi judicio etiam interesse illud excipere, aliaque universa officium vestrum concernentia rite et legitime exequi, ac tandem in primitus celebranda sedria, vel generali congregatione comitatus hujus fideliter referre modis omnibus debeatis ac teneamini. Secus non facturi.

Datum in oppido Szent Marton, die 30. Januarii, anno 1743.

Idem Emericus David vicecomes m. p. (L. S.)

IV.

1743. március 18., Kisselmec

A VIZSGÁLATOT VÉGZŐ IFJABB KRASZNECZ IMRE ÉS ZÁBORSZKY SÁMUEL JELENTÉSE

AZ IRAT: B: BTÁL Turóc vm. lt. Büntető perek, Inv. N. 2188. N. 12/1743. Dob. 874.

Anno 1743. die 18. Martii. Virtute praescriptae commissionis ad possessionem Styavnicska exivimus, illustrissimam dominam Susannam Okolicsányi, illustrissimi domini condam baronis Michaelis de Reva relictam viduam in castello solitae suae dominationis illustrissimae resindentiae personaliter repertam juxta vim, formam, sensum et tenorem ejusdem commissionis cum assignatione praesentium parium admonuimus. Unde praevio modo admonita illustrissima domina baronissa pro negotii memorata commissione tenus attacti, suo modo fienda revisione, decisioneque praescriptis jurisdictionatis suis, me-

dio nostri pro die 4. et subsequentis affuturi mensis Aprilis, ad praescitam possessionem Styavnicska judiciarium curavit praefigi terminum.

Emericus junior Krasznecz, inclyti comitatus Thuroczensis judlium.

Samuel Záborszky, ejusdem comitatus jurassor m. p.

[Az irat külzetén:] Processus in sede dominali illustrissimae dominae Susannae Okolicsányi, illustrissimi condam domini baronis junioris Michaelis de Reva relictae viduae erga praeviam inclyti comitatus determinationem intuitu revisionis negotii Susannae et Annae Mikó subditarum suae dominationis illustrissimae subarcendo in suspitionem cujusdam procuratae per easdem magiae tractarum sonans, dandaeque desuper satisfactionis admonitae, die 4. Aprilis 1743. motus et definitus. Ad referendum. Nr. 362. – Anno 1744. 25. Junii in generali congregatione publice relatus.

1 Az előző lap üres.
2 Az irat szélén.
3 Az irat szélén.
4 Az irat szélén.
5 Az irat szélén.
6 Áthúzott szövegrész.
7 Az irat szélén.
8 Az irat szélén.
9 Az irat szélén.
10 Az irat szélén.
11 Az irat szélén.
12 Alatta az irat szélén: A. B.
13 Más kéztől.
14 Ismét az első kéztől.
15 Más kéztől.
16 Más kéztől.
17 Más kéztől.

57.

1743. szeptember 27., Kistorboszló

VÁDBESZÉD, MAJD ÍTÉLET DRKOTA KATALIN ÜGYÉBEN

AZ IRAT: B: BTÁL Turóc vm. lt. Büntető perek, Inv. N. 2188. N. 11/1743. K. 874.

Anno 1743. 27. Septembris. In sede dominali perillustris ac generosi domini Emerici Revaj de eadem in Trebosztó in nunc dicta possessione Trebosztó, inclyti comitatui Thurocziensi adjacentis celebrata pro intitulato[?] domino Emerico Revaj Prukil[?] iure nobisque Nicolao Ilgo, judice appellato Emerico Lehoczky jurassore qua convocatis judicibus, altero Emerico quid Krasznecz judlium et Paulo Lehoczky jurassore praescripti comitatus velut judicium ex[– –]entibus, judicialiter considentibus.

Levata est causa fiscalis inclyti comitatus Thurocziensis ut A. contra et adversus agilem Catharinam Drkota, providi Johannis Hritsan, perillustris ac generosi domini Emerici Revaj, in possessione Bisztriislia degentis subditi, conthoralem, velut incatta ratione exerciti artis magici, infra deducendi, in sede dominali, mota et suscitata.

Idem fiscalis pro se, ac per se, praemissis generalibus juris causelis et procuratoris beneficiis proponit actionem sequentibus. Qualiter memorata Catharina Drkota, anno proxime praeterito 1742. sub tempus solitae missis, honestam Mariam Villim, providi Michaelis Darullya incola Bisztriisliensis conthoralem, in communi pagenti via conveniendo, coram eademque querimoniam, quasi vero filia sua, per familiares dominus providi Georgii Darullya aeque incola Bisztriisliensis, paribus magicis artibus in corpore laesa fuerit, deponendo, rogaverit eandem quatenus praefati Georgii Darullya domum adeundo, filiam ejusdem, Procam[?] aliunde Andreae Prachar, teredine aspergeret, eoque facto conceptos jucundi matrimonii animos factione diabolica disrumperet. Quo in passu producit communem inquisitionem suo modo authenticandam sub numero primo: cum autem diabolicas magicas artes tractantes, summi Dei potentiam et sanctimoniam contemnere, abnegareque nil praesenti ducerent taliterque viam divini meminis, vindicem scelerum specialiter vero pacti daemonici impliciti et expliciti in genus humanum provocarent, similiaque sathanica facta et acta, de praescripto cap. 32. Sancti Stephani libri secundi Sancti Ladislai libri 1. capitis 34. adeoque Praxis Criminalis Kolloniisianae articuli 60. pro ratione circumstantiarum igni, gladio vel pleno numero ictuum intelligenda erigatione, proscriptioneque idque cum exasperatione supplicii punienda venirent. Proinde inclytam sedem dominalem ad expensionem praemissorum debite reflectendo, cupit pro ratione sceleris, exigentiaque legum patriae praenuncupatam Catharinam Drkota punire, praeviam ejusdem juristatutione.

In persona honestae foeminae Catharinae Drkota, levatatenus uberius declaratae et praetensae incattae coram praesente sede dominali personaliter statutae egregius Samuel Hulej, legitimus ejusdem procurator cum gratiosa facultate dominali et ex indultu ejusdem, praemissis praemittendis et reservatis quibusvis procuratoriis facultatibus et cautelis, prius quam ad praeerectam fiscalem actionem quidpiam respondeat, petit praeproductae communis inquisitionis secum fiendam communicationem. Qua praehabita diceret: 1o. Unicam

testem esse, quae super facto praetenso quidpiam induceret, adeoque is etiam interessata ex eo, quia in benigna partis incattae cum praevocata teste confrontatione actionaliter explicatam aspersionem teredine praetensive intentandam non ex suo seu consilio, seu intentione privata, verum ex consilio hujus testis processisse, nec eidem testi talismodi aspersionis effectuationem commississe. Unde eadem testis verita ne p[– –]pta talismodi consilium quampiam animadversionem incurrat, in partem incattae detorquere contendit, quasi veri talismodi aspersionis effectuationem testi commisisset, qua ex ratione a testimonio removenda veniret. Sed et pro 2do testi probandam veniret, commissis supra eo facto. 3tio. Ex publica notitia manifeste evadit partem incattae exempla em, adeoque honestam et piam vitam ab infantia sua usque tempus provectae aetatis transegisse, quomodo igitur tale factum de eadem praesumi[?] posset. 4to. Ac tametsi commissio aspersionis praenotatae, quod tamen negat, a parte incattae processisset, quia tamen in effectum non esset deductum, nullam poenam meretur, ideoque simpliciter absolvenda veniret. Quod sui petit, inclitae sedi dominali se humillime etiam commendat.

Idem fiscalis protestatur super juristatui petitae juristatione et cum substratum actionale ex confrontatione ejusdem incattae et testium in conformitate productae inquisitionis evidens sit, reatumque in praeattactam partem incattae attorqueat, cupit ultronec in alterutra actionaliter petita poena eandem convinci, sententiamque convictivam reali et effectivae executioni mancipari.

Deliberatum est.

Tametsi juristatuta Catharina Drkotta unius coram praesente sede per dominum fiscalem inclyti comitatus productae testis fassione gravari videretur in eo, quod testem eandem ad quandam superstitiosam aspersionem inducere inter Christianos vel maxime vetitam intentionata fuisset, quia nihilominus per eundem fiscalem quod alicujus magiae rea esset nullatenus doceretur, a petita quidem per eundem poena, eandem juristatutam simpliciter absolvendam, in exemplum attamen et terrorem aliorum receptatam etiam ejusdem intentionem superstitiosam per impositionem ejusdem ad cippum possessionis hujus publicum puniendam decerni.

Idem Emericus Revay m. p.
Idem Nicolaus Ilgo m. p.
Idem Emericus Lehoczky m. p.
Idem Emericus Crasznecz judlium m. p.
Idem Paulus Lehoczki jurassor m. p.

[Az irat külzetén:] Processus in sede dominali perillustris ac generosi domini Emerici Revay Trebosztoiensis, die 27. Septembris 1743. motus et definitus.

58.

1758. augusztus 21., Pozsony

A HELYTARTÓTANÁCS JELENTÉST KÉR TURÓC VÁRMEGYÉTŐL A BOSZORKÁNYSÁGGAL GYANÚSÍTOTT FOGVA TARTOTTAKRÓL

AZ IRAT: B: BTÁL Turóc vm. lt. Büntető perek, Inv. N. 441. N. 10.

1758. 21. Augusti. Ex Consilio Regio Locumtenentiali Hungarico.

De eo utrum puncto magiae et veneficii superstitio et praejudicia, quae ob ignorantiam maxime promanant, abrogentur, non secus Catharina Bruker, Joanne Horack et militibus profugis comprehendendis curentant.

Illustrissimi, reverendissimi, spectabiles ac magnifici perillustrissimi item et generosi domini nobis observandissimi.

Inter praecipuas regii gubernii curas equidem justitiae administratio est, summa porro sanctissimam majestatem caesareo regiam etiam tenet sollicitudo, ut in puncto magiae et veneficii criminis abominabilis superstitio et praejudicia quae ab ignorantia vel maxime prominant, abrogentur: quare eadem sanctissima majestas clementissime resolvit ac una jubet, ut in casu ejusmodi magiae et veneficii delinquentes custodiae causa quidem capiantur, mox attamen et quin processus intentetur. Relatio cum judiciis quae capturae ansam praebent, cancellariae regiae Hungarico aulicae directe mittatur, quod suae majestati caesareo regiae illico de casu in casum propositione factura, ac demum quod e re videbitur dispositura et sua majestas sacratissima. Quam benignam resolutionem caesareo regiam praeattactis dominis vestris fine effectuationis effectuandorum hisce intimat regium hoc consilium.

Porro acceptis a civitate Neopoliensi et sua via informationibus in eo, quod Catharina Bruker Trencsinio oriunda, post peractam sacram confessionem ad sumptionem Sacrosanctae Eucharistiae accedens, sumptum Christi Domini corpus ex ore eximens et chartae involvens in superstitiosos investigandi thesauri usus cum compluribus suis hic interceptis abusa sit, quae cum ante complicum interceptionem vindictivam justitiam evaderet volens profugisset. Et quod e legione Carolo Kollorediana Joannes Horack Le[– –]ne ex Hungaria oriundus, quam et in adnexa consignatione denotati milites fuga sibi consuluerint.

Primae quidem descriptionem Consilium hoc Locumtenentionale Regium fine eo, praeattactis dominis vestris hisce comunicat, quatenus circa ejus comprehensionem, circa posteriorum vero in quantum in gremio comitatus latitarent, pro casu comprehensionis proximae militari praefecturae resignationem opportuna disponere noverint eadem praetitulatae caminationes vestrae. Datum ex Consilio Regio Locumtenentiali Hungarico Posonii, die decima quinta mensis Junii, anno domini millesimo septingentesimo quinquagesimo octavo celebrato.

Praeattactarum dominarum vestrarum, ad officia paratissimi:

Comes Georgius En[– –]

Descriptio Catharinae Bruker

Annorum circiter 18. mediocris maturae colli longi, faciei rotundae subnigrorum oculorum oris ex ambabus partibus defectuosi et maculati crines ad morem sclavorum in capite convolutos gestat, non secus et album nigrumque crinale, mamillare hungaricum pectorale ex albo, materia parchet dicta confectum ex flanel rubro: nigri coloris togam, calceos et germanica Tybialia portat et collum alto strophis obvolutum habet.

[Az irat külzetén:] Illustrissimis, reverendissimis spectabilibus ac magnificis perillustrissibus item et generosis dominis N. N. supremo et vicecomitibus judlium et jurassoribus totique ursitati, dominorum, praelatorum, baronum magnatum et nobilium comitatus Thurocziensis domini nobis observandissimis.

Rudno, ex officio.

(15. Junii 1758.)

59.

1759. december 10. [21.?], Pozsony

A HELYTARTÓTANÁCS ÚJABB JELENTÉST KÉR TURÓC VÁRMEGYÉTŐL A BOSZORKÁNYSÁGGAL GYANÚSÍTOTT FOGVA TARTOTTAKRÓL

AZ IRAT: B: BTÁL Turóc vm. lt. Büntető perek, Inv. N. 454. N. 12.

Ex Consilio Regio Locumtenentiali Hungariae

1759. 10. Decembris, die 21[?]. 1759.

De eo ut in casu magiae et veneficii delinquentes custodiae quidem causa capiantur et qui processus intentetur relatio cum judiciis, quae capturae ansam praebent exultae Cancellariae Regiae Hungarico aulicae directe mittantur, excessumque Consilium Regium eatenus quoque informetur. Non secus de rebus in conventu Patrum Minoritarum Leuthovientium furto ablatarum specificatione.

Illustrissimi reverendissimi spectabiles ac magnifici perillustres item et generosi domini nobis observandissimi.

Meminerint praeattactae domini vestrae, qualisnam in puncto magiae et veneficii criminis interventa benigna dispositio et resolutio caesareo regia iisdem sub 15. adhuc mensis Junii anni praeterlapsi 1758. sit medio Consilii istius Regii Locumtenentialis intimata.

Quare de ulteriori benigno jussu regio praeattactas dominos vestras ad superius attactam clementem ordinationem regiam in viandas iisdemque noviter intimandum esse duxit Consilium hoc Regium Locumtenentiale, ut in casu ejusmodi magiae et veneficii delinquentes custodiae causa quidem capiantur, mox attamen, et quin processus intentetur, relatio cum judiciis, quae capturae ansam praebent, excelsae Cancellariae Regiae

Hungarico-Aulicae directe mittantur, deque hujus effectuatione Consilium quoque hoc Regium locumtenentiale informetur.

Quoniam autem ex tabellis captivorum appareret in quibusdam jurisdictionibus delinquentes per plures etiam menses detineri.

Hinc praeattactis dominis vestris eas dispositiones facere incumbet, ut contra talismodi delinquentes praemissis praemittendis suo modo solemniter procedatur et negotium eorundem absque longioribus inanibus ambagibus proximius absolvatur.

Ad haec ex adnexis cogniturae sunt praeattactae domini vestrae quaenam recentius furta fine perquisitionis ea comittentium Consilio huic Regio Locumtenentiali sint repraesentata unum nimirum quod Quintofori in conventuali Ordinis Minorum ecclesia cum effractione tabernaculi sanctissimaeque hostiae irreverenti cultu dissipatione noctu intra 13 et 14 defluentis sacrilege perpetratum est; aliud porro quod in adnexo descriptus abbatis in Csikádor Petri Pauli Altamer famulus nomine Josephus Gregits praevia violenta cistae domini sui effractione surreptis circiter 60 aureis et aureo horologio 29-a evoluti mensis Octobris profugiens commisit.

Quam rerum tum in praefata ecclesia Patrum Minoritarum Quintoforensi sacrilege surreptarum, quam et per famulum dicti abbatis ablatarum specificationem una cum descriptione repetiti famuli praeattactis domini vestris eum in finem communicari, quo ejusmodi furtorum authores sedulo observari, et perquiri observatos comprehendi facere, et ad casum detentionis eorundem constituta interea iisdem bona et secura custodia Consilium hoc Regium Locumtenentiale de super informare noverint eaedem praeattactae domini vestrae. Datum ex Consilio Regio Locumtenentiali Posonii die vigesima secunda mensis Novembris anno millesimo septingentesimo quinquagesimo nono celebrato.

Praeattactarum dominorum vestrarum ad officia paratissimi.

Comes Josephus Illeshazy

Ladislaus Ba[– –]

Josephus Kassay

Specificatio rerum furto ablatarum ex conventu Leuchoviensi Fratrum Minorum Sancti [– –] Francisci, per dominum vicecomitem comitatus Scepusiensis submissa.

10: Monstratorium priosum ex puro argento affabrifactum ac inauratum librorum novem.

20: Ciborium argenteum inauratum sat magnum ad suo cooperculo.

30: Calices argenteos duos, tertium orco cupreum[?] inauratum.

40: Urceolos argenteos duos, cum pelvi argentea.

50: Pixides argenteos duos, unam nempe non conservandis sacris liquoribus, aliam vero non deferendo ad aegrotos Sanctissimo Sacramento Eucharistae.

60: Pacificale argenteum in auratum sat boni ponderis.

70: Casulam unam priosiorem auro intermixto, cum duabus dalmaticis.

80: Casulas novissimas duas ex materia sericea.

90: Ex libro archi confraternitatis seraphici S. [– –] Francisci ornatum argenteum, cum statuis seraphici patris, et Sacri Antonii Paduani.

Descriptio personae profugi Josephi Gregits

Mediocris staturae annorum circiter 22. capillos castanei coloris cum brevi doupe[?] habet ligulis involutos rotundam pallidam et protensam faciem item raram barbam vestes cinerei coloris cum clueis[?] nodis, caerulea sericea interula, caligas interdum ex alba pelle, et alba tybialia portat. Venatorium gladium bissea viridi lingula appensum, argenteisque fimbreolis exornatum gestat secum abstulit Anglicanum aureum saccale horologium, at duplicatum aureum coronationem Matthiae imperatoris exhibentem.

[Az irat külzetén:] Illustrissimis, reverendissimis, spectabilibus ac magnificis perillustribus item et generosis dominis N. N. supremo et vicecomitibus, judlium et jurassoribus totique universitati dominorum, praelatorum, baronum magnatum et nobilium comitatus Thurocziensis dominis nobis observandissimis.

Rudno: Ex officio.

VAS VÁRMEGYE

60.

1561. július 4.–november 12., Kőszeg

KŐSZEG VÁROS PERE FORINTOS MÁTYÁS ELLEN

I.

1561. július 4., Kőszeg

KŐSZEG VÁROS BÍRÁJÁNAK ÉS TANÁCSÁNAK JELENTÉSE AZ ALSÓ-AUSZTRIAI KORMÁNYSZÉK SZÁMÁRA FORINTOS MÁTYÁS BOSZORKÁNYPERÉBEN

AZ IRAT: A: VamL V. Kőszeg F. lt. A. 3/c. Acta miscellanea, tisztázati példány
NYOMT. KIADÁSA: Horváth, 1969. 1–16. p.; Bariska, 1976. 74–76, 92. p.; Bariska, 1988. 247–258. p.

Römischer Kheyserlicher Maiestät vnnsers Allergenedigisten Herrn, hochlöblicher Statthalter, Ambtsverwalter, Canzler, Regenten vnnd Rathe des Regiments der Nieder Oesterreichischen Lande, Erwirdiger, Wollgeporn, gestreng, hochgelert, Edl Vest.

Gnedige herrn von E. Gd. ist vnns ein bevelch des datum den 27 tag July gegenwertigs 61 Jars, So Matheus Furintuß burger zu günß etlicher seiner vermainten beschworungen halben an vnnß erworben, den 29 tag Juny vberantwort worden, haben wir in gehorsam empfangen Vnnd mit sampt seiner eingeschlossner supplication vernumen geben. E. Gd. hierauf disen vnnsernn gehorsamen bericht. Das neuliche verschiner Zeit seindt zwo maleficische personen mit namen Michael Wackher vnnd Catherina Herterin daselbst zu günß von wegen verdacht vnnd anzaigen etlicher personen, von dennen sy, Alls verderber vnd vnnbringerin ihrer khinder vnnd etlicher frauen bekhlaget, auch das sy mit merer Zauberay vmbgehn, sollen einkhumen, peinlich mit der tortur gefragt, auch volgundt gericht worden, derer vrsachen auß den peinlichen bekhantnusen hierin verschlossen. E. Gd. leichtlichen werden vernemmen. Welche bekhenndt haben, das Er Matheus Furintuß auch

mit solchen abgotischen vnnd teufflischen Wesen befleckhet, auch in ihrer geselschafft der obriste vnnd hautpman, auch ein pockh sey, solches auch mit erzellung Aller ordt vnnd gelegenhait, da sie ihre abgotische khunßt vnnd Zaubereien gebraucht haben, zum oftermalen bestendigkhlich in seiner gegenwirdt vnnd presencz gemelt vnnd bekhennet, Im Furintußn auch freundlich zugesprochen auf das er dis Alles, so er Wackher Im vermandt nit laugnen solle, den er wisse, wie sie mitainander auf dem perg Alt günß tanz vnnd wetter gemacht haben auch offentlich vor den augen gesagt, wie er forintuß auch dem Teuffl dem sein schwagern die waitzin gehobt vnder seiner gewalt vnd handen habe, wie E. Gd. In der vrgicht khlarer vernemen werden.[1]

Das Er Furintuß gleich wol nit bestandig Aber sich zu purgieren oder beratten kheins wegs, vnangesehen, das man darauf vber die Acht tag ein stillstandt gehalten, geflissen hat Allsdan nach etlich tagen, so Er Wackher nach Christlicher ordnung mit dem hochwirdigen Sacrament vesrsehen wardt, ist er von dem pfarrer treulichen, auch Im bestem form gefragt, Christlichen vermandt mit beschwerung seiner seelen vnd gewissens auf niemandt vnschuldigen, durch anraizung des feindts, des teuffels vnd Haß zu zaigen oder zu bekhennen. Aber Er Wackher solche vorige bekhantnuß in der baicht festigkhlichen bestat vnnd Confirmiert, daruber auch das hochwirdig sacrament empfangen vnnd genossen, Vnnder disem Allenn Er furintuß sich zu purgiern zu kheiner Zeit vnderstanden, so er doch Alles wolbefuegt hette thuin mugen vnnd sollen.

Lecztlichen, so er Wackher mit sampt obgemelter Chaterina fur gericht furgestellet, auch Alle guetliche vnnd peinliche bekhantnus verlesen, auch nach ausgesprochnen Rechten, vnnd Inn des maisters hannd vbergab, dennen nach verdienten Lohn auszuwartenn. Er furinthuß begert hatt dem Wackher widerumb In gefangkhnus auf sein cost vnnd Zerung zufuren, so vnnottwendig auch vngebrechlich gewest, nach langer gefangnus auch peinlichen fragen, nach geschechnen vrtheil auch in des Zichtingers handt vbergab waiter aufzuziehen vnnd haltenn.

Vnangesehen dises vile vnnd manigfaltigs anzaigen vnnd bekhantnusen, ist er Wackher auch auf den schaiter hauffen nun gebunden durch geschafft des Richters vom pfar hern auch andern Rathsfreunden zu etlich malen Christlichen vermandt worden, Er solle sich woll bedenckhen, das er niemandt vnrecht thu vnnd noch grossere burden auf sein seel vnnd gewissen nit lade. Aber wie zuuor vor menigkhlich bezeugt, bestat, Confimiert auch darauf gestorben.

Nach so vilen bekhantnusen ist er furintuß gefangklichen furgenommen worden, Aber nit alls ein maleficische Person, sonnder laidenlich in der Purger gefangnus behalten worden. Vber dis Alles ist nit der geringisten vrsachen aine seiner gefangkhnus, das ein Junglinger vngeuerlich bay 20 Jaren, mit namen Januß, der obgemelten Zaubrerin Catherina leiblicher son, so auch von verdachts wegen alls ein Zaubrer angenummen vnnd in Wolverwarter gefangnus gehalten. Aber doch niemandt ist wissendt, wie aus verwachter gefangnus auskhumen.[2]

Nicht lang darnach auß fursehung gottes vnnd fleissigen nachstellen des Richters, Er zu gyrmendt widerumb ein khumen, auch vnnsern gericht vbergeben worden, der da auch guttwilligkhlich one die tortur auf etlich personen, so vnnser Jurisdiction nit vnderworfen sein, auch hie zu gunß auff ein man vnnd zwe frauen seiner furintus fraundschafts

vnnd fürnemlich auf Inn selbst oberürten furinthus anzaigt vnnd bekhennet hat, Auch vile ordter vnnd gelegenhait darzu sie die gancze geselschaft Ihre Craiden vnnd Zaichen zur Versamlung, ihre teuflische khunst zubrauchen, geben haben, angezaigt wie volgt:

Erstlich bay einem Edem khirchlein auff einem perg vnnd waldt ein meil wegs wait von günß gelegen, zu sanct Veit genant, daselbst an ainer pfincztag nacht solle Er furinthuß mit seiner geselschaft sambt Neunter hin khumen sein vnnd wellen Wetter machen. Darzu ist auch khumen der obgemelte Januß mit ainer andern geselschafft auch sampt neunter, derer hauptman vnnd pockh war Michael schwarcz vnnder einem Edelman zu potendorff gesessen, die sich nennen sanct Elena Zech, geben auch fur das sie dem menschen oder yemandt nicht schedlich sein, Aber Wo sy hin lust. Oder belangt nachtlicher Wail vnnd Zeit In ain Kheller auch durch ein khleines nabinger loch zu khumen, zu essen vnnd zu trinckhen, das sey Innen woll muglich Bay disen khirchlein Im waldt Alls er furintuß vnnd Michel Schwarcz mit Ihrem beden geselschafften zusammen khomen vnnd er furintus ein Wetter die frucht zuuerderben machen wolte. Aber Michael schwarz mit seiner geselschafft sehr darwider war, auch das nach des Janußn furgeben mit gnaden gottes vnnderstanden habe. Ist ih Zanckh vnnd hader dahin gewachsen, das sie mit ain ander schlugen vnnd raufeten vnd Er Michel schwarcz, den furintus an ainer fuß geschlagen, Also das er lange Zeit hinckhen must. Nach dem endt dises Zanckhs hat sich Michael schwarz mit seiner geselschafft hinab gegen der grenicz vnnd Er furinthus vnnder dem perg auf gunß zu geschlagen, vnnd zu Prinnendorff[?][3] zum ander mall zusamen khumen, auch ain ander sehr geschlagen, daselbst er furinthus dem Michael Schwarcz fast halben thail deß pardts ausgerauffet. Also das disen beden pockhen ihre geselschafften helfen musten.[4]

Daselbst er Michael schwarcz dem furintuß, soliches zu vnderlassen vermant, auch gedroet, er welle ihr Zauberay an dem tag bringen vnnd offenbaren.

Zum andern bekhent auch obgemelter Janus, das, wie dan E. Gd. aus der peinlichen bekhantnus des Wackhers auch vernemen mugen, daß Er furinthus denn schaur, so vngeverlich vor neun Jaren Am pfingst abent gewest auf dem perg bay Alt gunß gemacht habe, Ime auch mit was kherczen, khranczen vnnd andern dingen, so vns nit wissendt seindt erzelt vnnd furgehaltenn.

Auch vor drey Jaren, Als furinthus mit seiner geselschafft bay sanct Veit an einem pfincztag bay ainander waren, Wetter zu machen vnnd doch durch verhindernus des Michaels geselschafft nicht vortgieng, machet er doch dem sambstag darnach einem grossen schne, der alles getraidt nider druckhet dem montag darnach grossen Raif, der alles ebens Weingepurg sehr erfreret.

Vber das bekhennet auch dieser Janus wie er obgemeltes furintuß Hausfrawen auch an sanct Georgens zum andern an sanct Phillipi vnnd Jacobi abent an vngewnlichen orthern Als Zu Weigarten In prunnen, daraus man wasser schopft zu trinckhen, nackhet vnnd bloß padendt gefunden. Darumb sie Ime gebeten durch gottes willen, solches zuuerhalten mit verhaissung Ime alles nach seinem begern zu geben.

Zu disen, Alls auch die Catherina hat bekhennet, ist ieder man woll wissendt, das diser des furintuß hausfrawen Vber mutter, die Weicze Walaschin genandt auch Ire furintuschin schwester, die Waytzin genadt, die nun mit todt abgangen sein, vor villen Jaren In worten auch mit thaten Zaubrerin erfunden sein gewesen worden, auch mit insondern grossen

anlangen erpoten worden seindt. Vber dises Alles zaiget auch diser Janusch, man soll dem furintusch waitter fragen, Er wer wol mer seiner gesellen anzaigen.

Darauß E. Gd. wol khunnen abnemen vnnd Coniecturiern saitamal fast gencze freundschaft verstorbene auch die noch in leben sein, beczicht seind, das er furintuß nit vnbemackhelt mit dieser teuflischen khunst sey, des dan vnnß vnnd gemeiner stat nit wenig verdrieslich ist. Dieses wellen wir E. Gd. gehorsamlich auf das khurzist berichten, wartendt darauf eines gnedigens beschaid. Datum, Güns, den 4. July Im 61 Jar.

E. Gd. Willigs vnd gehorsame N. Richter vnd Rath der Statt gunß[5]

[Hátoldali jegyzet:]

N. Richters vnnd Raths der Statt Günß an die Niederösterreichische Regierung wider Matheus Furintuß gehorsannten berichts, Copy

II.

1561. november 12. után, Kőszeg

KŐSZEG VÁROS BÍRÁJÁNAK ÉS TANÁCSÁNAK JELENTÉSE AZ ALSÓ-AUSZTRIAI KORMÁNYSZÉK SZÁMÁRA FORINTOS MÁTYÁS BOSZORKÁNYPERÉBEN: MICHAEL WACKER ÉS KATERINA HÄRTER TORTÚRA NÉLKÜL ÉS TORTÚRÁVAL KIVETT VALLOMÁSA

AZ IRAT: A: VamL V. Kőszeg F. lt. A. 3/c. Acta miscellanea
NYOMT. KIADÁSA: Horváth, 1969. 1–16. p.; Bariska, 1976. 74–76, 92. p.; Bariska, 1988. 247–258. p.

Romischer Khayserlicher Maiestät, vnnsers Allergenedigisten Herren, hochloblich Statthalter, Ambts verwalter, Canczler, Regenten vnnd Rathe des Regiments der Nieder Oesterreichischen Lande. Erwirdiger, Wolgeporn, gestreng, Hochgeler, Edl, Vest.

Gnedig Herrnn, nach beger E. Gd. Durich Innhalt Römisch Kayserlich Maiestät bevelchs Wackher Michaels guettige vnnd peinliche bekhantnus darauf Er geurtailt worden zu schickhen, sein wir mit hechster gehorsam vnndterthainigkhlich berait vnnd geflissen geben darauf E. Gd. gunstiglich zuuernemen. Nach dem etlich vnnser mitburger zu gunß mit Innsonderer grosser clag sich vor vnns beschwart vnnd angezaigt haben, wie das Catherina Herterin, wie Inn bericht zuuor auch bemelt, Etlichenn auß Innen Ihre kinder, etlich ihre hausfrauen mit zauberay vmbgebracht hette, damit wir verursacht worden sein, der billichait nach sy Catherina gefanglichen Anzunemen, demnach auch guttlichen auch mit der tortur gefraget des sy erstlichen nicht bekhennet den Ander tag mit beger die tortur zu vnterlassen zu bekhennen sich bewilliget wie volgt:

Erstich, das sie Ja woll khunst geleret hab vnnd In sancti Elena Zech, Wie sie es nennet angelaubt, Aber mit iherer khunst nicht schedlich sey, sonnder, wo sie hinge-

lust in ein khellder oder ander verschloßne Zimer nachtlicher Zeit durich ein khleines Nabinger oder Hargrosses grosses loch einzukhumen, also still das es auch khain vogll gewar nembt dasselbst zu essen, trinckhen, tantzen alles nach iheren lust gehelflich sey vnd Zaigt auch Ire gesellin Vince Balasin auch iherer tochter die Watzin derer die Vince balasin, wie In bericht angezaigt vorleust von gericht erpeten worden. Nunn aber dise personen mit thodt angangen.

[6]Zum andern hadt auch Katherina angezaigt vnnd bekhennet auf Wackher Michell, Waitz, Januß auch auf ein frawen Wackher Werthokhin Alle wohnhaft zu gunß zu lest auch auf ein frauen, so hern Bathhyany zugeherig ist, des sich der Hauptman zu gunß hern bathiany zuschreyben verstanden.

Dise personnen sein Ihr Catherina zu gegenantwort furgestelt worden, sie auch Chatherina mit vilen wordten dise personen vermanet, das sy seliche khunst hinfuro zu gebrauchen gantzlich vnderlassen solten, derer sy gar nichts bestanden, deshalben auch Ire sachen, ausgenumen des Wackhers, vngeertert sein, auf dise Zeit gebliben.[7]

Zum dritten bekhennet auch die Catherina, wie sie mit dem Wacker auch mit zwein fraunen von pottendarf, welche sich alspaldt In die flucht gewendet vnnd entrunnen sein, vmb die Zeit des tags S. Georgens Im getraiden vmbgangen, das thaw In die khlaider aufgefangen, die selbigen auß gepalt vnnd das thau wasser gebraucht, den fruchten die khraft damit zu nemen, auch zum pachen, Also das auß sehr Wenig mitl sehr vill brodt ist wordenn.

Zum vierdten. das sye auch mit vnnd darbay In allen handlungen, so von Ihrer geselschaft angefangen vnnd geübt wordenn, gewesen sey Auch ihre gesellin, nechtlicher Waiß vnsern mitburger Tamaß Calmar Einen Khnaben vngeuehr 12 Jaren auch volgend seiner Hausfrawen dermassen gedruckt haben, das sy nach khurtzen tagen darnach mußten darnach jamerlich sterwen.

Zum fünfften das weter ist teufflist khünst woll müglich sey zumachen, Aber derer vnnd merer sachen halben soll man dem Wackher fragen er werdt es woll khummen sagen.

Vber dise bekhantnus Als sye Teuflich West Ihren Khunst Wegen nit lenger mugen in leben bleiben hatt sie an vns angelangt vnnd gebeten, man solt ihr das leben fristen, sy voll versprechen vnnd vergluben das 20 Jaren lang khein Wetter oder schaur khumen, sonder durch Ihr Hilff vndterstehn welle, deren wir kheins Wegs glauben geben khunnen, noch mügen darauf er Wackher gefanglichen angenommen, guettigkhlichen auch mit der tortur gefraget aber den Ersten tag nichts bekhennet, den andern er sich auszuzaigen selbst verwilliget auch bekhennet wie volgt.

Erstlich das er mit Matheus forinthus Ihrn Hauptman vnnd merrern auf den berg bey alt gunß neben anderen geusten khunsten einen tantz gehabt, Auch zu Anzaigen geben, das das ort vnnd der ring darin sy getantz haben, dirr vnnd ane graß oder khraut, gefunden soll werden zu welchen tantz, so ain person zu bestimpter Zeit aus vngehorsam nit erscheinet, ein pfundt wachs bringen muste, des zu khertzlein gebraucht wurde vnnd zur Zeit des Wetters zu machen, die selbigen kherzlinn angezundt, Auch nach disen tantz ein geier[8] khumen, der das liecht furet vnnd ein schaur, nach dem Ihn die khunst nit recht geraten Allein vber den Wald gemachet vnnd gefüret.

Zum Andern bekhendt er Wackher, wie sie Abermalen an den vorigen orth einen tantz gehalten vnnd Forinthus mer ein grosses Weter gemacht, Er aber Wackher nur geflissen solches zuuerhindern vnnd Forinthus abzuwenden.

Zum dritten, Sie mer grossen schaur Also das erbarmlich daruor zuschreiben ist, das gantze Weingebürg der massen erschlagen hat, das auß vilen Weingartten nit ein hutvoller Weinber zu lesen gewest gemachet haben, dise Zeit er Wackher mit der trackhen der massen gestritten vnnd kemphet, das er auf den dritten oder viertten tag khrankh gelegen, Nach dem sy mit einem pfundt Wachs von der geselschaft auskhauffet.

Letzlich wie Ehr Furinthus den teufll, so seiner verstorbnen schwagern Watzin, der auch der scheiter Hauffen vor lengst zu gericht vnnd berait gewest zu geherig gewesen, yezundt in seinen gewalt vnnd hende hab, Auch furgehalten, man soll Im furinthus fragen, er wer woll mer khennen vnnd vermelden.

Auff dise beder Wakher vnnd Catherina aigne wort vnnd bekhennen, so herin auff das aller khürzest begriffen seind, sy auß kh[aiserlichen] Recht vnnd loblicher statt gewonhaidt Judiciertt worden, geben herauff E. Gd. Dises zu meren thail zuerwegen, sein auch von E. Gd. Eines beschaidt wartendt.

E. Gd.

Willigs vnd gehorsame N. Richter vnd Rath der Statt gunß[9]

[Hátoldali jegyzet:]

Wackher Michel und Catherina Herterin guetliche vnd peinliche bekantnus

1 Első fólió vége.
2 Második fólió vége.
3 Talán Prinzendorf, Alsó-Ausztria.
4 Harmadik fólió vége.
5 Negyedik fólió vége.
6 A Wacker–Härter-féle vallomás kezdete az első fólión.
7 Első fólió vége.
8 Második fólió vége.
9 Harmadik fólió vége.

61.

1628. október 21., Szombathely

NEMES GORUP JÁNOS, SZOMBATHELY VÁROS PROVISORA VÁDAT EMEL DEVENYCSEY ALIAS CSIZMAZIA ISTVÁNNÉ DOROTTYA ELLEN RÁGALMAZÁSÉRT

AZ IRAT: A: VamL V. Szombathely v. lt. A. 101. 1626–1631. jkv., 195–196. p.
NYOMT. KIADÁSA: Horváth, 1937. 22–23. p.; Schram, 1970. 2. köt. 371. sz., 523. p.; Klaniczay–Kristóf–Pócs, 1989. 2. köt. 888–889. p.

Anno 1628 mensis 21. Octobris.

Causa egregii Johanni Gorup provisoris arcis Sabariensis ut actoris contra mulierem Dorotheam consortem Stephani Csismasia aliter Devenycsey[?] inhabitatores oppidi Sabariensis in comitatu Castriferrei [– –]ti habiti veluti. In causam A. [– – –]

In persona A. Mathefalvy[?] cum protestatione solemni in hoc [– – –] quod idem A. non vellesse item procedere t[– –]onjud[– –] ulloque stratus sed ita, ut [– – –] causam inter pares agere in praesenti causa litetur procedere proponit, qualiter circa festum Beati Matie apostoli: in anno praesenti. Az megnevezett I. asszony nem tudatik micsoda indulatokkal és gonosz szánt szandékból, nem rettegvén ez világi törvények ez ő erejét, sem pediglen az isteni félelmet meg sem gondolván, bizonyos helyen az megnevezett várasból, kivel[?] kezdett eképpen beszélgetni, hogy ím[?] azért tisztartó nem tudom micsoda nehezteléseket vett felőlem és fenegetésekkel illett, de bizony jól elhiggye, ím addig forr reám, hogy úgy jár, hogy soha jó nem lészen bele. Mely kimondott szók után rövid időre úgy járt az megnevezett A., hogy bizonyos tagjaiban megfogyatkozott, és sem felebarátjának, úgy nem lehet az testebeli fogyatkozások miatt; sem pediglen Istenhez való tartozó hálaadásit úgy nem viheti véghez, az mint kívántatnék. Azért ezekből láttatik ez I. asszony szavainak ereje mindenben effectuáltatni. Igitur idem A. ex parte prenotate mulieris I. tanquam publicus sage[!], úgy mint az kik embert vesztenek és fogyatkozást csinálnak az emberek tagjaiban.

In persona praefate I. Petrus Meszleny cum nostris et cum e[– –]ere protestatione, ut ne videatur praesentibus actori actionem et aliis quibus viis remediis confessisse sed ut licet de omnibus agere primae de termino praesentium celebrationem protestatur et dicit, hogy ez terminusra az böcsületes városőr[?] uram senki[?] nem szolgáltathatnánk halott császár és koronás király urunk őfelsége akaratjából, minden helekben és vármegyékben palatinus urunk őnagysága által, az octávára nézendő terminusnak promulgatorjai alá jöttenek, és miután proponáltattanak is, az melynek kiváltképpen való terminusa szerint Lukács napja lévén.[1] Hogy mindenek ez meghagyott helyre te[– –], hiszen[?] kese[– –] magokat, az mely azelőtt négy nappal elmúlt [– – –]. Alioquin halott[?] új [– – –] országnak articulii szerint és be[– – –] praesentem terminum petit diferii. Ez praeallegatis actionis petit judicium. A. dicit, hogy az tanács ítéletében vagyon az [– – –], és mely időben akkor törvényekett szolgáltatni azért[?] egy az bíró és az tanács ítéleti [– – –], de tanács rátiója[?] szerint [– – –] perlegi te[– –]s terminus. Alioquin az városbíró [– – –] nem megy [– – –] helekben.

Deliberatum est

Mivelhogy császár és koronás király urunk ő felsége az regnicolákkal az országgyűléseken bizonyos időkben néminemű pereknek super [– – –] felött végezett kiválóképpen országunknak [– – –] lészen e[– –] octaváknak celebratiójok alatt minden pörök [– –]nyenek ez okáért mi is az őfölsége parancsolatjának. Mely mindeneknek k[– –] és mi[– –] engedelmességgel tartoznak és nyilvánvaló okokbúl minden pörök [– – –] csináltatni kelletett volna diferal[– –], és jövendő törvénnapokra. Mivelhogy immár ez Szent Lukács napja is elmúlt, mely az octavának bizonyos terminusának[?] napja volt.

Ím az az tiszttartó nem tudom, micsoda nehezteleseket vett felőlem, ez fenegetesekkel illet, de bizonnyal elhigyje, ím addig forr reám, hogy úgy jár, hogy soha jó nem leszen bele, mely kimondott szók után rövid időn úgy járt az megnevezett A., hogy bizonyos tagjaiban megfogyatkozott, és sem felebarátainak úgy nem lehet az testebeli fogyatkozasok miatt, sem pediglen Istenhez való tartozó hálaadásit úgy nem viheti véghez, az mint kívántatnék. Azért ez okbúl láttatik az I. asszony szovainak ereje mindenben effectuáltatni. Igitur idem A. ex perte praenotatae mulieris I. tamquam publicus sage[!] úgy, mint az kik embert vesztenek és fogyatkozást csinálnak az embernek tagjaiban.

1 Mivel a császár és király meghalt, az országgyűlések idején pedig törvényszünet volt, a bíróság a tárgyalást Lukács napjára halasztja.

62.

1634. március, Szombathely

BAKOS MIHÁLYNÉ KAZÓ ZSUZSANNA RÁGALMAZÁSI PERE
VASZARY SZABÓ MÁTYÁSNÉ SZILY KATALIN ELLEN

AZ IRAT: A: VamL V. Szombathely v. lt. A. 101. 1631–1636. jkv., 273. p.
NYOMT. KIADÁSA: Horváth, 1937. 23. p.; Klaniczay–Kristóf–Pócs, 1989. 2. köt. 889. p. Kivonatosan közölve.

Causa honeste mulieris Susane Kazo coniugis providi Michaelis Bakos ut A. contra honestam mulierem Catharinam Szily consortem providii Matthei Vasari aliter Szabo ut I. Pro praefata A. procurator qui in praemissa causa dicit miképen ez elmúlt Szentháromság vasárnap nap tájban,[1] az jelen való 1633. esztendőben az megírt I. nem tudatik micsoda okbúl és gonosz szánt szandékbúl [– –]csában az I.-nak háza előtt való utcába, mely ezen Szombathely városban és Wasvarmegiben vagyon, rút, undok és gyalázatos, tisztességes és jó hite és neve ellen nem tekintvén az törvénnek büntetését ezen A.-t illen módon illetvén: te ördönges, temiattad sínlődik és betegeskedik az én gyermekem. Annak előtte salva honore allegando te nem jámbor és kurva, ily formán enníhány ízben illetvén jó

hírinek, nevének nem kevés fogyatkozására, mely rajta való cselekedetit és I.-nak ezen A. ke[– – –] való diáért[?] fel nem vette volna. Kívánja ez okaiért ezen A., hogy ez ill cselekedetiért és szovaiért az városnak szokott törvénye megbüntessék petitoque judicium.

Pro I. Matthias Wasari dicit, hogy én bíró uram által megizentem, hogy procatorommal készen nem vagyok. Azért most is azt mondom, hogy nem vagyok készen és nem felelek.

Deliberatum est

Mert hogy ez I.[2] recognitióját bíró uram agnoscalja, de az elegendőképpen nem suffragálván arra, hogy prokátorával elő ne álljon, és az városnak ebbéli convictióját elkerölhesse, convincit in floreno uno, mivelhogy harmadik elhalasztása lett légyen ez, de reliquo ugyan tartozik in futura sedi megfelelni, az egy forintnak pedig két része az bíráké, harmadik része pedig az felpörösé.

Pro A. Idem I. supra petit deliberatione sedis facere, post modum ad actionem respondere.

Partes concordarent, melyben oly tekintet vagyon, hogy amely pars in viriose csak emlékezetben véve is ezt az lecsendesen[?] controversiát éjjel egy bizonyság, nappal pedig kettő által megbizonyodnék, harminckét forint pínz vettettessék rajta.

1 Június 11.

2 A következő öt szó áthúzva.

63.

1642. április 11., Szombathely

HES ANNA BEVÁDOLJA HORVÁT SZAPPANFŐZŐ GYÖRGYNÉ SASINOCZY ZSUZSANNÁT, MERT RÓLA AZT ÁLLÍTOTTA, HOGY GYERMEKE RUHÁJÁT VARÁZSLÁS CÉLJÁBÓL ELLOPTA

AZ IRAT: A: VamL V. Szombathely v. lt. A. 101. 1640–1644. jkv., 213. p.
NYOMT. KIADÁSA: Horváth, 1937. 24. p.; Klaniczay–Kristóf–Pócs, 1989. 2. köt. 890. p.
Kivonatosan közölve.

Causa nobilis domini Annae Hes ut A. contra honestam mulierem Zuzannam Sasinoczy consortem providi Georgii Szapanfőző aliter Horvat veluti I. pro domina A. Johannes Gorup proponit qualiter circa festum beatis Stephane regis Hungariae in anno 1641. hic in alia domus providi Jonni Soy in oppido Sabariensis et comitatu Castriferrei eo tunc pacifice ipsa et constituta dixiset. Hogy te azt cselekedted, hogy az én anyám gyermeke ruháját magad dajkájával ellopattad és abban megförösztötted avégre, hogy az anyám teje dajkádhoz ragadjon. Ez A-nak böcsületes híre ellen nem kicsin gyanóság vagyon, mely mondását[?] dicsérték I-nak fel nem vette volna poena super hujusmodi difamatoribus in generali regni decreto sanctitam in currere non formidando kívánja az ő káráért az

A., hogy az I. eféle mod[– –]ül való szovaiért várasunknak szokott törvénye szerint in emenda lingue convincáltassék.

I. personaliter astando negat totalem actionem ut cupit doceri per A. procurator A. licet non verum juxta articulum 23. anni 1613 et titulum 32. parti 2 paragrafum in minoribus vero causis etc. petit judicium.

Deliberatum est.

Mivel az citatus decretalis locusok ez mastani A.-nak feleletére nem concernálnak és az A. az I.-ra nem vetheti[?] az harmadmagával való mentséget, azért az A. in termino bizonyétsa meg actióját és akkor törvények lészen.

A. cum protestatione dicit causam praesentem esse minorem causam que non tenderet ad caput in omnibus autem causis minoribus prouti et hoc est ubi documentum ad ferre non poterit reus id est in causam atractus semper et in precitati tituli et articuli 3 se expurgare deberet unde peteret saniora deliberatione.

Deliberatum est

Idem est juditium.

A. ulterius eo[?] protestatione dicit ex quo negaret I. actionem erga ser[– –] ideo sub milit eandem in solvis[?] persona.

I. azt mondja ut supra: bizonyítsa meg A. prote[– –]tál az hol az juramentomot melyet az maga személyére hagyott sem acceptálta sem rejti[– –] akart de plimplity[?] A. acceptat in termino. Difertu[– –] pro nunc.

64.

1651. november 22., Szombathely

NÉMETH SZABÓ GYÖRGYNÉ BEPANASZOLJA BAKOS JÁNOST, AMIÉRT RÓLA A BÍRÓ HÁZÁBAN ÉS JELENLÉTÉBEN AZT MONDTA, HOGY BOSZORKÁNY

AZ IRAT: A: VamL V. Szombathely v. lt. A. 101. 1651–1654. jkv., 99. p.
NYOMT. KIADÁSA: Horváth, 1937. 24. p.; Klaniczay–Kristóf–Pócs, 1989. 2. köt. 890. p. Kivonatosan közölve.

Anno 1651. die 22. Novembris.

Causa honestae mulieris, Catharinae Kados[?], consortis prudenti ac circumspecti Georgii Szabo aliter Nimet, civis et inhabitatoris istius civitatis Sabariensis, ut A. contra prudentem et circumspectum Joannem Bakos, similiter civem et inhabitatorem istius civitatis Sabariensi, ut I.

In persona A. nobilis Leonardus Lindamari cum nostris proponit, hogy ezen I. ez jelen való 1651. esztendőben[1] circa festum Sacrae Pentecostes, nem tudatik honnan in-

díttatván, elvígezett gonosz szánt szándékkal, midőn ezen A. asszony városi bíró úr, Kuprics István úr házánál békességesen lött volna, az mely ház itten Szombathelyen Vasvarmegiben vagyon, ezen I. is ott lévén és sok gyalázatos szókkal az A.-t illetvén, végtére azt mondta, bíró úr, ez az asszony olyan, hogy más szomszédja asszonyát, őt kírte, hogy boszorkánsággal valami gonoszt vagy magamnak vagy feleségemnek avagy gyermekimnek avagy peniglen valamely marhámnak cselekedje, mintha ezen A. asszony boszorkánsággal ílne avagy olyan gonosz személyekkel egyetírtene. Mely gyalázatos szovai miatt ezen I. az ország törvényében statuált büntetést, úgymint emendam linguae et homagium, incurzálta.

Azokáért ezen A. asszony azon bíró úr ő kegyelme recognitiójára hagyván actióját, kívánja ez I. ellen ország törvénye szerint törvényt pronuntiáltatni és in onere actionis őtet[2] aggraváltatni. Kirűl törvényt vár.

1 A szó beszúrás a következő szó fölé.
2 A szó beszúrás a sor fölé.

65.

1655. december 5–24., Csákány

CSÁNY BERNÁT LEVELEI BATTHYÁNY I. ÁDÁMHOZ EGY BABOCSAY NEVŰ SZENTGYÖRGYVÖLGYI TUDÓS, JÖVENDŐMONDÓ, ŐRDÖNGÖS EMBERRŐL

I.

1655. december 5., Csákány

RÉSZLET CSÁNY BERNÁTNAK BATTHYÁNY I. ÁDÁMHOZ ÍRT LEVELÉBŐL

AZ IRAT: A: MOL P 1314. Missilis, Csány Bernát levele Batthyány I. Ádámhoz, 1655. december 5.
NYOMT. KIADÁSA: Iványi, 1965. 311. sz., 189. p.

[...] Szent György völgre szóló levelet ott feledtem, küldje meg Nagyságod, hadd küldjek azon emberért, ki pestis ellen tud gyökér orvosságot. [...]

II.

1655. december 12., Csákány

CSÁNY BERNÁT LEVELE BATTHYÁNY I. ÁDÁMHOZ, AMELYBEN EGY PESTIS ELLEN GYÖKÉRORVOSSÁGOT TUDÓ EMBERRŐL ÍR

AZ IRAT: A: MOL P 1314. Missilis, Csány Bernát levele Batthyány I. Ádámhoz, 1655. december 12.
NYOMT. KIADÁSA: Iványi, 1965. 313. sz., 189–190. p.

[...] Pestis ellen az minemő embert mondtam vala Nagyságodnak Szent György völgyén, hogy valami gyökérrel tud orvoságot, azon embert elhozattam. Itt vagyon nálam, ha Nagyságod kívánja-e fölküldeni avagy nem, nagyot köt, hogy tud pestis ellen Isten után, vannak gyökerek[1] nála, az hol lakik ott körülvaló emberek igen tartnak hozzá, mind egy tudósnak mondják jövendőmondásban az emberek, egyéb eránt Czordás, Németi Babocsj vajdának atyja fia, az miket mond, én bizony nem hihetem és község is csak balgatagságbúl vagyon, hogy hisznek neki. Nagyságod levelét hogy nem látta az falu, nem akarták elbocsátani, hütömet emberségemet kötöttem nekik, hogy senkitűl semmi bántása nem leszen és megint visszaküldöm. [...]

III.

1655. december 18., Csákány

CSÁNY BERNÁT LEVELE BATTHYÁNY I. ÁDÁMHOZ, AMELYBEN A SZENTGYÖRGYVÖLGYI TUDÓS EMBERRŐL ÍR

AZ IRAT: A: MOL P 1314. Missilis, Csány Bernát levele Batthyány I. Ádámhoz, 1655. december 18.
NYOMT. KIADÁSA: Iványi, 1965. 316. sz., 190–191. p.

[...] Az tudós embert nem tarthatám, sok kéredzésére e'kölle bocsátanom, hanem azt fogadta, mihát érte küldök, eljün mindjárást, megírám Szen Péterj vajdának, hogy elhozassa, sok az ű mestersége, kit ű beszél, én nem mind hihetem, mihát meghozák, vittem, viszem föl, adott olyan gyökeret pestis ellen valót, hogy kútban köll tartani és enni is köll benne, azt mondja, számtalan sokat beszél, mind egy jüvendőmondónak tartja magát, de igen fél attúl, hogy ördöngösnek neveztik, azt mondja, maga testét etessük vele, ha igazat nem mond. [...]

IV.

1655. december 24., Csákány

CSÁNY BERNÁT LEVELE BATTHYÁNY I. ÁDÁMHOZ, AMELYBEN A PESTIS ELLEN GYÖKÉRORVOSSÁGOT TUDÓ EMBERRŐL ÍR

AZ IRAT: A: MOL P 1314. Missilis, Csány Bernát levele Batthyány I. Ádámhoz, 1655. december 24.
NYOMT. KIADÁSA: IVÁNYI, 1965. 317. sz., 191. p.

[...] Ím, kegyelmes uram, Nagyságod parancsolatja szerént fölküldtem Szen György völgi tudóst, igen fél szegény nyavalyás, én hütömre fogadtam neki és az falunak, hogy senkitűl nem leszen bántása, sok dologi az miket beszél.

Kérem Nagyságodat mind kegyelmes uramat, ne legyen valami bántása. Babocsaj Ferencz vajda is írt nekem, hogy valaki meg ne háborgasa, mivel bátyja neki, magam is fölmentem volna kegyelmes uram vele Nagyságod szolgálatjára, az innepek között való vigyázásra nézve nem merek elmenni, nehogy a készülődő török meglepetésszerűen valami kárt tegyen. [...]

Ezen tudós sokféle nyavalyától tartja magát orvosnak. Gyökerekkel való és bizonyos dolog, hogy tud pestis ellen, valamit kérdenek tűle, mindenre tudósnak tartja magát. Egy hétig tartsa ott fönn Nagyságod. [...]

1 A gyökér, melyről itt szó van, talán a Petasites Tourn növény gyökere lesz, amelyet ebben a korban a pestis ellen tényleg használtak, s ezért régebbi magyar neve: mirigyfű, ma kalapfűnek is nevezik. – Iványi Béla megjegyzése.

66.

1657. március 27., Kőszeg

VITNYÉDI ISTVÁNNAK,[1] ZRÍNYI MIKLÓS BIZALMASÁNAK LEVELE CZIRÁKYHOZ SZÁNTÓHÁZYNÉ BOSZORKÁNYSÁGÁRÓL

AZ IRAT: A: MTA Kézirattára, Vitnyédi István levelezése, Szirmay József ajándékában, Vitnyédi István levele Czirákynak, Kőszeg, 1657. március 27.
NYOMT. KIADÁSA: FABÓ, 1871. 26. sz., 48. p.

[...] Ezen alkalmatossággal akarám megírnom nagyságodnak, urunkat kértem szegény Szántóházinénak segéljen gratiát szerezni, azt írta válaszul, hogy az boszorkányságért már egyszer volt gratiája, juxta constitutiones regni secundario ha adnának is, nem volna

helyes, úgy vagyon-e, hogy gratiája volt, én nem tudom, kérem informáljon nagyságod s maga tetszését is, miképpen vindicáljuk az intentalandó gyalázatot személyén, jó fia emlékezetiért. [...]

1 Vitnyédi István (1612, Sárvár–1670, Nezsider) Nádasdy Pál titkára, később Sopron város ügyvédje (1636), majd jegyzője, országgyűlési követ (1646), Sopron megyei főadószedő (1647), vármegyei követ az országgyűlésen (1655), Zrínyi Péter és Miklós bizalmasa.

67.

1657. szeptember 11., Szombathely

KANOVICH TAMÁSNÉ PANASZT TESZ, HOGY GÁLL GERGELYNÉ RÓLA AZT MONDTA, HALOTT EMBER FEJÉT ÉGETTE KURUZSLÁS CÉLJÁBÓL

AZ IRAT: A: VamL V. Szombathely v. lt. A. 101. 1654–1658. jkv., 519. p.
NYOMT. KIADÁSA: HORVÁTH, 1937. 26. p.; KLANICZAY–KRISTÓF–PÓCS, 1989. 2. köt. 892. p. Kivonatosan közölve.

Anno 1657. die 11. Septembris.

Causa honestae mulieris Helenae Katich relictae Stephani Gall, nunc vero providi Thomae Kanovich aliter Szuch consortis inhabitatoris civitatis Sabariensis ut A.

Contra Georgium Gall incolam civitatis Sabariensis ut I.

In persona eiusdem mulieris Matthias Ally cum nostris proponit qualiter circa festum Sacra Pentecostes in praesenti anno 1657. memoratus.

I. nem tudatik honnéd és micsoda gonosz vakmerőségből indítván magában elvígezett gonosz indulatokból az A. asszont gyalázatos és böcstelen szoakal illetvín és vádolván némely emberséges emberek előtt itt Szombathelyen Vasvármegyében mondván, hogy megnevezett A. asszon holt ember fejét verradta előtt bizonyos napon ígette, kinek oly bűzi volt, ki miatt az egísz utca nem maradhatott. Poenam in generali regni decreto et novissimas regni constitutiones super hujusmodi diffamationibus incurere non formidari praejudicio et derogatione honoris ipsius domina A., valde gravi et manifesto, kívánja azért ezen A., hogy ezen I. juxta leges regni et loci hujus laudabilem consuetudinem in emenda linguae tervín szerint aggravaltassík es convincaltassík, kirűl törvényt vár.

Pro I. Enyedi cum nostris et cum protestatione petit par. Deliberatum est. D[– –] O.

68.

1659. szeptember 10.–december 16., Szombathely

ÖZVEGY SZAPPANFŐZŐ PÁLNÉ PERLI THAPOLCAY MIKLÓSNÉT, MERT AZ AZT MONDTA RÓLA, HOGY ÖRDÖG, ÉS LIDÉRCET TART

I.

1659. szeptember 10., Szombathely

ÖZVEGY SZAPPANFŐZŐ PÁLNÉ ELSŐ TÁRGYALÁSA

AZ IRAT: A: VamL V. Szombathely v. lt. A. 101. 1658–1661. jkv., 371–373. p. 1659. szept. 10.
NYOMT. KIADÁSA: Horváth, 1937. 26. p.; Schram, 1970. 2. köt. 375. sz., 524. p.; Klaniczay–Kristóf–Pócs, 1989. 2. köt. 892. p. Kivonatosan közölve.

Anno 1659. die 10. mensis Septembris

Causa honestae mulieris Elisabetha Szeőcz consortis Pauli Szappanfőző relictae viduae ut A. contra nobilem dominam Priscam nobilis Nicolai Tapolczai consortem veluti incolatus[?] in hoc civitate residentem.

Pro antelata domina A. Laurentius Mosony cum nostris proponit, hogy ez I. nem tudatik micsoda magában elrendelt gonosz szan szandékból ez jelen való 1659. esztendőben Szent János fejevétele nap tájban itt Szombathelyen Vasvarmegyében az Forró utcán mint isteni tilalmat s mint penig keresztíni szeretet hátrahagyva ez A. asszonyt rútul szidta és gyalázta vulgo dicendo ördög vagy ludverces, és az ördögek hozták neked az pénzt, és kit nekem adtál, és azért költ el olyan hamar éntőlem, tolvaj vagy, lopó vagy; azzal sem elégedvén, hanem az A. asszony [– – –][1] rea támadott nyárssal, vasvillával akarva általverni hatalmassúl s[– –] potentia mediante poena in generali regni decreto super hujusmodi violentiis et dehonestationibus sancita incurrere[2] non formidando. Kívánja azért ezen A., hogy azon gonosz és gyalázatos szaváért és hatalmaskodásért seorsim et singillatim[3] országunk törvénye és az város jó szokása szerint conveniáltassék, kirűl törvényt vár.

I. pro se personaliter astando et cum protestatione petit par. Deliberatum est. D.

II.

1659. december 16., Szombathely

ÖZVEGY SZAPPANFŐZŐ PÁLNÉ MÁSODIK TÁRGYALÁSA

AZ IRAT: A: VamL V. Szombathely v. lt. A. 101. 1658–1661. jkv., 371–373. p. 1659. december 16.
NYOMT. KIADÁSA: Horváth, 1937. 26. p.; Schram, 1970. 2. köt. 375. sz., 524. p.; Klaniczay–Kristóf–Pócs, 1989. 2. köt. 892. p. Kivonatosan közölve.

Anno 1659. die 16 Decembris.

Levata praesens causa pro A. Lindanvari[?] cum nostris juxta respectam actionem petit judicium.

Pro I. idem qui supra cum [– – –] cum protestatione dicit eandem dominam A. in praesenti causa calumniose procedall siquidem sub specie violentiam [– –]ptam quanta putativam diffamationem [– – –] aequiter prout patet ex tenore actionis cautum est [– – –] in legibus regni et signanter articulo 13. anni 1613. ne[?] et similes causa sub poena ibidem denotata moveanter[?] quare petit A. tandem dominam A. juxta eundem articulum concernes.

Procurator A. dicit nullam esse e[– –] pt[– –] procuratoris I. patet enim [– –]ectu actione [– – –] comp[– –] diversitatem casum de honestatione videlicet et violentiam invasionem quae juxta morem[?] hujus civitatis[?] ad quam et ipsa A. [– – –] taliter benne[?] p[– –] posse acti[– –] bene errecta esset. Accederet quod, p[– –]a p[– –] actionis consisteret in diffamatione quod solum sufficere et pro convictione inflagrata ideo I. responderet ad allegationem.

Procurator I. inherendo suis allegatis protestat super eo ubi ipse etiam A. ultro lateret p[– –] actionem pro diffamatione praetensa quam pro intentata[?] violentia et dato sed non concesso si etiam uterque praetensio ipsius A. locum haberet tamen ob b[– –]tra juxta praecitatum articulum ad minimum ita descendi deberet quoniam diffamatio alium percessum violentia etiam praetensa decurrsum[?] haberet articulum et sic diversa actiones sub uno specie et in una actione prosequi non posset quare petit petita.

A. dicit articulum per I. citatum non tractare de bimembritate causarum sed tractaret de violentiis s.[?] [– – –] sum aliquid sub specie violentiarum ex casibus ibidem denotatis aquireret[?] quod hic non esset verum quia ipsa A. cum consuetudine civitatis se fundasset inhaeret rudem[?] et petit ut supra.

Procurator I. dicit consuetudinem civitatis non posse contrariari legibus regni.

Deliberatum est.

Városunknak szokása szerint helyes az actio, hanem az I. feleljen ad meritum.

Procurator I. dicit mivelhogy az egyik punctum is[?] azon actiónak csak valami intentiót designál tudniaillik akarta volna ezt, de ugyan semmit nem cselekedett és így[?] pro sola intentione nulla violentia infertur eziránt az actióra nem tartozok megfelelni,

hanem kívánja, hogy descredáljon[?] in ea parte quantum ad diffamationem praetensam negat et cuperet probari per A.

Procurator A. dicit quo ad dehonestationem probam per procuratorem oblatam acceptat dato sibi termino sic etiam violentam invasionem ut in actione declaratam similiter in eodem termino docebit, nam eadem violentia non solum vel[– –]tatem involueret sed ut ipsam invasionem in se compraehenderet ideoque nullatenus condescendere deberet verum ut supra ad quoque docebit in futuro I. inhaeret a se dictatis.

Deliberatum est

Az I. feleljen valamit, de invasiórúl egyszer s mind törvénye lészen.
I. negat quoque suam invasionem.
A. docebit suam invasionem dato sibi termino.
I. reservat suam ulteriorem in quoque in contrarium.

Deliberatum est

Datum terminus ipsis pastibus ut doceant intentiones suas coram domino judice civitatis et duobus juratis cuius serie portata partes habebunt judicium.

1 A következő „szolgájára" szó áthúzva.
2 A szó beszúrás a sor fölé.
3 A következő másfél sor áthúzva.

69.

1659. december 12., Szombathely

SZOMBATHELY KIVÁLTSÁGOS MEZŐVÁROS VIZSGÁLATA
KÁDAS BENEDEKNÉ BOSZORKÁNYSÁGA ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: VamL V. Szombathely v. lt. A. 109. Oklevelek, irományok. For. 3. Fasc. 17. No. 546.
NYOMT. KIADÁSA: Benczik, 1998. 64. Ser. C. No. 84.

Anno 1659. die 12. Decembris.

Együtt lévén bíró uram Szily Gergell házánál, jelen lévén tanács uraim közül Hetesi Andras, Hes Janos, Horuath Szabo Mihaly város notarius, Hazatius Marton, az minemő inquisitio peragáltatott Kadas Benedekné ellen, következik.

Primus testis Joannes Raba, Sabariae commorans, annorum 40, juratus, examinatus, fassus est. Azt tudja mondani és maga szömeivel látta, hogy az elmúlt esztendőben még,

az aratás előtt, egyszer az majorbúl bement volna az várban, és akkor nagy fölhet látott Közögh felől, nagy vellámás és csattogatás volt. Látta, hogy Kadas Benedekné az utcára kiállott és hirtelen ismeg befutott maga házához hátra, futott az maga kertében és az szilvafák alatt bújt, mind szikniáját, ünkőt, mind feje fölét öszvehúzta és úgy mezítelen bújt azon szilvafák alatt. Annakutána oly hertelen nap záporeső érkezett, borsóeső is esett, oly hertelen jött, csak az vár kapujáig nem mehetett szárazon.

2do testis Nicolaus Vőres illustrissimi domini Georgio Szecheny inquilinus in Perent, annorum 41, juratus, examinatus, fassus est. Láta maga szömeivel, hogy eccer mintegy tíz órakor tájban, dél felől, hogy az várbúl majorban ment volna, nagy vellemás, csattogatás levén, látta, hogy Kadas Benedekné az ő kertében hátrament, és ott afféle apró szilvafák alatt mezítelen bújt alatta, ezen fatens az majorajtó mellett megvonta magát, és mint azt nízte, miképpen az eső az asszonynak mezítelen testit megverte, de ő akkor nem látta, mikor az praecedens testis látta, hanem máskor volt.

3tio testis Joannes Bakos, Sabariae commorans, annorum 36, juratus, examinatus, fassus est. Azt hallotta ezen fatens magától Kadas Benedeknétűl, de vagyon annak immár alkalmas idő, mondván ezen asszony, én meg az Istennek is parancsolok, és az köll neki is cselekedni, mit én akarok és nem mást.

4o testis Sussanna Mónar, Sabariae Commorans, annorum 45, jurata, examinata, fassa est. Azt tudja mondani, hogy még ezen fatensnek ura élt, azon Kadas Benedekné összeveszett vele, mondta ezen fatensnek én teneked árthatok, ha akarok nem hiszed azt, de még hidd meg, Istennek is én parancsolok, valamit akarok, őneki köll azt cselekedni, én olyan asszony vagyok, mint Boldogh Aßony Szwz Maria, az sem volt jobb énnálomnál. Ugyanakkor, mikor ezen Kadas Benedekné ezen fatenssel összeveszett, mondván nekie, félj éntűlem, mert ha akarok, itt az asztal fölött mennykővel agyonveretlek, mert én Istennek is parancsolok. Azonban csak hertelen nagy csattogatás lőn, és az disznóól mellett esett le az mennykő. Annakutána, mikor betegágyában feküdt ezen fatens asszony, éjjel szép holdvilág volt, látta, hogy az kőfala megnyílt és ezen Kadas Benedekné másodmagával reáment ezen fatens asszonyra, és az haját feje fölött, mint öszvetekerte nekie, mondta az másik, az ki vele, ne bánts, ne ölj meg, mert megérj vele. Másnap odament azon Kadas Benedekné ezen fatens asszonyhoz, mondván nekie, féltél-e az éjjel, arra mondta, igenis féltem, mondván nekie meghidd, én még az Istennek is parancsolok, és azt köll cselekedni, mit én akarok.

5o testis Catharina Horuat, consors Martini Budincz, Sabariae commorans, annorum 20, jurata, examinata, fassa est. Hallotta Kadas Benedeknétűl, hogy mondta ezen fölül megírt negyedik testis Sussanna asszonyhoz, jere, igyunk az ördöngesekért. Arra mondta azon asszony, én bizony nem iszom, mert én teveled egy ital bort nem akarok veled inni. Arra mondta, mit tudsz te, ha tudnád azt, az mit én tudok, innál bizony velem. És azt is hallotta Kadas Benedeknétűl egykor, azt mondta, én eleget tartottam karabancos deákokat és ettem, ittam is vélek és egy sajtár vízre reáolvastak, szép könyvek jöttek fel belőle. És azt is hallotta két szarándok asszonyoktúl, itt jártak sokáig az várason. Azon Kadas Benedekné hozzája hívta, mondta nekiek, itt maradhattok énnálom, azonban előhozták nekie két szarándok aszszony Meßaros Istuan dolgát. Mondta ezen Kadas Benedekné, semmi az, csak adjon énnékem két forémtot, kezemet reá vonyítom és meggyógyítom őtet, és hallotta annyi hányszer

nagy csattogatás az házban, hogy magok is féltek tűle, mondván ezen Kadas Benedekné azon két szarándok asszonynak, ne feleljetek, mert én csak az szegletfalbúl hívok egy kis ördöget ki, és avval szólok, de tik nem látjátok, de én látom, ezeket az dolgokat beszélték azon két szarándok asszonyok ezen fatens asszonynak, mondották is, Isten ne adjon, hogy evvel az asszonyval egy házban laknám, mást nem tud.

6o testis Catharina Kadas, Sabariae commorans, annorum 40, jurata, examinata, fassa est. Hogy egykorban, mikor ezen fatens bort árult, ezen Kadas Benedekné ott ivott, azonban jött Vargha Istuanné, reaköszenté az bort, mondván, no te édes barátom, az emberek mit panaszolkodnak, hogy nem szánthatnak, vethetnek, de én csak egy szót szólék Belzebubbal immár, eleget szánthatnak, vethetnek, de énnekem az emberek semmi hála adásával nincsenek, mást nem tud ezen fatens asszony.

7o testis Ursula Meßaros, consors Stephanj Vargha, Sabariae commorans, annorum 36, jurata, examinata, fassa est. Nihil scit.

Martinus Hazatius juratus notarius civitatis Sabariensis m. p.

70.

1667. december 19., Szombathely

ÖZVEGY VASZARI GERGELYNÉ, KORÁBBAN ÖZVEGY FARKAS ANDRÁSNÉ KECSKÉS ANNA BECSÜLETSÉRTÉSI ÜGYE SZOMBATHELY KIVÁLTSÁGOS MEZŐVÁROS BÍRÓSÁGA ELŐTT SZAPPANFŐZŐ ANDRÁS VÁDJAI MIATT, AKI ŐT RONTÁSSAL GYANÚSÍTOTTA

AZ IRAT: A: VamL V. Szombathely v. lt. A. 101. 1664–1668. jkv., 409. p.
NYOMT. KIADÁSA: Klaniczay–Kristóf–Pócs, 1989. 2. köt. 892–893, 895. p.; Horváth, 1937. 26–27, 29. p.

Causa nobilis Annae Keczkes, primum Gregorii Vaszari, deinde Andreae Farkas demortuorum relictae viduae ut actor contra prudentem et circumspectum Andream Szappanfőző ut incatta.

Pro actore Bornemisza cum nostris proponit, miképpen az jelen való 1667. esztendőben, húsvét[1] nap tájban az említett incatta nem tudatik, micsoda gonosz szandékbúl az megnevezett actor asszont, itten Szombathelen, Vaswármegyében, az Gyöngyös utcában levő, azon incatta maga házához hívatván, hírében, nevében megmocskolta, mondván hozzá: vagy tagadod, vagy nem, megettétek világát feleségemnek, mert már csak három hétig élhet, derogamine[2] honoris ipsius actor valde gravi et manifesto. Unde eadem actor memoratum. Incatta ratione praevia non longe litis processu, sed vigore dumtaxat articulorum publicarum Regni constitutionum super huiusmodi dehonestationibus editorum coram nobis in causam eandemque incatta in poena emendae linguae convince vellet, lege Regni sic dictante.

[...]

Causa nobilis Annae Kecskés, primum Gregorii Vaszari, deinde Andreae Farkas demortuorum relictae viduae ut A. contra honestam mulierem Catharinam Molnar consortem prudentis ac circumspecti Andreae Szappanfőző.

Pro actore Bornemisza cum nostris proponit, miképpen az jelen való 1667. esztendőben, húsvét[3] nap tájban az említett incatta asszony, nem tudatik micsoda gonosz szandékból az megnevezett actor asszont, itten Szombathelen, Vas varmegyében, az Gyöngyös uczaban levő, incatta maga házához hívatván, hírében, nevében megmocskolta, mondván hozzá: azért hívattalak, mert te énnekem azelőtt is kűttél kenyőt, abban gyógyultam meg, azért adj mast is. Megint Nylas János, Hetesine, Szücs Palné s Szappanfőző Pálné előtt is nyilván szólott, mondván: éppen bizony csak Vaszariné bántott meg engemet, az fújt föl, detrimento honoris ipsius actor valde gravi et manifesto. Unde eadem actor memoratum. Incatta ratione praevia non longe litis processu, sed vigore dumtaxat articulorum publicarum Regni constitutionum super huiusmodi dehonestationibus editorum coram nobis in causam eandemque incatta in poena emendae linguae convince vellet, lege Regni sic dictante.

1 Április 10.
2 Áthúzva: „Detrimento."
3 Április 10.

71.

1688. június 21.–július 9., Pinkafő

PINKAFŐ KIVÁLTSÁGOS MEZŐVÁROS PERE THURL ASSZONY ELLEN BOSZORKÁNYSÁG GYANÚJÁVAL[1]

I.

1688. június 21., Pinkafő

PINKAFŐ KIVÁLTSÁGOS MEZŐVÁROS BÍRÓSÁGI KÖLTSÉGEI THURL ASSZONY PERÉBEN

AZ IRAT: A: Pinkafelder Stadtarchiv, C/II–4
NYOMT. KIADÁSA: Homma, 1937. 1–17. p; Homma, 1947. 123. p.; Schönleitner, 1987. 287. p.

Denn 21. Juni 1688.[2] ist der Freymann Lorenz auf Begehrn des Marckhtgerücht Pinckhafeldt Wegen der alten Thurl, Mathias Nörrers schwiger, ankhomen. Volgen hieraug die Uncosten.

Erstlichen seind 2 Herrn des Rathes umb derentwillen Zu Herrn stath-Richter nacher der Khönigklichen Freyenstadt Günsz abgeordnet worden, den Freyman anhero Zubringen, als seind selbe den 19. dits. abgeordnet worden. Unnd selben den 21. dits. alher gebracht; also ist auf beide Herrn ahn Ihren Uncosten aufgangen in allem — 3 fl 45 kr

Unnd wie vermelter Freyman alhier ist ankhomen, ist an Wein Unnd broth aufgangen — 30 kr

Dann damelem Vor ihme Zum Nachtmal Von Gerücht aus ins diener Hausz Überschickht worden: 2 Junge Hiener,. Dann an Rindfleisch 2½ Pf., dan damallen auch an Kalbfleisch 2 Pf., thuet — 24 r Pf

denn 22 dits. Zum fruestuckh 1 Pf Roszbrädl, Zu mitag abermalen 1 Hüendl, 2 Pf Ründtfleisch, wie auch auf den abend ein lungenbrädl mit 3 Pf: thuet zusamen — 30 r

denn 23 dits. Zum früstuckh ein Pf Roszprädl, auf mitat 2 Hiener, wie auch 2 Pf Rindfleisch. Dann Zu der Nacht an Rindfleisch 2 Pf: thuet Zusamen — 26 r

Denn 24 dits. abermallen Zum fruestuckh ein Pf Roszbrädl. Zu mitag 2½ Pf Rindfleisch, dann Zu der nacht 2 Pf Rindfleisch: thuet Zusamen — 23

facit — 6 fl 1 kr 1 Pf?

Denn 25. ditls. Freítag als Fastag. an Fisch unnd Khrapfen[– – –] — 6 kr

denn 26. dits. Vor seiner abrais an Brandt-Wein 1½ seytl: Zusamen[– – –] — 27

Brodt in allem — 45

Dann am Wein in allem 43 Halb, Jede 4 kr. thuet — 2 fl 52

Dann der Frau Richterin Vor schweinenfleisch, salz, schmalz, gwürz, Mehl, gebächt-Werk, Paumöll unnd andern Uncderspeisen sambt der Mühewaltung in allem — 3 fl 45

Item ½ Mezen Habern, unnd allwo sein, des Freymans, Pferth gestanden — 1 fl

Dann hat ihme dem Freyman der Gerüchtsdiener dem Freyman absonderlichen ein Ehr anthan, darvor legt er ein — 18

facit — 9 fl 1 kr

Beide Posten Zusamen	15 fl 2 kr 1 Pf
Denn 26 Juny Zwey Burgern, die den Freyman wüderumben nacher Günsz Conforit haben, deren Zöhrung geben	1 fl
Dann dem Freyman sein bsoltung	9 fl
Vor sein Pfert	3 fl
fohr den fuhrman nacher Günsz	6 fl

II.

1688. július 9., Pinkafő

PINKAFŐ KIVÁLTSÁGOS MEZŐVÁROS TANÚVALLATÁSA THURL ASSZONY ELLEN

AZ IRAT: A: Pinkafelder Stadtarchiv, C/II–3
NYOMT. KIADÁSA: Homma, 1937. 1–17. p.; Homma, 1947. 121–122. p.; Schönleitner, 1987. 287. p.

Denn 9. July dises 1688. Jahrs seind vor N. Richter unnd Rath eines löbl. Privilegierten Marckths Pinckhafeld. Graff Batthyanyanischer Herrschafft in der Hoch Löbl. Eisenburgischen Gspanschafft Ligend, nachbenannt Zeugen aydlich verhöret, unnd deroselben aussag gerichtlich beschrieben worden, wie hernach volgt.

Erster Zeug: Elisabetha Edtenhofferin, Geörg Edenhoffers Bürgers unnd Ihnwoners alhier Eheliche Hauszwürdin, Ihres alters beyläuffig 48 Jahr, aydlich Examinieret, sagt aus, wie sie vor 7 Jahren alhier in Kündlböthen gelegen, ist die alte Thurl, weylandt Mathias Hueters Ihnwohners alhier hinterlassene Wüttüb, vor Miternacht zwischen 8 oder 9 Uhr in Ihr vermachtes Hausz khomen, unnd Ihr 6-Wochenkünd mit ewalt aus dem arm Reisen wollen, wenn sie, Zeugin, mit lauten schrein auff Ihre Tochter die Thurl pit abgeschröckht, unnd wider sie dasz Khünd mit groszer müeh salvieret het. Als dieses so geschehen, ist besagte Thurl den anderten Tag abermallen hinkhomen, unnd mit ihr ein striezl unnd 3 Ayer obgetachter Kündlböterin gebracht unnd gesagt, sie sol wegen des Khündes nichts darausz machen, Hat aber weder von dem striezl noch von Ayern nicht getraud zu Essen.

Andeter Zeug: Jakob Rauscher, burger unnd Ihnwohner alhier, seines alters 55 Jahr, bey körperlichen Ayd sagt ausz, dasz vor 12 Jahren vorgemelte alte Thurl dasz grosze Glockhensaul bey hiesiger Kürchen mit Milch-Rämb geschmieret, Unnd deszwegen hat ihr Ehemann demm damalligen Herrn Pfahrer, Herrn Eigenius Primo, auf meher Sorg ein langes Rohr durch seinen Bruedern schüfften unnd vermitlen lassen. Doch hat er. Zeug, soliches selbssten nit gesehen, sondern von dem Wohlgeachten Herrn Pfahrer gehört.

Dritter Zeug: Mathias Pfeiffer, geschworner Füedlscherr alhier, seines alters 35 Jahr. sagt aus, wie voriger Zeug, mit diesen beyfiegen, dasz er soliches so wohl vonn dem Herrn Pfahrer, als auch vonn dem damalligen Weyland Merht Puechschachner gehört.

Vierter Zeug. Oszwald Palsinger, bürger unnd fleischhakher seines alters 52 Jahr, sagt bey seinem Leybl. Jurrament ausz wie der anderte Zeug.

Fünffte Zeugin: Margaretha Bruckherin. Herrn Johann Bruckher gewöster Markh Richter unnd burgerliches freysas alhier auf meher Sorg Zuruckhgelasene Ehefrau. Ihres alters 55 Jahr, nach geleisteten Corperlichen Ayd, sagt aus, dasz vor 6 Jahren die alte Thurl Hinterwerths durch den Jakhob Doboschischen Hoff gar früe. Morgens an einem Sontag in Ihr Hausz khomen, unnd wie sie die zeugin in Ihrer Kuchel angetroffen. Zu Ihr gesprochen: mein Frau Bruckherin, wie Kreht unnd trombelt Euer Vieh in Euren Stall. Darauf ist sie, Zeugin, mit Ihrem dienst-Mensch, weliche ein wenig zuevor die Khüe gemolchen unnd damals angehenkhter gewösen, in denn stall geloffen unnd die khüe alle ledig oder abgelester befunden, Under welchen Khüe eine ein Kelberkhue eines 3 teglichen Kalbs war, unnd hernach ganz Vertorben unnd khein Tropfen Mülich nit mehr gegeben, Unnd daher dasz Keiberl Zäpffen miesen, doch khan sie, Zeigin, fürr gewis nicht sagen, dasz die Thurl Ihre Khüe Verzauberth hete, allein ihr Herr hat durch den Verstorbenen Hannsz Strobel befragen lasen, Wasz sein Weib in seinem Hausz Zu thuen gehabt, er sol sye trumben straffen. Wo nit, er wüll mit seinem Eigenen Zug Holz führen Lasen, dasz sie Verbrand sol werden; also aber hat getachter Mathias Hueter dem Herrn Brukher Umb Gottes wüllen biten lasen, er sol doch Weider nichts mehr daraus machen, er wüll sie schon drumben straffen, es sol hinfüro nit mehr beschehen.

Sechste Zeigin: Elisabetha Weyland des Michaell Thurmer mitnachbars in Edtenschachen Hinterlassenen Tochter, ledigs standes. Ihres alters 20 Jahr, aydlich Examiniert, sagt aus vor N. Richter, Rath, gesambten gemein Unnd Bürgerschafft, dasz die alte Thurl unlängst Enter der Langen Markhtbrugen Zu Ihres Herrn Andre Neumeyer, burger und Saulers, Hausz khomen an einem Sontag; ihr Herr unnd Frau aber waren darzumallen nit Zu-Hausz, unnd hat vermelten dienstmensch wollen eine Kerzen geben, unnd nit eine gemeine, sondern eine dickhe Kerzen, weliche bey der miten ein blabs Ringel gehabt. Dasz Mensch aber hat selbige Kerzen nit angenomen, unnd hat vermelt, ihr Herr unnd rau möchten schelten. Hat ihr auch beyneben anbevolchen, sie sol die Kerzen Ehenter anzünden, bis so Lang ihr Frau nit Heimkhombt. Da aber ermeltes Mensch die Kerzen nit angenomen, als hat die getachte Thurl die Kerzen hinweg geworffen. Selben tag aber ist die Thurl nachmallen in ermelten des Saullers hoff khomen, unnd hat ein neu glasierten Höffen mit hingebracht. Unnd ist Matery darinnen gewöst, so reverento Menschen Koth gleich gesehen.

Siebenter Zeug: Andreas Neumever, buerger unnd sauller alhier, seines alters 29 Jahr, sagt aus bey einem corperlichen Ayd, dasz er in seiner Heimkhunfft obberürtes Höffen an orth unnd End, Wie obsteth, angetroffen unnd zum Hausz hinausgeworffen, auf 8 Tage der alten Thurl verboten, dasz si nicht ehr in sein Hausz khomen sol.

Achte Zeigin: des vorigen Zeigen Ehelichen Hauszwürdin Maria. Ihres alters 34 Jahr, nach abgelegten schwur, sagt aus; wie die alter Thurl nit gelaugnet, dasz sie soliche Kerzen in der Zeigin Hausz getragen masen sie 5 dergleichen Kerzen auf der Brugen sol gefunden haben, doch hat sie nur ihr verlohrenes Tuechel in der Zeigin Hausz erfragen wollen, mit der Kerzen aber hat sie Vermaunth, gar wohl anzukhomen unnd wie die Zeugin solches der offt verwenden alten Thurl mit Unwüllen Vorgehalten; hat sie daselbige abgeböten. –

Wormit seind obstehende Zeigen Verhör unnd aussagungen beschlosen worden. – So beschehen in Pinckhafeld, Ihm Jahr unnd Tag. wie oben gemeltet.

N. Richter Unnd Rath alta.

L. S. impr.

1 A kőszegi hóhérnak adott számlából kiderül, hogy a per az idős asszony elítélésével végződött.

2 A datálás biztosan téves, mivel a rendelkezésre álló jegyzőkönyvben július 9. áll.

72.

1699. június 4–9., Pinkafő

PINKAFŐ KIVÁLTSÁGOS MEZŐVÁROS PERE ROSINA (REGINA) HÖRBMANNIN ÉS EPHAMIT (VERONICA) SAMERIN ELLEN[1]

I.

1699. június 4., Pinkafő

TANÚVALLATÁS A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT ROSINA (REGINA) HÖRBMANNIN ÉS EPHAMIT (VERONICA) SAMERIN ELLEN

AZ IRAT: A: Pinkafelder Stadtarchiv, C/II–6
NYOMT. KIADÁSA: Homma, 1937. 1–17. p.; Homma, 1947. 123–127. p.; Schönleitner, 1987. 287. p.

Anno 1699., den 4. Juny Ist ausz Commission desz Wohl Ehrenfesten und Wohlweisen Herrn Johann Ferber, der Zeit Wohlbestellter diesen löbl. Marck Pinckafeldt Richter in der löbl. und adellig Eisenburgerischen Gespanschafft ligend und Zugleich ausz instanz desz Ehrenvesten und Wohlgeachten Herrn Hr. Michaelis Keötzin als Fiscaln alhier durch uns endes-unterschriebene laut unser praesentiater de eo utro puncti folgende inquisition peragiret worden.

De eo utrum

1mo: Wasz Zeig weis, gesehen oder gehört hat von diesen in dem alhiesig Gefängnus liegenden Personen, als Barbara Hönigschnablin und Ephamit Grueberin als Sebastian Samers Ehewürthin, wie auch anderer Personen;

2do: Ob Zeig weisz, gesehen oder gehört hat, dasz erschtgedachte Personen mit den Teuffel einen pact gehabt und die Zauberfei Kunst geübet, und wen sie dadurch schedlich gewesen sind, sowohl mit den Wercken als auch Drohungen.

Auf welche gedachte frag-puncta die Zeigen auszgesagt wie folget und Zwar:

Erschter Zeig: der Ehrsame und Ehrgeachte M. Hansz baumgartner, burgerlicher leinweber alhier, seines alters beileiffig 30 Jahr, ist befragt, beeidigt worden und hat unter einen korperlich Eid auszgesaget, dasz, nachdeme er vor Zwei Jahren an Patemer Pfingsttag nach Pfingsten etwas Spat nach abendt-leit-Zeit von Fritwerck gegangener, herab ist kommen gegen des Spizers Mill, hat er ein saussen und Praussen gehört, über welches er sich entsetzendt in den kleinen bach bey desz Spizers Mill hinein ist gangen; als dan hat er mit augen gesehen, dasz Hansz Rimers, Matthiae Lanzen und Hansz Huder ihre Weiber, wie auch andere noch mehr gesehen hat, welche ihme unbekandt waren, wie sie nemlich unter einander stehend geret haben; in reliquo nihil.

Der ander Zeig: der Ehrsame und Ehrngeachte Greger Prenner, burger und lederer alhier, seines alters 40 Jahr, ist befragt und beeidiget worden, auch unter einen Cörperlichen Aidt auszgesaget, dasz er nichts weisz.

Der dritte Zeig: Der Ehrsame und Ehrngeachte Hansz Pötsch, bürgerlicher bönnmacher alhier, seines alters beileifig 28 Jahr, befraget und beeidiget worden, auch unter einen Cörperlichen Eidt auszgesaget, daß IHME VOR 2 Jahren in der erschten Fastwochen seine Küe sein verderbet worden; durch wen aber solches ihme geschehen, weisz er eigentlich nicht Item, als er jüngst verwichenen Winter bei seinem Nachbarn Hansz Rock gewesen, alwo auch der Caspar Huder, burger und Sibermacher allier, war, hat er sich, fatens, beklaget, dasz sein Weib alleweil kranck wär und hat schon vill darauf verspendiret; auf welches sein Klag Caspar Hueder gesprochen, sie wird nicht mehr gesund und sie müesse es schon in die Grueben mit bringen – in reliquo nihil.

Der 4te Zeig: der Ehrsame und Ehrngeachte Hansz Reck, bürgerlicher Siber alhier, seines alters beileiffig bei 28 Jahren, befraget und beeidigt worden, auch unter einem cörperlichen eidt ausgesaget, dasz, als er in desz Hansz Rimers. Hausz in den heruntern Zimer, alwo der beck wonet, bei ihme böckin gewesen, ist gedachter Hansz Rimer Zu ihnen herunter kommen und gesprochen, der Richter musz aufstehen, der bürbreier ist nicht werth, daß er in. Virtl ist und an den Zwei schraiete Gritschl sambt den weitmauleden Hueder Jackl und sonsten noch an einen – hat ihme aber nicht genant – musz sich rechnen. Item bekennet er auch, daß er dieienig Worth von. Caspar Hueder gehört, welche er Hansz Putsch, wie ebgedacht, von semes Weibes kranckheit gemeldet; in reliquo nihil.

Der 5te Zeig: der Ehrsame und Ehrngeachte Geörg Grueber, bürgerlich Schmit alhier, seines alters beileiffig bei 52 Jahren, ist befraget und beeidiget worden, auch unter einen cörperlich eidt auszgesaget, daß er von siner Tochter Barbara gehöret, dasz sie in 1699 Jahr der sammer Vastlin ihren kleinen Sohn Zu abendt nach Gebeth-leuthen bei seinen S. v. Schwein Stall gefunden, welchen sie weck geschafft, der Knab aber an unterlasz geschrieen; Mutter, Mutter.

Der 6te Zeig: als der Ehrsame und Ehrngeachte Matthias burghart, ein bürgerlich Siber alhier, seines alters beileifig bei 40 Jahr, ist befraget und beeidiget worden, auch unter ein

cörperlich eidt auszgesaget, dasz er in Gotts auffahrtstag von Michael Ringhoffer, Pindter von der Pincka, gehört: weisz Gott, dasz der Hansz Rimer dem Richter so drohet, und er ist doch ein erlich Mann, auch er, Michael Ringer, gesagt, dasz der Hansz Rimer Zu ihme gesprochen der Dauszent Sacrament hat ehend nichts gehabt, wirdt auch ins künfftige nichts haben, und er wird schon gedenken auf mich.

Der 7te Zeig: als der Ehrsame und Ehrngeachte Hansz Steckler. bürgerlich Tuchmacher allhier, seines alders beileiffig bei 35 Jahren, ist befraget und beeidiget worden, auch unter einen cörperlichen Aid auszgesaget, dasz, als er vor 2 Jahren gegen den Fest Mariae Himmelfahrt die Rosina Duernerin Zu ihme, fatenti, Zuweg einkauffung gewissen Tuches kommen. Damahlen aber sie sich bei gedachten Meister Hansz Steckler wegen ein Tuch schuldig wuszte, er auch von ihr dasz Geld laut geschehenen Contracts ernstlich praetentierte, hat sie gesprochen, warumb er ihr nicht mehr Tuch geborget, so hätte sie ihme Zahlen könen, allein hernach aber sie denoch von ihme, Meister Hansz, ein gewisses Tuch mit dieser condition genommen, dasz sie ihme einen Vorsaz wollen unterdessen geben, ist aber ihme die 4 Pig Vorsaz an-Statt desz Tuches eingehendiget. hate was behalden wegen vorig Schuldt und ihr weder Geld noch Tuch gegeben. Auff dieses ist sie ergrimmet und ihme gedroht mit diesen Worthen: „Ich musz mich gewisz rechnen an Euch und kann es nicht ungerochen lassen;" nach welchen Drohworthen sie von Meister Hansz wegen solchen und dergleichen gebetten worden, sie wolle von ihme weckgehen, wo nicht, so wolle er ihr was anderst weissen. Worauff sein Weib kranck worden und zwar des anderti Jahr um den Georgitag; nachgehens aber sie, Duernerin, Zu ihme kommen und ein Tuch einkaufft, bei welcher Gelegenheit sie gesprochen, wan sie etwas wollen daranwenten, wolle sie ihme wasz schaffen, aber es kost vill, so wolle ers daraufwenden; sie nachgehens gesprochen, sie solle ihr nur ein Saitl Wein schicken, sie wolle ihr wasz machen, wie sie es auch bewerckstelliget und den andern Tag des M. Hansz seinem Weib einen Drunck geschicket, worauff sie sich Zimlich gebrochen und nachgehens etwas besser befunden; hat sich auch noch gerümet, die Duernerin, sie könen Gott dancken, dasz sie ins Mittel ist kommen und ihnen geholffen.

Item bekennet er, Meister Hansz Steckler, dasz jüngst vergangenen Sommer der Vastl Samerin ihr kleiner Sohn offter mehrs Zu ihme in den Walli Stampf gekommen und auff des M. Hansz befragung geandtwortet, es waren vill schöne Frauen und Schwarze Herrn bei ihnen in der Nacht in dem Hausz gewesen; und als ferner befraget worden, ob sie ihme beschenket haben, hat er gesagt, kein Geld hätten sie ihme nicht geben, sondern nur Weisbrodt; auch bekennt er ferner, dasz sein Vatter und Bruder nichts nuzes wären, sie schlaffen immer – in reliquo nihil.

Der 8te Zeig: der Ehrveste und Wohlgeachte Hr. Ferdinandus Podahorczki, Wohlbestelter Hr. Schulmeister alhier, seines alders beileiffig bei 45 Jahren, ist befraget und beeidiget worden, auch unter einen cörperlichen Jurament auszgesaget, dasz er, nachdem er vor 5 Jahren bei den Hansz Schreck, Rimer alhier, in der Nacht gedrunken und mit demselben Rimer und seinen Weib Maria gesprocherr wegen Zaubereien, ist ein grosser Supernatürlicher schwarzer Hundt wie ein Kalb von der bodentür herunter gesprungen und gegen den Garten geloffen. Worauff Hr. Schulmeister geandtwortet: nun sehe ich und kans glauben, dasz du ein Henchsten-Meister bist, worauff er mit seinen Weib in die Stuben gegangen und die Tier hinter sich Zugeschlagen.

Der 9te Zeig: Als Johannes Reck, desz Michael Reck, bürgl. Siber alhier Eheleiblicher Sohn, seines alters bei 15 Jahren, ist befraget und beeidiget worden, auch undter einen cörperlichen Jurament auszgesaget, dasz er, alsz er jüngst verflossenen Georgitag dasz Vieh geweidet und in den Walt wegen abschneidung etlicher Geiszl-Still gegangen, alszdann seindt vorbeigegangen zwischen 10 und 11 Uhr gewisse Weiber namens Rosina Duernerin, Schmit Geörglin sein Weib, Nererin, Samer Vastlin und Maria Schreckin, welche alle fünf in der Handt ein Zecker, auff den Haupt ein schecketen, sträben Hut gehabt; die Durnerin aber ihren Sohn anbefollen (welcher mit Johann Reck als fatgentem damals gehalden) er wolle drei junge Hecken Dorn, die in einem Jahr auffgeschossen, abschneiden und heimtragen, auff welches er, fantens, den Durnerischen Sohn, Namens Johannes, gefraget, wozu sie diese Dorner brauchen, er darauff geantwortet, sie stecken solche S. v. in den Stall auff. NB: Welches ihr Eigner Sohn, namens Johanns, alles bestättiget, bisz auff den Zecker in der Hand, wasz seine Mutter belangent.

Item bekennet er, Johannes Reck, dasz, als ihme sein bemelder Herr den H. Pfüngst feiertag an ainem Freitag ausz den Schlaff auffgewecket, und sich der Knab waschen hat wollen, und wie er in das Schaff hat wollen hieneingreiffen, ist ihme in den Firhausz die Maria Schreckin und die Durnerin erschienen und haben den Knaben Zuwürgen angefangen. Zu denen ist die Nererin und Schmit Jodlin auch kommen, haben im auch sonderlich gedrohet, absonderlich die Schreckin und Duernerin, dasz, wan er wasz sagen wirdt, wollen sie ihn gar abwürgen, mehr, als er seines Herrn Ochsen in den Stall S. V. hat abgewüscht, hat die Duernerin Zu dem Knaben Johann Reck gesprochen, er wolle hienüber Zu ihr kommen, worauff er geandtwortet, er habe nichts bei ihr Zuthun, wornach sie etwasz auff ihme geworffen in Form 3 grüener Weixl, nach welchen Worff der Knab sich nicht mehr enthalden hat könen, sondern alsobald sich hinüber Zu ihr verfüegen müessen auff ihr grede, wie er sie nicht gefunden und gesehen, hat er gleichfalls verwürtter gegen den Zigl Stadl Zu Wiszflecker koh kommen müessen, allwo er die Duerner alszbalden erblicket, welche ihzme ein stück von einem Kipfl geben, welches der Knab aber verlohren; hernach hat sie ihme eine Ohrfeigen geben, dasz ihme das blut bei: Nasen herausz geschossen, mit diesen worten: sofern er etwas sagen eürde, würd sie ihm abwürgen und magst also hingehen, wo du sillst. hat die Duernerin Zu ihzm gesprochen.

Der 10te Zeig: als der Ehrnveste und Ehrngeachte M. Mathias Trärr, bürgerlicher Kürschner alhier. beileiffig seines alters bei 33 Jahr, ist befraget und beeidiget worden, auch unter cörperlich Aid austgesaget, dasz sein dienst Knab Johannes Reck Zu Morgens früe ungefähr Zu Zitern und Zu Zapeln angefangen, als er sich waschen hat wellen. Als das dienst-Mensch dises gesehen, hat sie ihren Herra aufgewecket, den M. Matthias Trärr, worauff er hinauszgegangen und den Knaben ligendt gefunden; worauf sein Herr gefraget, wasz dis sei, mein Hanszl: hat er nichts andtworden könen. Nachgehents hat er ihm Zum Pfahrer gefirt und in diesen Fiehren hat sein Herr ein rothen Hundt gesehen, der Knab aber die Duernerin, sprechend, da gehet di Hext und solches alies gleicher weisz, wie der Knab auszgesaget, fatiret; hiebei ist auch zu wissen, dasz nachdeme er Zu den Pfahrer gefiret worden, ist er drei ganzer Stund unverwissendt und sprachlosz darnieder gelegen, als ihme aber heilige Sachen angehenckt worden, ist er Zu sich selber kommen, und widerumb auff die 4 Personen ausszgesagt, dasz er von denenjenigen so Zugericht ist worden.

Item, als Johannes Reck in Georgi Tag das Vieh nacher Hausz getrieben, hat er es alszobald seinem Herrn mit allem umbständig, wie es sich Zugetragen, erzellet.

Der 11te Zeig: der Ehrbahre Paul Reck, Siber Gesel alhier, 20 annoru, ist befraget und beeeidiget worden und hat sub juramento auszgesaget, dasz wie er gegen Abendt von den Trairr weckgangen, ihme die Duernerin begegnet, welcher er einen gutten Abendt gegeben, auff welches sie nicht gedanckt, sondern angefangen, Zu ihme sagendt, wasz hat encker vermaledeiter Panckert geret und gesaget über uns, dasz ihm der Teuffel in alle Lufft soll wecktragen, wart er nur. Gott wirdt ein Zeichen von Himmel über ihm Thuen, worauff den andern Tag den Knaben Johann Reck obgedachtes übel widerfahren und dieses hat sich Zugetragen den 4. Juny. – In reliquo nihil.

Der 12te Zeig: als der Ehrnveste und Ehrngeachte Philipp Ulrich, ein bürger alhier, seines alters beileiffig bei 40 Jahr, ist befraget und beeidiget worden, auch unter einen Cörperlichen Jurament fatiret, dasz nach deme er vor 4 Jahren S. v. ein Schwein gegen Michaeli der Lanzint nidergeschossen, hat sie ihme sehr gedrohet, dasz, wan sie sich an ihme nicht kan rechen, so wolle sie sich an seinem Kind rechnen, worauff auch das Kind den 1695. in H. Oster-feiertag Krumb und Lamb worden, wodurch sie auch nimmer Zu recht hat können gebracht werden, sondern den 1698. in den Weinacht-Feirtag ihren Geist hat müessen auffgeben.

Actum in Pinkafeld, Jahr u. Tag wie anfangs.
Geörg Edehöffer, Rathsverwanter L. S.
Ander Hüetter, Ratsverwander L. S.
Geörg Heinrich, Rathsverwandter L. S.
Hans Eigl[?] L. S.

II.

1699. július 9., Pinkafő

A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT ROSINA (REGINA) HÖRBMANNIN ÉS EPHAMIT (VERONICA) SAMERIN VALLOMÁSAI

AZ IRAT: A: Pinkafelder Stadtarchiv, C/II–7
NYOMT. KIADÁSA: Homma, 1937. 1–17. p.; Homma, 1947. 127–130. p.; Schönleitner, 1987. 287. p.

In Nomine Jesu

Anno 1699., den 9. July Sindt auff Instanz desz Hr. Michael Küfein als Fiscaln dieszes löbl. Marckts Pinkafeld in der Eisenburgerischen Gespanschafft ligend von uns endes unterschriebenen allbereit Zum Todt condemnirte Personen als Rosina (Regina-gestrichen) Hörbmanin und Veronica (Ephamit-gestrichen) Samerin medianti tortura examiniret, Und wasz solche fatiret ordentlich von unsz auff gezeichnet worden. Und Zwar Zum ersten die Ephamit Samerin hat bekennet.

1. Dasz, nachdeme sie in die Spizer Mill hat gehen wollen, ist ihr darunter kommen und zwar vor drei Jahren, als sie ein Danz gehabt haben und Zwar in einer Spilman gestalt ist er ihr erschienen.
2. Hat sie keine Zeit mit ihm gemacht, sondern nur einschreiben lassen durch den Satan.
3. Drei Jahr ist sie unter seiner Macht gewessen.
4. Ist sie gar offt darbeigeweszt in unterschidlich orthen und Zwar auf dem Sandt und bei der Spizer Mill.
5. Ist ihr der Satan auch wie ein Jäger erschinen.
6. Hat sie auch sich derselben salben bedinet, die die Barbara Hönischnablin gebraucht hat.
7. Hat sie der Satan auch in Jäger Gestalt beschlaffen.
8. Hat sie fatiret, dasz der Rimer und sein Weib, auch Duenerin wie auch sie selbst, auch die Ebenschwanderin, sin untereinander gewest und haben einen Schaur gemacht, und haben selben von der Hochstrasz herundter bracht.
9. Den schab-Hut und Zecker hat ihnen der Teuffel geben und hat sie im Kobelwagen umbgefirt.
10. Hat sie fatiret, dasz ihr Teuffel Hanszl hat geheiszen und ist ihr in grüner gestalt erschienen.
11. Hat sie fatiret, dasz sie sich in Hundt und Kazen haben verwandeln könen, wan sie sich mit ihrer salben gesalbet.

12. Auff den Hochstraszer Weg sind gangen mit Schab-Hüeden und Zecker in der Hand die Schmit Jodl, die Nererin und die Duenerin, auch fremde, welche sie aber nicht könt.

13. Hat sie Nomineret die Zartlin.

14. Hat der Teuffel sie unter den Rechten Arm mit einen Ecken Zeichnet.

15. Hat sie fatiret, dasz die Johann Siberischen allebeid im Gespil, die Zartlin wie auch die Lanzerin[?], welche vor Zwei Jahren bei der Spizer Mill ist darunter kommen, die andern aber sind länger darunter geweszt; sie selber aber ist nur eine abwäschin geweszt.

16. Hat sie fatiret, dasz die Rimerin einem Rauchen gehabt, welcher sehr schädlich gewest, welchen sie mit den Teuffel gemacht, woevon dasz Vieh ist abgedorrt. Die Zirmonie wäre auf die vornembste.

Darauff lebt und stirbt sie, fatentin, auff fatirte puncta; hat auch Gott verlaugnet und sich mit leib und leben versprochen, wenn vorgesagtes nicht wahr wäre.

Die (Regina-gestrichen) Rosina Hörbmannin hat fatiret:

1. Wie sie von Schachen herein ist gangen, sindt di Höchsten bei einander gewest auff den Sandt ungefähr vorf einem Jahr, so ist ihr vorkommen die Rimerin Siberin, ihr Mann wie auch die Nererin in einen Nebel bei einem Tanz.

2. Hat sie bekenndt, dasz sie eine Köchin unter ihnen geweszt.

3. Hat sie den Teuffel in einem blauen Kleidt wie einen baurn gesehen, und hat Hanszl. Teuffel, der ander Jackhl Teuffel geheiszen.

4. Haben die Zwei Teuffel mit ihnen gedanzt.

5. Ist sie verflossenen Georgi Tag auff die Hochstrasze Wegk gangen, ein gewisses Kräutl Zubrocken mit der Nererin, Samerin und Rimerin, und caszelbe Kräutl ist gut Zubrauchen geweszt, dasz die Küe nicht verderbet haben könen werden.

6. Hat der Teuffel ihr versprochen, er wolle helffen, aber hat sie betrogen.

7. Hat sie dem Michael Reck seinen Sohn verderbt, wie in der fahsion weider Zuschen.

8. Hat sie ihm nur geruffen, so hat er gleich müessen gehen.

9. Zwischen 11 und 12 Uhr in der Nacht sind sie in meisten Zusamen kommen.

10. Hat sie eine Salben gehabt, mit welcher, so sie sich geschmirt hat, sie gleich müessen sein wo die andern, und dieses schmieren hat sie practicirt unter dan Armen.

11. Dieselbe salbe hat weis auszgesehen und hat ihrs der blaurockete Teuffel geben in einem runden Glasz.

12. Die Lanzin hat sie nicht gesehen.

13. Hat ihr der teuffel ober den linken Elbogen mit dem Finger dasz Kenzeichen angedruckt.

14. Den jackl teuffel hat sie ihr lebeland Zu dienen versprochen, wan er ihr hilfft.

15. confirmiret sie alle und jede puncta, die sie fatiret; darauff wird sie auch leben und sterben.

Ferdinandus Post, Juratus notarius dicti oppidi
Coram me Michaele Keöfein
Andre Huetter, Radtesverwander
Andreas Pfeiffer, Rathsverwandter

Jakhob Graff, des Auszern Raths
Andre Hartügl[?], geschworener Markhtschreiber
Obberirte Punkta hat sie abermahl bekennet und confirmiret Rosina Hörbmannin und auch dasz geringste negiret.
Coram me Ferdinando, Postjurato Notario dicti oppidi
Coram me Mechaele Keöfein, praedicti oppidi Fiscalem
Geörg Heinrich
Andreas Pfeiffer, Rathsverwander
Jakob Graff, des äuszern raths

Denn 22. May anno 1699.[2] ist die Barbara Hönigschnablin durch die zu Ents Underschriebenen Herrn abermallen guetlichen Examiniert worden:
Bekhandte auf dem Ersten Punkhten auf alle die Fragen, in der Güetlichen frag sowohl als in der strengen frag.
auf hannsz schreckh. [– – –] alle Zwey

die alte Barbara Zärtlin
Die Nörerin
Hannsz Hueter und sein Weib
Des Mathias Lannzen sein Weib
Hannsz Ebenschwanger sein Weib
Des Sebastian Walter sein Weib
Den Caspar Hueter
Des Georg Thuener sein Weib.

Dann sagt sie den anderten Tag als wie den Ersten aus, wie sie heuer 3 schauer haben wollen machen; der erste ist schon gewöst, der ander auf Gotsleichnamstag, der drite Zum Haberschnit.
Mehr bekhent sie, das, wen die Leuth das gethreit ansäen, so machen sie sich wieder schlaining Schlau fögel Ung fresen den samb auf. das sindt die Teuffel.
Mehr sagt sie aus, das sie Ein Tuch Über das Threude and den felt Ziehen, wenn es Nas ist, hernacher thuen sie darheim das Tuch in eine bothen auszbalgen, also bringen sie das threude heim.
Mehr bekhande sie, das sie eine abwaschin bey Ihre spil sey Und eine Köchin und ein lofel hat sie, mit dem rierde sie in ein Milchsöchter, damit bekhombt sie Millichz.
Mehr bekhandt sie, das Zu Riedingstorff auch eine Zaubrin is. Dise gehört auf loyberstorfferische Zöch. Dise, haben den Nulligen? schauer herüber gefürth, und bey der Tafel im steinriegl sindt Nüder gesesen. Mehr sagt sie aus, das sie Ihren Tanzblaz haben bei der Spizerischen Mühl auf demselbigen angerl. Und auf dem sandt Enter des alterbach. Mehr bekhennt sie, das sie sich mit derselben Weisen salben schmieren, wan sie auffliegen; Und diese salben Wird von allerleyhand blüe gemacht. Mehr bekhennt sie, das die Ebenschwangerin 2 mahl auf dem Tanz gewösen, Und am jüngst am vorigen Quatember.

Da man sie aber hat gefragt, welche die Vornehmste under Ihnen sein, hat sie geantwortet, die Rimerin Und die Ebenschwangerin.

Mehr bekhendt sie, das zwei vorn Jahr Zum Haberschnidt ein schauer gewöst, als haben sie denselben Enter der Lafnitz aus der steyermarkh herausgefirt. Und wenn sie fahren thuen, so fahren sie Unden aus, das alles schindert. Und die fornembesten sizen im Wagen Und die gemain mücsen hinten nahig gehn.

L. S. Hansz Ferber, der Zeit Marckhrichter
L. S. Hansz Eigl, Rathsverwander
L. S. Geörg Edenhoffer, Rathsverwandter
L. S. Andreas Huetter, Ratsverwander
L. S. Michael Grafff[?], Ratsverwanter
L. S. Andre Pfeiffer, Rathsverwander
L. S. †Paul Metz, des äuszeren rath
L. S. Jakhab Graff, des äuszeren Rath
L. S. Andre Hartungler[?] geschworener Markhtschreiber

Denn 25. May ist die Barbara Honigschnablin abermallen in gegenwarth vorbeschriebener Herren Examiniret Und befragt worden; besteht in allen Punchten, wie vor beschrieben.

Unnd weiter hat sie bekhandt, das wir sollen in der samerin Hausz hingehen, alta werden wir in dem hinteren Gewölb einen Khrug fünden. Wie wir aber sindt hingegangen, als ist derselbige Khrug gefunden worden, wie sie das gesagt hat.

Mehrmallen hat sie Uns gesagt, wier sollen sie fragen, Zu was sie solichen schnee braucht, welichen sie am antlos-Pfingstag hat heimgetragen. Wie man sie aber gefragt hat, zu wen sie solches schneeewaser braucht, hat sie geandtworth, wenn sie sich am hhl. Ostertag darmit thuet waschen, so Beysen sie daselbige Jahr die gellsen nit.

Mehr hat die Barbara Honigschnablin ausgsagt. Wann ein Wetter herzu geht so sol man ein S. V. schwarze sau gegen den Wetter halten, des Khürrn Thues, so vergeth das Wetter; darauf hat sie, die Sämerin, gesagt: Ja es ist gueth.

Mehr hat Unser Khuehalter gesagt, das sie hat vor Jahren und alle Jahr Ihre, Khüe am georgen tag Under die hert getrieben und jauchts Under der Hert Umb. Und treibt sonsten ihre Khüe Vor Georgen-tag Und nach Georgen tag niemals Zu die Hert, sie, die samerin.

1 A per 1699-ben folyt Rosina Hörbmannin és Ephamit (Veronica) Samerin ellen. Mindkettejüket halálra ítélték.
2 A következő bejegyzések a július 9-i jegyzőkönyvben találhatók.

73.

1716. február 18., [Körmend] Simonyi

VAS VÁRMEGYE ELJÁRÁSA HORVÁTH KATALIN ÉS HORVÁTH MAGDOLNA ELLEN

AZ IRAT: D: VamL IV. Vas m. lt. A. 12/l. 1716–1787. Fasc. 1. No. 1. 29. p. [kiselejtezve] Elenchus et Index, 1716–1787.

Manifestas Sagas motus.

74.

1719., Körmend

VAS VÁRMEGYE ELJÁRÁSA LOKI ANNA ELLEN

AZ IRAT: D: VamL IV. Vas m. lt. A. 12/l. 1716–1787. Fasc. 1. No. 2. 22. p. [kiselejtezve]; Elenchus et Index, 1716–1787.
NYOMT. KIADÁSA: Kiss, 1978. 68. p.; Schönleitner, 1987. 287. p.

Superstitionibus et rebus magicis atquae veneficis usa fuerit, perquem sententiam judriam ad mortem condemnata est, in vinculis constituta Pars I.

75.

1719., Körmend

VAS VÁRMEGYE ELJÁRÁSA SAUFF JÁNOS ELLEN

AZ IRAT: D: VamL IV. Vas m. lt. A. 12/l. 1716–1787. Fasc. 1. No. 2. 37. p. Körmend, 1719. [kiselejtezve]; Elenchus et Index, 1716–1787.
NYOMT. KIADÁSA: Kiss, 1978. 68. p.; Schönleitner, 1987. 287. p.

Superstitionibus et rebus magicis atquae veneficis usa fuerit/perquem sententiam judriam ad substinendos 300 baculor ictus condemnatus est.

76.

1727., Körmend

VAS VÁRMEGYE ELJÁRÁSA NÉMETH PÁL ELLEN

AZ IRAT: D: VamL IV. Vas m. lt. A. 12/l. 1716–1787. Fasc. 1. No. 4. 63. p. Körmend, Kenéz, 1727. [kiselejtezve]; Elenchus et Index, 1716–1787.

Blasphemum simulaque sagam et veneficam motus.

77.

1727., Körmend

VAS VÁRMEGYE ELJÁRÁSA NÉMETH JÁNOS ELLEN

AZ IRAT: D: VamL IV. Vas m. lt. A. 12/l. 1716–1787. Fasc. 1. No. 4. 75. p. Körmend, Kenéz, Monyorókerék, 1727. [kiselejtezve]; Elenchus et Index, 1716–1787.

Superstitionibus et rebus magicis atquae veneficis usa fuerit.

78.

1727., Körmend

VAS VÁRMEGYE ELJÁRÁSA SZÁJER GYÖRGY ELLEN

AZ IRAT: D: VamL IV. Vas m. lt. A. 12/l. 1716–1787. Fasc. 1. No. 6. 34. p. Körmend, 1727. [kiselejtezve]; Elenchus et Index, 1716–1787.

Incendiarum, veneficum, et sagam suscitatus qui per sententiam judria ad sustimendos 100 baculorum ictus condemnatus est.

79.

1727., Körmend

VAS VÁRMEGYE ELJÁRÁSA SZALAY ILONA ÉS BOROS GYÖRGYNÉ ELLEN

AZ IRAT: D: VamL IV. Vas m. lt. A. 12/l. 1716–1787. Fasc. 1. No. 6. 64. p. Körmend, 1727. [kiselejtezve]; Elenchus et Index, 1716–1787.
NYOMT. KIADÁSA: Balogh, 1895. 30. p.

Superstitionibus et rebus magicis atquae veneficis usa fuerit.

80.

1727., Körmend

VAS VÁRMEGYE ELJÁRÁSA HORVÁTH MIKLÓS ELLEN

AZ IRAT: D: VamL IV. Vas m. lt. A. 12/l. 1716–1787. Fasc. 1. No. 6. 97. p. Körmend, 1727. [kiselejtezve]; Elenchus et Index, 1716–1787.

Superstitionibus et rebus magicis atquae veneficis usa fuerit.

81.

1729., Körmend

VAS VÁRMEGYE ELJÁRÁSA FERENC MIKLÓS ÉS TÁNCZOS ISTVÁNNÉ KISS ANDORI ANNA ELLEN

AZ IRAT: D: VamL IV. Vas m. lt. A. 12/l. 1716–1787. Fasc. 2. No. 2. 55. p. Körmend, 1729. [kiselejtezve]; Elenchus et Index, 1716–1787.

Magiam exercuerit motus.

82.

1736., Körmend

VAS VÁRMEGYE ELJÁRÁSA SÓÓS GYÖRGY ELLEN

AZ IRAT: D: VamL IV. Vas m. lt. A. 12/l. 1716–1787. Fasc. 2. No. 5. 47. p. Körmend, 1736. [kiselejtezve]; Elenchus et Index, 1716–1787.

Res magicas exercuerit motus et cum absolutione partis terminatus.

83.

1738., Körmend

VAS VÁRMEGYE ELJÁRÁSA ÖZVEGY BOSITS GYÖRGYNÉ SZÁLLER MÁRIA ELLEN

AZ IRAT: D: VamL IV. Vas m. lt. A. 12/l. 1716–1787. Fasc. 2. No. 5. 98. p. Körmend, 1738. [kiselejtezve]; Elenchus et Index, 1716–1787.

Superstitionibus et rebus magicis atquae veneficis usa fuerit, magiam exercuerit et cum absolutione partis terminatus.

84.

1738. május 29.–november 15., Kőszeg

KŐSZEG VÁROS PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT ÖZVEGY PIMPERL GYÖRGYNÉ, KORÁBBAN ÖZVEGY TURCSICS PÁLNÉ FISCHER MÁRIA ELLEN

I.

1738. május 29., Kőszeg

A VÁDLOTT SZELÍD VALLATÁSA

AZ IRAT: A: VamL V. Kőszeg F. lt. A. 13/c. Pótsorozat, II. 29. Kőszeg, 1739.
NYOMT. KIADÁSA: Dominkovits, 1993. 299–304. p.

Interrogatorium – Responsio

1mo. Wie heyst du?

Ad 1mum. Sie heyst Maria Fischerin. Vorhero des Paull Tursics, hernach des Georg Pimperl Wüttbe.

2do. Was hast du vor einem Lebenswandel geführet.

Ad 2dum. Sie hat niemahl einem üblen Lebens wandel geführet.

3tio. Warumben haben sie dich in das Arest gezogen.

Ad 3tium. Sie weyß es nicht, maßen sie keine Schuldt habe.

4to. Wann hast du bey dem Baag neben der Fodorischen Mühl gewaschen.

Ad 4tum. Sie hat dem Tag vor Cristi Himmel Tag gewaschen Vormittag die nacht zu vor hat es geregnet.

5to. Hast du einem schwarzen Hundt bey dir gehabt wie du gewaschen hast.

Ad 5tum. Nein, es wahr kein Hundt bey ihr gewesen, sondern das kleine schwarze Hindl das sie ihn Hause haben ware mit ihrem Aidam ihn denen Weingarten allwo ergegrubet hat.

6to. Hast du dem Studenten alldorten bey dem Baag gesehen, welcher einem Stekhel in der Handt gehabt, alß ihme das Hindel ahngefahlen, sich nicht anderst vor dem Hindel abwehren können, alß das er ihme einem Streich gegeben.

Ad 6tum. Nein eß iß kein Student bey dem Baag gewesen, maßen sie keinem gesehen.

7mo. Warumben hast du dem Buben getrohet, alß er dem Hindel einem Streich gegeben.

Ad 7um. Sie iß nicht gewesen.

8vo. Bist du nicht zu dem Buben darauff folgender Nacht ihn Stadt einer Kazen gekhomben in die innere Stadt in das Orczische Hauß, undt hast du eß nicht gemacht das der Bub einem Schwindl bekhomben, undt kein Bleibens gehabt.

Ad 8um. Sie iß uhnschuldig undt weyß umb nichtß.

9no. Weyst du nicht was vor eine schwarze Schwein dem Buben in dem Hauß hast begegnet, wer iß ihn Hoffgewesen? Ob nicht (wo von unß Gott behiette) der leidige Teuffel gewesen seye, undt hast du ihme einem Bakh oder nicht?

Ad 9. Nein sie weyß nichtß von disem Sachen.

10mo. Waß hast du mit der seeligen Frau Ketthelin vorgehabt, warumben hast du sie bey der nacht so iämmerlich gedrukhet undt gequället?

Ad 10mum. Sie hat ahnsonsten mit ihr nichtß vorgehabt, alß das sie einsmahl die Ketthelin halb fürter allwo auch die alte Brunnerin sambt ihrer Tochter gewesen in die Kölbel Weingarten gegangen undt durch der Arestantin ihr Baumgarten gegangen, allwo alle führet zum Zwösben glauben ahngefangen, welches endlich die Arestantin maßen es schon zu vüll gewesen ahngeredet sie solten einmahl aufhören, worauf die Ketthelin die Arestantin seer ausgemacht, hat darüber die Arestantin die Ketthelin bey damahligen Herrn Stadtrichter Benők verklaagen wohlen, welcher die Klaag nicht ahngenomben, undt die Sachen also verbliben, alleine die Ketthelin hat es der Arestantin ihn ihren Todt abgebetten ihn bey sein des Herrn Kettheli undt der Brunnerischen Tochter, welche damahl allda ihn Dienst gewesen. Sie iß auch niemahlen bey der nacht zu der Ketthelin gekhomben, daß sie gedrukhet hat.

11mo. Waß hast du dem Szent Ballasischen Sohn gemacht, wie er von deinem Haußgarten etliche Zwesben abgerissen, warumben hast du ihme vor der Boden Leidter heraab geworffen, undt warumben ist er noch biß dato ahn seinem Füessen miserabel.

Ad 11mum. Sie weyß nichtß darvon, sie kennet auch ihme nicht.

12mo. Warumben, undt durch wehme hat dich Herr Benők seel: ihn seinem Hause schlaagen lassen, nach denen empfangenen Schlägen warumben ist der Herr selbst sambt dem Drabanten undt Dienstmentsch voller Ayß undt Geschwör worden, was gilts du hast ihnen solche gemacht.

Ad 12mum. Er hat sie niemahlen schlaagen lassen, auch niemahlen ein böses Wordt gegeben, auch durch niemanden schlagen lassen, hat auch niemandt keine Ayß undt Geschwör gehabt mit ihren wüssen.

13tio. Alß du schon iezundt ihn Arest bist waß sein vor Kazen auf der Stadt Mauer umb den Thurn herumben allwo du gefangener gehalten würst gewesen auch ahn der Temblizthür gekrazet, wer büst, Rumort, bey der nacht in der Tembliz herumben.

Ad 13tium. Sie hat niemahlen nichtß gehöret auch nichtß gesehen, maßen sie uhnschuldig seye.

14to. Hast du keinem Baakh mit dem leydigen Teufel, bist du von ihme nicht gezachnet? Hast du kein Beettschafft nicht? Wann du eines hast? Wann hast du es von ihme bekhomben?

Ad 14tum. Nein, sie iß uhnschuldig von ihme.

Hoc benignum examen ex commissione domini judicis per nos infrascriptos exauditum est. Gynsy die 29. May 1738.

Josephus Szveties interioris ordinarius senator m. p.

Georgius Iwsich, etiam senator et notarius m. p.

Joannes Pallocsay interioris senator et capitaneus m. p.

[Az irat külzetén:]
Benignum examen Mariae Fischerin primum Pauli Tursics ex post vero Georgii Pimperl relictae, viduae sagae insimulatae.

II.

1738. május 30., Kőszeg

TANÚVALLATÁSOK

AZ IRAT: A: VamL V. Kőszeg F. lt. A. 13/c. Pótsorozat, II. 29. Kőszeg, 1739.
NYOMT. KIADÁSA: Dominkovits, 1993. 299–304. p.

De eo utrum

1mo. Ismeri-é a tanú Fischer Máriát legelőször Tursics Pál, azután pedig Pimperl György özvegyit.

2do. Minémő[1] életet viselt, minémő híre vagyon, nemdenem az[2] az közönséges híre vagyon, hogy boszorkány volna.

3tio. Kit tud, avagy bizonyosan kit hallott, boszorkány és bűbájasságával kinek ártott, kit fenyegetett.

4to. Ezelőtt enníhány esztendővel néhai Kettheli Györgyné asszonyommal az Köböl szűlőkben összeveszvén, Kettheli asszonyomtúl mit hallott az tanú, hogy az De eo utrumban nevezett boszorkány asszony az összeveszés után csinált volna nékije.

5to. Hogy néhai Benők Sámuel akkori[3] ezen nemes városnak bírája ezen asszont maga házánál megverette volt, azon verés után igen kicsén üdő múlva mit hallott az fatens, mi esett az házánál, nemdenem sokféle iszonyú kelísek jöttek-é mint magára Benők uramra, mint pedig azokra is, az ki verte és bévádolta az bírónál.

6to. Az elmúlt[4] napokban, hogy Kázmér uram mostaha fiacskája az Fodor malmánál az Gyöngyös partján (egy kis pálca lévén keziben) járkált volna, ez De eo utrumban nevezett asszony pedig az Gyöngyösben mosdatt lígyen, lévén mellette egy kis fekete kutyu, mely eb az nevezett gyermekre támodván, egyébkint az gyermek tűle meg nem oltalmazhatván magát,[5] egyet ütött az eben, mely ütésre fenyegette-é az asszony az gyermeket, az fenyegetés után mi követte az gyermeket?

7mo. Egyebet ha mit tud az tanú felőle, hite után vallja ki, avagy ha más valamely tanút tudna, az ki ennek az asszonynak gonosz élétirűl valamit tudna, aztat is ki lígyen, nevezze meg és vallja ki.[6]

7mo[!]. Szent Ballásiné fia hogy enníhány szilvaszemet az kertjében leszakasztott, tudja-é az tanú, mit csinált azután nékie és mi követte?

8vo. Tudja-é az tanú, avagy látta-é ezen rab asszonnak ezelőtt hány férje, vagyis ura volt, és azokat ismérte-é? Nemdenem vagy ezektűl magoktúl, vagy másoktúl és kiktűl

életek folásával hallotta, ezen rab asszonnal minémő életet éltenek? És személyekben micsoda vagyonságban voltanak, tudniillik szározak, aléttak és majd halál szénben voltanak, és ugyanezen férjeitűl nem hallotta-é az tanú, hogy panaszkodtak volna az incatta ellen, hogy ő az rab asszony rontotta őket és boszorkány módon rajtok nyargalt volna, az boszorkánytársai közében? Egyszóval hallottak-é, hogy ezen személy közönséges hírül boszorkánnak mindenkor tartatott, sokakat, és azok közül kiket fenyegetett meg, és ezen fenyegetések után kiknek ártott, és ha akiket megrontott nemdenem ismént kírésekre vagy adományra nízve ismént meggyógyétott. És ha valakiket más gonosz ördöngös személyek megbántottak, nemdenem ezen incatta rab őket maga gonosz mesterségivel helyrehoszta.

9no. Az ha tud más bizonyos embereket, az kik ezen asszony ellen valami rossz boszorkányságot tudnának, nevezze meg.

III.

1738. november 14. előtt, Kőszeg

PERFELVÉTEL

AZ IRAT: A: VamL V. Kőszeg F. lt. A. 13/c. Pótsorozat, II. 29. Kőszeg, 1739.
NYOMT. KIADÁSA: Dominkovits, 1993. 299–304. p.

Actio[7]

Inclyti Magistratus hujusce Ginziensis velut A.

Contra in vinculis adstantem Mariam Fischer, primo Pauli Tursics expost Georgii Pimperl providorum fossorum et incolarum hujatum uxorem, jam vero postremi relictam de crimine seu maleficio abominabilis magice8 jure de omni damnate incusatum uti incatta.

In persona titulati domini magistratus et A. ordinarius ejusdem fiscalis egregius Georgius Lada proponit sequentia: Miképpen ezen vason álló incatta rab, nem tudatik, minémő istentelen és vakmerő gondolattúl viseltetvén, és az Istennek, mind Teremtőjének s Megváltójának tartozó kötelességétűl gonosz módon elállván és mind isteni, mind világi, és még az természet törvényétűl is semmit nem félvén és azok szerint elrendelt kemény büntetístűl is nem rettegvén az pokolbéli ördöggel és sátánnyal egyetérteni, s avval zimborálni és abbéli rettentő zimborával, az mint ide alább következik: ily gonoszságokat, s emberbántásokat és más egyebeket elkövetni semminek vélt.

Nemrégen, előbb elmúlt esztendőkben, az midőn itt lakozó nemzetes Ketthelyi György, idevaló belső tanácsbéli első felesége, egy bizonyos német, vagyis francia asszony még életben volt, egykor vele lévő alább is attingált személyekkel maga mulatságára nézve ugyanitt Keöszöghön az nemes város Köböl névő diverticulumban, vagyis szőlőhegyben kiment, az hol ezen incatta rabnak is szőleje volt, hogy történetből azon Ketthelyiné ezen incatta rab szőleinek paumgartjában, vagyis az lábban lévő szilvafárúl, valami kevés szem szil-

vát leszakasztott. Ezt látván ezen incatta rab, megbosszonkodván és megharaguván megírt Ketthelyinére, megfenegetvén, mindjárt csakhamar az jövendő éjszakákon ezen asszonyra boszorkányságával reámenvén, ide s tova az szobában hurculta, az ágyából is kivévén, azután pedig egy fából lévő zsámollyal összeverte, törte és az ablakon is ki akarta vetni, de nem lehetett azon asszonyt és, ha csak Istennek ő Szent Felségének kegyelmességéből, segítsége által egy kevéssére az nagy fájdalmai meg nem könnyebbedtenek volna, azon ágyából soha fel nem kelhetett volna, sőt egész éltében és halála órájáig is teljes egészsége az megírt verés, gyötrés és összetörés miatt néki nem volt, és ezen összevert asszony mind ezen incatta rabnak tulajdonította ezen keserves egészségtelenséget. És jóllehet occasione benigni examinis az midőn ezen incatta rabnak attentatuma szemére hányattatván, ellene így mentette magát, hogy azon Ketthelyiné asszonyom inkább ezen incatta rabot megkövette volna, hogysem ezen tett dolgot őnéki tulajdonította volna, mindazáltal az mint az inquisitio mutatja, ebben is igazat nem mondott.

Item ugyan az elmúlt üdőkben, akkor tudniillik, mikor néhai nemzetes Benök Samuel uram az itt való bíróságot viselte, az mely üdő az incatta rabnak igen jól constálhat, de másképpen is, ha fog kívántatni eleiben adattatik, hogy az incatta rab bizonyos rossztéte miatt tudniillik, hogy robotra parancsoltatván, arra el nem ment, azért zálogját el nem engedte vinni, megírt bíró uramhoz hívattatván aréstomban menni paracsoltatván, el nem akart menni, akkori pedig bíró uram hajdúja, ugyan most is olyas hajdú Hansz Georg névő, enníhány ütést ezen incatta rabon tett és azután is el nem akarván menni aréstomban, az hordók közében bújván, vagyis esvén, jajgatott is, csakhamar azon hétben mind fönt nevezett bíró uramra, úgy ezen hajdúra is iszonyú és rettentő nagy keléseket és kifakadásokat küldött és ezekkel istentelen praktikájával őket megverte, elannyira, hogy megírt bíró úr merő mászva mehetett ágyában.

Item midőn az elmúlt esztendőkben, utóbbi ura, úgymint nevezett Pimperl György utolsó halála óráján, vagyis már holtan feküdt, jó akaróitúl éjszaki üdőn verrasztatván és ugyanezen incatta rab is ott lévén, csakhamar egyszer elveszvén az verrasztók szemei elől, maga tudja, az boszorkányokkal, gonosz társaival hol járt, azonban nem sok üdő múlva nagy leheléssel, és az mint láttatott, nagy fárodtan ismét az verrasztók eleiben tűnvén, hogy kérdeztetett ezen incatta rab, hol lett légyen, arra azt felelte: az ördög tudja, ki vitt el? Minden kerteken általvitték az téglakemence felé, és így minden ketségkívül maga istentelen boszorkánytársaival való zimborául ment el azon boszorkánytársaihoz.

Item mégis ezelőtt való üdőkben Czeber Mihály mezőpásztorságában, hogy ezen incatta rabnak leányát, ki is az nemes város alsó erdeiből fát lopott, megzálogulván, az fejszeit tűle elvette, és azon fejszét szállására vévén az incatta rabnak, minthogy érette jött, pínz nélkül ki nem adta, hogy azon éjszaka lefeküdt az háza, vagyis szállása udvarában, rettenetes zörgéseket, csattogatásokat hallott, melyeket is[9] igenis nem más, hanem ezen incatta rab cselekedte. Ezzel ezen mezőpásztort rettenteni akarván, az mint hogy azon udvarra akkortájban ki sem ment, és nem is mert kimenni[10] azon mezőpásztor.

Item, hogy Ketthelyiné asszonyommal az fönt írt dolog megtörtínt, Koszor Rosina és leánya is, az ki megírt enyihány szilvát megírt Ketthelyiné, úgy mint asszonya parancsolatjából leszakasztotta, azon leánzóra is ezen incatta rab megharagudván, hogy asszonyának házához visszament, csakhamar megírt Koszor Rosinára csúz névő nehéz nyavalát bocsátott.

Item, hogy ezen incatta rab az mostani fogságában tétettetett, az nemzetes Orczyné asszonyom fiával elkövetett és alább attingált gonosz cselekedetiért azútátúl fogvást inkább minden éjszakán rettentő zörgések és táncolások és egyszer sok macskáknak is látása és kimondhatatlan ordítások és mind macskáknak ordítási halattattanak, ezek is kétségkívül ezen istentelen incatta rabnak társai által cselekedtettenek, kétségkívül az incatta rabnak bűbájos boszorkány ingerléséből, és dispositióibúl, avagy factumibúl, azon macskák köziben az város porkolábja közikben is hajtván.

Item az midőn ezelőtt enyihány esztendőkkel Roszner Anna az incatta rabnál zsöllyérképpen lakott, egy éjszaka álmában megnyomta és torkánál fojtogatta, hasonlóképpen Klenner Orsolyát is ezelőtt 10 esztendővel éjszakán álmában torkánál fogvást fojtogatta.

Ugyanakkor, mikor ezen incatta rab mostani fogságában vitetett éjszakán 11. és 12. óra tájban az zörgetés, csattogás és toppogatás között, úgy táncolások közben is sípszókkal való sípolások is halattattanak.

Item ezen mostan folyó 1738. esztendőben sub decursu mensis Maii ezen incatta rab, ezen nemes város határában nemzetes Fodor István uram malmánál az ott folyó Gyöngyösvíz névő folyóvize mellett ruháját mosván mellette egy fekete ebecskéje is lévén, az midőn néhai Orczy Mihály uram fiacskája egy kis pálcácskával történet szerint azon általment volna, azon kutya ezen ifjúra támadván, minthogy semmiképpen tőle egyébkint nem oltalmazhatta, hanem azon ebecskén egyet ütvén, úgy menekedett meg tőle, melyet ezen incatta rab nehéz néven vévén, és megfenegetvén. Csakhamar azon nap éjszaki üdőben ezen ifjúhoz macska képében menvén ugyan az anyjának itt az belső városban lévő házához ördögi mesterségével az ifjúra nagy szédelgést bocsátott, elannyira, hogy sehol nyugta nem volt, és helyit sem találhatta azon ifjú magának, és az ifjúnak eleiben ugyan éjszaka, hihető maga az incatta rab, salva venia, egy nagy fekete disznó képében avagy pediglen ezen incatta rabnak való tudományából az pokolbéli ördög eleiben menvén, az ifjat rettentette, mely incatta rabnak gonosztéte miatt az ifjú sok ideig nyomorkodott, kit nem egyéb, hanem az incatta rab, az fönt írt ebecskének megütéséért boszorkány tudományával tett és cselekedett. És más egyéb magánál nyilvánvaló istentelen boszorkányságokat is elkövetni merészlett és semminek vélt.

Mely praemittált incatta rabnak istentelen és boszorkány cselekedetiből világosan kitetszik az pokolbéli sátánnyal való egyesülése, bűbájos boszorkánysága és boszorkányokkal gonosz társolkodása és abból tapasztalt világos ördöngössége. Poenam super hujus modi strigibus magis et infascionatoribus lege humana, et Divina usuque et praxi quotidiana in legem transeuntibus institutam, observatamque incurrere non formidando.

Kívánja azért az dominus magistratus és fiscalissa, hogy az incatta rab, mint efféle istentelen bűbájos és másokat is istentelen boszorkánymestersége által megbántó és ördöggel s annak angyalival, úgymint: bűbájos boszorkányszemélyekkel egyetértő, utálatos személy, másoknak is rettentő példájára érdemesen megbüntettessék és hóhér keze által eleven tűz által elevenen megígettessék. Producálván noha nem kötelesképpen bizonyos inquisitiót is sub litera A. és, ha abból (kit nem reméli) mind az előszámlált, mind más, alattomba való gonoszsági ki nem tetszenének, úgy nemkülömben is gonosz társainak megvilágosítására és kimondására, az egísz szokott tortura is praevie néki adjudicáltassék, kirűl törvényt is vár.

IV.

1738. november 14., Kőszeg

TANÚVALLATÁSOK

AZ IRAT: A: VamL V. Kőszeg F. lt. A. 13/c. Pótsorozat, II. 29. Kőszeg, 1739.
NYOMT. KIADÁSA: Dominkovits, 1993. 299–304. p.

Anno Domini 1738. die 30. mensis Maii in curia senatoria liberae ac regiae civitatis Keöszögh ex commissione prudentis domini judicis nos infrascripti secundum annexa de eo utri puncta sequentem peregimus inquisitionem. De eo utrum annexum sub A.

Prima fatens Maria Rennerin Joannis Klauper fossoris hujatis uxor, annorum circiter 43 jurata, examinata, fassa est. Ad 1mum. Jól isméri, mivel szomszédságában lakik. Ad 2dum. Közönséges hírül hallotta felőle, hogy boszorkány lígyen, de ő tűle semmit sem látott. Ad 3tium. Soha semmit sem hallott, hogy ártott boszorkányságával[11] vagy valakit fenyegetett volna. Másfél esztendeig zsellérül lakott az házánál. Ad 4tum nihil. Ad 5tum nihil. Ad 6tum nihil. Ad 7mum etiam nihil. Ad 8vum quoque nihil praeter utrum in secundo puncto. Ad 9num nihil.

Secunda fatens Anna Kummer Michaelis Tibalt famuli prudentis domini Michaelis Benök uxor, annorum circiter 35 jurata, examinata, fassa est. Ad 1mum. Jól isméri. Ad 2dum. Semmit sem tud egyebet,[12] hanem[13] hogy más emberektűl halotta, hogy tartanak tűle, mivel rossz asszony volna. Ad 3tium nihil. Ad 4tum. Néhai megholt urától, Benők Sámuel uramtúl (az ki is akkorában ezen nemes városnak bírája volt) hallotta, hogy[14] néhai Kettheliné asszonyom ő kegyelminek panaszolkodott volna, hogy enníhány szem szilváért (melyet az De eo utrumban specificált asszonnak Köböl szűlőkben lévő pángartjában leszaggatott) iccaka reája ment volna Kettheliné asszonyomra és boszorkány módon az ágyban az zsámollal nagyon öszvegyötörte és törte volna. Ad 5tum. Mivel akkor az háznál nem volt, az verésről semmit sem tud, hanem hogy Benök uramon nagy kelísek voltak, jól tudja, és az borbély Bihari János gyógyétotta is, de honnénd és mitűl nyerte volna, nem tudja, se nem hallotta. Ad 6tum nihil. Ad 7mum nihil. Ad 8vum aeque nihil. Ad 9num nihil.

Tertia fatens Rosina Edenhoffer Stephani Siebinger fossoris hujatis uxor, annorum circiter 24 jurata, examinata, fassa est. Ad 1mum. Jól isméri. Ad 2dum. Egyebet nem tud, hanem hogy hallotta közönségesen, hogy boszorkány volna. Ad 3tium nihil. Ad 4tum. Magától Kettheliné asszonyomtúl hallotta az fatens, mivel akkor szolgálatban ottan volt, hogy összeveszett az Köböl szőlőkben[15] az De eo utrumban specificált asszonnal, mely veszekedés után, bizonyossan nem tudja már az fatens mindjárást azon iccakán-é, vagy az másékában az De eo utrumban specificált asszony Ketthelinéhez (aki is maga hált az szobában) ment lígyen, aztán ágyából kihúzta és az szobában föl és alá hurculta, zsámollal összegyötörte és az ablakon is ki akarta vetni, de nem lehetett, mely casust Kettheliné másnap az fatens előtt megbeszélte, és azt mondotta, hol jól látta és ismérte, hogy az De eo utrumban specificált boszorkány asszony lett volna. Hoc

addit, hogy másnap az kék foltokat az testén szemeivel látta. Ad reliqua omnia De eo utri puncta nihil.

Quarta fatens Elisabetha Agoston circumspecti Joannis Sibola civis et sutoris hujatis consors, annorum circiter 38 jurata, examinata, fassa est. Ad 1mum. Jól isméri. Ad 2dum. Semmit sem tud. Ad 3tium nihil. Ad 4tum nihil, pro ut et ad reliqua nihil.[16]

Quinta fatens Rosina Koszor circumspecti Michaelis Prunner civis consors murarii hujus civitatis relicta vidua, annorum circiter 58 jurata, examinata, fassa est. Ad 1mum. Jól isméri. Ad 2dum. Nem tudja. Ad 3tium nihil. Ad 4tum. Egyebet nem tud, hanem hogy az fatens maga is Kettheliné asszonyommal akkor az Köböl szűlőkben ment, mikor az fatens leánya (ki is akkorában Kettheliné asszonyomnál szolgált, mostan pedig Sopronban német vargánál Stagl Jánosnál férjnél vagyon) az De eo utrumban nevezett asszonnak pamgartjában Kettheliné asszonyom parancsolatjából enníhány szem szilvát leszaggatott volna, mely leszaggatásra az De eo utrumban nevezett asszony pámgartjában állván összeveszett, az összeveszés után hazajővén, az fatensre csúz jött, ágyban esvén, Kettheliné asszonyom az fatens leánya által ítelt küldvén az fatensnek, akkor mondotta az leánya az fatensnek, jaj édesanyám, az iccakán az asszonyomat az szobában föl és alá hurculták és összetörték zsámollal az testét az sámollal, és Kettheliné azt mondotta volna, hogy az De eo utrumban specificált asszony cselekedte volna, és azokra nízve Kettheliné az De eo utrumban specificált asszonnak házára is ment. Félek (úgy mondotta az leánya), hogy engem is valami ne érgyen, melyre az fatens mondotta, ne félj, édes gyermekem. Ad reliqua omnia De eo utri puncta nihil. Hoc addito. Hogy in benigno examine ezen De eo utri punctumban nevezett asszony ezen casusért megkérdeztetvén, tagadta, és azt mondotta, hogy Kettheliné asszonyom halálos ágyában őtet az fatens leánya előtt megkövette volna, mely követésről, item hogy mind az négyen szedtek volna szilvát, ezen fatens is megkérdeztetvén, azt vallotta, hogy az követésről semmit sem hallott, és senki egyéb, hanem egyedül csak az fatens leánya[17] két vagy három szem szilvát szaggatott le, az ki miatt lett az összeveszés.

Sextus fatens Georgius Stambacher juratus satrapa hujus civitatis adlatus domini judicis existens, annorum circiter 30 juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum. Isméri. Ad 2dum. Nem tudja ugyan, de hírül hallotta, hogy rossz asszony volna. Ad 3tium nihil. Ad 4tum. Egyebet nem tud, hanem hallotta, hogy Kettheliné asszonyomat az zsámollal iccakán igen összetörte volna. Ad 5tum. Az börtön az De eo utrumban specificált asszonyt robotban[18] parancsolta, mely el nem menvén, az börtön zálogját elvinni akarván, nem engedte, melyre az börtön akkori bíróhoz, néhai Benök Sámuel úrhoz menvén, panaszt tett. Bíró uram magához hívatván az asszont, árestomban[19] parancsolta, hogy végyék, az asszony el nem akarván menni, az kapuszénben lévő borhordúhoz ragaszkodván, bíró uram mondotta, nincsen-é csákántok, mely szóra az fatens maga három vagy négy ütést adott az asszonynak, melyre az asszony az hordúk közé leesvén, kiáltotta, már megadták nékije, melyre azon hétben mind nevezett bíró uramra, mind pedig magára az fatensre iszonyú kelísek jöttek, úgyhogy bíró uram merő mászva mehetett ágyában. Ad reliqua De eo utri puncta nihil.

Septimum fatens Johannes Pintinger carcerus custos hujus civitatis, annorum circiter 50. juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum. Jól isméri. Ad 2dum nihil. Ad 3tium nihil.

Ad 4tum. Hallotta, hogy Kettheliné asszonyomat megrontotta volna. Ad 5tum. Az fatens robotban parancsolta, el nem ment. Zálogját el akarta arra vinni, nem engedte, melyre az fatens akkori bíróhoz, néhai Benök Sámuel uramhoz ment panaszra, melyre bíró uram odahívatta az De eo utrumban nevezett asszont és árestomban akarta küldeni, melyre az asszony hordúhoz ragaszkodván, elmenni nem akart, melyre bíró uram hajdúja, Gyurko enníhányot ütött rajta, mely ütésre az hordúk közé esvén jajgatott és[20] hallotta az hajdútúl, hogy azon hétben kelísek is jöttek volna reájok. Az többé punctumokra semmit sem tud. Csak eztet addálja, hogy csak azútátúl, miúlta fogva ezen asszony az fogságban vagyon, minden iccaka rettentő zörgéseket, táncolást hallottak, és egyszer sok macskát is látott, aki kimondhatatlan ordétásokat, s nem olyasokat, amint egyiberánt az macskák szokták tenni, tettek, és az fatens téglával közékben is hajtott.

Octava[21] fatens Katharina Weberin ancilla A. reverendi domini plebani hujus, annorum circiter 20 jurata, examinata, fassa est. Ad 1mum. Jól isméri. Ad 2dum. Semmit sem tud. Ad 3tium nihil. Ad 4tum. Magától Kettheliné asszonyomtúl hallotta az fatens, hogy az Köböl szőlőkben negyedmagával kimenvén az szolgálója által, az De eo utrumban specificált asszonnak az Keöböl szőlőkben lévő pámgartjából két vagy három szem szilvát leszakasztatta volna, mely leszaggatásra az De eo utrumban nevezett asszony előljött, mondván: illik-é ez, hogy tanácsbéli asszony lévén más ember gyümölcsét szaggattatja. Melyre Kettheliné asszonyom mondá, győzte mást adok érette, melyre az asszony mondá, nékem nem köll, arra illetlen szókkal illetvén Kettheliné asszonyomat, az De eo utrumban nevezett boszorkánnak és más egyébnek szidta, kire az asszony felelt, mondván, várgy, várgy, megmutatom, micsoda boszorkány vagyok, és azután mindjárást azon iccakán reája jött az szobában, Kettheliné asszonyomat az ágybúl kihúzván, az szobában föl és alá hurculta, és az zsámollal igen összegyötörte és törte, és azt mondotta Kettheliné asszonyom ezen fatensnek, hogy ez az boszorkányasszony lett volna, jól megismérte.[22] Hoc addit azútátúl fogva Ketthelinének soha egíszsége nem volt, és mivel ezen fatens Ketthelinénél egísz halála óráig szolgált, az insimulált boszorkányasszony pedig in benigno examine azt mondotta, hogy őtet Kettheliné halálos ágyában megkövette volna, melyre ezen fatens megkérdeztetvén azt vallotta, hogy Kettheliné őtet soha meg nem követte, se követtette, sőt inkább haláláig csak azt mondotta, hogy ezen asszony rontotta lígyen meg. Azt is hozzátette in testium authenticationis occasione, hogy néhai Ketheli uram sokszor fenyegette volna, hogy meg fogja ígettettnyi, de az pater Paulus Remich kért és könyörgött érette, hogy ne bántsa.[23] Ad reliqua nihil.

Nonus[24] fatens. Michael Czeber fossor in hac civitate degens, annorum circiter 50, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum. Isméri. Ad 2dum. Miultától fogva Lada úr vörösfő[25] szolgája Pimperl György ezen asszont elvette, azútátúl fogva hallotta, hogy boszorkány hírét, sőt, hogy[26] Pimperl György halva feködt volna házánál, azon emberektűl, az kik verrasztották az holttestet,[27] hallotta, hogy az háztúl iccakán elveszett volna, azután elöljővén kérdezték,[28] signanter az Rácz Mihály, hol lett lígyen, azt felelte reája, az ördög tudja, ki vitt el, minden kerteken általvittek az téglakemence feli. Ad 3tium. Egyebet nem tud, hanem az fatens mezőpásztor lévén, ezen asszonnak édesleányát (az ki is fát az alsó erdőbűl hozott) megzálogosétotta és fejszéjét elvette, melyet házához hozván, az asszony érette jött, az fatens nékie minden pénz nélkül kiadta, mivel tartott tőle, melyre lefeküdt

és azon iccaka az háza udvarában lévő rettentő zörgéseket és csattogásokat hallott, melyre a fatens az feleséginek mondotta, én gondolom nyilván azon asszony lészen, akinek fejszéit visszaadtam, én az udvarra ki nem megyek. Ad 4tum. Közönséges hírül hallotta, hogy bizonyos leszakasztott szilvaszemek miatt iccakán igen megtörte és gyötörte lígyen Kettheliné asszonyomat. Ad reliqua nihil.

Decima[29] fatens Eva Klauberin,[30] Nicolai Hottvagner vidua, annorum circiter 55 jurata, examinata, fassa est. Ad 1mum. Jól isméri. Ad 2dum. Hallotta, hogy az emberek közönséges hírül boszorkánynak tartották. Ad 3tium nihil. Ad 4tum nihil. Ad 5tum nihil, ad sextum[31] nihil et 7um nihil. Ad 8vum. Tudja, két férje volt, ad reliquam nihil.

Undecima fatens Ursula Klenner primum[32] Andreae Saidl, ex post Georgii Szapari aliter Knaisz vidua, annorum circiter 64, jurata, examinata, fassa est. Ad 1mum. Jól isméri. Ad 2dum. Közönségesen az hallotta felőle, hogy boszorkány lígyen. Ad 3tium. Ezelőtt tíz esztendővel[33] az fatens az szőlőben Knor Mihálynéval és az De eo utrumban nevezett asszonnal hárman kapáltak, az kapálás között egy nagy varakas béka jött elől, melyre az fatens azt mondotta játszván,[34] agyonverem jól,[35] darabja líszen az Palnénak, arra az Pálné azt mondotta, mit vesződik ezen varakas békával, hadd ugorgyék el, ne bántsa, melyre az fatens azt mondotta, meg nem engedek nékie, mivel ezen gerezd szőlőt egíszen kiszítta, és agyon is verte. Arra Knoor Mihályné azt mondotta az fatensnek,[36] hagyjon békét az Pálnénak, mivel őtet az iccakán ágyában igen fujtogatták lígyen, s úgy[37] tetszett nékie, mintha azon Pálné lett volna. Ad 4tum nihil. Ad 5tum nihil. Ad 6tum nihil. Ad 7mum nihil. Ad 8vum. Két férje volt. Egyebet nem tud, hanem hogy az utolsó urát eltemették volna, azon alkalmatossággal hallotta az emberektűl, hogy elveszett volna az háztúl, megtérvén az Rácz Mihály kérdezte, hol lett lígyen, arra azt felelte az Rácznak, az ördög tudja, hol nem hordoztak az kerteken által az téglaház feli.

Duodecima fatens Anna Röszner, Michaelis Knoor conjunx, annorum circiter 58 jurata, examinata, fassa est. Ad 1mum. Jól isméri. Ad 2dum. Hallotta az emberektűl, hogy boszorkány híre volna. Ad 3tium. Egyebet nem tud az fatens, hanem hogy egy fertály esztendeig az De eo utrumban nevezett asszonynál zsellérképpen lakott, akkor egy iccaka álmában valaki nyomta és torkánál fojtogatta, és őnékije úgy tetszett, mintha ezen De eo utrumban specificált asszony lett volna. Ad 4tum, 5tum, 6tum, 7mum nihil. Ad 8vum. Két ura volt. Egyebet nem tud, hanem hallotta, hogy az ura halva feködt, az De eo utrumban specificált asszony az háztúl elveszett. Ad reliqua nihil.

Decimus tertius[38] fatens Johannes Haiperger inhabitator hujus civitatis, annorum circiter 40 juratus, examinatus, fassus est. Ad omnia De eo utri puncta aliud nihil, hanem hogy ezen napokban ezen fatens arestomban lévén, mely iccakán Maulné (aki is arestomban vagyon) azt mondotta: Jaj, félek, az szolgálót velem hálatom, melyre az fatens kérdezte, miért? Azt felelte, miúlta ezen De eo utrumban nevezett asszony fogva vagyon, azútátúl mind iccakán rettentő zörgéseket, csattagásokat hallunk, úgyannyira, hogy majd meg nem maradhatunk. Várakozzík csak kegyelmed, majd hallék. Mely mintegy tíz óra feli zörgeni[39] és csattogni kezdett az tömlöcben, tizenegy és tizenkét óra tájban rettentőképpen azon tömlöcben zörgöttek, csattogtak, vékony síppal sípoltak, és topogtak, mintha táncoltak volna, úgyannyira, hogy az fatens azt mondotta, hogy ha Lada uram őkegyelme malmát elnyerhetné is, mégsem kíván már többször bent hálni.

Decimus quartus[40] fatens Michael Rácz inhabitator hujus civitatis ob statum valetudinarium per dominum Antonium Glük et Joannem Pallocsai adjuratus, annorum circiter 68 fassus est. Ad 1mum. Jól isméri. Ad reliqua De eo utri puncta aliud nihil, hanem hogy az[41] De eo utrumban specificált asszonnak az ura Pimperl György[42] hajmázban betegen feködt, az fatens látogatásképpen hozzája ment, az beteget kérdezte a fatens, vagyon-é pénzed, a beteg mondá az ágyom fejben nyúl, ottan líszen, melyre az fatens a pénzt kivette és borért küldött. Az De eo utrumban nevezett asszony pedig az konyhaajtónál állott, onnénd egyszersmint eltőnt és elveszett, és hogy az ember az borral megérkezett, ismént az asszony nagy fárodtan (saru volt az lábában) előljött, melyre a fatens kérdezte, hol lett lígyen, amelyre azt mondotta, az átkozott kurvák az ördög tudja, hova hurcultak[43] az páter jezsuvita téglakemencéjek feli, és ha ezen szentség nem lett volna az kezemben, az ördögök tudja, mit csináltak volna, és meg is akarta nevezni az fatensnek, kik voltak, mivel, úgy mondja, jól ismérte, de az fatens nem engedte, s mondja a fatens,[44] hogy nagy leheléssel és fújással jött, és őket kérdezte, nincs mit innotok, arra az fatens mutatta a korsút az asztalon, melyet az asszony keziben vévén jót ivott.

Decimus quintus[45] fatens Joannes Klauber fossor in hac civitate degens, annorum circiter 50 juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum. Jól isméri mivel szomszédja. Ad 2dum. Mindenkor az emberek azt tartották felőle, hogy boszorkán lígyen. Ad 3tium nihil. Ad 4tum nihil. Ad 5tum nihil. Ad 6tum nihil. Ad 7mum nihil. Ad 8vum. Két férje volt, az elsőt nem ismérte, ad reliqua nihil.

Decimus sextus[46] fatens. Michael Knoor fossor in hac civitate degens, annorum circiter 58 juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum. Jól isméri. Ad 2dum nihil. Ad 3tium aeque nihil prout et ad 4tum, 5tum, 6tum et 7mum nihil. Ad 8vum. Tudja, hogy két férje volt, ad reliqua nihil.

Decimus septimus[47] fatens Michael Grosz fossor in civitatis degens, annorum circiter[48] 58 juratus, examintus, fassus est. Ad 1mum. Jól isméri. Ad 2dum. Hallotta az emberektűl, hogy boszorkány volna. Ad 3tium nihil. Ad 4tum. Hallotta, egyebet semmit bizonyost nem tud. Ad 5tum nihil. Ad 6tum nihil. Ad 7mum nihil. Ad 8vum. Két férje volt, praeterea nihil.

[Az irat külzetén:] Inquisitio contra sagam Ginsiensis.

V.

1738. november 15., Kőszeg

KÍNVALLATÁS ÉS SZAVAZÁS A HALÁLOS ÍTÉLETEKRŐL

AZ IRAT: A: VamL V. Kőszeg F. lt. A. 13/c. Pótsorozat, II. 29. Kőszeg, 1739.
NYOMT. KIADÁSA: Dominkovits, 1993. 299–304. p.

Anno 1738. die 15. mensis Novembris.

In tortura

1mo. Hány óra tájban éjszakának idein és hol minémő ruhában volt az vén Gangliné és az Máttyásné?

Ad 1mum. Hat sie die Gánglin ein blaben Roch angehabt, undt die Mattyasin ein grünnen zum Gebettleit Zeit.

2do. Mit csinált az rab az kertben éjszakának idein, oly későn, máskint nem szokás jó kereszténveknek az kertben imádkozni.

Ad 2dum. Für ihr Man ist betten gangen, undt für ihm bett, weilen sie gehört: wan einer unter grünnen Baum bett daß der almächtige Gott barmhertziger würdt.

3tio. Mikínt ment az kertből Fodor uram kertjében, vitték-é, avagy maga röpült?

Ad 3tium. Sye sein mit ihr zu Fuß gangen.

4to. Az két megholt asszony, Gangléné és Máttyásné nem voltak magok, azért vallja meg, még kik voltak.

Ad 4tum. Damahl sein nur diese[49] einlein gewesen, aber andertmahl sein diese a parte nemblich die alt Bampflin, die auch ein blauben Kittl gehabt, undt die Traudtl ein grünen Kittl gehabt,[50]

5to. Fodor úr kertjiben mit csináltak, onnénd hová mentek, és mit beszéllettek Gángliné és Mattyásné.

Ad 5tum. Sye haben gesagt, sye wollen ihr waß geben, daß ihr Mann gesundt würdt.

6to. Ha akaratja ellen ment vagy vitték Fodor úr kertjében, mért reájok panaszt nem tett és akkori bíró úrnak meg nem jelentette, nemdenem magának tetszett az mulatság és társaság.

Ad 6tum. Sye ist gern mit gegangen, oder kein Lustbarkeit nicht gehabt.

7mo. Midőn Fodor úr kertjében víge lett vendégségeknek és mulatságoknak, mit cselekedett Gángliné, és Máttyásné.

Ad 7mum. Sye haben nichts gehabt von Lustbarkheit undt sye seindt verlohren worden die zwey.

8vo. Az rab incatta mikínt vált el tőlek, hogy röpült vagy ment által az kerteken az maga szállására.

Ad 8vum. Zu Fuß ist sye nach Hauß[51] undt beym Thor ist hinein gegangen.

9no. Midőn visszament, miért lehelt és izzadott az rab Rácz Mihály előtt az házban, és mi okbúl szomjúzott oly igen.

Ad 9num. Eß ist ihr gar zu warhm gewesen, Ursach desßen hat sye drinckhen begehret.

10mo. Ivott-é bort az midőn megtért Fodor úr kertjébűl az boszorkányi mulatságbúl.

Ad 10mum. Sye gedrunckhen waß ihr geschmeckhet hat.

Invinculata incatta ad judicium comparere nequeunte. Quod coram nobis judicio exmissis praemissas (sub tortura elicitas) fassiones expost benevole coroboraverit praesentibus recognoscimus Ginsii die 15. Novembris 1738.

Georgius Iwsich antelatae civitatis senator et juratus notarius m. p.

Georgius Par senator m. p.

Georgius Radicskovics senator m. p.

Michael Ambrosy extra ordinarius senator m. p.

Samuel Ernst deß Eißern Raths

Samuel Küttel des Eißern Raths

Paul Naubauer des Eißern Raths

[Új lapon:]

Außer denen auffgesetzten Puncten hat sye gesagt undt bekhennet die sye daß Zeuchen oder Petschafft auf ihren Koffe habe, welches ihr der Teuffel da sye abends zwischen 7. undt 8. Uhr, in der Kuckhel gestanden, gegeben, oder eindrucht habe undt da der scharffe Richter ihr ein gewisses Fehll dropfen weiß auff den Koffe gelaßen, hat sye es vor grossen Gestankh (wie sye vermeindt) fast nicht austehen können undt obbemeldtes Zeuchen habe sye bey leifflich von einem Jahr bekhommen.

Hac extra puncta examinata dicta sunt per ipsam.

Undt nach Genß wiederumb beym Somogyischen Müll, der auch ein teutsches schwartze Kleydt gehabt, ein grünen braithen Hutt, in Statur mittere, hat er sye gefraget, waß machen. Item die malificanz Persohn hat sye dem Deuffe zweymahl gesehen, alß Somogyischen Müll, undt beym Garten Hern Jesuviter diß geschehe in Winter.[52]

[Új lapon:]

Incarcerata et in vinculis adstans[53] Maria Fischerin sub tortura haec fassa est.

Mitt diesen ist sye fort, wie ihr Mann gestorben gelegen, Bampflin in Ungermark item[54] Tradtl einem abdanckten Soldaten Weib. Mit diesen ist der Deiffel gewesen[55] Gebett leit Zeit.

die alt Ganglin,

die alt Máttyásin zweymahl mit ihnen gewesen

Ad 1mum. Die Bampflin hat ein blaben Kittl an gehabt, undt die Traudtl hat ein grünen gehabt és ezekkel volt ördög Sömögy uram malmánál és volt nékéje kalapja zöld, in statura mediocris, fekete ruhája. Német kérdezte őket, mit csinálnak. Az incatta fél látta kétszer Sömögyi malmánál és jesoviták kertjénél, ez pediglen történt télen.

Extra puncta fassa, hogy az hóhér keresse meg az fején az pöcsétjet[56] és fogja ismérni és az feje mocskos volt, az melyet mondott, hogy az hóhér[57] kente volna meg,[58] melynek igen nagy büdösségét érezte az incatta rab, és egy esztendeje volt nála azon pöcsét. Az feje bőre mind elvált az kapanyájától, úgy hogy egyeszlen ujját belétúlván semmit sem talált. Az pöcsétet üttette az ördög fejére az maga házánál való konyhájában[59] hét órakor estve.

Absolutio----------

Mors----------

1 A következő „híre" szót áthúzták.
2 Eredetileg: „azé."
3 A következő „Bi" szótagot áthúzták.
4 Az eredetileg „előtt" szóból az „őtt" betűket áthúzták.
5 Utólagos beszúrás ugyanattól a kéztől: „maghát."
6 Az eredetileg 7. pontként beírt kérdést teljes egészében áthúzták.
7 Erről az iratról készült egy fogalmazvány is. Itt a tisztázatot közöljük.
8 A „magice" szó utólagos beszúrás a sor fölé.
9 Áthúzva: „is."
10 Utólagos beszúrás ugyanattól a kéztől: „ki."
11 A sor fölé írt betoldás.
12 Az „egyebet" szó a sor fölé írt betoldás.
13 A következő „már" szót áthúzták.
14 A következő „néhai" szót áthúzták.
15 Áthúzva: „mely."
16 Áthúzva: „Hoc addit hogy Kettheliné."
17 A következő „háro" áthúzva.
18 A következő „ak" szótagot áthúzták.
19 A következő „akar" szórészt áthúzták.
20 Áthúzva: „mondott."
21 Eredetileg: „septima", áthúzva.
22 Áthúzva: „Ad reliqua nihil."
23 Ez a mondat utólagos beszúrás ugyanattól a kéztől a lap szélén, függőlegesen.
24 Eredetileg: „Octavus", áthúzva.
25 A „vörösfő" szót kiegészítésként a sor fölé írták.
26 A következő „ezen" szót áthúzták.
27 A következő „azok" szót áthúzták.
28 A következő „hol" szót áthúzták.
29 Eredetileg: „Octa Nona" áthúzva.
30 Áthúzva: „Michaelis."
31 Következik „aeque nihil" áthúzva.
32 A „primum" szót kiegészítésként a sor fölé írták.
33 A három szót a sor fölé írták, az első „Egyszer" szót áthúzták.
34 A szót a sor fölé írták.
35 Áthúzva: „líszen."
36 A következő „hagy" szótagot áthúzták.

37 Következik: „jut" áthúzva.
38 Eredetileg „Duo decimus", a „duo" szót áthúzták.
39 A szót követő „csatt" szótagot áthúzták.
40 Eredetileg: „decimus tertius", az utóbbi szót áthúzták.
41 Áthúzva: „fatens."
42 Beszúrás a lap szélén ugyanattól a kéztől: „Pimperl György."
43 Következik: „az kerteken által" áthúzva.
44 A következő „az" szó áthúzva.
45 A „quartus" szóra írták a „quintus"-t.
46 Eredetileg „quartus", amelyet „6tus"-ra javítottak.
47 Eredetileg „sextus", amelyet „septimus"-ra javítottak.
48 Áthúzva: „65. juratus."
49 Áthúzva: „nur."
50 Következik: „et asserit cum his diabolum fuisse in vineis versus montem Calvariae" áthúzva. A 4. pontra adott válasz befejező szövegét – megfelelő utalójellel – az aláírásokat követő lapra írták.
51 Áthúzva: „gegangen."
52 A 4. pontra adott válasz befejező része.
53 Az utóbbi négy szó utólagos beszúrás ugyanattól a kéztől.
54 Áthúzva: „Traudtl."
55 Áthúzva: „umb."
56 Utólagos beszúrás ugyanattól a kéztől.
57 Utólagos beszúrás ugyanattól a kéztől.
58 Utólagos beszúrás ugyanattól a kéztől.
59 Áthúzva: „midőn főzött vacsarát."

85.

1743. december 20.–1744. március 13., Kőszeg

KŐSZEG VÁROS PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT HAUSZER ANNA ELLEN

I.

1743. december 20., Kőszeg

A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT HAUSZER ANNA BENIGNUM EXAMENE

AZ IRAT: A: VamL V. Kőszeg F. lt. A. 11/h. Processus 2. cs. Kőszeg, 1743. december 20.
NYOMT. KIADÁSA: Dominkovits, 1993. 304–306. p.

Anno Domini 1743. die 20a Decembris. In Curia Senatoria. Praesentibus generosis dominis judice ordinario, interioris ordinaris senatoribus Georgio Iwsich, Joanne Pallocsay, Antonio Glik, Georgio Paar, altero Georgio Radisskovich, Josepho Purgler, ac Stephano Nimeth (absentibus Francisco Lada et Ladislao Nimeti) Francisco vero Fodor et Michaele Ambrosy [1]tribunis plebis et exter ordinaris senatoribus est sequens benignum examen peractum.

Interrogatoria – Responsoria

1o. Wie hayst du von deinem Vatter her?

Ad 1um. Anna Hauszerin.

2o. Wie hayst dein Mann?

Ad 2um. Georg Lesser.

3o. Wie lang seidt ihr mit einander alhier in der Stadt wanhaft?

Ad 3um. Jetztündt ist 13. Jahr.

4o. Mitt waß vor ein Lebens Arth hast du deine Nahrung gesucht?

Ad 4um. Mit ihrer schwärer Handtarbeydt.

5o. Hast du nicht maniges mahl auch aberglaubische Gottlose, undt teuflische Mittel darzu gebraucht?

Ad 5um. Sye weyß nichts von diesen.

6o. Hast du dich auch einmahl mit jemandt zertragen, oder villeicht jemandt sich mitt dir verfejndet?

Ad 6um. Maniges mahl jeden Nachbarschaft wegen der Khünder haben sich zertragen ansonsten weyß sye nichts. Hatt ihr auch kein frembdter, oder anderer Mensch Ursach zu einem Zertrag gegeben.

7o. Wie ist dan khomben, daß du dich in dem Weingebürg mit dem damahligen Gebürghüetter Csontos, nunmehro aber täglichen Stadtwachter alhier zertragen hast?

Ad 7um. Auß der Ursach sye wahre in Obernwaldt, hatt von dahnen ein Holtz nacher tragen wollen, alß sye in Weingebürg gegen den heruntern so genandten Aychberg, auff

dem Weeg gegangen ist, hatt ihr ernenter Csontos daß Holtz von Kopf herunter gestossen, undt daß Häckhl weckgenohmben.

8o. Hast du dich nicht zu wehr gestelt, undt hast du ihme daß Häckhl gleich gegeben, oder aber solches mit einer Handt gehalten, undt ihme es nicht wollen geben. Worauff hatt nicht der Csontos die Flünten über dich genohmben, alß wan er dich mit solcher stossen wolte, hast du nicht auch die Flinten mitt der andern Handt gehalten, also zwaar, daß der Csontos von deinen Händen weder Flinten, nach Hacken hatt haben khönnen?

Ad 8um. Sye hatt mit der Handt endtgegen gehalten, undt gesagt er solle nicht schlagen, daß aber sye ihme die Hacken, undt Flinten zugleich hätte sollen abgewinnen, seye nicht wahr.

9o. Waß ist dan in Csontos gleich nach diesen Rauffhandel in seyner Handt widerfahren, nicht wahr du hast ihme solche durch eine teufflische Arth undt Manier verdorben.

Ad 9um. Sye hatt in Csontos nichts gethan.

10o. Alß der Csontos so miserabel hernach krancker in der Hüetterhitten gelegen, warumb hatt dan der Csontos dem Vice-Pergmayster Philip Leithner zu dir geschickt, aldieweillen du ihme hast kranckh gemacht, solst ihme auch gesundt machen, ansonsten wolle er dich bey dem Stadtgericht verklagen.

Ad 10um. Sye hatt dem Csontos noch gesundt noch kranckh gemacht.

11o. Wann, undt warumben bist du in des Csontos seyn Quartier nächtlicher weil durch ein Loch an der Stubenthier hinein geschloffen undt alda dem Csontos Gsichter Augen jemmerlich zertrucket undt getretten.

Ad 11um. Sye weyß von nichts.

12o. Waß ist dan daß in dem hültzernen Pöckhl vor eine Salben.

Ad 12um. Pfaffen Käppel vor die Khünder in Glaß ist ein Khornes Mehl vor dem Rathlauff. In einen Fezl ist etwas von Papier zusamben gebunden gehört vor ihren Mann vor daß Fieber. In zerbrochenen Angster Ignati heilige drey königliche [2]Wasser, undt Johannes Wein. In dem erdenen Gschir ist ein Sachen waß die Khünder zusamben tragen. Ist auch in einem Fezl ein wenig Rauchen da vor die Zändtschmertzen, wellichen sye sagt von der Tyrollerin, die noch lebet, bekhomben habe. Daß rothe Thaschl hatt ihren Mann die Frau Carlin Stabs Chirurgusin gegeben worinnen gewäygte Sachen seyn. Es ist in einem Glässel ein gelbes [3]Oel.

13o. Seyn also diese Kräffel Sachen, die da in dem Handt Korb dir gewisen sinn worden, deine eygentümbliche.

Ad 13um. Aldieweillen alle in ihre Behausung sinn gefunden worden, ja.

14o. Hast du mit diesen keyne Zauberey geübet.

Ad 14um. Nein.

Actum ut supra.

In fidem Georgius Iwsich senator et ordinarius juratus notarius civitatis m. p.

[Hátoldalon:] Benignum examen Annae Haußer in facti magiae accusatae et imisculatae D. Terminus 13a martii et subsequentibus 1744.

II.

1744. december 23., Kőszeg

TANÚVALLATÁSOK A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT HAUSZER ANNA ELLEN

AZ IRAT: A: VamL V. Kőszeg F. lt. A. 11/h. Processus 2. cs. Kőszeg, 1743. december 23.
NYOMT. KIADÁSA: Dominkovits, 1993. 304–306. p.

Anno 1743. die 23a mensis Decembris. In curia senatoria liberae ac regiae civitatensis Keöszögh, seu Ginz. Ex comissione amplissimi magistratus, per nos infrascriptos ad sequentia de eo utri puncta jurata testium excepta est fassio sequenti serie.

De eo utrum

1o. Ismeré-e az tanú Hauszer Annát, Leszer György kapás feleségét.

2o. Minémő hér volt felőle az városban, nemdenem tartatott tőle, hogy boszorkány légyen, s ugyanaz vígre az emberek féltek is tőle.

3o. Hogy az tanú szőlőpásztor volt, meg akarta-é ezen Hauszer Annát zálogítanyi, ennek hány esztendejé.

4o. Mijét akarta elvennyi nékie, nemdenem az fejszét, odaengedte-é mondott asszony az fejszét, avagy egy kézzel megfogván, elvennyi nem akarta engednyi és arra nemdenem az fatens az puskát is hozzáfogta, avval azért, hogy az fejszét oda nem akarta adnyi, kívánta megijesztenyi.

5o. Megfogta-é az puskát is ezen asszony az másik kezivel, és egyszersmind az fejszét, mind az puskát tartotta-é.

6o. Elvehette-é az tanú ezen asszonynak kezibűl az mondott puskát és fejszét, ha nem? Az asszonynak odaengedte-é, és azután nemdenem nyakszűrnél fogva az asszonyt az útban bécsapta.

7o. Azon bécsapás után mindjárást vett-é valamely fájdalmát az keziben. Nota bene inquirendum bal vagy jobbikba észre, és mondja meg, mely formában érte mindjárást azon az helyben ottan az tanút az nyavalya.

8o. Sokáig feküdt-é az tanú ezután az történt dolog után nyavalássan és ő küldötte-é Laÿthner Phülöp vice-hegymestert az asszonyhoz, miért küldötte légyen pedig az hegymestert, azt is mondja meg, az után az küldés után meggyógyult-é mindjárt az tanú.

9o. Ezek után éjszakának idején boszorkány módon bébújt-é az szállásán (inquirendum ki házánál volt szállva) az szobaajtón lévő lyukon.

10o. Az tanút megnyomta-é és tapodta-é erősen, látta-é nyilvánságosan az tanú az szobaajtónak likján ezen Hauszer Annát bébújnyi, és megint viszont az nyomás után azon lyukon ki is bújnyi.

11o. A felesége mellett feküdt-é az tanú, aludt-é az felesége, fölkölthette-é álmából, vagy nem még az nyomás tartott,[4] ha nem, hogy elmúlt az felesége fölébredett-é, és megbeszíllette-é nékije az történt dolgot.

12o. Ki volt az szőlőben jelen, aki látta oly formában (az, mint írva vagyon) az tanút sokszor mondott asszonnyal birakoznyi.

Primus fatens Joannes Horváth, aliter Csontos de die vigilias agens in civitate hac libera ac regia Ginziensi annorum circiter 68, juratus examinatus fassus est. Ad primum: affirmative igenis isméré. Ad secundum. Ez előtt semmit sem hallott felőle,[5] azt sem tudja, az emberek féltek-é tőle vagy sem? Ad tertium. Igenis meg akarta zálogítanyi és meg is zálogította, eleget is köllett vele vonyakodnyi, még megengedte magát zálogítanyi, ennek pedig egy esztendeje múlt az szedés előtt négy vagy öt héttel. Ad quartum. Az fejszéjét akarta elvennyi tőle, de vonyakodván vele az fejszét erősen megfogta megírt Hauszer Anna, kire való nízve az puskát fogta nékie, mintha meg akarná vele döfnyi, arra megírt Hauszer Anna az puskát is bal kezivel megfogta és így az fejszét tőle az fatens semmiképpen el nem vehette, azért az puskát kitekerte az asszony kezibűl, és az szőlő mellett lévő karfákhoz támasztatta, úgy fogta azután és fejszéstűl az Pallocsay úr paumgartjánál[6] lévő árokban belévetette, arra osztán azt mondotta, na da habt ihr die Hacken, werdt reich damit úgy vette föl az földrűl az fatens az fejszét. Ad quintum Jam est sub quarto puncto, uti etiam. Ad sextum. Ad septinum. Mihelyent Lada úr Sipdomb szőleje mellett elment volna az fatens, mindjárást érezte az jobb keziben, mintha késsel általverték volna, és másnap annyira megnyőlt az fájdalom az keziben, hogy még kenyeret sem metszhetett magának, hanem az társaival kölletett metszetnyi, ha ennyi akart. Ad octavum. Egy holnapig oly rettentő nagy fájdalmakat szenvedett, hogy le sem feküdhetett, mivel még az ágyban sem volt maradása, hanem mindenkor csak ide s tova [7]járkált, bément ugyan Laithner Phülöp hegymester házához, és megbeszéllette nékie az történt dolgot, kérvén, menne az nagyfogú Andlihoz, és kérje, hogy ha ő cselekedte nékie, segíljen rajta, [8]ha nem, bíró uramnál panaszt fog ellene tennyi, melyre az hegymester azt felelte, hogy legyen még egy ideig békességes tűréssel, talán magától megjobbul. De mivel az fájdalom meg nem szűnt, föntt nevezett vice-hegymestert (midőn az város Sicsengrab szőlőben szedtek volna) kérte, hogy csak menjen nevezett Andlihoz, és kérje, hogy segítsen rajta, mert ő cselekedte. Arra azután elment az hegymester, és még aznap estve, mikor az imádságra harangoztak, visszatért az fatenshez, mondván: na, János, ich habe ihrs schon gesagt, sye sagt sye hatt es nicht gethan, sye ist keine Zauberin, sondern die Schur Cätl. Másnapra délután minden fájdalma megszűnt az keziben, mintha elfújták volna. Ad nonam. Ezen elmúlt 1743. esztendőben Szent György nap után két vagy három nappal, hogy az Hittrich csizmaziától Planck Mihályné házában hordozóskodtak volna, mindjárást második éjszakán 11 és 12 óra között ébren feküvén az fatens az ágyában az felesége mellett, jól látta (mivel holdvilág szolgált) az mint az ajtó megnyílik az sorok mellett, egy kis ujjnyira való nyílás volt az ajtó és sorok között azon bébújnyi, mintha egy macska vagy egér bujkálna, de mihúnt bébújt, emberi ábrázatban és testben látta és jól ismérte, hogy az föntt nevezett Hauszer Anna, vagyis nagyfogú Andli.[9] Ad decimum. Mihelyent bébújt, mindjárást az fatensre rohant, és az dunyhán által erősen nyomta, tapodta és fojtogatta, csaknem egy egisz óráig, és mihant elhadta az nyomást, látta az fatens, úgy mint jött azon az nyíláson, megint ki is bújnyi. Ad undecimum.[10] Hogy az fatens mokogatott az nyomás után, az felesége magától fölébredett, noha az nyomás alatt, az meddig tartott, sokszor

és amennyi az torokbúl lehetett, kiáltott reája, föl nem ébreszthette álmából, kérdezte az fatenstűl, hogy mi lölte légyen. Arra azt felelte az feleségének, ugyan nagyon aludtál, ehen az nagyfogú Andli csaknem agyonnyomott, de az felesége nem hitte, azt mondotta, talán csak álmodott kend, kire azt felelte az fatens, dehogy aludtam, úgy nem aludtam, valamint most. Az nyomás után pedig oly súlyos betegség érte az fatenst, hogy másnap regvel mindjárást gyóntató atyjáért, egy magyar jesuvitáért küldött és meggyónt, az Úr testét is magához, úgy az utolsó kenetet is aznapon vette és három egísz hétig betegen feküdt benne, az feleségét eleget kérte, hogy menne az nagyfogú Andlihoz és kérje, ha ő cselekedte, gyógyítaná megint meg, de nem mert odamennyi. Ad duodecimum. Senki más jelen nem volt, nem is látta, az maga nagyfogú Andli gyermekin kívül.

Secunda fatens[11] Catharina Jóbbágyi praescripti fatentis uxor, annorum circiter 50 jurata, examinata fassa est. Ad primum. Igenis ismére. Ad secundum nihil. Ad tertium. Egyebet nem tud, hanem az mit az ura beszéllett nékie, ita etiam. Ad 4um, 5um, 6um et 7um etiam nihil. Ad octavum. Errűl sem tud egyebet, hanem hogy hallotta hérét, mert az ura mindaha ott kint volt az szőlőhegyen. Ad 9um. Semmit sem tud felőle és nem is látott, se nem hallott, mert aludt. Sic etiam ad decimum.[12] Ad undecimum. Igenis mellette feküdt az ura mellett, midőn fölébredett, hallotta fohászkodásit, és kérdezte, mi lölte légyen az urát, arra azt felelte, te úgy aluszol és az nagyfogú Andl csaknem agyonnyomott és fujtogatott, az ünge az urának tiszta víz volt, úgyannyira, hogy az fatensnek föl köllett kélnyi és más üngöt és lábravalót az urának adnyi. Regvelre ugyan fölkölt, de nem maradhatott fönt, hanem le köllött nékie meginten fekünnyi, és úgyannyira megbetegedett, hogy harmadnapjára jesuvitáért,[13] pater minister uramért küldöttek, az ki meggyóntatta és az utolsó kenetet is reáadta. Ebben az betegségében csaknem ötödfél hétig köllett fekünnyi nékie. Actum Ginzii ut supra. Ad 12um nihil.

Antonius Ignatius Glik ad praesentem inquisitionem peragendam judicialiter deputatus interioris ordinarius senator m. p.

Georgius Rádicskovics etiam deputatus senator et inquisitor m. p.

[Más lapon:]

Anno 1744. die 3a mensis Februari. In Cancellaria liberae ac regiae civitatis Keöszögh seu Ginz praescripti fatentes in omnibus fassiones suas confirmantes authenticarunt coram nobis infrascriptis. Actum ut supra.

Georgio Iwsich senator deputatus judicialiter et ordinarius notarius civitatis m. p.

Joannes Pallocsaÿ judicialiter deputatus senator m. p.

III.

1744. december 23., Kőszeg

TANÚVALLATÁSOK A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT HAUSZER ANNA ELLEN

AZ IRAT: A: VamL V. Kőszeg F. lt. A. 11/h. Processus, 2. cs. Kőszeg, 1743. december 23.
NYOMT. KIADÁSA: Dominkovits, 1993. 304–306. p.

Anno 1743. die 23a mensis Decembris, in curia senatoria liberae ac regiae civitatis Keöszögh seu Ginz. Ex commissione amplissimi magistratus, per nos infrascriptos sequens peracta est juratorum testium inquisitio sequenti ordine.

De eo utrum

1o. Wie vüll Jahr seyn schon verflossen, daß der Csontos, alß Weingarthüetter mitt der Anna Hauszerin, des Georg Lesser Hauers seyn Weib in dem Weingebürg sich zertragen hatt.

2o. Ist darauff der Csontos gleich kranckh geworden, undt in der Hüetter Hitten gelegen: Waß hatt er geklagt in seynem Leib, nicht wahr meistentheylß der Fäller wahre an der rechten Handt.

3o. Hatt nicht der Csontos dem Fatenten geklaget, daß ihme die rechte Handt seye verdorben worden, volgsamb darumb kranckher liget, aldieweillen er mit obenbenandter Andl in dem Weingebürg sich zertragen, undt mit ihr Händl gehabt.

4o. Hatt nicht der Csontos dem Fatenten zu der Andl geschickt, sye solle ihme diese Kranckheit nachlassen, volgsamb ihme widerumb in die vorige Gesundheit stellen, ansonsten wirdt er sye bey dem Herrn Stadtrichter verklagen.

5o. Waß hatt gesagte Andl auff diese Pottschaft vor eine Andtwordt gegeben. Undt ist nicht der Csontos gleich darauff dem anderten Tag gesundt worden, undt nach seyner Schuldigkeit daß Huetth in den Gebürgh abermahl geübet.

Primus fatens prudens ac circumspectus Philippus Leithner juratus civis inhabitator et textor ac promonthorii vicemagister[14] hujus liberae ac regiae civitatis Ginziensis annorum circiter 60 juratus, examinatus, fassus est. Ad primum. Nach Pärtlmay, wie die Weinpeer undt ferschien schon seyn zeitig worden, dises nechst verflossenen 1742. Jahr ist geschehen, daß [15]der Csontos damahliger Weingarthüetter die Anna Hauszerin (weillen sye mit ihren Sohn auff dem verbottenen Weeg Holtz nach Hauß getragen) pfenden hatt wollen, [16]sye sich aber wider ihme gesetzet (wie ers von Csontos gehöret) doch nach deme ers in dem Graben gestossen hatt er ihr daß Häckhl weckhgenohmen, undt also sich mit ihr zertragen. Ad secundum. Wie Er Fatent nach etlichen Tagen in daß Gebürg undt Hüetterhitten khommen, haben ihme die andern Hüetter erzöllet, daß der Csontos (wellicher damahl nicht in der Hitten wahre) kranckh seye, undt grossen Schmertzen an der rechten Handt habe: Er habe sich mit der großzandeten Andl zerkrieget in deme Er sye gepfendet

hatt, darauff seye ihme seyne rechte Handt so schlecht worden, sye glaubeten alle die Andl hätte ihme solliches gethan, er hatt so groß Schmertzen gelitten, daß er seynes Bleibens nicht gewußt hatt, hatt auch seyne Handt nicht brauchen khönnen, also zwaar daß die Hüetter ihme daß Brodt schneiden haben müssen.[17] Ad tertium. Der Csontos ist nach dem selber zu dem Fatenten khommen, undt ihme geklaget, wie es ihme [18]ergangen seye, [19]daß er nemblichen die großzandete Andl gepfendet habe, undt derowegen so grosse Schmertzen in seyner rechten Handt leyde. Ad quartum. Der Csontos hatt ihme Fatenten öfters angesprochen, er solle zu der oft gedachten Andl gehen, dan er wisse gewiss daß sye ihme diese Kranckhheit angethan habe, solle ihr also sagen, sye solle ihme widerumben zu seyner vorigen Gesundheit helfen, ansonsten will er sye beym Herrn Stadtrichter verklagen, worauff Fatent erwideret, wie mann sye angreiffen khönne, in deme mann kein rechten Grundt nicht habe. Ungeachtet dessen alß den Csontos[20] zur Lessens Zeit da nemblichen der Fatent alß Pergmayster in der Stadt Schittwampen Weingarten bey denen Lessenn wahre khomme der Csontos (weillen ihme die Kranckhheit, welliche eine Zeit etwas gelinder wahre, widerumben häftiger angriffe) abermahlen zu ihme, undt sagte: Er khönte diesen Schmertzen unmöglich länger erdulten, er solle also zu der gemelten großzandeten Ändl gehen, undt ihr auff obbeschribene weyß zuereden, damit sye ihme helffe. Worauff Fatent auff den Abendt dahin gangen, undt ihr auff volgende weyß zu geredet: Ändl ihr werdt euch zu endtsinnen wissen, wie daß euch der Csontos gepfendet habe, undt er darauff an seyner Handt kranckh seye worden, erzeiget solliches euch, daß ihr es ihme gethan gehabe,[21] worauff[22] machet, daß er widerumb gesundt werde, sonst wirdt er euch bey dem Herrn Stadtrichter verklagen, worauff sye geandtwordtet: wann sye was khunte, hätte sye ihren Mann schon längst das Fieber gewendet. Fatent aber liesse nicht nach, sondern sagte gspäÿßweyß, ey ihr khönte ja waß, ihr seydt eine Zauberin, machet nur daß er widerumb gesundt werde, wir werden es vertuschen, undt gantz in der Stüll halten: sie sagte aber darauff, mein Seel ich bin kheine, ich khann nichts, die Schue Cättl ist eine,[23] darauff gieng Fatent nach Hauß undt sagte den anderten Tag darauff den Csontos die Post. Ad quintum. Wie Fatent (wie in puncta 4o gemeldet) dem Csontos von der Ändl die Post außgerichtet, hatt gemelter Csontos annoch die Schmertzen an seyner Handt gefüllet, wan es ihme gäntzlich guetlh, undt gesundt worden, weyß er es eygentlich nicht.

Actum Ginzÿ die et anno quibus supra.

Antonius Ignatius Glik ad inquisitionem hanc peragendam magistratualiter deputatus interior ordinarius senator m. p.

Georgius Radicskovics etiam deputatus senator et inquisitor m. p.

[Utólagosan ugyanazon kézírással:]

Anno 1744. die 10a Februariis in cancellaria antelatae civitatis praenominatus testis suam fassionem (uti praenistitur) in omnibus recognovit et authoricavit. Coram me Georgio Iwsich senatore ac ord. jud. Notario Civitatis, velut judicialiter deputato m. p.

Coram me Joanne Pallócsay senatore et judicialiter deputato m. p.

IV.

1744. február 1., Kőszeg

TANÚVALLATÁSOK A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT HAUSZER ANNA ELLEN

AZ IRAT: A: VamL V. Kőszeg F. lt. A. 11/h. Processus 2. cs. Kőszeg, 1743. december 23.
NYOMT. KIADÁSA: Dominkovits, 1993. 304–306. p.

Anno 1744. die 1a mensis Februariis, in cancellaria liberae ac regiae civitatis Keöszögh seu Ginz. Ex commissione amplissimi magistratus per nos infrascriptos subsequens ad de eo utri puncta excepta est jurata testium fassio.

De eo utrum

1o. Alß Fatentin bey der Frau Heritzin in den Dienst wahre, wie hatt es sich zugetragen daß Fatentin so uhrblitzliche, undt schwär erkrancket, ist sye gleich nach dem sye über dem Aussguß gegangen kranckh worden.

2o. Auf wehm hatt sye den Argwon, nicht wahr auf die Anna Hauszerin, des Georg Lesser seyn Weib, daß sye ihrs gethan habe, hatt sye sich mit ihr villeicht niemahls zertragen, oder zu eine Feindtschaft Anlaß gegeben.

3o. Wehr wahre dieselbige Nacht in den Hauß, alß ihr die Kranckheit widerfahren ist.

4o. Auf waß weyß ist der Fatentin widerumben geholffen worden, haben ihr jenne Mittl geholffen, die sye selber gebraucht hatt, oder aber jenne, welliche ihr die Andl gerathen, [24]oder gegeben hatt.

Prima fatens. Elisabetha Tompeck in servitiis apud dominam Gömbösianam existens, annorum circiter 22 jurata, examinata, fassa est. Ad primum. Fatentin ist bey der Frau Heritzin in Dienst gestanden, dazumahl, alß Herr Heritz in seynem lezten krancken Bett lage, da hatte sich ereignet, daß auch Anna Hauszerin, alß Weinzettlin ihren Herrn in der Krankheit zu warten von der Frau Heritzin berufen worden, alß einstens [25]obbemelte Andl frühe vor Tags nach Hauß hatt gehen wollen, wahre die Gaaßenthür verspüeret, ist also die Andl widerumben hinauff gangen, den Schlißl zum Thor verlanget, auff wellches die Fatentin den Schlißl nehmend mit ihr hinunter gegangen, undt daß Thor eröfnet, alß sye die Andl hinauß gelassen hatt, spürte sye daß Thor widerumb zu, undt gienge hinauff, wie sye aber zu der Stiegen khomme, hatt sye wahr genohmen, daß gleich an der Stiegen auff der Erden ein Außguß wahre, also daß sye selbigen nicht hatt außweichen khönnen, sye Fatentin hatt auch dazumahl keinen Gedancken oder Argwon auff einem Außguß gehabt, sondern ist ihres Wegs nach der Stiegen hinauff gegangen. Sye ist nachdem nicht also gleich sondern den 3ten oder 4ten. Tag darauff so sehr erkrancket, daß sye auß den Dienst außstehen hatt mussen, undt zu ihren Eltern sich begeben, sye hatt [26]allein weder stehen, noch gehen khönnen, hatt auch die Händt nicht bewegen khönnen, also, daß ihre Eltern zu essen, undt zu tringen haben müssen geben.[27] Ad secundum. Ihr Vatter hatt sye befraget, ob sye etwan einen Arg-

wohn auff wehm hätte, sye solle nachdengen, auff welches sye ihren Vatter erwiderte, daß sye auff niemandt andern argwohnete, alß auff die großzandete Andl, aliter Anna Hauszerin weillen, sye gleich nach dem alß sye über den obbeschribenen Außguß gangen, den 3ten oder 4ten. Tag erkrancket. Sye weyß zwaar nicht, daß sye obbemelter Andl eine Ursach zum Zorn gegeben hätte, alß allein da sye von ihr Fatentin beyleyfig vor drey, oder vier Wochen einen Zwiffel begehret hatt, sye ihr aber keinen gegeben, undt mit dem sich außgeredet, daß sye selber nur ein Reisten haben, undt ihre Frau gern einen kauffete, ist aber keiner zu haben, kan also ihr von diesen wenigen keinen geben. Sye hatt zwaar nicht wahr genohmen, daß die Andl derowegen zornig seye worden, indeme sye ihr nichts darauff geandtwortet. Ad tertium. Es wahre dazumahl niemandt frembder in Hauß, alß einzig allein offtgedachte Andl, undt ist auch niemandt von gantzen Hauß denselbigen Morgen von den Zimmer hinauß, undt über die Stiegen hinunter gangen, alß sye die Andl nemblichen die erste hatt also jene unter der Stiegen gewesene Lackhen, oder Außguß (wellicher nach gantz frisch wahre) niemandt anderen gemacht haben alß sye. Ad quartum. Ihr Vatter, der nunmehr verstorbene Hanß Tompeckh hatt mit unterschidlichen Kräittern (welliche ihme die Lenth gerathen haben) die Fatentin neunmahl gedünstet, hatt ihr aber nichts geholffen undt ist gemainglich ohnmächtig worden unter den Dünsten, hatt ihr auch einmahl ein Pulwer (welliches er von den Szigether Apothecker gekauffet) zum [28]Schwitzen eingeben, auff welches ihr so weith leichter worden, daß sye ein wenig umbgehen hatt khönnen, worauff ihr Vatter ihr gerathen, weillen sye etwas gehen kann, solle sye zu der Andl hinauff gehen, undt sye bitten, wan villeicht sye ihrs gethan möchte haben, daß sye ihr helffen oder etwas rathen möchte. Auff welches Zureden sye mit harter Mühe, undt bey zwey Stundt zu thuen gehabt, bis sye dahin gelanget, undt gebetten, sye solle ihr von ihrer Kranckheit helffen. Worauff die Andl erwiderte: sye weyß ihr sonst nichts zu rathen, alß die Kräitter, schickte auch gleich ihren kleinen Sohn in den Stadt Weingart, wellicher zweyerley Kräitter gebracht hatt, die sye auch der Fatentin gezäygt, undt gerathen, sye solle ihren Vattern dererley Kräitter suchen lassen, undt darzu nehmen drey Haber Pänter, undt Kranabeth gipfeln, solliches alleß in neunerley Wasser von brünen, undt [29]von dem Pach, wo die überführth ist, nehmen, undt syeden, die Kräitter aber, undt alles übrige wie auch daß Wasser hatt müssen fruhe vor Sohnen Auffgang gesamblet werden, undt also hatt sye sich Fatentin darmit [30]gedünstet, die Haber Stroh Bändter aber (weillen sye keine bekhommen hatt khönnen) wahren außblieben. Mit diesen Kräitter Wasser hatt sye sich neunmahl (wie ihr die Ändl gerathen) dünsten sollen, weillen aber daß Wasser auff die lezt schon zu wenig wahre, ist es nur sieben mahl geschehen, wehrenden Dünsten hatt Fatentin offtgedachte Ändl auch zweymahl besuchet mit meldten, daß sye ihre Frau die Heritzin nemblichen zu ihr schicke zu sehen, ob sye baldt besser werde, damit sye widerumb zu ihr hinein khomme, ob es aber wahr seye daß die Frau geschickt habe, oder aber nur von ihr selber khommen seye weyß sye nicht. Nach den Dünsten ist ihr zwar gleich besser worden, hatt auch in Hauß herumb pässelt, nach vierzehen Tag aber hatt sye auch schon khönnen in die Weingart Arbeydt gehen.

Secunda fatens Barbara Fischerijn, Joannis Tompeck fossoris relicta vidua, annorum circiter 35, jurata, examinata, fassa est. Ad primum. Weyß sye nicht eigentlich wie der Anfang der Kranckheit ihrer Tochter primae fatentis ereignet habe, dan sye ist krancker nach Hauß khommen, Fatentin aber wahre der Meinung, ihre Tochter habe sich etwan

mit einem Schaff Wasser überrucket, weillen sye ihr Kreütz geklaget, hatt also auch derohalben anfänglich nichts gebraucht, alß daß Saltzwasser: Andern Tags aber gleich darauff hatt sye[31] die Kranckhe gleich in ihren Glidern grosse Schmertzen empfunden, also zwaar daß [32]wechßlung weyß, undt kreutz weyß der rechte Fuß mit der lincken Handt, undt endtgegen die rechte Handt mit dem lincken Fuß angegriffen worden, auff welches sye Fatentin gedachte es kann dieses kein Creutzschmertz seyn, undt haben gemuthmasset, es seye ihr gethan worden, undt haben auff ander Leuth Einrathen, von [33]neunerley Frucht Pämmer [34]zweig, undt von neun Ränen daß Graß nehmen, wie auch von neunerley Wasser darinnen obbemelte Zweig, undt Graß gesotten, undt die Kranckhe darmit gedunstet, welliches vier [35]oder 5mal geschehen, weillen aber die Krancke von den Dünsten sehr schlecht wurde, haben sye daß Höffen sambt den Wasser, undt übrigen Dunstzeig weggeworffen. Wehrenden Dünsten aber ist die Anna Hauszerin dahin khommen, undt vorgeben ihre Frau die Heritzin schicke sye hinauß zu sehen, ob sye baldt gesundt wirdt, auff welliches ihren der Fatentin nemblichen Mann eingefallen, daß seyne Tochter ihme erzellet habe, wie daß sye bey der Heritzin mit der Andl über die Stüegen hinunter gegangen, undt in zuruckhgehen dem Guß wahrgenohmen habe, undt darauß geschlossen, daß die Kranckheit von selbigen herrühren müsse. Ad secundum. Ihr verstorbener Mann hatt dem Argwohn von seyner Tochter ihrer Kranckheit halber auff niemandt andern, alß auff gedachte Andl gehabt. Er hatt auch die Krancke öfters befraget, ob sye sich mit der Andl nicht vülleicht zerkrieget habe, oder etwas begehret, undt sye selbiges ihr nicht gegeben, worauff die Kranckhe nichts anderst wuste, alß daß sye einmahl von ihr einen Zwiffel verlanget, welliches sye ihr abgeschlaget. Ad tertium nihil. Ad quartum. Haben sye ihr den Dunst, wie oben in primo puncto gemeldt, gebraucht, hatt aber nichts geholffen, nach dem aber hatt ihnen der Prayninger von Rätterstorff gerathen, wans etwan daß kalte Vergifft währe, sollen sye nichts brauchen, undt seye auch nichts besser, alß ein Ygelschmaltz mit dem March von crepirten Roosbäinern vermenget, und damit schmüren, auf welches Schmüren die Kranckhe dieselbige Nacht zwaar guth geschlafen, undt sye etwas besser gezäyget, nachdem aber wahre es widerumb wie zuvor, nur so weith, daß sye doch ein wenig gehen khunte, undt die Handt zum Maul bringen, darauff dann der Fatentin ihr Mann der Krancken zugesprochen, sye solle zu der großzandete Andl gehen, weillen sye, da sye vor etlichen Wochen die Kranckhe besucht hatt, versprochen, sye wolle ihr etwelliche Kräitter geben, solle also zu ihr gehen sye bitten auff daß ihr helffe, worauff die Kranckhe mit harter Mühe hinauff gegangen, undt sye umb Hilff gebetten, worauff gemelte Andl durch ihren Pueben ein gewisses Krauth geschicket, welliches sye in neunerley Wasser von Brünnen undt von der Überfurth, wie es nemblichen die Andl gerathen, gesotten, undt die Kranckhe darmit gedünstet beyleyffig 5mal, nach wellichen nichts mehr gebraucht worden, undt hatt stätt undt stätt [36]widerumb ihr Arbeydt richten khonnen. [37]Hoc addito daß die Ändl einsmahls in ein Sohntag dahin gekhommen, alß wan es die Frau Heritzin geschickt hätte, undt sprach zu der Krancken mein Lißl hast du dir nur keine Köpffel lassen, dann der Halter hatt gesagt, bis widerumb so vüll Blueth in Leib nicht zuwachse wievüll du außrinnen oder außnehmen hast lassen durch die Köpffel, so lang wirst du schmertzen layden müssen. Waß vor ein Halter aber dises gesagt, hatt die Fatentin nicht gefragt, undt die Andl hatt auch nicht gesagt.

[38]Actum Ginzÿ die et anno quibus supra.

Antonius Ignatius Glik praeattactae civitatis interioris ordinarius senator et pro hoc actu magistratualis deputatus m. p.

Georgius Radicskovics etiam interioris ordinarius senator et deputatus m. p.

Anno 1744. die 3a mensis Februarii. In cancellaria civitatis liberae ac regiae civitatis Keöβögh seu Ginz praenominatae testes in omnibus suis punctis punctis Fassiones suas confirmantes authenticaverunt, cum addito in signo ultimae fatentis. Actum ut supra.

Coram Georgio Iwsich judicialiter deputato senatore ordinarie judice notario civitatis m. p.

Coram me Joanne Pallócsay judicialiter deputato senatore m. p.

V.

1744. március 13., Kőszeg

PERFELVÉTEL, VÁDBESZÉD, MAJD ÍTÉLET

AZ IRAT: A: VamL V. Kőszeg F. lt. A. 11/h. Processus 2. cs. Kőszeg, 1744. március 13.
NYOMT. KIADÁSA: Dominkovits, 1993. 304–306. p.

Anno Domini 1744. die 13a mensis Martii. In curia senatoria liberae ac regiae civitatis Keöszögh seu Ginz, comitatu Castriferrei existens habitur. Praesente actuali ejusdem civitatis judiciariae et tam interiori quam exteriori senatu levata causa criminalis.

Attacti Domini magistratus ut A. contra et adversus in vinculis adstantem Annam Hauszer, providi Georgii Leszer fossoris civitatem hanc inhabitantis conthoralem velut sagam et I.

Et pro eodem domino magistratu et A. ad hunc actum specialiter requisitus. Procurat fiscalis egregius Antonius Flaisman sufficientibus munitus juris mandatariatusque requisitis proponit: Miképpen az vason álló rab asszony nem tudatik minémő istentelen és gonosz indulatoktúl viseltetvén, megvetvén mind isteni, mind pedig világi törvényeknek kemény büntetísit, Istenit és Teremtőjét megtagadnyi, az ördöggel szövetséget vetnyi és zimborálnyi ezen mesteritűl tanult bűbájos és boszorkányi mesterségével felebarátinak ártanyi, nagy kínokat okoznyi nem értózott.

Elsőbben [39]amint is az elmúlt 1742. esztendőben Szent Bertalan napja felé, hogy ezen nemes városban lakozó Horváth máskint Csontos János azon üdőben szőlőpásztor lévén, az megírt rab asszonyt azon okra nízve, mivel fiacskájával az szőlők között lévő tilalmaztatott úton járt és fát hozott, megzálogosítanyi akarta, és midőn az rab asszony ellent állott, és véle vonyakodott, az földre is csapta és úgy fejszéjét elvette volna, azonnal megírt Horváth Jánosnak jobb karjában oly nagy fájdalmakat bocsátott, hogy egy egísz hol-

napig kezével nem bírhatott és az nagy fájdalmak miátt éppen semmi nyugodalma nem lehetett, mely fájdalmak mindaddig meg sem szűntek, még az fatens kérésére Laithner Phülöp, akkori vicehegymester az rab asszonyhoz menvén, hogy nékie megbocsátana, intette egyéberánt bíró uramnál panaszt tészen, nem fenegette. Ezután való nappal pedig mindjárt egyszersmind az fájdalmak eltávoztak.

Mivel pédig az I. rabnak bosszúálló haragja és mások kárában és ártalmában gyönyörködő [40]gonosz boszorkányi természete, avval meg nem elégedett azért.

Másodszor 1743. esztendőben három vagy négy nappal Szent György nap után Plank Mihály házában éccaki 11 és 12 óra tájban az ajtó és annak sorka között lévő egy kis ujjnyira való nyíláson bébújván és az szobában mindjárt emberi személyben lévén, az ágyban ébren feküvő Horváth Jánosra rohánt, és azt megint majd egy egisz óráig nyomta, tapodta és fojtogatta, úgy annyira, hogy abbúl nagy betegségben esvén, három egisz hétig kínlódott és keservesen szenvedett, ezeken kívül:

Harmadszor. Tompek Eörsébeth is, midőn Hericzné asszonnyal szolgálatban lett volna, kétségkívül csak azért, hogy az rab asszonnak kérésére vöröshajmát nem adott, valamely boszorkányi mesterségével praepárált és emlétett Hericzné asszonnak grádicsa előtt, az hol az szolgáló leánynak le- és följárnyi kölletett, kiöntett vízzel úgy megrontotta, s oly fájdalmakat okozott, hogy tagjaival nem bírván az szolgálatbúl kiállani kínteleníttetett, mely kimondhatatlan fájdalmában és nyomorult állapotjában mindaddig szenvedett, még az rab asszonyhoz menvén, orvosságot kérvén annak tanácsábúl háromféle füvet, három zabszolmábúl való kévekötést, fenyőfának tetejébűl szakasztott három darabot, kilencféle kutak és kis patak folyásokbúl, hogy tudnyiillik az hol az szekerek általjárnyi szoktanak, kimerített vízben nem főzett, és abban magát nem páráltatta volna, mely után naponkínt megjobbulván két hét múlva teljes egészséget visszanyerte.

Mivel penig az ilyetín boszorkányságokat és bűbájos istentelen cselekedeteket hazánk törvénye nevezett szerint az Tripartitumnak első részében lévő 18dik titulis és Szent István király második könyvének 32dik törvénye, ezek mellett penig az Criminalis Praxisnak 60dik articulusa igazságos büntetís alá veti és az közönséges jónak megtartása is azt hozza magával, hogy az ilyetín boszorkányi másoknak kárát és romlását óhajtó személyek törvény szerint rendelt büntetís által elvesztessenek.

Kívánja azért az emlétett fiscalis procurator, hogy az fönt nevezett rab asszony gonosz bűbájos cselekedeti és másoknak megrontási miátt az törvényszék előtt examináltatván és mind ezen istentelenségeknek bővebb megvilágosítására, mind penig más ilyetín gonosz társainak kinyilatkoztatására nízve megcsigáztassék, és azután érdemesen megbüntettessék, fiscalis privilegiumoknak praejudiciuma nélkül az praemittált cselekedeteknek comprobatiójára producálván literis A./B./C. signált inquisitiókat és az rab asszonynak fássióját. Sub. D.[41]

Rea I. in facie juris examinata quod ad primum actionis casum id, quod cum Joanne Horváth securim ab ipsa accipere volente contenderit confitetur, quod tamen dolores et cruciatus brachii ipsa causaverit, vel vero per rimam portae intrando dictum Joannem Horvath oppresserit et infirmitatem per ipsum perpessam in ipsum immiserit, simpliciter negat. Tertium porro actionis casum ita recenset quod Elisabetha Tompeck ipsam accesserit et remedium resanationis expetierit rea I. per filios suos[42] herbas Giftkrautt vocatas

et de arbusculis juniperi supremas partes, dein aquam [43]fluvii ubi currus transire solent, accipiendam suaserit quod tamen infirmitatem et cruciatus Elisabetha Tompek issa praecurasset quod vel minimae artis magicae perita sit, pernegat.

Procurator fiscalis super pertinaci reae I. negativa protestando dicit ex inquisitionibus sub A. et B. evenire, quod testis Joannes Horváth cum rea I. rixas habuerit ipsam in terram conjecerit et securim quoque in multam ab ipsa acceperit, probatur praeterea, quod illico post hunc contentionis actum dolores in brachio dextro sentire coeperit eosque per spatium integri mensis passus sit, denique quod posteaquam Philippus Laythner ream I. accessit et ut praedictum Joannem Horváth resanare commonuit secus deponendam contra ipsam coram domino judice querelam significavit et post hoc altera etatim die medicinae applicatione absque omni dolores et cruciatus ad semel cessaverit, aeque ex fassione testium amborum in dictis inquisitionibus contentorum remonstratur. Cum autem tam repentini post rixas cruciatiis et post querelae deponendae comminationem sine omni remedio secuta resanatio naturalis esse non possit, sequitur cruciatus per ream I. quio modo offensam arte magica causatos et prae resanationem quoque metu quaerelae apud dominum judicem deponendae per ipsam aequali ante procuretam extitisse, quod alterum actionis casum attinet, cum hunc Joannes Horvath de visu proprio fateatur et infirmitas oppressionem subsecuta per uxorem quoque contestem comprobetur, de veritate actus hujusce modi vix ullum superesse potest dubium.

Denique ad tertium in actione denotatum casum transeundo cum ex inquisitione sub C. clara sit coeparum denegatio sagas autem natu vindictae cupidas esse, experienti doceat, praeterea ex fassione testis in hac inquisitione compraehensi eveniat, quod rea I. ante ipsam sola per gradus descenderit, dein reversa fine referandae porta ancillam secum vocaverit, ancilla per gradus iterum ascensura effusum quid observaverit, post transitum hujus illo toto corpore languescere usuque membrorum suorum destitui coeperit, tandem vero adhibitis de consilio reae herbis, tribus avenacei straminis ligaturis arborum juniperi supremis partibus et aqua ex fluvio eo notanter in loco ubi currus transire consueverunt, ante solis ortum accepta resanari coeperit et post horum adhibitionem etiam plene restituta sit, sicut certum est haec remedia nullam vim [44]naturalem resanationis habere, ita innegabiliter infertur ream I. per horum notitiam magiae peritam esse, sed infirmitatem fatentis hujus causasse juxta fassionem ejusdem circa illud tempus nemo in domo fuerit, nel ullus descendent, qui aquam illam nocivam ibidem effundere potuisset. Quae siquidem omnia ream I. plurimum gravarent magiaeque peritiam multum proderent, hinc pro elicienda uberius veritate, pariter et complicum capienda notitia, ut ad exigentiam citatarum in actione legum rea I. poena pro demeritis debita dictari possit, praescripto capitis 6. quaestionis 8ae Kithonicsinae et partis 3ae Carpsovii quaestionis 123. Praxis item criminalis articuli 60. et 35. denique usus et praxis in similibus observari solitae per omnes gradus torturari cupit.

Pro invinculata Anna Hauszer egregius Stephanus Metsery ad hunc actum per amplissimum magistratum constitutus procurator, pro impunitate atractae invinculatae ad prepositam fiscalem actionem et exhibitas inquisitiones sequentibus reponeret: primo: quod attineret casum Csontosianum ille praeterquam quod in benigno examine negetur naturalis etiam esse potuit, consideratis enim circumstantiis uti allegata quoque procuratoris fiscalis continent, ex prehabita decertatione evenire potuit, quia immediate dolores in

brachio sensit, qui tamen si arte magica subsecutus fuisset, utique post majorem moram intervenisset, accedit invinculatam per Joannem Horváth per manus in foveam certam detrusam extitisse, quae detrusio quia impetu vehementiori accidit eidem ad serribi debet. Coeterum ipse quoque nominatus Horváth fatetur se nunquam de invinculata aliquid naturali audivisse, vel eandem pro suspecta habitam extitisse, tum ideo itaque, tum vero quod testis hic ad exigentiam articuli 35. [45]Praxis Criminalis praentum casum juxta omnes circumstantias non edicat, fassio ejusdem in jure locum obtinere haud potest. Quantum ad casum Elisabethae Tompeck, ille nulli aggravio invinculatae esse potest, 1o ideo quia morbida alioquin fuit, 2o media pro resanatione commendata pro magicis taceo superstitionis assummi non possunt. 3o haec media non illa suggessit sed per proles suas suggeri curavit. 4o hic morbus intra fassionem Elisabethae Tompeck tribus vel quatuor diebus post visam ante gradus effusionem evenit, ex praemissis itaque cum impunitas invinculatae manifeste prodeat, peteret eandem juxta citatum articulum 35. a tortura simpliciter absolvi.

Procurator fiscalis probas contra ream I. adductas minime elidi dicit, quia quantum ad primum casum si immediati cruciatus non tamen observata brachii elisio cum statim subsecuta accusationis comminatione absque omni remedio resanatione combinetur, utique magia manifeste prodit. Quia si cruciatus ex impetu detrusionis et in terram conjectionis causata fuissent, utique idem fatens talem vim sibi inferre debuisset, quae brachium elisisset, aliud enim tam enormes dolores causare non potuisset, haec autem vel similis laesio, utique sine resanationis medio restitui non potuisset, ad hac siquidem resanationem ex comminatione accusationis subscintam procurata rea I. silentio involvat, eandem pro inexcusabili, adeoque magica admittit. In reliquo cum alter oppressionis casus per ipsum discite et circumstantialiter edicatur sicut is, optimam facti, quod cum ipso accidit notitiam habere debet, ita fassio ejusdem vel ideo locum obtinere debet, quod contra eundem nihil adduci possit, quod fassionem ipsius dubiam reddere possit. Coeterum praemissis suis intraeaendo petit ut supra.

Pro I. quantum resanationem Joannis Horváth attineret, ea siquidem eandem ipsa die qua admonitio contra ipsam per Philippum Laythner praeissa fuit, subsecuta minus fuisset in argumentum trahi non potest, imo quia ex fassione dicti Laythner prodiret ream ad Catharinam Schuejam executam provocasse resanatio per illam etiam fieri debuit, quare adhuc impunitatem suam amplissimo magistratui commendaret.

Procurator fiscalis cum criminalis magiae occulti non nisi aequalis notitiam habere possit, eo ipso quod eam ad quam provocavit sagam esse sciverit infertur ipsam quoque talem esse.

Deliberatum est

Licet quidem rea I. ad omnia actionis membra in judicio reexaminata, eadem simpliciter et adaequate neget, sed et magistratualiter constitutus procurator ejusdem ex ratione circumstantiarum actione tenus denotatum primum et secundum actionis membrum non arte superstitiosa et magica, verum naturaliter quoque evenire potuisse afferat. Quia nihilominus ex magistratuali sub litera A. producta inquisitione directa quippe unius testis

fassione clare prodiret ream I. actus inibi insertos non naturali verum superstitiosa, diabolica, magica arte et praxi, cum ibidem denotato teste commississe ad unius porro apti et idonaei testis fassionem tum sensu tituli 16. Prologus quaestionis item 8ae capitis 6ae Kitthonichianae nec non articuli 35. Praxis Criminalis, tum etiam ex recepto usu praxi et consuetudine tortura adjudicari soleret, ob hoc ream I. ad omnes gradus torturae subjici.

Rea I. judicialiter sibi impositam torturam subeundo nihil fassa est.

Deliberatum est

Siquidem rea I. examen torturae subeundo nihil amplius fassa fuerit ex magica sualibus porro inquisitionibus pro condemnatione sufficiens et adaequata proba erui non posset. Hinc satius foret nocentem [46]potius dimittere, quam innocentem condemnare, ob hoc ream I. absolvi, solutisque solvendis e vinculis dimitti. Caveat autem sibi et a modo imposterum a similibus superstitiosis diabolicis et magicis artibus supersedeat, ne novissima pejora prioribus eidem obveniant. Actum in curia senatoris die 17. martii anno ut supra.

Josephus Szvetics civitatis judex m. p.
Joannes Pallócsay interioris ordinarius senator m. p.
Par György belső tanácsbéli személy m. p.
Glik Antal belső tanácsbéli személy m. p.
Rádicskovics György belső tanácsbéli személy m. p.
Németh István belső tanácsbéli személy m. p.
Fodor Ferencz formunder m. p.
Ambrosy Mihály Formunder m. p.
Georgius Iwsich senator et ordinarius juratus notarius civitatis m. p.

1 Áthúzva: „exter."
2 Áthúzva: „wasser."
3 Áthúzva: „Öel."
4 Áthúzva: „hanem."
5 Áthúzva: „hanem azután."
6 Szőlője melletti szilvás.
7 Áthúzva: „gyárkált."
8 Áthúzva: „hanem."
9 Áthúzva: „és mindjárást reája, az fatensre rohant az dunyhán által."
10 A lap szélén ugyanattól a kéztől: „Anno 1744. die mensis Februarii. In Cancellaria liberae ac regiae Civitatis Keöszögh, seu Ginz. Antenominatus testis juxta praemissa puncta in omnibus fassiones suas confirmavit et coram nobis infrascriptis authenticavit."
11 Áthúzva: „ch."
12 Áthúzva: „Ad decimum et undecimum. Igenis mellette fek."
13 Ezen a helyen ugyanattól a kéztől utólagos olvashatatlan beszúrás található.

14 Utólagos beszúrás: „ac promonthorii vice magister."
15 Áthúzva: „sich."
16 Áthúzva: „sich."
17 Utólagos beszúrás: „daβ die Hüetter ihme daβ Brodt schneiden haben müssen."
18 Áthúzva: „gangen seye."
19 Áthúzva: „zu gleich an."
20 Áthúzva: „alβ der Csontos."
21 Áthúzva: „ge."
22 Áthúzva: „worauf."
23 Áthúzva: „eine."
24 Áthúzva: „undt."
25 Áthúzva: „Fatentin."
26 Áthúzva: „weder."
27 A bekezdés mellett a lap szélén ugyanattól a kéztől: „stat et confirmat." Áthúzva: „ad secundum."
28 Áthúzva: „zwitzen."
29 Áthúzva: „dem."
30 Áthúzva: „gedust."
31 Áthúzva: „sye."
32 Áthúzva: „Wexungl Wex."
33 Áthúzva: „undt."
34 Áthúzva: „undt."
35 Áthúzva: „undt."
36 Áthúzva: „undt stätt."
37 „Hoc addito..." kezdettel ez a rész külön jelzéssel ellátott betoldás, amely a lap szélén található ugyanattól a kéztől, valószínűleg 1744. február 3-án Iwsich György által.
38 A fenti betoldás utáni szöveg folytatólagosan.
39 Utólagos beszúrás ugyanattól a kéztől.
40 Áthúzva: „boszo."
41 E bekezdés mellett a lap szélén: „A./B./C./D."
42 Utólagos beszúrás ugyanattól a kéztől: „allatas kalt ver."
43 Áthúzva: „rivulorum."
44 Áthúzva: „mel."
45 Áthúzva: „pseut."
46 Áthúzva: „prius."

86.

1759., Körmend

VAS VÁRMEGYE PERE KORBACSITS MÁRIA ELLEN

AZ IRAT: D: VamL IV. Vas m. lt. A. 12/l. 1716–1787. Fasc. 4. No. 30. Körmend, 1759. [kiselejtezve]; Elenchus et Index, 1716–1787.

Superstitionibus et rebus magicis atquae veneficis usa fuerit.

87.

1762., Körmend

VAS VÁRMEGYE PERE KORBACSITS MÁRIA ELLEN

AZ IRAT: D: VamL IV. Vas m. lt. A. 12/l. 1716–1787. Fasc. 4. No. 2. Körmend, 1762. [kiselejtezve]; Elenchus et Index, 1716–1787.

Manifesta saga.

VESZPRÉM VÁRMEGYE

88.

1720. május 20., Szentkirályszabadja

SZENTKIRÁLYSZABADJA NEMESI KÖZSÉG STATÚTUMAI[1]

AZ IRAT: A: VeML XII. 1. (i) aa. Veszprém székeskáptalan hiteleshelyi lt. V. k. 1720/338, Matricula, Községi elöljáróság szabályai, Demsedi T. János református prédikátor és iskolamester kézírásában

NYOMT. KIADÁSA: Hudi, 1993; Veress D., 1998. 95, 381. p.; Hudi, 1999. 55–56. p.

Mi nemes Szent Király Szabadi bírák, esküdtek és a nép elöljárói! A közönséges jónak előmozdítására rendeltetett hites tanácsbéli személyek [...] tettünk ilyen istenes és kegyes végzéseket!

I.

Valaki a mi Urunknak, Istenünknek szent nevét – adta, teremtette hitű, lelkű és ezekhez hasonló gonosz mondásokkal megkáromolja, valahányszor tőle meghallatik, mindannyiszor a tizenkét esküdtektűl, tizenkét pálcákkal erősen megveretik! Ha valaki pedig mástúl meghallja, s a magisztrátusnak meg nem mondja, lelkiesméretinek tartozó kötelessége szerint, ezen büntetésbe esik, ha megtudatik, Isten törvénye szerint!

II.

Aki az Úrnak szent szombatját, mely vasárnapnak neveztetik, olyan dolga miatt, melyet másnapra is elhalaszthatna, minekutána egyszer tisztességesen megintetnék, annak büntetése a káromlóval egyenlő lészen, ha többé nem cselekszi! Akinek pedig elkerülhetetlen dolga lészen, az öreg bíró uramnak tartozzék béjelenteni!

III.

Ha találtatik oly férfiú vagy asszonyember, aki a helységnek bíráit megkisebbíti vagy hamis hitűnek mondja, annak büntetése 12 forint lészen!

IV.

Valaki szántszándékkal a marháját a rétekbe vagy búzákba ereszti, annak büntetése 4 forint. Akié pedig történet szerént belészalad, amint megalkudnak a helységgel, az ő gondja!

V.

A gazdaemberek megparancsolják a lovászoknak, hogy a felektűl éccakai hálásra fél felé vigyenek, és mikor történik, hogy a búzák között mennek, a vezeték lovakat készen ne eresszék, mert fele béreket a helység letartatja!

VI.

Valaki szaput, ruhát vagy valami tisztátalanságot a kutaknál vályúban mosand, egy forinttal megbüntettetik!

VII.

A varázslóasszonyok, a csorda között varázslásnak okáért, a forgácsoknak és apró fáknak szedegetésétűl, mely dolgot minap is egy szelíd forma asszony felől hallánk, megszűnjenek, mert valaki ily munkában találtatik, s tapasztaltatik, ecclésiábúl való kitiltásával fog megbüntettetni!

VIII.

Mivelhogy a helységnek sokrendbéli szükségeitűl kényszeríttetvén, ez időre is a kádártai becsületes emberekkel a malomba való járás felől megegyeztünk, annakokáért más malomba senki őrletni való gabonáját ne merészelje vinni, az helység kemény büntetése alatt!

1 A Veszprém szomszédságában curialista nemesek által lakott Szentkirályszabadján valószínűleg a 16. században tértek át a protestáns hitre. A község református anyaegyháza 1718 óta vezetett anyakönyvet, amely az egyetlen ismert rendtartást őrizte meg számunkra.

89.

1759. augusztus 11.–december 14., Vaszar, Győr

A BOSZORKÁNYSÁG MIATT ELFOGOTT NÉMETH KATA BÁBA ÉS HORVÁTH JÁNOS TUDÓS PÁSZTOR VASZARI LAKOSOK ELLEN FOLYTATOTT VIZSGÁLAT IRATAI

I.

1759. augusztus 11., Vaszar

VESZPRÉM VÁRMEGYE VASZAR KÖZSÉGBEN FOGANATOSÍTOTT VIZSGÁLATA NÉMETH KATA ÉS HORVÁTH JÁNOS ELLEN

AZ IRAT: B: OSZK Kézirattár, Fol. Hung. 3320, Egykorú kéziratos másolat, 32 folio.
NYOMT. KIADÁSA: Komáromy A. 1910. No. 451. 669–692. p.
[a hiányosabb piszkozati példány kivonatolt közlése]

Infrascripti virtute praesentium recognoscimus, quod die et anno locove subnotandis ad requisitionem perillustris ac generosi domini Georgii Kajdocsi, quam jurisdictionarii dominii episcopatus Jaurinensis fiscalis, penes commissionem spectabilis ac perillustris domini Pauli Ördögh de Lászlófalva istius inclyti comitatus Weszpremiensis substituti vice comitis, juxta subsecuta de eo utri puncta, talem uti sequitur, magistratualem peregimus inquisitionem.

De eo utrum:

1mo: Vallja meg a tanú letett hiti után, ha ismeri-e vaszari bábaasszonyt, Németh Katát és ugyanott lakozó Horváth Jánost? Ezeket, ha ismeri:

2do: Minémű gyermekeket vagy koros embereket rontottak meg ezen most megnevezett gonosz személyek, és minémű nyavalyákat szoktak az emberekre bocsátani? Vagy kiknek eresztették meg boszorkányságból esett nyavalyáikat? Vagy pedig egyebeket fenyegetvén, bosszúságbúl fenyegetések után lett-e valakinek akkoron tapasztalható szerencsétlensége? Egyszóval, valamit ebben tud, látott, vagy hallott a tanú, vallja meg igazán.

Primus fatens providus Stephanus Haragos, in possessione Vaszar inclyti comitatui Wespremiensis adjacenti habita commorans, inclyti episcopatus Jaurinus colonus, annorum circiter 50, juratus, examinatus, fassus est ad premissa. A deutralis bábaasszonyt mintegy negyven esztendeje, Vaszarra lett férjhez menetelétűl fogva, Horváth Jánost pedig mintegy húsz esztendőktől fogva, Gyimótról lakását tevőt, ki egyébként pásztorkodásban töltötte többnyire idejét, így mindkettőjöket jól ismeri. Ismervén, vallja hiti után: Ennekelőtte 20 esztendőkkel, megveszett gyermekének orvoslása végett akkori Ugodba lakó orvoshoz ment. Ugyanott a beszéd közben előfordult az is, hogy Németh Kata bábá-

nak az ura is, Molnár István, megvesztésbeli nagy betegségbe esett, el akarják ide hozni. Ezekre ezen ugodi orvosasszony azt mondotta: mit keres, azon embert a maga felesége, ezen bábaasszony vesztette meg, ha megette, maga gyógyítsa meg. Mindezekre jól emlékezvén, tudja, hogy azóta mindenek Vaszaron tartottak tőle. Mindezen bábaasszony, mindezen Horváth János a faluban akárkitűl, ha valamit kértek, vagy kérettek, meg nem merték vetni kéréseket, mert aki ha megvetette, annak azt szokták mondani: no megbánod – úgymond – utóbb is. Akiket pedig ilyen szóval fenyegettek, rövid idő múlva, vagy két-három nap alatt is, megtörtént vagy emberi, vagy marhabeli károk. Kik azon ugodi orvoshoz mentek vaszari lakosok, azon orvos mindenkinek azt mondotta, kik ily megvesztésbe estek, hogy a megvesztő mindennap velök van, előttök jár. Következőképpen mind azon asszonyra, mind Horváth Jánosra, tudálékos lételekre az egész helységbelieknek teljességgel az volt a mondások s úgy tartották, hogy ők mindketten valóságos boszorkányok. Hallotta tanú, hogy Bella Istványtúl malombíróságában két köböl búzát kért a nevezett bábaasszony, és hogy két köblöt nem adott, mindjárt fenyegette, mondván, hogy ezt megbánja. Azonban akkor hamarjába a bölcsőbeli gyermeke megvesztetett. Az orvoslásnak idején az orvos azt mondotta: aki malom bíróságában két köböl búzát kért, kettőt kérvén, egyet adott, az csípte meg. Más pedig nem volt, aki két köböl búzát kért s kinek egy adatott, hanem csak a bába, aki fenyegetődzött is. Ezen bábaasszony és Horváth János fenyegetésik után tapasztaló károkra nézve úgy tartja a tanú, hogy boszorkánysági tudománnyal élők, mert valakit megfenyegettek, hamar esett azoknak ember, vagy marhabeli károk. Tavalyi esztendőben Praicz Mihály árpabeli kárért ezen Horváth Istvánt, mint akkori csőszt megszóllétotta, még veréssel való fenyegetésre is jutottak. Melyekért Horváth István azt mondotta: ha Praicz Mihály megveri, meg is bánja. Következőképpen a fenyegetés után Praicz Mihály csakhamar annyira megvesztetett, hogy a szólásától megfosztatott. Az időtűl fogva mostanság is azon megvesztésbeli nyavalyában sínlődik, mely megvesztésért[1] mint tudálékos fenyegetődzőt mindenek Horváth Jánost okozták és Praicz Mihály is őtet okozta. Ugyane végett öreg Praicz Istvány úr megfogattatni is szándékozott, melyért maga Horváth János a bírákat egybegyűjtette és e dolog a falu bírái előtt midőn forgott, mind a tanút, mind pedig egyéb bírákat azon kérte Horváth János, hogy kérjék Praicz urat, ne fogassa meg, mert utóbb is a fia, a megveszett Mihály meggyógyul, de nehezen. Ezen szavaira nézve úgy tartja a tanú, hogy maga is Horváth János már magát bűnösnek ismérte, és így másokon is, kiken ennek fenyegetési után hamar károk történtek, ugyanezekért mind mások, mind a tanú maga is tudálékosnak tartja boszorkánsággal való fenyegetési után lett történetekre nézve.

Secundus fatens providus Joannes Zsedényi ibidem commorans, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum circiter 63, juratus, examinatus, fassus est. A kérdésben lévő bábaasszonyt, mind pedig Horváth Jánost a tanú jól ismeri, kik is, hogy tudálékosok legyenek, gyermeket, marhákat, embereket rontottak, és hogy Praicz Mihály uramat is ők vesztették meg, ezeket a tanú közhírül hallotta. Az is igaz, hogy ha valakitűl kölcsönkértek, nem adtak, csak azt mondták, hogy megbánják, és az ő fenyegetések után az olyan embernek hamar esett tapasztalható kára. A tanúval történt, hogy egy ízben valamely abrosza elveszett, és akkoron nálok tartózkodó ezen bábára volt gyanúsága. Ezen gyanúságért mások előtt a tanút fenyegette; a kis gyermeke megvesztetvén, meg is hala

akkor. Utóbb pedig törvénybíró létében ezen bábaasszonyt rossznyelvűségéért csapással ijesztette, melyért akkoron is a tanút fenyegette. Ezután egy hétre egy egészséges tehene nagy ordétással megdöglött hirtelen. Így valakiket ez bába és Horváth János fenyegettek, azokat csakhamar érte ember, vagy marhabeli kár. Ugyanezekért minden ember tartott tőlük, és hogy valóban tudálékosak legyenek, mindenek állították felőlök. Amint a tanú is az ő fenyegetésök után lett kárain tapasztalta.

Tertius fatens providus Georgius Ihász, ibidem commorans, ejusdem inclyti comitatus colonus, annorum circiter 40, juratus, examinatus, fassus est. A tanú mind Németh Kata bábaasszonyt, mind Horváth Jánost, némely esztendőkben pásztorkodót, hogy ezek tudálékosak legyenek, némelyektől hallotta, de világosabbat hozzájok nem tapasztalt. Hanem hogy Praicz Mihály és Horváth János, hogy árpabéli kárért öszveszólakodtak, Praicz Mihályt Horváth János, hogy ezt megbánja, így fenegette. Azonban csakhamar megesett rajta a megvesztés. Azonkívül bábaasszonynak Palkó nevű fia a falu házánál mulatság közben a tanúba kapott, ezelőtt mintegy tizenkét esztendőkkel, magát a tanú védelmezvén egyebek is oltalmazták, hogy bosszúját nem tölthette, a tanút fenegette, hogy ezt utóbb is megbánja. Azzal azon Palkó elmene. Ezután egy hétre egész testében nehéz nyavalyát szenvedett. Amely orvosasszony orvosolta, a mondotta: tudod-e, úgymond, minek hevered a helét. Ezen orvos úgy ejtette beszédit, hogy a tanú világosan általértette azt, hogy a vaszari Németh Kata bábaasszony Palkó fiának fenegetődése miatt esett azon nyavalyában, nem is más okból, mert midőn orvosolni vitetett, igen korán hajnalba már, akkorra azon bábaasszony útjokat vette, meg is szóllétották, hogy hol jár ilyen korán. És hová magát menőnek mondotta, nem oda ment, reá vigyáztak. Történt az is a tanúval, hogy a szomszédságában lévő ház negyedik esztendeje eladásra juta és ezen bábaasszony együtt lakó Palkó fiával akartanak megvenni, és hogy ő mint szomszéd, tudván, hallván, s szép szerént tapasztalván tudálékos voltokra nézve, szintén akkor a tanú felesége gyermekágyban feküdt, és ezen vévés ellenzése után harmadnapra annyira megvesztetett a felesége, hogy abban lett halála is. Szava mindjárást elállott, amint ha szólhatott, igen nehezen ejtette, éppen úgy volt, valamint most Paraicz Mihály szól a megvesztésben. A helységben, hogy bábaasszony és Horváth János tudálékosak legyenek, felőlök közönséges hír, minden ember félt tőlök, mert hamar fenegetődtek, és akit ha fenegettek, csakhamar esett emberi vagy marhabéli kára azoknak, és így mindezekből, s mind pedig a rajta történt próbákból úgy tartja, hogy ezen bábaasszony Palkó fiával tudálékos légyen. De Horváth Jánosra bizonyosabbat nem tapasztalt, hanem arrúl is közönséges hír, hogy tudálékos létére mindenek tartottak tőle.

Quartus fatens providus Joannes Szücs, ibidem commorans, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 41, juratus, examinatus, fassus est. A tanú Vaszaron születtetvén és nevelkedésétől fogva Németh Kata bábát, mind pedig Horváth Jánost, vaszari lakosokat jól ismeri. A bábaasszony, hogy tudálékos, rontó, gyógyító légyen, ugyanazért mindenek tartottak tőle, ezeket a tanú közhírül hallotta, de világosabbat reá nem tud. Hanem tizenkét esztendeje lehet, hogy ennekelőtte, midőn a tanú három ökröt terelni akart, addig méglen a Gerenczén hozzájok általkerült volna, Horváth Jánosnak két baglyához érvén dörgölődzettek. Ezt meglátván maga is a tanút ezen dologért igen fenyegette, holott a marhák odamenése nem esett szántszándékkal, estéli itatásrúl mentek átal a vizen. Hogy ezért őtet így fenyegette, harmadnapra jó, egészséges lovakat a farkas megölte. Midőn

annak bőre lefejtésén lett volna, a tilos rekettyés mezőből egy farkas elöljött; ki is, hogy őtet a ló mellett lenni látta, már nem a ló, hanem közel levő ludak után erede, kik, hogy felrepültek, mindnyájan egyszersmind leestek és azon farkas két ludat elkapván, azon előbbeni helyére visszament. Ez reggel vala. Midőn a tanú a bőrt húzta volna, Horváth Jánost is egyszer azon helyről, ahová a farkas bément, jött elöl, az öreg szűrét vállán pálcájára öltötte és hazáig mindenütt nyomába ment. Ez akkor tehénpásztor vala, mivel azért azon tilos helyre, ahonnénd elöljött, marha nem mehetett, sem ottan magának olyas dolga nem lehetett, következőképpen úgy tartja a fatens, hogy ő köllött lenni azon farkasnak, amint némely tudálékos pásztoroknak és ezen Horváth Jánosnak is ilyen küldött farkassá való hírek hallatik. És így, kit ha ő vagy a nevezett bábaaasszony valami neheztelésből fenyegették, csakhamar esett emberi vagy marhabeli károk. Mivel pedig fenyegetésik után ilyen károk hamar történtek, azért mindenek úgy tartották, hogy boszorkányi tudálékosok legyenek. Jelen volt akkor is a helységben a tanú, midőn Horváth János meghallván, hogy őtet Praicz Istvány úr meg akarja fogatni, maga hívatta öszve a helységet; azon könyörgött a bírák előtt, hogy inkább Praicz Istvánt kérjék, ne fogassa meg és mentségül azt mondotta, hogy meggyógyulnak ám azok, de nehezen tartott is a megfogástúl. Történt az is, hogy ennekelőtte, midőn Horváth János lópásztornak megfogadtatott és némely gazdák, hogy küldött farkast láttak, emlegették, arra is azt mondotta, hogy azt a farkast ne bántsák, békét köll neki hagyni, senkit sem bánt az. Ezekre nézve úgy tartja a tanú, hogy ezen Horváth János, mind Németh Kata, a bába, kiktűl mindenek féltek, boszorkánysági tudálékosok legyenek.

Quintus fatens providus Michael Kuti, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum circiter 39, juratus, examinatus, fassus est. Történt, hogy boldogult Pichler György úr tiszttartóságában, a tanúnak testvérnénjét amely ember elvette, Németh Kata biztatta, hogy leányát neki adja. S elvévén a tanú nénjét, boszorkányságbeli kötés által annyira megrontotta, hogy mind inkább meghalónak, hogysem gyógyulónak mondották. A tanúnak atyja említett Pichler úrnak a bába eránti panaszát megbeszélte, mely végett szemre[2] hívatott. Midőn Pichler úr ijesztette, igen sok feddéseket is tett rajta; keményen meg is parancsolta neki, hogy azon megköttetett ember nyavalyájának megeresszen, napot is hagyott; azután a hagyott napra mindjárt megkönnyebbült s meggyógyult, ezek bizonyosok. Praicz István urnak, hogy Márton fia boszorkánysággal megrontatott, abból esett, úgy hallotta, hogy az atyjától a bábaasszony három forintokat kért kölcsön és nem adott. Midőn az orvoshoz mentek – úgy értette a tanú –, az is azt mondotta, hogy a csípte s rontotta meg, ki kölcsön három forintokat kérvén nem adatott. Tudja, hogy Horváth Jánost is az árpabeli kárért Praicz Márton feddette, ama pedig a feddésért fenyegette és Praicz Márton is megvesztetett. Minthogy más fenyegető és tudálékos hírű ember ezeken kívül a faluban nem volt, azért ő mind közhírül, mind pedig rész szerint tapasztalása szerint is úgy tartja, hogy boszorkányos tudálékosok mindketten.

Sextus testis fatens providus Stephanus Kuti ibidem, ejusdem degens, episcopatus colonus, annorum 43, juratus, examinatus, fassus est ad premissa. Miúlta a tanú emlékezetivel bír, többnyire azúlta vaszari Németh Kata bábát és néha pásztorkodó Horváth Jánost jól isméri. Tudja, hogy tudálékos létekre nézve az egész vaszari lakosok féltek és tartottak tűlök, mert bizonyosan megtörtént az, hogy akit ha fenegettek, hamar érte ember-

béli vagy marhabéli kár. Fenegetéseik után ily nyilván megtörtént tapasztalható károkra nézve mindenek őket tudálékos boszorkányosoknak mondották és tartották, mert akit ha fenegettek vagy magokon nagy reméntelen nyavalya vagy feleségiken vagy gyermekeiken a megvesztés megtörtént, avagy pedig marhabéli kár érte, s némelyeket Németh Kata maga vagy tanácsa által is meggyógyétott. Úgy értette a tanú, hogy Praicz uraimékon való megvesztések Németh Kata bábának és Horváth Jánosnak fenegetésik után hamar megtörténtek, és mivel másokon is az ő tudálékos létekre, fenegetésik után hamar estek nyilvánvaló károk, azért abban is ők okoztatnak. A tanúnak bizonyos sógora boszorkányos tudománybúl megköttetett, kit a Németh Kata bába, hogy leányát néki adja, biztatott, azt el nem vévén, annyira megköttetett, hogy nehéz nyavalyákat szenvedett, melyben egyedül szemtűl szemben is Német Kata okoztatott. A tanú atyja látván vejének gyötrelmét, akkori tiszttartó, néhai boldogult Pikler uramnak panaszképpen megbeszéllett a bábára, ki is szemre hívattatván, hogy bizonyos hagyott napra megeresztene okvetlen ő, arrúl igen fenegettetett. S ugyancsak a hagyott napra meg is gyógyult, de mikor a kötés megváltozott, s eresztetett, igen nagy fájdalmakat szenvedett. Akkor a tanú kis leánykája is nagy betegségben esett, azon bábára való gyanóságok, kit utóbb szép szóval kérvén a beteget, szokása szerént kezeivel simogatta, nyomogatta, őket a meggyógyulásrúl biztotta, a beteget dörgölte, förösztenyivalót adott. Egymás után három gyermeke is járt ilyen megvesztésben, mindenkor a bábára volt gyanóságok, az ő keze után némelyek, mások is hamar meggyógyultak, és így a tanú is nemcsak a hírire nézve, hanem kész szerént tapasztalta, mindkettőjöket tudálékosoknak tartja.

Septimus fatens providus Joannes Hénis, ibidem commorans, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 46, juratus, examinatus, fassus est. A deutralis Németh Kata bábát emlékezetitűl fogva, Horváth Jánost pedig miúlta Vaszarra szolgálgatni, pásztorkodni szakadott azúlta, és így mindkettőjöket jól isméri. Németh Kata, hogy tudálékos valóban, ez felőle azért közönséges hír, mivel tapasztalásábúl tudódott, hogy ő rontó, vesztő, s gyógyétó vala. Praicz uraimékon esett megvesztés is abbúl esett, amint a tanú értette, hogy kölcsönkért Németh Kata és nem adatott, szokása szerént fenegetődött, és így fenegetése után történt meg rajtok a megvesztés. Horváth János is Praicz Mihállal árpabéli kárért öszveszólakodtak, és ennek fenegetése után meg is vesztette, melyért egyedül ő okoztatott. Meghallván azt, hogy Paraicz István úr megfogatni szándékozik, a bírákat maga kérte, hogy legyenek mellette és ne fogattatódnék meg, mert utóbb is meggyógyulnak, de nehezen, ezeket mondotta, ezt a tanú is hallotta együtt lévén a bírákkal. A tanúval történt az, hogy ennekelőtte negyedik esztendővel a felesége nehéz nyavalyába esett, amely asszony orvosolta, az mondotta: hogy szegény asszony, úgymond: az öcsédnek haragbúl akarták ezt cselekedni, de te hágtál belé. Igaz is, mert a tanú feleséginek testvérjével azon bába akkorta öszveveszett, s fenegetődött. Ezen okbúl úgy tartja a tanú, hogy azon bábamestersége miatt esett felesége azon nehéz nyavalyába. A pedig közönséges hír, mindezen bábárúl, mind Horváth Jánostúl, hogy ők tudálékosak legyenek, mert minden ember az ő fenegetődések után történt tapasztalható károkra nézve tartott tőlek. Az igaz, hogy akit fenegettek, csakhamar esett ember, vagy marhabéli károk azoknak.

Octavus testis providus Michael Széles ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum circiter 42, juratus, examinatus, fassus est. A tanú Németh Kata bábát és Hor-

váth Jánost, vaszari lakosokat többnyire emlékezetétűl fogva isméri, kik is tudálékosok lévén. Kit, ha fenegettek, hamar érte kár, vagy ember, vagy marhabéli. Paraicz uraimék is az ő fenegetésik után megvesztetvén, őket okozták. Az ezt mindenektűl közönséges hírül hallotta, hogy tudálékosak legyenek. Emlékezik arra, hogy Horváth János Paraicz Istvány fenegetésire gyűlést tartatott, kérte a bírákat, hogy ki mit tud reá. Gyanóságbéli szók és közhírek jöttek elő, jelen lévén hallotta a tanú, miként tudja azt is, hogy Horváth János félvén a rajta történhető megfogástúl, kérte a bírákat, hogy Paraicz István úr ne fogassa meg, mert úgymond: meggyógyulnak ám annak a cselédi, de nehezen. Ez volt maga szava akkoron Horváth Jánosnak.

Nonus testis providus Stephanus Bella, ibidem commorans, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 55, juratus, examinatus, fassus est. Németh Kata bábát, miúlta férjhez menése által Csikvándrúl Vaszarra, a kuruc háború vége táján, hozatott; Horváth Jánost pedig jóval utóbb Gyimotrúl szolgáltatni, pásztorkodni ide szakadott, ezen időktűl fogva őket ismeri. Magán történt a tanún, hogy ennekelőtte nyolc esztendőkkel malombíró vala, akkoron nehéz nyavalyákkal igen megnyomattatott, kis fiacskájával, ki csaknem hét esztendőkig sínlődött. Mások is ugyanazt boszorkányság által megrontottnak mondották. Az kis gyermeknek sarkai halála előtt az alfelébe húzódtak, kezei örökké remegtek, nem is szólhatott. Ily nyavalyákban a tanú akkori tornai orvoshoz folyamodott; aki alég látta őket, mindjárást azt mondotta, hogy amely asszony két mérő búzát kölcsönkért és egyet adtál, az cselekedte ezeket. Ezt jól is mondotta, mert senki a tanútúl más nem kért két köböl búzát, olyan, akinek kettőt kérvén egy köblöt adott volna, hanem csak ezen Németh Kata bába. Következőképpen, akiket fenegetett, hamar kár érte, megteljesedett és némelyeket gyógyétott. S ily móddal minden vaszariak féltek tőle, azért mindenektűl tudálékosnak tartatott. Történt az is a tanúval ezelőtt tizenhárom esztendővel, hogy akkoron is tizenhat esztendős fia a tűzhelyen álltában megvesztetett; kit ezen megvesztés után hamar meghaló szolgája költött is, a gyermeknek járóereje elfogyott, térdei a mellére húzattattak, lábai öszveguzsrodtak. Midőn ez a templomból szereztetett Szent Márk-napi koszorúkkal füstöltetett, s pároltatott, hozzájok érkezett Németh Kata bába is, kinek akkor a tanú házánál semmi dolga, semmi járója nem vala. A gyógyétáshoz való készületet meglátván, azt mondotta: minek azokat? Felelték, hogy a megvesztetett gyermeknek orvosságára azokat szerezték. Ama pedig a tanú húgának azt mondotta, hogy: hagyjatok néki békét, azzal ne orvosoljátok, mert ha nem tudsz hozzá, úgymond, téged is megrontanak. Következő éjszaka annyira megcsipkedték, hogy másnapra minden teste igen kék volt. És így ilyen nyilvánvaló történtekre, nemcsak mások közhírére nézve, a tanú is Németh Kata bábát boszorkánynak tartja. Szomszédságában is lakó Horváth Jánosrúl egyebet nem tud, hanem hallotta, hogy Paraicz uram fiával öszveszólakodott, akkorba csakhamar egy jó lovok megdöglött, látta a lovat is, de miért veszhetett el azon ló, egyébként azt a tanú nem tudhatja. Paraicz uraimékon is a megvesztések a rajtok tett fenegetések után, hogy hamar megestek, úgy hallotta, s abban Németh Kata bába és Horváth János okoztattak. Másképpen tudálékos létezése és fenegetési után hamar lett károkra nézve ezen Horváth Jánostúl is vaszariak hasonlóképpen féltek és tudálékosnak tartatott.

Decimus testis providus Franciscus Németh, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum circiter 40, juratus, examinatus, fassus est. Nevelkedésétűl fogva Német

Katát, Horváth Jánost pedig utóbb szakadott Vaszarra, mindenikét jól ismeri a tanú. Ezen asszonnak, mind Horváth Jánosnak a boszorkányos léteket, és hogy Horváth János farkas képében is járt volna pásztor korában, ezeket a tanú közhírül hallotta. Másokat, akiket ha fenegettek, fenegetődések után károk történtek, errűl elég példa történt Vaszaron. Magán történt a tanúnak, hogy Németh Kata bábaasszonynak egyik fia harmadival (ki másképpen veje Horváth Jánosnak) lópásztor vala, a tanúval haragba esett. A bírónak béadatta, azért megbosszonkodott, és azontúl nagy betegség érte, ereje nem vala. Az időtűl fogva feleségét is mind e mai napig hideg leli, és így nemcsak a közhírből, de magán és feleségén az ő fenegetések után hamar rajtak esett navalyája nézve, az ő gyanósága is az, hogy a nevezettek mindenike tudálékosak, vagyis boszorkányosak legyenek.

Undecimus testis providus Michael Kass, ibidem commorans, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum circiter 70, juratus, examinatus, fassus est ad premissa. A kezdésbe lévő Németh Kata bábát a múlt kuruc háború vége felé Csikvándrúl férjhez Vaszarra hozatott, Horváth Jánost pedig jóval utóbb Gyimóthrúl pásztorkodni, s szolgálgatni szakadott, azúlta isméri. Ennekelőtte tíz esztendőkkel a tanú Vaszari helységben bíróságot viselt, akkoron ötesztendős fiacskája boszorkányság által megrontatott. Kit is midőn felesége az orvoshoz elvitt volna, mindjárt azt mondotta, hogy az urad, úgymond: köszönheti a bíróságnak, mindennap előttek jár, aki megcsípte, és annyira megrontotta, hogy abban lészen halála. Alég hozták haza, csakhamar meg is hala, egyéberánt mind a közönséges hírre nézve, azért, hogy ezen bábaasszony és Horváth János, kit ha fenegettek, hamar kár érte. Így a közönséges panaszokból, mind pedig a maga fia megrontásából úgy tartja, hogy mindketten boszorkányosok legyenek, mert akit ha fenegettek, hamar érte valami kár.

Duodecimus fatens providus Jacobus Takács, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum circiter 62, juratus, examinatus, fassus est. Huszonkét esztendeje, miúlta a tanú Vaszarra lakását vette, azúlta Németh Kata bábát és Horváth Jánost, akkori pásztorságától fogva isméri. Horváth János, hogy Paraicz uraiméknak megvesztésképpen ártott volna, egyéb olyast, kit hírivel világosabban bizonygatná, meghallott. De ennekelőtte Németh Kata tizenkét esztendőkkel a tanú feleségénél bába vala, kit is némely jó akarói megförösztvén, máságyban is fektették. Azért a bába, hogy híre nélkül cselekedték, igen megharagudott. Neheztelve azt mondotta, hogy nem a két nap nyit ajtót reájok. Azonban másnap igen nagy fejfájása lett feleséginek, nagy zúgást fejében és csöngést érzett vala füleiben, ezt, hogy a beteg nem szenvedhette, úgy hívatták szép szóval magokhoz azon bábát. Nehéz nyavalyáját a tanú felesége megmondotta, azzal az a fejét megnyomogatta, biztatta is, hogy ez elmúlik. És így az ő szava szerént másnap a nyavalya ki is állott fejéből. Hogy pedig ezen boszorkánysági eresztés azon bábaasszony nehezteléséből az ő dolga légyen, úgy tartja. Másoktúl is úgy hallotta, hogy fenyegetése után, kikre nyavalyát eresztett és szép szóval elhítták, az olyanokat megnyomogatta, dörgölte, biztatta és megkönnyebbültek ettűl. Még a fiaitúl is minden vaszari lakos tartott boszorkányos tudományára nézve, mert ha valaki történetből ezen asszonynak vagy cselédinek talált valami ellenkezőt tenni, azt fenegették, és az ő fenegetések után csakhamar meglett vagy ember, vagy marhabéli tapasztalható károk. Szintén a tanúval történt az is, hogy az ő fia azon bába fiával öszvekapott, hogy meg nem rezgette, az ő fiát azonnal fenegette, hogy ezt megbánják, mondotta, egyníhány napra a legjobbik ökre annyira

megromlott, hogy sem evett, sem ivott, egészlen szemlátomást elszáradott, s romlott. Azt fölbontotván, semmi fogyatkozás nem találtatott belső részében. Az öregebb is, most Vaszaron kívül tartózkodó fiát pedig a tanú a falu pincéjénél egyet orcul csapta, akkoron is a bába fiával együtt mint egyebeket, szokások szerént, kik az ő fenegetések után hamar károk esett, fenegették, noha vélek megbékéllett, mégis fenegetések után a tanú leányát esztendeig lelte a hideg. Ezekre nézve nem csak a közhíre, magát a tanú azon bábát boszorkányosnak tartja.

Decimus tertius fatens Michael Bécsi, ibidem commorans, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 38, juratus, examinatus, fassus est. Németh Kata bábát a tanú nevelkedésétűl fogva, Horváth Jánost pedig Gyimothrúl Vaszarra utóbb szakadott, jól isméri. A tanú Németh Katára világosabbat nem tud, hanem hogy a faluban mindenek tartottak tőle. Tudálékosnak tartatott, ki is hogy némelyekre nyavalyát eresztett, gyógyétott s rontott, hallotta. Az orvosok is némelyek megvesztésében őtet okozták. Hogy ez és Horváth János Paraicz uraimékat fenegették, reájok nehezteltek, a rajtok esett megvesztésben ők okoztatnak, és így másokat ha fenegettek, hamar érte kár, ezért közönséges hírül tudálékosoknak tartattak.

Decimus quartus fatens providus Georgius Pap ibidem commorans, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 32, juratus, examinatus, fassus est. Németh Katát és Horváth Jánost a tanú Vaszaron lakókat nevelkedésétűl fogva isméri. Horváth Jánosra bizonyosabbat nem tud, s nem is hallott reá való gyanóságnál egyebet. Ez is azért esett, hogy kiket ha fenegetett, hamar lett valami károk. Emlékezik arra, hogy az ő feleségének lába véletlen nagy sebek alá juta. Némelyek azt mondották, kik látták, hogy nem Isten hírével való sebesedés az. Nem állhatván felesége fájdalmit a tanú, a Németh Kata bábát mint híres tudálékos asszont azon sebek meggyógyétására szép szóval, ígéretekkel kérte, aki mihelyest megnézte, mindjárt megmondotta annak meggyógyulását, mind pedig még egyszeri kifakadását, úgy is lett, ezen bába és Horváth János, hogy akit ha fenegettek, hamar esett vagy emberi, vagy marhabéli károk. Ezért a faluban közönséges hírű tudálékosnak tartattak, melyért mindenék féltek tőlök. A tanúnak és feleségének magok kárán a Németh Katára vala gyanóságok, ki mind a jövendő meggyógyulást, mind pedig az utóbbi kifakadást megjövendölte. Olyan sebes lábrúl maga is tartja a tanú, hogy azon bába valóban tudálékos legyen.

Decimus quintus fatens providus Franciscus Szabó, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 50, juratus, examinatus, fassus est. A tanú többnyire nevelkedésitűl fogva, Németh Kata bábát, Horváth Jánost pedig miúlta Gyimothrúl Vaszarra szakadott, azúlta isméri. Közönséges híre volt mind Németh Katanak, mind Horváth Jánosnak, hogy ők nagyon tudálékosak legyenek. Igaz is, mert kitűl ha valamit kértek, és kéréseket megvetették, csakhamar esett az ő fenyegetésik után vagy ember, vagy marhabéli károk, az bizonyos. A tanútúl is Németh Kata most múlt pünkösd tájban esztendeje múlt, kölcsön egy köböl gabonát kért, és hogy magát sem kívánta megsüketíteni, azért nem ígért, nem is adhatott néki. Azon bába ezért nagyon megfullaszkodva elment. Ezen dolog után, mint egy-két héttel, két jó lova erejektűl megfosztatván, el is döglöttek. Valamint azért egyebeket, kiket ezen asszony és Horváth János szokás szerént fenegettek és fenegetések után hamar kár érte. Ezért maga kárán a tanú is úgy tartja, hogy ezen asszony valóban

tudálékos légyen, ezektűl minden vaszari asszony és ember tartott. A bíró házánál az ökörpásztor mondotta a tanú hallatára, hogy Horváth János visszaimádkozik, aki pedig visszaimádkozik, nem igaz ember az. Ez is Horváth Jánost értette. Paraiczoknak megrontása, hogy ő reá légyen, és már maga is Horváth János félt a megfogatástúl, ezt a tanúnak maga példázta a mostani kaszálásba.

Decimus sextus fatens providus Michael Németh ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 25, juratus, examinatus, fassus est. A tanú Vaszaron született és Németh Kata bábát, mind pedig Horváth Jánost nevelkedésitűl fogva isméri. Vaszari lakos károsak panaszából hallotta a tanú, hogy kérdésben lévő Horváth János oly tudálékos, hogy sok lovat, szarvasmarhát megront, kikre ha megbosszankodik, feneget, és fenegetése után a marhája némelyeknek annyira megvesztették, hogy abban meg is döglik. Németh Kata pedig, hogy valóban boszorkányos tudományú légyen, ez a faluban felőle közönséges hír, mert akiktűl ha valamit kért, és nem adatott, fenegette és fenegetése után hamar vagy ember, vagy marha megvesztésbeli kár érte az olyanokat. Más pedig a faluban a tanú emlékezetire boszorkányos hírű nem volt, hanem csak ez a bába és az emlétett Horváth János. De mégis, kik feleségeik vagy gyermekeik megrontattak, amint a boszorkányi rontást, vesztést megismerni az emberi vesztésben, mindenek csak ezen bábát okozták. Ennek gonosz tudományát így is bizonyétja a tanú, hogy gyermekkorában azon bábának fiát megverte, hozzájok a tanú akkorba sóért küldetett, a megverés eszekbe jutott, és azt mondotta a bába a megveretett fiával együtt, hogy azt megbánja. Akkor csakhamar térdei igen megromlottak, nagy fájdalmokra jutottak, s máig sem olyan helyettek, mint egyebek térdei, és így azon asszont okozván, boszorkánynak tartja, ezeket hiti után vallja.

Decimus septimus fatens providus Stephanus Luksa ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 30, juratus, examinatus, fassus est. Vaszari lakos Németh Kata bábát, mind pedig Horváth Jánost a tanú mint vele egy helységbelieket jól isméri, Németh Kata bába sem Horváth János miatt a tanúnak olyas kára (melyben őket okozhatná) nem esett, azért őket nem vádolhatja. Olyast, kivált Horváth Jánosra nem tud, de Németh Kata bábát közhírül hallotta, hogy boszorkányos, tudáléka légyen, mert valakiknek ember, vagy marha megvesztésbeli károk esett, mindenek őtet okozták. Nem is lehetett másra gyanétani, mert más tudálékos hírű a faluban nem volt, nem is hallatott ezen bábán kívül, azért ezeket a tanú erre hiti után vallja.

Decimus octavus fatens providus Michael Szücs, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 31, juratus, examinatus, fassus est. A tanú gyermekségitűl fogva isméri Németh Kata bábát, mind pedig Horváth Jánost, vaszari lakosokat. Németh Kata, hogy a faluban ő légyen boszorkányos tudálékú, némely asszonyokat, gyermekeket megvesztő, ezeket a tanú közhírből hallotta, másra pedig senkire olyas hír nem hallatott. S gyanétani sem lehetett. Paraicz Mihálytúl, a rajta esett megvesztés ellen hallotta, hogy őtet Horváth János rontotta meg. Valamely árpabéli kárért öszveszólakodtak, azért fenegette, s megbosszankodott, azután esett rajta a megvesztés, és azt okozza.

Decimus nonus fatens providus Michael Takács ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 60, juratus, examinatus, fassus est. Német Kata bábát előbb, Horváth Jánost pedig utóbb Vaszarra szakadókat ott laktokban fogva isméri a tanú. Emlegetni hallotta, hogy ezen Horváth János pásztorkodásában Vaszaron is csordáskodott. Akkoron

mondották, hogy farkas képébe is járt, s mindekkoráig tudálékos híre hallatott. Egy ízben tanú is beszédbe eredett vele, akkori tudálékos beszéd közben mondotta, hogy nincs nehezebb, mint mikor egész kenyérbe kötél vonyatnék által és lajtorja fogra állván, úgy köllene nyakában tartani. Ettűl fogva úgy gondolkodott magában a tanú és ily szavára nézve úgy tartja, tudálékos légyen. Németh Kata pedig a helységben boszorkányosnak közhírül tartatott, mert miúlta az urának is megvesztését az orvosok magára mondották és egyebeket fenegetvén azokat hamar kár érte, a megvesztető károkban mindenek őtet okozták. Tapasztalt károkra nézve féltek is tőle minden vaszari lakosok. Horváth János a bíráknak könyörgött azért, hogy megfogatással fenegettetett, Paraicz uraimékon esett megvesztésért. Akkoron azt mondotta, hogy meggyógyul ám a Paraicz cseléde, de nehezen ezeket magától Horváth Jánostúl hallotta a tanú.

Vigesimus fatens providus Josephus Mészáros, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 38, juratus, examinatus, fassus est. A tanú Vaszaron született, ezen okból nevelkedésétűl fogva isméri mind Németh Kata bábát, mind Horváth Jánost. Hogy Németh Kata bába híres tudálékos légyen, kiket ha fenegetett némelyeket, rontó, vesztő, gyógyétó, ezért ekkoráig az olyanok miatt ő okoztatott. S mindenek annyira tudálékosnak tartották, hogy féltek is tűle. Horváth Jánossal a múlt esztendőben kukoricapásztor volt a vaszari határban a tanú. Az akkori ökörpásztorra neheztelvén azért, hogy helyette ökörpásztornak felállott, együtt lévén, maga szájából hallotta, hogy ha – úgymond – akarnám és kárt akarnék az ökörpásztornak, most mindjárt az egész csorda mind itten lenne a kukoricába. Hogy pedig Praicz Mihály és Horváth János az árpabeli kárért öszveszólakodtak és Paraicz Mihály elsőbben szépen szólott, ő pedig, hogy azt megbánja, így fenyegette, s csakhamar meg is vesztetett. Ezen így lett dolgot és fenyegetődését Horváth János maga így beszéllette a tanúnak, melyre a tanú intette, mondván: ilyen véletlen történetre nem jó senki fenegetődése.

Vigesimus primus fatens providus Paulus Mészáros ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 71, juratus, examinatus, fassus est. Miúlta Németh Kata Csikvándrúl még a kuruc háború vége táján Vaszarra férjinek hozattatott, és Horváth János, hogy utóbb Gyimotrúl pásztorkodni, s szolgálgatni ide szakada, mindenikit azúlta isméri a tanú. Ennekelőtte három esztendőkkel két tinót a csordárúl eladott a tanú. Midőn azoknak kimutatására ment, minden kérdés nélkül maga Horváth János mondotta a tanúnak, hogy őtet úgymond: fenegetik, de eb féljen tőljek, ha csak nagyobb emberek nem lesznek, mint én. Ez maga szava volt, egyebet olyast reá nem tud a tanú. Emlékezik mindazonáltal arra, miúlta némelyeknek az orvos mondotta, hogy Németh Kata az urát maga etette meg, azúlta leginkább ő reá gyanakszik, s okozzák minden vaszari káros emberek, kiknek boszorkányság miatt ember, vagy marhabéli káraik esnek, hogy valóban a faluban ő legyen boszorkány. Nemcsak azért, hogy az orvos világosan ő reá mondotta, hanem azért is, akiket fenegetett, hamar érte ember, vagy marhabéli tapasztalható kár. Tudja jól azt is, hogy ennekelőtte hét esztendőkkel a leánya gyermekágyat feküdt, és hogy a gyertya eloltása után az asztaltúl mindjárt egyenesen ki-ki közülök az ágyában ment volna, merre a menyecske nagyon elsialkodott, a csöcse gombja oly hirtelen (senki más velek nem lévén) elmetszettetett. Nagy sietve ismét gyertyát gyújtott a tanú, ugyancsak oly hirtelenséggel valóban elmetszettetett a csöcsö gombja, a vért megállétván, a sebet békötötték. Másnap

a nevezett Németh Kata bába oda érkezve, mint légyen a beteg, tudakozódott. A menyecske az életről és nyavalájának nagy voltáról keservesen panaszolkodott, ama pedig, hogy meggyógyul, biztatta. A sebet, csöcsét megnyomogatta, ugyancsak meg is gyógyétotta valamivel kisebb gombra. Mindezen nyilván történt dologra, mind pedig a közhírből, s tapasztalásból lett fenegetése után következő károkra nézve, a tanú ezen Németh Kata bábát boszorkánynak tartja. Mindezeken kívül, midőn a mezőn Paraicz Mihály Horváth Jánossal árpabéli kárért, mint akkori csősszel öszveszólakodván, veréssel is éjesztette, ama pedig szokása szerint, hogy megbánja, fenegette, a tanú mezőn akkor kint vala, csak harmadik földnyire hozzájok, onnénd ezeket jól hallotta. Ugyanakkor csakhamar Paraicz Mihályon a vesztés meg is esett, ő is Horváth Jánost okozta.

Vigesimus secundus fatens providus Petrus Haragos ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 40, juratus, examinatus, fassus est ad premissa. Németh Katát még ura életében is, Horváth Jánost pedig utóbb Gyimothrúl, miúlta Vaszarra szakadott, jól isméri a tanú. Horváth János, hogy lovakat, szarvasmarhákat rontó légyen, s Paraicz Mihályt is ő vesztette, meghallotta a tanú. Mind ez, mind pedig Németh Kata, kit ha fenegettek, fenegetések után csakhamar ember, vagy marhabéli kár érte, a való,[3] mert kinek gyermekén, kinek feleségén a megvesztésbeli nyavalya megtörtént, bizonyosan sokakat. Németh Katának szemben az orvos is megmondotta urának maga által lett megvesztésit, a tanú velek lévén, hallotta, ezen szóval: minek hoztad ide, úgymond, mikor magad etted meg. Attúl fogva, akiket ha fenegetett, hamar esett megvesztésbeli károk. Ezen okbúl közönséges hírül boszorkánynak mondatott, s tartatott ekkoráig. A való igaz az is, hogy a faluban, mivel fenegető volt és fenegetése után hamar esett kár, azért boszorkánynak tartván, minden vaszari lakos félt tőle, ezeket hiti után vallja a tanú.

Vigesimus tertius fatens providus Stephanus Ihász ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 24, juratus, examinatus, fassus est. A tanú esztendejéhez[4] képest nevelkedésétűl fogva Vaszaron Németh Kata bábát és Horváth Jánost isméri, hogy Németh Kata híres bába fenegetődési után történt vesztésbeli kár miatt boszorkány légyen. Maga urán is esett megvesztésitűl fogva ez a faluban közönséges hírt, mert egyébként is valakiket ha fenegetett, az olyanoknak hamar megtörtént ember, vagy marha megvesztésbeli károk, ugyanezekért minden vaszari lakos tartott tőle. Ily tudálékos létére Paraicz Mihálytúl hallotta magától, hogy amidőn megvesztetett, ő oda vitetett, ahol Horváth Jánossal öszveszólakodtak, és fenegette, ahol is a rajta esett kínzásba a gyötrők közt őtet megismérte, s máig is a megvesztek között egyiknek lenni mondja, köztök látta, de a vele lévőket nem ismérhette, ezeket a tanú hiti után vallja.

Vigesimus quartus fatens providus Petrus Széles ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 27, juratus, examinatus, fassus est ad premissa. Nevelkedésétűl fogva Németh Kata bábát és Horváth Jánost jól isméri a tanú. Közönséges hírül hallotta, hogy ők mindketten olyan tudálékosak legyenek, hogy akiket ha fenegetnek, hamar megtörténik fenegetésik után ember, vagy marha megvesztésbeli károk. Ugyanezen tapasztalható dologra nézve minden vaszari lakos tartott és félt tőlek, kinek azért ilyformán károk esett, mindenek őket okozták. Hogy ugyancsak Németh Kata boszorkány, vesztő légyen, ez a faluba közönséges híre. Gyermekkorába történt a tanúnak, hogy őreá hideglelést eresztett és onnénd esett, hogy a bába az ő atyjával öszveveszett, meg is verte, minthogy pedig akiket

fenegetett, hamar érte megvesztés vagy más nyavalya, innénd ők úgy tartották, hogy azon asszony fenyegetése után. S arra nézve lelte a hideg mindaddig minden nap, valameddig az tanú atyja rabságra való jutással keményen nem fenegette, hozzámenvén mondotta: hogy ez az ő megvesztése légyen, ha meg nem ereszt. Megfogatással fenegette, éjesztette. Történt azonba, hogy ezen megfeddés után, hideglelésnek idején nagy beszéddel a tanúhoz, fekvőhelyéhez ment, és azt mondotta, hogy úgymond: mégis lel téged a hideg. A tanú azt felelte, hogy löl. Arra amaz azt mondotta, hogy löl ám, tizesmenkí,[5] csak hogy énreám gyanétjátok, s engem okoztok. Azon időben elhagyván, sohasem lelte többé a hideg, és így mind a közhírre mások tapasztalt kárai után, mind pedig a zajra esett dologra nézve, ezen asszonyt boszorkánynak tartja a fatens. Ettűl ily tudálékos létére az egész falubeliek féltek.

Vigesimus quintus fatens providus Joannes Nagy ibidem commorans, ejusdem inclyti episcopatus Jaurini colonus, annorum 48, juratus, examinatus, fassus est. Vaszaron született a tanú, innénd Németh Kata bábát emlékezetitűl fogva, Horváth Jánost pedig miúlta Gyimothrúl Vaszarra pásztorkodni szakadott, azúta isméri. Horváth Jánosra némely kárvallott gazdáktúl hallotta a tanú, hogy csordás korában farkas képében is járt. Mind akkor, mind azúta, kit ha fenegetett, hamar érte marhabéli kár, némelyeké szemlátomást elfogyott, némelyeké pedig megdöglött igen hértelen. Kié egyképp, kié másképp veszett véletlenül, mely károkban, hogy fenegetési után estek, ő okoztatott. Hogy pedig Németh Kata boszorkányos légyen, kitűl fenegetési után származott ártalmas ember, vagy marhabéli, s boszorkánysági károkra nézve, minden vaszari lakos tart és félt tőle, azért közönséges híre az, hogy boszorkány légyen. Történt a tanúval az, hogy őnéki egy ízben ezen bábának György fia adósa vala, melyért sokszori kérési után azt kéntelenítette megbírásítani,[6] ezért a tanúra anyjával együtt igen megharagudtak. Akkor csakhamar egy tehene annyira megrontatott, hogy éppen el is döglött. Még meg nem döglött, mindennek futott. Egyebek, kik a marha dolgához értettek, mindenek azt erősétették, hogy a rosszak, tudniillik a boszorkányok rontották meg azon tehenet. Mivel pedig azon Németh szokása szerént kit ha fenegetett, és fenegetési után hamar esett, kinek gyermekén, kinek feleségén a megvesztés vagy egyéb nyavalya, azért vesztő boszorkány híre vala ekkoráig, ő okoztatott. Ezekre nézve a tanú is boszorkánynak tartja. Horváth János, hogy tudálékos légyen, abbúl is okoztatik a sokféle hírek után, hogy ez is, akik ellene cselekedtek, fenegetése után hamar érte valami kár. Paraicz uraimékon esett vesztésért ő is okoztatott, melyért meg is akarták fogatni. Ezt, hogy meghallotta, könyörgött a tanúnak, magánosan kérte is azon, hogy inkább szóljan mellette, ne fogassa meg Paraicz István uraimék. Azt is mondotta, hogy meggyógyulnak ám Paraicz cselédi, de nehezen. Igaz is az, hogy Horváth János akkoron félt a megfogástúl, mindezeket hiti után vallja a tanú.

Vigesimus sextus fatens providus Franciscus Kozma ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 32, juratus, examinatus, fassus est. Gyermekségétűl fogva isméri a tanú Vaszari Németh Kata bábát, mind pedig néha pásztorkodó Horváth Jánost. Kikre is bizonyosabbat nem tud, hanem hogy tudálékos létekre az egyéb falubeliek féltek és tartottak tőlök. A bizonyos, akik akaratjok ellen cselekedtek, azokat fenegették, reájok bosszankodtak, ugyanazokat fenegetésik után hamar érte ember, vagy marhabéli kár, melyekért ők okoztatván tudálékosoknak tartatták, és hogy valóban tudálékosak, rontók legyenek, felűlök ez ekkoráig közönséges hír vala.

Vigesimus septimus fatens providus Martinus Pető ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 43, juratus, examinatus, fassus est. Németh Kata bábát nevelkedésétűl fogva, Horváth Jánost pedig utóbb Vaszarra szolgálgatni, s néha pásztorkodni szakadott, jól isméri a tanú. Bizonyosabbat reájok nem tud, hanem hogy tudálékos létekre mindkettejüktűl féltek az egész falubeliek ekkoráig, mert akik valamiben akaratjok ellen cselekedtek, azokra megnehezteltek, mindjárt hogy azt megbánják, úgy fenegetődtek, és csakhamar történt vagy ember, vagy marhabéli károk, innénd hogy valóban ők tudálékosak legyenek, ez volt közönséges hírek. Horváth Jánosra hallotta, hogy csordás korában farkas képében is járt. Egyszer a tanú őtet bírák eleiben adta, valamely tinónak elvesztésiért. Azon megbosszankodott Horváth János, attúl fogva véletlenül vesztek marhái egykor is, máskor is. A tanú is mindezekben őtet okozza, mert a bizonyos, hogy akit ezek fenegettek, hamar érte tapasztalható kár.

Vigesimus octavus testis providus Joannes Szölösi ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 53, juratus, examinatus, fassus est. Negyven esztendeje lehetett, miúlta a tanú Vaszaron lakik. Vallja azért, hogy Németh Katát azúlta, Horváth Jánost pedig utóbb pásztorkodni szakadott, isméri. Ez hogy csordás korában farkas képében is járt, és tudálékos légyen, némely gazdák beszélgették felőle. Németh Katának pedig szomszédságában lakván, a faluban híre volt, hogy rontó, vesztő, tudálékos légyen. Az urának (amint az orvosa is megmondotta) maga által lett megvesztése. Előtt is, mind pedig azúlta ekkoráig, mindenkor az híre volt, hogy rontó, förösztő, gyógyétó boszorkány légyen, mert akikre ha megbosszankodott, hamar érte ember, vagy marhabéli tapasztalható kár. Ennek megbizonyítására vallja a tanú, hogy baromfiak miatt övele haragban esett, azért megbosszankoda, és egyníhány nap múlva tízesztendős leánykája a derekával annyira megromla, hogy erejétűl megfosztatott. Ily szomorúságban lévén ezen szomszédjában lakó bábát kérték, ha azon leány kínjairúl s nyavalyárúl tudna könnyebbéteni. Valamely füveket főzött is, megpárolták véle, annakutána hamar meggyógyula. És így ilyen szerencsétlenségekben mások is ha megbosszankodása után történt veszedelembe szép szóval bántak véle, kérték, használt és könnyebbétett, és innend a tanú is tudálékosnak tartja, következőképpen, hogy boszorkány légyen ő valóban. A faluban a tapasztalható károkra nézve félt tőle, a megvesztetteket is hamar meggyógyétotta némelyeket.

Vigesimus nonus testis providus Mathias Haragos ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 48, juratus, examinatus, fassus est. Németh Kata bába asszonyt többnyire nevelkedésétűl fogva, Horváth Jánost pedig utóbb pásztorkodni szakadott, isméri a tanú. Reájok bizonyosabbat nem tud, hanem bizonyos az, hogy tudálékos létekre az egész vaszari lakosok tartottak tűlök. Leginkább azért, amint a tanú tartja, hogy akit megfenegettek valami neheztelésbűl, azokat az ő fenegetésik után hamar érte valami tapasztalható kár, melyekért tudálékos létekre sokszori károk után ők okoztattak. Hogy pedig ők mindketten tudálékos rontók legyenek, ez közönséges hírek volt ekkoráig a faluban.

Trigesimus testis providus Joannes Király ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum circiter 50, juratus, examinatus, fassus est. A tanú Vaszaron született, és Németh Katát, hogy Csikvándrúl férjének hozattatott, Horváth Jánost pedig miúlta Gyimothrúl ide szakadott, mindenekét isméri, kiknek is, de kivált Németh Kata bábátúl tudálékos létekre

az egész falubéliek féltek, azért hogy akit fenegettek, hamar érte ember, vagy marhabéli kár. Ezért, hogy valóban tudálékosak legyenek, ez volt közönséges hírek ez időig.

Trigesimus primus testis providus Georgius Zsédenyi, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum circiter 70, juratus, examinatus, fassus est. Németh Kata bábát miúlta Csikvándrúl férjinek hozattatott Vaszarra, Horváth Jánost pedig Gyimothrúl pásztorkodni ide szakadásátúl fogva, kinek mintegy huszonkét esztendeje lehet, innénd mindkettőjöket azon időktűl fogva isméri. Egyebet reájok a tanú nem tud, hanem hogy Horváth János csordás korában farkas képében is járt volna. Némelyektűl hallotta, de ő nem látta, vaszari lakosoknak kiknek ember, vagy marhabéli károk az ő fenegetésik után estek, azok, s egyebek is közhírül Németh Katát boszorkánynak tartották, de ő másképpen hozzájok bizonyosat nem tapasztalt, sem olyas kára nem esett, de a bizonyos, hogy tudálékos létekre mindenek tartottak tőlök, ez volt közönséges hír felőlök.

Trigesimus secundus fatens testis providus Joannes Sándor, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 45, juratus, examinatus, fassus est. Németh Kata bábát a tanú gyermekségétűl fogva, Horváth Jánost pedig, Gyimothrúl utóbb szakadót, jól ismeri, kire gyanúsága a tanúnak magának is nagy vagyon. Mert ezelőtt egyníhány esztendőkkel, hogy öszveszólakodott Horváth Jánossal, akkor harmadnapra egy lovát a farkas megölte. Egyebeket is, kiket fenegetett, hamar érte kár és így tapasztalható károkra nézve egyebek is a faluban tudálékosoknak tartották. Történt az is a tanú hallatára, hogy amely esztendőben Gyimothrúl Vaszarra pásztorkodni szakadott, akkor elmaradó tinóért atyjával együtt reázördültek. Estve későn egyik földjökre ganéjt vittek, ahol is akkor azon a földön ült gyimoti öreg, híres tudálékos csordás, Gerázó Mártony nevű, kitűl ezen Horváth János jött vala Vaszarra. Azonban a tanú atyja már ismervén, magához béhívta, mert olyan tudálékosnak inkább kedvezni szoktak. Már amidőn ők a kocsival hazamentek, akkorra Gerászó az atyjával előbb hazaértek, ettek, ittak. Hogy oztán a tanú a csordárúl visszamenő tinónak keresésére ment volna, reáakadott közel a faluhoz, akkor ölte meg a farkas. Ennek a hírét visszamenet megmondotta a tanú, magok ily hértelen lett kárán sajnálkodtak. A tanú hallatára azon tudálékos Geraszo mondotta mindjárást: no, – úgymond – azt bizony én öltem meg, Horváth János ígért egy köböl rozsot, de nem adhatta meg, megnehezteltem. És mégis ezen káron előtte nem mertek neheztelni, mert azt mondotta: miért haragétották meg Horváth Jánost. Az említett Geraszoval barátságba eredett a tanú, arra kérte, hogy ha akarja, megtanétja, hogy akárkinek is elvész a marhája. És hogy Vaszarra szakadott Horváth János, s azúlta tudálékos híre vagyon, úgy tartja a tanú, hogy azon Gerászonak, kit Gyimoton szolgált, tanítványa légyen. Németh Katára egyebet nem tud, hanem némelyeknek megvesztésére és gyógyétására nézve az egész faluban közönséges hírül boszorkánynak tartatott, mert ezektűl, tudálékos létekre igaz, hogy minden vaszari lakos félt, maga is tartott a tanú, úgy annyira, hogy amidőn véle szembe lehetett barátságos, szó színe alatt kérte is, hogy néki és az ő házához ne ártson, mert bizonyos volt az, hogy akit ez és Horváth János fenegettek, hamar esett valami ember, vagy marhabéli károk. Egy ízben a tanú testvéröccse, Ferencz, öszvekapott a bábaasszony fiával, azért megbosszankodtak, ki is azon órában minden erejétűl a dologban megfosztatott gabonahordáskor, s nem járhatott, melyért ők is azon bábára keményen fenegetődve izenték, hogy ha az ő dolga, eresszen meg, mert rosszul fog járni. Erre azt izente, hogy ne búsuljanak, meggyógyul, s meg is gyógyult.

Trigesimus tertius testis providus Michael Varga, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 45, juratus, examinatus, fassus est. Többnyire a tanú nevelkedésitűl fogva Németh Katát Vaszaron, Horváth Jánost pedig utóbb Gyimothrúl általjövésétűl fogva isméri. Egyebet ezekre a tanú nem tud, hanem a faluban mind Németh Katának, mind Horváth Jánosnak közönséges hírül az volt még eddig hírek, hogy ők boszorkányos tudománynak legyenek, mert valakik emberbéli megvesztést, s olyas nyavalyát vagy marhabéli kárt szenvedtek az ő fenegetésik után, mindazok őket okozták. A tanúnak is lett marhabéli kára. Horváth Jánosnak fenegetése után, mely kárát utóbb, hogy hasanló, s vádoló panasz idején szemire vetette, nem felelt, és nem szabadott. A károsak mindnyájan ezeket kettőjeket okozták. Ily károkra nézve a faluban tudálékosoknak tartatván mindnyájan féltek tőlek.

Trigesimus quartus testis providus Michael Németh, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum circiter 25, juratus, examinatus, fassus est. A tanú Vaszaron született, emlékezetitűl fogva isméri Németh Kata bábát, mind pedig Horváth Jánost, kikrűl is ekkoráig közönséges hír volt, hogy ők tudálékosak legyenek, mert ha valakire megbosszonkodtak, a bába fiainak is, ha valaki ellenek tett, fenegették, mondván, hogy azt bizony megbánjátok. Azoknak csakhamar esett vagy ember, vagy marhabéli károk. Egy ízben Németh Kata fiával a tanú is öszvekapott, azért meg is bosszonkodott, az ő fenegetésik után csakhamar a tanú nénjének egyik lába megvesztetvén, igen nagyra megdagadott, azon Németh Katának akkori vaszari társához folyamodtak, az meg is gyógyétotta. Az is azt mondotta a tanúnak, hogy akivel öszvezajdult, amiatt esett e dologba. Teljes gyanósága lévén a bábára, mind pedig közönséges hírére vesztő létére nézve, ő is boszorkányosnak tartja. Hogy pedig Horváth János csordás korában farkas képében járt volna, egyebeknek és Paraicz uraiméknak ártott, a tanú másoktúl hallotta.

Trigesimus quintus testis providus Michael Szölösi, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum circiter 58, juratus, examinatus, fassus est. Mintegy negyven esztendeje miúlta a tanú Vaszaron lakik, innnénd Németh Katát előbb, Horváth Jánost pedig Vaszarra utóbb szakodott, isméri mindenikét, kik is hogy tudálékosak legyenek, hallotta, de világosabbat reájok nem mondott, mert nem is tud, nem is emlékezik.

Trigesimus 6tus testis Andreas Szechödi, ibidem inclyti episcopatus Jauriensis colonus, annorum 43, juratus, examinatus, fassus est. A tanú nevelkedésétűl fogva isméri mind Németh Katát, mind Horváth Jánost, jóllehet ezeknek a faluban tudálékos, rossz hírek volt ekkoráig, de a tanúnak mivel olyas kára nem esett, gondja nem lévén reájok, azért bizonyosat nem tud egyebet, hanem Nemes Ádámtúl hallotta, hogy Németh Kata Paraicz uraiméktúl kölcsönvalót kért vagy kéretett, de nem adatott, azért esett rajtok a megvesztetett szerencsétlenség, s azután több érte őket.

Trigesimus 7mus [testis] providus Joannes Szabo aliter Sipos, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum circiter 60, juratus, examinatus, fassus est. Harminc esztendeje, miúlta a tanú Vaszaron lakik, onnénd Németh Katát előbb, Horváth János pedig jóval utóbb szakadott isméri. Erre annyira bizonyosat nem hallott, s nem emlékezik, de mivel Németh Kata oly tudálékos bába, hogyha valaki őnéki vagy fiainak tett is bosszúságot, mégis hamar érte ember, vagy marhabéli kár fenegetése után, azért ily tapasztalható károkra tudálékosnak tartatott, ettűl a falubeliek tudván, minémű tudálékos ártó légyen, azért tartot-

tak is tőle. A tanúval történt az, hogy a többi közt a pap számára is gyűjtettek, a vigyázás a tanúra bízattatott, azonban a bába fiát rossz voltáért megcsapkodta, ennekutána őnéki is két tehene elromolván megdöglöttek. Midőn felbontották, vér nem találtatott bennek, innénd azt állétották, valakikkel nézette, hogy boszorkányok által rontottak el. Ezen bábának nem, de ha fiainak tett is ellenek valaki, mégis az olyanoknak hamar esett károk. Ugyanezekért közönséges hírű tudálékosnak tartatott. A tanú is maga kárán azt okozza.

Trigesimus 8vus testis providus Stephanus Rosás, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum circiter 48, juratus, examinatus, fassus est. Vaszaron született a tanú, azért Németh Kata bábát emlékezetitől fogva, Horváth Jánost pedig utóbb szakadott, jól isméri. Horváth János, hogy Paraicz Mihályt harmadmagával rontotta volna meg, ezt magától Paraicz Mihálytól hallotta a tanú, egyéb olyas dolgára vagy annak hírére nem emlékezik. Németh Kata bábától pedig az egész falubeliek féltek tudálékos létére, mert sokak kárain tapasztalt tudálékos léte a faluban közönséges hír volt ekkoráig, mert kit ha fenegettek vagy fiait valaki bántotta, s megbosszonkodtak, hamar érte ember, vagy marhabéli kár, ilyen meglett boszorkánysági károkért mindenek őtet nevezték. A tanúval történt az, hogy ennekelőtte mintegy öt esztendőkkel a felesége bátyjai Németh Kata fiával megveszekedtek, melyért az mondotta fenegetve, hogy ezt megbánják. Meg is bánták, mert csakhamar megvesztetett a tanú felesége, sok nyavalyákat szenvedett. Ezekre és egyebek tapasztalt károkra, mivel akiket azon bába fenegetett, hamar esett ember, vagy marhabéli károk, azért ők is teljességgel azon Németh Kata tudálékos bábát okozták, melyért akkori nevírűl már megfeledkezett dominalis tiszttartó úrnak panaszokat tétetett ezen asszonyra, kinek is sok kemény fenegetésekkel megparancsoltatott, hogy megeresszen, mert ha meg nem eresztene, keserves büntetése fog lenni, azonnal a gyógyulást ajánlotta, ki is akkor füveket javallott. A beteget megnézte, s förösztötték szépen, szemlátomást gyógyult, és így a tanú mind magok szerencsétlenségin, mind a másokán történt tapasztalható károkért közönséges hírű tudálékosnak tartatván, kitűl minden vaszariak féltek, azért ő is boszorkánynak tartja.

Trigesimus 9nus fatens Michael Mészáros, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 44, juratus, examinatus, fassus est. A tanú nevelkedésitűl fogva Németh Kata bábát, Horváth Jánost pedig Vaszarra utóbb szakadót jól ismeri. Minthogy ezekkel barátságot nem tartott, azért Horváth Jánosra egyebet nem tud, hanem hogy csordás korában farkas képében is járt, azt hallotta. Németh Kata pedig, hogy boszorkányos tudálékú legyen, ez eddig a faluban közönséges híre volt, mert mindnyájan a vaszari lakosok tartottak tűle azért, hogy akiket fenegetett, hamar érte emberi, vagy marhabéli kár. Másra pedig ily tudálékért gyanóság nem lehetett, minden kárt vallottak, ezt okozták, ehhez képest közönséges hírül boszorkánynak tartatott.

Quadragesimus fatens providus Adamus Sári, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 48, juratus, examinatus, fassus est. Németh Katát emlékezetitűl fogva, Horváth Jánost pedig Gyimothrúl Vaszarra pásztorkodni szakadásától fogva isméri, kire egyebet olyast hogy hallott volna avagy tudna, nem emlékezik, hanem másoktúl hallotta, hogy vele lévő tavali kukurica pásztor társának mondotta volna: ha akarjuk – úgymond – az egész falu csordája mindjárt itt a kukuricába lészen. Hogy pedig Németh Kata bába valóban boszorkányos tudálékú légyen, ez volt a faluban ekkoráig közenséges híre, mert

vaszari lakosok mindnyájan tartottak tőle azért, hogy akikre megneheztelt vagy fenegette, hamar érte azokat vagy emberi megvesztés vagy marhabéli kár. Másra pedig gyanétani nem lehetett, valakik kárt vallottak, ezt okozták, ugyanezért közönséges hírül mindenektől boszorkánynak mondatott.

Quadragesimus primus fatens providus Joannes Rosás, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum circiter 38, juratus, examinatus, fassus est. A tanú Vaszaron nevelkedett ez ideig, de másképpen sem Németh Kata, sem Horváth János ösmeretességet, sem pedig más emberekkel való barátságot nem tart, s nem is ereszkedik mulató beszédekben is. Azért annyira a nevezett két személyre bizonyosat nem tud, hanem egy ízbe Horváth János megneheztelt a tanúra, ugyanakkor a tanúnak egy lova elromlott, a szája békúcsolódott. Minthogy Horváth János fenegette, és fenegetése után hamar esett ezen lovak elromlása, azért a tanú is őtet okozza. Másképpen, minthogy házától nem olyas kijáró, s más sem igen jár hozzá, azért egyebet bizonyosat egyikre sem mondhat.

Quadragesimus 2dus fatens providus Michael Szabó, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum circiter 46, juratus, examinatus, fassus est. A deutrális Németh Katát a tanú emlékezetitől fogva, Horváth Jánost pedig pásztorkodni utóbb szakadott, isméri. Ezzel néha magános beszélgetésekben is esett, aki azt mondotta, hogy ő pásztorkodás dolgában semminemű pásztori embertől nem fél, mert ő abban tudós. Ezen Horváth János és Németh Kata kire nehezteltek vagy fenegettek, bizonyosan érte hamar vagy ember, vagy marhabéli kár. Ily tapasztalt károk után a károsoktúl hallotta, hogy ezek valóban tudálékosak legyenek, meglett károkban ezeket okozták, ugyanezekért minden ember félt tűlök, s boszorkányoknak tartottak, a tanú is tőlök őrizkedett és tartott.

Quadragesimus 3tius fatens providus Michael Szijárto, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 35, juratus, examinatus, fassus est. Tíz esztendeje, miúlta a tanú Vaszaron lakik, ahol is ekkoráig közhírül hallotta, hogy Németh Kata bába, Horváth János tudálékosak legyenek. Ezt még a gyermekek is tudják, felőlök mondják, de bizonyosabbat a tanú nem tud.

Quadragesimus 4tus fatens providus Georgius Németh, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 48, juratus, examinatus, fassus est. Vaszaron született a tanú és nevelkedésitől fogva isméri Németh Katát és utóbb odaszakadó Horváth Jánost, kit is, hogy tudálékosak legyenek, a károsak őket okozták, ezeket közhírül hallotta, tudálékos létekért a falubeliek féltek is tűlök.

Quadragesimus 5tus fatens providus Stephanus Horváth, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 35, juratus, examinatus, fassus est. Mind Németh Kata bábát, mind Horváth Jánost a tanú nevelkedésétől fogva isméri. Kik is, hogy valóban tudálékosak, ez a faluban közönséges hírek, de kivált a bába, kiket ha fenegetett vagy valakire nehezteltek, azokat hamar érte tapasztalható kár. Történt a tanúval az, hogy az ő jelenlétével falu pincéjénél testvérje azon bába fiával öszvekapott, s orcul csapta azt, amaz mindjárt ezért fenegette, fenegető szokások szerént, kit ha fenegettek, hamar lett károk, úgy a tanúnak is, testvérjével együtt tartván marháikat, akkor csakhamar egyik lovak fülei lekunyotlottak, szája békúcsolódott, félrevonyódott, de ugyan csak mégis megépült, és így az ő fenyegetésik után tapasztalt károkra nézvén, mindenek azon bábát okozták, s tudálékosnak ily károkra nézve mondották, ezekért a tanú gyanósága is arra lévén azt okozza.

Quadragesimus 6tus fatens providus aliter Stephanus Horváth textor, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 33, juratus, examinatus, fassus est. A tanú a deutrális személyeket tizenhat esztendeje, miúlta isméri, kik is, hogy tudálékosak legyenek, embereket, marhákat rontók, azok közül Németh Kata mégis gyógyét, közhírül hallotta. A megvesztésbeli károk gyakortább olyankor estek, mikor ha valakinek megnehezteltek. Egyebet világosabbat nem hallott, nem is tud.

Quadragesimus 7mus fatens providus Martinus Sári, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 31, juratus, examinatus, fassus est. Tizenhárom esztendeje, miúlta a tanú Németh Kata bábát és Horváth Jánost ismeri, kiknek is közönséges hírek az, hogy Vaszarott ők legyenek tudálékosak. Kikre ha megbosszonkodnak, hamar esik károk, hogy pedig valóban ezek legyenek, oly tudálékosak, másoknak károkat tévők, s eresztők. Mindazt, hogy Horváth János csordás korában farkas képében is [járt], közönséges hírül hallotta. Hogy Németh Kata és annak fiai, kire ha megbosszonkodtak, hamar kár érte azt, a tanú így bizonyétja, hogy ennekelőtte mintegy nyolc esztendővel egyníhányon falu számára borért voltak. A megszálláson öszveszólakodás támadott azon bábaasszony egyik fiával. Akkor a tanút is megszomorétották, kívánta magát védelmezni. Azon zajgásban a bábaasszony rossz, zajgó fia a tanút feddé is, ezt még inkább fenegette, és azt mondotta, hogy ezt tíz esztendő múlva is megbánja. Meg is bánta, mert akkorba kisfiacskájának egyik lába kitekeredett, melyért az orvos is olyan szót tett, melyből általértette, hogy azon gyermeken lévő boszorkányi eset azon vaszari bába dolga légyen. A tanúnak is gyanósága reá vala, a falubéli lakos károsak közönségesen őtet nevezték, azokkal a tanú is tudálékosnak tartja, maga a bábaasszony is Sándor Istvány feleséginek mondotta, hogy ezen megromlott gyermeket ha látja, szánja.

Quadragesimus 8vus fatens providus Emericus Kovács, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum circiter 25, juratus, examinatus, fassus est. Nevelkedésitűl fogva isméri a tanú a deutrális személyeket. Vallja azért, hogy Németh Kata és Horváth János tudálékosak legyenek, és tartották. Ez a faluban felőlök közönséges hír, de Németh Kata bábától inkább tartottak, mindenek féltek, mert a gyakorta esett megvesztés miatt mindenek ezt okozták. Emlékezik arra a tanú, hogy ezen bába fia ővéle is öszvekapott, olyankor szokások szerént csak fenegetődtek, akkor is azon asszony bába vala a tanú anyjának, ugyanakkor a kisgyermeke megvesztetett. Más tudós förösztőasszony azt mondotta, hogy ez azért esett, hogy a tanú mással öszveveszett, és így nemcsak mások káraira nézve, de ezen okból is az édesatyjának, anyjának, s magának is gyanóságok a Németh Kata bábára vala.

Quadragesimus 9nus fatens Joannes Beneke, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 29, juratus, examinatus, fassus est. Hét esztendeje, miúlta megházasult, magát letette, de annak előtte is Vaszaron gyerkőce korában szolgálgatott, azért a kérdésben lévő személyeket jól ismeri. Horváth Jánosra bizonyosat annyira nem tud, ha pedig hallott is, gondja reá nem lévén, megfeledkezett. De Németh Katának szomszédságában lakván, napától hallotta a tanú, hogy köztök egykor neheztelés esett. Azonba akkorba egy éjszaka, álmában nagy lövést hallott, ugyanakkor a lába annyira megsebesedett, hogy mindenek, valakik látták azon sebet, boszorkánysági cselekedetnek mondották, melyért a tudós is azt mondotta, hogy aki cselekedte, mindennap látják, és ha hazamennek, legelsőbben az megyen a betegnek látogatására: nem is jött egyéb Németh Katánál. Úgy

hallotta másképpen is, hogy ezen bábának a faluban ekkoráig tudálékos híre vala, közönséges hírül hallotta a tanú.

Quinquagesimus fatens providus Andreas Kozma, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum circiter 75, juratus, examinatus, fassus est. Negyvenöt esztendeje, miúlta a tanú Vaszaron lakik, innénd Németh Kata bábát előbb, Horváth Jánost pedig Vaszarra utóbb szakadott, isméri. Kik is hogy tudálékosak legyenek, akire ha megbosszonkodnak, hamar kár éri, ezt a tanú is így bizonyétja. Horváth Jánosnak bizonyos adósság sokszori kérési után, a múlt tavasszal megbíráséttatott, mondott és izent a tanú, ama pedig megneheztelt, valamint azért Németh Kata és ő, kiket ha fenegettek, hamar érte kár, ember, vagy marhabéli. Úgy a tanúnak is az ő fenegetése után csakhamar a farkas miatt egy harmadfű csikaja elveszett. Világosabbat sem Horváth Jánosra, sem Németh Kata bábára nem tud a tanú egyebet, hanem hogy fenegetéseik után hamar károk történtek, ezen okbúl tudálékosaknak tartattak a faluban közönséges hírül.

Quinquagesimus primus fatens providus Franciscus Sandor, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 38, juratus, examinatus, fassus est. A tanú emlékezetitűl fogva Németh Kata bábát, Horváth Jánost pedig miúlta pásztorkodni szakadott Vaszarra, ezúta ismeri. Kik is, hogy tudálékosak, ez közönséges hír mindkettőjöktűl, mert kit ha fenegettek, hamar esett ember, vagy marhabéli károk, a bizonyos. Akik megrontattak az ő fenegetéseik után panaszolkodtak, és panaszok ő reájok volt ekkoráig. Hogy pedig pásztorsági dolgaiban Horváth János Geraszo nevű gyimothi, az időbéli régi híres öreg csordásnak emberségével éljen, ez mint akkori fiatal pásztorkodótúl úgy hallatott, még mikorba Vaszarra szakadott. A tanú bátyjával együtt estve ganajt vittek. Az atyjok is kiment, mikorra odaértek, Gerázo ottan bevendégelt. Az atyja béhívta, jól tartotta, hogy a tanú hozzáért a bátyjaival együtt, akkor mondotta Geraszo, hogy Horváth János az ő emberségével él. Akkor pedig reája neheztelt. Ugyanakkor estve Horváth János pásztor előtt a mezőre kimenő tinajokat hazaeresztéskor megölte a farkas. Midőn ezen kárt a tanú bátyja, János akkor későn hírül vitt volna, maga mondotta Gerászó, hogy biz azt, úgymond, én öltem meg egy köböl rozsért, de nem tudta, hogy ide való légyen, az hágott belé, amit tettem. És így Horváth Jánosnak is azon idő múlva tudálékos híre úgy hallatott jobban. Németh Kata, kinek tudálékos híre nagy és mindenek félnek tőle, erre a tanú bizonyosabbat nem tud, hanem maga vagy fiai, kire ha nehezteltek vagy fenegették, azokat hamar érte marha, vagy emberbéli kár, az igaz. Németh Kata egyik fia egy ízben tilosban hála, ezt a tanú látván, hites embernek megmondotta, ezért meg is büntettetett. Ezt utóbb mihánt megtudta, hogy ő mondotta ki, megbosszonkodott, és csakhamar hertenül[7] való nehéz nyavalyába esett a tanú. A gabonával megrakott szekér mellett takaruláskor a jártányi ereje is elfogyott. Tudván pedig ama tudálékosak neheztelését, azért a tanú atyja és bátyja Bella Istvánt kemény fenegető szókkal a bábahoz elküldötték, megizenvén, ha meg nem ereszt, rosszabbul fog járni. Ló farkán is hordoztatják. Ezen izenetre, amint a tanú értette, visszaizent, hogy meggyógyul. Annakutána Bella István csakhamarjába panaszolkodott, hogy ő követséget végbe vitte, és a tanú meggyógyult, az ő fia pedig megvesztetett. Valamint a tanú atyja, úgy Bella Istvány és egyebek vaszariak, ilyen veszedelmet károkat szenvedők, mindnyájan Németh Kata bábát okozván, mondották, valóban hogy tudálékos boszorkány légyen ekkoráig, ez volt híre tudálékos létére.

Quinquagesimus 2dus fatens providus Stephanus Mészáros, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 45, juratus, examinatus, fassus est. A tanú Vaszaron született és Németh Katát előbb ugyan, de Horváth Jánost utóbb szakadott, isméri. Kire csak mostanában hallotta, hogy tudálékos légyen, de bizonyosabbat reá nem tud. De Németh Kata bábának ekkoráig a faluban közönséges híre az volt, hogy ő tudálékos légyen. Némelyeknek gyermekeik, feleségeik megvesztetvén vagy marhabéli kárt reméntelen vallottak, azok ily károkba mind a bábát okozták, s annak tulajdonétották. Egykor gyermekágyában a tanú felesége is annyira késértetett, nyomattatott, s szája nagyon félrevonyattatott, hogy emiatt nagy félelemre jutottak, ezen nyavalyárúl, hogy a nevezett bábaasszonnak panaszolkodtak, csak nevette, őket a meggyógyulással biztatta, és biztatásától fogva a beteg harmadnapra meg is gyógyult, többé olyas nem történt. Ezeket a tanú is azon Németh Kata bába tudományának tulajdonétja.

Quinquagesimus 3tius fatens libertinus Martinus Lako, ibidem commorans faber loci, annorum 28, juratus, examinatus, fassus est ad praescripta puncta. A tanú négy esztendeje, miúlta Vaszaron falu kovácsa, innénd csak azúta isméri a deutrális személyeket, kikre a tanú hallotta gyakorta, panaszolkodtak nála megfordulók, hogy azok, kit fenegettenek, hamar esik ember, vagy marhabéli károk. Németh Katarúl úgy is mondották, hogy akiket ha megveszt, meg is tudja gyógyétani, aminthogy némely megvesztéseket gyógyétott is, és hogy boszorkányos tudálékú létére az egész falubeliek tartván tőle, boszorkánynak nevezték és bizonyos.

Quinquagesimus 4tus fatens providus Franciscus Jósi, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 31, juratus, examinatus, fassus est. Többnyire a tanú nevelkedésitűl fogva isméri Németh Katát és Horváth Jánost, kik is, ha valakit fenegettek, hogy azokat hamar érte valami kár, ezt közhírül hallotta felőlök, egyéberánt falu végén lakik, másokkal nem barátkozik, azért bizonyosabbat nem tud, mindazonáltal hogy árpabéli kárért Paraicz Mihállyal öszveszólakodtak és fenegette. Azt is hallotta a tanú, mondván, hogy megbánja. Ímé meg is esett világ láttára rajta. Horváth János fenegetése után amit bánhat, mert megvesztetett, de hogy kitűl eshetett valóban, azt a tanú nem tudja.

Quinquagesimus 5tus fatens providus Stephanus Vida, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum circiter 64, juratus, examinatus, fassus est ad praescripta puncta. Hiti után vallja a tanú, hogy harminc esztendeje, miúlta Vaszaron lakik és Németh Kata bábát, Horváth Jánost pedig, hogy utóbb Gyimothrúl pásztorkodni szakadott, azúlta ismeri. Paraicz uraimék marhabéli és magokon esett károikra nézve hogy Németh Katát és Horváth Jánost okoznák. Azokra tulajdonétják, a tanú közhírül hallotta. Caetera nihil.

Quinquagesimus 6tus fatens providus Joannes Zámbó, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 30, juratus, examinatus, fassus est. A tanú Vaszaron született és nevelkedésitűl fogva isméri Németh Kata bábát és Horváth Jánost, ekkoráig úgy hallotta felőlök, hogy mind a ketten boszorkányos tudálékosnak legyenek. A faluban ez volt közönséges hírek.

Quinquagesimus 7mus fatens providus Georgius Németh, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 45, juratus, examinatus, fassus est. Hiti után vallja a tanú, hogy miúlta ő Vaszarra szakadott, annak tizenhat esztendeje, és azúta isméri mind Németh Katát, mind pedig Horváth Jánost, kik is mások kárán, de leginkább Paraicz uraiméknak

káruktúl és Németh Péter nyavalyás voltátúl fogva valóban boszorkányos tudálékosnak tartatnak. Azt felőlök a tanú közönséges hírül hallotta.

Quinquagesimus 8vus fatens providus Martinus Takách, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 40, juratus, examinatus, fassus est. Nevelkedésitűl fogva vaszari lakos a tanú, azért Németh Kata bábát és Horváth Jánost jól isméri. Paraicz Mihály, hogy megvesztetett, és Horváth János fenegetése után esett rajta a szerencsétlen nyavalya, és hogy Németh Katával ezek mindketten boszorkányos tudáléknak legyenek, s fenegetéseik után esett károkra nézve okoztatnak és felűlök közönséges hír. Ezekért a falubeliek is féltek tőlök, az bizonyos.

Quinquagesimus 9nus fatens providus Stephanus Komár, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 45, juratus, examinatus, fassus est. A tanú Vaszaron született, azért Németh Katát emlékezettűl fogva, Horváth Jánost pedig, hogy Gyimothrúl pásztorkodni utóbb szakadott, azúlta isméri. Kikre más vaszari káros emberek panaszolkodtak és közönséges hírül mondották, hogy ezek boszorkányos tudálékosak legyenek, mind ezt, mind pedig azt, hogy Horváth János visszaimádkoznék, ezeket a tanú közhírül hallotta.

Sexagesimus fatens providus Joanes Máthé, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 40, juratus, examinatus, fassus est. Ötesztendős korában szakadott a tanú Vaszarra, azúlta itten lakik. Németh Katát előbb és utóbb ideszakadó Horváth Jánost is jól isméri, kik hogy boszorkányos tudományúak, rontók, vesztők, közhírül hallotta a tanú.

Sexagesimus 1mus fatens providus Joannes Illés, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 32, juratus, examinatus, fassus est. Nevelkedésitűl fogva ismeri a tanú Vaszaron Németh Kata bábát és Horváth Jánost, kikrűl boszorkányos tudományú, rontó, vesztő hírű létekre ez közönséges híre volt felőlök, mert ezért vaszari lakosok féltek is tűlök.

Sexagesimus 2dus fatens providus Joannes Szabó, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 47, juratus, examinatus, fassus est. Vaszaron születtetett a tanú, ifjúkorában másutt is szolgálgatott ugyan, de megtért és Vaszaron lakik, innénd Németh Katát, Horváth Jánost pedig utóbb szakadott, jól isméri, kik is ha másokra nehezteltek, s fenegettek, hogy azokat hamar érte ember, vagy marhabéli kár, melyekért mindenek féltek tűlök, s boszorkányosoknak tartották. Ezeket a tanú közönséges hírül hallotta felűlök. A tanú ennekelőtte négy esztendővel kisbíró vala és Németh Kata menye a helység végzésibűl a tanú által megcsapattatott, ezért a bába megbosszonkodott, és a tanú felesége hértelen megvesztésben esett, még a szava is elállott. Utóbb ugyancsak mások szép kértére meglátogatta, tett is néki valamit, és utána meggyógyult. Így azért a tanú gyanósága is az, hogy Németh Kata valóba tudálékos légyen.

Sexagesimus 3tius fatens providus Michael Orbány, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 29, juratus, examinatus, fassus est. A tanú Vaszaron emlékezetitűl fogva Németh Kata bábát és Horváth Jánost isméri, másoktúl hallotta, hogy mindketten tudálékosak, mert kit ha fenegettek vagy akire nehezteltek, azokat hamar érte kár vagy betegség. A tanúnak Horváth Jánosra fenegetése után esett hideglelés miatt vagyon gyanósága.

Sexagesimus 4tus fatens providus Georgius Élö, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 31, juratus, examinatus, fassus est. Már hetedik esztendeje, hogy Vaszaron

lakik és a deutrális két személyt azúlta isméri. Németh Kata, hogy tudálékos létéért mostanában megfogattatott, az áristomban mondta: hogy miért nem fogják meg Komár Istvánnét is, a Dorit, mikor az nagyobb boszorkány. Horváth János pedig a Szemest nevezte nagyobbnak lenni. De mindazonáltal, hogy ezek legyenek oly tudálékosok, kik miatt tapasztalható károk estek, felűlök ez közönséges hír volt ez ideig.

Sexagesimus 5tus fatens providus Adamus Balog, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 46, juratus, examinatus, fassus est. A tanú nevelkedésitűl fogva isméri Németh Kata bábát és utóbb pásztorkodni szakadó Horváth Jánost. Kik is hogy mindketten boszorkányos tudományúak legyenek, ezért az egész falu lakosa tartott tűlök, kivált Németh Katátúl, mert akit ha fenegettek, hamar érte ember, vagy marhabéli kár, a bizonyos. És így fenegetéseik után tapasztalt károkra őket okozták, s reájok panaszolkodtak. Horváth Jánosra tavali véle őrző kukuricapásztortúl hallotta, hogy ha akarja, a falu csordája mindjárt a kukuricába előttök lészen. Hogy ezt maga mondotta volna, és hogy csordás korában farkas képiben is járt, a marhákba kárt tevő volt, ezeket a tanú közhírül hallotta felűle.

Sexagesimus 6tus fatens providus Benedictus Saigó, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 50, juratus, examinatus, fassus est. Miúlta a tanú Vaszarra szakadott harminc esztendeje, és azúlta isméri többnyire Németh Kata bábát és Horváth Jánost. Kik is boszorkányos, rontó, vesztő tudományokra nézve azért, hogy kit ha fenegettek, s nehezteltek, az olyanok ember, vagy marhabéli kárt az ő fenegetésik után hamar szenvedtek, a károsak őket okozták, s minden vaszari emberek féltek tűlök, ez felűlök közönséges hír volt ez ideig, az bizonyos. Kik is a nyavalyák eresztéséért, ha keményen fenegették s intették, vagy valakihez szép szóval kérettettek némelyeket, Németh Kata gyógyétott, förösztött, azok meg is épültek. Ezeket is a tanú némelyek panaszából hallotta, azon okból tudja.

Sexagesimus 7mus fatens providus Michael Ács, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 32, juratus, examinatus, fassus est. Emlékezetitűl fogva isméri a tanú a deutrális személyeket, azoktúl közönséges hírül hallotta, hogy mind a ketten boszorkányos tudálékosak, kiktűl minden vaszari lakosok tartanak, kiknek, ha adósaik voltak, megbírásitással fenegették vagy valamiben nehezteltek, azokat fenegették, és fenegetésik után hamar érte valami kár. Ilyen híreikre nézve Németh Katátúl öt mérő gabnájokat ez ideig keményebb szóval nem merte kéretni, sem bírák által megvenni, mert ő is félt a szerencsétlen esettűl miatta.

Sexagesimus 8vus fatens providus senior Martinus Zsédenyi, ibidem, ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 37, juratus, examinatus, fassus est. A tanú Vaszaron született, azért Németh Katát és Horváth Jánost nevelkedésitűl fogva isméri. Hogy némelyek, kiknek gyermekeik az ő fenegetésik után megvesztették, vagy pedig az olyanokat marhabéli kár, hogy hamar érte, ezen okból ők okoztatván tudálékosaknak tartották, tőlek féltek a vaszari lakosok, egyebet a tanú nem tud.

Sexagesimus 9nus fatens providus Georgius Kovács textor ibidem ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum circiter 50, juratus, examinatus fassus est. Negyven esztendeje, miúlta Vaszaron lakik a tanú, ezen okbúl Németh Kata bábát előbb, Horváth Jánost pedig, Vaszarra utóbb szakadót, jól isméri, kik is valami bosszúságbúl, akit fe-

nyegettek, okvetlen azokat fenyegetésik után hamar érte ember, vagy marhabéli kár, az bizonyos, ilyen károkért ők okoztatván, boszorkányosaknak tartattak. A tanúnak is egy kis fiacskája megvesztetvén, azt mondotta az orvosló, hogy aki őreá megneheztelt, az cselekedte. Horváth János azért okoztatott, hogy akit fenyegetett, hamar érte marhabéli kár, és így valamint egyebek okozván, úgy a tanú is őket tudálékosaknak tartja. Mindazonáltal igaz, hogy Németh Kata fenyegetése után esett a tanú fiacskáján is a megvesztés, de hogy tapasztalt károkra tudálékosaknak tartattak, és fenyegetésik után meglett károkra nézve mindkettőjöktűl féltek a falubéliek, az igaz. Marhák dolga végett kétszer volt panasza bírák előtt a tanúnak bábaasszony egyik fiára, melyekért hogy megbüntettetett, fenyegették a tanút, mondván, hogy megbánja. Fenyegetésektűl fogva leányát a nyavalya jó darab ideig törte, máig sincs helyes elméje, azúlta következőképpen ez eránt is a tanú azon bábaasszonyt okozza, mert akár fiai bosszonkodtak valakire, akár anyjok, akár Horváth János, akire megnehezteltek, azokat csakhamar érte ember, vagy marhabéli kár, az való.

Septuagesimus fatens providus Paulus Szücs ibidem ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 38, juratus, examinatus fassus est. Vaszaron született a tanú, innénd emlékezetitűl fogva isméri mind Németh Katát, mind pedig Horváth Jánost, vallja azért, hogy a helységben mindkettőjöknek ekkoráig azért, hogy kit ha fenyegettek, hamar érte tapasztalhatóképpen ember, vagy marhabéli kár, ezért mindenek féltek tőlük, és közönséges hírül a faluban boszorkányosoknak tartattak, ezt a tanú maga kárán így gyanítja Horváth Jánosra, hogy hosszas neheztelése vala feleségének a tanúra, és feleségére úgyannyira, hogy békességkéréskor is nem akara megengedni, azt mondotta: inkább soha meg nem enged, se nem is engedett mind ekkoráig, ez így múlt, azonban egy ízben Horváth János a tanú istállójában két tehenet megnézett tavaszi idővel, ennek nézegetése után talán negyednapra annyira megromlott azon két tehén, hogy akkor nyárban hasznokat nem vehették, elsoványkodtak, egyikének a szája bekulcsolódott, evett volna, de nem ehetett, mindaddig másokkal száját nyittatta, mosatta, hogy ugyancsak az evése megtért, és így másokon lett fenyegetések után esett károkra, úgy maga kárára nézve is, Horváth Jánost valóban tudálékosnak tartja a tanú.

Septuagesimus 1mus fatens providus Georgius Csizmazia ibidem inclyti episcopatus Jauriensis colonus annorum 45, juratus, examinatus fassus est. Vaszaron emlékezetitűl fogva ismeri a tanú Németh Kata bábát, és utóbb pásztorkodni szakadó Horváth Jánost, kik is közönséges hírül, hogy tudálékosaknak tartották s féltek tőlük, ez volt közönséges hírük, még az atyja is meghagyta a tanúnak, hogy ezektűl őrizkedjenek. Horváth Jánosra hallotta, hogy Iház Pálnak fenyegetésibűl mondotta, hogy a kötélen is megeteti a tehenit, egy ízben a tanú is összeszólalkodott véle, akkoriban csakhamar fiacskájának lába összevonyattatott, melyért ő is Horváth Jánost okozza.

Septuagesimus 2dus fatens providus Michaël Benke ibidem ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 38, juratus, examinatus fassus est. Húsz esztendeje, miúlta Vaszaron lakik, ezen okbúl Németh Katát és Horváth Jánost jól isméri, kik is azért, hogy akit fenyegettek, hamar érte ember, vagy marhabéli kár, és mindenek Vaszaron féltek tőlük, ugyanezért tartattak boszorkányosoknak. Németh Kata tudálékos létét a tanú így bizonyítja, hogy ennekelőtte másfél esztendeje, hogy az ő és felesége szomszédságban bizonyos tyúknak elemésztéséért (kinek a tolla is megtetszett nálok) összeszólalkodtak

Németh Kata menyivel, azonban panaszra mene az anyjához, ez alig mene el, csakhamar annyira megrontatott a tanú, hogy járó erejétűl is hirtelen megfosztatott, s[alva] v[enia] seggén csúszott, nagy betegség és gyakorta való hideglelés magát és feleségit érte, ez meg is gyógyult, ugyancsak maga is illedett utána a tanú. Hogy azonban ezen bába fia adósa vala, megkérte a tanú, azt nagy haraggal meg is adta. Mindjárt akkor is a tanút is nehéz betegség érte, mostanság is azúlta minden negyednap a hideg löli, a nagy álom akkoron csak meg nem öli, annyira van már, hogy nem is dolgozhatik. Hideglelés napján ereje nincs, nem ehetik, következésképpen ezen nyavalyákat boszorkányos tudományú Németh Katának tulajdonítja.

Septuagesimus 3tius fatens providus junior Martinus Zsédenyi ibidem ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 31, juratus, examinatus fassus est. A tanú Vaszaron emlékezetitűl fogva isméri Németh Katát és Horváth Jánost, ez hogy rontani, de orvosolni nem tudó. Németh Kata bába pedig mind rontani, veszteni, mind pedig gyógyítani tudjon, ez hallatott felőlök közönséges hírül ez ideig, és így mindketten tudálékosaknak tartattak, a faluban mindenek féltek tőlük, akit fenyegettek, hamar történt ember, vagy marhabéli tapasztalható károk, az bizonyos.

Septuagesimus 4tus fatens providus Stephanus Sári ibidem ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum circiter 47, juratus, examinatus fassus est ad praemissa puncta. Vaszaron született, nevelkedett és lakik a tanú, azért Németh Kata bábát és Horváth Jánost jól ismeri, kik is akiket fenyegettek, hamar érte tapasztalható kár, ugyanezért a faluban közönséges hírül boszorkányoknak tartattak, egyebet a tanú reájok bizonyosabbat nem tud.

Septuagesimus 5tus fatens providus Georgius Horváth ibidem ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 45, juratus, examinatus fassus est. A tanú gyerkőcke korában szakadott Vaszarra, innénd Németh Katát előbb, Horváth Jánost pedig, Vaszarra utóbb szakadót, jól isméri. Mindkettőjöknek ezeknek ekkoráig a faluban az volt közönséges hírek, hogy valóban tudálékosak legyenek, minthogy kiket fenyegettek, hamar esett valami károk, boszorkányos vesztések (amint megtetszett) a faluban gyakorta történtek, ezekért másra senki sem gyanakodott egyébre, mert más olyas tudálékú a faluban nem volt, kinek fenyegetése után történtek volna tapasztalható károk ezeken kívül. Ennekelőtte tizennégy esztendőkkel a tanú Pápán egy tehenet vett, az már Vaszaron, midőn megborjúzott, azon borjúra egy fehér lúd ment, rajta gázolódott a tanú láttára, azt megfogván a tanú szárnyainál fogva, bosszúságából nagyon a földhöz verte, eleresztvén mégis reája ment, akkor mindjárt azon borjú elszakaszkodott, bágyott, meg is döglött. A tehén ugyancsak utóbb megerősödött, ezt nem tudja a tanú, kire gyanítsa, de elhiszi azt, hogy nem volt valóságos igazi lúd. Azt mindazonáltal tudja, hogy az ő testvérbátyja a helységnek egy ízben bírája vala, akkor ők együtt gazdálkodtak, kinek is bírói rendelésibűl Németh Katára esett, hogy egy lovat forspontban adni kölletett volna, hogy nem adott, megzálogoltatott, ezért igen megharagudott és a falu lovaival kölletett összefogni. Akkor mindjárt a tanú Pápára egy kocsi fát hozott, nem késett. Mikorra hazaért, a legjobbik lovok a nyelvét egy arasznyénál nagyobbra kivetette, lefegett, füleit lecsüggesztette, szemei mint a mogyoró, oly kicsinyekké lettek, nem is ehetett. Sokára megépült ugyan, de nem lett mégis helyes. Minthogy azért kikre megbosszonkodott Németh Kata, azokat hamar kár érte, azért ők is úgy tartották mások tapasztalható káraikra, s mind pedig reájok

való neheztelésére nézve, hogy ezen látható s nyilvánvaló boszorkányságot is Németh Kata cselekedte, úgy tartja a tanú, vallja.

Septuagesimus 6tus fatens providus Andreas Farkas Suta ibidem ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 36, juratus, examinatus fassus est. Hat esztendeje, miúlta a tanú vaszari lakos, azúlta isméri mind Németh Kata bábát, mind pedig Horváth Jánost. Falubéliekkel a tanú annyira nem szokott barátkozni s velek kijárni, hanem vargamesterségihez képest inkább bent dolgához látni, azért ő bizonyosat nem tud. Mindazonáltal emlegetésben hallotta mind a kettőt tudálékosaknak lenni. Horváth János, hogy visszaimádkozó, rossz ember légyen, ezt a tanú hallatára a falu gyűlésiben jelen lévén, akkor hányták szemire némelyek, mikor Paraicz uraimék fenyegetése után a megfogatásától félvén, gyűlést tartatott ő maga.

Septuagesimus 7mus fatens providus Josephus Országh ibidem ejusdem incliti episcopatus colonus, annorum 36, juratus, examinatus fassus est. A tanú Vaszaron születetett és kicsinységitűl fogva mind Németh Katát, régi híres bábát, mind Horváth Jánost, pásztorkodót, jól isméri, vallja azért, hogy emlékezetitűl fogva vaszari lakosok fenyegetésik után esett károkra nézve mind nevezett tudós bábát, mind pedig Horváth Jánost tudálékosoknak, de leginkább csordás korában még tudálékosabbnak tartották, kire nézve fenyegetésik után hamar esett károkra őket okozták, úgy amazok tapasztalására vaszari lakosok mindekkoráig tartottak és féltek tőlük.

Septuagesimus 8vus fatens providus Stephanus Sándor ibidem ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 45, juratus, examinatus fassus est: Németh Kata bábát a tanú nevelkedésétűl, Horváth Jánost pedig utóbb, Vaszarra szakadásától fogva isméri, ahol ezen Horváth János egészlen béresül szolgált, azon gazdának szomszédságában születetvén, nevelkedvén a tanú. Ahol is némely szolgáló gyerkőcékkel szomszédságos mulatásnak okáért Szent György napján röggel korán átalment ő is. És mivelhogy a boszorkányos Szent György napi éjszaka tehenek haszna végett közönséges hírül szoktanak járni és boszorkányoskodni, akkor ugyanott Horváth János napát, öregasszonyt ők is faggatták, hogy oda volt-e hát ez éjszaka. Melyekre azon öreg azt mondotta, hogy ő afféle tehenekhez való boszorkányos tudományhoz nem tud, de a vőm, tudniillik ezen Horváth János az bizony – úgymond – tud. Németh Katától tudálékos létére az egész falubéliek tartottak, ez ellen a tanú ezt bizonyítja, hogy ennekelőtte, még ifjúkorában ezen bábának Ádám fiát a bírák megbüntették, a dologban a tanúnak másodmagával bizonyságot tenni kölletett azért, hogy tilosba hált, hogy ez megbüntettetett, nagyon megbosszonkodott az anyja is, ennek bosszúsága után a tanú testvérje oly nehéz, sokáig tartó hideglelésbe esett, hogy abban halálát is reménylették. Minthogy ily károkba, s kiken fenyegetése vagy neheztelése után esett a nyavalya, mindenek Németh Katát okozták, azért a tanú szép szóval magánosan kérte, utóbb pedig a bírák által is kemény büntetéssel fenyegetette, hogy megeresszen, úgy akkor az ő öccse is mintegy szemlátomást szépen meggyógyult. Valamint azért közönséges hírére s másokon is történt bosszúsága után való szerencsétlen esetekre mindenek féltek tőle, úgy a tanú is ily nyilvánvaló dologért boszorkányosnak tartja.

Septuagesimus 9nus fatens providus Nicolaus Csobak ibidem ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 28, juratus, examinatus fassus est. A tanú Vaszaron születetett, azért emlékezetitűl fogva isméri mind Németh Kata bábát, mind Horváth Jánost.

Ezeknek fenegetésik után tapasztalhatóképpen, hogy emberi vagy marhabéli kár, kire ha megbosszonkodtak, hamar érte, ezekért mindenek őket tudálékosaknak okozták, mivel pedig Németh Kata István fia, Horváth János veje ezelőtt három esztendővel a falunak lópásztora vala, akkor a tanúnak ellene panasza volt és kárát a bírák megítélték. Midőn azt a bába fia megadta, azt mondotta ezen szókkal: nem lesz, úgymond, szerencséd. S azután a tanúra csakhamar nagy hideglelés esett, melyért Németh Kata bábát és akkori lovakat őrző István fiát, vagy annak ipát, Horváth Jánost okozza-e, maga sem tudja, mindazonáltal valamint egyebeket hamar kár ért, akiket fenyegettek, egyenlő szóval mindnyájan őket okozták, azért ő is az akkori bosszúságokra nézve a rajta hamar történt, s fenyegetések után esett hidegleléséért Németh Kata bábát okozza mégis. Emlékezik arra is a tanú, hogy Horváth János a lócsordát őrizte, és más csordás házánál mulattak, akkor bizonyos ember a lópásztort kiáltotta, azonban kiáltási közt úgy is ejtette szavát, hogy pásztor ló. Ezért Horváth János megbosszonkodott, akkoron a tanú a maga szájából hallotta, hogy azon ember kiáltására azt mondotta: nem félsz-e, úgymond, majd minden marhádat dögölve találod. Ez maga szava volt, ezeknél a tanú bizonyosabbat nem tud.

Octuagesimus fatens libertinus Adamus Madarász ibidem spanus dominalis, annorum circiter 58, juratus, examinatus fassus est ad praemissa De eo utri puncta. Már tizennégy esztendeje, mikor Vaszarra szakadott a tanú, és Német Kata bábát, nemkülönben Horváth Jánost azúlta isméri. Vallja azért, hogy Horváth János, akiket fenyegetett, azoknak hamar esett károk, mert efféle hírt a tanúnak mint ispánnak, vagyis néha a méltóságos uraság borát árultatónak hírül vitték vaszari lakosok. Azért innénd tudja Paraicz uraimékat, de kivált Mihályt, hogy ezen Horváth János vesztette meg, valamely árpán összekapván, ezen veszedelmes hír magától Paraicz Mihálytól jött ki. Mert azt mondotta, hogy a megvesztésben oda vitetett, ahol árpáért véle való összeszólalkodás volt, ott kínzották a boszorkányok, Horváth Jánost köztük megismerte, ő volt egyik. Németh Kata pedig boszorkánynak a faluba azért tartatott közhírül, hogy akiket ha fiai, vagy maga fenyegettek, az ő fenyegetések után csakhamar emberi vagy marhabéli károk lett azoknak, bizonyosan meg is történt, mert kinek felesége vagy gyermeke megvesztetett, ki pedig nehéz nyavalyába esett, egyszóval ilyen tapasztalható károkra nézve minden vaszari lakosok tartottak és féltek tőle. Ennekelőtte történt mintegy kilenc esztendőkkel a tanúval az, hogy ő fekvő ágyából nemes Sopron vármegyében czenki faluvégre ragadtatott elméje szerint; ahol is jó borral nagyon megitattatott, ízét is érezte. Felébredvén, igen megromlott egészségében, attúl fogva egynehány hétig feküdt is. Akkor hamar azon nyavalyájában jutott eszébe tanúnak, hogy ezen bába híres tudálékos asszony, haragot tartott reá, még mielőtt ezen nyavalya történt. Teljes gyanúsága vala azon bábára, azt elő szemre is hívatta,[8] őtet okozta és felettébb fenyegette ezen történetért, mert a bizonyos, hogy akire neheztelt, hamar érte valami kár, a fenyegetésben nehéz szókkal is illette a tanú, meghagyván keményen, hogy megeresszen. Ama pedig kérdezte, ha az akkori czenki ivást kihányhatom-e? Úgymond: aminthogy ki is hányta. Erre azt mondotta Németh Kata, hogy ha kihányhattam, meg is gyógyulok, másképpen abban meg kellett volna halnom, így felelt. Azon kihányás pedig fölöttébb nagy büdösség volt. A fiai is ezelőtt negyedik esztendővel a tanúval összeszólalkodtak, fenyegették, akkor is harmadnapra földhöz csapattatott, erejétől megfosztatott, mert akire megnehezteltek, azokat a bizonyos, hogy hamar érte

tapasztalható kár, így lévén a dolog maga feleleti, ki ne látná már által Németh Kata bába tudományát, ezért a tanú is boszorkánynak tartja, száma nélkül szembe is mondotta néki, hogy ő boszorkány.

Octuagesimus 1mus fatens providus Stephanus Horváth ibidem armentarius loci, annorum 40, juratus, examinatus fassus est. Már tizenhárom esztendeje, miúlta Vaszaron pásztorkodik a tanú, innénd ismeri Németh Kata bábát és Horváth Jánost. Némelyek megvesztése vagyis gyógyítására nézve, hogy Németh Kata rontónak s tudálékos gyógyítónak okoztatott, erre felűle közönséges hírül emlékezik a tanú, de egyébként, minthogy mezei ember, a faluban nem annyira maradós s társalkodós, azért bizonyosabbat nem tud. De Horváth János tudálékos létére magának is nagy gyanúsága volt a tanúnak, azért, hogy néha a marhák össze egymásra menése miatt a mezőn a tanúra gyakorta neheztelt. Ugyanolyankor hamar érte marhabéli kár is. A tanú és egyebek hallatára maga házánál más pásztorokkal összeveszett Horváth János, és akkor azt mondotta annak, akivel összekapott, hogy ha akarom, úgymond mikorra haza mész innénd, majd csak nyúzod marháidat. Ily fenyegetési után hamar lett károkra, és néha magától ejtett maga szavaira is Horváth János tudálékosnak tartatott, ki is, hogy nevezett Németh Kata bábával mindketten tudálékosak legyenek, a tanú is egyébként felőlük közhírül hallotta.

Octuagesimus 2dus fatens Georgius Molnár ibidem pastor boum, annorum 43, juratus, examinatus fassus est: gyerkőce korában szakadott a tanú Vaszarra, azúlta szolgálásával és pásztorkodásával ez ideig tartózkodott, ezen okból Német Katát és Horváth Jánost azúlta isméri, hogy mindketten tudálékosak legyenek, a faluban felőlük azért annyira közönséges hír, hogy akit ha fenyegettek valami bosszúságból, azokat hamar érte ember- vagy marhabéli kár. Német Kata némelyeket, kik ha szép szóval kérték, rajtuk esett nyavalyájuktól meg is gyógyította. Horváth Jánossal egy ideig szomszédságában lakott a tanú, és néha köztük esett zűdülés,[9] olyankor néha a tanút is, mint akiknek fenyegetésik után károk esett, hasonlóképpen fenyegette, de ő is vissza keményen fenyegette, mondván, hogy ha akármi olyas kára fog történni, úgymond nem mást, hanem őtet fogja okozni. Maga szájából Horváth Jánosnak, hogy ő vissza tud imádkozni, azt pedig másoktúl, hogy farkas képében is járt csordás korában, hallotta a tanú, egyéb más pásztorok is ilyen tudálékos létét beszéllették. Németh Kata bába a tanút ifjú legény korában, hogy a leányát feleségül neki adja, biztatta, azt kérette háromszor is. Hogy utóbb ő a hagyott napra nem hajlott, hanem mást vett, azért reája megbosszankodott, hogy ezt megbánja, fenyegette is. Meg nem bánta ugyan, de akkor mindjárt megkötteteti úgy, hogy természet dolgában feleségével nem élhetett esztendeig és egynéhány hétig. Ez a hír kimene és a tanú ipa, akkori dominalis tiszttartó néhai Pichler György úrnak panasszá tette, ki is azon bábát eleibe hívatta, hogy megégetteti, nagy büntetéssel fenyegette és napot hagyott, mondván: te vén boszorkány, arra a napra, amelyet mondék, ha meg nem eresztesz, el nem kerülöd az égetést. Ezen fenyegetést igaz, hogy a tanú maga többet Pichler uramtúl nem hallotta, hanem egyebek így mondották meg. Ugyanazon hagyott napra meg is eresztett, érezte, meg is könnyebbült. Mikor már azon meghagyásra tanún a nyavalya, vagyis a kötés megeresztetett, a feje tetejétűl a talpáig igen nagy fájdalmat szenvedett testébe, de egyszersmind hamar elmúlt, és attúl fogva lehetett élni feleségivel házassági kötelesség szerint, de addig nem. Innen a tanú nemcsak közönséges, másokon történt káros hírekre nézve, hanem rész

szerint maga tapasztalására nézve is, mind Horváth János visszaimádkozni tudót, mind Németh Katát boszorkánynak tartja. Egy ízben a falubeliek Horváth Jánoson kiadtak, és akit fogadtak, hogy helyébe állott, arra neheztelt. A mezőn nagy legény fiával a marhák mellett földhöz verettetett, hazahozni őket kocsin kelletett. Azok és valakik már Horváth Jánost tudálékosnak is nézték s tudták, ezen boszorkányi dologban is őtet okozták.

Octuagesimus 3tius fatens providus Stephanus Ihász ibidem comitatis pastor equum, annorum 68, juratus, examinatus fassus est ad praemissa. Már tizenkettedik esztendeje, miúlta Vaszarra szakadott, a falunak hol egy, hol másféle csordáját őrzi, Németh Katát és Horváth Jánost személyükben azóta ismeri a tanú, kiknek is tudálékos létüket közhírül hallotta, egyébként minthogy másokkal nem társalkodó, azért ennél bizonyosabbat nem tud.

Octuagesimus 4tus fatens providus Adamus Nemess ibidem ejusdem inclyti episcopatus colonus, annorum 38, juratus, examinatus fassus est. A tanú emlékezetitűl fogva isméri Németh Katát és Horváth Jánost Vaszaron, ahol az ő édesatyja ezelőtt 18 esztendőkkel törvénybíró volt, és hogy azon bába fiát, Palkót a tilosba való favágásáért a bírák megbüntették. Németh Kata bába őrájuk azóta neheztelt, ugyanakkor csakhamar a tanú testvérhúga úgy megrontatott, hogy másfél esztendeig a nyavalya törte, valamikor orvosolni vitték, az orvosok megmondották, hogy akinek az anyjok vétett azért, hogy a fiát megbüntették, ez azért esett. Olyan pedig nem volt egyéb, hanem azon Németh Kata bába. Igaz is, maga, avagy fiai kit ha fenyegettek, hamar érte tapasztalható kár. Másfél esztendeje, hogy a tanúnak valamely atyafia Németh Kata unokáját vette el feleségül; egy darabig rosszul laktak. Kire nézve a tanú testvérbátyját elhítta Németh Kata, hogy mint atyafi kérné, intené az unokája urát, hogy ne verje annyit a feleségét. Kik is midőn elmentek és a szép lakásra kérték volna, akkoron ismét azon atyafi az arra rendelt botját elővette és szemek láttára újabban megverte a feleségét. A verés csak kongott rajta, még inkább maga mondta, hogy üsse-üsse az ura jobban, így felelt a verés alatt a menyecske. Ezt látván a tanú, maga is azt felelte: no, csak verd jobban. Ezért a vén bába, Németh Kata megharagudott, elmene, és másnapon a tanú bátyja annyira megromlott, hogy mai napig csak sínlődő, alig szólhat, ereje nincs, nem dolgozhatik. Másoktúl felőle tudakozódott a bába, ha gyógyul-e, és így csak rontó gyógyító volt ez ideig, az ugodi orvos is az ő magok kanászát reá kérte, hogy menne Németh Kata bábához, mondaná neki, hogy eresztené meg, de meg nem eresztetett, noha azon kanász, amint a tanú megtudta, megmondotta néki. Mostani aratás elején kenyeret kért Németh Kata a tanú feleségitűl, és hogy nem adott néki, azon napon kisgyermekjek igen megromlott, hozzája harmadnapra átalvitték, megnyomogatta, és azontúl megépült. Paraicz uraimékon, elsőként a Márton fián akkor esett meg a vesztés, mikor Németh Kata három forintokat kölcsönkért és nem adtak neki, azután őket több-több érte, így hallotta a tanú. Ilyen neheztelése után megtörtént boszorkányos károkra nézve mindenek féltek tőle, s valóban boszorkánynak tartatván, ő is annak lenni tartja. Az orvosok is, mind külsők, mind pedig hozzájuk menők, a bábát mondották boszorkánynak.

Octuagesimus 5tus fatens providus Michael Boda ibidem ejusdem inclyti episcopatus coloni Petri Németh subopilio, annorum 30, juratus, examinatus fassus est. Tizenhárom esztendeje, már miúlta a tanú Vaszaron szolgálgat, ezen okbúl isméri Németh Kata bábát és Horváth Jánost. Ezen bába, hogy tudálékos orvosló, rontó légyen, azt a tanú közhírül

hallotta. Horváth Jánossal ennekelőtte négy esztendőkkel a tanú a mezőn összezördültek, akkor meg is haragudott, Horváth Pállal nagyon fenyegette őket, hogy megbánják. Akkorta mind a tanú juhaibúl, mind társáébúl egynéhányat a farkas éjszaka a háznál megsebesített, kosnak belit kidöntötte, a mája melléje volt szépen téve. Minthogy Horváth János fenyegetése után ezen károk és másfélék is hamar történtek, s utóbb ezt fiának szemére is vetették, azért a tanú is tudálékosnak tartja. Volt híre annak is, hogy csordás korában farkas képiben is járt.

Octuagesimus 6tus fatens providus Joannes Szabó ibidem ejusdem inclyti episcopatus coloni Francisci Szabó subopilio, annorum 26, juratus, examinatus fassus est. Vaszaron születtetvén a tanú és nevelkedésitűl fogva isméri Németh Kata bábát és Horváth Jánost. Ezen bába hogy tudálékos légyen, azt a tanú közhírül hallotta, hogy Horváth János is tudálékos, mások is féltek tőle, mert fenyegetése után hamar esett kára, akit fenyegetett. Történt a tanúval az, hogy ennekelőtte negyedik esztendeje gyapjút kért Horváth János. Hogy azt nem adta, melyet kért, fenyegette, hogy megbánja. Meg is bánta, mert fenyegetése után harmadnapra egy végbe öt éjszaka juhaira ment a farkas és mindenkoron kárt tett. Hogy pedig vigyázó ebek voltak, észre nem vették, s meg sem indultak, azért ezen esett kárát ő is Horváth Jánosra gyanítja. Mert az olyan színes farkasra az ebek nem ugatnak; még ha látják is, fel nem kelnek helyükről, de a valóságos farkasra reátámadnak; és így ebből ismérni, megtudhatni az olyan farkast.

Octuagesima 7tima fatens honesta Anna Csizmazia conthoralis praescripti spani silvarum Ádámi Madarász ibidem commorans, annorum 45 jurata, examinata fassa est ad praemissa. A fatens asszony férjével együtt tizennégy esztendeje miúlta Vaszaron lakik, és Németh Kata bábát, mind pedig Horváth Jánost azúlta isméri, kik is a tanú emlékezetire mindekkoráig tudálékosaknak tartattak azért, hogy kit ha fenyegettek, vagy megbosszonkodtak valakire, azokat hamar érte ember, vagy marhabéli kár. A múlt ősszel történt az, hogy a fatens a bábával bizonyos kúton összeakadtak. Mivel akkor Paraicz Mihályt fürösztötte, párolta, azért beszédbe eredve tudakozta, hogy gyógyul-é? És azt felelte: Isten választ dolgában, mert ha a torka vérét kivették a boszorkányok és víznek eresztették, sohasem lesz szóló, sem meg nem gyógyul; de a vérit, ha földbe tették, utóbb reáakadhatnak, s ha azon helyen nem maradna, elfordulna, akkor megtér a szava. A tanúval történt az, hogy a múlt böjtön tizenegy esztendőben lévő s patécsbúl gyógyuló leánykáját este vacsora után kivitte, ki is nagy ijedéssel azt mondotta, hogy a bábát a vályú alatt másodmagával lenni s onnét ijesztegetni látja, azonban másnapon megdagadott az orcája és hirtelen kihullottak fogai. Ez iránt patonai orvosasszonyhoz mentek, de véle nem végezhettek. Midőn visszatértek, akkorra Németh Kata bába hozzájok ment és tudakozódott, mi véggel járhatott a tanú. Akkor azt mondotta, ne hordozzák, ne költsenek számlált orvosságot elöl, hogy azzal gyógyítanák, de az ő mondott s javallott orvosságát nem szerezte meg a tanú, a leányka pedig most is azon nyomorúságos sebben nyomorog. Akin hogy ez esett, annak tulajdonítják, hogy azon leánykára neheztelt Németh Kata azért, hogy bátor szós csacska lévén, hozzájuk elment, gyakorta tudakozta, hová megy, hol jár? Magának a tanúnak is megmondta Németh Kata, hogy ezen kérdezgetésiért megverjék, tőle a gyermek többé ne tudakozódjék, és így hogy az ő szavára a gyermeket meg nem verték, ez történt csakhamar rajta. A férje, Madarász Ádám miként járt, hogy fekvő ágyá-

ból Czenkre elragadtatott elméjében, miképpen itatott, úgy tartja a tanú, hogy aszerént meg is vallotta. Akkori verradtától fogva nehéz betegséget szenvedett, melyben mindétig Németh Kata bábát szemtűl szembe is okozta, fenyegette is, hogy megeresszen. Mert ha meg nem ereszt, Arossi úrnak bémondja, és igen rosszul fog járni, így fenyegette a tanú férje; szerzett is orvosságokat, ha pedig néha mással kenették, azért neheztelt. Meg is kérdezte, ha ugyancsak amit Czenken ivott, ha kihányta-é? Ki is hányta, és azt mondotta, hogy ha ki nem hányta, vagy ki nem hányhatná, meg köllene halni belé. Ugyancsak, amidőn ha dörgölgette is a bába, igen büdös pöködéseket tett az ura már a kihányás után is, és ugyancsak az ő dörgülése, gyógyítása és javoslása után meg is gyógyult. Ily tapasztalható dologra s maga szavaira nézve ők is nem Isten hírével való tudományának, hanem férjével együtt boszorkánynak tartották, s annak tartja a tanú. De Horváth Jánosra olyast annyira nem tapasztalt, nem hallott, nem is tud bizonyosat.

Octuagesima 6va fatens honesta Anna Kuti conthoralis providi Joannes Nagy, ejusdem inclyti episcopatus coloni praescripti ibidem commorans annorum 40 jurata, examinata fassa est. A fatens asszony Vaszaron születtetett és lakik ekkoráig, vallja azért, hogy Németh Kata bábát és utóbb szakadó Horváth Jánost isméri. Hogy pedig ezek másokon az ő fenyegetésik után hamar történt ember, vagy marhabéli károkra nézve tudálékosaknak tartattak mind ekkoráig, kiktűl az egész falubéliek féltek, úgy hallotta. Ilyen okra, hogy fenyegetésik után hamar károk történtek azokon, kiket fenyegettek, ezért a tanú is tudálékosoknak tartja. Úgy értette maga juhászától és annak barátitúl, hogy Horváth János farkas képiben is járt, ezzel és egyebekkel ezen Horváth János hogy a mezőn összeszólalkodott, úgy hallotta. És akkoriba azon juhászok juhaiba egy éjszaka mindenikébe kár esett, holott az udvaron háltak a juhok. A farkas egynéhányat megmart, egynek a többi közt a beleit kidöntötte. Hogy Horváth János maga lett volna azon farkas; mert az ebek sem ugattak tudálékos létére, mind pedig, hogy akiket fenyegetett, hamar kár érte, de így is ezenkívül, hogy kártevő farkas képében járó híre megvolt, innénd azért ezen juhászok is Horváth Jánost okozták. Németh Kata híres bába pedig, hogy boszorkányos tudománya légyen, kitűl mindenek féltek azért, hogy akiket fenyegetett, hamar érte tapasztalható kár, ez a faluban felőle, hogy valóban boszorkányos tudománya rontó, gyógyító légyen, közönséges hír. Szintén a tanúval történt ennekelőtte mintegy öt esztendőkkel farsang utóján a templomajtóban, hogy azon bábának unokája a fatens ruháját megsározta, ezért hogy egy kevéssé megtaszította, az ott ülő öreganyja, ezen bába meglátván, megharagszik. Sokáig magába dörmögött, másnapon virradóra nagy dagadás érte kisgyermekét, melyért hogy búslakodtak, s egyebek ezért panaszokat értették, már Németh Kata bábát közhírül tudálékosaknak tudván, azok javaslották, hogy ahhoz köll küldeni szép szóval, mondván: aki megcsípte, meg is gyógyítja, és így elvévén a gyermeket, megnézegette, ugyanakkor olyan orvosságot mondott, melyet miként melegen reátettek, azoktúl mindjárt meggyógyult. Ezután azon bába fia két forinttal a fatens asszony urának adósa vala, melyet szépségesen meg nem vehették, s megbírásítani kénytelenítettek. Ugyanakkor is csakhamar az előbbi szerencsétlenségen átalmenő fiacskája a tanúnak, hogy amazok megbosszonkodtak, úgy megromlott, hogy elméjétűl megfosztatván, síró, rívó, ordító és csak elfutó lett volna, még Jézust sem tudott mondani, melyért utóbb a tanú férje, bíró lévén, Németh Katát,

hogy megfogatja, szóval sokat fenyegette, ugyancsak meg is gyógyult. Néha a gyermeket ha láthatta, Németh Kata maga is megmondotta a tanúnak, hogy abból a nyavalyából ki fog gyógyulni. A tanú férjével történt akkori bíróságában, hogy a falu dolgában este elmaradott a csap házánál, akkoron későn a kapun kívül állott, nézegetődött s hallgatózott Németh Kata, kit hogy meglátott a tanú férje, úgy értette az urától, hogy megszidta volna, még azt is mondotta, hogy ez ilyen tüzes lelki hallgatózó boszorkányokat csak meg köllene fogni, égettetni, mert ez a bábaasszony boszorkány. Azzal Németh Kata elmene, alig múlt ebben egy kis idő, mindjárt nagy esés érte a szobában a tanú férjét, két láda közé nagyot esett. Ezt mindazonáltal bizonyosan nem tudja, mire gyanítsa. És másnap az ura Pápára mene, midőn visszajött, hirtelenül az útjába oly keserves fájdalom érte, hogy alig tuda hazajönni. Akkor ágynak esett, két hétig feküdt, csak halálát várták. Ekkor sok orvoslások után csak azt találták s javallották a jóakarói is, hogy aki megmarta, csak az gyógyítja meg. Már tudván tapasztalt példákat, innénd nem volt mit tenni, csak a bábára szorulni kényteleníttettek, kit is hogy szép szóval kértek, adományt ígértek, el is ment, és mihelyest megnyomogatta, dörgölgette azon halálos s nehéz beteg embert, annyira meggyógyult keze után, hogy másnapon mezei munkára ment, és így fenyegetési után kikre ha megbosszonkodott, hogy kár hamar érte, az bizonyosan meglett. Azért nemcsak másokra vagy a közhírére, de a magok esetekre nézve ő is Németh Katát boszorkánynak tartja.

Octuagesima 9na fatens honesta mulier Anna Orbán relicta Joannis Kótar ibidem commorans annorum circiter 56 jurata, examinata fassa est. A fatens asszony mintegy negyven esztendeje, miúlta Vaszarra férjnek hozattatván itten lakik, ezen okból Németh Katát, már akkoron Vaszaron lakót, Horváth Jánost pedig utóbb, gyerkőce korában Gyimótrúl pásztorkodni szakadót jól ismeri azúlta. Horváth Jánosra, minthogy más hírére, magaviselésére vagy rosszaságára annyira nem volt gondja, azért a tanú bizonyosat nem is tud mondani. Hanem a fatens asszony férje ezelőtt mintegy tíz esztendővel halt meg. Midőn éjszaka az ura életében együtt háltak volna, az ura nagy lövést hallott, holott ember senki sem volt velek a házban. Reggelre, midőn felkeltek, a tanú jobbik lábát nem bírta, és annyira megromlott, valameddig bizonyos orvos nem gyógyította, addig nem is járhatott rajta. Melyért az ura mindjárt azon szomszédságokban lakó, s akkor haragot tartó Németh Katát, ezen híres tudós bábát okozta. A lövésnek feketés jele, a golyóbisnak ütő helye a tanúnak sarkán eléggé megtetszett. A férje látván e boszorkányos tudományból lett nyavalyát, kocsira ültek, és akkorta Gyenőben levő híres tudós orvosasszonyhoz mentek, aki a gyógyétást nagy nehezen elvállalta, és azt mondotta: aki ezt cselekedte, minden nap látjátok. Tovább ereszkedvén a beszédbe, kérte a tanú azon orvost szép szóval is, hogy nevezze meg, ki lehet az a tudálékos, aki ezt cselekedte. És azt felelte: nem nevezem meg – úgymond –, mert kimondanád, hanem vigyázz reá, mihelyt innen hazamész, legelsőbben az megy a házadba, aki ezt cselekedte rajtad, azt fogja kérdezni, ha gyógyultál-e, vagy sem? Minekelőtte Gyenőbe az orvoshoz elindultak volna, reákérte a tanút Németh Kata maga, hogy az ő még akkor életben lévő s vaszari malomban molnárkodó megvesztett urát is miképpen lehetne meggyógyítani, tudakozná meg, és hozna választ. A tanú, már amint följebb is említette, midőn maga nyavalyájáról, s annak ki által esett megtudása felől azon orvosasszonnyal beszélgetett volna, előfordította Németh Kata reá kérését, hogy náluk is a molnár a malomban megvesztetett, a felesége tudakoztatja, ha el

lehetne-e hozni, és meg lehetne-e gyógyítani. Ezeket alig mondhatta ki a tanú, mindjárt felelte, hogy ide bizony ne hozzák, úgymond: a maga felesége ette meg, soha meg nem gyógyul. Ezzel azon gyógyító asszonynak jóakaratját megköszönvén, hogy megjobbúlt, eljöttek. A tanú lassanként meggyógyult, hazajövet alig mehetett a maga házába, valamint azon gyönei orvosasszony megjövendölte, aszerint Németh Kata bément a tanúhoz csakhamar tudakozódni, gyógyulását kérdezte, és azt is kérdezte, hogy kire gyanakszik hát kend (tudniillik a tanú), és azt felelte vissza: én – úgymond – bizony kendre, nem is másra, mert amint a tudós asszony megmondotta, úgy lett a dolog; az urát pedig nem kérdezte maga izenete szerint, hanem azt mondotta, ne gyanakodjál reám, mert megver az Isten. Ezen orvosasszony világos beszédét másoknak is beszéllette a tanú, de Németh Kata pedig soha szemére sem vetette, ezekre nézve a tanú is boszorkánynak tartja.

Nonagesima fatens honesta Catharina Morocz incliti episcopatus Jauriensis coloni providi Stephani Vida consors ibidem commorantis, annorum 45 jurata, examinata fassa est. Amint a tanú emlékezik, lehet húsz esztendeje, miúlta Vaszarra Németh Katának szomszédságába férjnek hozattatott; attúl fogva mind azt, mind Horváth Jánost jól isméri. Horváth Jánosra bizonyosabbat nem tud, nem is emlékezik, hogy hallott volna, hanem hogyha ő akarná, úgy megcselekedné más vaszari pásztoroknak, hogy mindétig megemlegetnék ezt, és hogy vissza való imádságát is még mikor tanulta volna, hallotta felőle. Hogy pedig Németh Kata boszorkányos tudálékú légyen, kit ha fenyegetett, hamar kár érte, a károsak panaszai után ez a faluban közönséges hír volt felőle. Történt az is, hogy a tanú ház végében menvén, kertje mellett megállott, másfelűl az ott álló Németh Kata az akkor messze útra készülő Palkó fiának azt mondotta: megveréd a feleségedet, haragba vagytok, de meghagyjad néki, hogy valamit olyast haragjából reánk másnak ki ne mondjon, mert ha rólunk kimegy a hír s megtudják, Vaszarnak lakosai sohasem leszünk. Ezen a tanú álmélkodva csudálkozott, nem kívánta beszédjeket tovább hallani, s onnénd úgy jött el. Ennél bizonyosabbat nem tud a tanú s nem hallott.

Nonagesima 1ma fatens honesta Éva Horváth relicta Michaelis Ihász ibidem commorans, annorum 42 jurata, examinata fassa est. A fatens asszony többnyire nevelkedésitűl fogva Németh Kata bábát, Horváth Jánost pedig, utóbb Vaszarra szakadót, isméri. Horváth Jánosra bizonyosat nem hallott, nem látott, azért arra semmit sem mondhat a tanú. De Németh Katátúl, hogy tudálékos létére a faluban mindenek féltek tőle, erre emlékezik. Ezelőtt tizenegy esztendőkkel a fatens asszonynak is egy kisfiacskája megrontatott, melynek orvosságára bizonyos igen híres tudós orvosló atyafia hozzájok Győrbűl kijöve, de már a megvesztett beteg gyermeken késő volt minden orvosság, mert a nyavalya is nagyon elérte, akkor meg is halt csakhamar. Azon orvos atyafihoz szemre jött Németh Kata is, és megvesztett urának orvosíttatása felűl tudakozódott. Ezen orvosasszony miként látta a bábát, mindjárt amint észrevette, neheztelt reá, és neheztelő szókkal a tanú hallatára azt mondotta: mit tudakozódol, magad etted meg, gyógyítsd meg, én nem gyógyítom. Ezzel a bába elmene. Azonban más beszédbe eredtek, és hogy az ő fiacskájokat is az rontotta volna meg, úgy értette tőle a tanú, mindezekre emlékezik. Ily tapasztalható tudálékos létére a falubéliek féltek tőle, a történt szerencsétlenségekre nézve, minthogy az orvosló asszony is a tanú hallatára szembe mondotta az urának maga által lett elrontását, és semmit arra nem szóladott, azért ő is azon bábát okozván, tudálékosnak tartja.

Nonagesima 2da testis Elisabetha Tóth ejusdem inclyti episcopatus coloni providi Michaelis Végh conthoralis ibidem, annorum circiter 36 jurata, examinata fassa est ad praemissa. A tanú nyolc esztendeje már, miúlta férjével Vaszaron lakik, azért mind Németh Kata bábát, mind Horváth Jánost isméri, erre bizonyosat, kit világosan bizonyíthatná, nem tud, s nem emlékezik. De Németh Kata bába, hogy boszorkány légyen, azt a tanú is bizonyítja. Elmúlt két esztendeje egy gyermeke lett hirtelenséggel, a kődökét maga metszette el, más nem vala segétsége. Későn érkezett Németh Kata bába, mégis ezért a tanút igen dorgálta, és hogy szegénysége miatt akaratja szerint nem tarthatta meg, azon igen bosszankodott. Azért is, hogy az ágya fejében egy üveg pálinka volt, felettébbül nem kínálta, neheztelve elment. A tanú szükségére kiment, ülőhelyébe nagy forgószél ment éppen melléje, abban benne ült Németh Kata bába harmadmagával, ahol azontúl Németh Kata bába a tanút megszólította, hogy a kertben mit keres, nem jó gyermekágyasnak a kertbe menni; és így látván szemtűl szembe szólott. Ezen elrémülve a tanú, fölkele azon helyből, igen nagy rázás érte, úgy tartja, hogy nem is a maga lábán ment oly hirtelen, hanem ragadtatott a kamara ajtóig, addig a fejkötője elmarada azon helyen, Isten jutott eszébe, említvén, maga marada. Onnan a szobába béballaga, a ház, a falak, az ágy teli volt boszorkányokkal, mind asszonyoknak lenni látta. De azokat, sem pedig a bábával a forgószélben ülőket nem ismerhette. Ágyában a tanú, hogy ledűlt, igen kínzották, rázták, úgyannyira, hogy fektében jóakarói alig tarthatták. Akkor, amiképpen azon kínzásba az elméje is megváltozott, vele lévők is ezt a kínzás megszűnése után beszéllették. Azon gyötrésben a boszorkányok közt jelen vala a bába, őtet az ágyának mind a két szélén lenni látta, pökdöste. Utóbb akkor mondotta is: te ettél meg, egynéhány asszony hallatára, kik ezen szerencsétlen látáson jelen voltak. Úgy tetszett, úgyannyira elméjén nem lett volna akkor, amint már említette. Amit maga szenvedett és látott, azt egyebek nem látták; mindazonáltal ő érezte, jól jut eszébe szenvedése, mind pedig a lett dolog látása. Úgy tetszett, hogy a szíve a fejére vonyatott. Estefelé odaérkezett látogatóba a bába, megszűnvén akkorra nyavalyái, tudakozódott, tapogatódott, eggyel-mással kentefente, azonban keze alatt az elméje is hiba nélkül jobban megtért, de a bábának szemtűl szembe mások hallatára is mondotta a tanú, hogy engem – úgymond – kend rontott meg, a forgószélben is harmadmagával kendet láttam, kend szólított meg. Az időtűl fogva mind ekkoráig mások előtt is őtet nevezte. Akkoron magának a tanúnak azt mondotta, hogy ne mondaná ki másnak, reá ne gyanakodjék, meggyógyul. De mégis vigyázzon, hogy a jövő éjjel mi történik vele. Ezzel a bába elméne, akkor éjszaka mindétig szentelt gyertyát égetett, éjszaka nagy forgó s morgó szelek verték, zörgették a szobaajtót, de be nem mentek. Egyebet olyast semmit a tanú nem látott. Másnapon is, hogy eljöve a bába, tudakozódott, mint légyen és mit látott, a tanú akkor is őtet okozta. De hogy semmit sem látott, s nem hallott forgószelek zúgásánál és ajtózörgésnél egyebet, megbeszéllette ezeket, amaz azt felelte, hogy még egyszer meggyógyulok – úgy monda – az árvák szerencséjére. Most böjtön utóbbi gyermekágyában a fatens asszony férje, hogy ezen bábát elhívnák, nem engedte, inkább, hogy összevagdalja, fenyegette, azonban gyertyaégéskor éjszaka Németh Kata, előbbi bába, nagy forgószéllel bement a szobába, a kisgyermeket csöcs mellűl el akarta vinni, de ébren lévén, megszorította a tanú. Akkor úgy megszorította a jobb kezét, hogy talán míg él is, mindvégig fájdalmas lesz. Merthogy világosan megismert boszorkánynak mondotta lenni, azért mindétig neheztelt, de ezen jobb kezének megszorításában senki személyét nem

láthatta. Mindazonáltal, hogy nagy forgószéllel ő ment bé, a gyermeket is el akarta vinni, azért ezen cselekedetben is őtet okozza. Mindezekre a tanú, valamint megvallotta s történt, reá jól emlékezik, és soha el nem felejti ezeket. Ezen Németh Katának a faluban rontó, kötő és gyógyító közönséges híre volt ekkoráig, s mindenek féltek tőle. A tanú nyilvánvaló boszorkánynak lenni mondotta, s annak tartja, szemben is mondotta néki s meg is mondja tovább is. Mindezeket hite után vallja a tanú.

Nonagesima 3tia fatens honesta Marianna Búza ejusdem inclyti episcopatus coloni providi Jacobi Takács conthoralis ibidem, annorum 46 jurata, examinata fassa est. Elmúlt huszonkét esztendeje, miúlta Vaszaron lakik férjével a tanú, és Németh Kata bábát, mind pedig Horváth Jánost azúlta ismeri. Paraicz uraimékon esett megvesztésben, hogy ezen Horváth János is okoztatik, hallotta, de bizonyosabbat a tanú nem tud reá, kit hitével merne bizonyítani. Németh Kata ennekelőtte tizenhét esztendőkkel a tanúval bába vala, és híre nélkül más asszonybaráti megförösztötték, s más ágyba fektették, ezért igen megharagudott, és neheztelve azt mondotta, hogy nem a két nap nyit ajtót reájok. Hogy elment, utána másnapra igen nagy fejfájása lett, nagy zúgást, zörgést érzett fejében és csöngést fülében. Már ezeket hogy nem szenvedhette, úgy hívatták a bábát szép szóval el, tudakozására nehéz nyavalyáját megmondotta, még az ember is vissza lenni tetszett a tanúnak. Amaz a fejét megnyomogatta, biztatta is, hogy ez elmúlik. Ugyancsak az ő szava szerint a nyavalya ki is állott másnapra fejéből, hogy pedig ezen boszorkánysági eresztés (amint gyógyítása bizonyította) azon bábaasszony nehezteléséből az ő dolga légyen, úgy tartja a tanú. Úgy hallotta másoktúl is, hogy fenyegetése után, akiket nyavalya vagy olyas eresztés érte és szép szóval elhívták, az olyanokat förösztötte, nyomogatta, dörgölte, biztatta és megkönnyebbültek keze után. Ettűl minden vaszari lakos, még a fiaitúl is, tartott és félt boszorkányos tudományára nézve, mert ha valaki ezen asszonynak vagy fiainak talált valami ellenek valót tenni, azt fenyegették és az ő fenyegetések után csakhamar meglett emberi, vagy marhabéli káruk tapasztalhatóképpen. A fatens asszony férjére (amint utóbb értette) a bábaasszony azért is neheztelt, hogy a falu pincéjénél egy ízben arcul találta ütni, noha azért megbékéltettek, mégis akkor az ő leányukat esztendeig lölte a hideg. Ennek betegségében maga tudakozódott, mint légyen, és utóbb a fatens keze alá adta és az ő dörgölése után gyógyult meg, a hideg is elhagyta. Minthogy ezen bábának fenyegetési után hamar estek tapasztalható károk, és megromlottakat könnyen, csak dörgölésével is, meggyógyított, egyébiránt is rontó, vesztő gyógyítónak tartatott, azért a tanú is boszorkánynak tartja.

Nonagesima 4ta fatens Catharina Molnár ejusdem inclyti episcopatus coloni providi Michaelis Kass conthoralis ibidem, annorum circiter 48 jurata, examinata fassa est ad praemissa. A tanú Vaszaron születtetett és többnyire nevelkedésétűl fogva Németh Kata bábát, Horváth Jánost pedig, utóbb szakadót, isméri. Ennekelőtte tíz esztendőkkel a tanú férje bíró vala a faluban. Akkoronöt esztendős fiacskájok boszorkányi vesztéssel megrontatott. Hogy azt a tanú bizonyos orvoshoz vitte, az mindjárást megmondotta, hogy az ura bírósságának köszönheti. Mindennap előttük jár, aki megcsípte, és annyira megcsípte, hogy abban lesz halála. Még három esztendeig elszenvedett volna, de hazamenet negyednapra meghal, meg is holt. Ezen bába és Horváth János akit fenyegettek, hamar kár érte; egyébként is tudálékos létekre mindenek féltek tőlük. Mind azokért, mind pedig a maga fia megrontásáért is a tanú őket tudálékosaknak tartja.

Nonagesima 5nta fatens honesta Catharina Pápai ejusdem inclyti episcopatus coloni providi Joannes Király consors ibidem, annorum 45 jurata, examinata fassa est. Születésétől fogva a tanú Vaszaron lakik, azért Németh Kata bábát előbb, Horváth Jánost pedig, Vaszarra utóbb szakadót, isméri, kik is akiket fenyegettek, azokat hamar követte fenyegetések után tapasztalható kár, s azért mindenek féltek tőlük. Vallja azért a tanú, hogy közönséges hírül tudálékosaknak tartattak.

Nonagesima 6ta fatens honesta Catharina Luksa, ejusdem inclyti episcopatus coloni providi Joannes Szölösi conthoralis ibidem, annorum 26 jurata, examinata fassa est ad praemissa. A tanú születésétől fogva Horváth Jánost, kire hiti után olyast boszorkányságbéli tudományt világosan nem mondhat, és Németh Katát, kinek szomszédságában férjhez menésétől fogva lakik, azért mint vaszari lakosokat isméri. Németh Kata bábának a faluban ekkoráig az volt híre, hogy ő rontó, vesztő, gyógyító, förösztő légyen s tudálékos boszorkány, mert akikre ha megbosszonkodott s fenyegette, azokat hamar érte tapasztalható emberi, vagy marhabéli kár. Hogy ezen bába boszorkányos tudományú légyen, ennek a tanú ilyen okát adja, hogy az ő urával a szomszédságban zsibák iránt összeszólalkodott s megbosszonkodott. Akkor egynéhány nap múlva a tanúnak mostohaleánya – tízesztendőske – annyira megromlott, hogy jártányi erejétől is megfosztatott. Szánván a megvesztett gyermeket ily ártatlanságában, azért a tanú átalmene a bábához annak orvoslása végett, és szemtől szembe mondotta néki, mondván: Keresztanya, ha a zsiba bántja a vesztett leányt, a keresztelányodat gyógyítsd meg. Arra azt felelte, hogy: ne kiálts, ne, meggyógyul. Füvet orvosságnak adott is, maga megpucolta, s förösztötte, mihelyt a fördőből kivette, minden ereje, járása megjött, és így, minthogy akikre megbosszonkodott, mindenek féltek tőle tudálékos létére, de annyival is inkább, hogy még a vesztetteket is könnyen meggyógyította. Egyébként is közhírül rontónak, vesztőnek, gyógyítónak tartatván közönséges hírül, azért a tanú is boszorkánynak tartja.

Nonagesima 7ma fatens honesta Anna Markó ejusdem inclyti episcopatus coloni providi Stephani Bella consors ibidem, annorum circiter 35 jurata, examinata, fassa est. Már tizenhat esztendeje, miúlta Vaszarra férjnek hozattatván, azúlta Németh Kata bábát és Horváth Jánost isméri. Ezen Horváth Jánosra egyebet nem tud a tanú, hanem mikor Paraicz Mihállyal az árpabéli kárért összezördültek, akkor mellettek ment el; magától Horváth Jánostúl hallotta, hogy nagy neheztelő, fenyegető és megbosszonkodó szókkal azt mondotta Paraicz Mihályra, hogy: várj reá, várj, ezt bizony megbánod. És ezután akkor mindjárt másnapon el is esett lábairúl, és attól fogva van a rajta esett megvesztésben. Mindezen Németh Katát, mind Horváth Jánost közönséges hírül a faluban tudálékosnak tartván, mindenek féltek tőlük, mert az igaz, hogy akit fenyegettek s megbosszonkodtak, azokat hamar érte ember, vagy marhabéli tapasztalható kár. A tanúnak két gyermeke is volt megvesztésben, mely megvesztést nemcsak hogy a tornai orvos megmondott, de midőn a tanú gyermekágyot feküdt volna, a többi közül az ura malom bírósága után, látván a bába a megvesztett gyermeket, azt mondotta maga is, hogy az apja malombíróságának köszönhetik. Kisebb gyermeke is megvesztett volt, és ezután való gyermekszülésében arra kényszeríttetett az ablakon által, hogy a gyermekét ölje meg. Ily kísérteteket szenvedvén, midőn sok gondolkodások [között] szentelt gyertyát gyújtott volna, a sütőkemencéből igen és fölöttébb való sok macska ment el lábai között, a házat hatszor

úgy megütötték, hogy még a föld is rengett alatta. Mikorra bément, akkorra már csaknem a megvesztésbe hét esztendőkig sínlődő gyermekének sarkai az alfelébe vonyódtak. És így, mivel a malombíróságot okozta Németh Kata maga is, azért ezen tudálékos s tapasztalhatóképpen is lett dolgokra s károkra nézve, és gyermekjek megvesztésében, amint az orvos megmondotta, ezekre a tanú is boszorkánynak tartja.

Nonagesima 8va fatens honesta Anna Szabó ejusdem inclyti episcopatus coloni providi Stephani Kuti conthoralis ibidem, annorum 40 jurata, examinata fassa est. Vaszaron születtetett a tanú, azért mind Németh Kata bábát, mind Horváth Jánost jól isméri, de hogy ezen Horváth János valóban boszorkány légyen, olyas tudományát a tanú nem emlékezik, hogy hallotta volna. Tudja mindazonáltal, hogy tudálékos létekre mind őtőle, mind pedig a bábától vaszari lakosok féltek és tartottak, mert akit fenyegettek, hamar érte ember, vagy marhabéli kár. Némely megvesztetteket Németh Kata meg is gyógyított. Paraicz uraimékon esett megvesztésért is, hogy ők okoztatnak, úgy hallotta. A fatens asszony urának sógora megköttetett, úgy értette, azért, hogy a bába leányát nem vette el. De ugyancsak, hogy azon bába okoztatott sok feddések és fenyegetések után ugyancsak a bába eresztetett meg, és akkor az ő leánykájok is nagy betegségbe esett. Azon leányka maga kiáltozta, hogy a bába rontotta meg, csak oda vigyék, az meg is gyógyítja. Tizennyolc hétig volt igen nyomorult. Hogy ezen gyermek csak egyedül a bábát kiáltozta, magoknak is volt reá gyanúságuk, azért hozzá menvén, szép szóval kérték; a beteget simogatta s nyomogatta, förösztenivalót is adott. Egymás után három gyermekjek is volt ilyen nehéznyavalyában és mindenkoron a bábára volt gyanúságuk; akiket megdörgölgetett, megépültek, és egyebeket is, a megvesztésbeli nyavalyában lévőket, könnyen meggyógyította. A fatens asszony édesatyja, mikor a falu borát árultatta, övele is mérettette ennekelőtte mintegy tizenhat esztendőkkel, ezen Németh Kata fiát a tanú atyja a mulatók közt rossz voltáért feddette, melyért a bába igen megneheztelt, és azon neheztelés után a tanú atyja harmadnapra a pincében ülésiből fölemeltetvén a borok közé csapattatott, holott senki más ember vele nem vala. Ennekutána nagyon megdagadozott, abból az ugodi orvosasszony, akkor ott lakos, gyógyította, meg is mondotta, hogy ezen rontást neheztelésért a vaszari bába (tudniillik Németh Kata) cselekedte. Már jó ideje, hogy ennekelőtte, de nem régiben, a tanú szombatnapon Pápára vala, ahol is a sokszor említett Németh Kata bába ezelőtt Vaszaron is tartózkodó híres tudóstársa, most Pápán kolduló Lutor Kata a tanút arra kérte, hogy ő mondaná meg a megfogattatott bába lányának és izenje meg az anyjának, hogy valameddig az ugodi vöröst eleibe az anyjának szemre nem viszik, addig semmit se valljon, mert ha szembe vinnék és reá vallana, ő mindjárt azon helyben fejébe lűn, azután a bába is odalesz, nem szabadul meg. Mindezekre nézve a tanú is boszorkánynak tartja lenni.

Super quibus praesentes nostras extradedimus et subscripsimus litteras testimoniales. Vaszar, die 11-ma mensis Augusti anno 1759.

L. S. Michael Szabarii inclyti comitatus Weszpremiensis jurassor. m. p.
L. S. Franciscus Tengerdi inclyti comitatus Weszpremiensis jurassor. m. p.

II.

1759. október 9., Győr

NÉMETH KATA BÁBA JÓINDULATÚ VALLATÁSA (BENIGNUM EXAMEN)

AZ IRAT: B: MOL C 28. Acta captivorum et malefactorum, Lad. A. Fasc. 1. No. 3. Lig. 1.
NYOMT. KIADÁSA: Komáromy A. 1910. No. 451. 669–692. p. B irat.

Anno 1759. die 9-na mensis Octobris in libera regiaque civitate Jaurinensi praesens benignum examen erga subinsertam delinquentem, in possessione Vaszar, comitatui Weszpremiensi adjacente et ad episcopatum Jaurinensem pertinente, interceptam et huc Jaurinum ad carceres episcopales majoris securitatis causa adductam, per nos infrascriptos peracta est ordine sequenti.

Primo: Kinek hínak? Hány esztendős, hová való vagy és micsoda hiten vagy?

Németh Katának hínak, néhai Molnár Istvánnak özvegye vagyok, mintegy hetven esztendős. Csikvándon, ezen tekintetes nemes Győr vármegyében születtem e világra és ott voltam először férjnél Szabó Istvánnál, ki is megholt, azután említett vaszari Molnár Istvánnál; pápista vagyok.

Secundo: Vannak-e gyermekeid, hol laknak, miképpen élnek?

Első férjemtől két gyermekem volt, mind a kettő megholt. Második uramtól hét gyermekeim vannak, ketteje ő felsége hadi szolgálatjába vagyon, idehaza pedig vaszari helységben három feleséges fiaim vannak és két leányom, egyik hajadon, másik Kurucz, másképp Körmendi Isvánnál vagyon férjnél.

Tertio: Hol fogtak meg és miért? Mondd el az okot.

Vaszaron, nemes Weszprém vármegyében, ezen győri püspökséghez tartozandó helyiségben fogtak meg, azért, hogy én bábaasszony lévén, vaszari helységben sokat jártamkeltem, és így reám fogták, hogy én boszorkány volnék, de én bizony legkisebben sem érzem magam bűnösnek.

Quarto: Űztél-e boszorkányságot, hány esztendőtől fogvást, és ördönges tudományokkal minemű öreg és ifjú embereket vesztettél és némelyeket ismét gyógyétottál Vaszaron, vagy más egyéb helységekben. Úgy hasonlóképpen kinek, mennyi és minemű marháját és mi móddal vesztetted meg? Valld meg igazán.

Conformiter ad praecedens punctum, hogy legkisebb boszorkányságot nem űzött, se öreget, se fiatalt, nem embert, sem marhát meg nem vesztett, se nem fenyegetett soha senkit, nem is tud az olyatén mesterséghez.

Quinto: Magát az uradat miképp vesztetted és másvilágra küldötted ennekelőtte 20 esztendővel?

Én bizony nem vesztettem, mert az Isten tudja, egyszer a malomba – mert molnár volt – mi esett rajta, se nem szólhatott, se nem járhatott, tizennégy esztendeig sínlődött abban a nyavalyában és úgy halt meg.

Sexto: Vaszari Haragos Istvánnak gyermekeit miért vesztetted meg?

Nem tudom, ha volt-e gyermeke Haragos Istvánnak, nem hogy megvesztettem volna.

Septimo: Igaz-e, hogy vaszari Bella Istvánnak gyermekeit azért vesztetted meg halálra, hogy a malombíróságában két köböl búzát kértél tőle, ő pedig csak egy köblöt adott.

Láttam a megvesztett gyermekeit Bella Istvánnak, de nem az én dolgom. Nem is kértem soha két köböl búzát tőle.

Octavo: Jut-e eszedbe az is, hogy a midőn vaszari Kúti Mihálynak nénje férjhez ment és amely ember elvette, te is annak akartad a leányodat adni, de mivel el nem vette, úgy megvesztetted, hogy sem élő, sem haló nem volt. És ugyanakkor Pichler György tiszttartónak kemény parancsolatjából meg is gyógyétottad, az általa meghagyott napra.

Ez sem volt az én dolgom, hanem valami Kókai nevű, másképp Hegedűs ember, az kötötte meg Kúti Mihálynak sógorát, Szeness Györgyöt, és azon Hegedűs eresztette meg azon kötést, de nem én. Igaz, hogy engemet vádoltak bé Pichler György tiszttartónak, és hagyott is nékem terminus napot a megeresztésre, oly formán, ha az én dolgom, de mivel az én dolgom nem volt, én meg sem eresztettem, nem is tudok hozzá.

Nono: Hát azt tudod-é, mikor ennekelőtte mintegy hét esztendőkkel vaszari Mészáros Pál menyecske leányának, akkor gyermekágyban lévén, estve, midőn a gyertyát eloltották és mindnyájan lefeküdtek: akkor te – noha ott a háznál nem voltál – mégis boszorkányi mesterséged által az egyik csöcse gombját elcsípted és azután kezeiddel megnyomván, ördengi mesterséggel ismét helyre hoztad?

Igaz, hogy ezen menyecske panaszkodott, hogy a csöcse gombját elcsípték és az is igaz, hogy én megnyomogattam, de nem orvosoltam, mert nem én vesztettem meg. Igaz az is, hogy mindjárt helyreállott a csöcse, de ha az én nyomogatásom után-e vagy sem, azt nem tudom.

Decimo: Ki volt akkor jelen a gyimothi orvosnál, mikor az megvesztett néhai uradat odahoztad gyógyétani, amidőn tudniillik az orvos szemedbe mondta ezen szókat: minek hoztad ide, mikor magad etted meg!

Nem vittem Gyimothra; hanem Tornára, Ugodba és Romándra, tekintetes nemes Veszprém vármegyében levő falukba vittem az uramat gyógyétani. Az ugodi orvosokat egyikét Vörös Jánosnak, másikát Bellánínak hítták, ez meghalt, hanem Vörös János él, a tornai és romándi orvosoknak nevét nem tudom, és így nem igaz, hogy a gyimóthi orvos ezen punctumban foglalt szókat mondotta volna nékem szemembe.

Undecimo: Tudod-e, midőn vaszari Nagy Jánosnak György fiad adóssá lett és azután bírói hatalommal meg kölletett rajta venni az adósságot, nemde, te ezért megharagudván, egyik tehenit Nagy Jánosnak megvesztetted úgy, hogy szemlátomást fogyott és csakhamar megdöglött. Micsoda mesterséggel vitted ezt végbe?

Semmit sem tudok e dolog felől, nem is volt az én dolgom.

Duodecimo. Úgy van-é, hogy itten, miúlta már árestomban vagy, vaszari Élő Györgynek azt mondottad: miért nem fogják meg Komár Istvánnét, a Dórit, mikor az nagyobb boszorkány! Micsoda boszorkányságát tudod ennek a Komár Istvánnénak, valld meg.

Nem is láttam Élő Györgyöt, hanem Kiss Katától hallottam, hogy a napát, Komár Istvánnét megfogják. És így magának Komár Istvánnak mondottam: úgy hallom, hogy a kiend feleségit is megfogják, mert mikor Paraiczot megfürösztötték, odament téfölt kérni.

Decimo tertio: Igaz-e az is, hogy amidőn vaszari Madarászné tőled kérdezte, ha gyógyul-e már Paraicz Mihály, akkor azt felelted: Isten választ dolgában, mert ha a torka vérit

kivették a boszorkányok és víznek eresztették, sohasem lesz szóló, se meg nem gyógyul; de ha a vérit földbe tették, megtér a szava. Mindezeket mi okra nézve mondhattad? Hol tanultad ezen mesterségeket?

Ezen dologban semmit sem tudok, nem is mondottam ezen szókat Madarásznénak.

Decimo quarto: Hát magát Madarász Ádámot miképp vesztetted meg?

Sem vesztettem, sem gyógyétottam Madarász Ádámot, hanem az igaz, hogy tiszta vajjal kentem a gyomrát, de miért gyógyult, nem tudom.

Decimo quinto: Végh Mihálynak feleségivel, Tóth Örzsével gyermekágyában több ízben minémű boszorkányságokat követtél el, valld meg rend szerint.

Legkisebb boszorkányságot el nem követtem Tóth Örzsével, és az egész előmbe olvasott vallásáról Tóth Örzsének semmit sem tudok, se legkisebben részes nem vagyok.

Decimo sexto: Vaszari öreg Paraicz Istvánt, Zsedényi Jánosnak kis gyermekit, annak egyik tehenit, Iház Györgyöt és annak gyermekágyas feleségit, Kass Mihálynak fiát és Iház Mihály özvegyének, Horváth Évának fiacskáját, te ölted-é meg boszorkányos nyavalyaeresztéssel és minemű mesterséggel?

Mindezen elölszámlált embernek megvesztésekről és azáltal tett halálokról legkisebbet sem tudok.

Decimo septimo: vaszari lakosokat, úgymint: Hérics Jánosnak feleségét, Takács Jakabnak feleségét, Németh Mihályt még gyermekkorában, Szeles Pétert ifjúságában, Pető Mártonnak leányát, Sándor Ferenczet, Borsos István feleségét, Sári Mártonnak fiát, Kovács Imrének gyermekét, Mészáros István feleségét, Szabó Ferencznek feleségét, Kovács György nevű takács embernek fiát és leányát, Benke Mihályt, Madarász Ádámot és annak leányát, Molnár Györgyöt, Nagy Jánosnak leányát, Kotár Jánosnak feleségét te vesztetted meg boszorkánysággoddal, úgy, hogy akik téged orvoslásra kértek, azokat megorvosoltad; némelyek pedig mai napig is azon boszorkányos nyavalyákban, melyeket reájok eresztettél, sínlődnek.

Ezekről sem vagyok tudós; senkit sem vesztettem, se nem gyógyétottam senkit.

Decimo octavo: Hát itt veled együtt tömlöcben Horváth Jánost ismered-e? Minemű boszorkányságot tud, és ha voltál-e szövetségben vele?

Minthogy ezen Horváth Jánosnak fia az én leányomat vette el házastársnak, következőképpen nászom, azért így ismerem, de legkisebb boszorkányságát sem tudom, sem rossz szövetségben vele nem voltam.

Decimo nono: Ismered-é Pápán mostanság kolduló Lutor Katát?[10] Mit izent tenéked ezen Lutor Kata, mióta már tömlöcben vagy, s nemde egyik boszorkányos társad?

Annyiból ismerem Lutor Katát, hogy Vaszaron is lakott és ott is koldult, de valamint hogy ennek boszorkányságáról legkisebbet sem tudok, úgy társa sem voltam legkisebb részben is.

Vigesimo: Minemű boszorkányos eszközeid vannak házadnál, avagy a ládában?

Méhanyafű volt ládámban, szentölt tömjén és szentölt viasz.

Vigesimo primo: Mire valók ezek?

Csak arra valók, hogy minden ember szokott ilyet tartani.

Vigesimo secundo: Hát az méhanyafű mire való, gyógyétottál-e vele valakit?

Magamat kötöttem olykor a méhanyafűvel azon nyavalya ellen, mást senkit sem gyógyétottam.

Vigesimo tertio: Miből áll az méhanyafű?

Csupán ötujjú fűből[11] álló, semmi egyéb sincs benne; ez a fű igen jó a méhanya ellen.

Vigesimo quarto. Hát más szerszám, avagy kenyetség[!] nincs-e a ládában?

Más legkisebb szerszám sincs a ládában.

Post haec instrumenta in cista delinquentis reperta eidem exposita sunt cum interrogatoriis sequentibus.

Vigesimo quinto. Micsoda füstölő ez, melyet ebben a kék zacskóban tartottál?

Boldogasszonybúl hozta a menyem, Molnár Pálné, Vaszaron lakozó, ennekelőtte mintegy három esztendővel.

Vigesimo sexto: Hát az a kő, mely hasonlóképpen az ládában találkozott, micsoda és miről való kő?

Néhai meghalt uramnak beretvaköve, azért tartottam a ládámban, mivel elégszer beretváltam a fiaimat.

Vigesimo septimo: Ezen két darab viaszgyertyák és egy gömbölyű darab viasz mire valók?

Ez mind szentölt viasz, csupán füstölni való.

Vigesimo octavo: Micsoda nyavalyáktúl való viaszok ezek, s kit gyógyétottál vele?

Csak magamat füstöltem vele, midőn az csúr járt.

Vigesimo nono: Hát ez az barna szer, amit itt látsz, micsoda szer és miből álló legyen?

Ez csak olyan sonkolyviasz; mikor a gyermekeim ostort fontak, azon szokták az ostort átalhúzni.

Tricesimo: Hát te ilyenformán mindenekben ártatlan vagy?

Olyan ártatlan, mint a mai született gyermek.

Porro corpore annotatae delinquentis obstetricis juxta usum receptum praxim per carnificem inspecto, et eo (quod infra manum sinistram signum aliquot ceruleum, in flexione autem dexteri genus sussuram habeat) relato existente, praedicta delinquens ad sequentia puncta interrogata exstitit:

Tricesimo primo: Micsoda kékes jel az, mely az bal hónod alatt, az hóhér által találtatott.[12]

Jelen való esztendőben alattam még tavaszkor elfordulván az lajtorja, az hébűl[!] leestem, akkor sebesedett meg. És meg is gyógyétottam nadárgyökérrel,[13] ezt tudja vaszari Szücs Istvánné komámasszony.

Tricesimo tertio: Hát az jobbik lábodnak térd alatt való hajlásában hátul minémű metszés látszik?

Nem tudom, micsoda metszés volna, avagy micsoda seb lett volna valaha rajta.

Georgius Kajdócsi fiscalis episcopalis. L. S.

Stephanus Kupriczi inclyti dominii episcopalis provisor. L. S.

Coram me: Francisco Somogyi inclyti comitatus Jaurinensis tabulae judiciariae assessore. L. S.

Coram me Joanne Németh inclyti comitatus jurassore. L. S.

III.

1759. október 10., Győr

HORVÁTH JÁNOS JÓINDULATÚ VALLATÁSA (BENIGNUM EXAMEN)

AZ IRAT: B: MOL C 28. Acta captivorum et malefactorum, Lad. A. Fasc. 1. No. 3. Lig. 1.
NYOMT. KIADÁSA: Komáromy A. 1910. No. 451. 669–692. p. B irat.

Anno 1759. die 10-ma mensis Octobris Jaurini praesens benignum examen erga subinsertum delinquentem in possessione Vaszar inclyto comitatui Weszpremiensi adjacente et ad episcopatum Jaurinum pertinente interceptum, hucque Jaurinum ad carceres episcopatus majoris custodiae causa adductum, per nos infrascriptos peractum est ordine sequenti:

Primo: Kinek hínak? Hány esztendős, hová való vagy és micsoda hiten való vagy?

Horváth Jánosnak hínak, circa 55 esztendős, pápista vagyok, Gyimóthon nemes Weszprém vármegyében születtem.

Secundo: Anyád, apád élnek-e? Magad feleséges vagy-e, gyermekeid vannak-e, hol, miképp élnek? Te is ifjúságodtól fogva hol szolgáltál és miképp tápláltad magadat, feleségedet és gyermekeidet?

Sem apám, sem anyám. Mintegy 30 éve Vaszarra házasodtam, azúlta mindenkor ott pásztorkodtam, feleségem él még, gyermekeim négyen vannak, egy házas fiam és három leányom.

Tertio: Hol fogtak el, mi okra? Mondd el az okát.

Vaszaron fogtak meg, csak gyanóságból, mintha én olyan marha- és embervesztő volnék, holott olyan bűntelen vagyok, mint a mai született gyermek.

Quarto: Űztél-e boszorkányságot, minémű embereket és marhákat, hol, mi módon vesztettél meg?

Legkisebb boszorkányságot sem űztem; sem embert, sem marhát nem vesztettem, nem is tudok hozzá.

Quinto: Ismered-é az itten tömlöcben lévő Németh Katát, Vaszar helységnek bábáját, minemű boszorkányságát tudod ennek és minemű gonosz szövetségben voltál vele?

Jól ismerem, de annak is legkisebb boszorkányságát sem tudom, sem olyan gonosz szövetségben véle nem voltam.

Sexto: Ismerted-é néhai, Gyimóthon, tekintetes nemes Weszprém vármegyében levő helységben lakozó Gerászó Mártont, tudálékos csordást. És nemde te ennek tanétványa vagy boszorkányi s más egyéb ördengi tudományokra nézve?

Gyimóthi Gerázó Mártont csak annyibúl ismertem, hogy én is Gyimóthon születtem a világra, de hogy valamely boszorkányságot űzött volna, vagy én tanétványa lettem volna ördengi mesterségiben, abban részes nem vagyok.

Septimo: Vaszari Paraicz Mihállyal bizonyos árpabeli kárért, melyet előtted járó marhák mostan esztendőben okoztak, nemde összevesztél? És hogy veréssel fenegetett Praicz

Mihály, nemde, te is visszafenyegetted, mondván: no, ezt bizony megbánod. Amint is igaz-é, hogy olyan súlyos nyavalyát boszorkányságod által eresztettél reája, hogy egész testi erejítől megfosztatván, mai napig sem nem szólhat, se nem dolgozhat. Hol tanultad ezen mesterséget és minémű mesterség legyen ez, valld meg?

Az én marhám bizony Praicznak kárt nem tett. Igaz, hogy összevesztünk és ekképpen, amint a kérdés vagyon, fenyítettem, de én bizony meg nem vesztettem, mert nem is tudok hozzá.

Octavo: Nemde, midőn ezen gonosz cselekedetedért nemes öreg Paraicz István, följebb említett Praicz Mihálynak atyja, meg akart fogatni vaszari bírák által, akkor te elejít venni kívánván összegyűjtetted az vaszari bírákat és azon kérted őket, hogy öreg Paraicz Isvánt kérjék, hogy tégedet meg ne fogasson, mert utóbb is a fia – úgy mint a megvesztett Paraicz Mihály – meggyógyul, de nehezen. Minémű tudományodból tudtad ezeket megjövendölni, és miért tehát nem gyógyult meg ekkoráig Paraicz Mihály. Sőt nemde, öreg Praicz Istvánt te rontottad és vesztetted meg azért, hogy meg akart fogatni, úgy, hogy azon vesztés halála is lett.

Igaz, hogy kértem Praicz Istvánt, de magok mondották a bírák, hogy kérjem Praicz uramat, hogy meg ne fogattasson, azt is mondottam, hogy talán úgyis meggyógyul. De nem az én dolgom sem az ifjú Paraicznak, sem az öregnek vesztése.

Nono: Ennekelőtte mintegy 12 esztendőkkel, amidőn vaszari Szücs Jánosnak három ökrei az te saját két boglya szénádhoz dörgölődztek volna, te azt meglátván, nemde fenyegetted azonnal, hogy megbánja. És harmadnapra ördengi mesterséggel az egyik lovát farkas által megöletted; vagy talán magad farkas képiben ölted meg azon lovat.

Erről semmit sem tudok legkisebbet is.

Decimo: Vaszari Takács Mihálynak egy ízben miért mondottad azt, hogy nincs nehezebb, mint mikor egész kenyérben kötél vonatnék átal és lajtorjafogra állván, úgy kölletik nyakadban tartanod. Minémű ördengi mesterség lehet ez?

Nem tudom, ha mondottam-e, avagy nem. Nem is tudom, micsoda mesterség lehetne ez.

Decimo primo: Tavalyi esztendőben Mészáros Józseffel kukoricapásztor lévén miért mondottad azt neki, hogy ha akarnád és kárt akarnál tenni az ökörpásztornak, mindjárt az egész csorda ott teremne a kukoricában. Nemde, akkor nehezteltél az ökörpásztorra és talán azért, hogy helyetted pásztornak felállott.

Nem mondottam bizony én ezeket.

Decimo secundo: Hát Mészáros Pálnak miért mondottad azt: fenyegetnek ugyan, de eb féljen tőlök, ha csak nagyobb emberek nem lesznek náladnál. Ezen beszédet mire értetted?

Sohase mondottam ezen szókat Mészáros Pálnak.

Decimo tertio: Igaz-e, hogy Rósás Jánosra egy ízben neheztelvén fenyegetted, és ezen fenyegetés után egyik lova elromlott úgy, hogy a szája békúcsolódott.

Ez sem igaz, csak rám fogták.

Decimo quarto: Miért mondottad azt egy ízben Szabó Mihálynak, többi titkos beszédek között, hogy – úgymond – te a pásztor dolgában semminemű pásztorembertől nem félsz, mert abban tudós vagy. Mire értetted ezen tudományt?

Nem mondottam.

Decimo quinto: Szücs Pálnak két tehenit miért rontottad meg úgy, hogy egészen elsoványkodtak és az egyikének szája bekulcsolódott.

Reám fogta Szücs Pál, de nem volt az én dolgom, hanem inkább én igazétottam akkor Vaszaron, most pediglen Takácsiban lakozó Boross Istvánhoz, aki is az tehénnek lenyírván a zabját, úgy gyógyult meg.

Decimo sexto: Midőn lópásztor voltál és egy ízben más csordás házánál lévén, téged egy némely ember kiáltott volna, egyszer pedig visszárúl is, úgy mint: pásztor ló! Kiáltott volna, nemde, azért igen megharagudtál, hogy visszárúl kiáltott, és ekképpen fenyegetted Csobák Miklós jelenlétében: nem félsz-e – úgymond –, majd minden marhádat dögölve találod. Micsoda mesterséggel tudod te ezt végbe vinni és hová való, minémű ember volt az, akit így fenyegettél?

Erről nem emlékszem, semmit nem tudok.

Decimo septimo: Az te mesterséged volt-e, hogy az midőn vaszari bírák tégedet egyszer pásztorságból kitettek, azt kit helyedbe pásztornak fogadtak, nagy legény fiával együtt a mezőn és marhák mellett, boszorkányságod által annyira földhöz csaptad, hogy kocsin kölletett őket haza hozni.

Nem csaptam bizony én, nem is tudok ez iránt semmit.

Decimo octavo: Tudod azt is, hogy ennekelőtte negyedik esztendeje Szabó Jánostúl gyapjút kértél, és hogy azt nem adta, melyet te kívántál, bosszúságodban harmadnapra egy végbe öt éjszakán farkast küldöttél az juhaira. Nem voltál-e farkas képében azon kártevő, és kitűl tanultad ezen mesterséget?

Nem kértem én bizony gyapjút Szabó Jánostúl, csak reám kenik ezen dolgot.

Decimo nono: vaszari embereken kívül minémű más külső embereket vagy marhákat vesztettél meg. Egyszóval, valamennyi ifjúságoktúl elkövetett boszorkányságodat és ebben levő társaidat valld meg név szerint.

Legkisebbet sem tudok.

Vigesimo: Az ládádban minémű boszorkányságra való eszközök találtatnak?

Az én ládámban semmi olyas nincsen.

Post haec instrumenta in cista delinquentis reperta eidem proposita sunt cum interrogatoriis sequentibus:

Vigesimo secundo[!]:[14] Minémű két hegyes csontok ezek, melyek a ládában találtattak?

Ezek marhacsontok, bocskort fűzni valók. Több szegény embereknél is találtatnak olyan csontok.

Vigesimo secundo: Hát ezen két darab szappan mire való?

Én azon szappant nem tettem a ládámba, nem is tartom magaménak lenni.

Vigesimo tertio: Minémű szíj ez, mely az ládában találtatott.

Csépfejt felkötni vettem ezen szíjat Pápán, ennekelőtte két esztendővel Szíjjártó Ferencztűl.

Vigesimo quarto: Hát ezen kis ruhában takart kígyófej mire való?

Hideglelés ellen való, de én nem tettem a ládámba.

Vigesimo quinto: Ezen összetekert viaszgyertya mire való?

Föl van szentölve, az én leányom szentölte föl, mikor az gyermekek betegek, akkor az nyakára teszik, de én ezt sem tettem a ládámba.

Vigesimo sexto: Ki adta neked ezen cédulát, melyen írva vagyon: marha dögleletesség ellen való próbált bizonyos orvosság: homines et jumenta salvabis Domine, quoniam misericordia tua magna est, o Deus![15]

Ennekelőtte mintegy 14 esztendőkkel Pápán egy Jesuvita praedikátor adta marhadög[16] ellen.

Vigesimo septimo: Hát csak semmit sem tudsz, semmit sem vallasz?

Legkisebbet sem tudok vallani, mert oly ártatlan vagyok, mint a ma született gyermek.

Porro corpore delinquentis more solito per carnificem inspecto, ex eo, quod delinquens sub aure dextera certam oblongam scissuram habeat relato existente, annotatus delinquens interrogatus est ad punctum sequens:

Vigesimo octavo: Minemű metszés az, mely jobbik füled alatt, hóhér[17] által találtatott?

Az csak olyan jel, hogy Vaszaron lakó Hérics Miska, feleségemnek bátyja ennekelőtte mintegy 15 esztendőkkel borotvával megmetszette, két hétig sebes volt, faggyúval kenegettem, végre magától meggyógyult volt. Ezen metszést feleségem és Gyurka fiam is látta.

Georgius Kajdocsi fiscalis episcopalis L. S.

Stephanus Kupriczi inclyti dominii episcopalis Jaurinensis provisor L. S.

Coram me Francisco Somogyi inclyti comitatus Jaurinensis tabulae judiciariae assessore. L. S.

Coram me Joanne Szeméthi jurassore. L. S.

IV.

1759. december 7., Győr

GYŐR VÁRMEGYE ALISPÁNJA FELTERJESZTI A VIZSGÁLAT IRATAIT A KIRÁLYI KANCELLÁRIÁHOZ

AZ IRAT: B: MOL C 28. Acta captivorum et malefactorum, Lad. A. Fasc. 1. No. 3. Lig. 1.
NYOMT. KIADÁSA: Komáromy A. 1910. No. 451. 669–692. p. B irat.

Excelsa Cancellaria Regia Hungarica Aulica. Domini Domini Patroni gratiosissimi.

Ex parte episcopatus Jauriniensis jure gladii pollentis, de magia admodum suspectis duabus personis in episcopali possessione Vaszar, inclyto comitatui Veszprémiensi adjacente interceptis existentibus, quandoquidem in praefato comitatu antememoratus episcopatus nullos (ubi talismodi delinquentes usque dicisionem causae asservari possent) carceres haberet, eaque de ratione dicti delinquentes majoris securitatis causa, hunc Jau-

rinum ad carceres episcopales deducti, eorundemque revisio in hocce comitatu Jaurinensi et sub praesidio meo ordinata foret.

Cum autem relatae ad clementissimam ordinationem regiam per Excelsum Regium Locumtenentiale Hungaricum consilium sub dato 15. Junii anni superioris comitatui huic Jaurinensi intimatum, ante instituendam adhuc contra magiae et veneficiae crimine implicitos formalem processum, indicia quae capturae ansam praebuerunt praelibatae excelsae Cancellariae Regiae Hungarico-Aulicae praevie submittenda forent.

Ad exigentiam proinde clementissimi cum jussorum regiorum inquisitionem contra antelatos delinquentes, non absimiliter eorundem scorsiva benigna examina ex praesidiali, mihi a parte episcopalis dominii Jaurinensis delato, munere hisce humillime submitto et ab ulterioribus Sacratissimae suae Caesareo Regiae et Apostolicae majestatis mandatis una cum consessura sede criminali praestolaturus, altissimis ejusdem Excelsae Cancellariae Regiae Hungarico-Aulicae gratiis et patrociniis humillime commendatus, constanti veneratione persevero.

Ejusdem Excelsae Cancellariae Regiae Hungarico-Aulicae humillimus servus Michael Bezerédi.

Jaurini, die 7. mensis Decembris 1759.

V.

1759. december 14., Bécs

A KIRÁLYI KANCELLÁRIÁNAK A KIRÁLYNŐHÖZ INTÉZETT JELENTÉSE NÉMETH KATA ÉS HORVÁTH JÁNOS PERÉRŐL, AMELYHEZ KIRÁLYI JÓVÁHAGYÁS VÉGETT CSATOLJÁK A GYŐR VÁRMEGYÉHEZ INTÉZENDŐ LEIRATOT, ELRENDELVE BENNE A GYANÚSÍTOTTAK SZABADON BOCSÁTÁSÁT

AZ IRAT: B: MOL C 28. Acta captivorum et malefactorum, Lad. A. Fasc. 1. No. 3. Lig. 1.
NYOMT. KIADÁSA: Komáromy A. 1910. No. 451. 669–692. p. C irat.

Clementissima Domina.

Vicecomes comitatus Jaurinensis isthuc demisse repraesentavit: In carceribus dominalibus episcopatus Jaurinensis quendam Joannem Horváth et Catharinam Németh veluti de crimine magiae suspectos, incaptivatos deterni. Cujus intuitu inquisitionem etiam et benevola eorum submisit.

Cum autem ex his instrumentis nullam prorsus antelati criminis probam, neque indicia crimen idem proximus indicantia, ast meras vulgi suspiciones et infundatos nonnisi plebi vociferationes evenire observet cancellaria regia Hungarico-aulica, ideo accedente benigno Majestatis vestrae Sacratissimae annutu, eorundem dimissionem sua via clementer ordinandum esse demisse arbitrabatur eatenusque sub sperati, conceptum etiam benigni

rescripti regii ad comitatum Jaurinensem sonantis, Altissimae Majestatis Vestrae Sacratissimae approbationi perdemisse substernit. Salvo etc.

Viennae 14. Decembris 1759.

Pálffi m. p.

[Oldaljegyzet: placet.]

VI.

1759. december 14., Bécs

GYŐR VÁRMEGYÉHEZ INTÉZETT KIRÁLYI LEIRAT A BOSZORKÁNYSÁGGAL GYANÚSÍTOTT NÉMETH KATA ÉS HORVÁTH JÁNOS FELMENTÉSÉRŐL ÉS SZABADLÁBRA HELYEZÉSÉRŐL

AZ IRAT: B: MOL C 28 Acta captivorum et malefactorum, Lad. A. Fasc. 1. No. 3. Lig. 1.
NYOMT. KIADÁSA: KOMÁROMY A. 1910. No. 451. 669–692. p. D irat.

Ex demissa vicecomitis vestri isthuc submissa informatione Majestati nostrae humillime relatum est: in possessione Vaszar, Comitatui Weszpremiensi adjacente duas personas, Joannem quippe Horváth et Catharinam Németh jurisdictioni dominali episcopatus Jaurinensis subjectas de crimine magiae suspectas interceptas et ad carceres dicti Episcopatus Jaurinensis deductas haberi.

Qua in re, quandoquidem ex submissa eatenus inquisitione benevolisque fassionibus indicia et circumstantia ad uberiorem inquisitionem et processum sufficientes non eveniant, ea propter vobis hisce elementer committimus et mandamus: quatenus apud antelatam jurisdictionem dominalem mox ordinare noveritis, ut praedeclarati captivi ea praevia cum commonitione, ut probam et quietam vitam agant, mox e carceribus dimittantur.

Gratiam reliquo.

Viennae 14. Decembris 1759.

[Oldaljegyzet:] Expediatur. Pálffi. m. p.

1 A piszkozati példány e helyen kiszakadt. Itt az egykorú másolatot közöljük teljes egészében.
2 Szemlére.
3 Igaz.
4 Korához képest.
5 Tüzes mennykő.
6 Bíróság elé vinni.
7 Hirtelen nyavalya.
8 Bírói szemlére.

9 Összezördülés.

10 Lutor Kata ismert koldus és boszorkányos hírű személy volt. Réd, Várpalota, Lázi helységekben történt cselekedetei miatt 1723-ban és 1724-ben Fejér vármegye kétszer is eljárt ellene hivatalból. Lásd részletesen Tóth G., 2000. a Fejér megyei pereknél.

11 Fekete üröm vagy citromfű(?).

12 A torturális vallatás egyetlen jele.

13 Nadálygyökérrel.

14 Helyesen primo.

15 Idézet a 35. zsoltárból.

16 1737-től 1745-ig az országos pestisjárvány mellett több helyen marhavészjárványok pusztították az állatállományt is.

17 A torturális vallatás egyetlen jele.

ZALA VÁRMEGYE

90.

1710 körül, Csáktornya

ZALA VÁRMEGYE VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL ÁRTATLANUL VÁDOLT KELE KATA ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: ZML IV. Zala m. lt. A. 1/bb. Inquisitiones magistratuales, 1710.

De eo utrum

1mo. Tapasztalta-e[1] az tanú bizonyosan, hogy mastanság Csáktornyán raboskodó, másképp Eszteregnyén lakozó Kele Kata soha boszorkányos dolgokat el nem követett és hogy nem boszorkány.

2do. Tudja és azt is, hogy csak némely haragosainak haragjaikbúl való hamis vádolásokért fogattatott meg és míltatlan szenvedi rabságát.

3tio[2] Mennyi ideje lehet, hogy az fatens ismeri ezen Kele Katát és eleget [– –] az időtől fogva keresztény íletet ílt.

1mus testis Martinus Bali in possessione Eszteregnye degens, colonus illustri domini comitas Nicolaj Sapari,[3] annorum circiter 40, juratus, examinatus fassus. Ad 1mum ezen fatens soha sem tapasztalta, hogy az megírt asszony valaha boszorkánságokat elkövetett volna, se semmi boszorkánságát nem tudja. Ad secundum tudja azt, hogy bizonyosan az kik haragudtak reá, azok vádolták és azok miatt szenvedi rabságát. Ad 3tium gyermeksígítűl fogva ismeri és nyilván tudja, hogy úgy élt, mint keresztín jámbor asszony.

[2dus Valentinus Horvát ibidem degends, colonus perillustri domini Francisci Szegedi, circiter 59, juratus, examinatus, fassus est. Contrarium docet.

3tius Franciscus Benke ibidem degens, colonus pretitulati domini comitis, annorum 50, juratus, examinatus, fassus est. Contrarium docet.

4tus Judita Horvat ibidem degens, annorum circiter 40, jurata, examinata fassa est. Contrarium.][4]

5tus Stephanus Kis colonus domini Szegedi, annorum 40, juratus examinatus fassus est. Ad 1mum ezen fatens sohasem tapasztalta, hogy Kele Kata boszorkánságot követett

volna el. Ad 2um azt is tudja, hogy csak az haragosainak vádolására fogattatott meg és azok miatt szenved. Ad tertium gyermeksígítűl fogvást ismeri, mindétig úgy ílt, mint keresztín asszony.

6tus Sara Szabó ibidem, annorum circiter 46, jurata, examinata fassa est. Ad 1mum ezen fatens asszony soha, semmiféle boszorkánságban nem tapasztalta, sőt tudja bizonyosan azt, hogy nem boszorkány. Ad 2dum tudja azt bizonyosan, hogy nímellek csak haragikbúl vádolták és míltatlan szenvedi rabságát. Ad 3tium már 15 esztendeje miútátúl fogvást ismeri, és azúta tudja, hogy istenes keresztín íletet ílt.

7timus Gregorius Csiplö ibidem colonus comitis, annorum 50, juratus, examinatus fassus est. Ad 1mum soha sem tapasztalta semmi boszorkánságát. Ad 2dum tudja azt, hogy haragosai haragikbúl vádolták, etc. reliquo nihil. Ad 3tium germeksígítűl ismeri, sőt az fatenssel egy háznál egyníhány esztendeig lakott az fönt írt asszony, s tudja, hogy istenes jámbor íletet ílt.

8vus Johannes Kovácz colonus comitis, annorum 70, juratus, examinatus fassus est. Ad 1mum ezen fatens sohasem tapasztalta semmi boszorkányságát. Ad secundum azt is tudja, hogy haragosai vádolták be, hogy bosszút tehessenek neki. Ad 3tium ismeri gyermeksígítűl fogva, tudja, hogy istenes íletet ílt.

9nus Franciscus Borssos colonus comitis, annorum 44, juratus, examinatus fassus. Ad 1mum sohasem tapasztalta boszorkánságát, se nem tudja. Ad 2dum tudja azt, hogy az kik haragudtak reá, azok vádolták haragjokbúl. Ad 3tium 15 esztendeje, hogy ismeri, és azúta tudja, hogy istenes íletet ílt.

10mus Martinus Tot colonus comitis, annorum 70, juratus, examinatus fassus est. Ad 1mum sohasem tapasztalta legkisebb boszorkánságnak elkövetísiben. Ad 2dum tudja azt, hogy haragosai haragjokbúl vádolták. Ad 2tium gyermeksígítűl fogva ismeri, tudja, hogy mindítig jámbor íletet ílt. Csak ezen esztendőtűl fogva az kik haragudtak rá, fogták boszorkánnok.

11mus Georgius David colonus comitis, annorum 50, juratus examinatus fassus est. Sohasem tapasztalta legkisebb boszorkánságát is. Ad 2dum tudja azt, hogy haragjokbúl vádolták. Ad 3tium, van 20 esztendeje, hogy ismeri, s tudja, hogy jámbor íletet ílt.

12mus Andreas Szokol colonus comitis, annorum 45, juratus, examinatus fassus. Ad 1mum ezen fatens noha elígszer pörölt Kele Katával bizonyos szavaiért, de soha boszorkánságban nem tapasztalta. Ad 2dum tudja azt, hogy Horvát Balint nevő ember nagy haragosa volt és az csak haragjábúl vádolta. Rabságát pedig tudja az fatens boszorkánságáért, minthogy nem boszorkány, meg nem érdemlette, hanem az nyelve rossz és azért érdemel büntetíst. Ad 3tium 20 esztendeje, hogy ismeri, az egy pörölísin kívül tudja, hogy jámbor istenes íletet íllett.

13. Stephanus Hegedös ibidem domini Szegedi colonus, annorum 40, juratus, examinatus fassus. Ad 1mum sohasem tapasztalta semmi boszorkánságban. Ad 2dum tudja azt, hogy nímel haragosainak vádolásábúl fogattatott meg. ad 3tium miúta Kanisából az török kiment, azúta ismeri, mindetig tudja, hogy istenes keresztín íletet ílt.

14. Stephanus Nagy colonus domini Szegedi, annorum 45, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum. Nem tapasztalta boszorkánságát. Ad 2dum tudja azt, hogy haragosai

haragjokbúl vádolták és egyíbért büntetíst nem érdemel az nyelvinek mocskosságáért. Ad 3tium 15 esztendeje miúlta ismeri, azúta úgy ílt, mint keresztén asszonynak illik.

15. Helena Feiér, annorum circiter 47, jurata, examinata fassa est. Ad 1mum sohasem tapasztalta, se nem tudja semmi boszorkányságát. Ad 2dum tudja azt, hogy sok haragosa volt, de ki vádolta, s miért, azt nem tudja. Ad 3tium 30 esztendeje, miúlta ismeri, azúta tudja, hogy úgy ílt, mint keresztín jámbor asszony, egyedül az nyelvivel, ha valakit megsértett.

16. Gregorius Benkö colonus domini Szegedi, annorum 60, juratus, examinatus, fassus est. Sohasem tapasztalta semmi boszorkánságát is. Ad 2dum tudja azt, hogy nímelek haragjokbúl vádolták. Ad 3tium gyermeksígítűl fogva ismeri és tudja, hogy mindetig istenes keresztíny íletet ílt.

17. Dorothea Borsos relicta vidua Francisci Juhász, annorum 40, jurata, examinata fassa est. Ezen fatens asszony sohasem tapasztalt semmi boszorkánságot. Ad 2dum tudja, hogy haragosai haragjokbúl vádolták, sőt ha nem haragudtak volna reá, be sem vádolták volna. Ad 3tium vagyon 27 esztendeje, miúta ismeri, tudja, hogy mindetig úgy ílt, mint keresztén asszony.

1 Áthúzva: „Tudja-e", föléje írva: „Tapasztalta-e."írva: „Tapasztalta-e."

2 Áthúzva: „az miúlta."

3 Báró Szapáry Miklós.

4 A 2., a 3. és a 4. tanú vallomása áthúzva.

91.

1719. szeptember 25.–1722. június 29., Zalaegerszeg

A VESZPRÉMI PÜSPÖKSÉG VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT UDVARDI ANDRÁSNÉ TUNKOVICS KATA ÜGYÉBEN

I.

1719. szeptember 25., Zalaegerszeg

A VESZPRÉMI PÜSPÖKSÉG ELSŐ VIZSGÁLATA ZALAEGERSZEGEN UDVARDI ANDRÁSNÉ TUNKOVICS KATA ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: ZML IV. Zala m. lt. A. 1/bb. Inquisitiones magistratuales, 1722.

[Mi ide alább írattak jöttünk öszvö tekintetes nemes és vitézlő Szala Béri Horváth Ferencz úr ökegyelme, úgymint méltóságos veszprémi püspök gróf Volkra János[1] kegyelmes urunk önagysága praefectusa és ex arendatariusa verbalis parancsolatjából ez ide alább következendő de eo utrum szerént való attestatióknak és bizonyságoknak elégséges való öszvöszedésére.][2]

De eo utrum?

1mo. Tudja-e nyilván s látta-e bizonyosan maga szemeivel a tanú, hogy az elmúlt 1719. esztendőbeli nyárban Tunkovics Kata tulajdon késinek hövelével maga szemérmes testét mívelte volna.

2do. Tudja-e azt is nyilván a tanú, hallotta-e és kitűl, s látta-e bizonyosan, hogy valami más bűbájos és ördöngös, boszorkányos practicával élt volna, egyszóval valamit tud reája, mondja meg.

Primus fatens Martinus Sziárto annorum circiter 30, civis Szala Egerszegiensis, juratus, examinatus, fassus est quo ad primum et eo utri punctum. Hogy az inasa látta legelsőbben is, kinek ezen fatens nem akarván hinni, hanem maga testi szemeivel látta, s rajta is tapasztalta, hogy az kés hövelével magát mívelte, s látta az is száma nélkül, amidőn maga szemérmes testéből Tunkovics Kata (nappal lévén) az kési hövelét azon habosan kivonta, s hozzája is szagolt. Quo ad 2dum de eo utri punctum semmit sem látott, sem nem hallott.

2da fatens Barbara Gefinger consors Martini Sziárto annorum circiter 25, jurata, examinata, fassa est ad primum, et secundum de eo utri punctum uti praecedens.

3ia fatens Barbara Horváth mendica in oppido Szala Egerszegh commorans, annorum circiter 50, jurata, examinata, fassa est. [Quo ad primum de eo utri punctum nihil. Ad 2dum

nem látott semmi ördöngös practikát hozzája, hanem amidőn az több koldus asszonyokkal az templomot söprötték volna, azt mondotta, sőt ezen fatens maga füleivel, s többekkel is együtt hallotta: ha ő nem lett volna, eddig az város egynéhányszor elégett volna. Mely fátens is tudakozta tűlö, miért égett volna el, arra semmit sem felelt.][3] – Ad 1. nihil. Ad 2. Ennek előttö három esztendővel, midőn a rab házban volt Tunkovics Kata és alamisnát vitt ezen fatens néki, és küldöttö ezen fatenst Galassy Katához, hogy az ő emberségére ad egy tyúkfiat, vagyon a szállásán egy burétó, vesse abban, hiszem megdöglik az ottan, nem döglik talán valaki vet enni néki, taval víkon vesszőbűl csináltam burétót, kevés majorság volt, de az idén vastag vesszőbűl csináltam, jobban lészen.

[4tus fatens Georgjus Tott in oppido Egerszegh commorans, annorum circiter 40, juratus, examinatus, fassus est. Quo ad primum de eo utri punctum nihil. Ad 2dum vero hallotta maga szájából Tunkovics Katának, ha ő nem lett volna eddig Egerszeg hétszer megégett volna. Azt is hallotta tűlö, hallom az városbúl ki akarnak űzni az egerszegiek, de ha kiűznek: még az gyermekének az gyermeke is megsiratja.][4]

[5ta fatens Catharina Pécsi consors Georgii Tott, in oppido Egerszegh commorans, jurata, examinata, fassa est ad primum audita refert ad 2dum uti praecedens fatetur.][5]

[6ta fatens Márjanna Molnár in oppido Egerszegh commorans annorum circiter 60, jurata, examinata, fassa est, quo ad primum nihil. Ad 2dum vero uti praecedens fatetur.][6]

7ma fatens Catharina Sipos, consors Stephani Buda in oppido Egerszegh commorans, annorum circiter 40. [Ad 2dum de eo utri punctum idem fatetur, ad primum vero nihil.][7] – Ad 1. Audita refert. Ad 2. Maga szájából hallotta Tunkovics Katának a templomban, hogy ha ki akarnák űzni egerszeghi uraimék az városbúl, helt nem adnál néki, tehát Egerszeghnek a szél fújja a helét és a gyermeke is megsiratja.

8va fatens Anna Szarándok, in oppido Egerszegh commorans, annorum circiter 30, jurata, examinata, fassa est. Hogy ezen fatenshez hozott volt Tunkovics Kata egy kenyeret, hogy vegye meg, ki is 10 pénzre böcsültö az maga kenyerét. Az fölül nevezett fatens pediglen nem akarván annyit érette adni, hanem hetedfél pénzzel kínálta, nem akarta elvenni, kire mondá ezen fatens, vidd el hát szegény Kata az kenyeredet, mert nincs annyi pénzem. Nagy zúgolódással az ajtón kimenvén, az mondotta: nem veszed el az kenyeret, meglátod, mint járs. Alig telvén harmadnap belé, ezen fatenst az maga gyermekének képiben megnyomta. Mivel másoktúl azt hallotta, hogy az rajta való üngét vesse le magárúl, tegye az talpra, fejszefokkal vergye meg erősen, s vagdalja meg, ki is azonképpen cselekedett. Azután azon Tunkovics Kata majd félesztendeig az új malomban betegen feküdt, hogy pediglen ezen fátens Rómába akart készülni, hozzája jött sokszor említett Tunkovics Kata, s mondván: hallom Rómába akarsz menni, jó erős, egészséges vagy, elmehetsz, de lám én mely nyomorult vagyok, sohuvá sem mehetek, mert te rontottál meg, mikor az küszöpön az üngödett fejszefokkaly verted és vágtad. Arra ezen fátens azt mondja: miért nyomtál meg? Ki is felelvén: miért nem adtál annyit az kenyérért, amennyit kértem. Azonban egykor igen beteg volt Tunkovics Kata ura, Udvardi András, kérdezte ezen fatens, miért kegyelmed urát meg nem gyógyétja, az felelé az ura, én tudom úgyis magam, hogy ő segéthetne, ha akarna, azon szókra mondja Tunkovics Kata: meggyógyétnám, ha akarnám, de nem akarom, miért hál gyakran a szőlőhegyen Gébarton, és az új malomban.

9na fatens Helena Kis in oppido Szala Egerszegh degens, annorum circiter 35, jurata, examinata, fassa est, quo ad primum de eo utri punctum nihil.[8] Ad 2dum vero hüti után vallja, hogy egykor ezen fatenshez ment volna, sokszor emlétett Tunkovics Kata édes tejet kért volna tűlö, mely fatensnek akkor semmi teje nem lévén, nem adhatott neki, akkor ugyan semmit sem szólott, hanem harmadnap utána úgyannyira megromlott az tehene, hogy hét hétig semmi hasznát nem vehette, [alája ment a tehénnek akar a [– –]t húzta volna, akár a tehen csöcsit].[9] 2do pediglen per parentesim álmában látta ezen fátens az ablakján ülvö, s pörlött reája, mondván: ugyanazon álmában menj el az ablakomrúl, mert te vitted el az tehenemnek hasznát, elrontottad tűlem. Fölébredvén álmából, még csak alig kezdett viradni, fölnyitván ezen fátensnek ajtaját, ezt pediglen nem álmában, hanem testi szemeivel látta, hogy ő volt, nyilvánságosan szólott is, kérdezvén: ki van itthon, kire az ura azt felelvén, én vagyon itthon és az Ilona, azzal fogta magát emlétett Tunkovics Kata, többet nem szólott, hanem nagy csatajjal teljes erejéből az szoba ajtóját bécsapta. Annakutána pediglen két hét múlva estve harangozáskor ehhez az fatenshez menvén, az talpfára leült, s mondja ezen fatens: én Istenem, én Istenem, miért bolondétották el úgy az én tehenemet. Elfakadván arra nevetve Tunkovics Kata, s azt mondja: lám megmondám, hogy úgy jársz, kértem az elmúlt böjtön tejet, s nem adtál, hanem azt mondottad, ha az borjút elválasztod, akkor adsz, most pedig azt mondod, hogy nem ád az tehened tejet. Azután ezen fátens megbékélt véle, az tehenének is vehette hasznát.

10ma fatens Barbara Semenyei in oppido Szala Egerszegh commorans, annorum 21, jurata, examinata, fassa est. Quo ad 1mum de eo utri punctum idem fatetur uo testis 1mus. Ad 2dum vero nihil.

Mely praevio modo előttünk tett fassiojokrúl adjuk ezen testimonialis levelünket, melyet subscriptiónkkal is megerősítvén. Actum Egerszegh die 25. 7bris. Anno 1719.

Szücs Pall akkorbeli esküdt előtt m. p.
Vörös János városi esküdt előtt m. p.
Szabo János városi esküdt előtt m. p.
Hitvös notarius jelenlétében m. p.

II.

1722. június 29., Zalaegerszeg

A VESZPRÉMI PÜSPÖKSÉG VIZSGÁLATA ZALAEGERSZEGEN UDVARDI ANDRÁSNÉ TUNKOVICS KATA ÜGYÉBEN AZ ELSŐ JEGYZŐKÖNYV ÁTSZERKESZTÉSÉVEL

AZ IRAT: A: ZML IV. Zala m. lt. A. 1/bb. Inquisitiones magistratuales, 1722.

[Egybeszerkesztve az előző jegyzőkönyvvel:][10]
[Az átszerkesztett irat elejére írva:] Anno 1722. die 29. Junii. In Szala Egerszegh.

7. testis Joannes Horváth civis Egerszegiensis, annorum circiter 32, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1. Ezen e fatens hallotta magától Tunkovics Katától, midőn in anno 1719. fogva volt, ezen fatens pedig azon időben hajdúja volt a városnak, kérdezték tőlö, ha ugyan igaz volna-e az, hogy magát a késének hövelyével mívelte volna, azt felelte, hogy igaz bizon az, hiszen minden ember szabad a maga testével. Ad 2. Jelen volt ezen fatens, hogy midőn az 1719. esztendőben megfogattatott Tunkovics Kata és mondotta: menjetek a szállásomra, ott az ágyomban találtak egy pár fej szőlőt, ha azok frissek, elég bor lészen, ha pedig fonnyadt avagy rothadt, tehát kevés bor lészen. Amint elment ezen fatens a társával, Török Jánossal, és kisbíróval Csizmadia Pállal és Magvesitz Györggyel, ott találtak egy-egy pár fej szőlőt az ágyában frissen, látta szemeivel, és eleibe vitték a fogházban, más dib-dábot is találtak ottan, kit elhántak ide-oda, mi volt, nem tudja. Azonkívül ezt is vallja ezen fatens, hogy midőn strásállottak volna a város konyhája[?] előtt, tüzet raktak. Mihelen letették a fejeket, azon túl odaállott egy szürke lúd és Török János hajdútársát kitolta az tűztűl, és ezen Török János úgy megrugdalta azon ludat, hogy menjen el valahova, de sohuva sem ment, hanem egész éccaka csak ott állott, és volt fél-fél lábra előttök világos szemek láttára, és egyszer ollan szélvész támadott, hogy a tüzet és a sziporkát alig tarthatták vissza, füvel, egyéb mással takarták bé és azon szélvész sokáig nem tartott. Azután nem tudják, hajnalban fölszének vagy alszének ment el az lúd.

8. testis Joannes Szabo hajdo inclyti ac generosi domini Francisci Horvath in Egerszeg, annorum circiter 30, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1. audita refert. Ad 2. Az lúd dolgát tudja per expressum uti praecedens testis.

9. testis Joannes Németh civis, annorum circiter 36, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1. nihil. Ad 2. Ezen fatens taval egy darab parrag földet adott Tunkovics Kata urának itt az Egerszeghi Hegyen úgy, hogy az idén is néki fogja adni, csak vegye ki a vad parragbúl, amint tavali esztendőben megkapálta és kukoricát ültetett belé, az idén is imádta az urát, hogy vesse bé azon földet, még jobb lészen a vetemény benne, mint taval, de az ura azt felelte, az idén ő nem vetheti bé, mert ő elmégyen a Győri Pusztára dologra, itthon nem lészen, azért pusztára ne hagyja az földet, hanem csak bízvást vesse bé, amint föl is kapálta és árpamaggal bé is vetette. Egykor fölment hozzájok ezen Tunkovics Kata a hegyre, és mondja ezen fatens felesége: Kata asszony, a kegyelmed urának nem köllött a föld, mi bévetettük. Azon szókra megharagudott és azt mondotta: hiszen csak tarisznyában is vitt

volna föl egy kis s[alva] v[enia] ganajt és tököt ültetett volna belé. Annakutána csak egy hétre úgy megrontotta a feleségét, hogy mai napig is rosszul vagyon, a fejét nem bírja, csak elszaladna az háztúl. Most elmúlt húsvétban cselekedett úgy néki, mondotta a Szalándok Anna néki, hogy menjen hozzá és kérje, hogy eresszen meg néki, azt mondotta: de meggyógyulsz Orsik. Azonban sokféle szentséget rakta reá és szentölt füvekkel füstölték, azon kérte őket ezen Kata, hogy ne füstöljék és ne förösszék azon füvekben, meggyógyul. Azonkívül hozzája is ment, hogy az ő ingében nézzen és pároljon néki, úgymond: meg fog gyógyulni, de ha nem viheti végben az asszony, lisztet, káposztát is vitt néki, hogy főzzö meg, egyék belűle, meg fog gyógyulni, de nem, mert a felesége belűle enni. A tudós asszony is azt mondotta nékik: hogy híják a pap eleibe azt, akire gyanakosznak, és kövesse meg őt, az megereszthet néki, és nappal, écca[ka][11] sokféle rút látásokat lát, nem maradhat miatta, sem ihatik, sem ehetik.

[Az irat külzetén egy 1722. április 30-i kelettel megírt levél. A vizsgálat eredményét erre jegyezték fel, felhasználva annak üres papírfelületét.][12]

1 Gróf Volkra János (1665–1720) veszprémi püspök 1710-től 1720-ig. A jelen intézkedés halála előtt lett foganatosítva, de csak halála után zárult le.
2 A zárójelbe tett rész áthúzásokkal érvénytelenítve.
3 A zárójelbe tett rész áthúzásokkal érvénytelenítve. A tanú új vallomását a lap tetejére írták 1722-ben.
4 A zárójelbe tett rész áthúzásokkal érvénytelenítve.
5 A zárójelbe tett rész áthúzásokkal érvénytelenítve.
6 A zárójelbe tett rész áthúzásokkal érvénytelenítve.
7 A zárójelbe tett rész az 1722-ben felvett pótlás a margóra írva.
8 Utólag beszúrva az „audita refert" szavak 1722-ben, és a „nihil" kihúzva.
9 Az 1722-es betoldás a zárójelben.
10 Az alábbi jegyzőkönyvben felhasználták az 1719. szeptember 25-én felvett iratot, jegyzőkönyvezték az újra kihallgatott tanúkat. Az 1722-es irat elkészülte alkalmával húzták ki az 1719-es jegyzőkönyvből a 7., 8. és 9. tanúk vallomásait, és ezt pótolták itt.
11 A zárójelbe tett két betű a tollban maradt.
12 „Nemzetes és vitézlő Farkas János uramnak nemes Szala vármegye szolgabíró jó akaró uramnak kötelessen. Boldogfájja", Farkas János 1712–1722 között a kapornaki (egerszegi) járás alszolgabírája.

92.

1720 körül, Kacorlaka

ZALA VÁRMEGYE VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT VARGA TAMÁSNÉ VARGA BALI ERZSÉBET ELLEN

AZ IRAT: B: ZML IV. Zala m. lt. A. 1/bb. Inquisitiones magistratuales, 1720.

Alább írattak jöttünk ide Kaczorlakjára, ezen tekéntetes nemes Szala Varmegyében lévő helységben, bizonyos magistratualis inquisitionak végben vitelére.

De eo Utrum?

Ad 1mum. Ismeri-é a tanú mostanság Szala Egerszegen raboskodó Vargha Bali Eörsébetet? Ismérvén.

Ad 2dum. Tudja-é nyilván, avagy hallotta-é, s nevezet szerént kiktűl, minémő életben élt? Nemdenem-é mindenkor varázsló, bűbájos ördögi practicákban, s boszorkányságban töltötte idejét? Honnéd.

Ad 3um. Fenyegetett-é valakit halálos nyavalákkal, betegséggel, avagy valamely kárvallással, és fenyegetése után következett-é valakinek valamely veszedelme, s nevezett szerint kiken történt, vallja meg hüti után a tanú.

Prima fatens Eva Herczegh providi Stephani Keresse in possessione Kaczorlak comitatu Szaladiensis existentis degens, annorum circiter 26, jurata, examinata fassa est ad 1mum. Miúlta ide Kaczorlaktyáro férjhez került, isméri jól, mivel esztendeig véle is lakott, az raboskodó Vargha Bali Eörsebetet. Ad 2dum. Vallja hiti után ezen tanú, hogy Andi Györgynél lakván már betegeskedett másfél esztendeig az nevezett gazda, ki is a raboskodó személnek könyörögvén, hosszas hideglölésben lévén, hogy gyógyítna meg. Annakutána az rab személ monda ezen tanúnak: te Eva az ajtó sorkában egy kis ruhában fa vagyon bekötve nálotok, vedd el onnéd és vesd a kemencében, hadd egy égjen meg; mellre felelt ezen tanú, jaj nem merém belevetnyi, mert ártásomra esik. Kire az rab személy felelvén monda: újhold vasárnap napköltö előtt tettem oda elmúlt má tizenötöd napja, bízvást belévetheted, nem lesz károdra azon ruhát és fát az gyermekek elől vévén. Azután harmadnappal ezen fatens az kemencében vetette s azután a nevezett gazda meggyógyult. Ad 3tium. Vallja azt is ezen tanú, hogy az fönt írt Vargha Bali Eörse, Szent Iványra az atyjafiaihoz indulván, kérte ezen tanút csizmájo nem lévén, adja néki, de nem akarván néki adnyi, megfenyegette, hogy megbánja, s azon éjjel hideglölésben esvén az gyermeke, esztendeig lölvén az hideg, meg is holt. Ugyan másodszor is kendernyővésre híván ezen tanút, nem akarván elmennyi, hanem magának ment kendert nyőnyi, s csöcsömös gyermekét letevén az mögye[1] mellé, csak három kéve kender nyővén, elrivaskodott a gyermek, s hozzászaladván ezen asszony fölvette, s már forró hideglölésben, s ez is esztendeig abban kínlódván, kérte az rab asszonyt, hogy gyógyítsa meg, fizet néki, aminthogy azután

háromszor megförösztvén, az rab asszony monda ezen tanúnak: elválik vagy életre vagy halálro. Tovább is tudakozódván ezen tanú az rab asszonytúl, hogy mi nyavalájo lehet, kire felelt, megették biz azt, mért tétted az megye mellé, melyre ezen tanú, jaj istenem, hiszen ezen szegény gyermek senkinek sem vétett. Erre monda az szokszor írt asszony: magadat akarták megennyi, de az gyermeked az megye mellett volt, s azt ették meg.

Secunda fatens Judith Kássa relicta Joannis Bohár ibidem degens, annorum 45, jurata, examinata, fassa est. Ad 1mus. Miúlta ide Kaczorlaktyáro került az raboskodó személ, azúttúl fogvást jól isméri. Ad 2dum. Ad 3dum tudja, hogy bűbájos volt, azon okbúl már fél esztendeig hideglölésben esvén, kérte a fia, úgy az maga is, hogy gyógyítná meg, azután üdővel senki sem lévén e tanú házánál, egy kis fáklyáro ruha lévén tekerve, az ajtó sorkában tette, kit azután ezen tanú szomszédasszonyának, Dorkó Evának, az hegyrűl győvén haza monda, Eva: az Bohar Ivánné ajtaja sorkában vagyon egy kis ruha fáklyáro tekerve, vedd ki onnéd vagy maga az Ivánné és az égő kemencében vesd belé. Aminthogy odamenvén a nevezett Dorkó Eva, ezen tanúnak szeme láttáro előlvevén az ajtó sorkábúl, mutatta néki egy kis fáklácskán, de az kezekben nem vévén, nem tudja, mi volt benne a kemencében, bévetette. Azután csakhamar megholt, az fia penig meggyógyult ezen tanúnak. Azt pedig nem tudja bizonyosan az nevezett Dorkó Éva, hogy azon csucsolék megégetése miatt lett volna halálo.

Tertius testis providus Georgius Andri colonus perillustris ac generosi domini Balthazaris Inkey, in possessione Kaczorlak degens, annorum circiter 40, juratus, examinatus fassus est ad 1mum. Miúlta ideszakadott, ismeri az tanú az rab asszonyt. Inkey uram Uijudvari malmában molnárlegény lévén a rab személ előbbi férje, ifjúságában is hallotta, hogy tudákos asszony volt. Ad 2dum, ez előtt circiter három esztendővel portiot vetvén Kaczorlaki lakosok, azután nem sok üdő múlva hideglölésben esvén e fatens, circiter hét, nyolc hólnapig lölvén a hideg, ezen tanúnak a felesége gyanakodván reá, egynehányszor ízben hozzámenvén a rab személhez, kérte azon, hogy gyógyitná meg az urát megfizet néki, akkor felelt a rab asszony mondván: Ne féll nem hal meg az urad. Annakutánno ezen tanúnak felesége az ajtó sorka mellett talált egy ruhácskában kötött csomót, onnénd elvivén kezdte oldoznyi, de tőle megirtózván, azon helyre visszatette. Ennek meg házához jövetelével mutatá a felesége, nézze kend mi van az ajtó sorkánál, mindjárt gondolták, hogy a sokszor írt rab asszony tette oda. Azután nem emlékezik róla hányod napra, az kútra menvén ezen tanúnak zöllérje, első fatens Herczegh Éva, háza előtt menvén a rab asszonynak, monda csöndesen: te Éva ami az ajtó sorka mellett vagyon, vesd az kemencében te magad, vagy a felesége Andri Györgynek, már tizenötöd napja elmúlt, hogy ott vagyon, bízvást belé vetheted, s annak utánno meggyógyult e tanú.

Qvarta fatens Helena Totth providi Wollffgangi Császár conthoralis, ibidem residens, annorum circiter 30, jurata, examinata, fassa est ad 1mum. Miúlta Szent Balásrúl idekerült e fatens, isméri jól Vargha Bali Eörzéth. Mindenkor bűbájos asszonynak tartatott. Ad 2dum vallja hiti után, hogy ezelőtt circiter három esztendővel a rab asszony egykor gombolított, máskor borsót kérvén tőlö, nem adott néki, azután négyedik éccakáro megnyavalodván kilenc hétig megbántódván feküdt, azonnal a rab asszonyra gyanakodván. Míg járhatott nyomorúsággal, kétszer ízben hozzá menvén kérte, hogy gyógyítoná meg, üdővel mikor már sem kezével, sem lábával nem bírt, hozzáment az rab asszony,

négyszer ízbe megkenyvén valamivel, s úgy gyógyult meg, kilenc foréntot emlégetett fárodtságáért, de tíz garas és egy krajcárnál többet nem fizetett néki.

Qvinta fatens Catharina Veicz relicta Stephani Földi, annorum circiter 40, jurata examinata, fassa est. Ad 1mum. Miúlta isméri a tanú, a rab személt mindenkor boszorkánynak tartatott, mindhogy már előbb is amiatt fogságban volt. Ad 2dum. Tudja azt is, hogy Totth Ilona negyedik fatens asszonynál zöllérségben lakván, hogy gombolított és borsút kérvén tőle, nem adott, kezét-lábát csakhamar öszvöhúzta, s könyörgés által aminthogy ezen tanú is odajárt hozzá kérnyi, hogy gyógyítaná meg gazdaasszonyát, már elunván véle vesződnyi, azután odajárván kennyi, meggyógyult. Azt is hallotta szájából a rab asszonynak, hogy azért esett ebben az nyavalában, hogy az hullós avagy az üstök alá követvén ment vizellenyi. Ad 3tium. Azt is vallja ezen tanú, hogy az nevezett asszonynak férje, Vargha Tamás, bizonyos darab szőlőt bírt atyjafiai engedelméből éltéig, holta után tőlö elítíltetvén ezen rab asszonytúl elvétetődvén az szőlő, melynek ugyan kívánto volna az árát megadnyi, de nem engedvén néki a szőlőt férjének atyjafiai Szent Balason lakozó Vargha Márton és György, az egyikének felesége megnyavalodván csak kétrét járt, egykor Homokkomáromban vitetvén magát Kiss Asszony napján, az hol meglátta ezen rab személt, reménkedett néki, hogy jobbítson rajta, mert holtig nyomorút lészen, arra felelt a rab asszony, „aha", könnyebbé ezt szenvednyi vagy nyolc-kilenc foréntot fölvennyi az szőlőért, erre az nyavalás asszony, én nem vagyok oka, ha az férfiak föl nem veszik, ezt szájából hallotta a rab asszonynak ezen tanú, s azután Szent Balázi falu bíráját kétszer ízben is az férje atyjafiai az rab asszonyra küldvén, hogy eresszen meg néki, minthogy azután meg is gyógyult.

Sexta fatens Catharina Györkös providi Michaelis Tahin conthoralis, ibidem residens, annorum circiter 42, jurata, examinata, fassa est. Ad 1mum. Miúlta ide Kaczorlaktyáro került a raboskodó személ, mindenkor bűbájos asszonynak hallotta lennyi. Ad 2dum tudja azon okból is ezen tanú, hogy bűbájos asszony volt a rab személ, mivel egykor Szent Balási hegyről ezelőtt circiter 15 esztendővel szőlőt hozván a nevezett rab asszony, maga pásztor fiát mezőn találván szólítá nevéről, Istok gyösztö, szőlőt adok, nem vévén észre az gyermek, monda ezen tanú asszonynak fia, főpásztor lévén, csúfnevéről, Buczkos, kiált az anyád, ezen csúfnevét hallván az anyja kezdte szidalmaznyi, s akkor mindjárt, megbetegedvén ezen tanú asszonynak fia, Tahin István, haza nem gyühetett, hanem másnap regvel Németh Adám névő legény az ölében hozta haza és majd egy hétig nem szólhatott a legényke, s nem is tudtak mi találta, hanem itt Kaczorlaktyán lakozó Magyarádj Márton, hallotta, amidőn a rab személ rútul szidalmazta, ki is megjelentvén ezé tanúnak, hogy a rab személ, mind egy hosszú imádság szidta és fenyegette az kend fiát, azért azonnal ezen fatens a rab személ kútra menvén szidta és fenyegette, mondván: ha meg nem eresztesz a fiamnak, megfogattatlak, s megégettetlek. Másnap regvel mindjárt könnyebben volt a fia, s meggyógyult. Azt is vallja ezen tanú, hogy ezelőtt esztendővel ezen tanú asszonnak Tahin István névő fia az rab asszony leányát, hogy egy tulkot utáno hajtván, nem akarta megőriznyi, megszidta, azután üdő haladván abban, hideglölésben esett, s majd fél esztendeig löltö a hideg, gyanakodván a rab személyre, kérte ezen tanú, hogy gyógyítná meg a fiát, kire felelt a rab asszony: No adok innya, de bizony meg nem gyógyul, ha azt meg nem követi, akit meg szidott. Egykor odajővén a nevezett rab asszony leánya lencsét

kérnyi, s akkor monda e tanú: azért adjak, hogy most is kínozza anyád a fiamat. Azután csak mindegy két hét múlva meggyógyult.

Septimus fatens providus Michaell Gerencsér colonus ac generosi domini Balthazaris Inkey, ibidem fassus est, annorum circiter 50, juratus, examinatus fassus est ad 1mum. Vagyon tíz esztendeje miúltától fogva ismeri ezen tanú a vason lévő rab személt, mindenkor bűbájos boszorkány asszonynak lenni. Ad 2dum. Vallja hiti [után] ezén tanú, hogy ezelőtt hét esztendővel az rab személnek egy pásztorgyermek öccsét valaméll gaz cselekedetiért megütögetté, s azért félvén a fia ezen fatensnek téteményétűl amennyire lehete kerültö is. Ad 3tium. Ugyancsak fenyegetése után bizonyos helen az munkások között melléje ült ebédkor, azután csak harmad- vagy negyednap múlva az hideg ellöltö, mind álló esztendeig sínlődött abban és mivel ő reájá gyanakodott ezen fatens, a falu bíráját reá küldöttö, úgy az felesége is kérte azon bűbájos asszonyt, hasonlóképpen pedig a földes[2] urát is, Petrics Paáll uramat, hogy fedje meg azon személt, s azután úgy gyógyult meg az fia e fatensnek. Azt is hallotta a rab személ zöllérjétűl, Kata nevétűl, akinek beszéllette a rab személ, fenyegetnek, hogy fogságban visznek, de tudja ő mit főznek ott, ott sem eszik őtet meg, csak a kontyát vihesse el, nem fél, s onnéd is kiszabadul, s azért az kontya el is vétetődött tőle.

Octava fatens Magdalena Horváth providi Nicolaj Nemeth consors, ibidem residens, annorum circiter 30, jurata, examinata, fassa est. Ad 1mum. Miúlta itt Kaczorlaktyán lakik ezen fatens jól isméri a rab személt. Ad 2dum hallotta, hogy bűbájos asszony lévén közhírrel, Ad 3tium. Vallja hiti után, hogy az rab személ ezelőtt circiter négy esztendővel hajdinát aratnyi hítta ezen tanút, de nem akarván elmennyi fenyegette mondván: várj csak. Azután mindegy három hólnap múlva ezen tanúnak férje megbetegedvén eldagadozott az egyik felé kezé és lábo, s akkor hozzáment ezen tanú az rab személyhez kérte, hogy gyógyítsa meg elmenvén hozzá egyszer-kétszer a beteg férjéhez, kente és fördőt csinálván néki, meggyógyult.

Nona fatens Zuzanna Kovács providi Jakobi Vargha[3] conjugata, ibidem residens, annorum circiter 35, jurata, examinata, fassa est. Ad 1mum. Miúlta idekerült az rab személ, jól isméri. Ad 2dum. Azonnal, hogy Kaczorlaktyán lakott, kijelentette bűbájosságát, mivel valakit megfenyegetett, mindenyiken történt valamel nyavalya. Aminthogy ad 3tium ezen tanútúl is egykor a többi közül lisztet és bort kért, nem adván néki, azonnal negyednap múlva öt cseléd esett hideglölésben s más nyavalában. Azért e fatens gyanakodván a rab személyre, háromszor vagy négyszer hozzámenvén kérte szépen, ha űtőle vagyon, szánjo meg ilen nyári üdőbe, s gyógyítsa meg cselédjeit, de az rab személ bosszonkodván nem akart elmennyi, azután ugyancsak odamenvén a fatenshez leányának valamel italt adott, a többinek pedig nemde ugyancsak mindnyájon meggyógyultak.

Decimus testis providus Paulus Hegedüs ibidem residens, annorum circiter 45, juratus examinatus, fassus est, ad 1mum szomszédságában lakván ezen fatens a rab személnek, igen jól ismérte. Ad 2dum. Csakhamar, hogy Kaczorlaktyáro került, tudákos asszonnak tartották lennyi, mivel akit megfenyegetett, valamely galiba csak érte azt. Ad 3tium. Ezen tanúnak felesége, az rab személlel Petrics uraiméknak ezelőtt circiter tizenhét esztendővel gabonát aratott, e Petrics uraimék szolgálója az aratóknak mezétláb vizet hordott,[4] akkor az rab személ, te szolgáló, miért nem jöttél hozzám, bélölkötött kapcát adtam volna, erre e fatens felesége monda, néked Tamásné: olan kapcád vagyon egy compágnia katona

beérné véle. Kire a rab személ: bizony megsiratod ezt. Aminthogy rövid üdő múlva megbetegedett. Sok betegsége után monda a rab személ ezen tanú menyének: ti pogányok, ha férfiak otthon nem volnának, odamennék hozzá. Aminthogy eltávozván az házától ezen tanú, a rab odamenvén, egyszer megförösztöttö a rab feleségét. Azután pedig csakhamar az rab személ egy tyúkot, e fatensét, másikát az alsó szomszédjától ellopván, az hegyre ment borért, szolgálójának meghagyván, hogy egyiket süssö, másikát főzzö vacsoráro, de az szolgáló tudván, hogy lopta a rab személ, az szomszédoknak megjelentette, s így Petrics uraimékhoz panaszra fakadván az dolog, megkorbácsoltatták az rab személt, s azután nem akarván haragjából hozzá mennyi e tanú feleségéhez, mondván: ördög vigye, ha megdöglik is. Amint is két hét múlva meg is holt.

Undecimus testis Nicolaus Gerencser molitor domini perillustri Inkey[5] in oppido Tökeháza, annorum circiter 45, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum. Miúlta Tökeházán lakik a tanú, isméri a rab személt. Ad 2dum Homokkomáromban molnár lévén ezelőtt és még Csizmadia Mártonnétúl hallotta, ki is mondotta néki: ha Tökeházy malomban akar kend mennyi, a Tamásnénak ne vétsen, mert megrontja kendet, ittlétében pedig közhírrel beszéllették boszorkánynak lennyi. Aminthogy egykor a nevezett rab asszony hozzámenvén egy köböl rozsot és fél köböl búzát kért e fatenstűl, négy ökrö lévén szántással meg fog szolgálnyi, s egyszer kevés szántóföldjét megszántotván a nevezett asszony, többül reá nem vehetvén e tanú egynéhányszor ízben kérte, hogy szántosson meg néki, kire a rab asszony megneheztelvén monda: hogy nem érett a lölkére, s nem is szántatott néki többet. Hanem egy hét múlva annyira járt e tanú, hogy sem kezeivel, sem lábaival nem bírt, sőt még az szemeit sem hunyhatta bé és nem is alhatott másfél hétig, és tudván azt nyilván, hogy az raboskodó asszony cselekedte azt véle, háromszor ízben ezen tanúnak felesége hozzá menvén kérte szépen, hogy menne e tanúhoz, és elmenvén megkente, azonnal azután elaludt, másnap délre ébredett föl; s ezen okból tudja nyilván, hogy a sokszor írt rab személ cselekedte néki, minthogy azonnal kenyése és álma után megjobbult, és még azután is négyszer kenyegette magát véle, nem merte mondanyi, hogy már jobban vagyon.

Duodecimus testis Stephanus Marcin colonus generosi domini Balthazaris Inkey, ibidem residens, annorum circiter 35, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum.[6] Legközelebbi szomszédságában lakván a tanú jól isméri a rab személt, ismérvén ad 2dum csakhamar, hogy Kaczorlaktyáro gyütt, boszorkánynak hallotta lennyi a rab személt, amint ad 3tium egykor ezelőtt circiter tizenhárom-tizennégy esztendővel e tanú ángyója kertben menvén, megyés szomszédja lévén a rab asszony, ugyana megye mellett szilvát szedvén, egynéhány nap múlva[7] nehéz nyavalában esett, és ezen tanúnak anyja gyanakodván az szomszédasszonyra, mostani rab személre, hozzámenvén panaszolkodott, hogy az mönyö igen beteg, kire felelt az rab asszony, a szilva bántja, kit az mögyérűl leszedett. Hazamenvén az tanúnak anyja beszéllette néki, hogy a Tamásné azt mondja: hogy az ángyodat az szilva bántja, kit az megyérűl leszedett. Azután megförösztvén ezen tanúnak ángyát, s gyógyult. Most az proximé nyáron Takács György szolgájának felesége, Jutka nevő és Fekete Kata Záborszkij Miháll esküdt uramnak szőlőt kötvén holmi beszédet forgattak magok között az rab személ felűl, mind az kettő zöllérgye lévén ezen sokszor írt asszonynak, és amidőn estve hazamentek volna, mindjárást réájok rohanván az rab személ mondván: ti tüzes adták, mi szükségtek volt néktek az asszonyra azt beszéllenyi, hogy

az írót, az melet nékem adott, hogy az tehenemnek adom. S azok tagadásro vették, hogy nem mondották, arra ez rab asszony: de nemcsak ezt de mást is, amit beszéllettetek, mind tudom. Ezt a tanúnak nagy csudálkozással beszéllette azon két asszony. Hogyan tudhatta meg az ördög, ha meg nem mondotta néki, mivelhogy senki sem volt ottanak az hegyen.

Decimus tertius providus Stephanus Hegedüs colonus generosi domini Emerici Petrus, ibidem residens, annorum circiter 29, juratus examinatus fassus est ad 1mum. De Utri puncta. Valamiúlta ide Kaczorlaktyáro került az rab személ, jól isméri, s bűbájos ördöngös asszonynak tartatott lennyi, aminthogy ezen tanúnak első felesége Kele Ilona, egykor a többi közül Tökeházy malomban ment volna őrlenyi, az nevezett rab asszony leánya ott lévén előbb akart őrlenyi, ezen tanúnak felesége a mércét elhúzván tőle nem engedte néki, másnap a kútra menvén ezen tanúnak felesége, kit észrevett az rab személ, kiállván monda: No, te Kele, elhúztad az mércét az leányomtúl, de megbányod. Aminthogy azután második héten hideg fogta, s eltova négy hólnapig lölvén eldagadozott. Sok kérés után a rab személ hozzá ment, minthogy minden gyanóság arra volt, akkor fördőt csinálván néki, förösztöttö, mondván: No, most is húzd el az mércét, azután sohasem ment oda, megholt abban.

Decimus quartus testis providus Martinus Magyaradi colonus, generosi domini Balthazari Inkey, ibidem residens, annorum circiter 30, juratus, examinatus, fassus est ad 1mum de utri puncta. Hiti letétele után vallja ezen tanú, hogy ifjúságától fogvást mind ekkoráig boszorkánynak hallotta lennyi a rab személt. Aminthogy ifjúkorában Tahin Istvánnal pásztorkodván, egykor a sokszor írt rab asszony Szent Balasi hegyről szőlőt hozván, közöttök a rétekén meglátván, hasonlóképpen pásztor fiát Vargha Bali Eörze, kiáltá, Istok gyösztö ide, szőlőt adok, észre nem vévén a fia megszólítván Tahi István csúfnevéről Buczkos, kiált az anyád, ezt hallván a nevezett asszony rútúl szidta és átkozta Tahin Istvánt, alig hallatt abban, félóra lábárúl elesvén, azt gondolta ezen tanú, hogy megholt, mivel elfeketült, s annakutáno Németh István legény az ölében vitte haza. Azt is vallja ezen tanú, hogy a kovács legényével Kányárúl haza felé térvén, az rab asszonnyal öszvöszólakodott, boszorkánnak, s minek szidván, hazagyütt, s itthon estvére a hideg mindjárást ellöltö, s mind fél esztendeig löltö a hideg, s akkor ezen tanú falu bírájo lévén Petrus Paáll uramhoz ment panaszra, hogy a legényét Vargha Bali Eörze hideggel gyötri és öli, meg az hol mindjárt minden hívás nélkül jelen volt, s azonnal feddette, intette is dorgálta Petrus Paáll uram, az gonosz asszony cselekedetirúl, azután mintegy egy hét múlva elhadta az hideglölés az legényét. Hanem a gyermekét e fatensnek azon nap, mindjárt ellöltö, s eltova két hólnapig löltö, azon üdő alatt Kanisárúl barbél jövén ki, kétszer ízben is adott valamel italt néki, de semmit sem használt néki, hanem Kanisáról sóért menvén e fatens szekéren, kit megtudván Vargha Bali Eörze otánnoment Kanisáro ő is sót akarván vennyi, de elegendő pénzi nem lévén, ezen tanútúl tíz garast kért kölcsön, s akkor monda a kend gyermekének italt adott a borbél, az semmit sem fog használnyi, hanem ha én adok, meggyógyul, de az pénznek fölvétele után ital nélkül elhadta a hideglölés. Egy estvén bátyjától hallotta e tanú azt is, hogy egykor az ökrei Vargha Bali Eörze rétjében bémentek, s még az férje éltében, kivel öszvöszólakodván azután majd fél esztendővel betegágyában esvén, mind halálig azt vallotta, hogy nevezett rab személ miatt köll néki meghalnyi.

Mely modo [A többi lap hiányzik.]

1 A határmezsgyére.
2 Áthúzva: „akkor."
3 Áthúzva: „Ibidem."
4 Áthúzva: „az aratóknak."
5 Inkey Boldizsár.
6 Áthúzva: „Szon."
7 Áthúzva: „lábát."

93.

1724 körül, [Zalaegerszeg]

ZALA VÁRMEGYE ÍTÉLETTÖREDÉKE EGY BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT ASSZONY ELLEN

AZ IRAT: A: ZML IV. Zala m. lt. A. 1/bb. Inquisitiones magistratuales, 1724.

[Irattöredék:]
[In nomine] Domini Jesu Christi. Bizodalmas nagy jó bíró uram

Ezen napokban criminalis széket tartatván mai napon egy személy torturára ítíltetett, azért az hóhérnak már [...][1]

Deliberatum est

Jóllehet, az vajon allyo[?] bűbájos és ördöngös cselekedetit a magistratualis actioban föltett károkat és hidegleléseket s nyavalákat, általa okozottakat tagadásra vévén, de ellenben magistratualis tanúknak vallását a magistratualis[2] prókátor azon tagadás ellenében tévén, kiknek tett vallásit a törvényszék által jól megvizsgáltatván, tapasztaltatott ugyan az valósággal, hogy némelyeket megfenyegetett és fenyegetése után csakhamar következni látszatik effectusa, s kimenetele, hogy pedig azzal Divós Mihálynak és Grebenics Mártonnak halála következett volna, teljességgel ki nem világosodik, de ellenben,[3] mivel közhírrel csak botránkoztató bűbájos személynek tartatván[4] és más judiciumokból és circumfasciókbúl gonosz cselekedeti nagyobb világosságra kimehessenek, hóhér kezében adatván, három grádusig megcsigáztatik, azt kiállván elbocsáttatik, ha pedig megvallja, feje vétetik.
Az leány [– – –][5]

1 A mondat itt megszakad, más írással alább folytatva.
2 Áthúzva: „fölpörös."
3 A következő félmondat betoldásként a lap szélén.
4 Innen folyamatosan.
5 Az irat szövege itt megszakad.

94.

1724. június 8–19., Zalaegerszeg

ZALA VÁRMEGYE VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT PATAI MIHÁLYNÉ HORVÁTH MARGIT ELLEN

I.

1724. június 8., Zalaegerszeg

A PATAI MIHÁLYNÉ HORVÁTH MARGIT ELLENI KIHALLGATÁS

AZ IRAT: A: ZML IV. Zala m. lt. A. 1/bb. Inquisitiones magistratuales, 1724.
NYOMT. KIADÁSA: Schram, 1970. 2. köt. 409. sz., 566–570. p.

Anno 1724 die 8. mensis Junii mi ide alább megírottak, jöttünk ide Petrikereszt Ura, ezen nemes Szalavármegyében levőben, tekintetes nemzetes és vitézlő Inkey János[1] uram, ezen nemes Szalavármegyének egyik ordinarius viceispánja commisiojából, ugyanitt Petrikereszt Urott lakozó Patai Mihok felesége Horvát Margith ellen, ugyanezen nemes vármegyének magistratussa részére bizonyos inquisitionak végben vitelére, amint ezen következendő de eo utrum punctumibúl bővebben kitetszik.

De eo utrum?

1mo. Tudja-e nyilván, avagy bizonyosan a tanú, hogy mast itt Petrikereszt Urott lakozó Horvath Margith öregasszony Patai Mohok felesége, ezelőtt midőn Rosás Gergellel együtt lakott volna, Rosas György tehene szeme szőrit elszedvin, maga tehenének béadta ennyi vagy innya, mely miatt említett Rosás György tehenének, ha el köllött-e vesznyi?

2do. Jelen volt-e a fatens és hallotta-é, midőn ezelőtt való télen esztendeje Patai András kanászát, Bocskor Ferenczet az hideg csak meg nem ölte, azt mondotta Horváth Margit, hogy köllött volt, mért loptad el az hajmámot?

3tio. Látta-é szemeivel a bizonság vagy hallotta-é, hogy ezen proxime elmúlt húsvét tájban nemzetes Gaiger Antal[2] uram kerti ajtaja eleiben tett volt bizonyos öntést.

4to. Látta-é azt is szemeivel a bizonság avagy hallotta-e, hogy nevezett Horváth Margith ugyanazon az említett húsvét tájban hajnalban az gabonák között járván harmatot szedett volna, és utollára az említett asszony felűl mit tud s látott és hallott az bizonság, hogy valamikor azon asszony vagy embereknek, akár más barmoknak ilyen és más ördöngös babonyás cselekedetivel hogy ártott volna, és ha nem ártott is, valamelyeket elkövetett volna?

1mus testis nobilis Georgius Rosás in jam fata possessione Petrikereszt Úr, comitatusque ut supra commorans annorum circiter 40, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum de eo utri punctum. Ezen fatenssel együtt lakott az nevezett Horváth Margith, hallotta is ezen fatens az maga feleségétűl, hogy bizonyosan az teheneinek szeme szőrit megszedte volna, s tudakozván tűle, hogy mivégre szedné ki, kire azt felelte, hogy farkas szőrt szedne, az maga tehenének pedig adta-é megennyi vagy innya, avagy hova tette, nem tudja, azon tehene pedig ezen fatensnek való ugyan, hogy eldöglött, de azután nagy üdővel. Ad 2dum hogy az nevezett kanászt hideg lölte, tudja, de mi okbúl nem tudja. Ad 3tium. Audita refert. Ad 4tum. Hogy harmatot szedett, az nevezett üdő tájban hallotta, de caetero nihil.

2da fatens honesta mulier Helena Györkös praescripti fatentis conthoralis, annorum circiter 30, jurata, examinata, fassa est. Ad 1mum per omnia sicut praecedens fatetur testis. Ad 2dum et 3tium nihil, ad 4tum indirecte fatetur.

3tius testis Franciscus Bocsko egregii Andreae Patai in jam dicta possessione commorantis subulcus annorum circiter 32, juratus, examinatus, fassus est ad 1mum de eo utri punctum audita refert. Ad 2dum et 3tium nihil, ad 4tum indirecte fatetur. [Ezen fatenst lölte a hideg az megírt üdő tájban, s azonban zúgolódván, hogy nem kár volna a boszorkányokat mind fölkötnyi, kire az említett Horváth Margit azt felelte, hogy miért loptál hajmát, való ugyan, ezen fatens az megírt személynek kertjébűl szakasztott föl két fej hajmát és majd fél esztendeig kínzódta az hideglöles. Ad 3tium et quartum audita refert. Addito hoc, hogy közönségesen mindenha szólották, hogy boszorkán.][3]

4ta testis nobilis Helena Kucsár egregii Andreae Patay conthoralis in dicta possessione Petrikeresztur commorans annorum circiter 33, jurata, examinata, fassa est. Ad 1mum. Ezen fatens hallotta bizonyosan, hogy az emlétett Horváth Margit az megnevezett Rósás György tehenének szeme szőrit megszedte, de adta-é megennyi vagy innya az maga tehenének, avagy döglött-e el Rosás György tehene, nem tudja. Ad 2dum. Ezen fatens házánál lévén az nevezett Horváth Margitt, kinek is panaszolkodván ezen fatens kanásza, hogy már megöl a hideg, úgymond, kire is azt felelte említett Horváth Margit, hogy miért loptad el az hagymát ezen fatensnek fülö hallatára. Ad 3ium látta szemeivel ezen fatens, midőn az nevezett Horváth Margit, az most proxime elmúlt húsvét előtt és tájában, egy bizonyos csorba tejesfazékben az elékötéje alatt vitt valamit nemes Gajger Antal uram kertinek ajtaja tájában és ott el is öntötte, de mi lehetett, ezen fatens nem tudja. Ad 4tum. Közönséges hírrel hallotta az harmatszedését, más bűbájosságát és babonaságát nem tudja, hanem hogy az kisebbik gazda ki is egy háznál lakván az említett Horváth Margittal annak felesége mondotta, hogy már 3 esztendőtűl fogvást együtt laknak, mégis soha a szökrönyét neki meg nem nitotta, és hogy miólta vele lakik is, vagyon annyi esztendős vaja is és közönséges hírrel is tudja mindenkor boszorkánynak tartatott.

5ta testis Elisabetha János serva praementionatis Andreae Patay, annorum circiter 17, jurata, examinata, fassa est. Ad 1mum et 2dum deutri puncta nihil. Ad 3tium et 4tum audita refert.

6ta testis nobilis Orsula Keresse vidua defuncti Stephani Patay in possessione Petrikeresztur degens, annorum circiter 40, jurata, examinata, fassa est. Ad 1mum. Ezen fatens magától Rosás Györgynétűl hallotta, hogy az deutrumban specificált Horváth Margitot rajta szórétotta, hogy ez tehenének szeme szőrit szedte volna, de adta-e megennyi vagy

innya az maga tehenének, döglött-e el vagy sem Rosás György tehene, nem tudja. Ad 2dum nihil. Ad 3tium magától Horváth Margittól hallotta, hogy azzal kisebbítenek, hogy valamely öntést öntöttem volna Gaiger Antal uram kertjének ajtaja eleibe, pedig nem mást, hanem pirosétott. Ad 4tum bizonyosan hallotta az harmatszedését és csak recenter a múlt héten nemes Pais Farkasnénak az tehene haszna megveszett, és pörölvén rája, hogy adja vissza az nevezett Horváth Margit, egyébaránt tisztek eleibe kelnek érette, kire is (Pais Farkasnétúl hallotta ezen fatens), hogy mindjárt megtért a haszna, ezen fatensnek a fia az kapások között hallotta nevezett Horváth Margit urának Patay Mihoknak testvéröccsétűl Patay Istoktúl, hogy Szent György nap tájban öszvöveszett az bátyjával és ángyával Horváth Margittal és mindjárt azon éccaka megnyomván az ángya képiben, mint ha magát látta volna, ki is mokogván alatta, az bátyja szólamlott megmondván: he te huncfut a köll neked az, és hogy az ő teje csak savóvá válik, az ángyáé pedig többire írós vaj. És hogy mindenha kiáltás volt reá, mint boszorkánra, ezen fatens jól tudja.

7mus testis nobilis Stephanus Patay ibidem residens, annorum circiter 28, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum. Ezen fatens magától hallotta az ángyától Horváth Margittúl, hogy igenis ő szedte el a szeme szőrit az deutrumban specificált Rosás György tehenének, de úgy szedte el, mint farkasszőrt, adta-é pedig megennyi a maga tehenének vagy sem, nem tudja, hogy pedig Rósás György tehene azután nagy üdővel döglött meg, azt tudja. Ad 2dum et 3tium nihil. Ad 4tum az harmatszedésben semmit sem tud, hanem hogy Szent György nap tájban öszvöszólakodván bátyjaival és ángyaival, és azon estve mindjárt megnyomták, makogván alatta, megébredvén azonban világosan nem tudja ezen fatens, ha az bátyja mondotta-é néki, vagy az ángya, álmos lévén, he-he köll néki köll, mit pörül mindenha. Ezen fatens hajtotta ki a teheneit Szent György nap tájban és a hangyás túrásban tanált mintegy ökölni sót, kit is hazavivén mutatta az ángyának, arra azt felelvén miért hoztad haza, kire is azt felelte azért, hogy tanáltam, azért sürgette az ángya, hogy vigye vissza. Ezen fatens vissza nem vivén, hanem az tűzhelyre vetette, kérdezvén, mire való volna, az ángyától, kire felelt, hogy búzát vetnyi jó róla.

8vus testis nobilis Helena Kustéton consors praelibati Stephani Patay ibidem manens, annorum circiter 16, jurata, examinata, fassa est. Ad 1mum mivel nem régen vagyon itt férjnél csak közönségesen hallotta. Ad 2dum tudja, hogy az nevezett kanászt löltö a hideg, de mi okból, nem tudja. Ad 3tium Gaiger Antal uram s[alva] v[enia] egy sörtés marhát öletvén, az megírt Horváth Margit az pörsölés után ment oda, és hogy ott vette volna föl az nevezett fazekat. Horváth Margittúl úgy hallotta. Ad 4tum az harmatszedést csak hallotta. Ezen fatens az urától hallotta, hogy amidőn a megírt idő tájban öszvövesztek volna, mindjárt azon éjszakán megnyomták és mondotta neki a bátyja: hé-hé köll-köll, mit pörölsz mindenha. Ezen fatens mintegy hétig különb fejte az maga tehenét, s mindaddig semmire való volt a teje, többire savos, valameddig a sógorasszonyával öszvö nem fejt. Ezen fatenstűl izent Pais Farkasné említett Horváth Margitnak, hogy adná vissza az elvitt tehene hasznát, kire meg is mondotta ezen fatens és hallotta is, hogy rövid üdő alatt visszatért Pais Farkasné tehenének haszna, és hogy Pais Farkasnénak azt mondotta volna Horváth Margit, hogy miért izenget mástúl az tehene haszna elvétele eránt, hiszen magának is megmondotta volna, addito hogy az ura Szent György nap tájban kihajtotta volna (teheneit), és az hangyák túrásban mintegy egy ökölni sót tanált, kit is hazavivén,

az ángyától kérdezte, hogy ki tette oda, kire azt felelte, hogy búzát jó róla vetnyi, és nem régen is látta a sógorasszonyánál azon darab sót, azt is látta gyakran, hogy szikratűzön szűri el az tejet.

9nus testis libertinus Stephanus Segesdi in possessione Petrikeresztur districtu Vasszegh manens, annorum circiter 48, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum. Ezen fatens tudja, hogy az nevezett Rósás Györgyné sokszor siránkozván, mivel tapasztalta, hogy a sokszor említett Horváth Margit elszedte a tehenének a szőrit. Ad 2dum nihil. Ad 3tium hallotta, hogy valami öntést tett volna Gájger uram udvarára. Azt is közönséges hírrel hallotta, hogy Szent György nap tájban harmatotszedett volna és azt is közönségesen tudja, hogy mindenkor boszorkánnak tartották.

Decimus testis nobilis Volfgangus Pais in praementionato possessione degens, annorum circiter 38, juratus, examinatus, fassus est ad 1mum deutri punctum. Ezen fatens hallotta sokszor nevezett Rosás György feleségitűl, hogy amidön egy bizonyos előhassika tehene[4] megbornyúzott volna, az megírt Horváth Margit megszedvén szeme szőrit adta-e megennyi az maga tehenének vagy sem, nem tudja, de hogy azon szeme szőri megszedett tehén megdöglött. Ad 2dum, 3tium et 4tum audita refert, addito, hogy miúlta ide szakadott mindenha nagy gyanosság volt hozzá, mivel amidön a csordát háza előtt hajtottak vagy előtte vagy utána a csordának forgácsott szedett, és hogy azon forgácsnál főztö ki vaját, hallotta bizonyosan. Ezen fatensnek amidön az tehene hasznát elvette volna ezelőtt 2, 3 héttel, annyira megrontván tehenét, hogy szemei is majd kifoltak néki, az fatens felesége reáizent az nevezett Horváth Margitra, az urának Patay Mihoknak testvéröccsö Patay Istok által, hogy mind gyermekinek torkát ne kívánja megszároztanyi és megmeccenyi, hanem az elvett tehenének hasznát adná vissza, ki után csakhamar az fatens feleségivel szemben levén az megírt Horváth Margit reá támodván, úgymond: miért köllött tenéked ebben vásárt kiáltanyi, tudván azt, amit sógorasszonyomnak mondasz, nem titok, hiszen adtam volna én tenéked fűtölöt, ki által megjobbult volna a tehened.

11. testis nobilis Elisabetha Totth praementionati Volfgangi Pais ibidem manens, annorum circiter 28, jurata, examinata, fassa est. Ad 1mum. Ezen fatens magától hallotta Rosás Györgynétűl, hogy Horváth Margit az ő tehenének szeme szőrit megszedvén, és azúlta se van tehene se nincs, mivel se hasznát nem vehette, s húsában is csak elszáradott. Ad 2dum magától az kanásztúl hallotta a midőn panaszkodott volna Horváth Margitnak, hogy mely régtűl fogva lelné a hideg, azt felelte reá Horváth Margit, miért loptál hagymát. Ad 3tium Patay Andrásnétól hallotta, aki szemeivel látván amidön Horváth Margit Gájger Antal uram kertje útjára táján bizonyos öntést öntött volna. Ad 4. közhírrel hallotta az harmatszedést, azt pedig ezen fatens bizonyosan tudja ezelőtt circiter 6 esztendővel, amidön ezen fatensnek egy előhassi tehene megborgyúzott volna, amidön az fatens az borgyúját azon tehénnek elválasztotta volna napjában háromszor is ordétással a házához ment Horváth Margitnak, kire nézve hozzámenvén az fatens és csak szavát se vehette neki és azon tehenének azután se vehette hasznát, most pedig ezelőtt két-három hétel amidön újabban ezen fatensnek előhasika tehene megborgyúzott volna, lemetszetvén borgyúját és azon lemetszéskor Horváth Margit mindjárt ott termett, kinek odaérkezésére elijedvén az fatens tudván sok gonoszságát, amidön is, hogy legottan az említett tehene minden hasznától megfosztatott kis gyermekeinek szeretetektűl viseltetvén, siránkozva sokaknak

panaszolkodott, a többi közül pedig Patay Istoknénak, Horvath Margit sógorasszonyának, aki is mindjárt megmondván Horváth Margitnak és ugyanazon nap mindjárt szemben lévén véle reátámodván, hogy miért fogja azt reá, utána való nap, úgy mint vasárnap, Horváth Margit ezen fatensnek háza eleiben menvén, azt mondotta nékie: te pogán, hiszen nem lakom én a világ végin, miért nem mondottad magamnak, tudod azt, akit annak mondasz, senki előtt sem titok, és én néked mondottam volna olyan füstölőt, aki által megtért volna a tehened haszna, avagy vittél volna az házomtúl póznát, vagyis szalmát az eszterjánbúl, avval megtérethetted volna a tehened hasznát. Azután ugyan rész szerént megtérvén a haszna, de nem annyira, mind azelőtt, és tudja bizonyosan ezen fatens azt is, mivel szemeivel látta sokszor, amidőn a csordát vagy ki vagy be hajtják a faluban, hogy hol előtte, hol utána csordának kétszer-háromszor általmégyen az utcában, és ha csak egy kis forgácsot, s fácskát talál is, fölszedve hazavüszi, kit ezen fatens közhírrel hallván, hogy vaját annál főzné ki, az elmúlt esztendőben pedig amidőn legelőször kihajtották volna a csordát, utána fejesfüvet, gyökereket szedett, mire való nézve, ezen fatens nem tudja.

II.

1724. június 19., Zalaegerszeg

ZALA VÁRMEGYE VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT PATAI MIHÁLYNÉ HORVÁTH MARGIT ELLEN

AZ IRAT: A: ZML IV. Zala m. lt. A. 1/bb. Inquisitiones magistratuales, 1724.

Anno 1724. die 19. Junii mi alább megírattak, jöttünk ide Szala Egerszegre tekintetes nemes Szala Vármegyében lévő Petrikereszturra, ezen nemes vármegyében lakozó Patai Mihály [– –], tekintetes nemes és vitézlő Inkey János commisiojából, bizonság pecséte alatt, etc.

De eo Utrum?

1mo. Tudja-e a tanú bizonyosan, avagy látta-e bizonyosan nemes Szala Vármegyében Petrikereszturott lakozó Patai Mihály hazostársa az elmúlt esztendőben Szent György nap tájban valamely cserepet ásatt volna és Gajger Antal úr háza körül.

2. Azt is mondja meg a tanú bizonyosan ha tudja, hogy akárminémő kárvallása végett az említett Patay Mihály házostársa valakit vagy hideglöléssel vagy más megrontásokkal akárminémő ördögi mesterséggel valakit megrontott volna fenegetése után, és ha boszorkán hírét hallotta-é, s mily módon és honnéd tudja bizonyosan?

3. Azt is, ha tudja bizonyosan a tanú, hogy amidőn említett Gájger Antal úr megverte volna, többször említett Patay Mihály házostársa fenegette Gaiger uramat, és ha fenegette, esett valamely nyavalyája többször említett Gaiger uramnak és bizonyosan ennek fenegetésétűl esett-e nyavala?

4. Azt is vallja meg a tanú, hogy ugyan Patai Mihálnét látta-e valaha valaki, vagy hogy kenyődött volna, vagy valamely ördögi mesterséggel élt volna, avagy is vélek tartott volna és honnéd tudja?

1. testis nobilis Volfghangus Pais in possessione Petrikeresztur comitatu Szaladiensis commorans, annorum circiter 38, juratus, examinatus, fassus est. Ad primum. Ezen fatens az de eo utrumban feltett Pataj Mihály felesége, hogy nobilis Gaigér Antal úr háza körül valamely cserepet elásott volna nem tudja, hanem hogy bizonyos öntést tett volna az ház körül, azt hallotta bizonyosan. Ad 2dum. Tudja világosan, hogy nevezett Pataj Mihály felesége ugyanott lakozó Patay András kanászát, hogy kertjéből csak hat szál hajmát kiszakasztott volna, majd fél esztendeig lölette az hideggel, és hogy valamiatt az falujabeli sokszor is nevezett asszony mindétig hallotta ördöngös és boszorkányos hírét, nevét, és ezen fatensnek az tehenét megrontotta, és mindétig bűvön volt az vaja, nem lévén soha is több két vagy három tehenénél, még is Gérczben is küldött be vén[?] vajat. Ad 3tium nihil. Ad 4tus kenyő felűl nem tud semmit is, de ördögi hírét, nevét, miúta ott lakik, hallotta.

2da fatens nobilis Elisabeth Horváth ibidem degens, praefati fatens consors, annorum circiter 25, jurata, examinata, fassa est. Ad primum az cserép elásáso felül csak közönséges hallást mond, de hogy ugyan nobilis Gaiger úr háza körül öntést öntött, azt világosan Patay Andrásnétúl hallotta, az ki szeműel reá nyézett. Ad 2dum tudja ezen fatens bizonyosan, hogy az midőn Pataj András kanásza hat szál hajmáját Pataj Mihálynénak kiszakasztotta volna, majd fél esztendeig lelette az hideggel. Ad 3tium nihil. Ad 4tum kenyveleje felűl semmit sem tud, de ördöngös híre már volt, és ezen fatens tehenét is, hogy megrontotta, jól tudja, ezen fatens hallotta Segesdi Istvánnétűl miólta már Pataj Mihály felesége megfogattatott, hogy egykor bizonyos vétkeiért az urának viceispán tekintetes nemes és vitézlő Inkey János úr hasas tehenét kihajtották, és már tovább három hétnél odavoltak az tehenek, egyszer Segesdi Istvánné hoza tanalván mennyi, ajtaja, ablakja is ki lévén tárva, reá nyitván az ajtót, és akkor is [– –] vajat köpült, kire felelvén néki Segesdi Istvánné, az nagy Istenért, sógorasszony, miképp vagyon dolgod, hiszen több három hétről, miúta az tehenei viceispán uramhoz vannak, mitűl köpülöd az vajat, kire felelvén Pataj Mihályné, az Istenért, senkinek ne szólj semmit is, míg én itt közteték lakom.

3tia nobilis Helena Herczeg, ibidem degens, relicta vidua Adami Toth, annorum circiter 60, jurata, examinata, fassa est. Ad primum. Ezen fatens Gaiger úr háza körül való öntését Patay Mihálynénak csak miúta megfogtak, azóta hallotta. Ad 2 dum. Ezen fatens mást semmit sem tud, hanem nála lakván Pataj Mihálynénál, egykor esztvecsinált egy pohárban bizonyos füstöt, az kit is az küszöbe mellé [– – –] Ad 3tium, quartum nihil.

4tius nobilis Nicolaus Györfi, in possessione Petrikeresztur diverticulo vero Györfi Szegh residens, annorum circiter 40, juratus, examinatus, fassus est. Ad primum. Ezen [tanú] hallotta az öntést Gaiger uram háza körül, de nem tud felűle. Ad 2dum, nemrégen hallotta, hogy Patay András kanászát bizonyos foghagymáér lölötte az hideggel. Ad 3tium nihil. Ad quartum sem ördögösségét most nem tudja, hanem hogy az múlt húsvétkor Patay Mihály testvéröccsével, az ki is egy kenyéren vagyon vélek, húsvét ünnepekben kiment hangyás túráshoz, kiben is tanált egy darab sót, melyet mikor csudálkozva hazavitt volna, tudakolván bátyjától és ángyától, hogy ki tette volna oda, melyre mit hogy

semmit sem feleltek, el akarta a marháknak vinnyi, kire azt mondotta az ángya: vidd viszsza mindjárt, arra azt felelte Patay István: az ördög vigyék, az ki oda tette, vegye vissza. Kire megvallotta az ángya, hogy jó lesz búzát vetnyi róla.

5tus testis nobilis Mihael Pais in praefata possessione Petrikeresztur diverticulo vero Szamár Szegh, annorum circiter 60, juratus, examinatus, fassus est. Ezen fatens Petrikereszturi lakosoktúl bizonyosan hallotta, hogy Patai Mihályné valami öntést tett volna az utcán által. Ad 2dum refert. Ad 3tium. Tudja, hogy Gaiger uram megverte Patai Mihálynét, de hogy fenyegette volna, nem hallotta. Ad 4tum nihil.

6tus testis nobilis Stephani Gombos in praefata possessione diverticulo Gombos Szegh, annorum, circiter 70, juratus examinatus, fassus est. Ad primum. Ezen fatens magától hallotta Patai Mihálynétúl, hogy Gaiger Antal uram cselédjei szüretet ülvén, bizonyos hitván [– –]at látták volna ott és az pörölését, és hogy ezen asszony vette föl és az karóra tötte fel, és azért oszt fogták Gaiger uram cselédjei reá, hogy boszorkány. Ad 2dum, 3tium et 4tum nihil, hanem hogy már miúlta vajhasznát [– –] boszorkány hírét-nevét, hanem hogy ebbűl is gyanakodtak az emberek, hogy sok vaja lett volna, azon sok haszna lett volna.

7mus nobilis Andreas Györfi in praefata comitatus possessione diverticulo Györfi Szegh, annorum circiter 40, jurata, examinatus, fassus est. Ad primum csak miólta megfogatott azon asszony azután hallott az öntés felűl Gaiger házától. Ad 2dum audita refert. Ad 3tium nihil, ad 4tum nihil.

8va testis Heléna Györkös nobilis Georgy Rozsás in possessione Petrikeresztur degentis consors, annorum circiter 30, jurata, examinata, fassa est. Ad primum bizonyosan hallotta az öntést, de maga nem tud felűlö semmit is. Ad 2dum. Hallotta, hogy Patay András szolgáját bizonyos számú ideig lelette az hideggel. Ad 3tium nihil. Ad 4tum. Ezen fatens vele lakott, de majd két esztendeig, de semmit sem látott, sem hallott felűle.

9na testis Anna Patai conthoralis Andreas Náslo ibidem degens, annorum circiter 40, jurata, examinata, fassa et. Ad primum. Ezen fatens bizonyosan hallotta, hogy Patai András szolgáját bizonyos hagymáért lelette az hideggel. Ad 3tium nihil. Ad 4tum nihil.

Miskey Miklos[5] tekintetes nemes Szala vármegyének vice szolgabírója m. p.
Bedö András[6] azon nemes vármegyének esküdtjö m. p.

1 Inkey János 1707–1730 között alispán. Molnár, 2004.
2 Gaiger Antal 1720–1722 között a kapornaki (egerszegi) járásban alszolgabíró. Molnár, 2004.
3 Utólag beszúrva más kézírással.
4 Előhasas, vemhes tehene.
5 Miskey Miklós 1724–1726 között a kapornaki (egerszegi) járásban alszolgabíró. Molnár, 2004.
6 Bedő András 1718–1730 között a kapornaki (egerszegi) járás esküdtje. Molnár, 2004.

95.

[1726. augusztus 18.], Alsóapáti

ZALA VÁRMEGYE VIZSGÁLATA A ZAB ILONA ÁLTAL BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT VARGA FERENCNÉ KIS ORSOLYA ALSÓAPÁTI LAKOS ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: ZML IV. Zala m. lt. A. 1/bb. Inquisitiones magistratuales, 1726.

Penes comissionem perillustris domini vice comitis Inkey[1]

De eo utrum

Primo. Tudja-e az tanú bizonyosan, hogy Zab Ilona K[– –] Gergel özvegye, soha boszorkány hírt nem költött Kis Orsolára Varga Ferencz házastársára?

1mo. Tudja-e azt is bizonyosan avagy hallotta-e, hogy csak némel asszonyok szószaporétása szerént vitette inquisitiót végben Kis Orsolya Zab Ilona ellen, hogy tudnyiillik gonosz hírt költött volna ellene.

Prima testis Helena Ságodi in Also Apáti, annorum circiter 30, jurata, examinata fassa est, ezen fatens bizonyosan tudja, hogy soha boszorkány hírt nem költött Zab Ilona Kis Orsolára. Ad 2dum. Tudja bizonyosan, hogy egyik egyet mondott, másik mást, és az sokaknak szószaporítására vitetett inquisitiót végben Kis Orsola.

Secunda Catharina Gál ibidem degens, annorum circiter 25, jurata, examinata, fassa est. Ad primum.[2] Sohasem hallotta, hogy Zab Ilona Kis Orsikot boszorkánynak fogta volna lenni, se nem tudja. Ad 2dum egykorban ezen fatens asszony testvérnénjének az gyermeke beteg lévén, Zab Ilonának panaszolkodott az nénje praecedens[3] a fatensnek, mire Zab Ilona azt felelte, hát az én uramat ki bántotta meg, az is elég beteg, azon szóra ezen fatens azt mondotta: minden embert az Úr Isten bűnö szerént büntet. És így tudja bizonyosan, hogy csak az sok szószaporításból esett köztök az contraversia.

3tia Eva Toot ibidem, annorum circiter 45, jurata, examinata fassa est. Ad primum bizonyosan tudja, hogy soha boszorkánynak nem fogta. Ad 2dum tudja bizonyosan, hogy csak egyik asszony egyet gondolt, másik mást, és azt hamis szavak szerént időtöltésképpen az midőn kifogták az kertiből, és így indult föl Kis Orsola.

4ta Helena Rusics ibidem, annorum circiter 20, jurata examinata fassa est. Ad 1mum uti praecedentes testes, ad 2dum bizonyosan tudja, hogy csak az sok mondom-mondából esett, legfőképpen magától csak Kis Orsolától, sőt tudja azt, hogy Zab Ilona az maga urát is korholta betegségében, hogy nem fogja senkire betegségét, minthogy nem tudja, kitől vagyon.

5ta Helena Toot Sándor ibidem, annorum circiter 40, jurata, examinata, fassa est. Ad 1mum uti praecendenter secundo. Ad 2dum praecedencia uti 4ta testis.

[Az irat külzetén 20. századi ceruzás írással:] Kis Orsola Boszorkány Alsó Apáti. dátum nélkül

1 Inkey János 1707–1730 között alispán. MOLNÁR, 2004.
2 Utólag beszúrva.
3 Utólag beszúrva a lap szélén.

96.

[1730 körül] 1815. január 8., Tihany, Nagypécsely

UTALÁS A TIHANYI APÁTSÁG ÚRISZÉKÉNEK PERÉRE, AHOL CSAPÓ ILONA ELÉGETÉSÉRŐL ESIK SZÓ. TANÚKIHALLGATÁS ASZÓFŐ ÉS NAGYPÉCSELY HATÁRVITÁJÁBAN

AZ IRAT: A: VEML XII. Tihanyi Apátság lt. 4/d. Úriszéki iratok. No. 5.

[Murai József 68 éves veszprémi postamester az alábbiakat vallotta:][1] [...] továbbá azt is vallja a tanú, hogy ezen a Bojgó Utra, mint megismert határra a Nagy Pécsöliek valami bűbájos Csapó Ilona nevezetű asszonyt kivitték, és alatta a ló is megszakadt, és megégették, ezen helyet az atyja is megmutatta [...]

1 Kivonat a határjárási perből.

97.

1731. október 19–28., Hetés

ZALA VÁRMEGYE VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT MIHÁLY GYÖRGY ELLEN

I.

1731. október 19., Hetés

ZALA VÁRMEGYE ELSŐ VIZSGÁLATA MIHÁLY GYÖRGY ELLEN

AZ IRAT: B: ZML IV. Zala m. lt. A. 1/bb. Inquisitiones magistratuales, 1731.

Anno Domini 1731. die 19. Octobris. Mi alább megírattak jöttünk ide Hetesben ezen nemes Szala vármegyében lévő helységben magistratualis inquisitionak végbevitelére.

De eo utrum

1mo. Tudja-e a tanú avagy hallotta-e magától Mihály Györgytől, midőn kuruc revolutióban[1] Kapornak alatt táborban lettek volna az kurucság, akkor három hajdú közülük Hetesy hegyre menvén, találkoztak Mihály György szőlőjében [– –], ahol dinnye volt. Akkor szántásban lévén említett Mihály György ha fenegette őket, és hamar következett-é betegségek reájok, vagyis holt-e meg valamelek közülök.

2do. Azért mondja meg a tanú, ha azután fenegetődött-e, és ha fenegetődött[2] valaki ellen, és micsoda nyavala[3] következett reá, és mi módon gyógyult meg azon nyavalából.

Prima fatens Elisabetha Bogyo annorum circiter 50 relicta vidua Ivan Gerencsér in possessione Hetes[4] degens jurata examinata fassa est. Ad 1mum. Deutri punctum hallotta ezen fatens, midőn az deutrumban specificált hajdúk dinnyéiben mentek, fenegette őket, hogy salvo honore, köservesen szarjátok ki az dinnyét, beste lelkek kurafiak, amitől másnap mindjárt megbetegedtek mind az hármon, és egyik közülök meg is holt. Ad 2dum. Ezen fatensnek az urát fenegette, hogy mért hordja az dinnyét, rövidnap megbánja, amint is boszorkány cselekedetivel megbabonázta az dinnye környékét, maga ment reá, és ollas lett, mint egy hordó, annyira eldagadatt.

Secundus fatens nobilis Gregorius Balasy, annorum circiter 60, in possessione Hetes[5] residens, nobilis, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum deutri puncta ezen fatens semmit sem tud. Ad 2dum tudja, hogy fenegetődött dinnyéért, s másoknak akart boszorkányságából tennyi, hogy nyomorult legyen, azonban maga lípett azon öntísbe, elannyira eldagadott, hogy olyas volt, mind egy hordó, és más magához hasonló misefai bűbájos asszony gyógyította meg.

3tius fatens nobilis Stephanus Kamangy, ibidem degens, annorum circiter 60, juratus examinatus, fassus est. Ad 1mum nihil. Ad 2dum. Ezen fatens magán tapasztalta, hogy valamely dolog eránt öszvökaptak Mihaly Györggyel, és háza mellett elmenvén, akkor fenyegette, és mindjárt hamar betegségbe esvén az fatens, keze-lábo öszvöhúzattatott. Reáfogta Mihály Györgyre, akkor maga oltalmára inquiráltatnyi akart Sárkán Gábor főbíró által, de észrevévén, hogy megsalosodik,[6] félben hagyta az inquisitiót. Azért tudja, hogy dinnyelopásért másokat fenegetett, és azon öntésben maga lépett, akit másnak cselekedett, mely miatt úgy eldagadott és meg is holt volna, ha magához hasonló bűbájos misefai asszony meg nem gyógyétotta volna.

4tus testis nobilis Joannes Leránt, ibidem degens, annorum circiter 70, juratus examinatus, fassus est. Ad 1mum deutri punctum. Másoktúl hallotta ezen fatens, hogy fenegette az deutrumban specifikált hajdúkat és megbetegedvén utána mindaz hárman, egy közölök meg is holt. Ad 2dum. Ezen fatens emlíkezik arra, hogy egykor öccsével és Mihály Györggyel Pölöskey rítre kaszálnyi lettek volna, az alatt említett Mihálnak ellopván valaki az dinnyéjét, hazához menvén mondotta Leránt Mihálnak, hogy az fiaid vitték el az dinnyét, szígyelljék el magokat, hogy megbánják, azonban[7] amely babonaságot másnak akart cselekedni, magán történt, és meg is halt volna bele, ha más tudós asszony meg nem gyógyította volna.

5tus fatens nobilis Franciscus Komány ibidem degens, annorum circiter 56, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum de eo utri punctum. Ezen fatens hallotta, hogy az deutrumban specifikált hajdúkat fenegette Mihály György, aminthogy nyavalájok is következett az hajdúknak, és Mihály Györgyöt fenegette az eránt, hogy ű rontotta meg. Ad 2dum. Ezen fatenst pásztor korában fenegette Mihály György az dinnyéért egyníhány ízben is, hogy rövidnap kitudódik az, ki elhordja, amint is nemsokára azon cselekedetben, kit másnak kíszített, maga esett, és talán meg is halt volna, ha egy misefai tudós asszony meg nem gyógyította volna, és azt is hallotta Györfi Jánostúl, hogy Mihály György szőlején egy fán talált volna egy csomólíkat, akiben nem tudja, mi volt, mindazonáltol hazavüttö és akkor ígvén kemencében az tűz, belevetette. Mihály György tudakozván Györfi Jánostúl, ha valamely csomólíkat nem látott-e szőleinél egy fán, melyre felelte Györfi János, hogy én hoztam el és kemencében elvetettem, akkor Mihály György eljajdulván mondotta, hogy azon csomólíkban volt mind íleti, s mind halálo, ha mások meg nem gyógyították volna, meg is halt volna azon csomó elígíse miatt.

6tus fatens nobilis Benedictus Györfi, ibidem residens, annorum circiter 40, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum de eo utri punctum. Ezen fatens másoktúl hallotta, hogy az deutrumban specificált hajdúkat fenegette Mihály György, midőn az dinnyéi között látto, és azon fenegetís után meg is betegültek, egyik meg is holt. Ad 2dum. Tudja azt, hogy ellopták Mihály Györgynek az dinnyéit, és ezen fatens anyjához menvén tudakozott, ha az fiai nem voltak-e a hegyre, és nem hoztak-e dinnyét, mondja meg nem kívánjo kárát, ha az fiai vitték el, aminthogy ezen fatens atyja kimenvén Mihály György szőleihez, találván egy fán egy ruhában öszvökötvö egy darab csomólíkat, melyet hazavivén égő kemencében vetette, azután rosszul kezdett lennyi Mihály György, tudatkozta ezen fatens atyjátúl, ha valamely csomólélet nem hozott-e az hegyrűl el, midőn mondotta, hogy ő hozta el, és tűzben vetette, talán meg is holt volna azon nyavalában Mihály György, ha egy misefai tudós asszony meg nem gyógyította volna.

Mely provisio modo előttünk lett testisek fassiojokrúl adjuk ezen inqvisitionális levelünket ketten quibus supra.

Niczky Jozseff[8] tekintetes nemes Szala Vármegyének vice szolgabírája

Karaso István[9] tekintetes nemes Szala Vármegye esküdtje

II.

1731. november 28., Hetés

ZALA VÁRMEGYE MÁSODIK VIZSGÁLATA A MIHÁLY GYÖRGY MELLETT VALLÓ TANÚK MEGHALLGATÁSÁVAL

AZ IRAT: A: ZML IV. Zala m. lt. A. 1/bb. Inquisitiones magistratuales, 1731.

[Anno Domini 1731. die 28. Novembris. Mi alább megírattak jöttünk ide Hetesben ezen nemes Szala vármegyében lévő helységben, ezen nemes Szala][10] vármegye vice ispánja [commisiojából][11] Mihály György instanciájára.

De eo utrum

1mo. Tudja-e a tanú, hogy miúlta Mihály Györgyöt min[– – –][12] neve volt, és semmi boszork[ányságot] vagyis csele[kedetet] nem hallatott hozzája, és nem is [– – –]

2do. [Vallja,] mondja meg azt is a tanú, hogy [Mihály György] fenyegetődött [– – –][13] és általa senkinek nem esett nyavalája.

De eo utrum

Primus testis nobilis Gregorius Balássy in possessione Hetes Szaladiensis existens habitam residens, annorum circiter 65, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum gyermekségitűl fogva ösméri Mihálly Györgyöt, semmi boszorkányos cselekedetet, vagyis títemínt nem látott hozzá, és nem is hallott. Ad 2dum ezen fatens szőlős szomszídja lévén néki, de soha sem hallotta fenyegetődnyi, annyival is inkább, hogy valakit megbántott volna, nem tudja.

Secundus fatens nobilis Stephanus Kámán ibidem degens, annorum circiter 60, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum. Semmi olyas boszorkányos cselekedetet nem látott hozzája, hanem másoktúl hallotta, hogy olyas volna. Ad 2dum revocat ad magistratualem inquisitionem.

3tius fatens Stephanus Küsöghi ibidem residens, annorum circiter 50, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum ezen fatens gyermekségitűl fogva ösméri Mihálly Györgyöt, de semmi boszorkányos títemínt nem látott hozzája, hanem hallotta másoktúl, hogy értene hozzája. Ad 2dum. Másoktúl hallotta, hogy valami hajdúkat fenegetett volna és azon fenegetís után megbetegültek, de nem tudja, ha Mihálly Györgytűl esett vagy sem.

4tus fatens nobilis Franciscus Kamán ibidem residens, annorum circiter 56, juratus, examinatus, fassus est ad 1mum ezen fatens boszorkányságot, miúlta gyermekségitűl fogva ismeri, nem látott hozzája, annyival is inkább nem [– – –][14] észre. Ad 2dum revocat se ad magistratualem inquisitionem.

5tus fatens nobilis Benedictus Jánosa ibidem degens, annorum circiter 49. Ezen fatens ismeri gyermekségétűl fogva Mihálly Györgyöt, boszorkányos cselekedetet vagyis títemínt nem látott soha, nem vett észre. Ad 2dum hallotta másoktúl, hogy valami hajdok [– –]gek[15] eránt gyanakodtak fenyegetődése után reá, de nem tudja [– – –][16] vagy sem.

Sexta [– – –][17]

7mus [– – –] Bodor colonus [– – –] Ladislav [– – –] comitatu praefato [– – –] annorum circiter [– – –] juratus, examinatus, fassus est. Ad primum de eo utri punctum [– – –] ismeri gyermekségétűl fogva [– – –] volt néki, és semmi boszorkányos cselekedetet [– – –] hozzá, vagyis vett észre. [– – –] Ad 2dum [– – –] hallotta, hogy fenyegetődött volna [nem] tudja.[18]

8vus fatens Andreas Simon colonus pretitulati domini ibidem degens, annorum circiter 60, juratus, examinatus, fassus est. Ezen fatens [– – –][19] sokszor megírt Mihály Györggyel és azútátúl fogva [– – –][20] mindétig jó híre-neve volt, és semmi boszorkányságos títemínt nem látott hozzá, annyival is inkább hallott. Ad 2dum. Soha sem hallotta, hogy valakit fenyegetett volna.

9nus fatens Valentinus Kovács colonus [– – –][21] domini comitis ibidem residens, annorum circiter 60, ezen fatens kicsinségtűl fogva ösmeri Mihály Györgyöt, mindenkor jó híre-neve volt néki. Ad 2dum soha semmi boszorkányos títemínt nem látott, soha nem is hallott. Ad 2dum fenyegetődött volna, azt nem tudja, s nem is hallotta.

Mely previo előttünk lett testisek fassiojokat adjuk ezen testimonálisunkat [– – –][22] Hetés die 28. Novembris 1731.

1 1708–1710 körül.
2 Áthúzva: „fenyegetett."
3 Áthúzva: „betegsíge utána."
4 Áthúzva: „Sándorháza."
5 Áthúzva: „Sándorháza."
6 Utólag beszúrva, „megszarosodik" jelentéssel.
7 Áthúzva: „akkor" és „másnak akart".
8 Niczky József a kapornaki (egerszegi) kisebb járás alszolgabírája.
9 Karácsony István 1717–1730 között a kapornaki (egerszegi) kisebb járás esküdtje. Molnár, 2004.
10 Rekonstruált fejléc, az irat sérült és hiányos.
11 Az irat sérült és erősen hiányos.
12 Az irat sérült és erősen hiányos.
13 Az irat sérült és erősen hiányos.
14 A lap itt hiányos.
15 A lap itt hiányos.

16 A lap itt sérült.
17 A lap sérült, hiányos.
18 A lap sérült, hiányos.
19 A lap sérült, hiányos.
20 A lap sérült, hiányos.
21 A lap sérült, hiányos.
22 A lap sérült, hiányos.

98.

1732 körül, Zalaegerszeg

ZALA VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT SZANATI ANDRÁS ELLEN

AZ IRAT: A: ZML IV. Zala m. lt. A. 1. Elenchus chronologicus processus criminalium, 1732.

[Csak az elenchus említi a pert, irat nincs.]

99.

1734. október 23., Milej

ZALA VÁRMEGYE VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT EGYED ISTVÁNNÉ NAGY JUTKA ÁBRAHÁMSZEGI ÉS ÁBRAHÁM ERZSÉBET MILEJI LAKOSOK ELLEN

AZ IRAT: A: ZML IV. Zala m. lt. A. 1/bb. Inquisitiones magistratuales, 1734.

Anno 1734 die 23. mensis Octobris. Én alább megírt, jöttem ki ide Milejben tekintetes nemes Szala Vármegyében lévőben, az emlétett helységben Abrahám Szeghi districtusban lakozó Nagy Jutka Egyed István házostársa instanciájára, tekintetes és vitézlő Niczky György[1] úr ezen tekintetes nemes vármegye ordinarius vice ispánja bizonyság intő pöcsétje mellett az alább következendő de eo utrumi punctumok szerint való bizonyságok fassiója bevételére.

De eo utrum?

1mo. Tudja-é a tanú nyilvánságosan, avagy hallotta-é, hogy Milejben Pálffy Szeghi districtusban lakozó öregebb Pálffy Mihály ezen mostan folyó esztendőben megesett Szent András nap tájban minémű istentelenséggel, boszorkánysággal vádolta légyen ugyanazon Milei helységben Ábrohamszeghi districtusban lakozó Nagy Jutkát Egyed István házostársát.

2do. Tudja-é azt is a tanú, se nem maga szájából hallotta-é éjjelen, volt-é akkor, midőn az megírt Szent András nap tájban, hogy azon alkalmatossággal, hogy azon betegségét nem másnak, hanem az megírt Nagy Jutkának tulajdonította, minthogy haragosának tartotta.

3tio. Vallja meg azt is a tanú, igaz letett hiti után a tanú, hogy embereket küldött Pálffy Mihály az említett Nagi Jutkához, hogy eresztene meg néki, minthogy az ő boszorkánysága által esvén nyavalyában.

4to Tudja-é azt is a tanú és magától-é, cselédjétől vagy mástól hallotta-é, hogy mihelyest meggyógyult, azt felelte Pálffy Mihály, ím látjátok-é, hogy megeresztett ördögmestersége által szerzett nyavalyáimról.

Primus testis nobilis Stephanus Abroham in possessione Milej districtus Abrohám Szeghi, comitatus Szaladiensis existente habita degens, annorum circiter 70, juratus, examinatus, fassus est. Ad primum et ad 2dum nihil. Ad 3tium. Hallotta Horváth János szájából, hogy az ő feleségét küldöttö Nagy Jutkához Pálffy Mihály, hogy eresztene meg neki, mivel őáltala betegeskedik fölötte, de mi végre, nem tudja.

Secunda testis nobilis Eva Rosás conthoralis in mediate praescripti fatentis ibidem degens, annorum 45, jurata, examinata, fassa est. Ad 1um et 2dum nihil. Ad 3tium. Ezen fatens is hallotta Horvát Jánostól, hogy az feleségét küldöttö volna Nagy Jutkához Pálffy Mihály avégre, hogy meg, de mivégre, nem mondotta nékie. Ad 4ta nihil.

Tertius testis nobilis Franciscus Abrohám ibidem residens, annorum circiter 45, juratus examinatus, fassus est. Ad 1mum et 2dum nihil. Ad 2dum közönséges hírrel hallotta, hogy Horvát János feleségét köldöttö volna Nagy Jutkához Pálffy Mihályné, hogy mivégre, nem tudja. Ad 4tum nihil.

Quarta testis nobilis Catharina Rosás, inmediate praescripti testis, ibidem degens, annorum circiter 50, jurata, examinata, fassa est. Ad 1mum, 2dum, 3tium et 4tum nihil.

Quintus testis libertinus Joannes Horváth ibidem degens, annorum circiter 39, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum. Ezen fatens nehéz betegségét hallván Pálffy Mihály uramnak odament látogatására, e fatens kérdezősködvén tőllö, hogy nehéz betegségben légyen, kinek is ekképpen felelt, hogy az helység citáltatta Nagy Jutkát és Ábrohám Örsét bizonyos dolog végett, aki is azon betegségébe azt mondotta e fatensnek, hogy én csak azon két asszonynak a nyomorultja vagyok, maga szájából hallotta. Ad 2dum. Ezen fatenst maga küldöttö Pálffy Mihály úr Nagy Jutkához és Ábrohám Örséhez avégre, ha az ő dolgok, eresszenek meg néki, mert ha ő meghal is, azzal az hegybéli bírság fönn marad.

Sextus testis agilis Georgius Antal ibidem residens, annorum circiter 37, juratus examinatus, fassus est. Ad 1mum. Hallotta e fatens Pálffy Mihály fiától, Istvántól, hogy beteg lévén Pálffy Mihály uram fölötte Nagy Jutka cselekedeti által. Azon helyen reáizent az atyja Nagy Jutkára, mindjárt is elhadta az hidegleles. Ad 2dum. Tudja nyilvánsággal a fatens, hogy Horvát Jánosnét, Trombitás Kata asszonyt küldöttö Nagy Jutka házához Pálffy Mihály úr avégre, hogy eresztene meg néki. Ad 4tum. Azt is fiától, Pálffy Istvántól hallotta, hogy mihelyst odaküldött az atyja, azonnal megjobbult.

Septima testis honesta Catharina Trombitás conthoralis Joannis Horváth ibidem degens, annorum circiter 32, jurata, examinata, fassa est. Ad 1mum. Ezen fatens házához

menvén Pálffy Mihályné asszonyom, aki is beszéllette, hogy azon alkalmatossággal lett betegsége Pálffy Mihály uramnak Nagy Jutka és Abrohám Örse általak lett, mivel az helységben bizonyos dolog végett vádoltattak, és azon okból is, hogy ennekelőttö egy vagy két esztendővel Pálffy Mihály fia István hosszas hideglelésben lévén és az tudóhoz vitette magát, aki is mondotta nékie: kinek lúdjait agyonlövöldözte, annak a nyomorultja légyen. Mindezen okokból vetette gyanóságát reájok. Ad 2dum. Pálffy Mihályné asszonyom e fatenst küldöttö Nagy Jutkához, hogy eresztene meg néki, ha az ő dolgok, mert csak őreájok gyanakszik. Maga leányától e fatens asszony hallotta, ki is Pálffy Mihály uram unokájától, Jutkától hallotta, mihelyest azon asszonyhoz küldött az jobb atyját, azonnal elhadta az hideglelés.

[A szöveg itt véget ér.]

1 Niczky György 1719–1735 között alispán. MOLNÁR, 2004.

100.

1740. január 20.–március 14., Zalaegerszeg, Egervár

ZALA VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT CZIRÁKI ISTVÁNNÉ GÁL ILONA ÜGYÉBEN

I.

1740. január 20. körül, Zalaegerszeg

ZALA VÁRMEGYE VIZSGÁLATA CZIRÁKI ISTVÁNNÉ GÁL ILONA ÜGYÉBEN SZÉCHÉNYI ZSIGMOND KEZDEMÉNYEZÉSÉRE

AZ IRAT: B: MOL Széchenyi cs. lt. P 623. Acta criminalia, N. 190.
NYOMT. KIADÁSA: SCHRAM, 1970. 2. köt. 415. sz., 590–598. p. [részleges közlés]

[Az irat külzetén:] Inquisitio magistratualis illustris domini comitis Sigismundi Szécsényi contra colonissam ipsius Stephani Czirákianam Helenam Gáll ut sagam peracta.

Anno 1740. die 20. mensis Januarii. Alább írattak jöttünk ide Pölöskére tekéntetes nemes Szala Vármegyében lévő helységben, méltóságos Gróff Szécsenyi Antal uram (titulus cum dignitate) őnagysága Egervári tiszttartója Szentgyörgyi István uram requisitiojából, bizonyos magistratualis inquisitionak végben vitelére.

De eo utrum?

1. Ismeri-e a tanú Pölöskén fönt írt helységben és vármegyében lakozott Cziráki Istvánnét Gáll Ilonát? Ismérvén.

2. Tudja-e a tanú, minémő életet viselt a nevezett személy? Nemdenem miúlta isméri a fatens, varázsló ördögi practikákkal élt?

3. Tudja-e azt is a tanú, hogy az olyatén bűbájos ördöggel zimborált mesterségével valamely személyeknek vagy más egyéb állatoknak ártott-e vagy rontott-e meg, s nevezet szerént kiket? Hüti után vallja meg a tanú?

Primus testis providus Martinus Szabó, in possessione Pölöske, inclyti comitatu Szaladiensi existenti habita degens, colonus praetitulati illustris domini comitis Antonii Szécsenyi, annorum circiter 40, adjuratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum de eo utri punctum. Isméri ezen fatens az de eo utrumban nevezett Gáll Ilonát. Ad 2dum. Vallja ezen fatens, hogy Molnár Istoknétúl hallotta, mivel magának ezen fatensnek panaszolkodott, hogy a kertjében bémenvén Gáll Ilonának, Molnár Istokne négy almát szakasztott, kit is azután csak hamarsággal ellelvén a hideg, alkalmas ideig gyötörte, melyet megjelentvén a titulált uraság ispánjának, ki is hozzámenvén Gáll Ilonához intette, és feddette, hogy eresszen meg néki, másként rosszul fog járnyi, melyet észrevévén Gáll Ilona, hogy rosszul lenne dolga, megvigyázván Molnar Istoknét, midőn a kútra ment volna, hozzáment ugyana kúthoz, mondván néki: miért nyelvellesz te lotyó, hogy én rontottalak meg tégedet? Egy kis kenyeret adván néki, mondá: éhen edd meg ezt a kis kenyeret, melyet megevén, meggyógyult. Ad 3tium. Vallja azt is ezen fatens, hogy az mostani ura, Cziráki István annakelőtte nála szolgálván özvegységében Gáll Ilonánál, ki is kéretvén, hogy menne hozzá feleségül, de mivel sem hozzá nem ment, sem be nem szegődtette, azon okbúl elhagyván Cziráki István, elment Keszthely felé mesterség tanulására, ott sem maradhatott, vissza kellett jőnyi. Történt, hogy ezen fatens szőlőborításra híván, mondotta több munkásaival együtt Cziráki Istvánnak: eljöttél ide a munkára, de odahaza megteker a gazdaasszonyod, melyre felelvén sokszor írt Cziráki István, mondá: valamit most itt mondok és beszélünk, mind jól tudja odahaza. Annakutána béállván Cziráki István a borításgödörben, s csak elájulván elesett, ezt látván a fatens föltenészését[1] várta, kérdezvén tőle, mi lelte légyen, melyre felelt sokszor írt Cziráki István, látja kegyelmetek, most is annak a nyomorultja vagyok. Vallja azt is ezen fatens, Ferencz Adámtúl hallotta, hogy míhét[2] találván Cziráki Istvánnal, mely míhének hazahozásával öszveveszvén Cziráki István Gáll Ilonával, mondotta néki: te boszorkány, miért nem bocsátasz el engem, vagy hozzám nem jössz feleségül? Íme, elmentem a mesterségre, onnand is vissza kellett jőnem, mivel az ujjaimat sem fogattam be, és addig nem is nyughattam, meddig vissza nem jöttem, melyre felelvén Gáll Ilona, bizonyétsa meg, minémő boszorkány légyen, és mit látott ellene? Arra felelt gyakran írt Cziráki István, hogyne volnál boszorkány, mivel a favágatón hajadon fejjel, karácson éjtszakán két tehéntűl csöbörrel fejted a tejet. Azt is vallja a fatens, hogy Gálos Mihálly fia, Jankó, kinek is az atyja egy testvér volt az előbbi urával, ki midőn az osztályában kiadott marhákért ment volna, reáizent a pásztortúl, hogy a marhái el ne vesszenek, mert néki adták az esküdtek, másnap mind a két lábát kitekerve

tapasztalta marháinak kéréséért, ki mindez mai napig is Isten nyomorultja. Azt is hallotta Feréncz Susától, hogy két sárgarépáját kihúzta légyen az kertjében sokszor írt Gáll Ilonának, melyeknek megevése után mint a gyermekszülő asszony (sit venia scripto) harmad egész napig emésztetinek természet szerént való kiadása miatt kínlódott. Hozzámenvén Gáll Ilonához, kérte azon, miért kínozza azon két sárgarépáért? Ki is felelvén arra: láttam, úgymond, az orrod vérét, de nem te kapáltad. Annakutána meggyógyult.

Secundus fatens providus Adamus Feréncz ibidem ejusdem, annorum circiter, 50 juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum. Isméri ezen fatens az de eo utrumban nevezett Gáll Ilonát. Ad 2dum. Tudja a tanú, hogy amiúlta isméri, mindenkor boszorkánynak tartották lennyi. Ad 3tium. Közönségesen az volt a híre egész helységben, hogy Toth Miklos fiait, Istokot, mivel a tyúkmonyat ellopván sokszor írt Gáll Ilonának, megrontotta sántasággal és a bátyját, Adámot, úgy nemkülönben molnár Istokot és Gálos Mihálly fiát, Jankót osztálya miatt, kik mind e mai napig sánták. Azt is vallja ezen fatens, hogy amidőn az erdőre bizonyos talált míhének levágására hítta volna ezen fatens Cziráki Istvánt, akkor ezen fatensnek jelenlétében öszveveszvén Gáll Ilonával, hallotta szidnyi boszorkánynak is, melyre felelvén Gáll Ilona, miért mondotta őtet boszorkánynak, s mit tudna hozzá? Erre ismét felelvén Cziráki István, azért úgymond: hogy karácsony éjjel, úgy fejted a teheneket hajadon fejjel a favágatón, ugyan libegett-lobogott. Vallja azt is ezen fatens, hogy Feréncz Susa húga ezen fatensnek két sárgarépát kihúzván a kertjéből Gáll Ilonának, mely miatt három napig kínlódott, harmadnap múlva hozzá menvén Feréncz Susa Gáll Ilonához, mondván: Ángyomasszony, miért cselekszik kegyelmed így velem két sárgarépáért? Melyre mondá Gáll Ilona: miért mentél a kertemben, nem jöttél gyomlálnyi? S ezután meggyógyult. Azt is vallja ezen fatens, hogy az udvarárúl egy ludat elvivén a farkas, ki is harmadnap múlva vagy inkább harmadnapra visszajött, meglátván most raboskodó asszony, mutatta előbbi urának, Gálos Jánosnak, hogy ihol jön a ludunk, pára farkasa nem ehette meg.

Tertius testis Adamus Toth in territorio Sándorháziensi ad Szent Ladislaum comitatu Szaladiensi existenti habita commorans, annorum circiter 28, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum. Jól isméri ezen fatens sokszor írt Gáll Ilonát, most Egervári fogságban raboskodó személyt. Ad 2dum. Vallja ezen tanú, hogy mindenkor bűbájos boszorkánynak tartatott, azon okból is tudja, hogy maga ezen tanú dinnyéjét ellopván, azonnal kezét és lábát megrontotta. Ad 3tium. Vallja, midőn megrontotta volna, hogy azután tudós személyekhez folyamodott, kik is mondották néki, hogy onnéd megtervén vigyázzon magára, netalántán valaki előtte elmenjen, s előbb egy kutya meg fogná ugatnyi. Ha ezek történnek, jobbulását nem várhatja, hahogy pedig ezek nem történnének, tehát harmadnap múlva hazamenetele után Gáll Ilona hozzá megyen és fog véle szóllanyi. Azmint történt szerencsés megérkezése után, ezen fatenshez hozzá menvén Gáll Ilona, kérdezte tőle, mit mondottak légyen a tudósok? Melyre felelvén a fatens, azt mondották: hogy te rontottál meg, s öszveszidván a fatens, elment Gáll Ilona, de annakutána csak kifakadván a keze, nehezen gyógyult meg, melynek most is rajta a jele, a lába pedig sánta. Hallotta azt is Hetési János kovácstól, ki is szemeivel látta, hogy Szent György napján hajnalban az ház üstöke hullása alatt koszorút tévén maga fejére, leeresztett hajjal fejte a teheneit, melyért meg is szólította említett János kovács, de nem felelt néki Gáll Ilona. [Margón más írással:] Fatetur in authenticatione. Harmadnap múlván az dinnye ellopása után mindjárt megsántult és csonkult.

Quartus fatens providus Joannes Büki in praefata possessione Pölöske, comitatus quo supra degens, praetitulati illustrissimi domini comitis colonus, annorum circiter 30, juratus examinatus, fassus est. Ad 1mum. Jól isméri a nevezett fatens többszer írt Gáll Ilonát. Ad 2dum. Vagyon húsz esztendeje, miúlta Pölöskén lakik ez fatens, azútától fogva mindekkoráig bűbájos boszorkánynak hallotta lennyi, s annak tartatott. Ad 3tium. Vallja hiti után ezen fatens, hogy most raboskodó Gáll Ilonának sokízbéli kérésére Barnaki pusztán egy gabona asztagját, kárának eltávoztatására kertelné bé több társaival, Varga Péterrel és Pap Ferenccel, odaígérvén nékik elcséplését. Azon okbúl ezen fatens megírt társaival bécsinálásán szorgalmatoskodott, megmásétván Gáll Ilona szándékát, botfai lakosoknak engedte cséplését. Annakutána ezen fatens maga napi mívét avagy bérit kérvén, úgymint huszonöt pénzeket, de rosszul fizetett, mert egyníhány napoknak eltelése után megsántétotta. Nemkülönben ezen fatensnek fia szántó zimborája lévén, egész nyáron szántott marháival, az tavaszkor ismét híván a tavaszi szántásra, mivel ez fatensnek tavaszi alá való földe nem volt, azon okbúl a fia sem akart véle zimborálnyi tovább, megszólétván mondá Gáll Ilona: ha az őszi szántás jó volt, az tavaszi is jó légyen. Ez után öszvehúzván egyik lábát, az miatt halált is szenvedett, úgyannyira, hogy holta után is lába öszvezsugorodva lévén, nehezen tették a koporsóban. Azt is annectálja a fatens, hogy Gáll Ilonának szőlőit szedvén a felesége, napi bérét kérte, melyért három hétig kínozta fájdalmakkal. [Margón más írással:] In authenticatione addit, hogy mihelest falu bíráját Gáll Ilonához küldöttö, maga azonnal meggyógyult, holott ezelőtt két boton járt.

Quintus fatens providus Petrus Vargha ibidem, ejusdem colonus annorum circiter 35, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum. Jól isméri most raboskodó Gáll Ilonát. Ad 2dum. Mindenkor miúlta Pölöskén lakik, boszorkánynak tartatott az egész helységtűl. Ad 3tium ezen fatens aratója lévén Büki Jánossal és Pap Ferenccel, mondá a nevezett asszony nékik: hogy akik bécsinálnák Barnakon lévő asztagját, azoknak fogja cséplését is adnyi. Amint, hogy a nevezett fatens be is kertelte az asztagot, még is reménségeken kívül botfaiaknak adta, kit megtudván ezen fatens kertelésének, s munkájának bérit kérte egyníhánszor ízben haraggal is, de nemhogy megfüzetett volna néki, hanem fél esztendeig gyötrette a hideggel és gyanakodván reá, a falu bíráját hozzá küldette, és mint egy-két hólnap múlva ugyancsak meggyógyult ezen fatens.

Sextus testis providus Petrus Kulcsár, ibidem, ejusdem, annorum 46, adjuratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum. Jól isméri a fatens a de eo utrumban nevezett személyt. Ad 2dum. Miúlta itt Pölöskén lakik, mindenkor boszorkánynak tartatott. Ad 3tium Hermán Mihállytúl hallotta, hogy egy lúdját a farkas elvitte Gáll Ilonának, de harmadnap múlva megjővén, semmi sérelme sem volt. Ugyan Hermán Mihállytúl hallotta, hogy az Pölöskei utcát Gáll Ilona megvetvén mákkal, annakutána az egész helységbélieknek jóra való mákjok telekjeken nem termett, hanem megférgesült, úgyannyira, hogy annakutána mezőre kéntelenítettek vetnyi.

Septimus fatens providus Joannes Sanya, ibidem, ejusdem, annorum circiter, 55, juratus examinatus, fassus est. Ad 1mum. Jól isméri Gáll Ilona raboskodó személyt. Ad 2dum. Eleitűl fogva mindenkor boszorkánynak tartatott. Ad 3tium. Ezen fatens vallja, hogy ennekelőtte circiter tizenegy esztendővel ugyan egervári fogságban vitetett azon okbúl, hogy Sabján Jutkát valamely tűzre való fájának elviteléért annyira megrontotta,

mely miátt meg is kellett halnyi. Ismét valamely vad gyümölcsét fölszedvén Gáll Ilona e fatensnek, melyet zsákostúl elvonván tűle, maga házához vitte, annakutána kérte Gáll Ilona maga zsákját, hogy adná vissza, egyébáránt meg fogja bánnyi, melyet ugyana fatens visszaadott néki, mindazonáltal a fiát tizenegy hólnapig hideggel lölette, reá gyanakodván hozzáment maga is egyníhány ízben, és kérte, hogy eresztene meg a fiának, másként az uraságnak béjelentené dolgát, melyre felele Gáll Ilona, miért vette el a zsákját.

Octavus testis providus Georgius Nagy, ibidem, ejusdem, annorum circiter 75, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1um. Jól isméri a fatens a nevezett raboskodó személyt. Ad 2dum. Miúlta isméri a fatens, mindenkor az volt közönséges híre, hogy boszorkány légyen. Ad 3tium. Ezen fatens felesége Gáll Ilonának kertjébűl három szem szilvát leszakasztván, azonnal ellelte a hideg, annakutána kérvén Gáll Ilonát, hogy eresztene meg néki, három szem szilvával nem sokat vétett, az minthogy akkor mindjárt valamely bort adott innya, melytűl meg is gyógyult. Hallotta azt is megholt Hermán Mihállytúl, hogy midőn Gáll Ilona a kenderföldjét szántotta volna, egy fekete eleven tyúkot az ekének első fordétása alá szántotta, annakutána midőn megfordultak volna az ekével, kikapván elszaladott véle, de mi végre cselekedte, azt nem hallotta. Hallotta azt is Gáll Ilonának cselédjétűl, Kránvicz Jutkátúl és egy katonává lett szolgájátúl, hogy karácsony böjtin egy macskát elburétott légyen és harmadnapig hájjal tartotta, de mit mívelt azzal, nem tudták megmondanyi.

Nonus fatens providus Joannes Hermán ibidem, ejusdem, annorum circiter 28, juratus examinatus, fassus est. Ad 1mum. Jól isméri a fatens ezen raboskodó személyt. Ad 2dum. Miulta isméri, mindenkor bűbájos ördöngös asszonynak tartatott. Ad 3tium. Ezen fatens hallotta szájából Gálos Jánosnak, a raboskodó asszonynak előbbi férjének, hogy amidőn egykor a kútnál lett volna ezen fatens, látott egy ludat jönnyi a falu felé, melyet midőn a nevezett Gálos János is látott volna, nevetve mondá: ez az én ludam, már harmadnapja, hogy elvitte a farkas, s íme, most hazajön. Hallotta az édesatyjátúl ezen fatens, hogy egykor Gáll Ilona az utcát általvetette mákkal. Hallotta Toth Istvántúl, Nagy Jánostúl, Gábor Ádámtúl és Ferencz Mártonytúl, hogy bizonyos számó tyúkmonyat elloptak Gáll Ilonátúl, melyért Toth Istvánnak a lába sántéttatott, Nagy János hideggel löletett, Gábor Ádám csípőjében szenvedett fájdalmat, Ferencz Mártonnak pedig a szája húzattatott félre, kik egyedül ezen Gáll Ilonára gyanakodtak. Hallotta azt is szolgájátúl Gáll Ilonának, úgy mint Kanos Jánostúl, hogy a macskát elburétotta volna, kérdezvén a megnevezett szolga, Kanos János, hogy mi okra nézve burétotta légyen el a macskát? Akarná tudnyi, mert ő eleresztette, melyért meg is haragudván reá, azt felelte: azért tudnyiillik, hogy ne szólhassanak reá.

Decimus testis Joannes Kanos, ibidem, ejusdem, annorum circiter 28, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum. Jól isméri ezen fatens Gáll Ilonát, mivel szolgája volt. Ad 2dum. Mindenkor hallotta, hogy bűbájos boszorkány volt, s annak tartatott. Ad 3tium. Gál Ilonánál szolgálván a többi között egyszer egy csomó vaját orozva eltakarétotta, valamely tömlősípnak kenyésére, melyet az istállóban szoros helyre elrejtett, másnapra kelvén megszólétotta Gáll Ilona, hogy azt álmodta volna, hogy az vaját ellopták és csak ott keresné az istállóban, meg fogná tapasztalnyi, hogy ment volna Gáll Ilona az istálló felé, azonnal ezen fatens utánaindulván reávigyázott, hol fogná keresnyi, de oly egye-

nesen ment reá, mintha maga tette volna azon helyre. Máskor, ezen fatens az nevezett asszony héjából egy darab szalonnát elvitt, mely cselekedetiért egy egész hétig, se kezével, se lábával nem foghatott, s szabad nem volt. Nemkülönben ennekelőtte egyníhány esztendőkkel méltóságos uraság gulásbojtárja lévén, bizonyos kendervágóját sokszor írt asszonynak ide a majorhoz hozván, másnapra kelve sem kezével nem foghatott, sem a lábaira nem állhatott. Úgyszintén ennekelőtte három esztendővel mezőpásztor lévén, Gáll Ilona marháit béhajtotta ezen fatens a károkból, a maga bérit vagy fizetését kérte, akkoron is sem kezével, sem lábával nem bírt, sőt az egész teste eldagadozván egy egész hólnapig kínlódott. Azon közben Gáll Ilona hozzá menven ezen fatenshez, egy kereket kért tőle, hogy az malomban küldené szekerét, adna néki, de a kereket el nem vitette, hanem Gáll Ilonának nála létele után könnebséget tapasztalt és gyógyulást. Vallja azt is, hogy Gáll Ilona midőn egervári fogságban lett volna, már annakelőtte ezen fatens nála szolgálván bément a kamorában, azhol is két véka között talált egy macskát elrekesztve, melyet elereszтvén a fatens, meg akarta vernyi a gazdája, Gálos János, hogy elbocsátotta, ismét más macskát fogván ezen fatens, azon vékák közé burétotta, annakutána, midőn kiszabadult volna Gáll Ilona Egervári fogságból, kérdezte Posta Adám névő öregbik szolgája, hogy mi okra nézve rekesztetett a macska a vékák közé, melyre felelte azt, azért, hogy senki ellene ne szólhasson. Látta azt is, midőn a tyúkot az ekének első fordétása alá szántotta, mivel maga volt ökörhajtó, de mit mívelt azután azzal, nem tudhatja. [Margón más írással:] In authenticatione qualificat, hogy az istállóban ment, jól látta, de midőn vaját hogy meg találta, nem látta, és hogy a macska eránt Posta Adám kérdezésekor jelen nem volt ezen fatens.

Undecimus testis providus Stephanus Kanos, ibidem, ejusdem domini comitis colonus, annorum circiter 32, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum. Jól isméri a tanú a raboskodó személyt. Ad 2dum szóbéli bűbájos boszorkánynak tartatott. Ad 3tium. Szántó cimborája lévén ezen fatens két esztendőkben és valamikor tavasz félel a telekeket szántották, kiment Gáll Ilona lepedőt terétvén magára, az alatt egy fekete tyúkot vitt magával, s azt a szántás alá tette, és alajá fordétotta. A szántásnak végeztét megvárván együtt ment bé szántóival Gáll Ilona, azután mit mívelt a tyúkkal, nem tudja a fatens. Vallja azt is, hogy ennekelőtte egyníhány esztendőkkel Gáll Ilonának Posta névő szolgája egy tyúkot és egy galambot lopott, melyet is ez fatenssel a sütőn megsütvén megették, azonnal harmadnapra kifordétván a lábát, mely miátt most is görbén áll a lába és sántét, a szolgája egy hétig nyomorogván utána a nevezett asszony házánál, az ugyan kigyógyult. Ezen fatens pedig Kapcza névő helységben ment valamely tudós asszonyhoz, ki is azt mondá néki, hogy egy tyúkért és egy galambért szenved, de lehetetlen meggyógyulása, mert amivel cselekedték, a vízben vettetett.

Duodecima testis Juditha Olasz consors Stephani Molnár ibidem, ejusdem, annorum circiter 28, jurata, examinata, fassa est. Ad 1mum. Jól isméri ezen fatens asszony Gáll Ilonát. Ad 2dum. Mindenkor bűbájos ördöngös asszonynak közönségesen tartatott. Ad 3tium. Ezen fatens egészséges lévén salva venia sörtés marháit midőn reggel kihajtotta volna az több nyáj közé, visszatértében bemenvén Gáll Ilona kertjében, négy almát vett föl, az egyikét is alig ette meg, azonnal annyira megbetegedett, hogy nem tudta égen volt-e vagy földön, még az eszében is megfogyatkozván a nyavala is törte. Annakutána

falu bíráját, úgy az méltóságos uraság ispánját reá küldvén, mégis mindaddig meg nem gyógyulhatott, valamíg Gáll Ilona egy kis kenyeret néki nem adott, mondván, hogy enné meg, megevén azonnal gyógyult. Azon almáknak ketteit ez fatens Szabó Márton juhászának adta, ki is annyira megbetegedett, hogy az esztendejét félben kellett adnyi.

Decimus tertius fatens providus Stephanus Toth ibidem ejusdem colonus, annorum circiter 28, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum. Jól isméri a nevezett Gáll Ilonát. Ad 2dum. Gyermekségétűl fogva mindenkor hallotta, hogy ördöngös boszorkány légyen. Ad 3tium. Még gyönge ifjú korában ezen fatens tyúkmonyat lopott Gálos Jánosné istállóhéjából, azt zsírban megsütvén negyedmagával megette, de mintegy fél esztendő múlva megnyomorodtak. Ezen fatens a lábán szenvedett sántaságot, aminthogy most is sántét, Ferénez Mártonnak a szája húzatott félre, kit is a szerdahelyi tudós gyógyétott meg, Nagy Jánost pedig esztendeig lelte a hideg. Úgy nemkülönben Gábor Adám, negyedik társa e fatensnek, majd egy hólnapig szenvedett fájdalmat a lábában. Mely, modo praevio általunk végben vitt inquisitiorúl és bizonyságok fassióirúl adjuk subscriptionkkal és usualis pöcsétünkkel erősétett testimonialisunkat.

Actum anno, die, mense, locove quibus supra.

Rumi Lázár[3] tekintetes nemes Szala Vármegyének főszolgabírája m. p.

Sohár János,[4] azon tekintetes nemes vármegyének egyik esküdtje m. p.

II.

1740. január 20. körül, Zalaegerszeg

ZALA VÁRMEGYE MÁSODIK VIZSGÁLATA

AZ IRAT: B: MOL Széchenyi cs. lt. P 623. Acta criminalia, N. 190.
NYOMT. KIADÁSA: Schram, 1970. 2. köt. 415. sz., 590–598. p. [részleges közlés]

Primus fatens Georgius Szakonyi in possessione Pölöske colonus ejusdem illustris domini comitis, commorans annorum circiter 36, juratus, examinatus, fassus est. Ad primum jól ismérte az fatens mostan raboskodó Gál Ilonát. Ad secundum gyermekségétűl fogva mindenkor hallotta, hogy boszorkányi íletet viselt lígyen, és annak is tartatott. Ad tertium. Vallja ezen fatens, hogy ennekelőtte egyníhány esztendőkkel, midőn tekéntetes Splenyi regementje nemes Szala Vármegyében quartélozott volna, azon időben valamely Parajos Imre névű katona, ugyan pölöskei helysígben quartélozó ezen raboskodó Gal Ilonának kertjében bémenvén, salátáját elvitte, melynek elvitele után (salvo respectu) két egísz napokig az emísztete el nem mehetett tűle. Annakutáno hozzá menvén Gál Ilonához azon katona, szidalmazta, hogy bocsátona meg néki, máskínt megöli, s úgy annakutána fölszabadulván azon kínjából, semmi nyavalája nem lett. Ezt pedig a fatens említett katona szájából hallotta sok ízben. Nemkülönben ennekelőtte circiter 4 esztendővel titulált méltóságos uraság erdőőrzőinek, Károly Györgynek Barnaki Pusztában egy hold hajdinájo

lévén, melynek tekéntísíre puskás kézzel hogy kiment volna, ott az maga kárában találta raboskodó Gál Ilonának sit venia sörtvéles marháit,[5] melyek közül egyet meg is lűtt. Azonnal három, s négy nap múlván, az hideg kilelte, melyben meg is kölletett halni, maga az megholt ember beszíllette a fatensnek, hogy űnéki Gál Ilona miátt kölletik meghalni. A többit pediglen, kiket megrontott, hallotta, hogy Gál Ilona cselekedte volna.

Secundus fatens Petrus Demeter piscator praetitulati illustris comitis annorum circiter 32, juratus, examinatus, fassus est. Ad primum ismeri az fatens már kilenc esztendőtűl fogva Gál Ilonát. Ad secundum. Miúlta isméri, közhírrel bűbajos, boszorkányos asszonynak tartatott. Ad tertium. Ezen fatenssel magával történt, ennekelőtte hét esztendővel Gál Ilonának szőleiben menvén, hat szál fűzvesszőt metszett le, melynek metszíse után egy nyomot sem mehetett azon fűzfa mellűl, csak ott kerülgette, valamíg Gál Ilona oda nem ment, és azt nem kérdezte tűle ezen szókkal: mért nem mensz el? Annakutánno ezen fatens mindjárt elmozdulhatott helibűl, s el is ment az vesszőt levetvén.

Tertius fatens honesta mulier Juditha Kránicz in Pölöske degens, annorum circiter 35, jurata, examinata, fassa est. Ad primum emlíkezetitűl fogva ismérte jól az említett raboskodó asszont. Ad secundum miúltátúl fogvást isméri, mindenkor tartatott bűbájos boszorkanyos asszonynak lenni. Ad tertium. Látta ezen fatens Szent Lucza nap estvén, hogy Gál Ilona maga meddű tehenét, midőn az színyben [haja]don[6] fejjel fejte. Addit et hoc, hogy Gál Ilona ezen fatensnek, hogy az urának Gálos Mihálnok valamely pogácskákat adván, melyeket midőn megették volna, a fatensnek az ura azonnal még előálomkorra megholt, az gyemekei pediglen, úgy az fatens, hideg víznek segítsígivel fölépültek.

Quartus fatens Joannes Gálos aeque possessionis incola, annorum circiter 16, juratus, examinatus, fassus est. Ad primum. Jól isméri ezen fatens Gál Ilonát. Ad secundum. Miúlta ismíri, mindétig bűbájos boszorkányos asszonynak tartatott lennyi. Azon okbúl is, ad tertium, mivel ezen fatensnek édesatyja egy[7] lévén Gál Ilonának első urával, kinek halála után ezen fatensnek egyníhán sit venia sörtvés marhái jutottak osztállábban, melyek közül Gál Ilona egyet magáé közé visszatulajdonított, kit is ezen fatens megismérvén, mondotta Gál Ilona pásztorának, hogy azon marhájo el ne vesszen, mondja meg maga gazdasszonyának, Gál Ilonának, hogy adja vissza néki azonnal, mihelt az kanász megjelentette, bal lábában nagy fájdolom esvén, elhorgasodott, mely mind ez mai napig is minden ember szeme láttára horgasan áll, melybűl soha ki sem épül.

III.

[1740. március 14., Egervár]

A TANÚK MEGHITELTETÉSE ÉS ÚJABB VALLOMÁSAI ZALA VÁRMEGYE VIZSGÁLATA SORÁN

AZ IRAT: A: ZML IV. Zala m. lt. A. 1/bb. Inquisitiones magistratuales, 1740.

[...][8]

1ma fatens honesta mulier Judita Kránjcz, annorum circiter 25, in possessione Pölöske degens, jurata, examinata, fassa est. Ad 1mum. De eo utrum puncta. Ezen fatens asszony 11 esztendőtűl fogvást az megírt asszonnyal egy háznál lakik. Ad aliud punctum nihil. Ad 2dum nihil. Ad 3tium nihil.

2dus testis Stephanus Szunyogh ibidem degens, annorum circiter 40, juratus, examinatus, fassus est. Ad primum ezen fatens hallatta közönséges hírrel, hogy deutrumban specificált asszony valamely öntést követtett volna el az megírt napon. Ad 2dum, ad 3tium nihil.

3tius Michaelis Varga ibidem degens, annorum circiter 35, juratus, examinatus, fassus est. Ezen fatens az midőn megfogták volna az megírt asszont, akkor hallotta falubeliektűl, hogy öntést tett volna az utcán keresztül az megírt asszony. Ad 2dum nihil. Ad 3tium hallotta némely emberektűl, hogy alkalmas győjtő gazdasszony volna. Mindig [– – –] élni valamely babonaságát.

4ta fatens Caterina Ferencz, annorum 45, jurata examinata fassa est. Ad primum audita refert uti in mediante precedens testis. Ad primum, ad secundum nihil.

5ta fatens Catarina Boriska annorum 48, jurata, examinata, fassa est. Látta bizonyosan fatens, hogy megírt asszony keresztülvetette volna az utcát, de nem tudja, mit vetett, és mi volt az szándéka. Ad 2dum nihil, ad tertium nihil.

6tus testis Nicolaus Kovacz ibidem degens, annorum circiter 40, juratus, examinatus fassus est. Ad 1mum audita per omnia refert. Uti 3tius in ordine refert. Ad 1mum, ad 2dum nihil.

7tus testis Michael Hermany ibidem degens, annorum 55, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum audita refert uti precedentes. Ad primum, ad secundum nihil.

8tavus testis Nicolaus Vás, annorum 40, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum audita refert, uti precendentes. Ad 2dum hallotta közönséges hírrel, hogy az faluszélen általadott volna bizonyos italt az megírt asszony Kovácz Ferencznek és azon italban annyira elbetegedett, hogy semmi testével nem bírt. Ad 3tium hallotta másaktúl, hogy egykorban ennekelőttö jó idővel langallót[9] sütött volna ez megírt asszony, mellyel mennyit kínálván, evett benne, és azon asszon étel után annyira lett, ha ki nem vethette [– –] volna az maga mondata szerént incatta: Talon meg köllött volna halni beléje.

9nus testis Mihaly Baczkó, annorum 30, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum az öntést szemeivel látta, attól is ment rajta az fatens, de ki öntöttö, nem tudja. Ad 2dum nihil. Ad 3tium nihil. [Áthúzva: az fönt egy Kovácz Ferencz felesége rosszul volt és állétván azt az ura, hogy tétemén légyen az feleségén.]

10tus testis Andreas Horvát, annorum circiter 33, juratus, examinatus, fassus est. Ad puncta nihil. Quarta puncta nihil. Kovács János szájából hallotta, az midőn azt mondotta volna ezen fatensnek: soha olyan dolgot nem láttam, mint ma estve egy asszont láttom, úgymond koszorú volt az fejében, és úgy fejt tehenet.

11 decimus[!] testis Nicolaus Tott, annorum 40, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum audita refert. Ad 2dum et tertium nihil.

12 decimus[!] Georgius Nagy annorum 46, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum az öntést látta, átal is ment rajta, de kitűl esett, nem tudja. Ad 2dum et 3tium nihil.

13tus testis Stephanus Gabor annorum 55, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum audita refert. Ad 2dum est 3tium nihil.

14. testis Adamus Ferencz annorum 35, juratus, examinatus, fassus est. Látta az öntést, de nem tudja, kitűl esett, az öntés pedig vízzeli volt. Ad 2dum et 3tium nihil.

15tus Stephanus Rakocsa annorum 70, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum audita refert. Ad 2dum et 3tium nihil.

16tus testis Franciscus Tott, annorum 54, juratus, examinatus, fassus est. Ad primum audita refert. Ad 2dum et 3tium nihil.

17tus testis Andreas Tott annorum circiter 45, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum az midőn megfogták specificált asszont az falubeliek és bort ittak az erszényére, akkor hallotta volna, hogy öntést tett volna az utcán. De reliquo nihil.

18tus testis Gregorius Morgos annorum circiter 35, juratus, examinatus, fassus est. Nihil.

19. testis Georgius Szokon annorum 28, juratus, examinatus, fassus est. Nihil.

20tus Martinus Horvat annorum 32, juratus, examinatus, fassus est. Nihil.

21 primus[!] testis Johanis Kovacz, in possessione Hetés degens, annorum circiter 35, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum nihil. Ad 2dum nihil. Ad 3tium nihil. Hanem az múlt nyáron ezen fatens, ezen ide Pölöskére jövén szalmát kérni Kovacz Mikloshoz, melytűl eljövén bizonyos háznál látott egy asszonyt, melynek is zöld koszorú lévén az fején, estve úgy fejte, gugva volt az tehén alatt. Azt nem tudja, ki lett légyen azon asszony, bizonyosan tudja, hogy nem az fönt írt asszony házánál történt, annak fölső szomszédja házánál látott az fönt írt asszonynak fölső szomszédja udvarán egy asszont, az kinek is zöld koszorú levén fejében az tehén alatt gugva volt, de ki [– – –][10] legyen azon asszony, nem tudja a fatens. Ezen dolgot akarták némell pölöskeiek az megírt asszonyra fordétani.

IV.

1740. március 14., Egervár

ÍTÉLET A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT CZIRÁKI ISTVÁNNÉ GÁL ILONA PÖLÖSKEI ASSZONY ÜGYÉBEN

AZ IRAT: B: MOL Széchenyi cs. lt. P 623. Acta criminalia, N. 190.
NYOMT. KIADÁSA: SCHRAM, 1970. 2. köt. 415. sz., 590–598. p. [részleges közlés]

Deliberatum est.

Ezen rab asszon, noha ugyan az ellene tétetett vallásokban megszámlált és előttö elmagyaráztatott bűbájos és boszorkányos cselekedetit, úgyszintén Teremtő Istenének megtagadását, következendőképpen ördöngös életinek viselését egyátollában tagadásra vette, s minden móddal maga ártatlanságát mind azokban, melyeket közhírrel ellene tartanak, állétotta. De ez midőn az magistratualis tanúknak vallási bővségesen megvizsgáltattanak, kitetszik azokból világosan nemcsak kevés, hanem sok számú embereknek, az kik tudniillik ezen rab személynek vagy kertjeiben, házában avagy marhái között csak kevés és bosszúállásra nem méltó kárt tettenek is. Az olyatínoknak azonnal következett testekben lévő irtóztató nyavalája, láboikban és kezekben most is megtetsző csonka és bénasága, sőt aki mindezeknél is nagyobb és keresztén felebaráti szeretetét mértéktelenül fölül hallatott, négy, ilyképpen megrontatott ember személyeknek szörnyű halála, az mely gonosz cselekedetit ámbár avval mentegethetne is, hogy sem el nem követte, sem pedig eránta őket nem fenegette. Mindazonáltal megbizonyosodik az is ellene, hogy más történetekben is hol tehenét koszorú alá föjnyi, hol pedig az helység utcáját mákkal keresztülvetni, ezenkívül az tavaszi szántásnak kezdetin fekete tyúkot az ekének első fordétása alá tenni tapasztaltatott. Nemkülönben egy szegín embert, hogy szőleiben lévő fűzfájánál egyníhány abrincs kötnivaló vesszőt lemetszett, annyira fával leboszorkányozta és kötöttö, hogy addig sehová sem mehetett, méglen ezen asszon maga odamenvín, csak egyedül szovával onnand tovább nem bocsátotta. Mindezen s több megbizonyosodott cselekedetek tagadhatatlanul megmutatják ugyanezen rab asszonnak mind isteni, mind világi törvények ellen viselt és az előbb megszámlált súlyos károkat elkövető boszorkányos és bűbájos életit. Melnek hogy érdemlett jutalmát elvegye, és mások is ennek példájától az ilyes szörnyű cselekedetektűl irtózzanak, hóhérpallos alá, azután holtteste tűzre, előbb három grádicson gonosz társainak kinyilatkoztatására megkínoztatván ítíltetik.

1 Felkelését vagy feltekintését.
2 Vadméh kaptára.
3 Főszolgabíró 1735–1741 között a kapornaki járásban. MOLNÁR, 2004.
4 Sohár János később (1752–1760 között) a kapornaki járás alszolgabírája. MOLNÁR, 2004.
5 Disznóit.

6 A lap hiányos.
7 Testvér.
8 Az irat eleje és a kérdőpontok hiányoznak.
9 Kenyérlángost.
10 Áthúzva: „ho."

101.

1740 körül, Zalaegerszeg

ZALA VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT SALAMON KATALIN ELLEN

AZ IRAT: A: ZML IV. Zala m. lt. A. 1. Elenchus chronologicus processus criminalium.

[Csak az elenchus említi a pert, irat nincs.]

102.

1743 körül, Zalaegerszeg

ZALA VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT
SZUKICS JUDIT ÉS VARGA KATALIN ELLEN

AZ IRAT: A: ZML IV. Zala m. lt. A. 1. Elenchus chronologicus processus criminalium.

[Csak az elenchus említi a pert, irat nincs.]

103.

1753. június 30., Alibánfalva

ZALA VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT BOCSKAY ANNA ELLEN

AZ IRAT: A: ZML IV. Zala m. lt. A. 1/bb. Inquisitiones magistratuales, 1753.

Anno 1753. die 30. mensis Junii mentünk ki Alibánfára tekintetes nemes Szala Vármegyében lévő helységben, ezen alább következendő magistratualis inqvisitionak végbevitelére.

De eo Utrum?

1mo. Vallja meg a tanú, ha isméri-é a tekintetes nemes vármegye fogságában raboskodó Bocskay Annát? Ismérvén.

2do. Tudja-é avagy hallotta-é, hogy valamely bűbájos boszorkányságokat vitt volna végbe, fenyegetett volna valakiket nyavalákkal és azok estek-é nyavalába? Azután viszont gyógyétotta-é meg őket, kiket, hogy és minémő orvosságokkal gyógyétotta?

3tio. Vallja meg azt is, ha nemcsak Alibányfai Totth Susát, de másokat is kenyegetett és kötözött volna, hogy terheket és nehézkeket elveszessék, hol, kiket és mely időben?

Prima fatens honesta mulier Juditha Csiszár providi Joannis Bokán, domini Joannis Delj coloni consors, in possessione Alibánfa ibidem comitatu Szaladiensis habita degens, annorum circiter 45, jurata, examinata, fassa est ad 1mum. Mintegy négy-öt esztendeje vagyon, miúlta föllebb írt Bocskaj Anna rab személ Alibánfára vette lakását, az üdőtűl fogva jól isméri a tanú. Ad 2dum nihil. Ad 3tium mintegy közhír volt Alibánfán, hogy Tót Susa rab személt kötöztö és kenyegette, de hogy avval vagy azon kenyés kötő által említett Tóth Susa a terhét elvesztette volna, aziránt semmit sem tud, sőt a hideglölésbe betegeskedvén, hogy meggyógyulna, azért kente volna, azt hallotta a tanú.

Secunda fatens honesta mulier Helena Simon providi Joannis Kovács domini Alexandri Tariodi colona consors, ibidem degens, annorum circiter 45, jurata, examinata, fassa est. Vagyon négy-öt esztendeje, miúlta Bocskaj Anna rab személt Alibánfán való laktával jól ismeri, de nem tapasztalta, hogy valamely bűbájos boszorkányságokat, másoknak kötözését, leginkább hogy terheket elvesztenék, vitte volna végben, annyival inkább, hogy Tóth Susát terhes voltában kenyegette és kötöztö volna, nem hallotta, se nem tapasztalta.

Tertia fatens honesta mulier Magdalena Pintér providi Nicolaj domini Joannis Delj consors coloni consors, ibidem degens, annorum circiter 49, jurata, examinata, fassa est. Vagyon öt esztendeje, miúlta Bocskaj Anna rab szemlélt jól isméri, de nem hallotta, se nem tapasztalta, hogy valakit bűbájos boszorkánságával megrontott volna vagy kötözőkkel és kenyőkkel másokat gyógyétott volna, avagy Tóth Susának terhét afféle kötőkkel elvesztette volna, hanem azt hallotta, hogy ennekelőtte mintegy két esztendőkkel Tóth Susa hideglölésben lévén, azért kötözgette és kenyegette.

Qvarta fatens honesta mulier Elisabetha Barbel providi consors Blasjj Csiszár consors[1] coloni domini Joannis Delj relicta vidua ibidem degens, annorum circiter 50, jurata, examinata, fassa est ad 1mum. Gyermekségétűl fogvást jól isméri Bocskaj Anna rab személt, mivel még Tothságon is öt esztendőkig együtt laktak, sőt mintegy öt-hat esztendőkig Alibánfán is lakott ezen tanúk házánál. Ad 2dum. Semminémő boszorkánságot avagy fenyegetéseket említett Bocskai Annára nem hallott, se nem tapasztalt, hanem ad 3tium midőn ennekelőtte mintegy két esztendőkkel Tóth Susa terhes voltának híre futomodott, akkoron ezen tanúnak házánál lakván megírt Bocskaj Anna elment említett Tóth Susának kötögetésére és kenyegetésére, mellért ezen tanú Bocskaj Anna rab személt megszólétotta, hogy mért jár érette, melyre azt felelte többször említett Bocskaj Anna, hogy attúl nem fél az ő kötése és kenyése által Toth Susa a terhét elvesztené, ha mindjárt terhes volna is. Mely generoso modo általunk végben vitt magistratualis inquisitioul adatik ezen testimoniális levelünket. Actum quibus supra.

Salamon Ferencz[2] tekintetes nemes Szala vármegyének szolgabírája m. p.
Csákányi Janos[3] azon tekintetes nemes vármegyének esküdtje m. p.

1 Áthúzva.
2 A kapornaki járás szolgabírája 1752–1761 között. Molnár, 2004.
3 Csákányi János 1747–1756 között a kapornaki járás esküdtje. Molnár, 2004.

104.

1753. november 12., Nemesapáti

ZALA VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT KANTA FERENC ELLEN

AZ IRAT: A: ZML IV. Zala m. lt. A. 1/bb. Inquisitiones magistratuales, 1753.

Anno 1753. die 12a mensis Novembris alább megírt jöttem ide ki Nemes Apátiban tekintetes nemes Szala Vármegyei helységben ugyan Nemes Apátiban lakozó nobilis Murai György requisitiojából tekintetes nemes és vitézlő Szalapatakai Nagy Mihál[1] ordinarius viceispán úrnak bizonság intő pöcsétje mellett az alább írt de eo utrum szerint való tanúbizonságok vallási bészedésére.

De eo utrum?

Tudja-é a tanú, hallotta-é, látta-é avagy tapasztalta-é, hogy a most folyó 1753dik esztendőben Szent Mihál nap után való héten, amidőn éjszakán mintegy tizenegy óra tájban nevezett Murai György Szabo Katalin eljegyzett mátkájával Nemes Apáti templomban

megesküdött, ki tett volna bűbájos[2] s ördöngös cselekedetet, kötést ellenek[3] légyen, hogy [rossz lakások egymás közt házasságokban[4] vagy egyiket közülük olyas rossz mesterség miatt meg is haljon.][5] Ha tudja [vagy hallotta-e][6] a tanú, vallja meg hite után.

Primus fatens libertinus Joannes Bakos in possessione Nemes Apáti degens, annorum circiter 16, juratus, examinatus, fassus est. Ezen tanú egyebet nem tud, hanem midőn egykor éjjel az ökrökkel voltak, előhozakodván Kovács István azt mondotta Kanta Ferencz ifjú legénnek, ki is Szabo Katát el akarta házostársul venni: hogy elnyerték a mátkádot, cselekedj valamit néki. Kire Kanta Ferencz, igenis cselekednék, csak valamit tudnék. Azután elhagyták beszédjeket.

Secundus testis Georgius Marton ibidem degens, annorum circiter 24, juratus, examinatus, fassus est. Egykor Kanta Ferencz ezen tanúhoz mint jó barátjához elmenvén azt mondotta néki: öcsém gyösztö vélem, ehen most jön Szabó Ferenczné veje leánya mátkája. Éppen akkor jövén Szabó Ferenczné leányának mátkája is a szőlőhegyről, cselekedjünk valamit nékiek, meg nékiek, hogy egymás testével ne élhessenek. Melyre a tanú felelt, hogy az Isten nem néked adta, hanem Murai Györgynek, azért hagyj békét nékik. Ezután, hogy így fenegette Kanta Ferenczet, elvált tőle.

Tertius testis honesta virgo Juditha Szalai ibidem incola possessione, ancilla nobilis Stephani Kussán, annorum circiter 19, jurata, examinata, fassa est. A fatens leánzó éppen aznap jött Egervárról az édesanyjától,[7] mely nap Murai György Szabo Katával megesküdtek elöltalálkozván Kanta Ferenccel,[8] ki is Szent Iványra szekérrel hordókért ment azon falu határában, megszólétá az fatens leánzót ily szókkal, siess hamar Jutka, mert Murai György az éjjel fog elhálni Szabo Katával,[9] elmaradsz a noszolóleányságból. Kire a leány felelt, nem vagyok oda hivatalos, azután pedig Kanta Ferencz azt mondotta: ezt bizony megbánja, hogy ahhoz a jövevén szabólegénhez ment férnek. Midőn pedig még Mura György csak kérette Szabo Katát, az fatens[10] gazdájánál tartván szállást,[11] a korcsmára borért ment volna egy puszta sit venia istállóból kiugrott Kanta Ferencz,[12] kérdezősködött a leántúl, kinek vinné a bort a fatens, azt felelte, csak magunknak, arra Kanta Ferencz[13] így felelt, nem igaz, mert a szabólegén most kéreti Szabo Ferenczné leányát, de várjon, ha hozzá mégyen, azt bizonyosan megbánja.

Quartus testis providus Franciscus Biro, ejusdem possessione Nemes Apáti degens, annorum circiter 18, juratus, examinatus, fassus est. Mást nem tud a fatens, hanem midőn Kanta nevezetű telekben szántott, hozzája ment Kanta Ferencz, ki Szabo Katát kérette, azt mondotta néki: hogy tegnap éjszaka[14] Szabo Ferenczné ablakja alatt voltam hallgatózni, azt[15] kérdezte a leányától az anyja, Szabo Ferencné[16] akkor[17] feleségnek Csöszből, tekintetes nemes Weszprém Vármegyéből nézvén egy legén, ha szeretné-e. Kire azt mondja az tanú, hogy egyebet nem hallatt Kanta Ferencz az ablakon, hanem[18] hogy ő bizon nem szereti, [azután pedig azt kérdezte a leányától az anyja, hát a Kanta Ferenczet, itt közel lakik, szereted-é, kire azt felelte, nem szeretem, anyám asszon.][19] Mely nap is[20] elhált Mura György Szabó Katával, el akart hálni Kanta Ferencz,[21] ki is a teleken kint vetett, [s ezen tanú is ott volt],[22] Marton György megszóllétotta is, bátyám uram szálljon le kend, egy rókalukat tudok, menjünk, lessünk rókát. Melre Kanta Ferencz azt mondotta: nem megyek, inkább gyere vélem, az éjjel hál el[23] Murai György a mátkájával, cselekedjünk

valamit nékik. Marton György erre azt felelte, hagyjon kend békét nékik, azt a leányt az Isten nem rendelte kendnek. Ezen szók után Marton György ugyancsak elment a rókalukhoz, s Kanta Ferenc pedig a diófánál maradott.

Quinta fatens honesta mulier Catharina Novák in praefata possessione Nemes Apáti degens, annorum circiter 60, jurata, examinata, fassa est. Midőn Csöszi tekintetes nemes Weszprém Vármegyei helységből egy bizonyos ifjú legén, kinek nevét nem tudja, Szabo Ferenczné leánya házostársnak nézte volna éjszaka üdőn, azon alkalmatossággal vette észre, hogy Szabo Ferenczné kapufáiban valaki a sövegét [– – –] beléveré, kire a fatens meg is szólétotta, vagy mit babonáskodol, az nem illik, hogy annál a háznál babonáskodjál, akárki vagy, arra a babonás elszaladt, és elröjtötte magát, de hogy ki légyen, azt észre nem vehette.

Mely általam végben vitt tanúbizonyságok vallásirúl adtam ezen testimonális levelemet saját pöcsétem és subscriptiommal megerősítvén.

Komáromi Márton[24] tekintetes nemes Szala Vármegyének esködtje m. p.

1 Nagy Mihály 1747–1748 között másodalispán, 1748–1756 között első alispán. Molnár, 2004.
2 Utólag beszúrva.
3 Utólag beszúrva.
4 Utólag beszúrva.
5 A zárójelben lévő rész később áthúzva.
6 A zárójelben lévő rész később áthúzva.
7 Áthúzva: „midőn Mur."
8 Áthúzva: „az Iványi határban."
9 Utólag beszúrva.
10 A lap szélén beszúrva.
11 Áthúzva: „midőn."
12 A lap szélén beszúrva.
13 Utólag beszúrva.
14 Áthúzva: „a múlt éjen."
15 Áthúzva: „de senki."
16 Áthúzva: „hogyha szer."
17 Áthúzva: „kezet."
18 Áthúzva: „ő."
19 A zárójeles rész utólagos beszúrás a lap szélén.
20 Áthúzva: „pedig."
21 Áthúzva: „elment Marton Györgyhöz, midőn kint azt mondotta néki."
22 A zárójeles rész utólagos beszúrás.
23 Áthúzva: „hálunk."
24 Komáromy Márton 1761–1773 között a kapornaki járás esküdtje, később 1773–1781 között főszolgabíró. Molnár, 2004.

105.

1756. március 7., Nagykanizsa

A BATTHYÁNY CSALÁD KÖRMENDI ÚRISZÉKÉNEK VIZSGÁLATA SURDI GYÖRGY ÜGYÉBEN NAGYKANIZSÁN

AZ IRAT: B: MOL P 1322. Körmendi Központi Igazgatóság, Úriszéki iratok (1701–1846) Kanizsa 190. cs. Fol. 312–314.
NYOMT. KIADÁSA: KÁLLAY, 1985. 200. p. [kivonatosan]

Anno 1756. die 7mo mensis Martii. Alább megírattak méltóságos palatinus kegyelmes urunk ő exellentiája Kanisai tiszttartójának Herczer Joseff uramnak requisitiójára vittük végben ezen alább következendő punctumokra tett magistratualis inquisitiot.

De eo utrum?

1mo. Ismeri-e a tanú mostanság Nagy-Kanisai méltóságos uraság ő exellentiájának fogságában lévő, másképpen Eszteregnyén tekintetes nemes Szala Vármegyei helységben lakozó Surdi Györgyöt? Ismervén.

2do. Tudja-e, látta-e, avagy hallotta-e, hogy említett Surdi György minémő bűbájos gonosz életet élt? Hol, mikor és kiket, minémű mesterségekkel rontott légyen meg, őáltala, hol, mikor, kik és minémő károkat vallottanak testekben és jószágokban, fenyegetődött-e más felebaráti és szomszédi ellen, és miképpen?

3tio. Gyógyétott-e betegeket és minémő orvossággal. Egyszóval minémő életet élt, circumstantialiter vallja meg a tanú?

Primus testis providus Michaël Kovács praetitulatae suae excellentiae dominis palatinalis colonus in possessione Eszterеghnye inclyti comitatu Szaladiensis degens, annorum circiter 65, juratus, examinatus, fassus est ad 1mum. Ifjúságától fogva jól ismeri a fogságban lévő Surdi Györgyöt. Ad 2dum. Történt ennekelőtte három esztendőkkel, hogy Surdi György vejét négy ökörrel a kaszálótlan rétben találván, megverte a tanú, ezen verésért Surdi György megfenyegette a tanút, mondván: Várj ilyen-olyan teremtette fia, hiszen hét esztendő múlván megbánod ezt. Amint is aztán is két esztendőkkel jó egészséges lévén, nagy fájdalmakban esett, minden testében elbágyadott, s mind ez ideig nagy bágyodtságban lévén, semmit sem dolgozhata egész télben. Ezen Surdi Györgynek úgy anyját is mindenben bűbájos, gonosz, rossz asszonynak tartották mind haláláig. Ad 3tium. Tudja nyilván, hogy minekutána ennekelőtte már sok esztendőkkel az anyja megholt, mindenkor szokott gyógyétani kenyőkkel és fürdőkkel ezen Surdi György.

Secundus testis providus Joannes Dávid Kovács, praetitulatae suae excellentiae dominis palatinalis colonus, ibidem degens, annorum circiter 30, juratus, examinatus, fassus est ad 1mum. Gyermekségitől fogva egy faluban lakván, jól ismeri a fogságban lévő Surdi Györgyöt. Ad 2dum. Közönséges hírül mindenkor bűbájos, rossz személynek tartották, s min-

den ember félt azon Surdi Györgytűl, s mihelyst valakit megfenyegetett, azon ember félt a nyavalátúl. Amint is ennekelőtte circiter két esztendőkkel az Esztereghnyei szőlőhegyre együtt menvén, Surdi Györggyel öszvöszólakodtak, azon közben megfenyegette a tanút, mely fenyegetés aztán harmadnapjára a hideg ellöltö a tanút, majd nyolc hólnapig kénzotta, mindaddig, valameddig Esztereghnyei Major Miklosnétúl meg nem izente, hogy ha meg nem ereszt néki, tehát az méltóságos uraság tisztjeinél bé fogja vádolni. Ezen izenet után harmadnapjára elhadta a hideglölés a tanút, s jó egészségére visszatért. Ad 3tium. Sokízbéli emberektűl hallotta, hogy förösztéssel szokta a betegeket gyógyétani Surdi György.

Tertius testis providus Stephanus Borsfai praetitulatae suae excellentiae dominis palatinalis colonus, ibidem degens, annorum circiter 30, juratus, examinatus, fassus est ad 1mum. Gyermekségitűl fogva jól ismeri Surdi Györgyöt. Ad 2dum. Valamiúlta isméri, mindenkor bűbájos, rossz személynek tartották közönségesen. Ennekelőtte circiter két esztendőkkel az édesatyját, Borsfai Ferenczet bizonyos kaszáló füvéért megfenyegette Surdi György, mondván: akármikor lesz, de megbánja. Ezen fenyegetés után fél esztendőre eltölte Borsfai Ferencet a hideg, mely betegségért is mindenkor Surdi Györgyre gyanakodott. Hívatta is több ízben hozzá, egykor ugyan elment, s azt mondotta: hogy sohasem gyógyul meg, amint is azon nyavalájok megvolt. Ad 3tium. Mind kenyéssel, mind pedig fürösztéssel szokott gyógyétani megírt Surdi György.

Quarta testis honesta mulier Juditha Göncz providi Nicolai Harangozo, coloni, praetitulatae suae excellentiae palatinalis consors, ibidem degens, annorum circiter 45, jurata, examinata, fassa est ad 1mum. Ifjúságától fogva jól isméri Surdi Györgyöt. Ad 2dum. Mindenben rossz, bűbájos személynek tartatott anyjával együtt, s ha valaki néki vétetett vagy megharagétotta, fenyegetése után nyavalába esett. Történt ennekelőtte circiter négy esztendővel, hogy bizonyos rétnek mezsgyéjén Surdi György öszveveszett a tanúnak urával. Ezen öszvöveszés[1] közben megfenyegette Surdi György, mely fenyegetés után circiter fél esztendőre a tanú hatesztendős[2] fiának fél kezét és fél lábát elrontotta, mivel midőn Surdi Györgyöt megszólétotta, hogy gyógyétaná meg. Azt felelte, ha meggyógyétná, tehát azt mondanák, hogy ő rontotta el, a gyermek pedig most is nyomorult fél kezével és lábával. Ad 3tium.[3] Tudja nyilván, hogy kenyővel és fürdővel sokakat gyógyétott Surdi György, s az anyja is olyan volt, még meg nem holt.

Mely modo, általunk végben vitt inquisitiorúl adtuk ezen subscriptiok és pöcsétünk alatt testimonialisunkat. Actum quibus supra.

Salamon Ferencz[4] tekintetes nemes Szala Vár fő szolgabírája m. p.

Lengyel Antal azon tekintetes nemes vármegye esküdtje m. p.

1 Áthúzva: „fenyegetés után."

2 Áthúzva: „fiának."

3 Áthúzva: „ad."

4 Salamon Ferenc 1743–1752 között alszolgabíró, 1752–1761 között a kapornak járás főszolgabírája. Molnár, 2004.

106.

1757. szeptember 3., Zalaegerszeg, Kapornak

ZALA VÁRMEGYE VIZSGÁLATA PAPP ALIAS PALA FERENCNÉ SOMOGYI ILONA ELLEN

AZ IRAT: A: ZML IV. Zala m. lt. A. 1/bb. Inquisitiones magistratuales, 1757.
NYOMT. KIADÁSA: SCHRAM, 1970. 2. köt. 446. sz., 692. p. [hivatkozás][1]

Anno 1757. die 3tia mensis Semptembris. Mi alább megírattak jöttünk ide Kapornakra ezen tekintetes nemes Szala Vármegyében lévő mezővárosban ez alább következendő magistratualis inquisitionak végben vitelére.

De eo utrum?

1mo. Isméri-e a tanú mostanság Szala Egerszegen az nemes Vármegye fogságában raboskodó Somogyi Ilonát?

2do. Ha isméri, tudja-é, mért fogattatott meg, tapasztaltatott-é valaha Isten ellen káromkodó, tolvaj, parázno és életben,[2] bűbájos ördögi tudományáról ártott-é némeleknek? Ha ártott, nevezet szerént vallja meg, kinek, fenegetett-é valakit, mely fenegetése után némelek súlyos nyavalákot szenvedtek volna, egyszóval, ha mi gonoszságát tudja a tanú az rab személnek, hüti szerént vallja meg.

Primus fatens providus Franciscus Siártó boarius domine Ladislao Verebélianae in possessione Misefa, annorum circiter 34, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1um. Az deutralis Somogyi Ilonát gyermekségétűl fogva isméri. Ad 2dum. Megfogatását az rab személynek más okért nem tudja, hanem minekelőttö megfogattatott volna, annakelőttö harmadnappal Jelincsics Antal plenipotentiarius uramtúl hallotta mondanyi az rab személy férjének, mívelvén testét lölkét, rövidnap rosszul fog járnyi a boszorkányos feleséged, megkérdezik tűlö, mért öltö meg Balás Antalt. Egyéb rossz cselekedetirűl semmit sem tud, hanem mindenkor olyas dorzan és morc[3] asszon volt tapasztalta, ad reliquia nihil.

Secundus fatens providus Joannes Takács colonus reverendissimi domini abbatis in Kapornak degens, ibidem degens, annorum circiter 50, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1um. Az kérdésben lévő rab személt gyermekségétől fogva jól isméri. Ad 2dum. Megfogatását az rab személnek másoktúl [4]signanter Saliga Farkastúl azon okbúl hallotta, hogy Jelencsics Antal úr Balás Antalra mint jó faragó emberre egy hosszú takaró oldalt, hogy csináljon parancsolt. Az fölső molnárral parancsolta Balás Antal pedig, mentvén magát Jelencsics úr előtt, hogy az fa, amelyből azon oldalakat köllenék csinálnyi, nehéz volna és ketten nem bírnánok véle, van más jó faragó ember is, tudnyiillik az Pala Papp Ferencz, az gyűjjön segétségünkre. Kinek is azonnal parancsolta Jelencsics úr, eredj tehát mindjárást, parancsold mellétek, aminthogy Balás Antal azonnal elment Papp Ferenczet parancsolni, kit is amidőn parancsolt volna, az rab személy belétámadott Balás Antalban, mondván: mast csak te adtad föl az én uramat, hogy néked segétségedre menjen,

de bizonyosan rövidnap meg fogod bánnyi cselekedetedet. Aminthogy harmadnapra oly súlyos nyavalábo esett, hogy ötödnapra meg is holt Balás Antal. Történt ugyan magával ezen tanúval, hogy ennekelőttö circiter öt esztendőkkel, mivel harmadik szomszédja az rab személy, kinek is majorsági, kivált az ludak feles károkat tettek ezen tanúnak káposztájában és kukoricájában. Jóllehet az rab személt gyakorta megintette, hogy majorságát fogná el, mert ha valami kárt vallana, magának tulajdonéttaná. Aminthogy annakutánno egy lúdját agyon is ütöttö és kivetette az utcára, mellért az rab személy az tanúhoz menvén mocskos káromkodó szókkal illette, mondván: no, tüzes adta szajha, vén huncut fia, ezt ugyan megbánod, még az kezeidet is a fejedre kúcsolod, úgy fogsz engem megsiratni ezen ludamért. Aminthogy mindjárást másodnapon az hideg ellöltö, ki is hol minden nap, hol harmadnap, hol negyednap harmadfél esztendőkig gyötröttö, [oly gonosz nyavala volt rajta, hogy üngét sokszor magárúl leszagatta, és mint a bolond futkozott úgy, hogy a szobába bé kölletett zárnyi.][5] Javaslották ezen tanúnak, hogy elmenne az tornai tudóshoz, talán könnyebbétené nyavaláját. Mely javaslásira ezen tanú felelvén, az embereknek mívelem az anyját a tudósának, nem hiszek ollan Istennek, mint magam, aki oly darab kenyeret megeszik. Mindazonáltol üdővel ugyancsak azon tudóshoz elment az tanú, ki is midőn a tudós házo felé sietne, szintén akkor jött ki azon tudós az maga utca ajtaján, s legelső szava az volt ezen tanúhoz, mit keres itt, nem öszvömivelted az anyámot, s mégis reám szorulsz, tudom ki (szalánnája) vagy, mért verted agyon más asszony lúdját az kukoricádban. Ezen okbúl gyanakodott ezen tanú az rab személre, mivel őtet a tudós sohasem látto, és mégis elsőbben is illen az fönt írt szókkal szóllétotta meg. Ezen gyanúokbúl egyebet, hogy másokkal cselekedett volna, ugyanazon alkalmatossággal azt is mondotta azon tudós, testét megtapogatván: illen teremtette boszorkányo, ugyan megrontott testedben, és ha ide nem gyüttél volna, két hét alatt meg kölletett volna halnod. Mivel pedig felesége is véle lévén ezen tanúval, mondá a tudós: no, asszon úgy meg vagyon az urad rontva, hogy soha bizony több gyereket nem csinál, hacsak mással nem csináltotsz. Aminthogy nem is volt azútátúl fogva gyermekek. Egyebet, hogy másokkal cselekedett volna, nem tapasztalta.

Tertia fatens Magdalena Németh precedentis fatentis conthoralis ibidem degens, annorum circiter 48, jurata, examinata, fassa est. Ad 1mum az raboskodó Somogyi Ilonát jól isméri[6] ad 2dum. Hogy Balás Antalnak halála miatt fogatott légyen meg az rab személy, közhírrel hallotta, bűbájosságo felűl egyebet nem tud, hanem amidőn az urával az tornai tudóshoz lettek volna, azt hallotta ő is, hogy a tudós mondotta volna az uránok, hogy annak a szalonnája volna, aki lúdját agyonverte, ad reliqua nihil.

Quartus fatens Vollfganggus Saliga arendatarius reverendis serenissimi domini Ladislai Kecskés serenissimi salvatoris in Kapornak abbatis, ibidem degens, annorum circiter 39, juratus, examinatus, fassus est ad 1um. Emlékezetitűl fogva mindeha isméri az raboskodó Somogyi Ilonát. Ad 2dum. Már circiter 16 esztendőktűl fogva szomszédságában lakván ezen tanú az rab személnek, noha néha öszvözördültek, mint a szomszédok közt szokott történnyi, de soha legkevesebb gonosz cselekedetirűl, annál is inkább bűbájos életirűl, vagy hogy másokat megfenegetett volna, nem hallotta, se nem tapasztalta. Hanem[7] hogy Jelencsics Antal úr amidőn szidta volna az rab személnek urát, Papp Ferenczet, azt hallot-

ta, mondván: adta teremtette, a feleséged boszorkán, megöltö az Balás Antalt, rövidnap rosszul fog járnyi.

Quinta fatens honesta mulier Elisabeth Töke precedentis fatentis conthoralis ibidem degens, annorum circiter 47, jurata, examinata, fassa est ad 1um. A sokszor említett rab személt még leánkorában is ismérte, kirűl is ad 2dum, noha sok esztendőktűl fogva szomszédságában lakik, legkevesebb rosszaságot sem tud mondanyi. Egyéb, hogy mostannyi Balás Antal halálát plenipotentiarius Jelencsics Antal úr reá gyanította, hallotta, hogy azért fogattatott volna meg, ad reliquia nihil.

Sexta fatens Catharina Molnár ibidem degens, annorum circiter Marci Kiss conthoralis, annorum circiter 58, jurata, examinata, fassa est ad 1mum. Az deutrális rab személt gyermekségétűl fogva isméri. Ad 2dum. Az rab személy megfogatását közhírrel azon okbúl hallotta, hogy Balás Antalt ő öltö volna meg boszorkányos mesterségével, de hogy valóságosan az megholt embernek, sőt más többeknek is az ő ismeretitűl fogva, hogy legkevesebben is vétett volna, nem tudja, nem hallotta, s nem is tapasztalta, hanem ennek előttö ezen fatens asszonnak is circiter 4 esztendőkkel olyasforma nyavalában volt az ura és a fia, azon okbúl ez eszében jutván beteges Balás Antalnak, magához hívatá ezen tanút, kérdezvén tűlö, ha az ő férje és fia is ollan nyavalában voltak-é, mint ő mostan, mert Balás Antal ollan nyavalában volt, hogy mindene megmeredezett, se keze, se lábo, se dereka meg nem hajult, hanem mint egy szálfát, föl lehetett támosztanyi. Mely beteg embernek ezen fatens asszon azt felelte, hogy az fiam igenis úgy volt, de az ura az egyik kezét meghajthatta. Mely szavaira ezen tanúnak azt mondá a beteg ember: Papp Ferkot hívatták mellém, hosszú oldalokat csinálni, mellért reám az felesége nagyon megharagudott, s meg is fenegetett mondván,[8] hogy én lettem volna oka,[9] hogy ő is velem az uraság számára oldalokat csinállon, talán attúl vagyon nyavalám. Attúl volt-e, nem tudom, sem azt sem, a többirűl semmit sem tud.

Septimus fatens Stephanus Kötéljárto primarius judex oppidi Kapornak, annorum circiter 46, juratus, examinatus, fassus est ad 1um. Ezen fatens gyermekségétűl fogva jól isméri az rab személt, mért fogattatott pedig meg, ad 2dum egyéb okát nem adhatja, hanem közhírrel hallotta, hogy az rab személy Balás Antalt megfenegette volna, mely fenegetése után oly nyavalában esett, hogy se kezét, se lábát, se derekát meg nem hajthatta, hanem mint az merő fa, minden tagjai úgy állottak, mellett ezen tanú betegségében háromszor is meglátogatott, de a betegnek se panaszát valakire, se hogy az rab személy is valami bűbájos mesterségekkel élt volna, vagy másoknak is ártására lett volna, nem tudja, se nem tapasztalta.

Mely modo primo általunk végben vitt inquisitionkrúl adtuk ezen saját subscriptionk és usualis pöcsétünk alatt költ testimoniális levelünket.

Csákányi János[10] tekintetes nemes Szala vármegyének vice szolga bírája m. p.

[Az irat külzetén:]
Inqusitio magistratualis contram Helenam Somogyi sagam in Kapornak Nr 54.

1 „Helena Somogyi saga. 1757. Fasc. 18. Nr. 10." ZML IV. Zala m. lt. A. 1. Elenchus chronologicus processuum criminalium = MOL C 28, Acta captivorum et malefactorum.
2 Áthúzva: „és más gonosz."
3 'Torzonborz', 'durcás' és 'morcos' jelentésekkel.
4 Áthúzva : „az."
5 A zárójelben lévő rész utólag beszúrva a lap szélén.
6 Áthúzva: „jól isméri."
7 Áthúzva: „egyéb, hogy."
8 Áthúzva: „Balás Antal."
9 Áthúzva: „az mellém."
10 A kapornaki járás szolgabírája 1761–1771 között. MOLNÁR, 2004.

107.

1760. december 2., Alsólendva

ZALA VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT MAGYAR KATA ELLEN

AZ IRAT: B: ZML IV. Zala m. lt. A. 1/bb. Inquisitiones magistratuales, 1760.
NYOMT. KIADÁSA: SCHRAM, 1970. 2. köt. 446. sz., 692. p. [hivatkozás][1]

Anno Domini 1760. die vero 2a Xbris. Mi alább megírattak jöttünk ki ide Alsó Lendvára, ezen tekintetes nemes Szala Vármegyében lévő mezővárosban főméltóságú fejedelem Esterhásy Pál Antal ő hercegsége requisitiojából, ez alább következendő deutrális inquisitionak végben vitelére.

De eo utrum?

1mo. Ismeri-e a tanú előbb lakosban, mostanság lendvai fogságban raboskodó Magyar Katalin személt? Ismérvén.

2do. Tudja-é, hallotta-é avagy tapasztalta-é, hogy bűbájos boszorkán lett volna, és hogy némelleket megfenyegetvén sok ízbéli nyavalával kínozta és némellek az ő bűbájos boszorkánsága miatt meg is holtak, avagy valakinek marhájában okozott-é kárt?

3tio. Vallja meg azt is a tanú, ugyan lakosi öregbíró Szomi János halálának ki volt az oka, volt-é hosszas beteg, avagy minémű halállal holt meg és mikor, s magától Szomi Jánostól mit hallott, számlálja elöl?

4to. Az nevezett rab személ tiszta életű volt-é, avagy másokkal parázna életet élt-é?

Primus fatens providus Michael Paál in possessione Lakos inclyto comitatui Szaladiensis adjacente degens colonus celsissimi principis, annorum circiter 40, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum. Minthogy egy helységben lakott a tanú mastanság lendvai fogságban raboskodó Magyar Kata rab személy leányzóval, azon okból jól isméri.[2] Ad 2dum. Tizen-

négy esztendőktől fogva Lakosi helységnek kisbírája lévén a tanú, tapasztalta, hogy a rab személynek anyja valamég az elmúlt tavasszal meg nem holt, mind addig is sem mind anyjához, sem leányához együtt soha csak egy öregbíró sem mert menni házhoz, minthogy mindétig feddötték, hogy rosszul járnának, akik őnékik ellenkezőt tennének, másképpen is közönségesen bűbájos boszorkányosnak tartatták lenni. Ad 3um. Vallja a tanú, hogy az most elmúlt nyáron, hogy az rab személynek házánál lévő kertjén rés volt, az honnénd is szomszédjának lúdjai azon kijárván, másik szomszéd embernek telekjében lévő zabját megették, s ezen kárvallott ember e tanúnak mint helység kisbírájának, és az öregbírónak, néhai Szomi Jánosnak panaszt tett, melyek megvizsgálására és elintézésére kimentek volna, tapasztalván azt, hogy az ott lévő több szomszédok a magok földjek végét kert alatt tartották, egyedül az rab személlyel egy kenyéren lévő testvéröccsö, Magyar Ferencz kerteletlen tartotta maga részit, ahonnént is a ludak béjárván, kárt okoztak. Ezt látván, minthogy az másik szomszédnok lúdjai agyonverettettek az zabban, oly intézést tettek, hogy felére az ludaknak árát fizesse meg az, aki agyonverte, felét pedig a [vesztes],[3] s ezután megparancsolta az öregbíró e fatensnek, hogy fizesse meg a rab személlyel az megítélt négy garast az káros embernek, aminthogy az öregbíró jelenlételével bément az rab személy házához, megintvén, hogy tegyen eleget az káros félnek. Minthogy pedig meg nem akart fizetni, a szekerén lévő láncát leoldozta és magával elvitte, azon alkalmatossággal megfenegetvén az öregbírót, Szomi Jánost,[4] a rab személy mondotta: vagy vagy öregbíró vagy nem, de ezt bizony megbánod. Aminthogy annakutána beszéllette az bíró ezen tanúnak, jobb lett volna örökösen, veszett volna el az a lánc az éjjel, Magyar Kata az ágybúl feleségem mellűl háromszor csapott le a földre. Ezután csakhamar ugyanazon fönt emlétett részrűl e tanúnak zabját szomszédja salva venia sörtvélessel[5] öszvötúrták és gázolták, ő is megjelentette az öregbírónak, ismét kimentek annak megtekéntésére, úgy intézték, hogy az kárt felére fizesse meg az, kinek marhájai benne tapasztaltattak, felére pedig az vesztes, s eszerint mind az két résznek hírévé adták, mondván az rab személy: egyik ördögöt alig vitték el az nyakamtúl, megint az másikát hozzák reám. Ez után mindjárt történt azon éjszaka, hogy ismét az öregbírót az ágyrúl annyira földhöz vágták, hogy az dereka is eltörött, és az száját öszvöragasztván sem nem nyithatta föl. Ezt ugyan a tanú mindaddig nem tudta, valamég másnap, úgymint hétfőn parancsolni nem ment volna az robotosokat, bétérvén az öregbíró házához, kérdezősködvén a robotosok felűl, de az öregbíró semmit sem felelhetett egy ideig, hanem csak reá nézett a tanúra, megszóléttván, kérdezte, mi találta légyen, arra nagy nehezen, s mintegy susogva mondotta: veszett volna el a zabod örökösen, megadta nékem a Magyar Kata. Ezzel ő onnént elment a robotosokkal, s mire visszatért harmadnap múltán, az öregbírót meghalván kinyútóztatva tapasztalta, de ameddig szólhatott, mindétig Magyar Katát okozta. Ad 4tum nihil.

Secundus fatens providus Stephanus Kopinya in possessione Gyertyános, repetito comitatu degens, ejusdem celsissimi principis colonus, annorum circiter 40, juratus examinatus, fassus est. Ad 1um. Igen jól isméri mostanság raboskodó Magyar Katát, ismérvén. Ad 2um. Egyebet nem tud a tanú, hanem közhírül hallotta, hogy mind az nevezett rab személy, s mind annak anyja bűbájos boszorkányosnak tartattak lenni. Ad 3um vallja a tanú, hogy egykor bizonyos okokra való nézvést az öregbíró, Szomi János parancsolatjábúl az első bizonság, mint kisbíró rab személy láncát zálogképpen elvitte, s akkor beszéllette

ugyan nevezett kisbíró e tanúnak, hogy az fönt nevezett rab személy az öregbírót nagyon fenegette mondván: egy öregbíró sem mert az ő házára menni, de megbánja ez is cselekedetit. Amint annakutána való éjszakán, amint az megholt öregbírónak felesége beszéllette, hogy az urát az ágybúl mellette fektében kétszer is az földhöz vágta, azután ismét egy héten kétszer, utolszor annyira cselekedett néki, hogy az dereka is eltörött és az száját is öszvöcsapta néki. Aminthogy maga is, amég meg nem holt, azon könyörgött e tanúnak, hogy csak hajtsák oda hozzája Magyar Katát, mivel ő nyomorultja és azonnand meg fog gyógyulni, de mire odahajtották hozzája, már arra az lélek kiment belűle, s ott megfogván a rab személyt bévezették lendvai fogságban. Ad 4tum nihil.

Tertia fatens Juditha Simonka in predicta Lakos degens, conthoralis condam Joannis Szomi, annorum circiter 24, jurata, examinata, fassa est. Ad 1mum. Igen jól isméri többször nevezett Magyar Kata rab személyt. Ad 2dum. Közönségesen mind az rab személyt, s úgy az anyját is mindenkor bűbájos boszorkánynak tartották lenni, s azon okbúl semmit olyat nem mertek ellenek véteni. Ad 3um. Vallja a tanú, hogy az elmúlt nyáron, bizonyos zabnak becsűjére hívattatott e fatens asszonynak ura, Szomi János, mint öregbíró, s azon alkalmatossággal rab személynek láncát zálogképpen elhozták, melyért megfenegette az jelentett öregbírót, s ugyanazon fenegetődése után azon éjszaka az ágybúl belül, mellette fektében az szoba földére két ízben csapták, úgy, hogy alkalmas ideig az földön feküdt. Megszólétván az urát, hogy mi találta légyen, kire felelt: jaj, nem tudom, azután onnént fölkélt, ismét visszafeküdt, s panaszkodott, hogy ennek nem egyéb az oka, hanem a Magyar Kata lánca, bár az Isten ne adta volna, hogy az a lánc idekerült volna, annak a nyomorultja vagyok én. Azután ismét harmad- s negyednapjára száját annyira öszvökapcsolták, hogy alig szólhatott, s amennyire beszélhetett, mindig azon könyörgött, hogy csak az Magyar Katát hajtsák oda, ő azonnal meggyógyul, de mire odaparancsolták, hajtották arra, az ura megholt. Akkor az helybéliek megfogták és Lendvára bévezették. Ad 4tum nihil.

Mely provido modo per acta quibus supra.
Sidi Pál[6] tekintetes nemes Szala vármegyének vicebírája m. p.
Komáromy István azon nemes vármegye esküdtje m. p.

[Az irat külzetén:]
Inquisitio contra Catharinam Magyar sagam. 1760. die 2a Xbris.
46o
[20. századi írással:] Nr. 40. Sagas

1 „Catharina Magyar saga. 1760. Fasc. 21. Nr. 23." ZML IV. Zala m. lt. A. 1. Elenchus chronologicus processuum criminalium = MOL C 28, Acta captivorum et malefactorum.
2 Áthúzva: „ismérvén."
3 Beszúrva.
4 Áthúzva: „mondott."
5 Disznóval.
6 Sidy Pál 1756–1773 között az egerszegi járás alszolgabírája. Molnár, 2004.

108.

1764. május 14., Nagykutas

ZALA VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT BAKOS ISTVÁNNÉ BANKICS ERZSÉBET NAGYKUTASI LAKOS ELLEN

AZ IRAT: B: ZML IV. Zala m. lt. A. 1/bb. Inquisitiones magistratuales, 1764.

Anno 1764. die 14a mensis Maii. Alább megírattak jöttünk ki Nagykutosra tekintetes nemes Szala Vármegyében lévő helységben, tekintetes nemzetes és vitézlő Boldogfai Farkas Ferencz[1] sub, nemes tekintetes vice ispán úr comissiojából ugyan némely Nagy Kutosi megnyomorodott lakosok instantiájára, ez alább következendő de eo utri punctumok szerént való magistratualis inquisitionak végben vitelére.

De eo Utrum?

1mo. Isméri-e a tanú Nagy Kutoson tekintetes nemes Szala vármegyében lakozó Bakos Istvánnak feleségét, Bankics Eörsét. Ismérvén, tapasztalta-e avagy másoktúl hallotta-e boszorkán voltát, avagy pedig másokat megfenyegetvén hamar fenyegetése után valamely tagjában, egészségében vagy elméjében bűbájos mesterségével megrontott volna, úgyszintén azon nyavaláit esküdtek fenegetésére megeresztette vagy gyógyétotta-e?

2do. Vallja meg nevezet szerént, kiket fenegetett meg, és azok mennyi üdőre utána miként, hogyan romlottak meg, és minémű nyavalában estek és mennyi ideig sénlődtek?

Primus fatens libertinus Georgius Kovács in possessione Nagy Kutas ibidem comitatu Szaladiensis adjacente degens, annorum circiter 70, juratus, examinatus, fassus est. Ad primum. Bankics Eörsét, Bakos Istvánnak feleségét, véle egy helységben nevelkedvén föl, gyermekségétűl fogva jól isméri a tanú, boszorkánysága felűl ugyan világosan semmit sem tapasztalt, hanem hogy igen szabad nyelvű és fenyegető személy légyen, jól tudja, mivel a fatensnek maga fiát is azért, hogy az ökrei hajdinájában mentek, megfenegette, mondván: várj, Pali, megsiratsz ezért engemet. És ugyancsak hamar a gyermek annyira eldagadozott hasban, hogy nagy kínjában meg is kölletett nékie halni, más egyebet felűle nem tud, hanem egész helység előtt egy bűbájos személynek tartatik.

Secundus fatens providus Martinus Móricz ibidem degens, arendatorum nobilis Joannais Kaczor, annorum circiter 36, juratus, examinatus, fassus est ad primum. Az kérdésben lévő személyt jól isméri a tanú és tudja, hogy az egész helység előtt bűbájos személynek tartatik, aminthogy magával e fatenssel történt, hogy egykor az Bankics Eörsével öszvöszólakodván megfenegette, és amidőn vacsorát kezdettek enni, feleségének semmi baja nem lévén, az vacsora alatt megnémult, és minden tagjaiban annyira ellankadott, hogy semmivel sem bírt, és magának a fatensnek köllött az ágyra húzni, s azon éjszaka mind feleségét, mind magát egész éjszaka gyötörték annyira, hogy az feleségét mellűle

az ágyrúl csaknem erőszakkal lehúzták. Az felesége feje az földre lógott, s oly néma állapotban négy vagy öt nap volt, kínteleníttetett azért az tudóshoz vinni, s az ujját szájában tévén, mindjárt megszólámlott. Akkor a tudós pirongatta őket, mondván: miért nem hadnak békét a Bankics Eörsének, mit pörlekednek véle, jól imádkozott (a tanút értvén), hogy maga nem került azon téteményre, mert harmadnap alatt meg köllött volna néki halni. Másodszor is ismét, midőn az plébános aratásárúl hazafelé mentek volna, egyníhányan az hegyen a Szalai pincéjénél innya kezdettek. Ezen Bankics Eörse is odaérkezett, s e tanú megszólétotta, mondván: miért jössz ide, én bizony boszorkánnyal, s ilyen aszonnyal nem kívánok innya. Ezen meg haraguván előbb hazajött, mint a tanú, azontúl egy jó tehene a földhöz verte magát. Arra marhákhoz értő embereket odahíván, de senki sem tudott rajta segéteni. Azon tehene ugyan talán egyheti nyavalgása után jobban lett, de ősszel ismét annyira megrontatott, hogy lábára nem állhatott, másképp jó erős, kövér volt, s eleget evett, ivott, majd másfél hólnapig csak csúszott, mászott, azután ismét kiépült. Még ezenkívül is mind magát, feleségét, gyermekét annyira megrontották, hogy esztendőnél tovább majd halálos betegek voltak, tudóssal akarták magokat gyógyéttatni, de föl nem vállolta, mondván: haszontalan gyógyétlak, mert meg nem gyógyéthatlak, valameddig maga, aki kínoz, meg nem ereszt.

Tertius fatens providus Joannes Sebestyén ibidem colonus illustri domini libertini baronis Antonii Sennyei de Kiss Sennye, annorum circiter 70, juratus, examinatus, fassus est ad primum. Ezen tanú a kérdésben lévő személyt jól ismeri, de boszorkányságát világosan nem tudja, hanem az egész helység gyanakodott és panaszolkodott reá, s e fatens is két esztendeje, hogy a szőlőhegyen öszvöszólakodván véle megszajházta, kurvázta, s mindjárást azt felelte néki, no megraktad a tüzet, többször ízben is mondotta néki. S mindjárást harmadnapra annyira járt hajnalban, hogy csak elesett láboirúl, s mintha mind a két térde kalácsát kivették volna, csak úgy tetszett néki. S egész tíz hétig keserves jajgatással, s ordítással nyomorogván, soha láboira nem állhatott, s minden csontjai úgy fájtok, mintha mind fírészeltík volna. Az tudóshoz is elvitette magát, de nem segédkezett rajta, hanem azt mondotta néki: miért szidta úgy azt az nálotok lévő asszonyt a szőlőhegyen lévő pincéjénél, s már csak halálnok készült, annyira elnyomorgatta. Hanem Tráj Mihálynak Bankics Eörse keresztkomája lévén, látván ezen szomszédjának nagy nyomorgását, s majd halálra válását, elmenvén Bankics Eörséhez, megszidván fenegette, hogy Egerszegre viszik a nemes vármegye tömlöcében, hanemha tőle vagyon, ereszsze meg, mert bizony meghal. Azután mondván: komámuram, jöjjön kend hozzám, ha hazamegyünk, az hegyrúl kenddel hozamegyek, megnézem. Aminthogy véle hozzá is menne Bankics Eörse ezen fatenshez, s mindjárást mondotta, hogy nem hal meg, s azután ugyancsak meggyógyult, de ezen fatens azt sem tudta, mikor voltak nála, hanem csak azután úgy beszéllette néki felesége és Tráj Mihály szomszédja, hogy beszélgetett is véle Bankics Eörse.

Quartus fatens providus junior Stephanus Nemecsics ibidem degens, titulati nomini baronis colonus, annorum circiter 45, juratus, examinatus, fassus est ad 1mum. Ezen fatens jól ismeri a kérdésben lévő Bankics Eörsét, de bűbájos életit nem tudja bizonyosan, hanem hogy mások gyanakodtak reá, aminthogy ennekelőtte mintegy két esztendeje, midőn falu bírája volt, az György kovácsnak felesége igen megnyomorodván, aminthogy

meg is halálozott azon nyavalájában. Mint bírót házához küldötte, hogy eresszen meg feleségének, mert ő rontotta meg, egyéberánt Egerszegre viteti, s arra ezen fatensnek is negyednapra mindjárt kezei-láboi öszvöhúzattattak, és nagy szároz fájdolmakat minden csontjaiban szenvedett, majd öt egész hétig úgy, hogy sehová sem mehetett, s még most is azúltátúl fogva némelykor fájnok csontjai. Ezen okbúl e fatens is őreá gyanakodott, s most is gyanakodik.

Quintus fatens providus Joannes Nemecsics degens ejusdem, titulati domini baronis colonus, annorum circiter 30, juratus, examinatus, fassus est ad 1mum. Ezen fatens gyermekségétűl fogva egy helységben nevelődvén Bankics Eörsével, aminthogy kétszer ízben öszvöszólakodván, egyszer magával Bankics Eörsével, s meg is szajházta. Az elmúlt karácson napján arra elmenvén, házátúl az utcán kezét fölemelvén visszafordult, fenegette mondván: várj, tüzes teremtette fia, megbányod ezt, s keservesen megsiratod. Másodszor ismét egy testvér öccsével is öszvöszólakodott, egyet ütött is rajta, az is azzal elszaladván az tanú házátúl, mondván: várj, huncut, már a nénémmel is öszvövesztél, de megbányod ezt. S egyenesen az kérdésben lévő Bankics Eörse nevű nénjéhez szaladott, s mindjárást negyednapra virághéten az kertben kimenvén, veteménynek való földet akarván kapálni, csak elesett a láboirúl ezen fatensnek felesége, s úgy kölletett édesanyjával együtt az kertbűl béhúzni-vonni az házbon, s mindenét öszvöhúzván mai napiglan is sénlődött, láboira sem léphet. Kezei, láboi mind öszvö voltak kékülve, mintha öszvöverték volna. Az tudóshoz is elvitte ezen fatens, de semmit sem segéthetett rajta, sőt azt mondotta a tudós, hogy magának e fatensnek akarta cselekedni azon asszony, akivel pörölt, s köszönje, hogy magán nem vétett a tétemény, mert harmadnapra meghalt volna, ezen okbúl e fatens is gyanakodik reá és bűbájosnak tartja.

Sextus fatens Michael Tráj ibidem degens, annorum circiter 42, juratus, examinatus, fassus est ad 1mum. Ezen tanúnak keresztkomája Bankics Eörse azon okbúl is jól isméri, majd 20 esztendőktűl fogvást mindenkor ördöngös, bűbájos, rontó, boszorkánnak hallotta, aminthogy ennekelőtte két esztendővel az hegyben egy legénnyel paráznaságbon vádoltatván,[2] merte szemben megmondani, hanem csak e fatens. Azután második hólnapban, hogy megbüntetett, keserves hideglelés eresztetett reá úgy, hogy egy nap és egy éjszaka egy-egy akó bort vagy vizet megivott volna, igen megnyomorodván, az tudóshoz menvén, a tudós azt mondotta panaszára: bizony, barátom, az komádasszony nyomorgat, miért szólottál reá. Ami a szomjúságodat illeti, menj rajta bízvást a konyhájában, ahol a füst kijár, csak nézelődjél, odavagyon föltéve a füstben, arra hozzámenvén, ugyancsak a szomjúságát megenyhítette, s majd hét hólnapig nyomorgott, ezen okbúl reá gyanította a bűbájosságot. Ismét Sebestyén János is midőn igen megnyomorodott. Szomszédja lévén e fatens, rajta számkodván, mivel őreája volt a gyanóság, Bankics Eörsére, hozzá ment a hegyre, kérte, hogyha ő rontotta meg, eresszen meg, mert bizony Egerszegre viszik a tömlöcben, ha pogán volna is, már meg köllenék szánni ennyi nyomorúságában. Arra ezen fatens elment Sebestyén Jánoshoz, ott Bankics Eörse megtörülgetvén, kérdezte tőle, hol bántottalak én meg, János, tégedet, a nyomorult felelte, nem tudja, és így elmenvén biztatta, hogy meg nem hal, és rövid üdő alatt jobban is lett.

Septimus testis Franciscus Takács ibidem degens, annorum circiter 36, juratus, examinatus, fassus est. Sokféle gyanós bűbájossága felűl egyebet nem tud, hanem akiket

megfenegett, bizonyosan vagy magát testiben, vagy pedig marhájában meg szokta károsítani. Aminthogy e fatenssel is történt, Szent Bálint napján múlt esztendeje, hogy egy atyjafiának kisgyermeke meghalálozván, bátyjával, Magyar Györggyel koporsót csináltok, és minekutána eltemették volna, Bankics Eörse főzött nékik egy kis vacsorát. Evések közben többiek közül Sebestyén János elölhozakodván azt mondotta: hogy sehol sincs annyi kurva és boszorkány, mint abban a suttomban, hol tudniillik Bankics Eörse lakik. Bankics Eörse arra azt felelte, hogy ő sem kurva, melyre a tanú megkövetvén azt mondotta: ne vétsek, édes komámasszony, ugyancsak vallja meg kegyelmed, ha az urán kívül volt-e mással közi. Az asszony esküvéssel tagadta, de a fatens azt felelte, az ördög hiszi. Ezen fölcsattanván Bankics Eörse, azt mondá: Ferkó, bizony nagyobb kurafi vagy te, mint én kurva. A fatens arra viszont mondá: hogy volnék én kurafi, még hála istennek nem fizettem kurafiságomért, de te tudod magad, hogy a borodat elfizették kurvaságodért. Ezért, és hogy azelőtt egy kis házhelet adván a fatens néki és épületfát is faragván hordogatott néki, Bankics Eörse azalatt kacorok helyére kéredzett, és a ház fáját loppal oda kezdette hordani. A tanú is észrevévén az ő fundusán maradt fáját öszvövagdalta. Megfenegette ezekért, amidőn már vacsora után toros háztúl hazafele ment bátyjával Magyar Györggyel, mihelest a telek végiben az útra léptek, oly irtóztató szélvész s förgeteg támadott, hogy csak meg nem fagytak, és mindenütt bokáig való hóban mentek majd két dűlő föld hosszat, ott a fatenst a földhöz csapták, mely általtol mind szekercéje, keszkenyéje és más portékája szanaszét hullott, nadrágszíja is elszakadt, csak kezében köllött nadrágját hazavinni, azáltol a szélvész is elállott és egy mákszemni havat sem is láttok. Azon hó felül kérdeződtek másoktúl is mindjárt regvel, de nemhogy hó esett volna, inkább nagyon tiszta üdő volt egész éjszaka, úgy mondották, hazaérkezésével úgy megrontotta, hogy egy egész hólnapig ülvö köllött néki az ágyon sínlődni, sem le nem fekhetett, sem nem állhatott, azután a fördőshöz vitette magát, és az is azt mondotta, hogy Bankics Eörse cselekedte volna véle. Avégre falu bíráját rajta küldötte, hogy eresszen meg néki, és Farkas Joseff[3] bíró uramhoz is lement panaszra. Ezek után mindjárt megkönnyebült és semmi baja sem volt. Egyszóval mindenkor boszorkány híre s neve volt, és sokakat, nevezetesen Tráj Mihályt, magát a tanút, Osváldi István, Sebestyén Jánost, Nemecsics Jánosnét és többeket mihelest megfenegetett, azonnal meg is romlottak, úgy tapasztalta.

Octavus testis providus Georgius Molnár ibidem commorans, annorum circiter 36, juratus, examinatus, fassus est, hogy Bankics Eörse boszorkány légyen közhírül egész falubéliektűl és másoktúl is hallotta. A fatenssel is kezdett vonakodni a szomszédságban, de nem engedett néki, azért végtére meg is károsétotta, mivel a tehenét annyira megbántotta, hogy az talpon sem mehetett általtol, noha oly erős és kövér volt, hogy akármely városi székben is béillett volna. Egy haragjában megfenyegetvén a fatenst, elveszett azon tehene. Azután Takács Ferenczel e fatens is jelen volt, midőn oly szélvészt és förgeteget eresztett reájok, hogy csak meg nem fattak, noha másutt semmi hó sem volt, de ők mégis bokáig való hóban jártok, és ha még egy dűlő földig járotta volna őket, meg köllött volna nékik fagyniak. A társát, Takács Ferenczet, minthogy bujtorkodott véle, úgy csapták a földhöz, csak meg nem holt, és minden partékáját tőle széllelszórták. Ezen igen megijedtek mind a ketten, de az förgeteg és hó, mihelest elcsapatott Takács Ferencz, azonnal megszűnt, és egy más semmi havat sem láttok. Ezen ismét annyira döbbentek, hogy

alig tudtak hazavonódni. Azután Takács Ferenczet úgy megrontotta, hogy egy hólnapig csak ülvö zsimbőtgött, sem le nem fekhetett, sem nem állhatott, azon egy hólnap alatt sokféle késérteteket is szenvedett, azt beszéllette. Végre a tudóshoz vitette magát, az azt mondotta, hogy Bankics Eörse cselekedte meg néki, hogy úgy gyötrődik, mit ellenkednek véle. Azután falu bíráját rajta küldötte, hogy eresszen meg néki, és Farkas Jóseff bíró úr is rajtaizent, mindjárt fölépült és most semmi baja sincsen. Ezekért egész falu fél tőle, és senki sem mer ellene cselekedni, és hogy Móricz Márton, Kovács György felesége és fia, Sebestyén János, Nemesics János, Osváldi István, Takács Ferencz és mások is sokan általa, mihelest megfenegették, azonnal megkárosíttattak vagy nyavalák által testekben gyötrődtek. A tanú is bizonyosan tudja, de Bankics Eörse cselekedte-é maga vagy mások által cselekedte-é, világosan nem tudhatja, hanem bizonyos az, hogy tudákos személy és úgy félnek tőle, mint az ördögtűl, azért csak bátron is jár minden dolgaiban, hanem hogy Farkas Jóseff bíró uram inquisition kint volt, meg akarta mártotni,[4] akkor elugrott, az ura is kereste és kézre akarta adni, de nem találta.

Mely praevio modo általuk végben vitt magistratualis inquisitiorúl adtuk ezen subscriptionkkal és usualis pecsétünkkel erősített testimonalisunkat.

Actum anno, die, mense, locove quibus supra.

Farkas Józseff tekintetes nemes Szala vármegye bírája m. p.[5]

Nagy László[6] azon tekintetes nemes Szala vármegye esküdtje m. p.[7]

[Az irat külzetén:] Nr. 14.

[20. századi írással:] Nr. 46. Nagykutas, boszorkány, 1764.

1 Farkas Ferenc 1738–1747 között az egerszegi járás alszolgabírája, 1747–1756 között főszolgabírája, 1761–1769 között másodalispán. Molnár, 2004.

2 Áthúzva: „nem is."

3 Farkas József 1747–1768 között az egerszegi járás alszolgabírája. Molnár, 2004.

4 Vízbe meríteni, vízpróbának alávetni.

5 Gyűrűspecsét.

6 Nagy László 1761–1767 között az egerszegi járás esküdtje. Molnár, 2004.

7 Gyűrűspecsét.

109.

1765. január 11., Pölöske

ZALA VÁRMEGYE PERE BŐSZE KATALIN ELLEN LOPÁS, KÁROMKODÁS ÉS BOSZORKÁNYSÁG VÁDJÁVAL

AZ IRAT: A: ZML IV. Zala m. lt. A. 1/bb. Inquisitiones magistratuales, 1765.
NYOMT. KIADÁSA: SCHRAM, 1970. 2. köt. 446. sz., 692. p.[1]

Anno 1765. die 11a mensis Januaris. Mü, alább írattak jöttünk ki ide Pölöskére, ezen tekintetes nemes Szala vármegyei helységben leendő magistratualis inquisitionak végben vitelére.

De eo utrum?

1mo. Isméri-e most a nemes vármegye fogságában raboskodó Bösze Katát? Ismérvén,

2do. Teljes életében tett bűbájos varásló, boszorkány, buja tolvaj és más több efféle gonosz életéről amit tud a tanú circumstantialiter elszámlálván, vallja meg.

Primus fatens providus Ladislaus Gáspár in possessione Fölsö Raik, ibidem comitatu Szaladiensis adjacente habita degens, colonus illustris domini Georgii Raiki, annorum circiter 40, juratus, examinatus fatetur. Ad 1mum. Lehet circiter hat, hét esztendeje, miútától fogvást a rab személy maga férjével együtt Raikon szolgálgotván, azútától fogva igen jól isméri. Ad 2um. Történt ennekelőtte circiter öt esztendőkkel, hogy szüreti alkalmatosságával, hogy a rab személy a Pacsai Hegyen ezen tanú által szőlőlopásban tapasztaltatott, kit is meg is fogván a tanú, az odaérkező szőlőpásztornak kezére adott, mely cselekedetiért megfenegetvén a rab személy, e tanút mind akkor, mind [– –], még azután is gyakrabban szidalmazó szókkal is mondván: no ilyen adta teremtette, mivelem a lölködet, de megbánod ezen cselekedetedet. Aminthogy azon szüret után való, s következendő Szent György napra lába térdi annyira megdagadozott, hogy négy esztendőkig kölletett néki sínlődni. Ezt pedig, azon okból gyanétja a rab személyre a tanú, [hogy megfenegette],[2] mivel mindenektűl bűbájos személynek tartatott lenni.

Secundus fatens providus Georgius Berke ibidem, ejusdem colonus, annorum circiter 40, juratus, examinatus, fatetur. Ad 1mum. Lehet circiter tíz-kilenc esztendeje, miúltától fogvást a most raboskodó Bösze Katát isméri a tanú, [ismérvén tudja azt vallani].[3] Ad 2dum. Mivelhogy maga a rab személy is olyas lopogató volt, úgy a fiát is lopogatni küldötte, amint is ennekelőtte circiter négy esztendőkkel a rab személynek fiát körtvéllopásban tapasztalván a tanú, Raiki Joseff kapitány uram akkori gazdája Lázár Ferencz jelenlétében, kinél is egy hátos és egy oldalos tarisznya körtvél találtatott, melyet is az említett Lázár Ferencz az egyik tarisznyából kitöltöttö, jóllehet félvén az anyjától a gyermeknek, mindazonáltal azt több ott lévőkkel együtt meg is ették. A másik tarisznya körtvéllel a gyermek hazament, anyjának megpanaszolkodott ily formán, hogy tűle ezen tanú az ellopott egyik tarisznya körtvélt elvette. Ez meglévén, másodnapon ezen tanú is

a többi falubéliekkel kenderáztató tókát megment ásni, mely útjában a rab személlyel, ki is akkor ruhát mosott, öszvötalálkozott, megszólétván a tanút, mondván: Berke György, miért vetted el a fiamtúl tegnap a körtvélt. Kit is melyet is tagadott a tanú, hogy ő nem vette el, hanem az uraság gazdája, Lázár Ferencz töltöttö ki a fiad tarisznyájából, de a rab személy nem hívén néki, hanem többször ízben is mondotta: [ördög teremtette][4] keményen fenyegetéssel, no ördög teremtette csirkéje, ezt ugyan, valamint a Káli engem a cseresnyéért megfosztott, meg is bánta, úgy te is hasonlóképpen keservesen meg fogod bánni. Aminthogy meg is feledkezvén már a dologrúl a tanú, öszvöbarátkozott a rab személlyel, s nem is félt már haragjától, de a rab személy azon barátság színe alatt a tanúra oly kemény hideglelést eresztett, hogy napjában háromszor-négyszer is eltöltö, s tizennégy hetekig nyavalogván a tanú, mely idő alatt gyakortább hol felesége, hol maga a tanú kérték a rab személyt, hogy ők ezen nyavalát reája gyanétanák, azért eresztene meg néki, de mindenkor azzal biztatta a tanú feleségét, no, Kata, ne féljen kiend, mert a kiend ura meg nem hal. Jóllehet ezen biztató szók alatt már annyira elnyomorodott a tanú, hogy a csontja s a bőri volt. [5]Mindazonáltal történt, hogy egyszer a tanú[6] felesége elindulván, akkori földesurához, boldogult Bobok Joseff úrhoz, kinek is hogy a személy ellen panaszát bétegye, melyet észrevévén a rab személy, könyörgött a tanú feleségének, mondván, hogy el ne menjen panaszra, mert az kiend ura bizonyosan rövid nap meggyógyul, aminthogy nem sok idő vártotva, elunván sok biztatását a rab személynek, házához váncorgott, s kérte újra, hogy már az istenért eresztene meg néki, mely kérésére egy kis pogácsát adott a tanúnak, hogy azt enné meg, mely pogácsát elvivén haza magával, feleségével közlöttö, ha ugyan meg merné-e[7] enni vagy sem, melyet ugyancsak nagy nehezen megevett, gondolván, hogy talán azzal kíváná megereszteni, amint is megevén azon pogácsát, azonnal a hideg tűle elállott, és soha annakutána többé nem gyötröttö. Az előbb említett Kali Mihály nevezetű embert is mindaddig gyötrette hideggel a rab személy, méglen ugyancsak a másvilágra is el nem küldöttö, aminthogy nemcsak a tanúnak, de több embereknek is panaszkodott, hogy őtet valóságosan Bösze Kata küldi a másvilágra. Úgy nemkülönben most Pacsán lakozó Baiszi Máttyásné, csak az elmúlt Szent György napban vette lakását Pacsára Fölsö Raikrúl, ki is Raikon megyésszomszédja lévén a rab személynek, hogy a tyúkjai öszvöjárták az említett Baisziné tyúkrajinak körmeit, mind leszedte, vagyis lemetélte a rab személy, melyért neheztelvén Baisziné, gyakortább is szólogatta a most raboskodó Bösze Katát, hogy szomszédságban majorságával azt ne cselekedné, de nemcsak ezen szólogatásiért, majorságának utóbb is nem vétett, sőt magára oly hideglelést eresztett, melyben mind ez mai napig is sínlődik. Továbbá a sérelmes félnek panaszából hallotta azt is a tanú, hogy Raikon lakozó Tott Máttyásnénak lúdja elveszett, ki is mint lopogató rab személyre[8] asszonyra gyanakodott, melléje vévén Füle Ferenczet, akkorbéli helység bíráját, hogy keresné[9] és vizsgálná meg, talán vagy lúdját vagy annak jelenségét tapasztalhatná a rab személy házánál. Aminthogy el is menvén, ludat ugyan nem találtak, de tollyát tapasztalták, [a beszíd közben behítta a falu bíráját, kinek egy kis pálinkát adott innya, mi miatt azontúl oly kemény hasrágas és gyomorfájás esett reá a meg],[10] mely ebbéli kötelességéért az megírt falu bírájára, hogy oly kemén hideglelést köllött szenvedni,[11] s csakhamar eresztett a rab személy, hogy hat-hét napok alatt bűbájos mesterségével az élők számából ki is törültö. Néki barátságosan pálinkát

adott, mely pálinkaital után [kemény rágások hasát és gyomrát elfogták.][12] Történt az is ezelőtt másfél esztendőkkel Homok Komáromi pünkösdi vásár, vagyis búcsú alkalmatosságával, hogy ezen tanúnak fogadott szekerére egymás után csakhamar három új szitát vitt, [mivel pedig azoknak][13] egyikét a fótos embernek, másikát pedig ezen tanúnak adta pénzért,[14] kétségkívül, hogy ezeket is lopta. Az rab személy[15] gazdájának, Nagy Ferencz nevűnek szőlőkapálására több társaival ment a tanú, ahol is a rab személyről előhozakodván, a több beszédek közt mondotta azon megírt szőlősgazda, hogy húshagyókedden, midőn a bor közben a rab személy is a bortúl jobban meghevült volna, mondotta: hallod-é gazda, ha akarod ezen[16] égő faklárnak szenét megetetem véled,[17] farkast avagy egeret is eresztek a szobában. Történt az is, hogy Istenben boldogult Raiki Jóseff kapitán uram bizonyos lovász Jankó nevű gyermekét elküldöttö a Pacsai hegyre, hogy néki asztalára bort hozzon, gyanakodván mindazonáltal Raiki uram, hogy netalántán azon gyermekkel más is öszvözimborálván, borait meglopnák, parancsolta ezen tanúnak, hogy a gyermek után menne és vizsgálódnék, ha valaki nem menne-é más is véle a pincéhez. Mely alkalmatosságot ura parancsolatjának engedelmeskedvén a tanú tapasztalta, hogy a sokszor megírt rab személy hozzáadta magát a lovászgyermekhez, és két kobakját, egyiket három, másikát négy iccéset, meg is töltöttö, mely kobakokkal együtt a rab személyt az titulalt úr házához bé is hajtotta, kit is jóllehet azon tolvajságáért ezen tanú által láncra is tetette, de onnénd éjszakának idején valahogyan elszabadult, és mind e máiglan is büntetlenül maradott. Hogy pedig adtával, terimtettével apját, anyját mívelte és káromlotta, akárkinek[18] is közönséges[19] és világos.

Tertius fatens Stephanus Buda ibidem, vilicus domino viduae Josepho Raikiana, annorum circiter 43, juratus, examinatus fatetur. Ad 1mum. Az elmúlt újesztendő napkor múlt esztendeje, hogy Raiki kapitán uramnál lévő szolgálotja a tanúnak és csak azútátúl fogvást isméri a rab személyt. Ad 2dum. Egyebet a rab személyre nem tud, hanem az elmúlt tavasszal circiter 9 vagy 10 holdra való kukoricaföldet adott ki a tanúnak urasága felében, aminthogy abbúl ezen tanú, úgy az rab személy is egy-egy darabocskát fölvettek, s kérte a rab személy a tanút, úgymint gazdát, hogy a magáé mellett ejtsen őnéki is, mert reménli, hogy ott jobb föld légyen, ahol a gazda váloszt, s elhiggye, hogy ha magáé mellett ád néki, abbúl nem fog elveszni, mert ha csak egy fejet elvisz is valaki, meggyékolja érette.

4a fatens honesta mulier Elisabetha Tott ibidem colonissa perillustrae dominae viduae annorum circiter 35, jurata, examinata, fatetur ad 1mum, öt esztendeje miútátúl fogvást a tanút férhez vitték Fölsö Raikra, azútátúl fogva jól isméri a rab személyt. Ad 2dum. Hallotta a tanú egykor Fölsö Raiki korcsmárosnétúl, hogy egykor pálinkát adván a rab személynek, aki dicsekedve mondotta: hogy engem a dühös teremtette senki meg ne haragétson, mert valamint hogy már kettő megholt a kezem után, de még kettőnek vagy háromnak,[20] de leginkább a szőlőpásztornak, aki a fiamat megfosztotta, meg köll halni. Hogy bűbájosnak tartatott légyen a rab személy, úgy mocskos adtával, teremtettével való káromodásit nyilván tudja a tanú.

5tus fatens Michael Vörös ibidem ejusdem domino vidua colonus, annorum circiter 44, juratus, examinatus, fatetur ad 1mum. Kilenc esztendőtűl fogva isméri a tanú a rab személyt, kit is ad 2dum, hogy minden ember egy bűbájos boszorkánynak lenni tartatott, hallotta amint is sok hideglölők rája gyanakodtak, hanem azt testi füleivel hallotta a tanú,

hogy egykor mondotta volna a rab személy az férjének, egy tehenek lévén: gazda, adjuk el ezt a tehenünket, akármillent véssz is, és ha csak négy forinton veszed is, mégsem lesz alább való másénál, ha mindjárt a gazdák magokét hatvan forintokon veszik is.[21] Tovább, hogy tolvaj, lopogató lett volna, azt a tanú nem tapasztalta egyébkint, hanem közönségesen másoktúl beszélleni hallotta. Egykor pedig történt, hogy egy varróláncot árult e tanúnak, melyet megvévén, de utóbb megvallotta a rab személy, hogy nem igaz pénzen, hanem tolvaj módon jutott hozzá, úgy másoknak is hol szitát, hol rostát, némelykor pedig keszkenyőt és gyolcsot, melyeket álnokul a vásárukról eltulajdonétott, pénzen adogatta el.

6tus fatens providus Joannes Bakó ibidem ejusdem dominae viduae colonus, annorum circiter 32, juratus, examinatus, fatetur. Ad 1mum. Lehet kilenc esztendeje, miúlta a rab személyt isméri a tanú, hanem ad 2dum ennekelőtte mintegy három esztendőkkel szőlőpásztor lévén a tanú, a rab személynek gyermekét kukoricalopásért megfosztotta, melyért is a tanút keményen megfenyegette. A rab személy, mely fenyegetése után nem sok idő múlva oly hideglölésben esett, melyet egy hólnapig köllött a tanúnak szenvedni, második esztendőben, ismét azon idő tájban egy hólnapig, harmadik esztendőre kelvén pedig pünkösdtűl fogva egész Kis Asszony napig löltö a hideg, ezt nem más okbúl vallja a tanú, hanem hogy fenyegette, mivel a fiát a megfosztáskor vesszővel megcsapkodta. Jóllehet pedig ezen tanú az ott quartélozó borbélnak az elmúlt esztendőben hat forintokat (a rab személynek ingerlésébűl, hogy azzal gyógyéttassa magát) fizetett, [de azzal mégsem gyógyult meg].[22] Káromkodást ilyen szókkal, mendörgés adta, teremtettével hallotta a tanú gyakortább is.

Mely praevio modo általunk végben vitt inquisitiorúl, s abban foglalt tanúk vallásirúl adjuk ezen subsriptiónk és ususalis pöcsétünk alatt költ testimonialisunkat. Sigillum ut supra.

Csákányi János[23] tekintetes nemes Szala Vármegyének főszolgabírája m. p.
Komáromy István azon nemes vármegyei esküdt m. p.

[Az irat külzetén:] Inquisitio magistratualis
Sagae Raikiensis No. 16.
[20. századi ceruzás írással:] Nr. 60. Pölöske–Rajk. Bősze Kata
Pölöske–Rajk boszorkány. 1765.

1 „Catharina Bösze, fur, blasphema et malefica. 1765. Fasc. 26. Nr. 25." ZML IV. Zala m. lt. A. 1. Elenchus chronologicus processuum criminalium, Fasc. 26. No. 25. = MOL C 28, Acta captivorum et malefactorum.
2 A lap szélén beszúrva.
3 A lap szélén beszúrva.
4 Áthúzva.
5 Áthúzva: „történt."
6 Áthúzva: „a rab személy házához."
7 Áthúzva: „egy."

8 Áthúzva: „asszonyra."
9 Áthúzva: „de."
10 A lap szélén beszúrva.
11 Áthúzva: „eresztett a rab személy, hogy."
12 Áthúzva.
13 Áthúzva.
14 Áthúzva: „vette meg tűlö."
15 Áthúzva: „Egykor többekkel együtt."
16 Áthúzva: „ezen."
17 Áthúzva: „azonnal fark."
18 Beszúrva felül.
19 Áthúzva: „sen."
20 Áthúzva: „meg köl halni."
21 Áthúzva: „de alábbvaló nem lészen."
22 A lap szélén beszúrva.
23 Csákányi János 1761–1773 között főszolgabíró. MOLNÁR, 2004.

110.

1766. január 11., Milej

ZALA VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT KATONA FERENC ELLEN

AZ IRAT: B: ZML IV. Zala m. lt. A. 1/bb. Inquisitiones magistratuales, 1766.

Anno 1766. die 11e mensis Januarii. Mi, alább megírattak jöttünk ki Milejben Rosásszegi diverticulumban, ezen tekintetes, nemes Szala Vármegyében lévőben, ott lakozó agilis Katona Ferencz instantiájára az alább írt de eo utrum szerint leendő inquisitionak végben vitelére.

De eo utrum?

Isméri-e a tanú Rosásszegben lakozó agilis Katona Ferenczet, ha isméri, vallja meg, hogy minémű életet élt gyermekségétűl fogva? Hallotta-e, s tud-e valamit felűle, hogy valakinek személlében, testében avagy marhájában kárt okozott volna? Nevezet szerint kinek, volt-é valami gyanúja ellene? Szokott-e fenegetődni és mód nélkül káromkodni, mindezekrűl ha mit tud, számlálla elöl.

Prima testis Marianna Domján, nemes Stephani Salamon relicta vidua, in Millej diverticulo Egyházszegh comitatu Szaladiensi residens, annorum circiter 50, jurata, examinata, fassa est. Ezen tanú az deutrumban írt Katona Ferenczet isméri, még az édesanyját is jól ismérte, ismérvén vallja, hogy még fiatalabb idejében, mivel atyafiságot tartott Sabján vagy Kutosi Farkas anyjával, igen öszvetartottak, egyik a másik

házához eljártak. Egykor Kutosi vagy Sabján Istvánnéhoz beszélgetés okáért házához ment, panaszolkodván nevezett Kutosi Farkas anyja a tanúnak, hogy az kisfia szeme rosszul vagyon, teli van gazdal, kire felelt a tanú mondván: talán csak olyas szemfájú, ne higgyen kend addig, még valakivel meg nem nézeti. Kire mondotta Kutosi Farkas anyja: nem szemfájás bizony az, mert már elég gazdot kivetetett belőle, de mitűl történt, nem mondotta. Katona Ferencz felűl pedig soha legkevesebbet sem hallott, noha gyermeksígítűl fogva isméri, hogy olyas tudákos volna vagy valakinek kárt okozott volna vagy testében vagy marhájában, egyedül most nemrégen hallotta némellektűl beszélleni, hogy olyas boszorkányos volna.

Secundus testis nemes Franciscus Salamon ibidem residens, annorum circiter 20, juratus, examinatus est. Ezelőtt nyolc esztendővel Katona Ferenczet szolgálta a tanú, azon okbúl is jól isméri, vallja azt, hogy azon szolgálotja idejében soha legkevesebb boszorkánsága felűl nem tapasztalt, sem az üdőtűl fogva másoktúl sem hallott, egyedül a múlt esztendőnek végezetével és ezen új esztendőben némellek nyelvelik, hogy olyas tudományú volna. Hallotta azt is mind édesanyjátúl, mind másoktúl, hogy Kutosi Farkas gyermekségétűl fogva mindenkor szemfájónak tartatott, most is annak tudja lenni a tanú.

Tertius testis nemes juratus Franciscus Rósás, in diverticulo Rósásszeg, praefato comitatu Szaladiensi existente residens, annorum circiter 30, juratus, examinatus, fassus est. Katona Ferenczet jól isméri, ismérvén egyebet nem tud a tanú, hanem másoktúl közhírül hallotta, hogy mindétig olyas tudákosnak tartották, amint történt egykor, hogy gyalog katonákat nemes és nemtelen fogadott, azon alkalmatossággal Rósásszegi parasztok Salamon Farkas fiát, Ferenczet megfogták, megláncolván lakatot verének reá, azonközben a nemesség magok közben megháborodtak, hogy a parasztság a nemesembert fogdozza, rájok mentek, a tanú is vélek lévén, de hogy az láncrúl elszabadétották, akkor jelen nem volt, mivel előtte eljött. Annakutána másoktúl hallotta, hogy a lakatot föl nem tudták nyitni, Katona Ferencz megfogván a lakatot, a lukjában beléfuvallott, s azonnal megnyílott. Hogy valakinek másnok ártott volna, nem hallotta, nem is tapasztalta a tanú.

Quartus testis nemes Petrus Egyed, ibidem residens, annorum circiter 39, juratus examinatus, fassus est. Most, hogy egy helségben lakik a tanú Katona Ferenczel, azon okbúl jól ismeri, kinek is bűbájos élete felűl nem tud, hanem közhírül hallotta, hogy olyan volna, s azt is csak azon okbúl fogják reá, hogy egy kevéssé hirtelen természetű, haragjában fenyegetődik, azalatt történetbűl valamelliknek nyavalája esik, azonnal annak tulajdonétják, holott a tanúval gyakrabban öszveveszett, de sohasem tapasztalta semminémű kárát is, ha olyan lett volna, őrajta is gyakrabban történt volna.

Quintus testis Martinus László ibidem degens, annorum circiter 50, juratus, examinatus, fassus est. Hosszas üdőtűl fogva isméri Katona Ferenczet, hallotta mindétig, hogy olyan tudákos volna, s némelleket hideggel is löletne, de a tanú bizonyosan nem tudja. Igaz az vagy nem, maga is a tanú elég beteges, dologra alkalmatlan, de kitűl légyen nyavalája, azt nem tudhatja, ha természettől viseltetik-e vagy más okbúl, Katona Ferencz is hogy másoknak ártott-e, nem-e azt nem tudhatja, mivel tudományát nem tudja.

Sextus testis Nemes Emericus Rósás ibidem residens, annorum circiter 40, juratus examinatus fassus est. Katona Ferenczet igen jól isméri, akinek sok esztendőkön kapás aratója, cséplője és más munkása volt, sok ízben házánál megfordult, de soha legkeve-

sebbet bűbájos tudománya felűl nem tapasztalt, némellektűl csakúgy hallogatja, hogy boszorkánnak tartanák, de a tanú nem emlékezik, hogy valakinek ártott volna. Kutos Farkast is jól isméri, véle együtt nevelkedett föl, még gyermekkorában is mindenkor szemfájú volt, az anyja tudósokrúl tudósokra hordozta és szemébűl a gazdot szedette, azútátúl fogva és most is mindétig azon szemfájásban vagyon, és így nem gyanéthatja egyébnek, hanem szokott és megöröködött szemfájásnak.

Septimus testis nemes Petrus Rósás ibidem residens, annorum circiter 38, juratus, examinatus, fassus est. Sok esztendőktűl fogva Katona Ferenczet jól isméri, együtt véle pásztorkodván is, most pedig hét esztendőtűl fogva kapás aratója, s cséplője volt, mindannyi esztendőktűl fogva sohasem hallott, sem nem látott, annál inkább nem tapasztalt tudományos rossz cselekedete felűl, mindenkor jó jámbor istenfélőnek tapasztalta, másoktúl sem hallotta, hogy valakinek kárt okozott volna.

Octavus testis nemes Alexander Rosás ibidem residens, annorum circiter 30, juratus, examinatus, fassus est. Katona Ferenczet jól isméri, és noha egy helségben véle együtt fölnevelkedett, gyermekségétűl fogva együtt pásztorkodott, de soha legkevesebbet sem tapasztalt, sem nem látott olyas bűbájosságot tőle. Hanem mindenkor jámborul viselvén magát, gazdaságban iparkodó volt, csak némellektűl hallotta, mihelest valami kis nyavalájok érkezett, azonnal arra gyanétották, holott más szomszéd helségekben is mind az olyan betegségek megtörténnek, de senkire nem téttétik nyavalájokat. Olyan hosszas véle lévő társolkodásával, ha tudott volna Katona Ferencz az olyas bűbájosságot, meg köllött volna benne ismérni, de valamint előbb, most is azt vallja letett hitivel, hogy sohasem tapasztalt semmit is.

Nonus testis nemes Joannes Rosás ibidem residens, annorum circiter 50, juratus, examinatus, fassus est. Ezen tanú Katona Ferenczel egy helségben lakik, gyermekségétűl fogva jól ismérte, véle sok ízben pásztorkodott, gyakorta öszveharagudtak, de mindez ideig soha legkevesebbet sem hallott, sem nem tapasztalt rossz tudománya felűl. Kutosi Farkast is igen jól isméri, aki gyermekségétűl fogva mindétig olyan szemfájú volt, az anyja tudósokrúl tudósokra hordozta, gyógyéttatta, azútátúl fogva mindekkoráig hasonló szemfájú. Rosás Ferencz menyétűl hallotta azt is beszélleni, hogy azon asszonyt, aki Kutosi Farkas szemébűl a nyelvével gazdot szed, magához hívatta, hogy gyermekének szeme rosszul volna, nézné meg, ha valami van-e a szemében, aki is midőn hozzákezdett volna, reávigyázván Rosás Ferencz menye, testi szemeivel látta, hogy azon asszony előbb a tűzhelrűl gazdot vett a szájában, s úgy kezejte nyelvével, ugyanazon gazdot is pökte ki. Ezen asszony beszédjérűl úgy véli a tanú, hogy Kutosi Farkassal is azt cselekszi.

Decimus testis nemes senior Franciscus Rosás, ibidem residens, annorum circiter 60, juratus, examinatus, fassus est. Katona Ferenczet kicsin korától fogva jól isméri a tanú, sohasem hallotta ennekelőtte, sem nem tapasztalta, csak egyedül most nemrégen némellektűl hallja, hogy Katona Ferencz olyas bűbájos volna. Kutosi Farkast, s annak anyját is igen jól ismérte, de miúlta gyermekségétűl fogva nevelkedett megírt Kutosi Farkas, mindétig szemfájú volt, most is hasonló, azért a tanú nem is tulajdoníthatja senkinek is, annyival inkább Katona Ferencznek, mivel ez is még akkor gyermek volt, amidőn Kutosi Farkasnak anyja kicsin korában orvosokrúl orvosokra hordozta, de semmit használt véle. Most is, amely asszont tart magánál, szemeiben lévő gazdnak kiszedésére, ezen

tanúnak menye magához hívatta, mivel kisgyermeke szemét fájlalta, odamenvén kérte, hogy nézné meg, ha valami volna szemében. Az menye a tűzhelen ülve fonyván, az odahívott asszony a kisgyermeket a tűzhelre lefektette, a gyermeknek anyja igen reávigyázott, mit csinálna, tapasztalta azt, hogy az ujja közé vett kemencéből kihullott pazdorját, s midőn nyelvével kereste szemében, annakutána mintha abból gazdot húzott volna, az ujja között tartott pazdorját nyelvére hegyére rogasztván, s onnént levévén, mutatta a gyermek anyjának, mintha azt találta volna szemében, mely fárodságáért hét garast kért e tanúnak menyétűl, kire felelt: eb ad egyet is, mert szememmel láttam, midőn a tűzhelrűl fölvetted, és az ujjod között tartottad, s azután azt tetted az nyelvedre.

Undecimus testis nemes Volffgangus Doszpoth, ibidem residens, annorum circiter 22, juratus, examinatus, fassus est. Katona Ferenczet isméri azon okbúl is, minthogy ezelőtt tíz esztendőkkel nála szolgált esztendeig, semmi olyas bűbájos tudományát nem tapasztalta, hanem azon szolgálotja idejében karácson estve valamely cserepet tapasztalt átlátva az asztal sarkán, melyet a gazdája, nevezett Katona Ferencz kezében vévén e tanúnak mondotta, gyere, gyermek. E tanú utánamenvén, s a cserép is kezében lévén a gazdájának, kimentek az kertben, s az házot egészen megkerülték és azon cserépbűl valamit hintett, szanaszét szórt. Olyan forma volt, mint a mák, de mi végre cselekedte azt, nem tudja a tanú, s nem is értette a gazdájától, többet semmit sem tapasztalt, sem nem hallott felőle.

Mely ekképpen általunk egybenszedett tanúk vallásirúl adjuk ezen testimonialisunkat subscriptionalis és pöcsétünk alatt. Actum quibus supra.

Sidi Pál[1] tekintetes nemes Szala Vármegyének vice bírája m. p.

Gyenese Mihály azon tekintetes nemes vármegyének esküdtje m. p.

1 Sidy Pál 1756–1773 között az egerszegi járás alszolgabírája. Molnár, 2004.

111.

1767. január 12., Sárhida

ZALA VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT PAP MIHÁLY ÉS PAP MIHÁLYNÉ BIRÓ JUTKA ELLEN

AZ IRAT: A: ZML IV. Zala m. lt. A. 1/bb. Inquisitiones magistratuales, 1767.

Anno 1767. die 12a mensis Januarii. Alább megírt, jöttem ki sárhidai tekintetes nemes Szala Vármegyei helységben, ugyan megírt helységben lakozó Pap Mihály és házostársa, Biró Jutka instanciája forintosházi Forintos János[1] főbíró uram comissiojából az alább írt inquisitionak végben vitelére.

De eo Utrum?

Tudja, hallotta-é vagy tapasztalta-é a tanú, hogy Pap Mihál és házostársa, Biro Jutka valamikor valakit megrontott volna, s bűbájos, tudákos ördöngös mesterségével valakinek kárt tett volna testében vagy rossz életet viselt volna.

Primus fatens nobilis Joannes Pete in possessione Sárhida, inclyto comitatui Szaladiensis adjacente degens, annorum circiter 49, juratus, examinatus, fassus est. Ezen tanú uram Pap Mihált és házostársát, Biró Jutkát gyermekségétűl fogva egy helységben lakván jól ismérte, ismérvén soha semminémű bűbájos cselekedeteiket nem hallotta, sem nem tapasztalta, hogy valamikor valamely szomszédjának vagy más akármely embernek kárt testiben vagy egészségében tett volna tudákosságával vagy ördöngös boszorkányos mesterségével s cselekedetivel, hanem mintegy két esztendeje, hogy Sárhidán lakozó Biró Györgynek felesége megbetegült, másoktúl hallotta, hogy Biró György Pap Mihál feleségének tulajdonétván házostársa nyavaláját, s gyanétotta, hogy tudákosságával az rontotta volna meg, aminthogy hallotta azt is, hogy Biro György hozzáig ment, hogy eresszen meg feleségének. Az múlt ősszel ismét Sárhidai Kovács György is megbetegedvén, aminthogy most is rosszul vagyon, azt is hallotta másoktúl, hogy Kovács György feleségestűl ismét Pap Mihálnénak tulajdonétván nyavaláját mocsokolta és még tekintetes nemes vármegye esküdtjét is rajta küldötte, hogy fenétse meg, őnéki nyavalájárúl könnyebbétsen, mert csak őtőle vagyon, s segéthet rajta. De mindkét rendbélit csak másoktúl hallotta beszélleni, de valóságát nem hallotta, sem nem tapasztalta abbéli cselekedetnek, sem gyanakodásoknak okát nem tudja, nem is hallotta.

Secunda fatens Catharina Szunyogh nobilis Joannis Pete in Sárhida degens conthoralis, annorum circiter 45, jurata, examinata, fassa est. Ezen fatens asszony is egy helységben lakván, majd 18, 19 esztendeje lehet, miúlta Pap Mihált és feleségét isméri, de soha semminémű rossz cselekedeteket nem hallotta, sem nem tapasztalta, annyival is inkább, hogy valami bűbájos, tudákos, ördöngös mestersége lett volna, mellel valamikor valamely szomszédját vagy más, akármely személt egészségében vagy testében megrontott avagy kínzott volna, hanem mindenkor szegénséggel együtt élvén jó, szorgalmatos dolgait, s munkálkodásikat tapasztalta. Egyedül Sárhidai Biro Györgynek felesége bizonyos fájdalmakban esvén nyomorkodott s egyszer ízben, midőn magát förösztöttö Pap Mihálnénak tehene haza nem ment, azt keresvén sokaktúl kérdezte, s Pap György haza táján is kereste, mindjárást azon okbúl lármát kiáltván mondotta Biro György: hogy már tudom, hogy ez az boszorkán, ez cselekedte feleségemnek nyavaláját, mert íme a fördötést[2] megérezte, eljött. Ismét Kovács György is megbetegedvén, amint most is nyomorultan fekszik, az is feleségével együtt, hogy Pap Mihált és feleségét boszorkánnak mondotta, s sokaknak beszélvén, kisebbétette és még a tekintetes nemes Vármegye esküdtjét is rajta küldötte, hogy eresszen meg, mert ő cselekedte azon nyavalát, ő rontotta meg mint bűbájos boszorkán, csak éppen az urátúl mai napon, másoktúl hallotta.

Tertia fatens Catharina Szunyogh ibidem degentis, nobilis Ladislaj Pete consors, annorum circiter 54, jurata, examinata, fassa est. E tanú is gyermekkorátúl fogva ismérvén e helységben lakott Pap Mihál feleségét és magát is Pap Mihált, mintegy 18 vagy 19

esztendeje lehet, hogy Sárhidára szakadott, isméri, de soha sem maga, sem felesége felűl legkevesebb rossz, bűbájos, tudákos, ördöngös boszorkánságot nem hallott, sem nem tapasztalta, sem nem hallotta azt is, hogy valamikor, valakinek testiben vagy egészségében ártott volna. Egyedül harmadik esztendeje Biro Györgynek felesége nagy nyavalában s kínokban lévén, Biro György reájok gyanétotta, hogy ők cselekedték volna azon nyavalát, s kútfájdalmát ők okozták bűbájos rossz cselekedetivel, mert egyszer Biro György, amint beszéllette, Pap Mihálnak valamely dologért fejszéjét elvitte, akkor megfenegette, s még tekintetes viceispán uramhoz is el akart menni Biro György panaszra, hogy megfagattatja, de e tanú megmarasztván mondotta: ne cselekedje, mert egy szóra megfogják az embert, de százra sem eresztik el. Azután ugyancsak megmaradott, s utóbb azt is hallotta e fatens, hogy még egyníhány esztendőkkel annakelőtte is még Egerszegen laktában is az első urával szenvedte afféle fájdalmakat, felesége maga is beszéllett.

Quartus fatens nobilis Ladislaus Pete ibidem degens, annorum circiter 60, juratus, examinatus, fassus est. Fatens uram az kérdésben lévő Pap Mihált majd 20 esztendőtűl fogva, feleségét pedig gyermekségétűl fogva isméri, még az ídesatyját, anyját is jól ismérte, de soha sem egyik, sem másik felűl soha semminémű rossz cselekedeteket, bűbájos, tudákos, ördöngös, boszorkányos cselekedeteket, s ártásokat soha nem hallotta, sem nem tapasztalta, hogy valamikor valakit testben vagy egészségében megrontott volna vagy maga Pap Mihály, vagy felesége. Egyedül ennekelőtte két esztendővel Biro György felesége nagy fájdalmakban esvén azt hallotta, de mi okbúl, azt nem tudja, hogy Pap Mihálra és feleségére gyanétott Biro György feleségének szenvedését, s még azt is beszéllették, hogy házára is ment Pap Mihálnak Biro György. Ismét azt is hallotta, hogy most is ágyban feküvő Sárhidai Kovács György is az múlt ősszel, midőn lebetegedett, Tuboly László esküdt uramat rajta küldötte Pap Mihálon és feleségén, hogy eresszen meg néki, s nyavaláját vegye le, mert ők cselekedték nékiek bűbájos boszorkánysággal azon nyavalát s betegséget, de semmi sem került javára vagy nyavalája enyhétésére.

Quintus fatens nobilis Petrus Pete ibidem degens, annorum circiter 58, juratus examinatus fassus est. Fatens uram közel 20 esztendeje, hogy Pap Mihált isméri, feleségét pedig gyermekségében is korábban is ismerte, de soha semminémű tudákos, bűbájos, ördöngös, boszorkányos cselekedetet s tételt és szokást nem hallott, sem nem tapasztalt felűlök, annyival inkább, hogy valakit testiben vagy egészségében megrontotta volna, hanem az múlt ősszel hallotta, hogy Kovács György nyavalában esvén, ezekre gyanakodott, s azúltátúl fogva hallotta azt is, hogy Biro György is midőn ennekelőtte két esztendővel felesége nagy fájdalmas nyavalában volt, az is ezekre gyanakodott. Kovács György pedig, hogy még Tubol László esküdt uramat is rajtok küldötte, hogy eresszenek meg, s nyavaláját vegyék el róla, mert rosszul járnok.

Sextus fatens nobilis Antonius Pete ibidem degens, annorum circiter 46, juratus examinatus, fassus est. Fatens uram is Pap Mihált majd 20 esztendőtűl fogva, feleségét pedig gyermekkorátúl fogva ismérvén, minthogy egy helységben laktak fatens urammal, de mégis soha legkevesebb tudákos, bűbájos boszorkányságokat nem tapasztalta, nem is hogy hallotta, annyival inkább, hogy valakinek testiben, egészségében kárt tett volna, hanem ennekelőtte két esztendővel ugyan Sárhidán lakozó Biro Györgynek felesége igen nagy kínos nyavalában esvén, ezekre gyanétotta feleségének nyavaláját, sőt még fatens

uramat is mint nemesség esküdtjét kérte, hogy menjen hozzájok, s intse meg őket, hogy a nyavalát vegyék le róla, de el nem ment, hanem hallotta, hogy Biro György maga rajtok ment. Ismét Kovács György is megbetegedvén az múlt ősszel, az is ezekre gyanakodott, de mi okból, nem tudja, sem nem hallotta.

Septimus fatens nobilis Joannes Balogh, ibidem degens annorum circiter 55, juratus, examinatus, fassus est. Pap Mihált, miúlta ide Sárhidára szakadott, feleségét pedig gyermeki korától fogva isméri fatens uram, de soha semminémű rossz cselekedeteket, bűbájos, tudákos ördöngös boszorkányságokat nem hallotta, s nem is tapasztalta, annyival inkább, hogy valakit testében vagy egészségében megrontottak, kínoztak, s szenvedtettek volna, vagy nyavalát eresztettek volna valakire, hanem az elmúlt ősszel Kovács György hideglölésben esvén, azoktúl hallottam, hogy ezekre gyanétották nyavaláját, még fatens uram meg is szólétotta, mondván: hagyjátok békét más szegén embereknek. Egy szóra hamar megfogják, de vagy mi nehezen eresztik el, de csak azt felelte Kovács György felesége, hogy bizony csak elhiteti magával, hogy azoktúl vagyon az urának nyavalája, mert a tudós is azt mondotta nékik.

Octava fatens Rosina Simon ibidem degens, nobilis Michaelis Pete consors, annorum circiter 32, jurata, examinata, fassa est. Már 13 esztendeje, miúlta e fatens Sárhidára kerülvén, isméri Pap Mihált és feleségét, de soha semminémű rossz, mások testiben vagy egészségekben ártolmas cselekedeteket nem tapasztalta, sem nem hallotta, egyedül talán két esztendeje Biro György felesége nyavaláját neki tulajdonétotta.

Nonus fatens nobilis Michael Pete ibidem degens, annorum circiter 48, juratus examinatus, fassus est. Pap Mihált mintegy 18 vagy 19 esztendőtűl fogva, feleségét pedig gyermekségétűl fogva ismérvén fatens uram, de soha semmi rossz, bűbájos tételményeket nem hallotta, sem nem tapasztalta, annyival inkább, hogy valakit testében, vagy egészségében megrontott volna. Egyedül talán két esztendeje, hogy Biro Györgynek felesége nyavalában esvén hallotta, hogy azoknak tulajdonétotta, sőt rajtok is ment, hogy eresszenek meg feleségének, s a múlt ősszel pedig Kovács György is, hogy hideglölésben esett, s még most is sénlődik, azt is hallotta, hogy az is Pap Mihál feleségére gyanakodott, hogy bűbájos mesterségével ő rontotta volna, de Isten tudja.

Mely modo praevio általam végben vitt tanúk vallásirúl adtam ezen testimonálisomat subscriptiom, és pöcsétöm alatt. Actum quibus supra.

Nagy László[3] tekintetes nemes Szala vármegye esküdtje m. p.

1 Forintos János 1756–1768 között az egerszegi járás főszolgabírája. Molnár, 2004.

2 Vízpróbáztatásának hírét megérezte.

3 Nagy László 1761–1767 között az egerszegi járás esküdtje. Molnár, 2004.

112.

1768. június 23., Andráshida

ZALA VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT STEFFANICS IMRE ÉS FÜLÖP FERENCNÉ ELLEN

AZ IRAT: A: ZML IV. Zala m. lt. A. 1/bb. Inquisitiones magistratuales, 1768.

Anno 1768. die vero 23tia mensis Junii. Alább írattak Anrashidan, tekintetes nemes Szala varmegyében lakozó nemes Steffanics Imre requisitiojára vittük véghez ez alább következendő inquisitio modo subsequens.

De eo Utrum?

1mo. Vallja meg a tanú, hallotta-e Fülöp Ferencznétűl mindenütt beszélleni, hogy Steffanics Imre meg nem elégedett avval, hogy pincéjét fölvervén pálinkáját ellopta, hanem még a tehenét is tudákosságával megette és tűle elvesztette.

2do. Hallotta-e valaha, hogy nevezett Steffanics Imre tolvaj[1] vagy bűbájos boszorkány lett volna, és ha, úgy kinek tett kárt, kitűl mit lopott avagy ellenkezőképpen, talán Fülöpné olyas ördögi mester, ha úgy, honnéd tudja vagy miben tapasztalta, vallja meg a tanú.

Primus testis Nicolaus Horváth inquilinus Stephani Moricz in possessione Andráshida inclyto comitatu Szaladiensis annorum circiter 56, juratus, examinatus, fassus est. Mintha mai nap történt volna, jól emlékezik rá, hogy ennekelőtte két esztendővel, midőn Stephanics Imre házát pallásoltatta és sároztatta, mivel maga is jelen volt a tanú több társoival, nevezet szerént az alsó molnár, Kurucz György, Mihál Istok és többen, mivel az bor szűk és drága volt, másképp az alsó molnár bort sem ivott, nevezett gazdájokat szorongatták, hogy hozasson nékik pálinkát, arra feleségét Gyuk István pálinkáshoz elküldötte, hogy egy icce szilvapálinkát hozzon, láttokra el is menvén, hozott, de szilvapálinka helett olmapálinkát adtak néki, azon sokat töprenkedtek, ki szilva-, ki olmapálinkának mondotta, azért mivel a Fülöpné is pálinkaégető volt, az gazdának Sándor fiát érette küldötték, hogy kóstolná meg, hogy tudhassák, micsoda pálinka, mert mint szilvapálinkának, úgy vette meg az árát Fülöpné házánál, nem lévén oda, nem gyühetett, hanem mivel annak pálinkája akkortájban vészett el, és hogy Stefanics Imre munkásait pálinkával tartotta reá, gyanétván tolvajsággal kisebbéti és mindenütt avval hordozza, hogy ű lopta volna meg a pincéjét, holott a fatens szemivel látto, hogy a pálinkástúl hozatta. Ad 2dum. Soha ennekelőtte afféle híre nem volt, sőt mint szegén legén böcsületesen viselte magát, másképp is földesura lévén Fülöpnének, mind a hegyen, mind az faluban, lehetetlen, hogy egy kis pálinkáért arra vetemedett volna.

Secunda fatens nobilis Magdalena Török consors nobilis Thomae Kozári, annorum circiter 30, jurata, examinata, fassa est. Ad 1mum. Egyebet nem tud az de eo utrum punctumokra, hanem némel nap együtt beszélgetvén Fülöp Ferencz feleségével, szó közben

előlhozta Stefanics Imrét is, hogy űtet tudákosnak tartaná, de mivel hogy űfelűle azt tartja már, tovább el nem hallgatja, hogy az pincéjéből pálinkáját ellopta, avval meg nem elégedett, hanem most a tehenemet is megette, ezen károm is űáltola következett, de soha néki meg nem engedi, hanem reákeresi. Még eddég az lopásban vak volt, de Isten kinyilatkoztatta, mert oly bizonságo akadt, aki reánézett, mikor pálinkáját ellopta, jobb volna, hogy véle megalkudnék és mint kisujjával elnyomhatná, ne várna nagyobbra terjedését. Ad 2dum. Gyermekségétűl fogva együtt nevelkedett föl Stefanics Imrével, de soha afféle tolvajság felűle nem hallatott, egyedül a Fülöpné most hirdeti, s kisebbéti híriben, nevében.

Tertia fatens Judita Herczeg consors Stephani Böle ibidem commorans, annorum circiter 37, jurata, examinata, fassa est, minthogy nemrégen szakadt a tanú Andráshidára, másképp is ez illetin dolgokban nem szokott zavarodni, nem tud mást, hanem egykor Fülöpné a fatens házánál beszéd közben mondotta, hogy pincéjét meglopták, és semmiképpen nyomban nem igazulhatott, hanem[2] igazgyöngyöt vett, és azt az tűzben akarta vetni. Ezt hogy Stefanics Imre anyja meghallotta, nagy sietve hozzászaladt, s kérte, mondván: jaj szűvem, lölköm komámasszon, a gyöngyöt tűzbe ne vesse könd, mer az ő fia lopta el az istentelen, örökös koldust tesz belűle. De az is, ha való-e vagy sem, nem tudja, csakhogy a Fülöpné úgy beszéllette néki.

Quarta testis Catharina Böle consors nobilis Antoniy Stefanics, ibidem residens, annorum circiter 29, jurata, examinata, fassa est ad 1mum. E fatens is az előbbi bizonságnak leányo lévén együtt voltak, midőn Fülöpné azt beszéllette, hogy Stefonics Imrére nem gondolkodnék másképp, de hogy igazgyöngyöt akart vetni a tűzbe. Az anyja odaszaladt és könyörgött azon, hogy belé ne vesse, mert az ű fia cselekedte, örökös koldust tesz belűle. Ad 2dum, tizenegy esztendőtűl fogva lakos lévén Andráshidán, telles éltében soha csak egy pénznyi tolvajságot sem hallott felűle, se hogy valaki csak gyanakodott volna is reá, nem tapasztalta.

Quintus testis providus Joanes Molnár in possesione Andráshida molitor in mola inferiori, annorum circiter 36, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum. E fatens midőn Stefanics Imre az házát pallásolta, jelen volt, mind pedig a gyomrával rosszul volt. Bort nem ivott, hanem pálinkát, s midőn ű az munkára béállott, már akkor készen volt a pálinka, de hol vette, nem tudja, hanem azt tudja, hogy nem volt szilvapálinka, hanem olma törkölpálinka volt. Hallotta azt is magától Fülöpnétűl, hogy igazgyöngyöt akart az tűzbe vetni, de a Szücsné könyörgött néki, belé ne vesse, mert az ű Imre fia lopta el a pálinkáját, ne tegyen csúfot belűle. Ad 2dum. Gyermekségétűl fogva Andráshidán nevelkedett föl a tanú, soha Stefanics Imre felűl legkisebb tolvaj hírt sem hallott, sem nem is tapasztalta. Beszéllette a fatensnek napa, hogy mivel feleségét egy álló esztendeig löltö a hideg, Törjék Rosalis asszonhoz, Stefanics Imre anyjához folyamodott, ki is a Fülöpnét keményen megszidta és fenegette, ha meg nem ereszt a fatens feleségének, megfogatja. Azután csakhamar elhadta a hideg, bizonyosan tudja.

Sexta fatens Judita Farkas consors Georgii Smodics, ibidem degens, annorum circiter 29, jurata, examinata, fassa est. Mást az deutri punctumokra nem tud a tanú, hanem némelik nap Fülöp Ferenczhez menvén, a szomszédságban beszélgettek, szó közben Fülöpné, mivel a tehene elveszett, panaszolkodott a fatensnek, mondván: édes szomszédasszonyom, igen sok kár éri szegén fejemet, de semmi, tudom bizonyosan, hogy a szomszédomtúl vagyon, mind

pálinkám, mind tehenem elveszése, legyen a lölkére, de valamint hogy a szomszédját meg nem nevezte, úgy a fatens sem tudhatja, mellik szomszédjára mondotta.

[Mely ekképpen általolunk végbe vitt inquisitiorúl adjuk ezen subscriptionk alatt költ testimonialisunkat, quibus supra
Farkas Joseff[3] tekintetes nemes Szala vármegyének vice bírója m. p.
Pais Andras azon tekintetes nemes vármegyének esküdtje m. p.][4]

Septimus testis providus Joanes Horvát ibidem commorans, annorum circiter 40, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum nihil, ad 2dum gyermekségétűl fogva andráshidai helységben nevelkedvén föl, a tanú Steffanics Imre felűl legkisebb tolvaj hírt sem hallott, sőt inkább böcsületesen és jámborul élt, ellenben[5] Fülöpné a fatens feleségét is tolvajnak fogván, hasonlóképpen, mint most, mindenütt hirdette, mellet a tanú meghallván, öszvöszólakodott véle, azért csakhamar minden láboi öszvözsogorodtak. Ezt öreg Kurunya György látván, Fülöpnére menvén, keményen fenegette, hogy megfogatja, ha meg nem ereszt a fatensnek. Aszerént földes asszonya is, Boronyainé asszonyom, fenegette és a falu bíráját is reaküldötte, azután csakhamar megépült ezért, nem másro, hanem űreá gyanétja azon nyavaláját, de Steffanics Imre fölűl semmit sem hallott.

Octava testis Julianna Bogar[6] consors providi Francisci Pall ibidem degens, annorum circiter 50, jurata, examinata, fassa est. Ad 1mum.[7] Steffanics Imre felűl tolvajhírt nem hallott, inkább gyermekségétűl fogva véle nevelkedvén, tapasztalta maga böcsületes viselését. Ad 2dum midőn a fatens maga leányát férjhez adta Molnár Janosnak, éppen akkor Fülöpné is kérte egy éhetetlen boldogfai legénnek, de néki nem adta, ezért megneheztelt a Fülöpné, s mások előtt beszéllette, hogy hagyján, a Pál Ferkoné nem adta leányát az én legényemnek, de tudja meg, hogy a molnárral sohasem lesz előmente. Az leányo egészséges lévén, véletlenül csakhamar kilöltö a hideg, és álló esztendeig löltö, mindennyel orvosolták, de semmit nem használt, hanem Törjék Rosália asszony Fülöp Ferencznek megparancsolta, hogy feleségével eresztessen meg a Molnárnénak, mert megfogatja. Eddig is megfogatta volna, ha űtet nem szánná. Azon fenegetés után hamar meggyógyult. Azon okbúl gyanakodott a tanú Fülöp Ferencznére, mert ha megharagszik, igen eljár a nyelve.

Nonus testis nobilis Michael Dömötör ibidem degens, annorum circiter 40, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum. Közhírül hallotta, hogy Fülöpné Stefanics Irmét tolvajnak hirdette volna. Ad 2dum. Soha Stefanics Imre felűl, noha vele gyermekségétűl fogva véle társalkodott, soha legkevesebb tolvajhírt sem hallott, hanem ad 3tium magával történt a fatenssel, hogy egykor egy tehene lévén, semmi baja nem volt. Egyszer egy elesett a lábirúl, és semmiképpen föl nem vehették. Abban az időben Bekeházán egy Jakap nevő marhadoctor[8] csordás volt, ahhoz járulván kérte, ha valamit segéthetne tehenén, megfizeti fárodságát. A csordás megnézegette, mindjárt megmondotta, hogy a tehén elvesz, amint hamar meg is döglött, de majd egy comédiát tészen, rendes lesz belűle, mert akitűl a tehén veszedelme vagyon, háromszor elgyün és valamit kérnyi fog, de nem köll nékie adni, mert avval mindjárt segét magán, másképp igen nagy kínban lészen és szüntelen kegyelmetékhez küldöz, s könyörög. Azzal a tehenet megfüstöltö, a csordás magok az szobába menvén, egy kicsint falatozni kezdettek, a Fülöpné mindjárt a Rosi névő leányát

serpenyőt kérnyi küldöttö, azt ugyan néki nem adták, a csordás mindjárt mondotta, hogy az a boszorkán, de semmit se adjanak néki, meglátják, mint jár. Másodszor is kosárért küldött, azt sem adták, s csordás még akkor is ott volt. Harmadszor maga nagy veszkedve odamenvén, a konyhárúl erőszakosan egy kosarat ugyancsak elvitt, és aszerént nagy haraggal elment tűle a csordás is, aki hitivel pöcséltelte, hogy azon Fülöpné ette meg a tehenét. Ezután ismít talán csak esztendővel azon tehenétűl az előhasi tinója maradván a fatensnek, azon Fülöpné mindétig kínszerétette, hogy cserélle el azon tinót, vagy adja el, mert sohasem veszi hasznát, de a fatens el nem adta, avval is hasonlóképpen járt. Egyszer a csordás hozzámenvén mondotta, hogy menjen a tinó után, mert nem járhat a csordával ű, oka ne legyen, ha elvész. Avval hazavezette és minden emberrel nézette, ha valamit segéthettek volna rajta. A fatens napa történetből a Fülöpnét is odahívatta véle, nézette, de azt mondotta, hogy ű semmit sem tudna hozzá azon. Öszvökáromkodván magát a tanú, s nagy esküvéssel mondotta, ha ezen tinaja is elvész, mindjárt megfogatja. Azalatt biztatta, hogy ne fíljen, mert tartja az Isten. Avval szeme láttáro a tanúnak az hövelkujját az középujja mellé fogván, 3szor megkerülvén, reáfújt, a tinó mindjárt lábro állott és meggyógyult. Üdvözült Sidi László uram is Szent György éjszakán harmatszedésen tapasztaltatván ezen Fülöpnét és Szent Eörségeti Virág Pálnét, megfenegetvén űket, elszaladtak. Azután úgy megrontotta ezen Fülöpné, hogy azon nyavalában meg is köllött néki halni, sokszor maga panaszolkodott a fatensnek. A faluban pedig Fülöpné miatt már jó tehenet nem lehet tartani, mindjárt elveszi a hasznát, maga pedig egy tehenet tartván magának is elég vaja vagyon, azonkívül 3-4 forént árát is elad pénzen, bizonyosan tudja.

Decima testis nobilis Magdalena Stefanics consors nobilis Michaelis Dömötör ibidem degens, annorum circiter 29, jurata, examinata, fassa est, mást nem tud a tanú, hanem ennekelőtte circiter 10 esztendővel egy jó tehene lévén, sokat is kérték tűle, egyszer éccaka a boszorkányok annyira tettek néki, hogy vérradtára mind a 4 lába az ég felé fölállott és semmiképpen lábro nem vehették. Kíntelenítették Bekeházi Jakap névő csordást kérnyi, hogy orvosolná meg, aki odamenvén a tehenet megvérezte és azt mondotta, hogy a tehén ugyan mindjárt elvesz, de ha akarják, mindjárt szemre köll neki jönni, aki megbabonázta. Kérte a fatens, hogy csak akarná tudni, ki lehet oll irigye, cselekedje meg, hogy szemre gyűjjön. Avval a csordás megfüsöltö a tehenet és meghadta nékik, hogy az kitűl elvesz a tehén, egymás után háromszor csakhamar valamit kérnyi gyün, de semmit sem köll néki adni, mert ha valamit adnak néki, avval könyebbét magán, másképp rendes comédiát látnok ma. Azzal a csordást behítta a tanú házostársa és egy kicsént falatozni kezdtek, a Fülöpné mindjárt odaküldöttö a leányát és elsőbben egy vékát kéretett, de nem adott néki. Ezt alig beszéllete meg a tanú az csordásnak, ismít másodszor is küldöttö azon leányát lábosért, de azt sem adott néki a csordás, biztatta, hogy csak semmit se adjon néki, majd meglátja, mit csinál. Harmadszor maga személle szerént Fülöpné odamenvén kosárt kért, azt sem akarta odaadni, de erővel fölkapta a konyhárúl, s elfutott véle. Ezt, hogy a csordásnak megmondotta, neheztelt ezért, és azt mondotta, hogy bizonyosan az öltö meg babonával a tehenét, de ha kosárt el nem hadta volna vinni, meglátták volna, mel nagy kínban lett volna, s miképp könyörgött volna. Másik esztendőn ismít egy tinaját, hogy eladja vagy cserélle, mindétig erőltette azon Fülöpné,[9] de meg nem fogadta szovát, azon tinaja hasonlóképpen járt, és mikor már dögös állapotjában bajoskodtak véle, odament,

és a fatens ura igen megszidta és fenyegette, hogy megfogatja. Szemek láttára háromszor megkerültö és megtörülgette, mindjárt lábro állott, s megmaradt a tehene. Úgyszinten Sidi Lászlo uram is utat csináltotván, nagy betegen bement hozzájok és az ágyban lefeküdt. Akkor beszéllette, hogy csak az Isten fél esztendeig éltesse is, a Fülöpné sohasem világosét a földön. Kérdezték az okát, miért? Arra azt felelte, azért, hogy Szent György éccaka a Tot Istok házánál harmatot szedett a búzákba, rajt tapasztalta és megfenyegette, most azért annak a nyomorultja, már úgyis sok panasz vagyon ellene, hogy sokaknak tehenét megrontotta és több vajat győjt egy tehenétűl, mint akinek 6 vagyon. Ezeket rendszerént így hallotta, ezekből a fatens bizonyosan valóságos bűbájosnak tartja, ha nem boszorkán is.

1 Áthúzva: „ságba."
2 Áthúzva: „Stefanics Imre anyja."
3 Farkas József 1747–1768 között az egerszegi járás alszolgabírája. MOLNÁR, 2004.
4 A zárójeles rész később írva.
5 Áthúzva: „ad 3tium."
6 Áthúzva: „Bosnak."
7 Áthúzva: „Nihil. Ad 2dum."
8 Áthúzva: „Marhákhoz jól tudó."
9 A lap szélén beszúrva: „mondván: nuch, sem neki, hacsak el nem adja."

113.

1773. május 16., Kővágóörs

ZALA VÁRMEGYE PERE KOVÁCS ANDRÁS ÉS KOVÁCS ANDRÁSNÉ KISS JUTKA BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT KŐVÁGÓÖRSI LAKOSOK ELLEN

AZ IRAT: B: ZML IV. Zala m. lt. A. 1/bb. Inquisitiones magistratuales, 1773.

Infrascripti vigore presentium recognoscimus, quod nos virtute gratiose inclytae sedis judicariae determinationae pro circumstantiali in facto homicidii per Martinum Boka et Juditham Kiss perpenati investigatione ad possessionem Küvágo Eörs illustri comitatui huic Szaladiensis adjacente exeuntes, seqventem juxta subnexum deutri punctum peregerimus inquisitionem.

De eo utrum?

Letett hite után vallja meg a tanú, látta-é vagy tapasztalta-e, hogy Kovács András, Kiss Jutkának férje, minekutána felesége már tömlöcben volt, idétlen gyermeket, holt ember kaponyát és hét halottnak temetéséről öszveszedett földet, egy fazékban megfőzvén ab-

ban feleségének főkötejét, hosszú ingét és keszkenyejét belemártván, Szala Egerszegre neki elvitte, azon okból, hogy ha azon megmártott ruhát reáveszi, semmit neki nem tehetnek, s az csigázáson is könnyen által fog menni.

Primus testis strenuus Joannes Kolosváry in possessione Szepezd inclyti comitatui Szalad adjacente degens, annorum circiter 24, juratus, examinatus, fassus est. Az tanú hét hólnapig szolgálván az elmúlt 1772-dik esztendőben Kovács Andrásnál, raboskodó Kiss Jutkának férjénél, s ezen szolgálotjában tapasztalta, hogy midőn fönt írt gazda asszonyát megfogták, s Szala Egerszegre elvitték, férje, Kovács András elkésérvén, minekutána Egerszegről visszatért volna, azután nem nagy üdő múlva, egykor Kovács András az pincében menvén, az fatens utánavigyázott, de Kovács András őtet észre nem vette, s akkoron szemeivel látta, hogy egy fazékban az belső pincében fehér gyolcs főkötőt és keszkenyőt belemártott, melyeket Kovács András fölhozván a pincéből kiterétette száradni. Meglátván Kovács Andrásnak Margit nevű szolgálója azon ruhákat, kérdezte tőle, mit csinált az főkötőnek és keszkenyőnek, hogy oly csúnyák. Felelte Kovács András, hogy az pincekulcsa fogta meg, de ennek a szolgáló hitelt nem adván gyanakodott, mondván a tanúnak: az én asszonyomnak valamely tételeménye, vagyis mestersége vagyon. Melyre a fatens felelt a szolgálónak: hidd el, ha vagyon, meg is keresem, a belső pincében köll néki lenni, melyet is, mivel már előbb látta, mit cselekedett Kovács András, az pincében keresvén csantérok között, talált egy fazékra, melyen fatányér és azon fölül kő volt. S vizsgáltam azt, mi legyen benne, egy holt ember kaponyát és valamit ruhában kötve látott az fazékban lenni, de az ruhát föl nem oldván, szemeivel nem láthatta, ugyan mi volt az ruhában. A kezével tapogatta, s észrevette a tanú, hogy azon ruhában föld volt, és ezen fazokot kihozta a pincéből, fönt írt Margith nevű szolgálónak is megmutatta, helyére ismét visszatették. Látván a szolgáló, mindjárt gyanakodott Kovács Andrásnak cselekedetére, mivel őneki is rossz férje lévén, egy asszonybarátja, kit is a fatensnek meg nem nevezett, javaslotta, hogy holt embernek kaponyáját főzzön fazékban, s annak levében mártsa meg ruháját, nem verheti meg az ura soha is, de a szolgáló ama fatensnek mondotta, ezen mesterséget nem próbálta. Ebből egyedül az főkötőnek és keszkenyőnek megmártásából gyanakodott, hogy talán Kovács András is avégre cselekedte ezt, hogy feleségének Szala Egerszegen ne árthassanak, de hogy azon megmártott főkötőt és keszkenyőt Kovács András elvitte vagy küldötte volna felesége után, azt nem látta, nem is tudja, mivel gondja sem volt reá.

Secunda testis Juditha Solyom vidua Andreae Szaboiana in possessione Küvágo Eörs, prepetito in comitatui adjacente degens, annorum circiter 59, jurata, examinata, fassa est. Az elmúlt 1772-ik esztendőben, Augustus hólnapban a raboskodó személynek[1] férjével Egerszegre menvén Kiss Jutkának látogatására, akkoron az Kovács András János nevű nemes vármegye hajdújának házánál szállván az fatenssel együtt, nagyon[2] búsulván[3] azt kérdezte tőle,[4] mért búsulna? Talán már elvesztik a feleségét, felelte Kovács András, hogy rossz hírt hallyottam, azt mondják, hogy idétlen gyermeket főztem, s annak levében feleségem üngét és fejkötejét belemártottam, holott pedig nem volt egyéb, hanem hét halott hasárúl való föld és holt embernek csontja, melynek megnézésére a tanút hítta Kovács András, hogy megmutatja neki, de a tanú el nem ment, sőt azon cselekedetéért is a fatens

feddvén és dorgálván Kovács Andrást, felelte, hogy ha valami lenne ezen dologbúl, azért Isten úgy segéljen, lölkömet el nem vesztem, sem lölkömben el nem viszem.

Tertius testis nobilis Michael Kiss Eörsy ibidem degens, sub eo ad coram inclyti sede judiciaria deposuerat juramento fatetur. Minekutána Pupos Susa, Nagy Sándornak hitvestársa Szala Egerszegrűl az múlt törvényszéknek alkalmatosságával hazaérkezett volna, Dobosiné, Kovács Andrásnak anyja Nagy Sándornéhoz menvén tudakozni, mikorban legyen menyének dolga, azon alkalmatossággal az fatens ott lévén, hallotta Dobosiné szájábúl, hogy Kiss Jutkának csak a fekete főkötőt vennék le a fejérűl, mindjárt vége lenne a dolognak, mert valahányszor a törvényszék eleibe fölviszik, mindenkor azon fejkötejét köti fel, oda le pedig a tömlöcben fehéret köt fejére, melyre felelte Nagy Sándorné, hogy mastani törvényszék alkalmatosságával is fekete főkötő volt a fejében.

Quarta fatens nobilis Susanna Pupos ibidem degens, azon hite alatt, melyet már egyszer a tekintetes törvényszék előtt letett, vallja, hogy valamint megnevezett Kis Eörsy Mihály, úgy ő is hallyotta Dobosiné szájábúl, tudniillyik, hogy csak a fekete főkötőt vennék le Kis Jutkának fejérűl, mindjárt vége lenne dolgának, mivel ha a törvényszék elejbe viszik, mindenkor az vagyon a fejében, az tömlöcben pedig fehéret szokott viselni.

Quintus testis providus Franciscus Dobosy ibidem degens, vilicus Andreae Kovács juratus examinatus fassus est. Kolosvári Jánostúl, Kovács Andrásnak szolgájátúl hallyotta a tanú, hogy ő valamely csontra, mely a belső pincében volt egy fazékban, akadott volna, de a fatens maga nem tapasztalta, sem nem látta.

Super qua previo modo nos peracta judiciaria inquisitione petentes nostras subscriptione, et sigillo propriis munitas damus literas testimoniales signatum Küvágo Eörs 16. Maii 1773.

Paulus Stosz[5] inclyti comitatui Szaladiensis vice judlium m. p.[6]
Ladislaus Danos ejusdem inclyti comitatui Szaladiensis jurassor m. p.[7]

[A piszkozaton az első tanú áthúzott vallomása így szerepel:]

[Primus testis strenuus Joannes Kolosváry in possessione Szepezd inclyti comitatui Szalad adjacente degens, annorum circiter 24, juratus, examinatus, fassus est. Kovács Andrásnak, raboskodó Kiss Jutkának férjénél, az múlt 1772-dik esztendőben tanú hét hólnapig szolgálván, szolgálatjának *kezdetével*[8] *nemsokára azon fazakat,* melyben holt ember koponyája és halott temetésbűl hozott ruhában békötött föld meg volt főzve,[9] *Margith nevű szolgálónak, aki is vele együtt* Kovács Andrásnál *szolgált, reáigazításábúl a belső pincében* csantérok közt lévén megtalálja, vizsgálván, mi légyen benne? Egy holt ember kaponyát és ruhában kötött temetésföldet benne lenni tapasztalta, szemeivel is látta, mely fazékba kő[10] is volt, ez *pedig azon okbúl történt,* mivel fönt *írt Margith nevű szolgálója javaslotta Kovács Andrásnak,* hogy ha holt ember kaponyát, s temetés földet megfőzné, s annak levében feleségének ruháját megmártaná, semmit neki Egerszegen *nem tehetnek, mivel őtet is férje* számtalanszor *megvervén, sok verését, melyet rajta elkövetett,* ezen mesterséggel és cselekedettel eltávoztatta. Ugyanis Kovács András Egerszeghen lévén

feleségénél,[11] megjövén egy fejkötőt és keszkenyőt azon fazékban beleáztotta, de[12] felesége után elvitte,[13] hogy más által küldötte, azt nem tudja.][14]

[A tanú hallotta avagy tudja, hogy kaponyát főztek azon tűzben, hogy kit is nem verte meg az ura.][15]

[mesterségérűl pedig azért gyanakodott hozván neki az fatens azon fazekat, hogy őneki is egykor ura sokszor megverte, s hogy kit elkerülgetne][16]

[az belső pincében szemeivel látta Margith nevű szolgáló.[17] Látván az megmártott keszkenyőt és fejkötőt, mondotta Kovács Andrásnak, mit csinált az ruhának, hogy oly csúnya, azt felelte, hogy a pincekulcs fogta meg.][18]

[ezen gyanóságbúl beszélgetvén fatenssel azt is, szolgálója mondotta: hogy az én aszszonyomnak valami téteménye vagyon. Az fatens mondván, hogy ha van, mégis hazajön, a belső pincében köllött kitenni, aztán egy kötésben reáakada.][19]

1 Fölé írva: „Kiss Jutkának."
2 Fölé írva: „be igen."
3 Beszúrva: „látván a tanú."
4 Áthúzva: „a tanú."
5 Stosz Pál 1773–1786 között a tapolcai járás alszolgabírája. MOLNÁR, 2004.
6 Gyűrűs pecsét.
7 Gyűrűs pecsét.
8 Beszúrva a sor fölé: „tapasztalta, hogy midőn Kis Eszter anyját is Egerszeghre elvitték." Itt és a következőkben a kurzivált részek az eredetiben aláhúzva olvashatók.
9 Beszúrva a sor fölé: „kezével megtapogatta, s észrevette, hogy föld volt benne."
10 Beszúrva: „egy fahéj azon fölül", vagyis fatányér.
11 Fölé írva: „vittek fökötőt ahhoz" és „menvén feleségéhez".
12 Áthúzva: „hogy."
13 Áthúzva: „is."
14 Az egész vallomás áthúzva.
15 A lap szélén beszúrva, majd két vonallal áthúzva.
16 A lap szélén beszúrva, majd két vonallal áthúzva.
17 Áthúzva: „mondotta, hogy."
18 A lap szélén beszúrva, majd két vonallal áthúzva.
19 A lap szélén beszúrva, majd két vonallal áthúzva.

114.

1775. július 13., Pakod

ZALA VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT DUDÁS VAGY LUDAS GYÖRGY, DUDÁS GYÖRGYNÉ BOGNÁR KATALIN ÉS DUDÁS ILONA PAKODI LAKOSOK ELLEN

AZ IRAT: A: ZML IV. Zala m. lt. A. 1/bb. Inquisitiones magistratuales, 1775.

Anno 1775. die vero 13a mensis Julii in possessione Pakod inclyto comitatu Szaladiensis adjacentis habita, penes exmissionis generalem antelati inclyto comitatu et specialem [– –] illustri domini Michaelis Nagy de Szalapataka ejusdem comitatu ordinarius vice comitis non consiliarii comissionem peracta A. per nos infrasciptos subsequens inquisitionem magistratualis.

De eo utrum?

1mo. Ismeri-é a tanú előbb Pakodon, tekintetes nemes Szala vármegyében levő helységben lakozott, mast pedig azon tekintetes vármegyének[1] egerszegi fogságában raboskodó Dudás Györgyöt, annak feleségét, Bagnár Katalint és mindkettőnek leányát, Dudás Ilonát? Ha isméri,

2do. Mit tud és honnét? Mit hallatt, s kitűl? Mit és miképp tapasztalt a tanú, ha azon Dudás György felesége és leánya, avagy közülök valamellik fenegetett-é valakit, mikor és mivel? Ha, úgy a fenegetést követte-é valamely nyavala, és minémű? Holt-é meg abban valaki; vagy nyomorgott-é, és meddig, s miképp gyógyult? Nevezetesen pedig

3tio. Azon pakodi faluban lakatt néhai Halász Benedek ellen valt-é, s mi okbúl, a megírt rab személyeknek, vagy közül valamelléknek haragja, hallatott-é fenegetése avagy ellenben inkább békességes és barátságos szomszédságok tapasztaltatott-é? Miéndig emlékezik a tanú vagy hallotta-e, s kitűl, hogy emlétett Halasz Benedek ezelőtt circiter[2] mai napon két hete, melyin szintén e Péter és Pál apostolak ünnepe, vagyis mostanában, elmúlt Szent Iván Havának 10-dik napján esett, midőn foga kezdett fájni, és mindjárt aztán következett hétfőn barbél után ment [– –] de azt nem találván, visszatért, kit is pakodi utcán általmentében jelentett Ludás György béhíjván, hogy fájó fogát elvonja, bétért, és annakutána fogát elvonyván, de ki nem húzatván, valamely italt adott, mely miátt csak azon helységben lévő édes testvérbátyja, Halász János György házáighoz meneteléig feje és torka nagyon megdagadott, és szintén egy hétre türjei barbél orvoslása alatt meghalván el is temettetett?

4to Tudja-e a tanú, hallatta-e vagy tapasztalta-e, hogy a megnevezett rab személyek, vagy közülök melyik, bűbájos mesterségekkel rontattak-é meg valakit? Részegesek, veszekedők, Isten, Baldogasszony és szentek ellen káromkodók, házosságtörők valtak-e? Valamely gyilkosságban keveredtek-e, rabságban előbb valtak-e és miért? S onnénd miképp szabadultak ki? Valakinek valamijét lopásképpen tulajdonétották-é el, azt alku vagy ítélet szerént adták-é vissza, avagy mastanság is oda vagyon?

Primus fatens Wolffgangus Molnár possessione Pakod inclyto comitatu Szaladiensis adjacentem habitam degens, annorum circiter 44, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum. Ezen tanú ezen helységben Pakodi helységben Ludás György, feleségének, Bognár Katalinnak és leányának, Ilonának szomszédságában mindez ideig lakván, azon kérdésben írt rab személleket jól isméri. Ad 2dum nihil, ad 3tium egyebet nem tud a tanú, hanem húgának, úgy leányának is vonta el Dudás György fogaikat, nemkülönben másoknak is, de azától a tanú emlékezetére senkinek kárt nem okozott. Ad 4dum. Tapasztalta a tanú, hogy egyszer a kérdésben vett Dudás György egy ízben a falu esküdtjei rendeléséből szitkozódásáért megcsapattatott, azután pedig sem szitokért vagy más egyéb rossz cselekedetiért, hogy büntetést szenvedett volna, nem emlékezik, ad 4tium nihil.

Secunda testis honesta mulier Catharina Takács antelati Wolfganggi Molnár consors ibidem degens, annorum circiter 32, jurata, examinata, fassa est ad 1mum. Házosságának[3] két esztendeitül fogvást mindétig Pakodi helségben [– –] Dudás György vagy felesége, Bognár Katalin, nemkülönben ezektül származott Dudás Ilona leánya szomszédságában lakozván, maradozván, azokat jól isméri, onnét ad 2dum tudja, hogy ezek közül soha ezek sem fenyegető, sem pedig ártalmas [– –] nyavalát [– –] szerző nem voltak emlékezetével a fatensnek. Ad 3tium et 4tum nihil.

Tertia testis honesta mulier Anna Györffi consors Francisci [Savány][4] ibidem, annorum circiter 55, jurata, examinata, fassa est. Ad 1mum. Emberi korától fogvást ez napig Pakodon lakik a fatens, azon azért a kérdésben lévő Ludás Györgyöt, Bognár Katalint, annak feleségét, úgy mindkettőnek Ilona névű leányát, kik most a nemes vármegye egerszegi fogságában raboskodnak, igen jól ismére, de ad 2dum, hogy valamellik közülük valaha valakit valamel időben fenyegetett volna, soha a tanú nem emlékezik. Hanem ad 3tium, Halász Benedek édesanyja beszéllette a fatensnek, asszonnak egykor, hogy azon Benedek fogát fájlolván ezelőtt circiter három héttel szintén Szent Péter és Pál apostolok ünnepe napja tájában barbél után ment föl [Csánban],[5] de azt ott nem találván visszatértében maga Dudás György megszóllétotta, hogy menne bé hozzá, fájó fogát el [todná][6] húzni. Mely szólléttására Halász Benedek be is tért, fogát elhúzatván, úgy hallotta a fatens [– –] emlétett Bognár Katalin [– –], kinek is foga vonyása után vizet odaadtak, után innya fiának, melyek után azon helységben lévő édes bátyja, Halász János György házához meneteleig feje és torka öszvödagadozott, de mi okozta, nem tudhatja, reliqua nihil.

Quarta fatens honesta mulier Catharina Takács relicta consors condam Stephani Kelföl[?] aliter inclyto comitatu [Szaladiensis][7] possessione degens, annorum circiter 52, jurata, examinata, fassa est. Ad 1mum. Ezen helységben születvén és[8] itt is nevelkedett föl a fatens. Azon okból tudja[9] mastanság Nemes Vármegye Szala Egerszegi fogságában raboskodó Dudás Györgyöt feleségével, Bognár Katával, és Ilona leányával együtt, jól isméri, de ad 2dum semmi fenyegetése [– –] azon rab személleknek valaki[10] ellen. Annál is inkább Halász Benedek ellen nem hallotta soha, úgy hallotta a fatens asszon, nem hallotta, hanem ad 3tium azt értette, hallotta, de megnevezni nem tudja, kitűl, hogy Halász Benedek [Föl Cánban][11] barbél keresni, ki fájó fogát elvonyattására ment, nézve ment a kérdésbéli üdő tájban, honnét is visszatérése alkalmatosságával Pakodi helység utcáiban, s éppen maga házo előtt Dudás György megszóllétotta, hogy menne bé hozzája, ő

elhúzza a fogát, mivel már sokaknak segétett ily nyavalájokban, de[12] elvonyása hogyan és utána mi történt, sem nem tudja, sem pedig nem hallotta senkitűl is. Ad 4tum. Hogy a nevezett rab személlek bűbájos mesterségekkel éltenek volna, azt nem tudja, hanem Dudás Györgyöt és Bognár Katalin feleségét adta teremtével szitkozódni tapasztalta, magok házánál más szitkokat sem hallotta a rab személleknek, egyedül, hogy gyermekeit (jóra értvén) Dudás György mondotta: Kű adta fiai, sok nyomorúsággal tartottalak, mégis öregségemre itt hagytak.

Quinta testis honesta mulier Susanna Orbány relicta condam Stephani Horváth in Pakod fata possessione, annorum circiter 45, jurata, examinata, fassa est. Ad 1mum. A fatens asszony születése idejítűl fogva pakodi helységben éppen második szomszédságában a rab személleknek lakik, onnét jól isméri most a tekintetes nemes vármegye tömlöcében lévő és az említett helységben lakozott Dudás Györgyöt, és ennek feleségét, Bognár Katalint, úgy ezeknek leányát, Ilonát isméri. Ad 2dum nihil. Ad 3tium. Halász János Benedek édesatyjátúl, Jánostúl hallotta, hogy ezen megnevezett Benedek fiának fájó fogát és midőn a rab személ Dudás György maga házánál kivonta volna, azon alkalmatossággal lett kivonyásbúl történt halálo, de mi okozhatja, azt nem tudja, sem nem hallotta. Ad 4tum nihil.

Sexta fatens Elisabeta Totth relicta Pauli Siffter[?] ibidem, annorum 36, jurata, examinata, fassa est. 1mum jól isméri előbb Pakodi helységben, mast pedig a nemes vármegyének egerszegi fogságában lévő Dudás Györgyöt, feleségét, Bognár Katalint, és ezektűl származott Dudás leányát, Ilonát, és hallotta ad 2dum Dudás Marinka Kata nevű leányától hallotta némelyektűl, kiket nem nevezett, hogy Dudás Ilona Bognár Kata rab személ hideggel löletni tudná az embert, amint is és hogy nem régen Halász János fiát, Györgyöt,[13] mondotta, megfenyegetvén most is löli a hideg, de hogy más ilyes vagy egyéb [– –] okozott nyavalábon megholt volna valaki, nem tudja, s nem is hallotta a fatens. Ad 3tium. Halász Benedeknek maga szülűtűl, Halász Jánostúl, és feleségétűl hallotta a fatens, hogy Benedek fiának Dudás György által lett [– –] foga elvonyása után feje és torka igen megdagadozott, melyben egy hétre türgyei barbélnál meg is holt. Ad 4tum. [– – –][14] Pétertűl és Fris[?] Istvántúl, akik közelebb laknak a rab személlekhez, hallotta a tanú, hogy mind az három raboskodók rút káromkodók lésznek, s maga is hallotta istentelen és többi cselédik is.

Septima fatens nobilis Helena Horváth consors egregii Benedicti Totth ibidem, annorum circiter 44, adjurata, examinata, fassa est. 1mum. Már miúltátúl fogva pakodi helységben mindenkor huzamosan lakik a tanú huszonöt esztendeje, azon okbúl a deoutrumban írt rab személleket isméri. Ad 2dum nihil. Ad 3tium néhai Halász Benedeket beteges ügyében a fatens asszon látigatta, s akkor maga beszéllette néki, hogy Föl Csánbúl, hova foga elvonyása végett barbélt keresnyi volt, visszatéréseben Dudás György megszóllétotta bátyámé szerint: Gyere bé hozzám, Benedek, látom, a fogad fáj, majd kivonyom, hiszen száz fogakat is kihúztam már. Melyre Halász Benedek bément, és amidőn ép fogát Dudás György már egy darabig kiemelvén visszanyomta a fájó fogát, mivel csak egy darab volt meg, húzta. Ennek meglételével Dudás Györgyné-e, vagy leánya, Ilona, azt bizonyosan a tanú nem tudja, egy pohárban italt adtak Halász Benedeknek, de ez is vízbűl vagy ecetbűl avagy más borbúl álló volt-é, nem tudja. Minthogy a beteges Halász Benedek,

ki ezen tanúnak így beszéllette jól, észre nem vehette, nem említi, mely itala után még Halász György egy testvérbátyja pakodi helységben lévő házához ment, mind feje, mind pedig nyaka öszvödagadozott, ki is türgyei barbél keze alatt egy hétre ez világból kimúlt. Ad 4tum nihil. Hallotta azt is a betegtűl ugyanazt is azon alkalmatossággal, hogy talán azért adtak volna néki ártalmas italt, mivel leányát, Dudás Ilonát biztatván, de idővel tőle elidegenedett,[15] s el nem is vette, hanem más személyt kéretett. Ad reliqua nihil.

[16]Eva Németh, aliter Molnár ancilla relicta Stephano [– – –][17] ibidem circiter 13, annorum, benevole examinata fassa est. Isméri Ludás Györgyöt, feleségét és leányokat, mivel már öt esztendőktűl fogva vagyon szolgálatba Pakodon, innéd hallotta Ludás Marinka leányától, Katalintúl, aki az említett rab személyeknek atyafia, hogy Dudás Györgyné az hideglöléssel tudja az embert kénoztatni. A közelebb elmúlt pünkösd tájban pedig hallatott, hogy néhai Halász Benedek szándékozott a rab személyt, Ludás Ilonát feleségül venni, de mások tanácsából tőle elidegenedett. Ezen okból akkor tájban szintén kendervetés alkalmatosságával mondotta nevezett Dudás Ilona ezen fatens hallatára, hogy ha nevezett ezen legén mást vesz el házastársul, nem él véle esztendeig. Hallotta ezen leány maga is Dudás Györgynek istentelen káromkodását.

[Külön lapon:]

Alább megírt, azon hitemre, melyel barbélmesterségemhez köteleztetem, vallom ez levelemnek rendiben, hogy a közelebb elmúlt június havának 27-dik napján hozattattak gyógyétásom alá pakodi helységből, ezen tekintetes nemes Szala vármegyében levőből Halász Benedek, aki is beszéllette, hogy azon héten bizonyos pakodi ember (de ennek nevét nem értettem) fogát, melynek fájdalmát érzette, kívánta kihúzni, de el nem vonyhatta. Azonban beszédben eredvén és ő azon fogát kivonni kívánó embernek özvegy leányát feleségül elvenni szándékozván, avégett áldomást akart inni, de másoknak beszédire nézve elidegenedett, és lakóháza felé indult. Azért azon özvegy menyecske mondotta néki: Na várgy, más is megemlékezik arrúl. Amint is azon háztúl kimenetele után, mindjárt hirtelen megdagadott bal felűl az ábrázatja, nyaka egészlen, mellye és bal keze, vagyis válla, mely miátt nem is ehetett, és italt is nehezen vehette, jóllehet kötésekkel orvosolni kívánták, mindazáltal az nem használván, a föllebb megírt napon adatott orvoslásom alá, kihez képest én elsőbben föcskendeztem, hogy a feneségből tisztítsam, annakutána cataplasmaval kötöztem, hogy a daganat puhuljon. Ahhoz képest tapasztalván a daganatnak puhább voltát, loncatával[18] megnyitottam az foga ínét bal felűl, melyen kifolyván a büdös feneteség daganatja is megapadott és a beteg magát jobban érzette. Evett is napjában néha háromszor, mely nyavalájából, amennyire általláthatom, meggyógyétottam volna, hanem a mellyének daganatja ugyan cataplasmával lett kötözésem után is nem apadott, sőt mindenkor a beteg azon panaszolkodott, hogy a mellyében belső égető fájdalmakat szenved, de azt egyébbel nem orvosolhattam, nem tudván a nyavalának minéműségét, egyedül főtt vizet, vagyis herbathét itattam véle, amely orvoslásom alatt nevezett Halász Benedek harmadnapra, úgymint a föllebb említett június havának 29-dik napján regveli öt óra tájban (előbbi napon meggyónván és utolsó órája előtt a szent kenetet is fölvévén, éjszakán pedig mindenkor[19] és még járható erejében lévén) meghalt. Kinek is hogy valaki mérget vagy más veszedelmes italt adtak volna, [– –] nem értettem és nyavalájából sem

vehettem észre, hanem atyja anyjától és testvérbátyjától hallottam, hogy jelentett özvegy menyecske ellen való gyanóságokba, hogy az adott volna italt néki, s amiatt történt volna nyavalája, melyeknek ekképpen lévő valóságát valami [– –] lelke ismérete és mesterségemhez kötelező hitem szerént vallom, úgy, ha szükség, leteendő hitemmel is fogok bizonyítani. Amint is ezen testimoniálisomat szórúl szóra megértvén, saját subscriptiommal erősítem alább megírt bíróság előtt.

[Név hiányzik]

1 Áthúzva: „fogsa."
2 Áthúzva: „két héttel."
3 Áthúzva: „hatszor."
4 Beszúrva.
5 Beszúrva.
6 Beszúrva.
7 Töredékesen.
8 Áthúzva: „és."
9 Áthúzva: „azon okbúl."
10 Áthúzva: „más."
11 Beszúrva.
12 Áthúzva: „de."
13 Áthúzva: „amint maga azon Györgyöt."
14 A név olvashatatlan.
15 Áthúzva: „ellide."
16 Tanúvallatás helyett a kiskorú leányt „jóindulatú" módon kérdezik ki.
17 A név olvashatatlan.
18 Sebészkés, szike (vö. *lancea*).
19 Áthúzva: „éljen."

ZEMPLÉN VÁRMEGYE

115.

1702., Possa

VIZSGÁLAT RÜBA RUSZKA POSSAI ASSZONY ELLEN

AZ IRAT: B: BAZmL IV. Zemplén m. lt. 1008. Törvényszéki jkv. Causas criminales Fasc. 389. No. 77.
NYOMT. KIADÁSA: Dongó, 1911. 169–170. p.; Schram, 1982. 3. köt. 561e sz., 295. p.; Klaniczay–Kristóf–Pócs, 1989. 2. köt. 921. p.

De eo utrum?

1o. Tudja-e a tanú és hallotta-e Rüba Ruszka nevű possai asszonyember micsoda boszorkányságokat csinált Possán és másutt.

2o. Tudja-e, látta-e, hallotta-e az tanú, hogy az elmúlt esztendőben az maga házánál az kéményen micsoda tehén ganaját savanyított és az mi haszna volt az tehénnek, borjai voltanak-e?

3o. Tudja-e a tanú, éjszaka hajadonfővel járt-é, és hova járt és az erdőben micsoda boszorkányságot hordozott éjszaka ő.

1. testis Possai Szuonyka Laczko, nagyságos Olasz Gábor úr szolgája. Annorum circiter 22, juratus, examinatus fassus est. Látta szemivel ebben az esztendőben kaszáláskor éjszaka Ruba Ruszkát az possai templom kerítésiből, hogy hajadonfővel, mint az leány, úgy jött ki és úgy ment fel maga házához. Az fatens, kérdem mit jársz ki így éjszaka, felelvén az fiamhoz jártam, de a fiánál nem volt, mivel ezen fatens az fia, amely gazdánál szolga, ott volt.

2. testis Possay Oneski Vaszily, nagyságos Olasz Gábor úr jobbágya. Annorum circiter 35, juratus, examinatus, fassus est. Ezen fatens Vehécen lévén, s egy házban lakván Ruba Ruszkánál, tudja, s látta bizonyos, hogy az Olasz Gáborné asszonyom tehene az elmúlt esztendőben egynéhány holnapig mind éjjel-nappal bőgött, mit szünetlen.[1] Azon fatenst az asszonyhoz küldi, mondván majd, hogy az asszonynak valami orvosságot tanolván, s onnan fog vinni. Megcsinálván az, minthogy Ruba Ruszka elment, kérte nekie is, malom-

hoz onnat hozott el lisztet, az tehénganajjal öszvekészíté, az maga házához az kemencén tartotta az túros ganajt.[2] Januári volt és az tehén elhadta az bőgést és meggyógyult. Ezen fatens az maga feleségitől azt is hallotta, hogy Szent György napján az falubeli ajtókon is bement.

3. testis Possay Andras Gyura relictája Ersebet, nagyságos Sz. Arany Mihaly úr szolgája, annorum circiter 40, jurata, examinata, fassa est. Ezen fatensnek egy tehene lévén mind éjjel, nappal bőgött, mit ha megkötött is, az tehene elszakaszta, mihelyst Ruba Ruszka házához futott nagy bőgéssel. De eadem nihil.

4. testis Possay Oneski Vaszily felesége, nagyságos Olosz Gábor úr jobbágya. Annorum circiter 22, jurata, examinata, fassa est. Ezen fatens hallotta tehenét Ruba Ruszkának. Tudja, hogy Olasz Gábor akar [– – –] egynéhány holnapig [– – –] azon. Kéri fatensnek az urát, az asszonyhoz küldi, hogy mondja úgy, hogy valami orvosságot tárolt, és az tehenit úgy jajogatja. Azontúl, hogy elment is Ruba Ruszka, kért őneki is. Malomhoz [– – –] és onnat elíszöröst, hozna az tehén ganaját, [– – –] az ő maga házához egy csuport az kemence kürtője alatt azt tartott, s az tehén körül járván gyógyítgatta az tehenét. Látta azt is, házánál az tehene nagy bőgését, kínosat, az házához járt. Azon szemeivel látta, hogy Szent György napján az ajtónál faragott, s vakarta egy tekinyőckében.[3] Hozzá, mint maga tudja.

Andreas Alsótarnodi Szent Lelek, judlium comitatus Zempléniensis.[4]
Rácz János nemes Zemplén vármegye esküdtje.[5]
R.
Ruba Ruszka
1702.

1 Áthúzva: „egy."
2 Utólag beszúrva.
3 Teknőben.
4 Gyűrűspecsét.
5 Gyűrűspecsét.

116.

1731. június 25–30. után, Megyaszó

VIZSGÁLAT TÓTH GYÖRGYNÉ VARGA JUDIT, PÁSZTORNÉ VARGA KATALIN, TORONYAINÉ, SZENDESNÉ, KIS JÁNOSNÉ, BEREZNAINÉ, KONDÁS GYÖRGYNÉ ÉS BORS ANDRÁSNÉ MEGYASZÓI ASSZONYOK ELLEN

I.

1731. június 25., 27–28., Szerencs

TÓTH GYÖRGYNÉ VARGA JUDIT ÉS PÁSZTORNÉ VARGA KATALIN TORTÚRAVALLOMÁSAI

AZ IRAT: B: BAZmL IV. Zemplén m. lt. 1008. Törvényszéki jkv. Causas criminales Fasc. 404. No. 28.
NYOMT. KIADÁSA: KAZINCZY, 1885. 372–375. p.; DONGÓ, 1911. 169–170, 302, 305. p.; DONGÓ, 1912. 92–94. p.; SCHRAM, 1982. 3. köt. 561h sz., 295. p.; KLANICZAY–KRISTÓF–PÓCS, 1989. 2. köt. 921, 922–927, 929. p.; HANKÓ, 1990.

Anno 1731. diebus[1] 25, 27, 28. mensis Junii in oppido Megyaszo sub sedria inclyti domini[2] Szerencsiensis et Monakiensis celebrata. Fassiones sagarum quator vicibus examinatae taliter confirmatae et reiteratae.[3]

Fassio Juditthae Varga ante et in tortura et post torturam atque ad mortem reiterata.[4]

Kis Jánosné hívta és ő is csábította el az ördögi tudományra, amint el is ment véle egyszer az medgyaszai Közép nevű erdőre. Kenőccsel kente meg a két hóna alját Kis Jánosné, és az a kenőcs egy dióhajban vagyon, és azt mondotta, hogyha megkenekedik, elrepülhet. Ottan kását ettek és bort ittak, de ő abban[!] sem nem ett, sem nem ivott, lábon ment oda.[5] Kondás Gyurkáné is ott volt, Basi Istvánné is, Ribiczeiné is, Toronyainé is.

Basi Istvánné rontotta meg a Mólnár Erzsébet gyermekét nappal, három csontot szedett ki a lábából, a ládafiában egy ruhában van takarva, a láda akkor az ágya fejénél volt, azért rontotta meg, hogy a pincéhez nem hívta. (Tortúra után Preadikator úr[6] ezt mondotta,[7] hogy megfőzték és megették a csontját.)

Viszlai Sára szemét is Basy Istvánné rontotta meg, azért rontotta meg, hogy bort nem adott néki, amidőn korcsmáros volt.

A maga kenője a ládában vagyon az ágya fejénél egy iskátulyában, az zászlóval együtt, a zászló szép csipkéből[8] vagyon, Basi Istvánné adta neki, ő a kapitányok is, a zászló pedig éjszaka nagy és igen szép.[9]

Közikben is esküdt, az Istent meg is tagadtatták véle, amint előttök meg is tagadta s azt mondották, hogy abból lész lelki idvessége, macskáknak esküdtek meg, akik az ördögök voltak.

Az hol jártak, a testek is ott voltak.

Az Ingvár tetőn is maga volt Toronyainéval s amidőn Komáromínének úgy tetszett, hogy odajárt ő is, csak az elméjét csábították el, de a teste ott nem volt, csak akkor voltak nála, többszer nem.

A kecskefi a Juhasz János nyájából való volt, ugyanazon kecskét adták Komáromíné kezében és azalatt kiragadták az ablakon, akkor is ő volt Toronyainéval ottan, hogy osztán a kecskét kiragadták, a gyermeket tettek helyére.[10]

Tótth Györgynél is ő volt, a tésztáját ő dagasztotta meg, azért, hogy a gyermekei megverték a gyermekét, amely tészta azután meg nem kőtt és kenyeret nem süthettek belőle.

Az Úr Vacsorájával sem élt azolta, miolta közikben állott.

Bálint Annát is ő kínzotta meg Toronyainéval.

Most esztendeje cseresznyeéréskor, ugyan az fenn nevezett erdőbe, hogy közikben állott.

Hogy Kondas Györgyné azon a gyermeken járt, az is igaz, s szájából hallotta, hogy Szengellér hegyre járt, s oda is hordotta.

Puncta Interrogativa

1mo: Minémű szövetsége volt az ördöggel.

2do: Micsoda formában, szóval-e vagy írással, micsoda hittel kötelezte magát, mikor? Hol, micsoda alkalmatossággal, s micsoda igyekezettel? Holtig-e, vagy mennyi ideig? S kik jelenlétében? Micsoda jele vagyon az ördöggel való szövetségének?

3tio: Mi vitte reá? Ezen ördögi mesterségét micsoda módon gyakorlotta? Kiket rontott meg életében, nevezze meg? Sarikat[?] miképpen lehet meggyógyítani? Mesterségit hol tartja?

4o: Molnár Ersebet gyermekit és Viszlai Sárát ki rontotta meg és hogy lehet meggyógyítani?

5o: Életében egyebütt hol minemű kárt tett?

6o: Társai kik lehetnek, nevezze meg?

7o: Kiket rontottak meg nevezetesen, azokat meg lehet-e orvosolni, s miképpen?

Kendecsnével való kérdések.

1mo: Azt az Andris nevű gyermeket odahordozta-e Kendesné, hányszor, hova, megkente-e, lóvá változott-e, s mi módon?

2do: Tóth Andrásnét ő kínzotta-e, miért, s hányszor?

3tio: Kis Sára tehene ment-e a füst ablakokra és miért bőgött ott?

Varga Jutka testvérnénje, Kata fassiója in tortura[11] et post torturam reiterata.

Ez elmúlt télen, úgymint 1731. esztendőben múlt esztendeje, hogy boszorkánnyá lett a maga pincéjében, a vén Pasztorné infascinálta[12] incselkedvén körülötte.

Komáromínénak a Juhász János kecskéjét vetették bé az ablakon, s úgy akarták, hogy a gyermekét megsüssék, de hogy gonosz lelkek voltak, az Isten nem engedte megölni.[13]

Az Ingvárra[14] is ők hordoztak Komárominé, mégpedig mind testestűl, ott volt, kenőt a Pasztorné csinált s avval kenték meg, amely kenőt az a vénasszony magával el is vitt.

Porhácsi Györgynét is ők vitték Ribiczeinével éjszaka a medgyaszai Torony alá, s ott fejre állítván megtáncoltatták, s a lábát is öszveverték, a Torony alá pedig az Olaszné dézsájában vitték, Ribiczeiné is ott volt, ő is oly idős boszorkány,[15] mint ők.

Komárominé azért kínzották, hogy hozzájok álljon.

Imitt-amott jártak, mint a Sátán, csak négyen voltak, ő maga, az öccse, Ribiczeiné s a Pásztorné, a Csere hatara[16] is jártak.

Kis Jánosné is tiszta boszorkány, mint ő, mert hogy közikben vegyék, elváltozott, hol kutyává, hol macskává s úgy hitegette őket, vámkereket[17] hánt a kertben előttök.

[18]A Molnár Ersebeth gyermekét is ők rontottak meg hárman, Pasztorné, ő maga, s az öccse,[19] Varga Jutka, már nem lehet meggyógyítani, mert ételben megették, a csontját a vén Pásztorné házában. Sárga lével főzték meg, a testi szájokkal[20]ették meg, s olyan lágy volt, mint a hús.

Az Ördög hitire is megesküdtek ilyen szókkal, hogy már mi csak az ördögnek valók vagyunk.

Az élő Istent megtagadtatták vélek, amint meg is tagadták, sőt meg is keresztelkedtek az ördög által, a Sátán keresztelte meg őket a Belzebub nevében,[21] vallották post torturam sponte[22] mind a ketten egynehányszor reiteralvan,[23] maga az ördög is jelen lévén Varga Katát kutya képébe, Varga Jutkat pedig macska ábrazatban.

Minden testeket megkenték s úgy repültek, még a kolcslyukon is kimentek, ott úgy elnyúltak, mint a kötél, de a testek otthon maradt akkor.

A kenőt a vén Pasztorné adta nekik, holmi gyökereket szedett s kakastaréj nevű füvet, abból csináltak kenőt, azt a füvet pedig kert alatt szedte.

Azt pedig a kemence pofájában[24] tartotta.

A zászló öccsénél, Varga Jutkánál állott, dióhajban s valami kis arany materiácska volt; étszaka fényes volt, hogy világosságánál elmehettek az erdőben; nagy, mint a gyerekek zászlója, azért nem volt nagyobb, hogy ők is csak négyen voltak.

A zászlót akkor szakasztották el, mikor megfogták.

Azon fenn nevezett öt boszorkányt iterato reiteralta.

Nem élt Úr vacsorájával az időtűl fogva, miólta közikben állatt, külsőképpen[25] élhetett volna, de semmi haszna lött volna.

II.

1731. június 30., Megyaszó

SZENDESINÉ TORTÚRAVALLOMÁSA

AZ IRAT: B: BAZmL IV. Zemplén m. lt. 1008. Törvényszéki jkv. Causas criminales Fasc. 390. No. 2.
NYOMT. KIADÁSA: KAZINCZY, 1885. 372–375. p.; SCHRAM, 1970. 2. köt. 448. sz., 696. p.; KLANICZAY–KRISTÓF–PÓCS, 1989. 2. köt. 922–927. p.

Anno 1731. die 30. Junii in Megyaszo. Fassio Szendesianae sub tortura quam etiam post torturam affirmavit et confirmavit.

Vallja, hogy ő tiszta boszorkány. Három esztendeje, hogy közikbe állott és gyakorolja. A tokaji hegyre járt azon a gyermeken. A Tallyai Hidnál fogták a halat. Toronyanéval járt. Kis Jánosné is tiszta boszorkány. A Nyesténé gyermekének ő adott három szem szilvát, abban romlott meg a szeme, abban is halt meg. Toth Andrasnét ő csapta a földhöz, és ő kínozta[26] csak. Maga volt egyedül. Ő állította a fejére is. Azért, hogy összeveszett vele, amidőn Tokajból megjött a Nesténynė fián, és pogácsát sütött neki, ő okádta a vajat a lisztbe, amidőn a gyermeken elment. Kantárt vetett a szájába, és úgy vált lóvá. Nyereg is volt rajta. A kantár a Tóth Andrásné háza végében vagyon, szíjból van, a pitvarajtóhoz közel, az ereszben, a szalmában, napnyugot felől vagyon. [27]Ezen kantárt eléggé keresvén magát és Kondásnét odavitték, és egyebet nem találtak, hanem ez idei egy ágabogas, zöld, száraz csalánszálat, melyről Kondásné azt mondotta, hogy az a kantár (mely véle megégettetik)[28] és azt is mondotta azért változottnak, hogy régen nem jártak vele. A nyerget elvitték, az is ott volt. Az ördögnek megesküdt: egymás kezén esküdtek meg. Az ördög is jelen volt maga asszonyember ábrázatban. Az füstablakra is ő hívta a Tóth Andrásné tehenét.

[29]Anna Tóth et Barsiana in tortura nihil fassa est.

[Az irat külzetén későbbi írással:] Saga.

Magistratualis inquisitio cum tortura contra mulierem Megyaszoiensem, eo accusatam, quod artes strigum[!] exercuerit. Infelix mulier inter tormenta equitei vidit re in manus amentium incidisse et fassa est se sagam, atque hoc, metuens ne iterum cruciatibus torturarum subjiciatur, postea etiam adseveravit. Et qualis haec est inquisitio, sine nomine delinquentis, sine nota habitationis, aetatis, sine nota loci, ubi fassio haec elicita est, sine subscriptione magistratualis personae, qui hanc inquisitionem peregit.

III.

1731. június 30. után, Megyaszó

A MEGYASZÓI BOSZORKÁNYOK ÜGYÉBEN VÉGZETT VIZSGÁLATRÓL TUDÓSÍTÓ ELENCHUS

AZ IRAT: C: BAZmL IV. Zemplén m. lt. 1008. Törvényszéki jkv.
Causas criminales complectus elenchus
NYOMT. KIADÁSA: Dongó, 1911. 169–170. p.; Schram, 1982. 3. köt. 561h sz., 295. p.; Klaniczay–Kristóf–Pócs, 1989. 2. köt. 921. p.

Sagarum et veneficarum Megyasszoviensium, quae innocenter combustae sunt, inquisitio.

1 Beszúrva: „25, 27."
2 Beszúrva: „Domini Szerencsiensis et Monakiensis."
3 Fölvéve a Megyaszó mezővárosban 1731. június 25., 27. és 28. napon, a szerencsi és monoki úriszéken.
4 Varga Jutka vallomása a megkínoztatás előtt, a megkínoztatás alatt, a megkínoztatás után és ismételve halála előtt.
5 Vagyis nem repülve.
6 Seleby nevezetű prédikátor.
7 Törölve, de olvashatóan és zárójelbe téve.
8 Azaz rézből.
9 Nappal „dióhaj"-ban tartották – éjszakának idején nagyra nőtt.
10 Ez a pont homályos értelmű, mert fogalmazványa hibás. Kazinczy úgy véli, hogy a gyermeket ragadták ki az ablakon és a kecskefiat tették helyébe, szerinte azért, hogy elhitessék a gyermekétől megfosztott anyával, gyermeke átváltozott szopós kecskévé.
11 Áthúzva, de olvashatóan: „et coram Clarissimo N. Selebi, eo tunc Verbi Divini Ministro Megyaszaiense peracta poenitentia" (és bűnbánata tiszteletes Nemes Seleby, akkoriban megyaszói istenigéjének szolgája előtt).
12 Bűvölte meg.
13 Komáromyné gyermekét, mely gyermekölésnek a kecskefi bedobásával az ablakon át azt a látszatot akarták adni, hogy a bölcsős gyermek kiskecskévé változott.
14 Ingvár erdőbe, Megyaszó határában.
15 Annyi idő óta.
16 Cserehát Borsodban.
17 Először más szót írtak ide. Egykorú hatósági tollal „Vam"-ra igazítva. A középkori és kora újkori közjog szerint minden vámhelyet kerékkel és karóval jelöltek meg, éppúgy, mint a bírósági ítélkezés helyét. Ez volt a „vámkerék". Jelentése 'bukfenc', ami Kelet-Magyarországon az átváltozás gyakori módja.
18 Áthúzva, de olvashatóan: „Kétszer erős hittel confirmalta [megerősítette, ti. a vármegye törvényszéke előtt], hogy ő tiszta boszorkány."
19 Ma „húga" értelemben.
20 Áthúzva: „hogy már mi csak az ördögnek."
21 Áthúzva: „ezt Predikator Uramnak."

22 Kínzatása után, önként.
23 Ismételvén.
24 Kemence szája.
25 Látszatra.
26 Áthúzva: „ezen asszony."
27 A lap szélén utólag beszúrva.
28 Másfél sor leragasztva.
29 Áthúzva: „Fassio Annae Toth nullo etiam fuerit torturata. Similiter Barsiana sub tortura nihil fassa est."

117.

1736. április 30., Ladmocs

ZEMPLÉN VÁRMEGYE VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT BATTÓ JÁNOSNÉ NAGY ERZSÉBET ELLEN

I.

1736. április 30., Ladmocs

ZEMPLÉN VÁRMEGYE VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT BATTÓ JÁNOSNÉ NAGY ERZSÉBET ELLEN

AZ IRAT: B: BAZmL IV. Zemplén m. lt. 1008. Törvényszéki jkv. Causas criminales Fasc. 383. No. 16.
NYOMT. KIADÁSA: Schram, 1970. 2. köt. 449. sz., 697–698. p.

Anno 1736. die 30. Aprilis in possesione Ladmocz inclyti comitatu Zempleniense adjacenti habita virtute determinationis praelibeti inclyti comitatus pro parte fisci magistratualis ad subinserte de eo utri puncta sequens inquisitio per nos infrascriptos peracta est.

De eo utrum?

1mo. Tudja-e, látta-e, avagy hallotta-e a tanú, hogy Ladmoczon lakozó Batto Jánosné Nagy Ersebeth nevő, egy alkalmatossággal hajnalban igen idején az ágybúl felkölt, öltözetlen alvóüngben kimenvén, elrepülni akart, és már a földrűl[1] egy darabon az [2]levegőben felemelkedni is látszatott.

2do. Tudja-e, hogy a lábtónak is három fogait keskeny kendővel megkötötte azon okon, hogy a lovát meg ne egye a farkas.

3tio Tudja-é etc., hogy midőn a tehenét Bekény Ferencnek forspont alá szekérben utánakötöttek volna, megírt asszony végighúzván rajta a kezét el nem viheték, mivel három pár marha mozdíthatta meg.

4to Hallotta-e, hogy emlegette volna az deutralis asszony, hogy vagyon olyan egy széke, melyre, ha reá ülhet, semmi törvénytűl nem fél.

Primus testis Paulus Kalo incola Ladmocziensis annorum circiter 40, praemisso, juramento, fassus est. Ad 1mum et 2dum nihil. Ad 3tium. Tudja-e fatens, hogy amidőn egy alkalmatossággal, a Commissarius egy némettel forspontot az Militia alá hajtott volna, Bekény Ferencen lött volna rendi szerint az ökörnek kiállítása, minthogy pediglen kiadni nem akarta e fatens, bíró lévén az tehenét elhajtotta, melyet szarván fogva a szekér után kötöttek. Uihellyben szolgabíró uram kezéhez akarván vinni, elérkezvén Batto Jánosné Nagy Erzsébeth névő asszony, e fatensnek mondotta, jaj jó öcsém uram elvész attúl a szegény legénytűl a tehén, kitörik a szarva, mit csinál kientek, odaérkezvén a szekér, deutralis asszony megsimította végig a tehenét, azonnal megindulván az hatmarhás szekér, alég ment három lépésnyire, a tehén lefeküdt, melyet is egy darabig a szekér után hurcolván, kárt azon szegény legénynek, kie volt a tehén, nem akartak tenni. Commissarius és a német engedelméből visszabocsátották. Ad 4tum nihil.

Secundus testis nobilis Petrus Olah Ladmoczensis annorum circiter 36, praemisso, juramento, fassus est. Ad 1mum. Szemeivel látta, ennekelőtte circiter három esztendővel, a fatens, hogy az deutralis asszony jó rég hajnalban egy alsóüngben kijűvén az házból, hajadonfűvel és ottan egy rakás földnek tetejére menvén, talpához kapdosván, igen könynyön és nemcsak daruformán, azon az rakás földön ugrándozott megsejtvén e fatenst, mondotta, jaj a méhem, kijütt majd elmegyen, kire felelt a fatens, hogy menne el a méhe, hiszen csak most hasad a hajnal. Ad 2dum nihil. Ad 3tium nihil. Ad 4tum szájából hallotta [3]a fatens, hogy az deutralis asszony mondotta, ha csak ezen székre ülhetek, [4]Zemplényt, Kis Lakot és Ladmoczot bélaktam, semmi törvénytűl nem félek, és szemeivel is látta, midőn azon széket kivette az ágya alól, aminthogy előtte reá is ült.

Tertius testis Stephanus Kozma Ladmocziensis annorum circiter 52, praemisso, juramento, fassus est. Ad 1mum nihil. Ad 2dum nihil. Ad 3tium látta szemeivel e fatens, hogy az deutralis asszony végigsimította azon deutralis tehenet, mondván oh édes marhacskám, azontúl maga pincéjében menvén a fatens visszajütt, ugyan csak akkoron is szemeivel látta, hogy az hadta vóna, marha semmiképpen a helyérűl nem mozdíthaták eléggé, kínozták az ökröt, úgy a lovat is, de egy tapodásra sem viheték. Ad 4tum nihil.

Quarta testis Elisabetha Batto in capillis existens annorum circiter 16, praemisso, juramento, fatetur ad 1mum nihil. Ad 2dum[5] látta szemeivel, hogy bé volt kötve az lábtónak a három foga keskeny ruhával,[6] melyet is az apjának mutatta, e fatens mondván, nézze kegyelmed atyámuram, bé vagyon kötve a lábtónak a három foga, kire felelt az apja, ne bánts, hagyján, hagyján. Hanem másnapra kelvén, e fatensnek az apja kérdezvén a feleségétűl (úgy mint az fatens mostohaanyjátúl), minek kötöttél még az lábtónak az három fogát, kire felelt az deutralis asszony, azért, hogy a farkas az lovat meg ne egye, mivel régen hallotta másoktúl, hogy az használna. Ad 3tium et 4tum nihil.

Quinta testis Anna Körmendi conthoralis nobilis Petri Olah Ladmocziensis annorum circiter 28 praemisso, juramento, fassa est. Ad 1mum. Audivit ex ore mariti, de e fatens maga szemeivel nem látta. Ad 2dum. Audivit ab immediate praecedenti teste. Ad 3tium audita refert. Ad 4tum per omnia sicuti praecedens in ordine secundus testis fatetur.

[Az irat külzetén:]

Inquisitio magistratualis in possesione Ladmocz. Anno 1736. die 30. Aprilis peracta. Magistratualis 1736.

Nro. 48.

[Az irat külzetén 19. századi írással:]

Fasc. 383. No. 16. Boszorkány.

II.

1736., [s. l.]

A VIZSGÁLATRÓL TUDÓSÍTÓ ELENCHUS

AZ IRAT: C: BAZmL IV. Zemplén m. lt. 1008.
Törvényszéki jkv. Causas criminales complectus elenchus
NYOMT. KIADÁSA: KLANICZAY–KRISTÓF–PÓCS, 1989. 2. köt. 921. p.; DONGÓ, 1911, 169–170. p.

Polyák foeminae magiae inquiruntur. Anno 1736.

1 Áthúzva: „az asszony."
2 Utólag beszúrva.
3 Áthúzva: „szemivel láta."
4 Áthúzva: „lakván."
5 Áthúzva: „nihil", majd „látta szemeivel".
6 Áthúzva: „bé volt kötve."

118.

1740. július 8.–augusztus 20., Sátoraljaújhely

ZEMPLÉN VÁRMEGYE MAGISZTRÁTUSÁNAK VIZSGÁLATA EGY KEMENCÉBEN ELÉGETETT SZOLGAGYERMEK ÜGYÉBEN, KIT RÜHESSÉGE MIATT „ÖRDÖGNEK" GONDOLTAK

I.

1740. július 8., Sátoraljaújhely

ZEMPLÉN VÁRMEGYE MAGISZTRÁTUSÁNAK VIZSGÁLATA NAGYTORONYÁN

AZ IRAT: B: BAZmL IV. Zemplén m. lt. 1008. Törvényszéki jkv. Causas criminales Fasc. 353. No. 116.

Anno 1740. die 8a Julii in possessione Nagy Toronya sequens magistratualis inquisitio peracta est.

De eo utrum?

Tudja-e, látta-e vagy hallotta-e a tanú, hogy mint 1738. böjtnek elein pörös Domb Jánosnak hites felesége, Hapcsáros Anna Hrújko nevű, circiter kilencesztendős szolgácskáját, hogy a rühet róla elveszítse, a forró kemencében bebújni kínyszerítette, szolgája nagy Thoronyiban megsülvén, a Frujkonak, amint meghalni killetett.[1]

1ma testis Illona Hancsaros[2] conthoralis providi Joannis Bors, annorum circiter 50, praeposito, juramento, fassa est. Ezen fatens hallotta Domb Janosnak perese feleségétül, hogy amidőn szombat napon kenyeret a kemencéből kiszedték volna, a Friesko, ki is circiter 8 vagyis kilenc esztendős volt, elsőben, megkenvén a testét, egy deszkára lefektették, azon meleg kemencébe betolták, holott is azon rühes gyermek a nagy melegségben elájulván, a szolgálónak reménykedett,[3] hogy bocsátaná ki, amint is a szolgáló kibocsátván, Domb János azért a szolgálóra megharagudott, öszve is szidta, mondván a te beste lélek kurva, mért bocsátottad ki a gyermeket ki kemencéből. Fogta a korbácsot, a szolgálót jól megütögette.[4] Látván azt a gyermek megijedett, a kemencében kíntelenítetett újabban bebújni, de amint bébújt a nagy elgyengülés miatt [5]elájulván, a deszkárúl meleg téglára lefordult. Látván sokára, hogy a gyermek elholt volna, a kemencében felkotrák, onnan kihúzták, azon étszaka meg is holt, szemeivel is látta e fatens.[6] Ennek utána, hogy az megholt gyermeknek [7]összes arcárúl, [8]egész hátárul lement a bűre és szinte úgy meg volt sülve a teste, valamint tulajdon a pecsenye.

2da testis Anna Bors, conthoralis Andreae Béres in Nagy Toronya degens, annorum circiter 28,[9] audita felicit juramenta, fassa est. E fatens szájából hallotta Domb János

szolgalójától, hogy midőn immár parancsolatjából Domb Jánosnak Ruczko nevű szolgálóját megkente volna és a kemencében egy deszkán bétette volna, azon szolgálónak megparancsolta, mondván tótul, te ördög az anyádban itt légy. S itt vigyáz az kemence előtt, hogy az az gyermek onnét ki ne gyühessen, mért hagyom tenni véle urak eleiben menni, olyan rühes a keze, had vesszen el a rüh róla. A szolgáló azért az kemence előtt vigyázván, mivelhogy igen meleg volt a kemencébe. A Frieczko (ki is circiter 8 esztendős volt) a szolgálónak rimánykodott, hogy az Istenért is a kemencéből bocsátaná ki, egyszeribe, hogy magát meg bővesítene, mert mindjárt elájul. Megszánván a gyermeket a szolgáló, ki is bocsátotta, és az konyhára ült. A Domb János eljűvén, a szolgálót az korbáccsal jól megütögette, hogy miért az gyermeket kibocsátotta a kemencéből, a gyermek megijedvén, hogy [10]újabban bébújt a kemencébe, Domb Jánosné egy vesszőt fogván a kezében, az kemence tűz dolgát avval veregette, mondván a gyermek tótul,[11] nem gyüsz ki a kemencéből, nem ördög volt az anyádban ott, hogy a gyermek pedig nagy forró kemencében elájulván, a deszkárúl a téglára lefordult. Látván Domb Jánosné, hogy a gyermek nem szólana az kemencében, haján fogva kihúzta a kemencéből és a sörfőző ház előtt levonszolta az említett szolgálóval, terítette ottan egy órát, valamely vízzel, vagyis spiritusszal dörgölte a száját, arcát, hátát. Úgy nagy nehezen magához tért és szólani kezdett a gyermek, mindazonáltal éjfélkor, mikoron az kakasok szólani kezdtek, azon étszaka megholt. Szemeivel látta a testit és fejit, hogy azon gyermeknek az egész háta és karjai szinte úgy megsült, valamint tulajdon a pecsenye.

3tius testis Andreas Hegedus subulcus pagensis, annorum circiter 20, deposito, juramento, fassus est. E fatens, ki bérese lévén Domb Jánosnak, amikor a gyermeket kemencében küldötték, az erdőn volt. Hanem, hogy az erdőrűl hazajüttek, akkor látta, hogy az menyecske szolgálója a gyermeket povinában bétakarva az udvaron hordozta, s ugyanannak a szájából hallotta, hogy Domb Janos néki és más társi szolgálónak meg hadta kérni a gyermeket, kivel is esendőképpen a gyermek a kemencében bújjon. Megparancsolván szolgálónak, hogy vigyázzanak rá és onnét ki ne bocsássanék. Minthogy pediglen a nagy melegség meg nem maradhatott, reménykedett a szolgálónak, az istenért is, hogy csak fejét is engedjék meg a kemencéből kidugni. Amint is mondották néki, nos kidughatod, de ha kijű Domb vagy az asszony, mindjárt vond bé a fejedet, mert minket fognak megkorbácsolni. Azt is hallom, hogy Dombné azt mondotta volna az gyermeknek tótul, ott, hogy ördög legyen az anyád is, hogy az a rüh elvesszen rólad. Annak utána szolgálók elmenvén egyfelé-másfelé, Domb Janosné maga haján fogva félholtan kemencéből kihúzta a gyermeket, hanem, hogy osztán a gyermek megholt. A fatens látta szemeivel, hogy a hátán és karjain semmi bűr nem volt és úgy meg volt sülve, valamint tulajdon pecsenye.

II.

1740. július 28. [augusztus 20.], Varannó

ZEMPLÉN VÁRMEGYE MAGISZTRÁTUSÁNAK VIZSGÁLATA VARANNÓN

AZ IRAT: B: BAZmL IV. Zemplén m. lt. 1008. Törvényszéki jkv. Causas criminales Fasc. 353. No. 116.

[12]Die vero 28. Julii in in oppido Varano legaverit testis examinata est.[13]

4ta testis Anna Horka, annorum circiter 15, jurata, examinata, fassa est.[14] E fatens szolgalója lévén Domb Janosnak. Anno 1738, midőn deutralis gyermeknek megparancsolták mind maga Domb Janos, mind felesége, hogy az kenyér kiszedése után a kemencébe bújjon, amint is elsőbben előbb hájjal a szolgálók megkenték, a gyermek be is bújt. [És megparancsolta mind az szolgának, mind a társának asszonyuk szolgálóknak, ugyan hogy a kemencéből kibocsátani ne merészöljenek],[15] de nem szenvedhetvén a nagy melegséget,[16] reménkedett,[17] az konyhára kiment magát szellőztetni, ezt meglátván Domb János a szolgálókat ördög anyátokba ti kurvák, tótul szidta és az korbácsával jól megütögette, hogy a gyermeket a kemencéből miért kellett kibocsátani, melyet a gyermek látván megijedék, s újonnan a kemencébe bebújni kíntelenítette, fenyegetvén Domb János, megkorbácsollak, úgymond, tégedet is. Hagyta a kemencéből kijönni, amidőn a kemencében lett volna. Mondja Domb Jánosné egy idővel az nevezett szolgálónak, hogy bocsátanák ki a kemencéből, mert melege vagyon, amint is a kemencéből kibocsátotta, egy vesszővel a tűzhelyét veregetvén, monda a fiúcskának, ki ne jüjj, ki ne jüjj, te huncfut, míglen a rüh el nem vész rólad. A gyermek elájulván a kemencében, a deszkárúl a téglákra lefordult, melyet maga Domb Jánosné hajon fogva a kemencéből kihúzott és kivivén félholtan az udvarra, ottan a száját annyira moskodta, hogy ugyan a vér jött belőle,[18] és az arcát rózsavízzel kenegette. Úgy valamennyire magához tért a fiúcska és szólani kezdett, mindazonáltal aznap éjfélkor a gyermek meghólt. Látta szemeivel, hogy az karjai, az háta és oldalai[19] valamint a tulajdon pecsenye, úgy meg volt sülve.

[20]Super qua modo praevio peracta magistratuali inquisitione inquisitione collaterali praesentes litteras nostras extradedimus testimoniales. Datum in possessione Belejte die 20. Augustii 1740.

[Az irat külzetén:]
Magistratualis 1740. No. 85. Fasc. 353. No. 116.

1 Utólagos, 19. századi ceruzás felülírással: „ez nem saga."
2 Másik oldal lap alján utólag beszúrva: „B: Hancsa in Varano habent."
3 'Rimánkodott, kérlelte' értelemben.
4 Áthúzva: „korbácsolta."

5 Utólag beszúrva.
6 Utólag beszúrva: „Anno 1739ik esztendőben az böjtnek kezdetin."
7 Utólag beszúrva.
8 Áthúzva: „az."
9 Áthúzva: „praeposito, juramento, fassa est."
10 Áthúzva: „az gyerm."
11 Utólag beszúrva.
12 Folytatás más kézzel.
13 Áthúzva: „Horka Anna."
14 Áthúzva: „Anno 1738."
15 Beszúrva a lap oldalán utólag.
16 Áthúzva: „midőn a kemencéből kijütt."
17 Beszúrva az oldal alján.
18 Áthúzva: „valamennyire."
19 Utólag beszúrva.
20 Utólag beszúrva.

119.

1748. március 4., Megyaszó

MEGYASZÓ VÁROS MAGISZTRÁTUSÁNAK VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT BALOGH MIHÁLYNÉ KANDÓ ANNA ELLEN

AZ IRAT: A: BAZmL IV. Zemplén m. lt. 1008. Törvényszéki jkv. Causas criminales Fasc. 371. No. 28.
NYOMT. KIADÁSA: Dongó, 1911. 169–170. p.; Schram, 1982. 3. köt. 561c, 295. p.; Klaniczay–Kristóf–Pócs, 1989. 2. köt. 921. p.

Infrascripti inclyti comitatus Zempleniensis ordinarius judlium et jurassor, dominatus pro memoria tenore praesentissimi significando quibus ex perdit universis quod nos anno 1748o die 4. Martii in oppido Medgyaszó, ad in Michaëlis Balogh oppidi Medgyaszó incola, quae in captivitare ex [– – –] sua uxoris, de in [– – –] eiusdem peregimus collaterarem inquisitionem.

De eo utrum?

1mo Tudja-e bizonyosan a tanú avagy hallotta-e, hogy Medgyaszó városában lakozó Kandó Anna, Balogh Mihálly felesége iránt valakitűl boszorkányságot hallatott volna, avagy valakitűl, Várádi Istvánné, Szabó Eva asszonyomon kívül vádoltatott volna.

2do Vallja meg, kit tud magán kívül tanúnak lenni.

Prima testis Juditha Kucsár, consors Mathiae Nagy incolae oppidi Medgyaszó, annorum circiter 30, jurata, examinata, fassa est. Ad 1um. Egy udvaron lakván a fatens Balogh Mihály feleségével, Kandó Pannával, vele sokat társalkodott, éjjel-nappal, fonóban és együttmásutt, de soha semmi boszorkánságot senkitűl nem hallott, Váradi Istvánné Szabó Eva asszonyon kívül. Ad 2dum. Minthogy gyermekségétül fogva Medgyaszó városában nevelkedett és született Kandó Panna, azért az egész város ezen dolog iránt tehet relátiót.

Secunda testis Anna Szathmáry, consors Mihaelis Nagy incola oppidi Medgyaszó, annorum circiter 39, jurata, examinata, fassa est. Ad 1um. Az ablaka előtt lévén a fatensnek Kandó Anna háza, sokat járt vásárokba és házánál is szüntelen társalkodván, soha semmi boszorkányságot nem tapasztalt, s nem is hallott Kandó asszonyon kívül. Ad 2dum. Az egész város lakosait bizonságnak vallja.

Tertia testis Rebeca Mathies, consors Georgii Nagy, incola oppidi Medgyaszó, annorum circiter 25, jurata, examinata, fassa est. Ad 1um. Kilenc esztendeje, miolta a fatens szomszédságában lakik Kandó Annának, a tehenek is egy ólban állván, három esztendeig együtt jártak azon tehenek fejésekre és gondviselésekre, de soha legkisebb boszorkánságot sem nem látott, sem nem tapasztalt, noha Kandó Annához magához, Kandó Annának a fatens és Kandó Anna fatensnek házához sokat járt volna is.

Quarta testis Anna Szakál, consors Joannis Panyiti, incola oppidi Medgyaszó, annorum circiter 45, jurata, examinata, fassa. Ad 1um. Régen szomszédságában lakván Kandó Annának a fatens, soha senkitűl semmi boszorkánságot Kandó Anna iránt nem hallott, hanem Szabó Evárúl, Váradi István feleségirűl.

Joseph Borsányi
inclyti comitatus Zempleniensis judlium

[Az irat külzetén:]
Inqusitio magistratualis contra sagam Annam Kando Medgyaszoiensis peracta 1748.
Fasc. 371. No. 28.

[1]Accusata artibus magicis, sed innocens reperta.

1 Más kéztől későbbi irással.

120.

1750. március 9.–1751. július, Sátoraljaújhely

ZEMPLÉN VÁRMEGYE VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT BENCSA FERENCNÉ POLOKA ERZSÓK ÜGYÉBEN

I.

1750. március 9., Nagytárkány

ELSŐ TANÚVALLATÁS BENCSA FERENCNÉ POLOKA ERZSÓK ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: BAZmL IV. Zemplén m. lt. 1008. Törvényszéki jkv. Causas criminales Fasc. 387. No. 126.

Infrascripti inclyti comitatus Zempleniensis substitutus judlium et adjuramentus jurassor praesentium per vigorem recognoscimus et attestamur quod die anno locove ab infra specificatis in facto criminis magiae, consortis Francisci Bencsa, incolae Agardiensis Elisabetha Poloka[1] virtute generalis exmissionis antelati inclyti comitatus talem (prout sequeretur) peregerimus inquisitionem magistratualem.

De eo Utrum?

Primo. Tudja-e, látta-e avagy hallotta-e a tanú, hogy mostan folyó 1751-dik esztendőben, böjtelő havának huszadik napja táján, ezen tekintetes nemes Zemplény vármegyében helyheztetett Agard nevű helyiségben Lencsés[!] Ferenczné Poloka Ersok minímű boszorkanságban tanaltatott, hol és ki házánál.

Secundo. Nemdenem kilenc esztendőknek elfolyása alatt, tudnia illik az miolta az deutralis helyiségben nevezett Poloka Ersok lakozik, közönséges hír és gyanúság lött légyen felőle, hogy boszorkány volna és egyéb varázsló ördögi tudománybúl kormozott eszközökkel élve, élven, kiknek adott, nevezett szerint vallja meg a tanú.

Prima testis consors egregii Petris Tarczi Elisabetha Szenczi, annorum circiter 26, residens in possessione Agard, jurata, examinata fassa est. Ad 1mum. Az deutralis esztendőben, napon és helyen Bencsa Ferenczné Poloka Ersok bemenvén ezen tanúnak házába, ugyan fatenstűl kérvén egy poltúrára pályinkát. Mivel külső dolgai lévén, parancsolta a fatens az öccsinek,[2] Szenczi Zuzannának, hogy adj neki. Azonban míg bejött az házában az fatens, deutralis Bencsa Ferenczné az öccsének, Szenczi Zuzannanak szeme láttára az ágya fejében keriskedvén. Amint is panaszolkodván Szenczi Zuzanna a tanúnak nénje asszonnak, hogy mondván: Bencsáné az ágyfűmben kereskedett, nénémasszony, vagy valamit elvett, vagy valamit odatett. Felelvén a fatens, arra az ágyra, úgymond, ne

feküdjél, hanem mindjárt hordd ki az szalmát belőle. Azonnal kezdette az leány maga ágyárúl az parnát, lepedőt levonni és az ágyfűben tanált egy bokrétaforma, öszvekötözött mestersíget, melyen volt két csombok, egy alatt más pediglen felül, az közepiben, mint két szilvának az magva, holt szén vala, kötszer és hasogatott szalmaszálakkal betekergetve mesterségesen. Mely dolgot meglátván az fatens, rajtament az Bencsa Ferkónéra, mondván, hát Bencsáné mit tettél az öcsém ágyában. Melyre is felelvén Bencsáné, nem tettem én semmit. Melyre újabban felelvén az fatens mondván, no, gyere mindjárt, nízd meg, mely korra el is ment Bencsané, s megnízte az mestersíget, és el is akarta vinni, de az fatens nem engedte elvinni. Melyre is Bencsáné felelvén, mondván, látom, hogy csak te ölsz meg engem. Elmenvén pedig Bencsáné, az fatens az mesterséget teszen az asztalra, azonnal hívatotta a bírót, s kezében adta, megbeszélvén a dolgot, melyre is az bíró egyníhány esküdt embert öszvegyűjtvén, mind megnízték a mestersíget, s azonnal viszszaadták a fatensnek, hogy vegye ládájában és zárja be erősen. Senki ki ne nyissa, amíg csak a fatensnek férje haza nem jün. Hazajűvén pedig Tarczi Peter úr, megtudván a dolgot, akarta megnízni az mestersíget, akkoron megnyitják az ládát, de sehol nem tanálták, mivel az ládából elveszett. Az melyet hét emberek láttak és azok előtt tette az ládában az fatens. Ad 2dum directe nihil.

2da testis nobilis virgo Susanna Szenczi, annorum circiter 13, degens possessione Agard, comisso juramento, ea tenus sibi cum suffici instructione dato, fatetur. Ad 1mum az deutralis napon, helyen és esztendőben, hogy Bencsa Ferenczné pályinkát iván, Tarczi Peter úr házában, jelen volt ezen tanú, látta szemeivel azon alkalmatosság, hogy nevezett Bencsa Ferenczné az fatensnek ágyfűjében benyúlván, mondotta formalibus az tanúnak, jaj jó leány, még szalma sincs az ágyadban, kire felelvén a tanú, nem bánom, elhálok én az deszkán is. Azzal deutralis Bencsáné nyúlt az ágynak oldalában, kivevén onnét egy csomó szalmát, vetette azt a tűzre. Másodszor is fordulván, veszen egy csomót azon ágybúl, meggyújtotta, ment az ajtó megett lévő montos hordókat nízni, annakutána elmenvén az házbúl, csakhamar az tanúnak testvérnénje, Tarczi Péterné asszonyom, bejűvén maga házában, azonnal panaszolkodván tanú nénjének, úgymond: nénémasszony, bizony Bencsáné valamit tett avagy elvitt az én ágyambúl, mert az ágyfűmben kereskedett, kire felelvén nénje, addig az ágyra ne feküdj, hanem mindjárt hordd ki a szalmát belőle. Kezdvén is a tanú az ágyárúl párnáit lehánni, és a szalmát bontogatni, az holott is talált egy bokrétaforma öszvekötözött mestersíget, melyen volt két csombok, egy alatt, más pediglen felűle, az közepin, mint két szilvának az magva, holt szén vala, szösszel és hasigatott szalmaszálakkal betekergetvén mestersígesen. Hogy pediglen az dolgott látta volna és tanúnak nénje is, az Erzsébeth, úgy ment Bencsa Ferkónéhez és kérdezte, mit tett volna az fatens ágyában, melyre is felelvén Bencsáné, mit töttem, semmit sem töttem, melyre fatens nénje odahíván, hogy nízze meg mestersíget, eljűvén pedig Bencsáné és el akarta vinni az mestersíget, hogy megnízte. De fatens nénje el nem hadta vinni, melyre is Bencsáné felelvén, csak tik öltök meg engem, és azonnal elment. Az fatensnek nénje pedig magához hívatván falu bíráját, hogy megnézze az mestersíget, melyet is az bíró kezéhez vevén, öszvegyűjtötte az falusiakot, hogy meglátnák az mestersíget. Meglátván pedig, adták vissza a fatens nénjének, hogy tegye ládába, zár alá és senki ki ne vegye, míg Tarczi Peter úr haza nem jün. Hazajűvén pedig Tarczi Peter úr, megtudván dolgot, akarta

megnízni az mestersíget, s felnyitá a ládát, de sehol nem tapasztalták, mivel az ládából elveszett, melyet hét falusi emberek szemekkel látták és azon emberek előtt tette ládába az fatensnek nénje. Ad 2dum directe nihil.

3tia testis Barbara Czinke relicta Joannis Hegyes, degens in possessione Agard, anno circiter 70, juramento mediante. Ad 1mum audita refert. Ad 2dum ennekelőtte hét esztendővel deutralis Bencsa Ferenczénél pereskedvén a tanú, látta szemeivel, hogy bizonyos három rendbeli cserepek voltanak Bencsanénak, olyanban, melyekben mind fekete kenőcsök különös szalmaszálakkal voltanak. In reliquo közönséges hír és nevű, mindekoráig levett[3] felőle, hogy boszorkányságot tudna.

4tus testis Joannes Dudas subditus relicta vidua quondam Francisci Tolvaj, annorum circiter 32, Agardiensis, juramento mediante fatetur. Ad 1mum az deutralis napon, helyen és esztendőben, az mely ördögi mestersíget deutralis Bencsané bokrétát avagy kötést, mondatott csinálni, több helysígbeli hites társaival látta Tarczi Peter úr házánál. Amint többekkel együtt, meg is parancsolta, hogy Tarczi Peterné asszonyom jó zár alá tegye, és míg férje haza nem jün, senki ki ne vegye. Azonnal szeme láttára tanúnak záros ládájába betette, de záros ládából csakhamar elveszett. Ad 2dum. Az közelebb elmúlt esztendőben történt dolog, hogy egy Sztankó Kata nevű asszony kötésben másfel esztendeig feküvén, folyamodott az tanúnak zsellírjéhez, hogy menne Nagy Toronyára, kötés ellen való orvosságot hozna nékie, de úgy, hogy elmenetelit ne jelentse senkinek, amint nem is jelentette. Mivel ezen fatens is jó részes zsellírje lévén, senkit sem tudott Toronyára való járásában Polyak Andrasnak, mindazonáltal minekelőtte hazajött volna Toronyárúl Polyak Andras, csakhamar megjelent Bencsa Ferenczné ezen tanúnak házánál, mondván: hová ment Polyák András, melyre is felelvén a tanú, bizony nem tudom. És arra felelvén deutralis Bencsané, jaj tudom én, Toronyára ment Sztankonénak orvosságért. Jobb lett volna, ha addig aludott volna, soha sem gyógyul ű abból ki, nem kötés az, hanem köszvény. Azt is szájából hallotta megholt Sztankonénak gyakran panaszképpen mondani, úgymond csak Bencsané keze, mint kelletik megholnom, hogy nevezett Bencsané boszorkány lenne, bizonyos hír és névvel hallotta, miólta közejek Agardra származott.

5tus testis Joannes Poszeszak, subditus egregii Francisci Szenczi, annorum circiter 30, Agardiensis. Ad 1mum audita refert. Ad 2dum. Ennekelőtte circiter három esztendővel ezen tanúnak idesanyjával, Bencsáné öszveveszítvén, megpofozkodtak, az mely nap esett köztök pofozkodás, akkor éccakán oly nagy gümő támodott fatens édesanyjának fején, mint egy polturás cipó, azon nyavalyában pünkösd havától fogva, majd mind egy Szent Mihály napig kínlódott, beretvákkal vagdaltatta, de semmiféle matéria nem folyhatott belőle. És mindenkoron Bencsánéra panaszkodott, csak az Bencsáné keze miatt kelletik meghalnom, ha meghalok. Azt meghallván Bencsáné, hogy igen rosszul volna, a tanúnak édesanyja hozzája ment békessígnek színe alatt. Vivén magának bizonyos füvet, az melyet parancsolta nevezett Bencsáné, hogy mossa meg azon beteg asszony fejét, amint meg is mosván, azonnal minden gümő avagy fájdalom tanúnak szeme láttára elmúlt és elveszett. In reliqua közönséges hír és gyanúság, miólta az helységben lakik itt, volt felőle mindekoráig, hogy nyilvánvaló boszorkány volna.

6tus testis Joannes Czinke, subditus illustrissimi baronis Emerici Senyei, annorum circiter 30, Agardiensis, juramento, mediante fatetur. Ad 1mum audita refert. Ad 2dum

tudja a tanú bizonyoson, hogy Poszeszaknéval veszekedett és pofozkodott Bencsané az tanúnak házánál, s mind a kettő részeg lévén, fenyegették egymást, és akkor éccaka Poszeszaknénak oly gümő támodt a fején, mint egy polturás cipó, mely nyavalyában szenvedt Poszeszakne Pünkösd havától fogva Szent Mihály haváig, de azt nem tudja a tanú, miképpen gyógyult meg Poszeszakné. Hanem csak hallotta, hogy Bencsané vitt volna neki valami füvet és attúl gyógyult volna meg. Azt is hallotta közönsíges hírben, hogy Bencsané boszorkán volna.

7mus testis Paulus Bilavicz judex pagi, subditus generosi domini Francisci Terebesi, annorum circiter 32, Agardiensis. Ad 1mum. Audita refert. Ad 2dum. Látta a tanú szemeivel, hogy midőn más alkalmatossággal inquirált volna szolgabíró, Korcsma Peter úr. Akkoron az fatens nyavalyás lévén, nagy gondja volt reá, s felment az homokra és onnat vígaszgatott és látta szemeivel, hogy midőn hazatért volna szolgabíró, Korcsma Peter úr, akkor Bencsané, kit Fedornéval úgy leszvén egy szoroskában és egymását tractálván, azon alkalmatossággal mindjárt ment szolgabíró Korcsma Peter úr Tarkany felé, s utána indult az midőn meghallatta az homokot szolgabíró uram Bencsané és az úton lábnak nyomát szedte fel, mi végre, a tanú nem tudja. Azt is hallotta közönségesen hírben, hogy boszorkán volna.

Super qua taliter per nos peracta inquisitione magistratuali praesentes litteras nostras testimoniales extradedimus die 9. mensis Marcii Nagy Tarkany 1750.

Petrus Korcsma inclyti comitatus Zempleniensis processualis. Substitus, nobilissimus m. p.[4]

Stephanus Ormos ejusdem inclyti comitatus adjunctus jurassor m. p.[5]

II.

1751. június 24., Agárd

MÁSODIK TANÚVALLATÁS BENCSA FERENCNÉ POLOKA ERZSÓK ÜGYÉBEN

AZ IRAT: B: BAZmL IV. Zemplén m. lt. 1008. Törvényszéki jkv. Causas criminales complectus elenchus, Fasc. 387. No. 126.
NYOMT. KIADÁSA: Schram, 1970. 2. köt. 450. sz., 698–702. p.

Infra scripti inclyti comitatus Zempleniensis substitutus judlium et jurassor praesentium per vigorem recognoscimus et attestamur quod nos anno Domini 1751. 18. Junii in loco possessionis Agard nuncupatae ratione criminis magiae contra et adversus Elisabetham Poloka alias consortem Francisci Bencsa talem (prout sequitur) peregerimus inquisitionem magistratualem.

De eo utrum

Primo. Tudja-e, látta-e avagy hallotta-e a tanú, hogy mostan folyó 1751dik esztendőben böjtelő havának hatodik napja táján ezen tekintetes nemes Zemplény vármegyében helyheztetett Agárd nevű helysígben Bencsa Ferenczné Poloka Ersók minímő boszorkányságban tanáltatott, hol és ki házánál.

Secundo. Tudja-e, hallotta-e azt is a tanú, kilenc esztendők elfolyása alatt, az miolta Poloka Ersók Agárd névű helysígben lakik közönséges hír és gyanúság lött légyen felőle, hogy nyilvánvaló boszorkány volna s boszorkányi eszközök által, az nevezett vagy pediglen más helysígben lakos embereket rontott volna meg, azok nevezet szerint kik legyenek, vallja meg a tanú.

Prima testis nobilis virgo Susanna Szenczi degens in possessione Agárd, annorum circiter 13, jurata, examinata, fassa est. Ad 1mum et 2dum az deutralis napon és esztendőben bemenvén Bencsa Ferenczné Tárczi Péter úr házában, azonnal egy éveg[6] pályinkát adott néki Tárcza Péterné nénje asszony parancsolatjából, a tanú látta szemeivel azon alkalmatossággal, hogy deutralis Bencsáné Pólóka Ersok az fatensnek benyúlván az ágyában, mondotta formalibus, jaj jó leány, még szalma sincs az ágyadban, kire felelvén a tanú nem bánom, elhálok én a deszkán is. Azzal deutralis Bencsáné nyúlt az ágynak más oldalában, kivonván onnét a szalmát, vetette a tűzre. Másodszor fordulván egy csomó szalmát, végén azon ágybúl meggyújtotta, ment az ajtó megett álló montos hordóban lévő montót nízni és vizsgálni, annakutána elmenvén Bencsané, csakhamar a tanúnak testvérnénje, Tarczi Péterné asszonyom bemenvén maga házában, ezen fatens panaszolkodott nénje asszonyának, úgymond: nénemasszony, bizony Bencsané valamit tett vagy vitt el az ágyambúl, mert az ágyfűmben kereskedett, kire felelvén a nénje, addig az ágyra ne feküdj, hanem mindjárt hánd ki a szalmát belőle. Arra kezdvén a tanú ágyábúl párnáit lehánni, ágyfűjében talált egy bokrétaforma öszvekötözött mestersíget, melyen volt két csombok, egy alatt, más felül, az közepiben pedig, mint két szilvának az magva, holt szén vala szösszel és hasogatott szalmaszálakkal betekergetve mesterségesen. Hogy pediglen a dolgot látta volna a tanúnak nénje, Tarcza Peterné, úgy ment Bencsa Ferencznét megkérdeni, mit tett volna az fatens ágyában, kire is felelvén Bencsáné, mit tettem, semmit sem tettem, azonban Tarczi Péternével kinek házában volt az mestersíges bokréta. Elmenvén deutralis személy, az holott is meglátván azon bokrétát, el akarta vinni, de Tarczi Peterné asszonyom nem engedte. Arra Bencsané nagy felszóval mondotta, no látom már, hogy csak tik öltök meg engem, azzal elment az háztúl. Úgy annakutána a tanúnak nénje magához hívatván helsíg bíráját, kinek is megmutatta azon mestersíggel csinált bokrétát, melyet is a bíró kezihez vévén, öszvegyűjtötte az falusiakat, hogy vizsgálnák meg az dolgot, amint is közönsígesen kérték Tarczi Peterné asszonyomat, hogy azon mestersíges bokrétát zárja be maga ládájában, míg Tárczi Péter uram hazajönne vagy más rendelést tennének felőle, arravaló nízve betévén záros ládájában, mindaddig fel sem nyitotta, míg ura, Tarczi Peter uram haza nem érkezett, kinek hazaérkezésével felnyitván ládáját, akarta megmutatni, és sehol sem találtatott az zár alatt lévő bokréta.

[7]Authenticata confirmat fassionem in omnibus hoc addito: quod deutralisa magica instrumenta judex loci post pileum suum posuerit et juratos loci convocaverit.

Secunda testis Elisabetha Szenczi consors egregii Petri Tarczi annorum 26 residens in possessione Agard juramento mediante fatetur. Ad 1mum et 2dum. Az deutralis napon és esztendőben Bencsa Ferenczné Pólóka Ersok menvén ezen tanúnak házához, kérésére öccsével, Szenczi Susannaval, minthogy magának kin lévén dolgai, adatott egy poltúrára pályinkát deutralis asszonynak, elmenetele után bement házában, azonnal panaszolkodott testvéröccse, hogy Bencsáné kereskedett az ágyfűben, kire is mindjárt parancsolta, hogy addig ágyára feküdni ne merészeljen, míg párnát s szalmát ki nem hánna belőle. Amint is mindjarást nem múlatván nevezett leányzó, a tanúnak szeme láttára ágyárúl hányván párnáit, abban találtatott egy mestersíggel köttetett bokréta, melyen volt két csombok, egy alatt más pedig felül, közepiben, mint két berzencei szilvának a magva, szösszel s hasogatott szalmaszálakkal lévén betekergetve mestersígesen. Mely dolgot látván a fatens, ment Bencsa Ferencznéhez, kérdezte Bencsánét, Bencsáné jóasszony, mit köttél az öcsém ágyfűjében, arra felelvén Bencsáné, mit tettem, semmit sem tettem, arra mondotta a tanú, no gyere mindjárt, nízd meg. Mely szóra odament deutralis Bencsáné, megnízvén el akarta vinni azon bokrétát, de fatens nem engedte, az melyre Bencsáne mondotta, na látom, hogy csak te ölsz meg, annakutána az tanú maga házához hívatta helysíg bíráját, megbeszílvén, miképpen történt a dolog, keziben adta a bokrétat. Azzal helysíg hitesinek hírt adott a bíró, visszavitték Tarczi Péter uram házához a bokrétát és záros ládába bétette, s addig fel se nyitotta, míg ura haza nem jövén, akkoron felnyitotta ládáját, hogy urának megmutassa, de sehol ott sem tanálta. Ezen deutralis asszonrúl pedig az nyilvánvaló boszorkányság közönségesen hallatott.

Tertia testis Barbara Czinka, relicta Joannis Hegyes, Agardiensis, annorum circiter 40, deposito juramento, corporali fatetur. Ad 1mum et 2dum. Ennekelőtte két esztendővel deutralis Bencsa Ferenczénél zsellérkedvén a tanú, látta szemeivel, hogy bizonyos három rendbeli cserepek voltanak deutralis Bencsánénak marhaóljában, melyekben fekete kenőcsök, különös talu szálakkal voltanak. De reliquo vallja azt is, hogy közönséges hír és név mindenkoráig lévett az helysígben boszorkánysága felől.

[8]Authenticata confirmat etiam fassionem suam, hoc addito: quod vaccas suas alteri mulgere nunquam permiserit praeter maritum suum, et quod ubi dum judex loci instrumenta deutralia post pileum suum posuisset et ita obambulasset surdus factus sit.

Quartus testis, Joannes Dudas subditus nobilis dominae Barbarae Bann relictae viduae Francisci Tolvaj degens in possessione Agárd, annorum circiter 32, deposito juramento corporali fatetur ad praemissa deutri puncta. Az deutralis napon és esztendőben, az mely bokrétát Bencsáné, vagyis kötést mondatott ördöngös mestersíggel csinálni, több helysígbeli hites társaival, látta Tarczi Peter uram házánál, s kérvén Tarczi Peterné asszonyomat falusiakkal együtt, hogy jó zár alá tenné azon mestersíges munkát és senkinek ne mutassa, valameddig Tarczi Peter haza nem jönne, szeme láttára a tanúnak Tarczi Péterné asszonyom azonnal záros ládájában be is tette, de hogy más, vagyis harmadnap múlva az elzárt bokréta elveszett volna, másoktúl hallotta a tanú. Úgy nemkülönben az közelebb elmúlt esztendőben ezen tanúnak házánál zsellírkedő Polyak Andrásnak kötésben másfél esztendeig kínlódó asszony Sztanka Kata nevű remínkedvén, hogy titkon menne Nagy Toronyán lakos orvosasszonyhoz valamely orvosságért, kinek is kérésére elmenvén, mint egyharmad napig

odajárt, [folytatás az irat külzetén:] de minekelőtte Polyak Andras megjött volna Toronyárúl Agárdra, a tanúnak az üdő alatt házához ment Bencsáné, kérdezte a tanútúl, hova ment a kend zsellírje, Polyak Andras, arra felelvén a tanú, bizony nem tudom én. Bencsané felelvén, tudom én, Toronyára ment Sztankonénak orvosságért, de jobb lett volna, úgymond, ha addig aludott volna, soha sem gyógyul ő abbúl ki, nem kötés az, hanem köszvény. Hallotta azt is az tanú Sztankonénak szájábúl, hogy egyníhány ézben panaszképpen mondotta, csak az Bencsané keze miatt kelletik meghalnom. Hogy pediglen közönségesen tartják Bencsané felől boszorkányi tudománt, az helysígben hallotta gyakran a tanú.

Quintus testis Joannes Czinke subditus Agardiensis liberi baronis Emerici Sennyei de Kis Sennye annorum circiter 30, praemissa fidei sacramento fatetur ad 1mum et 2dum. Vallja a tanú, letett hite után, hogy deutralis Bencsané a tanúnak jelenlétében Poszaszaknéval megpofozkodtak, az mely nap esett köztök a verekedés, azon éccakán oly nagy gümő támadott Poszeszakné fejin, mint polturás cipó, az mely nyavalyában sínlett is pünkösd havátúl fogvást Szent Mihály haváit. De azt nem tudja, miképpen gyógyult fel Poszeszakné, hanem hallotta másoktúl, hogy Bencsané gyógyította meg Poszeszaknét valami füvekkel.

Sextus testis Joannes Poszeszak subditus egregii Francisci Szenczi, annorum circiter 30, Agardiensis, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1mum et 2dum ennekelőtte circiter három esztendővel az tanúnak édesanyjával Bencsané öszveveszvén megpofoskodtak, az mely nap esett köztök a pofozkodás, akkor éccakán oly nagy gümő támadt az fején az fatens édesanyjának, mint egy polturás cipó. Azon nyavalyában pünkösd havátúl Szent Mihály napig, alkalmasint kínlódott, beretvákkal vagdaltatta, de semmiféle materia avagy vír nem folyhatott belőle, és mindenkoron Bencsanéra panaszkodott mondván, csak Bencsané keze miatt kelletik meghalnom. Azt meghallván Bencsané, hogy igen rosszul volna a tanúnak édesanyja, hozzája ment békélésnek színe alatt, vivén magával bizonyos füvet, az mellyel parancsolta nevezett Bencsáné, hogy mosná meg azon beteg asszony fejit. Megmosván, azonnal minden daganat, gümő és fájdalom elmúlt és elveszett. Az boszorkányság pediglen, felőle mindétig, miólta Agardra származott, hallatott.

Septimus testis Paulus Bilavicz judex loci colonus generosi domini Francisci Terebesi, degens in possessione Agard, annorum circiter 32, fide mediante fatetur. Ad 1mum et 2dum. Vallja a tanú ennekelőtte circiter három esztendővel kijővén Agard nevű helysígben, substitutus szolgabíró Korczma Peter uram az boszorkányok iránt esketni, az midőn Tarkanyban visszament volna Agardrúl, deutralis Bencsané Kis Fedornéval nyomon utána menvén, ezen tanú szemelte távúrúl, hogy nem egyebet (minthogy sokat hajladoztak), hanem lovának nyomait szedegették fel, mivel sok ideig ott mulatoztak szolgabíró uram elmenetele után. Vallja azt is a tanú, hogy az deutralis napon és esztendőben, az mely hasogatott szalmaszálakkal, holtszénnel és szösszel mestersígesen öszvecsinált bokrétát Tarczi Peter uram asztalárúl felvett és süvege megé tött. Megjárván véle az helysíget, azonnal a füleiben nagy zúgások támodtak, úgyannyira, hogy mintegy másfél hólnapig keveset hallott füleire. Hanem vallja azt is a fatens, hogy az elmúlt holnapokban tekintetes nemes vármegye porciópénzével megjelenvén Ujhelben, azon alkalmatossággal mostanában ujheli tömlöczben raboskodó Bencsa Ferencznét meglátogatta. Meglátogatván panaszolkodott előtte, mondván, jóasszonyom, miólta én azt a bokrétát, az melyet kendre vallottak, hogy csinálta, süvegem megé tettem, s az helysíget megjártam vele, azólta keveset hallok füleimre. Azzal

deutralis Bencsané megrántván az fatensnek gubáját, kínszerítette maga mellé ülni, arra való nízve a tanú le is ülvén melléje beszílgetésnek okáért, kevés üdő múlván elbúcsúzott Bencsanétűl a fatens míg hazaért Agardra, nagy könyebbsíget érzett, és füleire jól hallott, és azótától fogvást semmi olyas nyavalyát nem érez magában. Miólta deutralis Bencsané Agardra szarmazott, közönséges hír volt boszorkánsága felől.

Octavus testis Georgius Roka annorum circiter 26, [et] nonus testis Stephanus Kondas annorum circiter 26, incolae Agardienses, jurati examinati ad praemissa de eo utri puncta uno quasi ore fatentur, hogy ez most folyó 1751-dik esztendőben, midőn tekintetes nemes vármegye ujheli tömlöczében vitték volna deutralis Benecsanét, szájából hallották, mondván, csak a hörcsök öl meg engemet, már én azt jól tudom. Hogy pediglen közönsígesen mondották, nevezett helysígben deutralis Bencsánét boszorkánnak lenni hallották.

Decimus testis Andreas Polyák, incola Agardiensis, annorum circiter 55, praemisso juramento corporali fassus est, ad puncta deutralisa közönsíges hír és szóbeszídból hallotta, hogy deutralis Bencsané boszorkány volna. In eo confirmat fassionem testis quarti, hogy az midőn Sztanko Kata nevű kötésben sínlő asszonynak Nagy Toronyára ment volna orvosságért, senkinek Agardon elmenetelit nem jelentette, mindaddig, míg haza nem jött az orvossággal.

Super qua taliter per nos peracta inquisitione collaterali praesentes litteras nostras testimoniales extradedimus die 24. Junii 1751. Agard.

Petrus Korcsma inclyti comitatus Zempleniensis processualis judlium m. p.[9]

Stephanus Ormos ejusdem inclyti comitatus adjunctus jurassor m. p.[10]

[11]Boszorkányság. Haszontalan mendemonda.
No. 10mo
Fasc. 383 N. 126.

III.

1751. július, Sátoraljaújhely

ÍTÉLET

AZ IRAT: B: BAZmL IV. Zemplén m. lt. 1008. Törvényszéki jkv. Causas criminales complectus elenchus, Fasc. 387. No. 126.

Anno Domini 1751. mensis Julii in oppido Uj Helly loco et termino celebratae sedis captivorum revisoriae.

Levata est causa

Fisci magistratualis I. comitatus Zempleniensis ut A. contra et adversus Elisabetham Poloka alias Bencsaianam, velut invinculatam I.

Deliberatum est

Ex fassionibus magistratualium testium non evicto eo, quod invinculata Elisabetha Poloka nocumentum hominibus aut pecoribus per artem magicam intulerit, rebus post capturam illius inventis, ac per Sedem criminalem singillatim revisis, ut pro magicis reputari debeant, specie et qualitate sua non inferentibus, eandem invinculatem erga dandas de se strictas reversales ex carceribus simpliciter dimitendam decerni.

IV.

1751., [Sátoraljaújhely]

A BOSZORKÁNYSÁGÉRT BEVÁDOLT, ÁRTATLANNAK TALÁLT POLYAKA ERZSÉBET BŰNPERÉRŐL TUDÓSÍTÓ ELENCHUS

AZ IRAT: C: BAZmL IV. Zemplén m. lt. 1008.
Törvényszéki jkv. Causas criminales complectus elenchus
NYOMT. KIADÁSA: Klaniczay–Kristóf–Pócs, 1989. 2. köt. 921. p.; Dongó, 1911, 169–170. p.

Polyaka Elisabethae magiae incusatae, pro innocente declaratae processus criminalis. Poloczka Elisabethae magiae inquiruntur. Anno 1751.

1 A név aláhúzva.
2 Felesége húgának.
3 Volt.
4 Gyűrűspecsét.
5 Gyűrűspecsét.
6 Üveg.
7 Margón más írással.
8 Margón más írással.
9 Gyűrűspecsét.
10 Gyűrűspecsét.
11 Az irat külzetén 19. századi írással.

121.

1754. szeptember 16.–1756. március 11., Sátoraljaújhely

ZEMPLÉN VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT ÖZVEGY DOMBI MIHÁLYNÉ BÉNYEY KATALIN ELLEN

I.

1754. szeptember 16., Liszka

VIZSGÁLAT LISZKÁN A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT ÖZVEGY DOMBI MIHÁLYNÉ ELLEN

AZ IRAT: B: BAZmL IV. Zemplén m. lt. 1008. Törvényszéki jkv. Causas criminales Fasc. 353. N. 118.
NYOMT. KIADÁSA: SCHRAM, 1982. 3. köt. 450. sz., 702–707. p.

Infrascripti inclyti comitatus Zempliniensis substitutus judlium et jurassor recognoscimus vigore harum quod nos pro parte incatti magistratus comitatus Zempleniensis juxta subannexa de eo utri puncta sequentem in possessione Lúcz peregerimus collateralem inquisitionem.

De eo utrum?

1mo. Tudja-e, látta-e és hallotta-e a tanú, hogy elébb Szerencs várában, most Ujhelyben raboskodó özvegy Dombi Mihalyné Luczon laktában vagy másutt is, ahol lakott, minémű gonosz cselekedeteket, avagy boszorkányságokat vitt végben, kiket rontott meg, s miképpen, micsoda eszközökkel vesztett meg és innen a falubúl miképpen üzettetett ki, s miért, circumstantialiter vallja meg a tanú?

2do. Kit tud magán kívül jó vagy jobb tanúnak lenni?

Fassiones testium.

Primus testis Stephanus Király incola Luczіensis, annorum circiter 50, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1um. Ezelőtt néhány esztendőkkel itt Luczon lakó Pocsy István gyermekének keze rútul megdagadván és kifakadozván. E tanú tanácskozott Pocsy Istvánnal, és minden gyanúsággal céloztak Dombinéra kezének megrontása végett, azért is egyenlő akaratbúl valamely pecsétes levelet formálván ellene, mintha boszorkány volna. Datálván a levelet Tiszaladánybúl, ahonnat ide jött, minthogy praevie értették odavaló önnön atyjafiátúl, hogy ott is boszorkány híre futamodott volt. Ezt megtudván Dombiné (jóllehet titkon cselekedték) odament e tanú feleségéhez és ott siránkozott (amint e tanú felesége mondotta) panaszolkodván, hogy hamis levelet csináltak rúla, mintha ő boszorkány vol-

na. Történt pedig a dolog, hogy a tanú házánál való léte után mindjárt másnap, pattanás támadván e tanú feleségének lábain, rútul öszvedagadoztak és kifakadoztak, melyek miatt e tanúra felesége támadván mondotta, mit csinált kend ennek a Dombinénak, ihol most is idejött és itt siránkodva panaszolkodik kendre. Ezt értvén e tanú, hívatta Nagy Mihály akkori bíró házához Dombinét, ottan bézárván az ajtót, kemény szókkal-szitkokkal elővette, hogy ha megrontotta a felesége lábait, gyógyítsa meg, mert minden bizonnyal megégetteti, ha csak a négy ökrével feléri. Akkor is sírt, rítt Dombiné és jóllehet tagadta, hogy nem cselekedte, mindazonáltal azt mondotta, meggyógyul, csak szederlevéllel kösse. Aminthogy avval kötvén a tanú felesége lábait, meg is gyógyult. Ad 2dum. Tanúnak vallja Czagány Andrást, öreg Czagánynét, Szilágyi Istvánt, Tótt Jántsinét, Kerekes Máriát, Faragó Mihálynét, Póssy Istvánt feleségestül.

Secunda testis Helena Balog relicta Michaelis Czágány Luczіensis annorum circiter 70, jurata, examinata, fassa est. Ad 1um. Most raboskodó Dombi Mihálynénak boszorkányságát nem tudja bizonyoson, hanem midőn ezelőtt nyolc vagy kilenc esztendőkkel ide Luczra származott volna, akkortájban a tanú Czágyán Jánossal, mint mostoha fiával Tisza Ladányba kimenvén, bizonyos dologban szinte akkori T. Ladányi bíró házához (aki Dombinénak bátyja volt) történt menetele és tudakozta tűle ezen ladányi bíró, ott van-e még a húgom, Dombiné Luczon? Felelt e tanú, ott vagyon, ismét tudakozta a bíró, hát nem ment még el onnét? Arra is felelt e tanú, nem ment. Akadott pediglen e tanú akkori T. Ladányon való létiben, más egy becsületes asszony házához is (kinek a nevét akkor jól tudta, de most nem jut eszében) és hasonlóképen ezen asszony is Dombiné Luczon való létirűl tudakozódván, s ottlétét megértvén, azt izente e tanútúl nékie, mondja meg kend Dombinénak, ő boszorkány, engemet megrontott, gyógyítson meg, mert megégettetem. Innét is tűz alól szabadult meg, a bátyjai kocsin általtették Luczra, hogy onnét továbbmenjen, amint hogy hazajövetelével a tanú ebbéli izenetét Dombinénak megmondván, ugyanakkor esztendőben e tanú, midőn a Tokaj vásárra ment volna, elöltalálván azon becsületes asszony házánál lakó T. Ladanyi leányt (ki szolgálója, vagyis zsellére lehetett), megszólította e tanút, mondván, no édes asszonyom, jól tett kend az én asszonyommal, hogy megmondotta Dombinénak az izenetét, mert általjött T. Ladányba és meggyógyította asszonyomat, itt pedig Luczon másoktúl hallotta, szó volt boszorkánysága felől.

Tertia testis Elisabetha Csirke consors Stephani Pócsy Luczіensis annorum circiter 37, jurata, examinata, fassa est. Ad 1um. A tanú férjével együtt ezelőtt circiter tíz esztendővel Dombinénak itt laktában, valamely süldőt Dombinétúl megvevén öt marjáson, midőn tartogatták volna, észrevették, hogy a tyúkait öldösi s eszi, a szomszédokét is, akik odajártak. Visszaküldötte azon sertést e tanú férje Dombinénak, ki jóllehet nem akarta visszavenni, de parancsolatja szerint férjének rajta hadta, kérvén az öt marjást, melyeket azután idővel visszaadott. Történt pedig a dolog, hogy amely karján levő másfél esztendős gyermekével akkor Dombinéhoz járt, hazamenetele után való éccakán sírni, ríni kezdett a gyermek és második éccakára hasonlóképpen nem nyughatván sírása miatt. Midőn éccaka felvette volna e tanú, látta az egyik karját igen nagy vastagon megdagadva, és mivel már akkor szó hallatott Dombiné boszorkánysága felől, mindjárt harmadik nap gyanúságot vévén ellene, lement hozzája és mondotta, gyanúnk kendre van. Azt izente az én uram, gyógyítsa meg kend a gyermekünköt, mert meg nem marad kend a faluba.

És azt felelte Dombiné, mindjárt arra tud kendtek vetni, semmi baja nem lesz néki, csak füvecskét szedjen kend, s mossa meg, most minden fű használ, meggyógyul. Tavaszidő lévén, kiment e tanú és egyvelgést szedvén a füvet, megfőzvén, megmosta a gyermekét, azután jobban lett, de ugyancsak két lyukkal a mosás után, kifakadott, ezt látván, e tanút másodszor is leküldötte a férje, minthogy kifakadt, azt is gyógyítsa meg, melykor is nem egyebet, csak azon füveket javaslotta, mondván, nem lesz semmi baja, mondottam már orvosságot. Király Istvánnal mindazon által (úgymint az első tanúval) e tanú férje késztötte a dolgot, magát is felhívatták, és valamely levelet olvasván Dombiné előtt, megparancsolták néki, hogy kimenjen a falubúl.

Quartus testis Stephanus Szilagyi Luczіensis, annorum circiter 43, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1um. Király Istvántúl hallotta, hogy Dombiné a feleségét megvesztegette volna és azért üzettetett ki a falubúl. Lakójától, Nagy Ferenczнétűl pedig azt hallotta, hogy T. Ladányba megfürösztötték, s le nem menvén a vízbe, másnap Kis Várdába a tömlöcbe vitték volna a deutralis Dombinét, ha a bátyjai T. Ladánybúl titkoson Luczra nem hozták volna. Addit fatens kilenc forinttal adós lévén Dombinénak, annak kérésére Megyaszórúl, minekelőtte Dombiné menyecske leánya (jóllehet azelőtt is sokszor kérette ezen leánya által) egy alkalmatossággal eljött volna. E tanúnak hétesztendős leánykáját látván, hogy nagyon félrehúzódott a szája, tudakozta, mi lelte azt a leánykát, hiszen semmi baja nem volt. E tanú is, felesége is megizente általa Dombinénak, a nézőkhöz viszik, és ha Dombinéra bizonyosodik, minden jószága utánavész is, megperzelteti, aminthogy negyednap múlva hére ment, a leányka szája ez izenet után, de ennek gyógyulása után, e tanú maga nagy betegségbe esett úgy, hogy csaknem egész ereje elfogyott ezelőtt circiter három esztendővel és most is érzi magában, hogy állandó egészsége nincsen, minden gyanúsága ez iránt is Dombinéra vagyon.

Quintus testis Andreas Czagány Luczіensis annorum circiter 36, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1um. Idejövetelével Dombinénak másoktúl hallotta, hogy tűz alól szabadult volna.

Sexta testis Catharina Mónus relicta Francisci Nagy Luczіensis, annorum circiter 54, adjurata, fassa est. Ad 1um. E tanú nemes Szabócs vármegyében Eszlárt lakván ezelőtt 13 esztendővel, jól emlékezik, midőn T. Ladányba lakó boszorkányok förösztésének híre futamodott, aminthogy látta is szemeivel, mikor akkor ott lakó, most raboskodó Dombinét Benyei Katit (kit ezelőtt is jól ismért) más négy asszonyokkal förösztöttek a Tiszába, de egyik sem ült le közülök. Hallotta pedig mostohaatyjától, néhai Hadadi Szücs Jánostúl, midőn a fürösztés után T. Ladányba megfordult volna, Eszlárra jövetelével beszéllette, no, úgymond, Bényei János sógromtúl azt hallottam, hogy ő (aki akkor bíró volt) bátyjával, Benyei Mihályal Bényei Katát általvitték Luczra és onnét is továbbmenni néki parancsolták, hogy ne hallják veszedelmét, a gyermekei árván ne maradjanak, mert másnap Kis Vardaba kellett volna küldeni többiekkel együtt.

Septimus testis Stephanus Pócsy Luczіensis annorum circiter 54, juratus, examinatus, fassus est. Ad 1um. Dombi Mihályné itt laktában, tülle e tanú felesége valamely süldőt vásárolván, észrevette, hogy mind maga tyúkait eszi, mind a szomszédét. Kit megtudván feleségétűl, neki visszahajtatta és pénzét visszakérette. A süldőt nem akarván visszavenni, a pénzt is harmadnapig vissza nem adván, történt a dolog, hogy amely nap visszahajtat-

ta a sertést, azon éccaka mindjárt a bőcsőben levő kisgyermeke sírni, ríni kezdett. Más éccakára kelvén, sírásából felvette a felesége, nézte a tanú is az igen megdagadott egyik karját s kezét ujjaival, azért is mindjárt virradtakor felhívatván Dombinét, minden gyanúságát reá támasztotta (hallván idejövetelével azon kívül is Dombinénak rossz hírét) megparancsolta neki, hogy meggyógyítsa, mert rosszul jár. Aminthogy mindjárt füveket is mondott e tanú feleségének, hogy szedjen, avval kösse, s mossa. Mely kötés s mosás után megszűnvén a gyermek karjának fájdalma, de ugyancsak kifakadt és a könyökén felöl a karján lyuk esett úgy, hogy ha felül nyomták, alol ment a genyecsék, ha alol pedig, felül szivárgott. Tovább is gyanakodván efelől e tanú, hírt adott tiszttartó uramnak és a felülírt első tanúnak, Király Istvánnak, ki akkor ispán volt és egy alkalmatossággal elölhívatván e tanú házához Király István Dombinét, olvasott előtte valamely levelet, T. Ladanyi laktában miképpen viselte magát, és hogy innen is kimenjen a falubúl, mert meg nem engedik lakni. Aminthogy Dombiné azon kérte Király Istvánt és e tanút is, csak adjanak néki levelet, hogy elmehessen, ő elmégyen. Aminthogy tiszttartó uram engedelmével a falu levelet is írván nékie, aztat e tanú kezében adta Dombinénak és mondotta nékie, ihol a levél, evvel elmehetsz, de a gyermekem keze meggyógyuljon, mert bizony rosszul jársz, megkereslek, aminthogy el is ment véle.

Octava testis Anna Tótt relicta Joannis Tótt Lucziensis annorum circiter 36, jurata, examinata, fassa est. Ad 1um. E tanú adós levén Dombinénak, innét gyanakszik reá, hogy mikor innét elment, megfenyegette őtet, várjá, úgymond, tíz esztendő múlva is megkeserülöd az én elmenetelemet. Következett pedig, midőn ezelőtt négy esztendővel Dombiné Megyaszórúl a maga menyecske leányát, Kis Tamásnét az adósságért ideküldötte volna, néma leányöccsével együtt, e tanú leánya azon néma leány mellett állván, midőn Kis Tamásné a néma öccsét a keze fejével azért, miért szakította el a tanú leányának csizmaszárát, meg akarta volna csapni, nem a néma leányt, hanem e tanú ép és egészséges leányának bal karját csapta meg keze fejével, mely csapás után mindjárt akkor nap estvére ott, ahol érte, egy tallérnyi kerekségű hús a leánya kezérűl egész a csontig kiesett keserves sírása között, melyben mindjárt lábától leesvén, igen megdagadott, és egész nyáron sínlődvén ősszel meg is holt ebben a nyavalyájában.

Nona testis Helena Kis consors Joannis Faragó annorum circiter 28, adjurata, fassa est. Ad 1um. E tanúnál lakván Dombiné Luczon, most Megyaszón lakó menyecske és más néma leányával együtt, azon fonásokkal, varrásokkal szoktak vala élni és innen vagyon reájok gyanúsága, nappal ugyan varrtak másoknak, de amely fonót felvállaltak, hogy azt fonták volna éccaka addig, még e tanú és házbeli cseléd fel nem költ, jóllehet hallgatózott sokszor e tanú, ha pereg-é az orsójok, de sohasem látta vagy hallotta, hogy setétben fontak volna, mégis mikor felköltek, már akkor mindenkor rendiben volt az orsójok, és annak a hegyit úgy elkoptatták, mintha valami elrágta volna. Tudakozván Dombinétúl a tanú, mit csinál kend az orsónak, hogy úgy elkopik, azt felelte, ez a mutató ujjom rágjo el, mert azelőtt sebes volt. Ismét azért van reá gyanúsága, hogy mikor házától más házhoz mentek lakni, akkor a menyecske leánya megfenyegette e tanút, mondván, várj reá te, mert azt is megkeserülöd, akit az anyádból tejet kiszoptál. Történt pedig a dolog, hogy elmenetele után, midőn e tanú egy alkalmatossággal szapult volna, éccaka a szapulódézsából a lúg elveszett, csak a fiacskája inge maradt benne öszvegyúrva, melyet kimosván fiacskájára való feladása

után mindjárt megkékült a keze a gyermeknek és megdagadván, igen kifakadozott, sokáig kínlódván benne, az meggyógyulván, az orrába szállott és a fejében a fájdalom, s most is sokszor megtelvén az orra lyuka, csak kevésbe múlik, hogy meg nem fúl. Ismét egy alkalmatossággal itt lakó Nagy Mihallyal a kertek közt beszélgettek, s gyanakodtak Dombinérúl, hogy e tanúnak is gyermekét és Nagy Mihály leányának is lábát megvesztette volna, midőn e tanú efféle beszéd után a kertrűl hazaérkezett volna. E tanú leánya (ki valamely lisztet szitált), mondotta, anyámasszony, egy kígyó van a liszteshordóban. E tanú kihömpörgetvén a hordót, a mostohafia a fa közé fogta a csúszót és bevivén a házba körülállották, midőn a földön patkójával reá akart volna nyomni a legény, csak eltűnt a kígyó szemek elől. Ismét másoktúl hallván, szemére vetette a tanú Dombinénak, minthogy Ladányban azért akarták volna megégetni, hogy amely maga házát egy ott lakó embernek eladott, az az ember a ház megvétele után mindjárt betegségben esvén, hozzá folyamodott, csak gyógyítsa meg, visszaadja a házát, aminthogy a megvett házát visszaadván Dombinénak, meggyógyult volna, ezen szókra azt felelte Dombiné, csak reám fogták, de nem igaz.

Super quibus taliter (ut praemissum est) exactis testium fassionibus et attestationibus praesentes propriis syngraphis usualibus sigillis roboratas extradedimus litteras testimoniales. Datum in oppido Liszka 16ta Septembris 1754.

Gengl Lőrincz inclyti comitatus Zempleniensis substitutus judlium m. p.[1]

Joannes junior Nagy assumptus jurassor m. p.[2]

II.

1755. május 27., Sátoraljaújhely

PERFELVÉTEL

AZ IRAT: B: BAZmL IV. Zemplén m. lt. 1008. Törvényszéki jkv. Causas criminales Fasc. 353. N. 118.

Anno Domini 1755. die 27. mensis Maii in oppido Sátor alja Ujhely loco videlicet et termino celebrationis sedis criminalis.

Levata est causa

Fisci magistratualis inclyti comitatus Zempliniensis ut actoris contra et adversus invinculatam Catharinam Benyei[3] relictam Michaeli Dombianam velut incattam.

Et pro antelato inclyto magistratu egregius Paulus Kery, qua ordinarius fiscalis praemissis praemittendis et reservatis reservandis inhaerendo privilegiatae facultati sui, reproduceret actionem originalem sub numero 1mo et adlatus ejusdem duplicis ordinis inquisitiones magistratuales unam sub numero 2do et alteram sub numero 3tio in quorum conformitate petit[4] jus et judicium debitumque juris et justitiae complementum sibi impendi, et administrari reservando generaliter reservanda.

Pro invinculata personaliter adstante incatta ex mandato et indultu inclytae sedis judiciariae nobilis Paulus Wladar de Nagy Csepcsén[5] legitimus sufficientibusque cautelis instructus procurator innocentiam et indemnitatem his subinsertis subjungeret.

1mo. Siquidem omnes testes in productis numero 2do et 3tio notatis inquisitionibus contenti in nudis suspitionibus et seribus praesumptionibus non autem in positivis rationibus testificationum suarum radicatas et fundatas fassiones suas haberent, adeoque vel ex hoc solo principio Tripartiti tituli 27. partis.

2do. Ubi testis rationem scientiae non assignaret, iidem in jure veluti nihil probantes parum valerent protenderet. 2. Testes iidem omnes fundatas suas fassiones haberent duntaxat in provocatione ad infantis illegitimae aetatis factas somniatione tenus elicitias descriptiones, qui coram iisdem quaspian[!] deduxisset satis leves suspitiones, adeoque purum et nudum auditum referentes, cui in jure ullus locus daretur, praescribente titulo 27. partis 2. et hinc:

3tio. Cum crimina et specialiter magiae non suspitionibus et quibus vis praesumptionibus probanda, sed probis legalibus omni exceptione majoribus venirent docenda, quid proinde casu in praesenti his destituta actio fiscalis nancisci possit, et partem praetensam invinculatam quibus gravari lex et ratio non superesset nam praeterquam, quod:

4to. Narrationes quaspiam continentes testium fassiones adsint, processualia acta et producta remonstrant, quae cum fabulis inter mixtis[6] suspiciones minus verisimilis post se trahentes[7] et ad invicem conjunctas,[8] contineant et sensus et contextus earundem remonstraret. Sed et:

5to. Magia quae pactum quodpiam cum maligno spiritu habere soleret, fiscalis talem pro crimine actionetenus exponeret, ex his praeaductis vel minimo testimonio contra invinculatam prodiret tum ex eo, quod testes numero 2. et 3. contenti de pacto tali altum sileant, tum qua signa et indicia magiam talem revelantia ex nulla parte in apricum prodeant, nec prodire possint, tum denique quod ex signo res cognosci assoleat, sed talia hic nec in rebus nec in persona invinculatae observari poterant, eo possent, quo magis innocentiam eidem competentem, concludere et appingere nullis signis praeexistentibus liceret et aequum esset. Quare:

6to. Si quid suspitionis asserti testium in productione duorum infantum coram jure adferre possint, cum eaedem essent nimis fallibiles vel ideo quod nasuae[?] deffectus, contracturas, et alias crisaes[9] suapte causare assoleat, vel quia neglectus ut principiis obstandum fit sera medicina adhibita reparationem et resanationem, in plerisque causet vel denique, quod omnes homines simus et nihil humani a nobis alienum esse putare debeamus. Ex omnibus itaque probis fiscalibus status quaestiones non alter surgeret quam hicce, an invinculata testium fassionibus in dictis infantis illegitimae aetatis fundatis, et ex prolatione ejusdem enarrantibus criminae magiae incusata adeo, est fassionem probis gravaretur ut poenae actionali subjici et convinci debeat. Quem statim quaestionis cum praevie rationes satis superque negativam tenentes remonstrarent et illucidarent, ut uberioribus negotium deducatur operae praetium non videri, ast responsi loco hic inducendo, cum nemo praesumatur malus nisi probetur talis, instat invinculata simplicem absolutionem cum reservata.

Pro fiscali actore ex combinatione usu receptae praxis criminalis articuli 60.[10] cum actionalibus legibus, elliceretur prae aliis circumstantialibus duo esse essentialia requisita ad comprobandam crimen magiae, unum est, si de hoc crimine accusatus vel accusata, res

et actus tales perpatraverit, quae cum effectu suo nullam naturalem connexionem haberent. Secundum, quod si de tali crimine accusati vel accusatae per res et actus similes, sive hominibus sive pecoribus in corpore detrimenta inferant. Quod vero invinculata res et actus tales perpatraverit quae cum subsecuto effectu naturalem connexionem non habent, docetur sequentibus, et quidem.

1mo. Quod invinculata infantem unum per fornacis infumibulum e cubuculo extraxerit, taliterque rem connaturalitati minime correspondentem perpatraverit, siquidem naturaliter infans per portam et non infumibulum extrahi debuisset, docent id ipsum in inquisitione numero 2do testis 1mus et 3tius atque infans etiam in figura sedis idipsum[11] retulisset et neque obstaret, quod idem legitimae aetatis haud foret, quia infans idem cum talibus circumstantiis rem gestam declararet, quas ille vel ob teneram etiam aetatem suam ingenisque eatenus inbecillitatem excogitasse et confinxisse nullo modo praesupponi posset, et hoc tanto a fortiori, quod prae indigitati testes viderint et experti fuerint infantem, sicuti per imfumibulum pertrahebatur, fuligine totum infectum sparsisque capillis repertum[12] fuisse, combinatis itaque signis quae in infante reperta sunt, cum relatione ejusdem, dubitari nullatenus potest de modo praevio perpatrato per invinculatam actu magico, siquidem cicius adhuc contingit adultiores mentiri, quam infantes.

2do. Testis in eadem inquisitione septima referret plane tempore et occasione illa, quibus invinculata actus tales exercuisset et pro saga communiter et publice habita fuisset, venisse duas foeminas clara die ad suam domum infantem testis amplexu suo retineri cupitum trucidare voluisse ac ipsam fatentem ex lecto ita praecipitasse, ut eadem in genu vulnus acquisiverit.

3tio. Perhiberet fassio testis in eadem inquisitione numero 2do, 6to, quod dum filio testis hujus invinculata occasione quadam porrexisset confectas cum caseo placentas ad manducandum, isque ex datis sibi modo praevio placentis sine instituendae de invinculata probae unam placentam ad certum locum reposuisset post temporis intervallum placenta in stupam conversa est. Testisque hic una cum filio suo in loco eodem non amplius placentam verum stupam reperissent.

4to. In inquisitione numero 3o testis 9a dicit et testatur, quam tametsi invinculata apud testem hanc habitasset, testisque hic invinculatam nunquam neve observans fusos tamen ejusdem mane vidit plenos filamentis si ergo neve nullatenus observatae invinculatae fusi reperti sunt mane filamentis obvoluti, adminiculo et ope male daemonis id ipsum perficere debuit invinculata.

5to. In eadem inquisitione numero 2do testis 9a perhiberet in fassione sua, quod plane temporibus illis quibus de invinculata suspiciones dominabantur, reperit fatens, in domo sua, existente vase farina repleto serpentem, quem cum trucidare voluissent in praesentia complurium non fugit serpens, sed disparuit. Praemissi itaque actus per invinculatam perpatrati, num naturae et connaturalitati cohaereant judicet quotusquisque.

6to. In utraque inquisitione magistratuali, et quidem in inquisitione numero 2do testis 1a et 3a, 4tus et 6ta in inquisitione vero numero 3o testis 1mus testis, 2da et 3a testis item 4mo et 7mus confiterentur quales minas nocendi exercuisset invinculata contra quam plurimos, minasque tales in illatione detrimenti corporis hominibus et pecoribus inmediate subsecutus est effectus quae modo praevio illata corporis detrimenta ipsa sola etiam

resanavit, taliterque etiam facto resanationis nefandi criminis magiae per idque illati detrimenti corporis manifeste ream effecit.

7mo. Praeattactae inquisitiones numero 2do et 3o testatum redderent, quod invinculata tum in Tisza Ladány unde oriunda esset, cum vero in possessione Lucz et alibi ubi divertisset morasque traxisset, publice pro saga habebatur, et quidquid detrimenti corporis alicui illatum exstiterat, omnio eatenus suspicio in invinculatam cadebat, passique detrimentum corporis fine resanationis ad eandem confugiebant, ipsaque quem voluisset, sanavit, quamvis fatente teste 6. in inquisitione numero 2do propter illatam sibi per invinculatam corporis detrimentum mori etiam debuisset, uti id ipsum moribundas ingeminasset quod per factionem magicam invinculatae ex hoc mundo migrare debeat. Publica itaque notorietate dictamine articuli 34. 1729. multis probis haud egente vel ex ea invinculata condemnari deberet.

8vo. Tametsi praemissae probae testiumque fassiones non sufficerent etiam ad condemnationem invinculatae (quas tamen pro suffecturis ad [– –]ri speraret fiscalis) invinculata dimitti non posset, verum ad mentem quaestionis 8va capitis 6. Kitthonich tott[!] tantis iisque gravissimis, et ad evidentiam facti proximis praesumptionibus summopere gravata ad confitendum ubèrius crimen actionali equulio mediante adigi deberet. Et hoc tanto a fortiori pro

9no. Quod eadem invinculata in negativa pertinaciter persisteret taliterque semet ipsa non levibus et neque simplicibus suspitionibus involveret criminisque actionalis ream efficeret.

Hinc comprobato per producta fiscalia, contra invinculatam actionali magiae crimine, petit fiscalis eandem invinculatam convinci, convictionemque talem juxta contenta actionis debitae executioni mandari ac in quantum ne fors dubitaretur adhuc in validitate probarum fiscalium, petit eandem ad fatendam uberius rei veritatem, uti praemissum haberetur durioribus etiam stringi et reservat.

[13]Pro invinculata priori replicae suae priusquam uberiora adnecteret allegans, ad praeindictatam ex novem punctis constantem fiscalis procuratoris replicam sequentibus responderet. Cum statuat fiscalis duo essentialia requisita ad cognoscendum magiae crimen 1. si res et actus adsint, quae cum effectu suo nullam naturalem connexionem haberent. 2. si per actus tales sive hominibus sive pecoribus in corpore detrimenta inferantur. Quibus invinculatam ream esse actionemque hanc contra eandem stare debere induceret, sed quia istae omnes probae et testium fassiones praeter quam quod in suspicionibus fundatae sint, quae in inquisitionibus numero 3tio et 2. continentur aliud non haberent, multo minus actus tales, quae nullam naturalem connexionem recuperent, probarent hinc.

Ad 1mum. Testes numero 2o et quidem [– – –] et 3. in ordine ad hoc examinati veluti ex auditu et dictis h[– –]antis fassiones elicitas continentes subessent censurae tituli 27. partis [2.], quod dictis veluti ex simplici auditu promanantibus, ita et infantis tanquam fari nescientis, et vel saltim una qualitate idonei testis haud praediti, quin potius mente capti et rasi, ut praeter quam risu aliquid somnium enarrasset, observatum exstitit consequenter per camminum et fumibulum extractio praetensi infantis veluti nec semiplenae probatur esset nulla, neque invinculatam gravaret.

Ad 2dum. Testis 7. in producto numero 2. contenta enarrat quidem duarum faeminarum nocturno tempore in domo sua praesentiam, et a se visas, sed invinculatam quam de

necesse cognoscere debebat haud vidisse dicit, ast pure quod eadem debuisset fuisse de eadem suspicari, quae revera esse et non esse duas contrarietates involvendum cum dicit, nihil facit ad probam.

Ad 3tum. Similis considerationis essent hae et sub sequae rationes per fiscalem inducta, quae omnes neque ad adjudicandum equuleum, neque alias arbitrarias poenas, multo minus ordinariam nulla ex parte sufficerent, pro curando itaque tempore licet plures rationes superessent quibus uberius proba fiscales refutari possent, sed quia hic maximam suspitionem infirmitas duorum infantum coram jure remonstratorum post se traheret, in quo invinculatae quasi vero, testes causam et actum appingere viderentur hinc inclyto judicio pro tollenda hac suspitione praeter ceatera hoc subjungeret, quod plerique morbi corrupti ex animi pathematibus nascant, alii ex mensium vitiis, alii a vermibus provocari, ad eoque haereditarii, praemature suppressi aut retropulsi, ab animo pravo et confuso geniti et enutriti et convulsivi, ac alii qui saepe pro veneficis declarantur, ast cum ex naturalibus causis suas origines trahant, tales dicendi haud venirent. Similis considerationis essent infirmitates praeinductorum infantum, quod ipsum etiam excellentissimus dominus medicinae doctor observasse edixisset. Alleviaret statum invinculatae et id, quod facta oculata revisione, nulla signa reperta sint, hinc etiam non edocto crimine magiae ab equuleo quoque immunis esse debet, quare instat ejus absolutionem.

[Az irat külzetén:]
Processus.
Fisci magistratualis inclyti comitatus Zempliniensis ut actoris contra et adversus introsertam Catharinam Benyey velut incattam in puncto magiae erectus.
Fasc. 353. No. 118.

[Az irat külzetén más írással:]
Bényey
1755. 27a Maii
Boszorkány

III.

1755. május 28., Sátoraljaújhely

KIEGÉSZÍTŐ VIZSGÁLAT BÉNYEY KATALIN ÜGYÉBEN
AZ IRAT: B: BAZmL IV. Zemplén m. lt. 1008. Törvényszéki jkv. Causas criminales Fasc. 353. N. 118.
NYOMT. KIADÁSA: Schram, 1982. 3. köt. 450. sz., 702–707. p.

Anno 1755to die 28. Maii sub sede criminali in oppido S. Ujhely celebrata, peracta sequentium testium authenticatio.
Inquisitionis sub numero 1mo.

Prima testis, Eva Szabo, authenticata fassionem modificavit in eo, hogy Tot Janosnénak két gyermeke mindjárt azon nap után következett éccaka, amidőn intette volna, hogy ingecske varrásáért fizetné meg Dombinénak, megbetegedett, praeterea; azon Aszalon lakozó néző nem asszonyember, hanem Kecskés Mihaly nevű férfi vala, clarificando eo id, hogy e fatens leánya annyira betegeskedett, hogy mind az emészteti, mind pedig vizelleti az száján gyött ki öt napig.

Testis secunda Sara Cserehaty, confirmat in omnibus fassionem collateralem.

Tertia testis Eva Gönczy modificat in eo fassionem, hogy fenyegetését Dombinénak az urára nem hallotta, hanem haragját búzájának el nem viteléért az malomba observalta.

Quartus testis Embericus Nagy, confirmat fassionem collateralem.

Quinta testis absens.

Sexta testis. Maria Domby, clarificat in eo fassionem, hogy e fatens fia hét hétig sínlődvén derelye megétele után, azután megholt.

Inquisitionis porro sub numero 3tio authentica sequitur in hoc ordine.

Primus testis Stephanus Király, confirmat fassionem collateralem.

Secunda testis Helena Balog, confirmat fassionem collateralem.

Octava testis Anna Tóth, authenticata confirmat fassionem addendo, hogy most elő menyecske leányanak is a többi betegsége között, az véri az fejéből olyan helyekről gyütt, ahonnat semmiképpen nem observalhatták, és oly számmal, hogy egész öveddig vérbe feküdt. Praeterea, az midőn tőle másodszor zsellérségből elment Dombiné, oly szókkal fenyegette, hogy tíz esztendő múlva is megemlegeti.[14]

Nona testis Helena Kis, clarificat in eo fassionem, hogy nem látta légyen az orsókot, estve-e, avagy regvel raktak az lócára Dombiné és a két leánya, praeterea vallja quo ad reliqua, hogy fiának több nyavalyái között az fogai is kihullottanak, és azon fia immár öt esztendeje hogy sínlődik, sőt, maga is a fatens, az lúgnak kiveszése után, közel négy hónapig nagyon kínlódott az fogaira.

Septimus testis Stephanus Pocsy, confirmat fassionem.[15]

IV.

1755. május 28., Sátoraljaújhely

PERBESZÉDEK

AZ IRAT: B: BAZmL IV. Zemplén m. lt. 1008. Törvényszéki jkv. Causas criminales Fasc. 353. N. 118.
NYOMT. KIADÁSA: Schram, 1982. 3. köt. 450. sz., 702–707. p.

Actio sive causa fisci magistratualis inclyti comitatus Zempliniensis ut actoris contra et adversus invinculatam Catharinam Bényei relictam Michaelis Dombianam velut incattam ad expositionem egregii Pauli Kéry, qua praelibati comitatus ordinarii fiscalis instituta de et super eo. Qualiter eadem inviculata incatta postposita Dei hominumque timore, Dei creatoris immemor anno evoluto 1754. sed et aliis diversis vicibus et temporibus mira quaepiam et cum subsecuto effectu nullam naturalem connexionem habentia, adeoque magica, venefica et superstitiosa, cum nocumento proximorum ope mali demonis perpatrare non eformidasset, uti id ipsum inquisitiones numero [16]2do et 3tio perhiberent. Legum divinarum et humanarum praejudicio admodum gravibus et manifestis. Quia vero dictamine capitis 31. et 32. Sancti Stephani libri 2. similes a Deo creatore aversae et cum malo demone sive inplicitum, sive explicitum pactum habentes, opeque ejusdem artibus suis magicis, et veneficis proximis etiam suis in corpore nocumenta inferentes sagi et sagae severissime punienda, et juxta usu recepta praxis criminalis articulis 60. vivo rogo super injiciendae, taliterque concremandae et e medio vivorum tollenda praeciperentur. Hinc cuperet idem quoque fiscalis, supra attactam inviculatam incattam praevia ejusdem sive fine uberioris actionalis criminis confossationis, sive vero in similibus criminibus passim intervenire solitorum complicum revellationis, sui maximum inde meritum aliorum vero horribile et salutare in exemplum, ad rogum damnari, taliterque sibi jus et judicium, cum reali executione impendi et administrari, reservata in reliquo generali facultate.

V.

1755. július 21., Nagykálló

SZABOLCS VÁRMEGYE JELENTÉSE A BÉNYEY KATALIN KORÁBBI LAKHELYÉN VÉGZETT VIZSGÁLATRÓL

AZ IRAT: B: BAZmL IV. Zemplén m. lt. 1008. Törvényszéki jkv. Causas criminales Fasc. 353. N. 118.
NYOMT. KIADÁSA: Schram, 1982. 3. köt. 450. sz., 702–707. p.

Infrascriptus recognosco per praesentes, quod ego ex determinatione inclyti comitatus de Szabolcs cum mihi adjuncto jurassore domino Francisco Kereky die 5ta mensis nunc currentis fine investigationis certae cujusdam mulieris Dombaianae criminis magiae insimulatae ad possessionem Tisza Ladány exivissem, ibidemque universos juratos ac alios ejusdem possessionis incolas convocassem, ab iisdem serio inquisiverim, quidnam certi respectu magiae quoad praedectam mulirem scirent fide mediante faterentur; sed nec unicus in eodem loco repertus est testis qui de praedicta muliere magiam aliquid fateri voluisset. Super cujus investigationis serie hanc quam demisse inclitatae universitate scripto porrigerem subscriptione sigilloque propriis munitam demissam facio relationem. Signatum in oppido Nagy-Kallo die 21ma Julii anno 1755.

Inclyti comitatus de Szabolcs ordinarius judlium Alexander Eleky m. p.[17]

VI.

1755. július 23., Nagykálló

SZABOLCS VÁRMEGYE LEVELE A TISZALADÁNYI VIZSGÁLATRÓL

AZ IRAT: B: BAZmL IV. Zemplén m. lt. 1008. Törvényszéki jkv. Causas criminales Fasc. 353. N. 118.
NYOMT. KIADÁSA: Schram, 1982. 3. köt. 450. sz., 702–707. p.

Illustrissimi reverendissimi spectabiles magnifici, perillustres item ac generosi domini fratres amici et vicini nobis colendissimi observandissimi.

Elvevén nagyságtok, kigyelmetek atyafiságos és szomszédságos levelét, abban tudniaillik, hogy Dombi Mihályné, aki most nagyságtok, kigyelmetek magistratualis tömlecében raboskodik és magát Tisza Ladányi helységünk hajdoni lakosának mondotta, maga élete viselésérűl és nevezetesen arrúl, ha valami jeleket nem mutatott-e boszorkányságrúl, amelyrűl vádoltatott, hitelesen inquiráltatnánk. Legottan szolgabíránkot maga mellé veendő, esküdtünkkel együtt ad faciem loci kiküldvén és azon dologról investigáltatván, minemű relátiot tett légyen nekünk kiküldött szolgabíránk, aztot itt zárvo atyafiságos és

szomszédságos kötelességgel, megküldjük nagyságtoknak, kigyelmeteknek. In reliquo praetitulatas dominationes vestras ad vota cupita [– – –] salvas, et incolumes vivere, ac degere cupientes perseveramus. Datum ex congregatione nostra computuali die 23tia mensis Julii anno 1755. in oppido Nagy-Kállo celebrata.

Dominum vestrarum

Fratres amici et vicini obligatissimi paratissimi universitas comitatus de Zabolcs.

VII.

1756. március 11., Sátoraljaújhely

ZEMPLÉN VÁRMEGYE ÍTÉLETE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT BÉNYEY KATALIN ÜGYÉBEN

AZ IRAT: B: BAZmL IV. Zemplén m. lt. 1008. Törvényszéki jkv. Causas criminales Fasc. 353. N. 118.

Anno Domini 1756. die 11mo mensis Martii in oppido Ujhelly idem fiscalis, qui in superioribus causam reassumit et prioribus suis inhaerendo petit convictionem contra partem incattae ferre judicium et reservat.

Pro invinculata idem qui in prioribus cum hujus causae finalis decisio praeterita sedria ob uberiorem edoctionem praetensi criminis magiae dilata exstitisset, qua recurrente dominus fiscalis nihil novarum probarum induceret, ut potius ad remonstrandam innocentiam testimoniales ex inclyto comitatu Szabolcsiensi hic loci sub numero 1mo[18] productae allatae et expeditae pro invinculata deservirent, hinc ex praeviis rationibus indemnitatem et innocentiam invinculatae remonstrantibus praeassumptisque fiscalibus probiter in nudis suspicionibus fundatis suapte concidentibus, instat invinculatae simplicem absolutionem eum referre.

Pro fiscali actore producto partis incattae sub numero 1mo. eandem partem incattam nec aggravante nec alleviante, idem fiscalis prioribus suis inhaerendo petit finale contra partem incattae ferri judicium et reservat.

Deliberatum est.

Esto quidem invinculata Catharina Benyei sive Dombiana, quoad in actionatum atrox magiae crimen, fassione testium sub numero 2do notanter 1a Evae Bodnár, 3a Evae Göncsy, ac subsequenter quarti quoque ac sextae sub eodem instrumento, non secus ab his distinctorum sub numero 3o in ordine 2dae, 7mi et 9na authenticatorum testium fassionibus non leviter gravati orderetur. Quia nihilominus praeannexum memoratorum testium confessarum, magis in praesumptione sola non vero ipsa facti evidentia substitisse dignosceretur, adeo ut ex hinc deductae magistratualis fiscalis probae sed neque aliae in casu hoc ad dignoscendam majorem praesumptionem adhibitae et exinde curbites circumstantiae aut indicia, ad edocendum

actionale crimen, sufficere evincerentur. Ideo diu munioribus et separatis perpessis carcerum squalloribus in reflexionem sumptis hisque eidem ad amovendam a se in posterum omnis suspicionis noxam in paenam imputatis eandem invinculatam incattam cum relegatione sui ex comitatu hoc ad partes semotiores pro hac vice liberam dimittendam decerni.[19]

1 Gyűrűspecsét.
2 Gyűrűspecsét.
3 Név aláhúzva.
4 Utólag beszúrva.
5 Név aláhúzva.
6 Utólag beszúrva.
7 Utólag beszúrva.
8 Áthúzva: „inter mixtis."
9 Utólag beszúrva.
10 Utólag beszúrva.
11 Lapszélen utólag beszúrva.
12 Lapszélen utólag beszúrva.
13 Más kézzel.
14 Áthúzva: „emlékezik."
15 Áthúzva: „testis."
16 Lapszélen beszúrva.
17 Gyűrűspecsét.
18 Lapszélen: „numero 1mo."
19 Aláhúzva.

BIBLIOGRÁFIA

Balogh Gyula: A boszorkányok és boszorkányperek, in Uő: *Klio szolgálatában,* Szombathely, Apfel S., 1895, 27–32.

Bariska István: Egy 16. századi kőszegi boszorkányper és tanulságai, *Vasi Szemle,* 42, Szombathely, 1988/2, 247–258.

–: Zur Frage der Rechtsgeschichte von Lutzmannsburg im 15./16. Jahrhundert. Beiträge zur Landeskunde des burgenländischen-westungarischen Raumes. Festschrift für Harald Prickler zum 60. Geburtstag, *Burgenländische Forschungen, Sonderband* 13, Eisenstadt, 1994, 23–37.

–: Küzdelem az ausztriai zálogon levő Kőszeg városa és az uradalom között a 16. század derekán, in Horváth Ferenc (szerk.): *Vas megye múltjából. Levéltári Évkönyv,* 1, Szombathely, 1976, 61–99.

Bessenyei József: *A magyarországi boszorkányság forrásai,* I, Budapest, Balassi, 1997.

Benczik Gyula: Kádas Benedekné boszorkánysága ügyében 1659-ben felvett tanúkihallgatás jegyzőkönyve. Lapok Szombathely történetéből, *Panniculus,* ser. C. No. 84., Szombathely, 1998, 64.

Dominkovits Péter: Két ismeretlen kőszegi boszorkányper a XVIII. század első feléből, *Vas megyei levéltári füzetek,* 6, Tilcsik György (szerk.): *Előadások. Vas megye,* II, Szombathely, 1993, 299–309.

Dongó Gyárfás Géza: Boszorkánypörök nyomai levelestárunkban (1640–1766), *Adalékok Zemplénvármegye Történetéhez,* XVI, 17(1911), 169–171, 302–305.

–: Boszorkánypörök nyomai levelestárunkban (1640–1766), *Adalékok Zemplénvármegye Történetéhez,* XVII, 18(1912), 92–94.

Fabó András: Vitnyédi István levelei (1652–1664). Adalékul a XVII. század politikai és erkölcstörténetéhez. Közli Fabó András, I–II, *Magyar Történelmi Tár,* 15–16, Budapest, MTA Történelmi Bizottsága, 1871, 2/3, 2/4.

Hankó Zoltán: *Megyaszó históriája a kezdetektől 1867-ig,* Megyaszó, Megyaszó Község Közös Tanácsa, 1990.

Homma, Josef Karl: Die Hexenprozesse von Pinkafeld, *Burgenländische Heimatblätter,* 9, Eisenstadt, 1947, 121–130.

–: *Die Pinkafelder Hexenprozesse des 17. Jahhunderts,* Pinkafeld, 1937, 1–17.

Horváth Ferenc: *A Forintos per,* Szombathely, a Savaria Nyári Egyetem évi kurzusa, 1969, 1–16.

Horváth Tibor Antal: *Boszorkányok és boszorkánypörök Szombathelyen,* Szombathely, 1937 (*A Vasi Szemle Könyvei,* 86).

Hudi József: Szentkirályszabadja nemesi társadalma a XVIII–XIX. században, in Hadnagy László (szerk.), *Veszprém megyei honismereti tanulmányok,* XV, Veszprém, 1993, 107–111.

–: *A dunántúli nemesi községek statútumai a XVII–XIX. századból,* Veszprém, szerzői kiadás, 1999.

Iványi Béla: Részletek a magyarországi fertőző betegségek történetéből. Adatok a Körmendi Levéltárból a pestis XVI–XVII. századi történetéhez (1510–1692), *Orvostörténeti Közlemények – Communicationes ex Bibliotheca Historiae Medicae Hungariae,* Supplementum, Budapest, 1965.

Kállay István: *Úriszéki bíráskodás a XVIII–XIX. században,* Budapest, Akadémiai, 1985.

KAZINCZY Gábor: Megyaszói boszorkányok 1731-ben, *Hazánk, Történelmi közlöny,* III, Budapest, 1885, 372–375.

KISS, Mária: Das Erdődy-Familien-Archiv in Eberau. Gedanken beim Ordnen eines Archivs. Aus dem Ungarn übersetz von Stefan Bekofsits. Beiträge zur Landeskunde des burgenländischen-westungarischen Raumes. Festschrift für Harald Prickler zum 60. Geburtstag, *Burgenländische Forschungen, Sonderband* 13, Eisenstadt, 1994, 205–212.

–: Hexenprozesse in Südburgenlanden, *Burgenländische Heimatblätter,* 40, Eisenstadt, 1978, 7: 60–69.

KLANICZAY Gábor–KRISTÓF Ildikó–PÓCS Éva (szerk.): *Magyarországi boszorkányperek. Kisebb forráskiadványok gyűjteménye,* 1–2, Budapest, MTA Néprajzi Kutató Csoport, 1989.

KOMÁROMY Andor (szerk.): *Magyarországi boszorkányperek oklevéltára,* Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 1910.

MOLNÁR András (szerk.): *Zala megye archontológiája 1138–2000,* Zalaegerszeg, Zala Megyei Levéltár, 2000 (*Zalai Gyűjtemény,* 50).

R. KISS István: Történeti adalékok a boszorkányság és ördöngősség hiedelméhez, *Ethnographia,* XVI, Budapest, 1905, 210–219.

SCHÖNLEITNER, Ulrike: Verhältnis zwischen den weiblichen und männlichen Angeklagten in den österreichischen Hexen- und Zauberprozessen (ohne Steiermark), in Helfried VALENTINITSCH (szerk.): *Hexen und Zauberer. Die große Verfolgung – ein europäisches Phänomen in der Steiermark,* Graz–Wien, Leykam, 1987.

SCHRAM Ferenc (szerk.): *Magyarországi boszorkányperek 1529–1768,* 1–2, Budapest, Akadémiai, 1970. – (szerk.): *Magyarországi boszorkányperek 1529–1768,* 3, Budapest, Akadémiai, 1982.

TÓTH G. Péter (szerk.): *A magyarországi boszorkányság forrásainak katasztere (1408–1848),* Budapest–Veszprém, MTA Néprajzi Kutató Intézete–Laczkó Dezső Múzeum, 2000.

VERESS D. Csaba: *Szentkirályszabadja évszázadai. Egy Balaton-felvidéki község története,* Szentkirályszabadja, 1998.

HELYNÉVMUTATÓ

MAGYARÁZAT

Az egyes bejegyzések felépítése a következő:

1913-as helynévalak (-, a településen belülre utaló helymeghatározás; ~, ha a helynévalak a szövegben is szerepel; a szövegben előforduló helynévalakok alanyesetben; 1913-as vármegye [vm.], országkód, idegen nyelvi mai névalak), perszám, iratszám.

Az országkódok: Au.: Ausztria, H.: Horvátország, R.: Románia, Szl.: Szlovákia, Szn.: Szlovénia, U.: Ukrajna.

Ha a perszám előtt * áll, akkor a név csak a per címében vagy a kiadó által megadott datálásban fordul elő.

Minden perbeli névalakról és az idegen nyelvi alakokról mutató készült.

Tóth G. Péter

A

Abrahám *l.* Milej, Ábrahámszeg
Abrahám Szeghi districtus *l.* Milej, Ábrahámszeg
Abrahamfalva *l.* Turócábrahámfalva
Ábrahámszeg *l.* Milej, Ábrahámszeg
Abrámová *l.* Turócábrahámfalva
Abrohám Szeghi *l.* Milej, Ábrahámszeg
Ábrohamszeghi *l.* Milej, Ábrahámszeg
Ábrohamszeghi districtus *l.* Milej, Ábrahámszeg
Agard *l.* Zemplénagárd
Agárd *l.* Zemplénagárd
Agardiensis *l.* Zemplénagárd
Aknaszlatina (possessio Szlatina; Szlatina; Máramaros vm.; U.: Szolotvino) 12/IV
Alibánfa (~; Alibányfa; possessio Alibánfa; Zala vm.) 103
Alibányfa *l.* Alibánfa
Also Apáti *l.* Nemesapáti
Alsó Apáti *l.* Nemesapáti
Alsó Lendva *l.* Alsólendva
Alsó Rhóna *l.* Alsóróna
Alsó Rutka *l.* Ruttka
Alsó Ruttka *l.* Ruttka
Alsó Zathurča *l.* Zaturcsány
Alsó Zathurcsa *l.* Zaturcsány
Alsó-Ausztria (Nieder Oesterreichischen Lande; Niederösterreichische) 60/I, II
Alsólendva (Alsó Lendva; Lendva; Zala vm.; Szn.: Lendava) 107
Alsóróna (Alsó Rhóna; Máramaros vm.; R.: Rona de Jos) 4/III
Alsó-Zathurcza *l.* Zaturcsány
Alsó-Zathurtsa *l.* Zaturcsány
Alsó-Záthurtsa *l.* Zaturcsány
Alsó-Záthurtsa *l.* Zaturcsány
Andráshida *l.* Andráshida
Andráshida (~; Anrashida; possessio Andráshida; Zala vm.) 112
Anrashida *l.* Andráshida
Apácatorna (Torna; Veszprém vm.) 89/II, 106
Apáti *l.* Nemesapáti

arx Bittsa *l.* Nagybiccse
arx Bittse *l.* Nagybiccse
arx Sabaria *l.* Szombathely
Aszófő (Zala vm.) *96

B

Bábca (Babocz; Szilágy vm.; R.: Babţa) 4/I
Babocz *l.* Bábca
Babţa *l.* Bábca
Bajmóc (Boinici; Boinicy; Nyitra vm.; Szl.: Bojnice) 41
Bárdfalva (Bartfalus; Máramaros vm.; R.: Berbeşti) 5/V
Barnag *l.* Magyarbarnag
Barnak *l.* Magyarbarnag
Barnaki Puszta *l.* Magyarbarnag
Bartfalus *l.* Bárdfalva
Bátaszék (Csikádor; Tolna vm.) 59
Bécs (Vienna; Au.: Wien) 89/V, VI
Bekeháza (~; Zala vm.) 112
Belejte *l.* Bély
Bély (possessio Belejte; Zemplén vm.; Szl.: Biel) 118/II
Berbeşti *l.* Bárdfalva
Bereg vm. (comitatus Beregiensis) 12/XI
Beregiensis *l.* Bereg vm.
Bicskov *l.* Nagybocskó
Biel *l.* Bély
Bistricska *l.* Turócbeszterce
Bistriczka *l.* Turócbeszterce
Bisztriislia *l.* Turócbeszterce
Bisztriisliensis *l.* Turócbeszterce
Bittsa *l.* Nagybiccse
Bittse *l.* Nagybiccse
Blatnica (Blatnicza; Turóc vm.; Szl.: Blatnica) 49
Blatnicza *l.* Blatnica
Blazoch *l.* Turócbalázsfalva
Blažovce *l.* Turócbalázsfalva
Bocskó *l.* Nagybocskó
Bodofalva *l.* Bodófalva
Bodófalva (possessio Bodofalva; Turóc vm.; Szl.: Bodovice) 51/III
Bodovice *l.* Bodófalva
Bogdány *l.* Tiszabogdány
Bogdány mező *l.* Tiszabogdány
Bohdan *l.* Tiszabogdány
Boinici *l.* Bajmóc
Boinicy *l.* Bajmóc
Bojnice *l.* Bajmóc
Boldogasszony *l.* Zalaboldogfa
Boldogfa *l.* Zalaboldogfa
Botfa (~; Zala vm.) 100/I
Bratislava *l.* Pozsony
Bystrička *l.* Turócbeszterce
Bysztriczka *l.* Turócbeszterce
Bytča *l.* Nagybiccse
Bytriczte *l.* Turócbeszterce

C

Čakovec *l.* Csáktornya
Câmpulung la Tisa *l.* Hosszúmező
Cán *l.* Zalacsány
Castriferris *l.* Vas vm.
Cikádor *l.* Bátaszék
civitas Sabariensis *l.* Szombathely
civitas Trencheniensis *l.* Trencsén
Cobolyfalu (possessio Szoblahow; Szobladov; Trencsén vm.; Szl.: Soblahov) 35/III, 36
comitatus Beregiensis *l.* Bereg vm.
comitatus Castriferris *l.* Vas vm.
comitatus Csongradiensis *l.* Csongrád vm.
comitatus de Zabolcs *l.* Szabolcs vm.
comitatus Hontiensis *l.* Hont vm.
comitatus Jaurinensis *l.* Győr vm.
comitatus Maramarosiensis *l.* Máramaros vm.
comitatus Máramarosiensis *l.* Máramaros vm.
comitatus Maramarossiensis *l.* Máramaros vm.
comitatus Maramorusiensis *l.* Máramaros vm.
comitatus Scepusiensis *l.* Szepes vm.
comitatus Szabolcsiensis *l.* Szabolcs vm.
comitatus Szaladiensis *l.* Zala vm.
comitatus Threnciniensis *l.* Trencsén vm.
comitatus Thurociensis *l.* Turóc vm.
comitatus Thuroczensis *l.* Turóc vm.
comitatus Thurocziensis *l.* Turóc vm.
comitatus Thurócziensis *l.* Turóc vm.
comitatus Trenchiniensis *l.* Trencsén vm.
comitatus Trencziniensis *l.* Trencsén vm.
comitatus Weszpremiensis *l.* Veszprém vm.
comitatus Zempleniensis *l.* Zemplén vm.

comitatus Zempléniensis *l.* Zemplén vm.
comitatus Zempliniensis *l.* Zemplén vm.
Czenk *l.* Nagycenk

Cs

Csákánydoroszló (Vas vm.) *65/I, *II, *III, *IV
Csáktornya (~; Zala vm.; H.: Čakovec) 90
Csán *l.* Zalacsány
Cseb *l.* Nagycseb
Cseren *l.* Cserjés
Cserjés (Cseren; Máramaros vm.; U.: Lozjanszkij) 7
Csető *l.* Técső[?]
Csikádor *l.* Cikádor
Csikvánd (~; Győr vm.) 89/I, II
Csongrád vm. (comitatus Csongradiensis) 54/III
Csongradiensis *l.* Csongrád vm.
Csösz *l.* Kiscsősz

D

Dabolc (Dobocz; Ugocsa vm.; R.: Dobolț) 12/III
Deseşti *l.* Desze
Desze (~; Máramaros vm.; R.: Deseşti) 26
Deutsch Bieling *l.* Németbükkös
districtus Abrohám Szeghi *l.* Milej, Ábrahámszeg
diverticulus Egyházszegh *l.* Milej, Egyházszeg
diverticulus Györfi Szegh *l.* Petrikeresztúr, Győrfiszeg
diverticulus Rósásszeg *l.* Milej, Rózsásszeg
Dobocz *l.* Dabolc
Dobolț *l.* Dabolc
Dobronyos *l.* Nagydobrony
dominium Bittsa *l.* Nagybiccse
dominium Ledniczae *l.* Lednicváralja
dominium Munkatsiensis *l.* Munkács
Draskócvölgye (Draszkócz; Turóc vm.; Szl.: Dražkovce) 54/I
Draszkócz *l.* Draskócvölgye
Dražkovce *l.* Draskócvölgye
Dubnica nad Váhom *l.* Máriatölgyes
Dubnicza *l.* Máriatölgyes
Dvorec *l.* Turócudvard
Dworah *l.* Turócudvard

E

Eberau *l.* Monyorókerék
Egerszeg *l.* Zalaegerszeg
Egerszegh *l.* Zalaegerszeg
Egerszeghi Hegy *l.* Zalaegerszeg
Egervár (~; Zala vm.) 100/I, III, IV, 104
Egyházszeg *l.* Milej, Egyházszeg
Egyházszegh *l.* Milej, Egyházszeg
episcopatus Jaurinensis *l.* győri püspökség
Erdély (~; Erdélyország) 5/III, 7, 17
Erdélyország *l.* Erdély
Eszlár *l.* Tiszaeszlár
Eszteregnye *l.* Eszteregnye
Eszteregnyei Major *l.* Eszteregnye
Eszteregnyei szőlőhegy *l.* Eszteregnye
Eszteregnye (~; Eszteregnyei Major; Eszteregnyei szőlőhegy; possessio Eszteregnye; Zala vm.) 90, 105

F

Fantânâle-Rus *l.* Kabalapatak
Felsőmogyoród (possessio Felseő Lieszko; Trencsén vm.; Szl.: Horný Lieskov) 35/III
Felsőrajk (Fölsö Raik; possessio Fölsö Raik; Raik; Raikiensis; Rajk; Zala vm.) 109
Fölsö Raik *l.* Felsőrajk

G

Gébart *l.* Gébárt
Gébárt (Gébart; Zala vm.) 91/I
Gellér hegye *l.* Szent Gellért hegy
Gérce (Gércz; Vas vm.) 94/II
Gércz *l.* Gérce
Gerence patak (Gerencze) 89/I
Gerencze *l.* Gerence patak
Géres (Gereszeg; Szatmár vm.; R.: Ghirişa) 12/III
Gereszeg *l.* Géres
Ghirişa *l.* Géres
Gins *l.* Kőszeg
Ginz *l.* Kőszeg
Ginziensis *l.* Kőszeg
Gombos Szegh *l.* Petrikeresztúr, Gombosszeg

Gombosszeg *l.* Petrikeresztúr, Gombosszeg
Gruilung *l.* Hosszúliget
Gunß *l.* Kőszeg
Güns *l.* Kőszeg
Günß *l.* Kőszeg
Günsz *l.* Kőszeg

Gy

Gyenő *l.* Somlójenő
Gyertyános *l.* Zalagyertyános
Gyimoth *l.* Nagygyimót
Gyimóth *l.* Nagygyimót
Gymnasii Szigethiensis *l.* Máramarosszigeti református gimnázium
Gyöngyös *l.* Gyöngyös patak
Gyöngyös partja *l.* Gyöngyös patak
Gyöngyös patak (Gyöngyös partja; Gyöngyösvíz névő folyóvize) 84/II, III
Gyöngyösvíz *l.* Gyöngyös patak
Gyöngyösvíz névő folyóvize *l.* Gyöngyös patak
Győr (~; Jaurinum; libera regia civitas Jaurinensis; Győr vm.) 89/II, III, IV
Győr vármegye *l.* Győr vm.
Győr vm. (comitatus Jaurinensis; Győr vármegye) 89/I, II, III, IV, V, VI
Győrfi Szegh *l.* Petrikeresztúr, Győrfiszeg
Győrfiszeg *l.* Petrikeresztúr, Győrfiszeg
Győri Puszta *l.* Pusztai járás
győri püspökség (episcopatus Jaurinensis) 89/II

H

hajdonis *l.* Hajdúvárosok
Hajdúvárosok (oppidanus hajdonis) 7
Hanzlikfalu (Hanzlikfalwa; Trencsén vm.; Szl.: Hanzlikova) 30
Hanzlikfalwa *l.* Hanzlikfalu
Hanzlikova *l.* Hanzlikfalu
Hegyeshely (possessio Viszoka; Trencsén vm.; Szl.: Vysoká nád Kysocou) 40/I
Hetes *l.* Nemeshetés
Hetés *l.* Nemeshetés
Hetesy hegy *l.* Nemeshetés
Homok Komárom *l.* Homokkomárom
Homokkomárom (~; Homok Komárom; Zala vm.) 92, 109
Hont vm. (comitatus Hontiensis) 46
Hontiensis *l.* Hont vm.
Horný Lieskov *l.* Felsőmogyoród
Hosszuliget *l.* Hosszúliget
Hosszúliget (Hosszuliget; Bihar vm.; R.: Gruilung) 7
Hosszumező *l.* Hosszúmező
Hosszúmező (Hosszumező; Hoszu Mező; Hoszumező; Máramaros vm.; R.: Câmpulung la Tisa) 1/III, 11/I, II
Hoszu Mező *l.* Hosszúmező
Hoszumező *l.* Hosszúmező
Huszt (~; Máramaros vm.; U.: Huszt) 5/III, IV

I

Ivančiná *l.* Ivánkafalva
Ivankafalva *l.* Ivánkafalva
Ivánkafalva (possessio Ivankafalva; Turóc vm.; Szl.: Ivančiná) 51/III

J

Jaurinensis *l.* Győr vm.
Jaurinum *l.* Győr
Jazernica *l.* Márkfalva
Jezernice *l.* Márkfalva
Jezernicza *l.* Márkfalva
Jezernicze *l.* Márkfalva
Jezernik *l.* Márkfalva
Jezernyce *l.* Márkfalva

K

Kabalapatak (~; Kabolapatak; Szolnok-Doboka vm.; R.: Fantânăle-Rus) 7, 8
Kabolapatak *l.* Kabalapatak
Kacorlak (Kaczorlak; Kaczorlaktya; possessio Kaczorlak; Zala vm.) 92
Kaczorlak *l.* Kacorlak
Kaczorlaktya *l.* Kacorlak
Kanisa *l.* Nagykanizsa
Kánya *l.* Kányavár

Kányavár (Kánya; Zala vm.) 92
Kapca (Kapcza; Zala vm.; Szn.: Kapca) 100/I
Kapcza *l.* Kapca
Kapornak *l.* Nagykapornak
Kenéz (Vas vm.) *76, *77
Keösögh *l.* Kőszeg
Keöszögh *l.* Kőszeg
Kepelan *l.* Kerpelény
Kerpelény (Kepelan; Kopelan; Turóc vm.; Szl.: Krpel'any) 42/II, IV
Kevice (possessio Kevich; Kevicz; Kevich; Turóc vm.; Szl.: Kevice) 51/III
Kevich *l.* Kevice
Kevicz *l.* Kevice
Khönigklichen Freyenstadt Günsz *l.* Kőszeg
Kis Lak *l.* Kisújlak
Kis Rakó *l.* Kisrákó
Kis Varda *l.* Kisvárda
Kis Várda *l.* Kisvárda
Kiscsősz (Csösz; Veszprém vm.) 104
Kisrákó (Kis Rakó; Turóc vm.; Szl.: Rakovo) 50
Kiss Sennye *l.* Zsennye
Kisselmec (possessio Stiavnitska; possessio Styavnicska; possessio Styavnitska; Turóc vm.; Szl.: Turčianska Štiavnička) 54/I, II, III, 56/II, IV
Kistorboszló (possessio Trebosztó; Trebosztó; Trebosztoiensis; Turóc vm.; Szl.: Trebostovo) 46, 57
Kisújlak (Kis Lak; Zemplén vm.; Szl.: Nová Vieska pri Bodrogu) 117/I
Kisvárda (Kis Varda; Kis Várda; várdai tömlöc; Szabolcs vm.) 18/II, 121/I
Klétsen *l.* Vágkelecsény
Kolaróc (Kolarovicz; possessio Kolarovicz; Trencsén vm.; Szl.: Kolárovice) 41
Kolárovice *l.* Kolaróc
Kolarovicz *l.* Kolaróc
Kopelan *l.* Kerpelény
Kóród *l.* Tiszakóród
Kosstya *l.* Kostyán
Kossuth (~; possessio Kossuth; Turóc vm.; Szl.: Košúty) 48
Košťány nad Turcom *l.* Kostyán
Kostyán (possessio Kosstya; Turóc vm.; Szl.: Košťány nad Turcom) 43
Košúty *l.* Kossuth
Körmend (Vas vm.) *73, *74, *75, *76, *77, *78, *79, *80, *81, *82, *83, *86, *87
Kőszeg (-, Köböl névő diverticulum; -, Köböl szőlők; der Khönigklichen Freyenstadt Günsz; der Statt Gunß; der Statt Günß; Gins; Ginz; Gunß; Güns; Günß; Günsz; Keöszögh; Közögh; libera regia civitas Ginziensis; libera regia civitas Keösögh seu Ginz; libera regia civitas Keöszögh seu Ginz; Vas vm.) 60/I, II, 66, 69, 71/I, 84/I, II, III, IV, V, 85/I, II, III, IV, V.
Kővágóörs (Küvágo Eörs; possessio Küvágo Eörs; Zala vm.) 113
Közögh *l.* Kőszeg
Kricsfalus *l.* Kricsfalva
Kricsfalva (Kricsfalus; Máramaros vm.; U.: Kricsovo) 12/III
Kricsovo *l.* Kricsfalva
Krpel'any *l.* Kerpelény
Kutas *l.* Nagykutas
Kutos *l.* Nagykutas
Küvágo Eörs *l.* Kővágóörs

L

Laclavá *l.* Lászlófalva
Laczlofalva *l.* Lászlófalva
Ladamóc (Ladmocz; Ladmocziensis; possessio Ladmocz; Zemplén vm.; Szl.: Ladmovce) 117/I
Ladány *l.* Tiszaladány
Ladmocz *l.* Ladamóc
Ladmocziensis *l.* Ladamóc
Ladmovce *l.* Ladamóc
Lakos *l.* Lendvalakos
Lakoš *l.* Lendvalakos
Lamosfalva (Lipocz; Lypocz; Turóc vm.; Szl.: Lipovec) 44/I, III
Lastovce *l.* Lasztóc
Laszlofalva *l.* Lászlófalva
Lászlófalva (Laszlofalva; possessio Laczlofalva; possessio Laszlofalva; Turóc vm.; Szl.: Laclavá) 51/II, III, 52/I
Lasztóc (Lasztovicza; z Lasztoviczowu; Zemplén vm.; Szl.: Lastovce) 35/III
Lasztovicza *l.* Lasztóc
Lasztoviczowu *l.* Lasztóc
Laz *l.* Láz

Láz (possessio Laz; Trencsén vm.; Szl.: Lazy pod Makytou) 41
Lazy pod Makytou *l.* Láz
Lednická Lehota *l.* Lednicváralja
Lednicváralja (dominium Ledniczae; Trencsén vm.; Szl.: Lednická Lehota) 41
Ledniczae *l.* Lednicváralja
Lehotka *l.* Szklabinyaváralja
Lendava *l.* Alsólendva
Lendva *l.* Alsólendva
Lendvalakos (Lakos; possessio Lakos; Zala vm.; Szn.: Lakoš) 107
Letenyei járás (Tothság) 103
Leuchoviensis *l.* Lőcse
Levoča *l.* Lőcse
libera regia civitas Jauriensis *l.* Győr
libera regia civitas Ginziensis *l.* Kőszeg
libera regia civitas Keösögh seu Ginz *l.* Kőszeg
libera regia civitas Keöszögh *l.* Kőszeg
libera regia civitas Keöszögh seu Ginz *l.* Kőszeg
libera regia civitas Trenchiniensis *l.* Trencsén
Lieszko *l.* Felsőmogyoród
Lipocz *l.* Lamosfalva
Lipovec *l.* Lamosfalva
Liszka *l.* Olaszliszka
Lozjanszkij *l.* Cserjés
Lőcse (Leuchoviensi; Szepes vm.; Szl.: Levoča) 59
Lucz *l.* Tiszalúc
Lúcz *l.* Tiszalúc
Luczіensis *l.* Tiszalúc
Lypocz *l.* Lamosfalva

M

Mâdâras *l.* Mezőmadarász
Magyarbarnag (Barnak; Barnaki Puszta; Veszprém vm.) 100/I, II
Magyarország (~; Ungermark) 5/IV, 7, 84/V
Maramaros *l.* Máramaros vm.
Máramaros *l.* Máramaros vm.
Maramaros vármegye *l.* Máramaros vm.
Máramaros vármegye *l.* Máramaros vm.
Máramaros vm. (comitatus Maramarosiensis; comitatus Máramarosiensis; comitatus Maramarossiensis; comitatus Maramorusiensis; Maramaros vármegye; Máramaros vármegye) 2, 3, 4/I, II, 5/I, III, IV, V, 7, 11/I, II, III, 12/I, II, III, IV, VI, VIII, 13, 14/I, 18/I, II, 19, 20, 21, 23/I, II, 24, 26, 28
Maramarosiensis *l.* Máramaros vm.
Máramarosiensis *l.* Máramaros vm.
Maramarossiensis *l.* Máramaros vm.
Máramarosszіget (-, erdő széllyére; -, felső város végén lakó cigányok; -, fogház; -, híd vége; -, magistratualis tömlöc; -, schola; -, szőlőhegyen; - vármegye tömlöce; -, város felső végin az kertben; -, város kertje; -, város piacán; -, város piacán levő boltok megett; -, város utcáján; -, város végén; -, város végiről való porgolát; oppidum privilegialis Sziget; oppidum privilegialis Szigeth; oppidum Sziget; oppidum Szigeth; Siget; Sighet; Sziget; Sziget járás; Sziget város; Szigeth; Szigeth nevű oppidum; Szigeth város; Szighet; Máramaros vm.; R.: Sighetu Marmaţiei) 1/I, II, III, 2, 3, 4/I, II, III, 5/I, II, III, IV, V, VI, 6, 7, 8, 9, 10, 11/I, II, III, IV, 12/I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII, 13, 14/I, II, 15, 16/I, II, 17, 18/I, II, III, 19, 20, 21, 22, 23/I, II, 24, 25, 26, 27, 28, 29
Máramarosszigeti református gimnázium (Gymnasii Szigethiensis) 13
Maramorusiensis *l.* Máramaros vm.
Marck Pinckafeldt *l.* Pinkafő
Marckt Pinkafeld *l.* Pinkafő
Máriatölgyes (oppidum Dubnicza; Trencsén vm.; Szl.: Dubnica nad Váhom) 35/III
Márkfalva (Jezernice; Jezernicze; Markovicz; possessio Jezernice; possessio Jezernicza; possessio Jezernicze; possessio Jezernik; possessio Jezernyce; possessio Markócz; possessio Markovicz; Turóc vm.; Szl.: Jazernica) 51/I, II, III
Markócz *l.* Márkfalva
Markovice *l.* Márkfalva
Markovicz *l.* Márkfalva
Martin *l.* Turócszentmárton
medgyaszai Torony *l.* Megyaszó
Medgyaszó *l.* Megyaszó
Medgyaszó város *l.* Megyaszó
Megyasszoviensium *l.* Megyaszó
Megyaszo *l.* Megyaszó
Megyaszó (-, Ingvári erdő; medgyaszai Torony; Medgyaszó város; Megyasszoviensium;

Megyaszo; Megyaszó; oppidum Medgyaszó; Medgyaszó; Megyaszo; Zemplén vm.) 116/I, II, III, 119, 121/I
Megyaszoiensis *l.* Megyaszó
Mező Madarász *l.* Mezőmadarász
Mezőmadarász (Mező Madarász; Szatmár vm.; R.: Mâdâras) 13
Milei *l.* Milej
Milej (~; Milei; Millej; possessio Milej; Zala vm.) 99, 110
Milej, Ábrahámszeg (Abrahám Szeghi districtus; Ábrohamszeghi districtus; districtus Abrohám Szeghi; Zala vm.) 99
Milej, Egyházszeg (diverticulus Egyházszegh; Zala vm.) 110
Milej, Pálfiszeg (Pálffy Szeghi districtus; Zala vm.) 99
Milej, Rózsásszeg (diverticulus Rósásszeg; Rosásszeg; Rósásszeg; Rosásszegi diverticulum; Zala vm.) 110.
Millej *l.* Milej
Misefa (~; possessio Misefa; Zala vm.) 97/I, 106
Monakiensis *l.* Monok
Monok (Monakiensis; Zemplén vm.) 116/I
Monyorókerék (Vas vm.; Au.: Eberau) *77
Moravia *l.* Morvaország
Morvaország (Marchionatus Moravia) 31
Mosóc (Mosocz; Turóc vm.; Szl.: Mošovce) 42/II
Mosocz *l.* Mosóc
Mošovce *l.* Mosóc
Mukacsevo *l.* Munkács
Munkács (dominium Munkatsiensis; Bereg vm.; U.: Mukacsevo) 12/XI
Munkatsiensis *l.* Munkács

N

Nagy Betesse ex marchionatu Moraviae *l.* Nagybiccse
Nagy Kutos *l.* Nagykutas
Nagy Pécsöl *l.* Nagypécsely
Nagy Rakó *l.* Nagyrákó
Nagy Tarkany *l.* Nagytárkány
Nagy Thoronyi *l.* Nagytoronya
Nagy Toronya *l.* Nagytoronya
Nagybiccse (arx Bittse; arx Bittsa; dominium Bittsa; Nagy Betesse; Trencsén vm.; Szl.: Bytča) 30, 31, 32/I, II, III, IV, 33, 34, 35/I, II, III, 36, 39, 40/I, II, 41
Nagybocskó (Bocskó; Máramaros vm.; U.: Bicskov) 4/I
Nagycenk (Czenk; Sopron vármegyében czenki faluvég; Sopron vm.) 89/I
Nagycsákány *l.* Csákánydoroszló
Nagycseb (Cseb; Zemplén vm.; Szl.: Žbince) 23/II
Nagydobrony (Dobronyos; Bereg vm.; U.: Velika Dobrony) 4/I
Nagygyimót (Gyimoth; Gyimóth; Veszprém vm.) 89/I, II, III
Nagy-Kallo *l.* Nagykálló
Nagy-Kállo *l.* Nagykálló
Nagykálló (oppidum Nagy-Kallo; Nagy-Kállo; Szabolcs vm.) 121/V, VI
Nagy-Kanisa *l.* Nagykanizsa
Nagykanizsa (Kanisa; Nagy-Kanisa; Zala vm.) 90, 92, 105
Nagykapornak (oppidum Kapornak; Kapornak; Zala vm.) 97/I, 106
Nagykutas (Nagy Kutos; Nagykutos; possessio Nagy Kutas; Zala vm.) 108
Nagykutos *l.* Nagykutas
Nagypécsely (Nagy Pécsöl; Zala vm.) 96
Nagyrákó (Nagy Rakó; Rako; Turóc vm.; Szl.: Rakovo) 50
Nagysimonyi (Vas vm.) *73
Nagytárkány (Nagy Tarkany; Tarkany; Zemplén vm.; Szl.: Vel'ké Trakany) 120/I, II
Nagytoronya (Nagy Thoronyi; Nagy Toronya; possessio Nagy Toronya; Toronya; Zemplén vm.; Szl.: Vel'ká Tŕňa) 118/I, 120/I, II
Nagyturány (oppidum Thuran; Thuranensis; Turóc vm.; Szl.: Turany) 56/I
Nemes Apáti *l.* Nemesapáti
Nemes Apáti templom *l.* Nemesapáti
Nemesapáti (Also Apáti; Alsó Apáti; Nemes Apáti; Nemes Apáti templom; possessio Nemes Apáti; Zala vm.) 95, 104
Nemeshetés (Hetes; Hetés; Hetesy hegy; possessio Hetes; Zala vm.) 97/I, II
Nemessándorháza (territorium Sándorháziense ad Szent Ladislaum; Zala vm.) 100/I

Németbükkös (Németi; Vas vm.; Au.: Deutsch Bieling) 65/II
Németi *l.* Németbükkös
Nemsó (possessio Nemssova; Trencsén vm.; Szl.: Nemšová) 35/III
Nemšová *l.* Nemsó
Nemssova *l.* Nemsó
Nieder Oesterreichischen Lande *l.* Alsó-Ausztria
Niederösterreichische *l.* Alsó-Ausztria
Nová Vieska pri Bodrogu *l.* Kisújlak

O

Olaszliszka (oppidum Liszka; Zemplén vm.) 121/I
oppidanus hajdonis *l.* Hajdúvárosok
oppidum Dubnicza *l.* Máriatölgyes
oppidum Egerszegh *l.* Zalaegerszeg
oppidum Kapornak *l.* Nagykapornak
oppidum Liszka *l.* Olaszliszka
oppidum Medgyaszó *l.* Megyaszó
oppidum Megyaszo *l.* Megyaszó
oppidum Nagy-Kallo *l.* Nagykálló
oppidum Nagy-Kállo *l.* Nagykálló
oppidum privilegialis Sziget *l.* Máramarossziget
oppidum privilegialis Szigeth *l.* Máramarossziget
oppidum S. Ujhely *l.* Sátoraljaújhely
oppidum Sabariensis *l.* Szombathely
oppidum Sátor alja Ujhely *l.* Sátoraljaújhely
oppidum Sz. Marthon *l.* Turócszentmárton
oppidum Sz. Márton *l.* Turócszentmárton
oppidum Szala Egerszegh *l.* Zalaegerszeg
oppidum Szent Marthon *l.* Turócszentmárton
oppidum Szent Márthon *l.* Turócszentmárton
oppidum Szent Marthony *l.* Turócszentmárton
oppidum Szent Marton *l.* Turócszentmárton
oppidum Szent Márton *l.* Turócszentmárton
oppidum Szentmárthon *l.* Turócszentmárton
oppidum Szentmarton *l.* Turócszentmárton
oppidum Sziget *l.* Máramarossziget
oppidum Szigeth *l.* Máramarossziget
oppidum Szucsan *l.* Szucsány
oppidum Thuran *l.* Nagyturány
oppidum Tott-Prona *l.* Tótpróna
oppidum Uj Helly *l.* Sátoraljaújhely
oppidum Ujhelly *l.* Sátoraljaújhely
oppidum Varano *l.* Varannó

P

Pacsa (~; Pacsai Hegy; Zala vm.) 109
Pacsai Hegy *l.* Pacsa
Pad *l.* Padóc
Pad mezei vetés *l.* Padóc
Pad mező *l.* Padóc
Padóc (Pad mezei vetés; Pad mező; Máramaros vm.; U.: Podobovec) 7
Pakod (~; Pakodi falu; Pakodi helység; possesione Pakod; Zala vm.) 114
Pakodi falu *l.* Pakod
Pakodi helység *l.* Pakod
Pálffy Szeghi *l.* Milej, Pálfiszeg
Pálffy Szeghi districtus *l.* Milej, Pálfiszeg
Pálfiszeg *l.* Milej, Pálfiszeg
Pálosremete (Remethe; Máramaros vm.; R.: Remeți) 4/I
Pápa (~; Veszprém vm.) 89/I, II, III
Pécsöl *l.* Nagypécsely
Perenye (Prinnendorf; Vas vm.) 60/I
Petrikereszt Ur *l.* Petrikeresztúr
Petrikereszt Úr *l.* Petrikeresztúr
Petrikeresztur *l.* Petrikeresztúr
Petrikeresztúr (Petrikereszt Ur; Petrikereszt Úr; Petrikeresztur; possessio Petrikeresztur; Zala vm.) 94/I, II
Petrikeresztúr, Gombosszeg (possessio diverticulo Gombos Szegh; Zala vm.) 94/II
Petrikeresztúr, Győrfiszeg (diverticulum Györfi Szegh; possessio Petrikeresztur diverticulo vero Györfi Szegh; Zala vm.) 94/II
Petrikeresztúr, Vasszeg (possessio Petrikeresztur districtu Vasszegh; Zala vm.) 94/I
Pinckafeldt *l.* Pinkafő
Pinckhafeld *l.* Pinkafő
Pinckhafeldt *l.* Pinkafő
Pinkafeld *l.* Pinkafő
Pinkafő (Marck Pinckafeldt; Marckt Pinkafeld; Pinckhafeldt; Pinkafeld; Privilegierten Marckths Pinckhafeld; Vas vm.; Au.: Pinkafeld) 71/I, II, 72/I, II
Podersdorf *l.* Pöszöny
Podobovec *l.* Padóc
Pósa (Possa; possai templom; Zemplén vm.) 115
Poson *l.* Pozsony
Possa *l.* Pósa

possai templom *l.* Pósa
possessio Abrahamfalva *l.* Turócábrahámfalva
possessio Agard *l.* Zemplénagárd
possessio Agárd *l.* Zemplénagárd
possessio Alibánfa *l.* Alibánfa
possessio Alsó Ruttka *l.* Ruttka
possessio Alsó Zathurcsa *l.* Zaturcsány
possessio Alsó Záthurtsa *l.* Zaturcsány
possessio Alsó-Zathurcza *l.* Zaturcsány
possessio Alsó-Záthurtsa *l.* Zaturcsány
possessio Andráshida *l.* Andráshida
possessio Belejte *l.* Bély
possessio Bistricska *l.* Turócbeszterce
possessio Bisztriislia *l.* Turócbeszterce
possessio Bodofalva *l.* Bodófalva
possessio Bysztriczka *l.* Turócbeszterce
possessio diverticulo Gombos Szegh *l.* Petrikeresztúr, Gombosszeg
possessio Dworah *l.* Turócudvard
possessio Eszteregnye *l.* Eszteregnye
possessio Felseő Lieszko *l.* Felsőmogyoród
possessio Felső et Alsó Ruttkha *l.* Ruttka
possessio Fölsö Raik *l.* Felsőrajk
possessio Gyertyános *l.* Zalagyertyános
possessio Hetes *l.* Nemeshetés
possessio Ivankafalva *l.* Ivánkafalva
possessio Jezernice *l.* Márkfalva
possessio Jezernicza *l.* Márkfalva
possessio Jezernicze *l.* Márkfalva
possessio Jezernik *l.* Márkfalva
possessio Jezernyce *l.* Márkfalva
possessio Kaczorlak *l.* Kacorlak
possessio Kevich *l.* Kevice
possessio Kevicz *l.* Kevice
possessio Klétsen *l.* Vágkelecsény
possessio Kolarovicz *l.* Kolaróc
possessio Kosstya *l.* Kostyán
possessio Kossuth *l.* Kossuth
possessio Küvágo Eörs *l.* Kővágóörs
possessio Laczlofalva *l.* Lászlófalva
possessio Ladmocz *l.* Ladamóc
possessio Lakos *l.* Lendvalakos
possessio Laszlofalva *l.* Lászlófalva
possessio Laz *l.* Láz
possessio Lucz *l.* Tiszalúc
possessio Lúcz *l.* Tiszalúc
possessio Markócz *l.* Márkfalva
possessio Markovicz *l.* Márkfalva
possessio Milej *l.* Milej
possessio Misefa *l.* Misefa
possessio Nagy Kutas *l.* Nagykutas
possessio Nagy Toronya *l.* Nagytoronya
possessio Nemes Apáti *l.* Nemesapáti
possessio Nemes Tarno *l.* Tarnó
possessio Nemssova *l.* Nemsó
possessio Pakod *l.* Pakod
possessio Petrikeresztur *l.* Petrikeresztúr
possessio Petrikeresztur districtu Vasszegh *l.* Petrikeresztúr, Vasszeg
possessio Petrikeresztur diverticulo vero Györfi Szegh *l.* Petrikeresztúr, Győrfiszeg
possessio Pölöske *l.* Pölöske
possessio Rudna *l.* Turócrudnó
possessio Sárhida *l.* Sárhida
possessio Stiavnitska *l.* Kisselmec
possessio Styavnicska *l.* Kisselmec
possessio Styavnitska *l.* Kisselmec
possessio Szepezd *l.* Szepezd
possessio Szklabinya Varallya *l.* Szklabinyaváralja
possessio Szlatina *l.* Aknaszlatina
possessio Szoblahow *l.* Cobolyfalu
possessio Tarno *l.* Tarnó
possessio Tisza Ladány *l.* Tiszaladány
possessio Trebosztó *l.* Kistorboszló
possessio Turzovka *l.* Turzófalva
possessio Var allya *l.* Szklabinyaváralja
possessio Vaszar *l.* Vaszar
possessio Viszoka *l.* Hegyeshely
possessio Walcsa *l.* Valcsa
possessio Zabnicz *l.* Zsabinec
Potendorff *l.* Pöszöny
Pozsony (Poson; Pozsony vm.; Szl.: Bratislava) 58, 59
Pölöske (~; possessio Pölöske; Pölöskey rít; Zala vm.) 97/I, 100/I, III, IV, 109
Pölöskey rít *l.* Pölöske
Pöszöny (Potendorff; Vas vm.; Au.: Podersdorf) 60/I
Prennendorf *l.* Perenye
Pribóc (Pribocz; Turóc vm.; Szl.: Príbovce) 52/I
Pribocz *l.* Pribóc
Príbovce *l.* Pribóc
Priekopa *l.* Révayfalva
Prinnendorf *l.* Prennendorf
Privilegierten Marckths Pinckhafeld *l.* Pinkafő

Pusztai járás (Győri Puszta; Győr vm.) 91/II
Pusztaszentpéter[?] (Szen Péterj; Zala vm.) 65/III

R

Raik *l.* Felsőrajk
Raikiensis *l.* Felsőrajk
Rajk *l.* Felsőrajk
Rakó *l.* Nagyrákó
Rákó *l.* Kisrákó; Nagyrákó
Rakovo *l.* Kisrákó; Nagyrákó
Rättersdorf *l.* Rőtfalva
Rätterstorff *l.* Rőtfalva
Regéc (Regocz; Abaúj-Torna vm.) 42/II, IV
Regocz *l.* Regéc
Remethe *l.* Pálosremete
Remeți *l.* Pálosremete
Réva *l.* Révayfalva
Révayfalva (Réva; Turóc vm.; Szl.: Priekopa) 54/I
Rhóna *l.* Alsóróna
Róma (~) 91/I
Románd (Románd; Veszprém vm.) 89/II
Rona de Jos *l.* Alsóróna
Rosásszeg *l.* Milej, Rózsásszeg
Rósásszeg *l.* Milej, Rózsásszeg
Rosásszegi diverticulum *l.* Milej, Rózsásszeg
Rotenturm an der Pinka *l.* Vörösvár
Rózsásszeg *l.* Milej, Rózsásszeg
Rőtfalva (Rätterstorff; Vas vm.; Au.: Rättersdorf) 85/IV
Rudna *l.* Turócrudnó
Rudnensis *l.* Turócrudnó
Rudno *l.* Turócrudnó
Rutka *l.* Ruttka
Ruttka (Alsó Rutka; Alsó Ruttka; possessio Alsó Ruttka; possessio Felső et Alsó Ruttkha; Rutka; Turóc vm.; Szl.: Vrútky) 42/II, IV, 44/I, II, III
Ruttkha *l.* Ruttka

S

Sabaria *l.* Szombathely
Sabariensis *l.* Szombathely
Sajószentiván (Szalavány; Beszterce-Naszód vm.; R.: Sântioana) 7
Salafa (Schellendorf; Vas vm.; Au.: Schallendorf) 30
Sándorháziensi *l.* Nemessándorháza
Sântioana *l.* Sajószentiván
Săpânța *l.* Szaplonca
Sarasâu *l.* Szarvaszó
Sárhida (~; possessio Sárhida; Zala vm.) 111
Sátoraljaújhely (oppidum S. Ujhely; Sátor alja Ujhely; Uj Helly; Ujhelly; Ujhely; Zemplén vm.) 118/I, 120/III, 121/I, II, III, IV, VII
Scepusiensis *l.* Szepes vm.
Schallendorf *l.* Salafa
Schellendorf *l.* Salafa
Sennye *l.* Zsennye
Siget *l.* Máramarossziget
Sighet *l.* Máramarossziget
Sighetu Marmației *l.* Máramarossziget
Sklabiňa *l.* Szklabinya
Sklabinskỳ Podzámok *l.* Szklabinyaváralja
Slovenské Pravno *l.* Tótpróna
Soblahov *l.* Cobolyfalu
Somlójenő (Gyenő; Veszprém vm.) 89/I
Sopron (~; Sopron vm.) 84/IV
Sopron vármegyében czenki faluvég *l.* Nagycenk
Statt Gunß *l.* Kőszeg
Statt Günß *l.* Kőszeg
Stiavnitska *l.* Kisselmec
Styavnicska *l.* Kisselmec
Styavnitska *l.* Kisselmec
Sučany *l.* Szucsány
Sucjansky *l.* Szucsány
Sučyanskem *l.* Szucsány

Sz

Sz[ent] Gellér hegye *l.* Szent Gellért hegy
Szabócs *l.* Szabolcs vm.
Szabócs vármegye *l.* Szabolcs vm.
Szabolcs (~; Szabolcs vm.) 121/V
Szabolcs vm.; comitatu Szabolcsiensi; comitatus de Zabolcs; Szabócs vármegye) 121/I, V, VI, VII
Szabolcsiensi *l.* Szabolcs vm.
Szala Bér *l.* Zalabér
Szala Egerszeg *l.* Zalaegerszeg
Szala Egerszegh *l.* Zalaegerszeg
Szala Varmegye *l.* Zala vm.
Szaladiensis *l.* Zala vm.

Szalaványi *l.* Sajószentiván
Szalavármegye *l.* Zala vm.
Szaplonca (Szaploncza; Máramaros vm.; R.: Săpânța) 11/I
Szarvaszó (~; Máramaros vm.; R.: Sarasău) 11/II
Szathmár *l.* Szatmár vm.
Szathmár vármegye *l.* Szatmár vm.
Szatmár vm. (Szathmár vármegye) 24
Szen Giörg völgi *l.* Szentgyörgyvölgy
Szen Péterj *l.* Turócszentpéter
Szen Péterj *l.* Pusztaszentpéter
Szent Balás *l.* Zalaszentbalázs
Szent Balasi hegy *l.* Zalaszentbalázs
Szent Balási hegy *l.* Zalaszentbalázs
Szent Balázi *l.* Zalaszentbalázs
Szent Gellért hegy (Sz[ent] Gellér hegye) 7
Szent Giörgi völg *l.* Szentgyörgyvölgy
Szent Iván *l.* Zalaszentiván
Szent Iványi *l.* Zalaszentiván
Szent Marthon *l.* Turócszentmárton
Szentkirályszabadja (Szent Király Szabadi; Veszprém vm.) 88
Szentmárthon *l.* Turócszentmárton
Szentmarton *l.* Turócszentmárton
Szepes vm. (comitatus Scepusiensis) 59
Szepezd (~; possessio Szepezd; Zala vm.) 113
Szerencs (~; Szerencs vára; Szerencsiensis; Zemplén vm.) 116/I, 121/I
Szerencs vára *l.* Szerencs
Szerencsiensis *l.* Szerencs
Sziget *l.* Máramarossziget
Sziget járás *l.* Máramarossziget
Sziget város *l.* Máramarossziget
Szigeth *l.* Máramarossziget
Szigeth nevű oppidum *l.* Máramarossziget
Szigeth város *l.* Máramarossziget
Szigethiensis *l.* Máramarosszigeti református gimnázium
Szighet *l.* Máramarossziget
Szklabinya (Turóc vm.; Szl.: Sklabiňa) *50
Szklabinyaváralja (Lehotka; possesione Var allya; possessio Szklabinya Varallya; Turóc vm.; Szl.: Sklabinskỳ Podzámok) 50, 56/I
Szlatina *l.* Aknaszlatina
Szobladov *l.* Cobolyfalu
Szoblahow *l.* Cobolyfalu
Szolotvino *l.* Aknaszlatina
Szombathel *l.* Szombathely
Szombathely (-, Forró uccán; -, Giöngiös uczaban; arx Sabariensis; civitas Sabariensis; oppidum Sabariensis; Sabaria; Szombathel; Szombathely város; Vas vm.) 61, 62, 63, 64, 67, 68/I, II, 69, 70
Szombathely város *l.* Szombathely
Szucsan *l.* Szucsány
Szucsány (oppidum Szucsan; Sucjansky; Sučyanskem; Szucsan; Turóc vm.; Szl.: Sučany) 42/I, II, III, IV, 47/I

T

T. Ladány *l.* Tiszaladány
Takácsi (~; Veszprém vm.) 89/III
Tállya (Tallyai Híd; Zemplén vm.) 116/II
Tallyai *l.* Tállya
Tallyai Híd *l.* Tállya
Tarkany *l.* Nagytárkány
Tarno *l.* Tarnó
Tarnó (possessio Nemes Tarno; Tarno; Turóc vm.; Szl.: Trnovo) 47/I, II
Tecs *l.* Técső
Técső (~; Tecs; Téts; Máramaros vm.; U.: Tyacsív) 1/III, 11/I, II
Técső[?] (Csető; Máramaros vm.; U.: Tyacsív) 4/I
territorium Sándorháziense ad Szent Ladislaum *l.* Nemessándorháza
Téts *l.* Técső
Thoronyi *l.* Nagytoronya
Threnciniensis *l.* Trencsén vm.
Thuran *l.* Nagyturány
Thuranensis *l.* Nagyturány
Thurik *l.* Turik patak
Thurociensis *l.* Turóc vm.
Thurocz Sz. Péter *l.* Turócszentpéter
Thurocz Szent Péter *l.* Turócszentpéter
Thuroczensis *l.* Turóc vm.
Thurocziensi *l.* Turóc vm.
Thurocziensis *l.* Turóc vm.
Thurócziensis *l.* Turóc vm.
Thurzokensis *l.* Turzófalva
Tihany (Zala vm.) *96
Tihanyi apátság *96
Tisa *l.* Tiszaveresmart

Tisza folyó (Tisza mellett; Tisza-parton; Tisza-soron) 5/III, IV, V, 7, 121/I
Tisza Ladány *l.* Tiszaladány
Tisza mellett *l.* Tisza folyó
Tiszabogdány (Bogdány mező; Máramaros vm.; U.: Bohdan) 12/III
Tiszaeszlár (Eszlár; Szabolcs vm.) 121/I
Tiszakóród (Kóród; Szatmár vm.) 12/V, VI
Tiszaladány (~; possessio Tisza Ladány; T. Ladány; T. Ladanyi; T. Ladányi; Tisza Ladány; Szabolcs vm.) 121/I, II, VI, V
Tiszalúc (Lucz; Lucziensis; Luczon; possessio Lucz; possessio Lúcz; Zemplén vm.) 121/I, II
Tisza-part *l.* Tisza folyó
Tisza-sor *l.* Tisza folyó
Tiszaveresmart (Veres Mart; Máramaros vm.; R.: Tisa) 5/III, IV, V
Tokaj (~; Tokaj vásár; Zemplén vm.) 116/II, 121/I
Tokaj vásár *l.* Tokaj
Torna *l.* Apácatorna
Toronya *l.* Nagytoronya
Tothság *l.* Letenyei járás
Tótpróna (oppidum Tott-Prona; Tott Pronensi; Turóc vm.; Szl.: Slovenské Pravno) 52/III
Tott Pronensi *l.* Tótpróna
Tott-Prona *l.* Tótpróna
Tökeháza *l.* Tőkeháza[?]
Tőkeháza[?] (Tökeháza; Tökeházy malom; Zala vm.) 92
Tökeházy malom *l.* Tőkeháza
Trebostovo *l.* Kistorboszló
Trebosztó *l.* Kistorboszló
Trebosztoiensis *l.* Kistorboszló
Trencheniensis *l.* Trencsén
Trenchiniensis *l.* Trencsén vm.
Trenčín *l.* Trencsén
Trencsén (civitas Trencheniensis; liberae regia civitas Trenchiniensis; Trenchiniensi; Trencsinio; Trencsén vm.; Szl.: Trenčín) 30, 31, 32/I, II, III, IV, 33, 34, 35/I, II, III, 36, 37, 38, 39, 58
Trencsén vm. (comitatus Threnciniensis; Trenchiniensis; Trencziniensis) 30, 31, 32/I, II, III, IV, 33, 34, 35/I, II, III, 36, 37, 38, 39, 40/II, 42/II, IV
Trencsinio *l.* Trencsén
Trencziniensis *l.* Trencsén vm.
Trnovo *l.* Tarnó
Turany *l.* Nagyturány
Turček *l.* Turcsek
Turčianska Štiavnička *l.* Kisselmec
Turčianske Kľačany *l.* Vágkelecsény
Turčiansky Peter *l.* Turócszentpéter
Turcsek (Turšanskeho; Turóc vm.; Szl.: Turček) 50
Turik patak (Thurik) 43
Turóc vm. (comitatus Thurociensis; comitatus Thuroczensis; comitatus Thurocziensi; comitatus Thurocziensis; comitatus Thurócziensis; Thurocziensi) 42/I, II, III, IV, 43, 44/I, II, III, 45, 46, 47/I, II, 48, 49, 50, 51/I, II, III, IV, 52/I, II, III, 53/I, II, III, IV, 54/I, II, III, 55, 56/I, II, III, IV, 57, 58, 59
Turócábrahámfalva (Abrahamfalva; possessio Abrahamfalva; Turóc vm.; Szl.: Abrámová) 49, 51/III
Turócbalázsfalva (Blazoch; Turóc vm.; Szl.: Blažovce) 43
Turócbeszterce (Bistricska; Bistriczka; Bisztriisliensis; Bytriczte; possessio Bistricska; possessio Bisztriislia; possessio Bysztriczka; Turóc vm.; Szl.: Bystrička) 46, 57
Turócrudnó (possessio Rudna; Rudnensis; Rudno; Turóc vm.; Szl.: Rudno) 52/II, 58, 59
Turócudvard (possessio Dworah; Turóc vm.; Szl.: Dvorec) 51/III
Turocz Szent Péter *l.* Turócszentpéter
Turócszentmárton (oppidum Sz. Marthon; Sz. Márton; Szent Marthon; Szent Márthon; Szent Marton; Szent Márton; Szentmárthon; Szentmarton; Szent Marthon; Turóc vm.; Szl.: Martin) 42/I, II, IV, 44/I, 45, 47/II, 48, 49, 51/I, IV, 52/II, III, 55, 56/III
Turócszentpéter (Thurocz Sz. Péter; Thurocz Szent Péter; Turocz Szent Péter; Turóc vm.; Szl.: Turčiansky Peter) 48, 54/I, 56/III
Turšanskeho *l.* Turcsek
Turzófalva (possessio Turzovka; Thurzokensis; Turzovka; Turzowsky; Trencsén vm.; Szl.: Turzovka) 40/I, II
Turzovka *l.* Turzófalva
Turzowsky *l.* Turzófalva
Türgye *l.* Türje
Türje (Türgye; Zala vm.) 114

Ty

Tyacsív *l.* Técső
Tyacsív *l.* Técső[?]

U

Ugod (~; Veszprém vm.) 89/I, II
Ujhelly *l.* Sátoraljaújhely
Ujhely *l.* Sátoraljaújhely
Ungermark *l.* Magyarország

V

Vágkelecsény (possessio Klétsen; Turóc vm.; Szl.: Turčianske Kľačany) 53/IV
Valča *l.* Valcsa
Valcsa (possessio Walcsa; Turóc vm.; Szl.: Valča) 47/I
Varallya *l.* Szklabinyaváralja
Varannó (oppidum Varano; Zemplén vm.; Szl.: Vranov nad Topľou) 118/II
Varano *l.* Varannó
Varda *l.* Kisvárda
Várda *l.* Kisvárda
várdai tömlöc *l.* Kisvárda
Vas varmegie *l.* Vas vm.
Vas vm. (comitatus Castriferris; Vas varmegie; Vasvarmegi; Vasvarmegie; Vasvármegye; Vaswármegie; Wasvarmegie) 61, 62, 63, 64, 67, 68/I, 70, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 85/V, 86, 87
Vasszeg *l.* Petrikeresztúr, Vasszeg
Vasszegh *l.* Petrikeresztúr, Vasszeg
Vasvarmegi *l.* Vas vm.
Vasvarmegie *l.* Vas vm.
Vasvármegye *l.* Vas vm.
Vaswármegie *l.* Vas vm.
Vaszar (~; possessio Vaszar; Veszprém vm.) 89/I, II, III, IV, VI
Vechec *l.* Vehéc
Vehéc (~; Zemplén vm.; Szl.: Vechec) 115
Velika Dobrony *l.* Nagydobrony
Vel'ká Tŕňa *l.* Nagytoronya
Vel'ké Trakany *l.* Nagytárkány
Veres Mart *l.* Tiszaveresmart
Veszprém (~; Veszprém vm.) 91/I
Veszprém vm. (comitatus Weszpremiensis; Weszprém vármegye) 89/I, II, III, IV, VI, 104
Veszprémi püspökség 91/I, II
Veszprémi székeskáptalan 88
Vienna *l.* Bécs
Viszoka *l.* Hegyeshely
Vörösfő *l.* Vörösvár
Vörösvár (Vörösfő; Vas vm.; Au.: Rotenturm an der Pinka) 84/IV
Vranov nad Topľou *l.* Varannó
Vrútky *l.* Ruttka
Vysoká nád Kysocou *l.* Hegyeshely

W

Walcsa *l.* Valcsa
Wasvarmegie *l.* Vas vm.
Weszprém *l.* Veszprém vm.
Weszprém vármegye *l.* Veszprém vm.
Weszpremiensis *l.* Veszprém vm.
Wien *l.* Bécs

Z

Žabinec *l.* Zsabinec
Zabnicz *l.* Zsabinec
Zabolcs *l.* Szabolcs vm.
Zala vm. (comitatus Szaladiensis; Szala Varmegye; Szaladiensis; Szalavármegye) 90, 92, 93, 94/I, II, 95, 97/I, II, 98, 99, 100/I, II, III, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114
Zalabér (Szala Bér; Zala vm.) 91/I
Zalaboldogfa (Boldogasszony; Boldogfa; Zala vm.) 89/II, 108
Zalacsány (Cán; Csán; Zala vm.) 114
Zalaegerszeg (oppidum Egerszeg; Egerszegh; Egerszeghi Hegy; Egerszegh; Szala Egerszegh; Szala Egerszeg; Szala Egerszegh; Zala vm.) 91/I, II, 92, 93, 94/I, II, 98, 100/I, II, 101, 102, 106, 108, 113, 114
Zalagyertyános (possessio Gyertyános; Zala vm.) 107

Zalaszentbalázs (Szent Balás; Szent Balasi hegy; Szent Balási hegy; Szent Balázi; Zala vm.) 92
Zalaszentgyörgyvölgy (Szen Giörg völgi; Szent Giörgi völg; Szent Giörgy völgi; Zala vm.) 65/I, II, III, IV
Zalaszentiván (Szent Iván; Szent Ivány; Zala vm.) 92, 104
Zathurča *l.* Zaturcsány
Zathurcsa *l.* Zaturcsány
Záthurtsa *l.* Zaturcsány
Zaturčie *l.* Zaturcsány
Zaturcsány (Alsó Zathurča; Alsó Zathurcsa; Alsó-Zathurtsa; Alsó-Záthurtsa; possessio Alsó Zathurcsa; possessio Alsó Záthurtsa; possessio Alsó-Zathurcza; possessio Alsó-Záthurtsa; Turóc vm.; Szl.: Zaturčie) 48, 53/I, II, III, IV
Žbince *l.* Nagycseb
Zemplén *l.* Zemplén vm.
Zemplén vármegye *l.* Zemplén vm.
Zemplén vm. (comitatus Zempleniensis; comitatus Zempléniensis; comitatus Zempliniensis; Zemplén vármegye; Zemplény; Zemplény vármegye) 115, 116/I, II, III, 117/I, II, 118/I, II, 119, 120/I, II, III, IV, 121/I, II, III, IV, V, VI, VII
Zemplénagárd (Agard; Agard nevű helyiség; Agárd nevű helysíg; Agardiensis; possessio Agard; possessio Agárd; Zemplén vm.) 120/I, II
Zempléniensis *l.* Zemplén vm.
Zemplény *l.* Zemplén vm.
Zemplény vármegye *l.* Zemplén vm.
Zempliniensis *l.* Zemplén vm.

Zs

Zsabinec (possessio Zabnicz; Trencsén vm.; Szl.: Žabinec) 37
Zsennye (Kiss Sennye; Vas vm.) 108

Balassi Kiadó
Felelős kiadó Kőszeghy Péter igazgató
Felelős szerkesztő Schmal Alexandra
Műszaki szerkesztő Harcsár Magda
Tördelte Mocsonoky Gábor
A nyomdai munkálatok az ETO-Print Nyomdaipari Kft.-ben készültek
Felelős vezető Balogh Mihály

3500 Ft

A boszorkányperek a 16–18. századi magyar művelődéstörténet legérdekesebb forrásai közé tartoznak. A perszövegeket közzétevő sorozat új kötete Máramaros, Trencsén, Turóc, Vas, Veszprém, Zala és Zemplén vármegye területéről közöl magyar, német, szlovák és latin nyelvű iratokat: valódi boszorkányperek, rágalmazási perek, varázsló-perek szövegeit. A forrásokból elénk táruló történetek, a tanúvallomásokban előadott éjszakai látomások, a boszorkányszombat-leírások betekintést engednek a kora újkori ember hétköznapjaiba, kiszolgáltatott helyzetébe, gyanakvással átszőtt, nemritkán kegyetlen világába.

A romániai, szlovákiai és magyarországi levéltárakban 1987 és 2004 között végzett kutatómunka eredményeként elkészült kiadvány mindenben folytatása a sorozat Bessenyei József által szerkesztett I. és II. kötetének, illetve a Kiss András és Pál-Antal Sándor szerkesztette III. kötetnek. A már megjelent kötetekhez hasonlóan a periratokat az 1913-as közigazgatási beosztás szerinti bontásban, azon belül időrendben közli. A szövegek tanulmányozását bőséges jegyzetapparátus, a korábbi nyomtatott kiadások feltüntetése, valamint helynévmutató és bibliográfia segíti.

9 789635 066292